

ročenka

Hospodářských novin

2001

hn

ročenka Hospodářských novin 2001

hn

pátý
ročník

- I. Informace ze zahraničních trhů
- II. Služby zahraničních kanceláří CzechTrade
- III. Exportní vzdělávání a poradenství
- IV. Internetové služby
- V. Vládní program podpory exportu pro malé a střední podniky

CzechTrade

ČESKÁ AGENTURA
NA PODPORU OBCHODU

Dittrichova 21
120 00 Praha 2

Tel.: 02/ 24907 500

02/ 24907 501

Fax: 02/ 24907 503

e-mail: infoc@czechtrade.tpo.cz

www.czechtrade.cz

brána do světa obchodu

ČESKÁ AGENTURA NA PODPORU EXPORTU / CZECH TRADE PROMOTION AGENCY

active help
Česká agentura
na podporu obchodu

vyhledávání
OK

Novinky

1. 24. 10. 2000, 10.31	Lotyšsko - Obchodní mise
2. 24. 10. 2000, 9.28	Španělsko - Workshop
3. 24. 10. 2000, 9.21	Polsko - Hygienické atesty
4. 24. 10. 2000, 9.10	Mexiko - Veřejné zakázky
5. 24. 10. 2000, 7.15	Belgie - Setkání s českými podnikateli

[odkaz na on-line databázi novinek](#)

Obchodní příležitosti

1. 24. 10. 2000, 10.31	Benin - Zjem o dovoz
2. 24. 10. 2000, 9.28	Dánsko - Jablečné koncentráty
3. 24. 10. 2000, 9.21	Belgie - Konejny, rámy
4. 24. 10. 2000, 9.10	Belgie - Koberce
5. 24. 10. 2000, 7.15	Belgie - Věci produkty

[odkaz na on-line databázi obch. příležitostí](#)

Projekty a tendry

1. T2000655-EB-VT	Socks, work, grey
2. T2000655-EB-VT	Leptosy control II
3. T2000655-EB-VT	Narva power project
4. T2000655-EB-VT	Komunikační zařízení
5. T2000655-EB-VT	Thermal Energy Conservation Project

[odkaz na on-line databázi projektů a tendrů](#)

Nejčastěji navštěvované stránky

1. Novinky
2. Projekty a tendry
3. Obchodní příležitosti
4. Kontakt
5. Propagace na webu
6. Teritoriální informace
7. Semináře
8. Kanceláře CT v zahraničí
9. Struktura webu
10. Kariéra

Obnova Balkánů

Euroservis on line

Ročenka HN 2001

Příloha Hospodářských novin 5. ročník

Předplatitelům Hospodářských novin a týdeníku Ekonom je Ročenka 2001 zasílána zdarma bez vyžádání. Předplatitelé dalších titulů vydávaných a. s. Economia obdrží Ročenku zdarma po vyžádání faxem, dopisem nebo e-mailem na adrese vydavatele.
Cena ve volném prodeji činí 290 Kč.

Adresa: Hospodářské noviny, redakce Ročenky, Dobrovského 25, 170 55 Praha 7,
tel.: 02/33071101, fax: 02/33072009, e-mail: martina.hornova@economia.cz

Citace a odkazy mohou být zveřejněny jen s uvedením zdroje (Ročenka HN 2001) a původu statistických dat v ní otištěných. Použity jsou statistické údaje, které byly k dispozici k datu uzávěrky (31. 12. 2000). Vydavatel děkuje všem institucím, firmám i autorům, kteří zpracovali a poskytli redakci údaje k jednotlivým kapitolám.

Tabulky a grafy zveřejněné bez udání zdroje vznikly kombinací různých pramenů
(ČSÚ, HN, OECD, Světové banky, MMF a dalších).

ISBN 80-85378-49-3

Obsah

I. Na prahu digitálního věku	7
Znalosti - surovina budoucnosti	8
Informační revoluce	17
Hlavní směry bádání	21
Spotřeba a zdroje	32
Práce, studium, životní hodnoty	35
II. Události	39
Vývoj na domácí politické scéně	40
Rok 2000 ve světě	63
III. Národní hospodářství	73
Rok obnoveného růstu	74
Faktory makroekonomické rovnováhy	82
Klíčové činitele růstu	92
Charakteristiky ekonomické výkonnosti	98
Životní úroveň	103
IV. Peníze	109
Bankovní sektor v roce 2000	110
Družstevní záložny	116
Stavební spoření	117
Hypoteční bankovníctví	119
Kapitálový trh	120
Světové měnové trhy	125
Světové akciové trhy	127
Komoditní trhy	131
V. Podnikání	135
Podnikatelské klima 2000	136
Státní podpora malého a středního podnikání	138
Podpora exportu	142
Daně a daňová politika	145
Cta a celní politika	149
Komerční pojišťovnictví	151
Leasing	152
Rizikový kapitál	154
VI. Komunikace a informační technologie	155
Světové trendy	156
Moderní technologie v českém prostředí	158
VII. Občan a společnost	167
Sociální ochrana obyvatel ČR	168
Výdaje na sociální politiku	179
Státní politika zaměstnanosti	179
Novela zákoníku práce	183
Systém bezpečnosti práce	187

Mezinárodní sociální smlouvy	189
Zdravotnictví	191
Životní prostředí	193
Školství	196
Armáda	199
Bezpečnost a kriminalita	200
Justice a vězeňství	202
VIII. Kraje	203
Nové uspořádání veřejné správy	204
Financování a hospodaření územní samosprávy	211
Kraje v číslech a faktech	215
Regionální rozvojové agentury	232
IX. Světová ekonomika	233
Hlavní vývojové trendy	234
Vyspělé tržní ekonomiky	241
Přechodové ekonomiky	245
Rozvojové země	248
X. Mezinárodní vztahy	251
Zahraniční politika ČR v roce 2000	252
Další rok příprav na vstup do Evropské unie	254
Smluvní závazky ČR	256
Státy, se kterými má ČR bezvázový styk	258
XI. Legislativa	261
Nové právní normy – 262, Podnikání – 262, Hospodářská soutěž – 266, Ochrana spotřebitele – 266, Zahraniční obchod – 268, Celní řízení – 269, Devizové hospodářství – 269, Finance – 270, Daně – 272, Poplatky – 273, Cestovní náhrady – 273, Práce a mzdy – 274, Sociální péče – 277, Zdravotní péče – 278, Ochrana zdraví – 280, Péče o mládež a vzdělání – 283, Pozemky a stavby – 283, Bydlení – 285, Pojištění – 286, Parlament – 287, Politické strany – 287, Krajská samospráva – 287, Veřejná správa – 287, Státní rozpočet – 291, Státní majetek – 292, Státní hmotné rezervy – 293, Občanské řízení – 293, Veřejný ochránce práv – 294, Soudnictví – 295, Trestní právo – 295, Výkon trestu – 295, Státní zastupitelství – 296, Obrana státu – 296, Utajované skutečnosti – 296, Bezpečnost osob a majetku – 297, Bezpečnost práce – 299, Ochrana životního prostředí – 299, Ochrana duševního vlastnictví – 301, Ochrana osobnosti – 303, Mezinárodní vztahy – 303, Informace – 305, Statistika – 306, Normalizace – 306, Genetika – 307, Národní hospodářství – 307, Energetika – 307, Doprava – 308, Telekomunikace – 311, Pošta – 313, Vodní hospodářství – 314, Zemědělství – 314, Hornická činnost – 317, Kultura – 317, Privatizace – 318, Restituce – 318, Transformace družstev – 319	

Seznam grafů a tabulek

- Graf č. I/1 – Zkracování doby od uvedení vynálezu resp. výsledku inovace na trh k jeho akceptaci spotřebiteli
- Graf č. I/2 – Posloupnost dlouhých (Kondratěvových) technických cyklů v dějinách průmyslové výroby
- Graf č. I/3 – Prognóza populačního vývoje ve světě do roku 2020
- Graf č. I/4 – Vývoj gramotnosti ve světě v letech 1980-2010 (předpoklad) u osob starších než 15 let v %
- Graf č. I/5 – Porovnání dosavadního a dalšího předpokládaného vývoje počtu mobilních telefonů, osobních počítačů s přístupem na internet a mobilních telefonů systému WAP do roku 2004 ve světě
- Graf č. I/6 – Dosavadní a další očekávaný vývoj spotřeby energie a podílu prvotních energetických zdrojů ve světě
- Graf č. I/7 – Dosavadní a prognózovaný vývoj objemu osobní dopravy ve světě do roku 2050 a vývoj podílu nejdůležitějších dopravních prostředků v %
- Graf č. I/8 – Prognóza vývoje stavu světa v 21. století podle Lehmannova modelu „World 3“
- Graf č. III/1 – Vývoj hrubého domácího produktu
- Graf č. III/2 – Podíl odvětví na tvorbě HDP
- Graf č. III/3 – Prognóza vývoje ekonomiky na rok 2001
- Graf č. III/4 – Vztah reálné poptávky a nabídky zboží a služeb
- Graf č. III/5 – Saldo, vývoz a dovoz
- Graf č. III/6 – Platební bilance
- Graf č. III/7 – Vývoj peněžní zásoby a inflace
- Graf č. III/8 – Cenový vývoj
- Graf č. III/9 – Struktura příjmů a výdajů státního rozpočtu – rok 2001
- Graf č. III/10 – Hrubý veřejný dluh
- Graf č. III/11 – Podíl hrubé tvorby kapitálu a hrubých domácích úspor na HDP
- Graf č. III/12 – Vývoj hmotných investic
- Graf č. III/13 – Přímé zahraniční investice v roce 1990-1999 (podle odvětví)
- Graf č. III/14 – Přímé zahraniční investice (podle zemí)
- Graf č. III/15 – Počet pracujících a nezaměstnaných
- Graf č. III/16 – Vývoj produktivity práce a reálných mezd
- Graf č. III/17 – Struktura čistých peněžních vydání v roce 1999
- Graf č. IV/1 – EUR/USD
- Graf č. IV/2 – JPY/USD
- Graf č. IV/3 – Index Nasdaq
- Graf č. IV/4 – Dow Jones Industrial
- Graf č. IV/5 – FTSE 100
- Graf č. IV/6 – BUX
- Graf č. IV/7 – Ropa Brent
- Graf č. IV/8 – Zlato
- Graf č. IV/9 – Měď
- Graf č. IV/10 – Káva Robusta
- Graf č. VI/1 – Počty uživatelů internetu v ČR
- Graf č. VI/2 – Vývoj tržeb internetových obchodů
- Graf č. VI/3 – Počet uživatelů mobilních telefonů v ČR
- Graf č. VII/1 – Porovnání průměrné výše důchodu a průměrné mzdy
- Graf č. VII/2 – Porovnání vývoje minimální mzdy, průměrné hrubé mzdy a výše životního minima jednotlivce
- Graf č. VII/3 – Bázické indexy základních ukazatelů pracovní úrazovosti

Graf č. VII/4	– Počet zjištěných trestných činů spáchaných cizinci v ČR
Graf č. VII/5	– Počet trestných činů hospodářské a finanční kriminality
Graf č. IX/1	– Inflace v polovině roku 2000
Graf č. IX/2	– Oslabená konjunktura (prognóza)
Graf č. IX/3	– Oficiální těžební kvóty zemí OPEC
Graf č. IX/4	– Účinnost využití ropy
Graf č. IX/5a, 5b	– Světová banka: cíle a jejich plnění
Graf č. IX/6a, 6b	– Hospodářský růst nejvyspělejších zemí
Graf č. IX/7	– Vývoj nezaměstnanosti v USA
Graf č. IX/8	– Vývoj japonské konjunktury
Graf č. IX/9a, 9b	– Ekonomické oživení v pobaltských zemích
Graf č. IX/10	– Hlavní indikátory polské ekonomiky
Graf č. IX/11a, 11b	– Hlavní ukazatele ruské ekonomiky
Graf č. IX/12	– Hrubý domácí produkt Afriky
Graf č. IX/13	– Vybrané ekonomické ukazatele Čínské republiky
Tab. č. III/1	– Základní ekonomické údaje období 1990-2000
Tab. č. III/2	– Dynamika HDP a ekonomická úroveň
Tab. č. III/3	– Vývoj hrubého domácího produktu ve čtvrtletích
Tab. č. III/4	– Dynamika hrubého domácího produktu
Tab. č. III/5	– Podíl nestátní sféry na tvorbě HDP
Tab. č. III/6	– Organizační struktura národního hospodářství
Tab. č. III/7	– Počet jednotek v registru ekonomických subjektů podle převažující činnosti a vybraných právních forem k 30. 9. 2000
Tab. č. III/8	– Konfrontace s makroekonomickými cíli
Tab. č. III/9	– Makroekonomická rovnováha
Tab. č. III/10	– Zahraniční obchod ČR podle skupin zemí
Tab. č. III/11	– Vývoj cen a fyzického objemu zahraničního obchodu
Tab. č. III/12	– Měnové politické nástroje ČNB
Tab. č. III/13	– Vývoj úvěrové emise a vkladů
Tab. č. III/14	– Vývoj kursu koruny
Tab. č. III/15	– Vývoj inflace celkem a čisté inflace
Tab. č. III/16	– Cenový vývoj
Tab. č. III/17	– Příjmy a výdaje státních a místních rozpočtů
Tab. č. III/18	– Míra investic a hrubých domácích úspor
Tab. č. III/19	– Přímé zahraniční investice do ČR v 1.-3. čtvrtletí 2000
Tab. č. III/20	– Výzkum a vývoj
Tab. č. III/21	– Pracující v civilním sektoru národního hospodářství
Tab. č. III/22	– Vývoj produktivity práce a mezd
Tab. č. III/23	– Finanční hospodaření ve větších podnicích
Tab. č. III/24	– Rentabilita podniků v % podle odvětví
Tab. č. III/25	– Vývoj průmyslové výroby
Tab. č. III/26	– Vývoj průmyslové, stavební a zemědělské produkce, dopravy a spojů
Tab. č. III/27	– Vývoj tržeb ve vybraných úsecích služeb
Tab. č. III/28	– Soukromá spotřeba a příjmy obyvatelstva
Tab. č. III/29	– Spotřeba potravin na obyvatele
Tab. č. III/30	– Spotřeba průmyslového zboží na obyvatele
Tab. č. III/31	– Bytová výstavba
Tab. č. III/32	– Cestovní ruch
Tab. č. III/33	– Školství – žáci a studenti
Tab. č. III/34	– Kultura

Ročenka HN

Tab. č. III/35	– Zdravotnictví
Tab. č. III/36	– Pohyb obyvatelstva
Tab. č. IV/1	– Úrokové sazby obchodních bank
Tab. č. IV/2	– Soubor vybraných ukazatelů bankovního sektoru
Tab. č. IV/3	– Velicíny vkladů a úvěrů
Tab. č. IV/4	– Souhrnné ukazatele vývoje sektoru družstevních záložen
Tab. č. IV/5	– Podíl stavebních spořitelů na trhu k 30. 9. 2000 podle výše vkladů v mld. Kč
Tab. č. IV/6	– Vývoj průměrné úrokové sazby z hypotečních úvěrů se státní podporou
Tab. č. IV/7	– Přehled dynamiky vývoje českého hypotečního bankovníctví
Tab. č. IV/8	– Vybrané subjekty českého kapitálového trhu
Tab. č. V/1	– Výše finančních prostředků na podporu podnikání
Tab. č. V/2	– Záruky ČMZRB poskytnuté ke 30. 9. 2000 v regionálním členění
Tab. č. V/3	– Posun pásem daňové sazby fyzických osob
Tab. č. V/4	– Srovnání výše nezdanitelných částek z příjmu fyzických osob
Tab. č. V/5	– Růst leasingu v ČR
Tab. č. VI/1	– Vybavenost základních a středních škol počítači
Tab. č. VI/2	– Subjekty na českém trhu, které oficiálně vystupují jako technologický inkubátor
Tab. č. VI/3	– Vývoj prodáváného sortimentu
Tab. č. VI/4	– Procenta uživatelů mobilních telefonů v Evropě
Tab. č. VII/1	– Základní údaje o sociální ochraně občanů
Tab. č. VII/2	– Výdaje na dávky nemocenského pojištění v roce 1999
Tab. č. VII/3	– Počty příjemců jednotlivých druhů důchodů v roce 1999
Tab. č. VII/4	– Výdaje na důchody v roce 1999
Tab. č. VII/5	– Přehled výše státního příspěvku k penzijnímu připojištění podle výše příspěvku účastníka v roce 1999
Tab. č. VII/6	– Měsíční výše přídavků na dítě
Tab. č. VII/7	– Výdaje na dávky státní sociální podpory
Tab. č. VII/8	– Výdaje na dávky sociální péče
Tab. č. VII/9	– Osoby v evidenci sociálně potřebných
Tab. č. VII/10	– Kapacita ústavů sociální péče (ÚSP) v roce 1999
Tab. č. VII/11	– Vývoj minimální mzdy od roku 1992
Tab. č. VII/12	– Vývoj částek vymezujících životní minimum
Tab. č. VII/13	– Vývoj výdajů na dávky sociální ochrany obyvatel
Tab. č. VII/14	– Vývoj základních ukazatelů evidované nezaměstnanosti od konce roku 1998 do pololetí roku 2000
Tab. č. VII/15	– Průměrné náklady a ztráty
Tab. č. VII/16	– Vývoj emisí vybraných znečišťujících látek
Tab. č. VIII/1	– Vyšší územní samosprávné celky – základní charakteristiky
Tab. č. VIII/2	– Regiony soudržnosti – základní charakteristiky
Tab. č. IX/1	– Souhrnná prognóza ukazatelů hospodářsky vyspělých zemí
Tab. č. IX/2	– Tok kapitálu do rozvojových zemí
Tab. č. IX/3	– Základní ukazatelé růstu zemí EMU
Tab. č. IX/4	– Hlavní indikátory maďarské ekonomiky
Tab. č. IX/5	– Vývoj HDP v zemích jihovýchodní Asie

I. Na prahu digitálního věku

Na prahu digitálního věku

Znalosti – surovina budoucnosti

Právě končící 20. století přineslo obrovský pokrok na poli vědy a techniky a bylo ve znamení přechodu od éry kovů k éře křemíku, od „průmyslu kouřících komínů“ k výrobě a službám, jejichž vývoj určuje šedá hmota, promítnuvší se do schopností počítačů.

Věda a technika dosáhla ve 20. století mnoha pozitiv: byly vyvinuty léky proti mnoha nemocem, na oběžnou dráhu vylétly družice a člověk stanul na Měsíci, začala se vyrábět elektrina z jádra atomu. Ale také byly vyvinuty ničivé zbraně a mnohé z nich byly použity ve válkách menšího a většího rozsahu. Ukázalo se také, že člověk zatím nejenom že nemůže čelit mnoha živelním katastrofám, ale že je dokonce způsobuje anebo zhoršuje svým počínáním.

Objem lidského vědění, poznatků a informací se dnes zvětšuje geometrickou řadou. Za poslední desetiletí bylo podle zjištění odborníků z Fraunhoferovy společnosti v Mnichově získáno více poznatků než v celých dějinách lidstva předtím. Nejde jenom o hospodářskou sféru. Starou pravdu, že věda se stala výrobní silou, je třeba rozšířit v tom smyslu, že vědění znamená moc, vedle ekonomické i sociální a politickou, a že se stává rozhodující „surovinou budoucnosti“. Množství poznatků a informací a rychlost jejich získávání, předávání, zpracování hrají stále závažnější, přímo osudovou roli.

„Dnes neočekáváme se vzrušením, že někdo objeví nové ropné pole, nýbrž obdivujeme ty, kdo umějí nejlépe transformovat informace, které se staly novou surovinou. Prostě po Rockefellerovi přišel na řadu Bill Gates.“

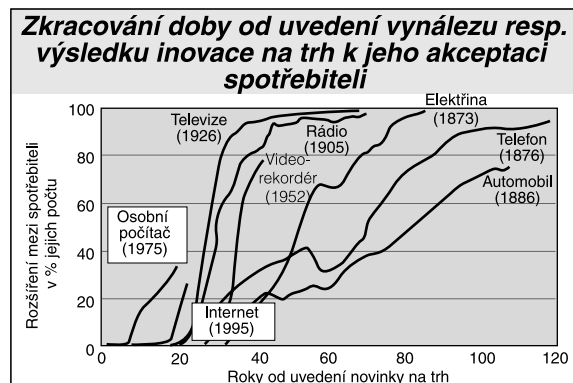
Hans-Jürgen Warnecke, prezident Fraunhoferovy společnosti, Mnichov

Upřesněme toto ještě v tom smyslu, že zmíněnou moc vytváří ne samo vědění, nýbrž i schopnost spojovat nekonečné mnoho poznatků, dat a informací pro určitý účel pomocí digitální techniky.

Pátý dlouhý cyklus

Dějiny lidstva jsou dějinami objevů a vynálezů, jsou posloupností technologických skoků i mírnějších období, která nás přivedla k dnešku. Jsou řetězem inovací, jejichž motivem je dosáhnout výsledku s co nejnižšími náklady a námahou, respektive se stejnými náklady dosáhnout co možno největšího výsledku. Jde přitom jednak o inovace bazické (též primární, převratné, revoluční, přelomové, skokové atd.), které přinášejí zásadní změny a obraty, po nichž následují bě-

Graf č. I/1

hem poměrně dlouhých období inovace zdokonalovací (kontinuální, sekundární, malé atd.). Význam bazických inovací je v tom, že znamenají vždy počátek dlouhého technického, respektive techniko-ekonomického cyklu, který trvá asi od 30. do 60. let. Dlouhý cyklus bývá nazýván také Kondratěvův cyklus podle ekonoma, který ve 20. letech formuloval jeho teorii. V tomto cyklu jde o výměnu generací techniky a technologií, zásadní změnu v pracovních nástrojích a zdrojových energiích, o vznik principiálně nových směrů techniky, o všestranné technické pře-

Na prahu digitálního věku

zbrojení znamenající novou kvalitu. Začátek cyklu přináší konjunkturu a iniciuje dalekosáhlé změny v celé společnosti. Dlouhé cykly závisí na inovacích a investicích do inovací, tedy na činitelích jak vědecko-technických, tak ekonomických.

Kdyby Kondratěv neformuloval pojem dlouhého cyklu ve své době, evidentně by k němu ekonomie dospěla později – ukázalo se totiž, že velmi mnoho jevů v ekonomice a ve vědě a technice nelze vysvětlit pouze v rámci obecně akceptovaných krátkých a středních cyklů. Dlouhý cyklus v sobě zahrnuje vždy alespoň několik středních cyklů a větší počet krátkých cyklů.

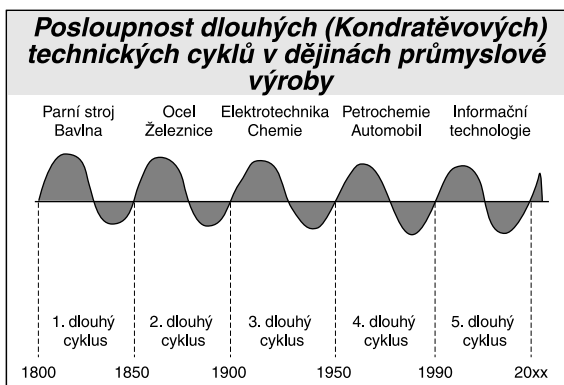
Kondratěv rozčlenil dosavadní vývoj průmyslové výroby do několika cyklů, pro něž zde uvádíme nejtypičtější bazické inovace, jež je započaly:

- výroba železa, textilní výroba, parní stroj,
- stavba železnic ve velkém, změny i v zemědělství,
- nástup rádia, telefonu, elektrifikace ve velkém,
- výroba automobilů.

Pro všechny uvedené cykly byl po příchodu bazických inovací a jejich rozvíjení inovacemi sekundárními typický i růst velkovýrobních kapacit a koncentrace výroby.

Naproti tomu v současném, 5. dlouhém cyklu, který začal v polovině 70. let, se projevuje určitá nová tendence: překonává se tradiční dilema mezi masovou výrobou a standardním uživatelem na jedné a kusovou výrobou a individuálním uživatelem na druhé straně. Tuto změnu umožnila nová bazická inovace – nástup informačních technologií. Díky technologickému skoku v elektronice vtrhly do ekonomiky a do života vůbec počítače a jiné předměty na elektronické bázi. Jejich dopad odborníci srovnávají s významem knihtisku anebo s nástupem fotografie, filmu či televize. Odborníci předpokládají, že tento dlouhý cyklus, v jehož časovém rámci žijeme, potrvá až do let asi 2020–2030, dokud se nevyčerpá inovační potenciál oborů, jež určují charakter 5. cyklu.

Graf č. 1/2

Pramen: Psychologie heute, březen 1997, str. 52

Informační společnost

I když, jak byla zmínka, počátek každého dlouhého cyklu znamená veliké sociální změny a proměny, je transformace, kterou přináší 5. cyklus, natolik zásadní a znamená natolik novou kvalitu, že se právem hovoří o společnosti již v nové fázi civilizačního vývoje. Používají se termíny jako „společnost 21. století“, „znalostní společnost“ (knowledge society), „společnost vědění“, „společnost komunikace“, „společnost učení“, „telematická společnost“, „společnost globální virtuality“, a také „digitální společnost“ (též společnost digitálního kapitalismu). Termínem, který se však vžil už dnes nejvíce a který zahrnuje jednotlivé segmenty již se tvořící společnosti, tedy počítače, elektroniku, učení aj., je „informační společnost“.

Mnohdy se také používá termínu „společnost služeb“, kvůli tomu, že důsledkem nástupu informačních technologií (dále IT) je i přenos obrovské části lidských činností z oblasti bezprostřední výroby do oblasti služeb.

Na prahu digitálního věku

Nová ekonomika

S pojmem informační společnost v sociální sféře koresponduje na poli hospodářského života a rozvoje tzv. nová ekonomika, které se, vzhledem k tomu, že o její vznik se zasloužily informační technologie, někdy říká „digitální ekonomika“. Na rozdíl od informační společnosti nejde zatím o termín obecně přijímaný a mnozí ekonomové dosud odmítají spatřovat v ekonomice USA a dalších vyspělých zemí jiné než kvantitativní změny, které podle nich jsou způsobovány informačními technologiemi jenom v malé míře. Není ostatně divu, protože i laureát Nobelovy ceny za ekonomii Robert Solow napsal ještě v roce 1987 v New York Times, že „počítače jsou vidět všude, jenom ne ve statistikách produktivity“. Nicméně čas pokročil a podle ekonomů z Ministerstva obchodu USA z počátku roku 2000 byl hospodářský růst v této zemi ve druhé polovině 90. let způsoben používáním internetu a vůbec informačních technologií. Bylo zřejmě zapotřebí určitého času, aby se vyzkoušely možnosti, jaké přináší nová technologie, když přijde na trh. To je osud všech inovovaných, respektive nově vynalezených věcí, a informační technologie nejsou výjimkou. A k jejich rozšíření samozřejmě přispěl i vývoj v elektronice a výrobě počítačů, který vedl k jejich rychlému zlevňování. Odborníci kladou podíl informačních technologií na vzniku a (zatím) úspěšném fungování nové ekonomiky v Americe a jinde vysoko nad 50 procent a očekávají, že ještě dále poroste.

Zásadní pro novou ekonomiku je to, že ekonomické prostředí v Americe a v jiných vyspělých zemích je dnes příznivější vůči přijímání informačních technologií.

Dodejme, že ta hodnocení, jež vliv těchto technologií na novou ekonomiku nepřeceňují, odhadují její podíl na hospodářském růstu (USA, respektive zemí G7) na jednu třetinu. Jde o vliv jednak přímý, jednak nepřímý. Příklad nepřímého vlivu: Počítačový průmysl potřebuje nové pracovní síly, ovšem zvýšení produktivity v něm vede ke snížení nákladů. To umožňuje dodávat na trh levnější PC, ale také to vede k rozmachu obchodu se softwarem, což zvyšuje zaměstnanost.

Propojený svět

Proces stále širšího a hlubšího propojování jednotlivých částí světa nazývaný dnes globalizace není jev nový, nikdy v minulosti však neprobíhal tak intenzivně a s tak širokým teritoriálním dosahem jako dnes. O tento dosah se zasloužily informační technologie, rozvoj telekomunikací a dopravy a internacionalizace ekonomických a kulturních vazeb mezi regiony světa. Svět se zásluhou propojení technikou stává jedním celkem těsně propojeným vnitřními vazbami, přičemž kontakty mezi lidmi v různých regionech světa jsou velmi rychlé díky informačním technologiím. Sociolog Marshall McLuhan tuto situaci předvídal už v 60. letech a razil pro budoucí, tedy dnešní svět termín „globální vesnice“.

Globalizaci však nelze ztotožnit s internacionalizací ekonomik či kontaktů mezi lidmi, i když je to samozřejmě základ, z něhož vyrůstá. Jde zde o vyšší stupeň, o zmezinárodnění kontaktů ve světovém měřítku. Proto, kdyby pojem globalizace už nezdolácněl a nerozšířil se, by přesnějším výrazem pro jev jím označovaný bylo slovo „mondializace“ (= zesvětovení).

Globalizace je samozřejmě urychlena a povýšena do své dnešní fáze pomocí informačních technologií, a proto se v této souvislosti hovoří i o tom, že průmyslový kapitalismus se změnil v digitální kapitalismus.

Globalizace je jev, který nelze zvrátit. Je však možno a nutno jej pochopit, předvídat další cesty, jimiž se bude ubírat, a podle toho jednat: globalizaci lze do značné míry utvářet a přeměňovat. Kladem je to, že globalizace, sama vděčící za svůj rozmach informačním technologiím, dále napomáhá k jejich šíření, a tím k vyrovnávání rozdílů mezi jednotlivými částmi světa, alespoň pokud jde o šíření informací. Na druhé straně vede ke zvětšování rozdílů ve světě, např. mezi bohatými a chudými zeměmi.

„Globalizace způsobuje hluboké změny ve společnosti, srovnatelné pouze s důsledky průmyslové revoluce, jež v 18. století radikálně změnila charakter práce, a s agrární revolucí před deseti tisíci lety.“
Matthias Horx, futurolog, SRN

Nejde zdaleka jenom o vazby komerční a ekonomické, a šíření už tak obrovského a nekontrolovaného vlivu nadnárodních korporací nad světem, nýbrž také o šíření obsahů kulturních, výchovných. I zde je samozřejmě

Na prahu digitálního věku

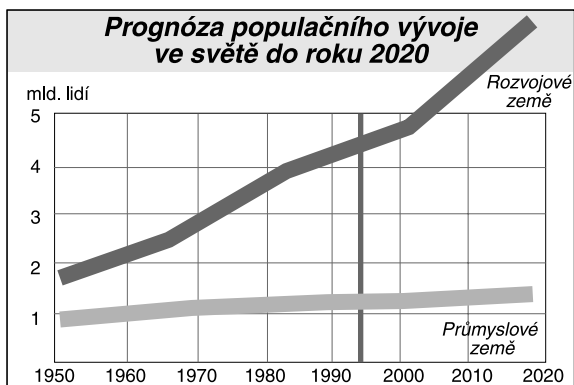
vliv globalizace dvojsečný – na jedné straně tzv. masová kultura vesměs americké provenience často pochybné úrovně, na druhé straně velice hodnotné vzdělávací a umělecké obsahy.

Stinné stránky globalizace

Nelze hovořit o globalizaci a nezmínit se o tzv. globálních problémech. Jde o problémy, které buď už od svého vzniku se týkaly celé zeměkoule, anebo byly zprvu lokální či regionální, avšak vlivem působení člověka (hospodářského, politického, vojenského, kulturního aj.) a techniky se staly celosvětovými. Zásadou informačních technologií a masových médií dnes člověk nemůže být lhostejný k tomu, co se děje na druhém konci světa, a chtít nechtět musí zaujmout stanovisko i k věcem vzdáleným, které se jej netýkají pouze zdánlivě. Bez nároku na úplnost zde vyjmenovávám hlavní globální problémy současného světa, k jejichž vzniku a šíření (ale také k řešení a omezení) přispěla a přispívá věda a technika. Jde o problémy tak veliké a závažné, že je bohužel bude možno uvádět ještě dlouhou řadu let:

- populační exploze: Dnes podle údajů OSN žije na Zemi 6 miliard lidí, což je třikrát více než před 50 lety. Do roku 2010 se to zvýší na 7 miliard. Ročně přibývá 80 milionů lidí, z toho 95 procent v rozvojových zemích, kde jsou jen omezené možnosti obživy pro všechny. Do roku 2010 přijde na světový trh práce 700 milionů lidí;
- 800 milionů lidí trpí hladem či podvýživou, což s sebou nese i zdravotní problémy; např. 400 milionů lidí nemá v potravě dost železa, což má za následek rozšíření defektních dětí. 100 milionů dětí trpí nedostatkem vitamínu A, což vede ke slepotě;
- chudoba: Více než 1 miliarda lidí ve světě musí žít za méně než 1 dolar denně. Na světě se sice produkuje dostatek potravin, ale velmi mnoho lidí si je nemůže koupit;
- rozdíly v celkových světových příjmech: 20 procent lidstva se na těchto příjmech podílí 82,5 procenta, dalších 60 procent lidstva jenom 16 procenty, a zbývajících 20 procent obyvatel Země jen 1,5 procenta. Detail: Počet automobilů v zemích Severu roste rychleji než počet obyvatel zemí Jihu;
- zadlužení a splácení dluhů: Řada zemí světa není s to splácet dluhy bankám ve vyspělých zemích, věřitelským zemím a mezinárodním finančním ústavům, mj. proto, že dohodnuté podmínky jsou pro ně nevýhodné;
- paradox: Globalizace sice jedněm zemím pomáhá, ale druhým znemožňuje prosazovat se na světovém trhu svými produkty a službami;

Graf č. 1/3

Pramen: OSN

„Spor o globalizaci je sporem o to, aby ekonomicko-finančně-technologické máslo na chlebu bylo pokud možno rovnoměrně rozetřeno.“

Stanislaw Lem, spisovatel vědecko-fantastických románů

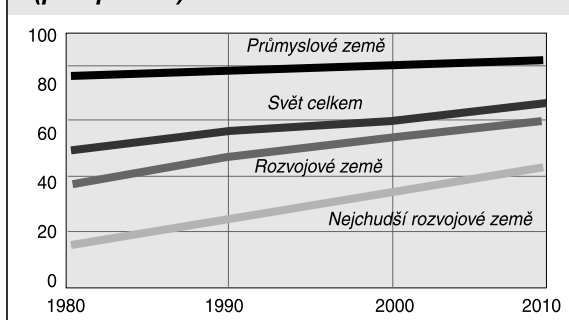
- třetina lidí na zeměkouli v produktivním věku je bez práce. Nejde však pouze o země Jihu, kde je situace nejhorší. Také v USA existuje 12 milionů tzv. working poors. Jde o lidi, kteří, aniž by chtěli, musejí pracovat na časově úzavazek, podobně je tomu i ve Francii a Velké Británii;
- velký nápor na přírodní zdroje surovin a energií a na půdu jakožto základní prostředek v zemědělství, např. příliš intenzivní rybolov hrozící „vyrybněním“ světových moří;

Na prahu digitálního věku

- nedostatek vody, s čímž souvisí šíření pouští (nejen Afrika, ale i západ USA);
- rostoucí množství odpadů z průmyslové činnosti, hlavně v zemích Severu, přičemž není uspokojivě řešeno, co s ním;
- ubývání živočišných a rostlinných druhů v důsledku průmyslové, stavební, dopravní a chybně koncipované zemědělské činnosti;
- kácení deštných tropických pralesů, „plic Země“ – každý den se v Amazonii vykácí plocha pralesa o rozloze 8 tisíc fotbalových hřišť. Jsou výpočty, podle nichž amazonský prales do roku 2008 zanikne;
- nepříznivé klimatické změny jako např. oteplování, skleníkový efekt, ozonová díra v důsledku neregulované industrializace a znečišťování ovzduší, půdy a vody. S tím souvisí i častější než dříve výskyt tropických cyklonů, smršť a ničivých bouří, a to i v mírném klimatickém pásu zeměkoule;
- značné rozšíření malárie a jiných nemocí, hrozivě se šířící výskyt AIDS. Čtvrtina obyvatel planety trpí střevními parazity. Přitom čtyři pětiny obyvatel Země nemají přístup k pravidelné lékařské péči. Alergeny se ve znečistěné míře šíří i v zemích mírného pásu. Astmatem trpí podle statistik 150 milionů lidí na světě, ale ne všichni jsou samozřejmě podchyteni. Ve vyspělých zemích velmi mnoho lidí trpí tzv. civilizačními chorobami – srdece, krevní oběh, ateroskleróza;
- hrozivě narůstající v celém světě je problém drog a narkomanie;
- ve světovém měřítku narůstá emigrace z důvodů politických, náboženských, ekonomických i ekologických;
- těžké postavení žen v zemích Jihu týkající se jejich práv, zapojení do hospodářské a veřejné činnosti, přístup ke vzdělání;
- rasové, etnické, náboženské, politické konflikty, zdaleka ne pouze v zemích Jihu;
- s tím související zbrojení a přímo ozbrojené konflikty, a to i v regionech Severu;
- politická nestabilita, rovněž ne pouze v zemích Jihu;
- negramotnost, nejvíce v zemích Jihu;
- bujení megaměst, v zemích Jihu, ale i v zemích Severu, v nichž se kumulují mnohé globální problémy;

Graf č. 1/4

Vývoj gramotnosti ve světě v letech 1980–2010 (předpoklad) u osob starších než 15 let v %

Pramen: UNESCO

- mezinárodní dělba práce znevýhodňující země Jihu – v jejím rámci např. dochází ke zbytečné přepravě substrátů a produktů, které by se mohly zpracovávat a vyrábět přímo v zemích Jihu, odkud se vyvážejí suroviny. Přitom rozvojové země mají obecně nerozvinutou dopravní strukturu, takže i když je např. dostatek potravin pro všechny, nejsou možnosti, jak jim je na rozsáhlejší území dopravit;
- nezdavé aspekty mobility lidí, např. šíření nemocí, kriminality, praní peněz ve světovém měřítku;

„Ještě nikdy nemělo lidstvo tolik možností k překonání nerovností a ještě nikdy je tolik nevyužívalo k jejich prohlubování.“

Francis Fukuyama, politolog, USA

- terorismus v globálním měřítku, globální mafie;
- nerovnoměrné rozšíření vymožeností vědy a techniky; země Jihu se dnes už např. dosti významně podílejí na užívání mobilních telefonů, ale zapojení do internetu je v případě zemí Jižní Ameriky, Afriky a Asie (s výjimkou Japonska a „tygrů“) zcela zanedbatelné. Jde stále o rozevírající se nůžky;

Na prahu digitálního věku

- kulturní ovlivňování z center tzv. masové kultury, „kulturní globalizace“;
- rostoucí stres, oddizení, psychická labilita, pocity nejistoty u lidí;
- problém manipulace s lidmi, před níž je hlavně v institucionalizované a medializované společnosti nesnadná obrana, všemocnost byrokracie, využívání technických prostředků ke sledování lidí atd.;
- nesnáze spojené s kulturními rozdíly mezi zeměmi a regiony světa, a to dokonce i uvnitř skupiny nejbýpělejších zemí.

Ožehavost prognóz

Vývoj ve vědě a technice, ale i vývoj hospodářský, politický, sociální, navíc v kontextu s nežádoucími důsledky globalizace, jichž jsme chtěli nechtět účastníky, spoluvůdci i oběťmi, v nás pochopitelně vyvolává otázky, co bude dál. Co nás čeká, dobré, nebo špatné? Můžeme to ovlivnit? A pokud to má být dobré, dožijeme se toho ještě?

Dostáváme se tedy do sféry odhadování a předvídání budoucnosti, na půdu prognóz. Zájem o prognózy (dokonce určitá móda se o ně zajímat či se o ně pokoušet, která dosud trvá) narostl v posledním čtvrtstoletí v souvislosti s prudkým růstem globálních problémů ve světě. Ve společnosti však existoval vřdycky, což lze případně doložit citacemi už z bible.

Půda, na níž se „stavějí“ prognózy, byla a je vždy půda nejistá, pohyblivá. Kdo si dnes vzpomene na kdysi slavného amerického futurologa Hermanna Kahna, který v roce 1967 vydal prognostický bestseller „Rok 2000“? Podle něho jsme v posledním roce 20. století měli běžně podnikat meziplanetární lety, umělé družice měly osvětlovat odvrácenou stranu Měsíce a člověk měl ovlivňovat počasí a klima.

Nic z toho není pravdou ani v dohledu, byť Kahn své prognózy označoval za „vědecké“. Dopustil se totiž toho omylu, že vcelku lehkomyšlně extrapoloval žádoucí vývojovou linii do budoucnosti, aniž by tušil, že se může zlomit. Oč lepším prognostikem byl Jules Verne; ten ve svých románech popsal 97 vynálezů, z nichž se dodnes 57 uskutečnilo.

Častou chybou prognostiků vědy a techniky bývá jejich nadměrná technokratičnost, nepřihlížení k ekonomice, k sociálním faktorům, k realitě, z níž přece jen musí vycházet i ta největší prognostická utopie. I tak věhlasný futurolog, jako je Alvin Toffler, ve své známé knize „Šok z budoucnosti“ sice správně předpověděl řadu věcí a jevů, jež se pak v 70. letech uskutečnily, ale nepředpověděl, jak závažný a osudový vliv na vědeckotechnický pokrok a hospodářský vývoj světa bude mít vývoj ropného trhu, který zaznamenal dvě ropné krize s velkými následky. Přitom tehdy zvýšené ceny ropy zdaleka nešlo připsat jenom náladám a momentálním politickým postojům ropných šejků, protože už tehdy bylo jasné, že pokud je ropa strategickou surovinou a je jí stále méně, začne dříve nebo později hrát větší roli, respektive větší role připadne tomu, kdo ji vlastní.

„Je pozoruhodné, do jaké míry učinil člověk přírodu vypočítatelnou. Jenom jedno nemůžeme v zásadě vědět, totiž to, co budeme vědět v budoucnu. Protože jinak bychom to přece věděli už teď.“

Karl Popper, filozof

Nejde ale jenom o jednu knihu. Obecně se dnes ví, že nástup počítačů na scénu byl rychlejší, než ještě v 70. letech předpokládaly prognózy, a také nedávné rozluštění lidského genomu „plánovali“ američtí prognostici teprve na rok 2002. A prognózy vědy a techniky ještě počátkem 80. let naprosto nepočítaly s tím, že v roce 1987 bude objevena supravodivost určitých materiálů za určitých teplot.

Jistě se dá namítnout, že jeden prognostik je důkladnější a druhý povrchnější, ale věc je daleko složitější. Extrapolace je samozřejmě důležitá, a prvek přání se z prognóz dá také těžko odstranit. Je ale zapotřebí si stále uvědomovat, že předvídání má vycházet z poznání, že za určitých podmínek mohou nastat určité události, důsledky – a pak je možno se pokusit o kvantifikaci pravděpodobnosti, s jakou tyto události nastanou, nebo nenastanou.

Dnes se nesází jenom na prognostické schopnosti vynikajících jednotlivců, nýbrž na týmovou práci, konkrétně na expertní odhady a scénáře od většího počtu osob. Například na jedné z nejvýznamnějších prognostických studií poslední doby zadané Spolkovým ministerstvem pro vzdělání a výzkum v SRN se podílelo 2300 renomovaných odborníků. Studie probíhala tak, že ústav formuloval 1070 tezí, respektive stručných prognóz či ješ-

Na prahu digitálního věku

tě lépe vizí produktů, služeb, oborů, skupin výrobců a odvětví. K dispozici byla databanka, s jejíž pomocí tyto lidé mohli odvozovat a generovat vlastní vize a scénáře vývoje. Šlo o vytvoření výhledů až do roku 2025, ale v některých případech i delších, týkajících se celého světa, tedy globálních. Přitom je jasné, že pokud jde např. o problém některých nemocí, týkaly se vize spíše zemí Jihu, v případě technického vývoje čipů naopak hlavně nejvyspělejších zemí, a pokud šlo o skleníkový efekt, pak celé zeměkoule. Účastníci ankety byli požádáni, aby prognózy vypracovali s přihlédnutím k pěti aspektům, a to:

- jak ta která inovace, respektive výzkum a vývoj rozšíří lidské poznání,
- co to přinese hospodářskému rozvoji,
- co to přinese sociálnímu pokroku,
- jak daná inovace přispěje řešení ekologických problémů světa,
- jaké bude mít důsledky pro práci a zaměstnanost.

Z konečného upřesnění, zhodnocení a zpracování elaborátů expertů pak vyplynula kategorizace do tzv. megatrendů, v jejichž rámci pak byly utříděny a zformulovány dílčí prognózy pro jednotlivé obory či skupiny výrobců. Megatrend je definován jako „globální sociální, politická nebo hospodářská vývojová tendence, která se projevuje ve všech oblastech vědy a techniky a která by mohla v příštích desetiletích směřovat ovlivnit vývoj a praktickou aplikaci inovací“ (ISI).

Seskupením vzniklo několik desítek megatrendů. Z nich experti přisuzují ve zmíněném období podstatný pokrok těmto: Informace a komunikace, Zdraví a životní procesy, Životní prostředí a příroda, Energie a suroviny. Vysokou inovační dynamiku budou mít podle nich tyto megatrendy: Služby a spotřeba, Management a výroba, Chemie a materiály, Zemědělství a výživa, Stavebnictví a bydlení, Mobilita a doprava, Cesty do vesmíru a Velké experimenty.

Co lze čekat do 10–15 let?

Konkrétnější a z hlediska jednotlivce zajímavější než predikce toho, který megatrend bude výraznější, jsou prognózy jednotlivých oborů či skupin výrobců nebo technologií. Navíc je zde možno podklady ze zmíněného výzkumu, jež se více zaměřovaly na globální souvislosti, kombinovat s údaji prosáklými z laboratoří a prototypových dílen. Následující přehled prognózovaných inovací nerespektuje členění do oborů či megatrendů, nýbrž je proveden podle časové posloupnosti:

Období (rok)	Inovace, výsledek
– 2004	Značné rozšíření e-obchodu i v placení a zúčtování.
– 2005	Všude v technice se používají integrované mikrosystémy (nanotechnologie).
– 2006	Používá se internet druhé generace vyznačující se vysokou bezpečností a schopný přenášet informace v reálném čase. Antikoncepční pilulka bráná po pohlavním styku je už dostatečně prozkoumána a eticky akceptována, začíná se používat ve velkém. Biometrické senzory fungující podle předem do nich zadaných vzorků identifikují osoby podle otisků prstů a podle sítnice očí, už v praxi. K dispozici jsou globální postupy sledování znečišťování moří, natolik účinné, že ihned identifikují viníky.
– 2007	Šíří se mimořádně úsporná nákladní auta se spotřebou benzinu o 30 procent nižší, než jsou dnešní, díky lehčím novým materiálům a motorům s vyšší účinností spalování.
– 2007–2014	Po ukončení životnosti budou výrobky sbírány, tříděny a po recyklaci používány jako zdroje ve velkém.

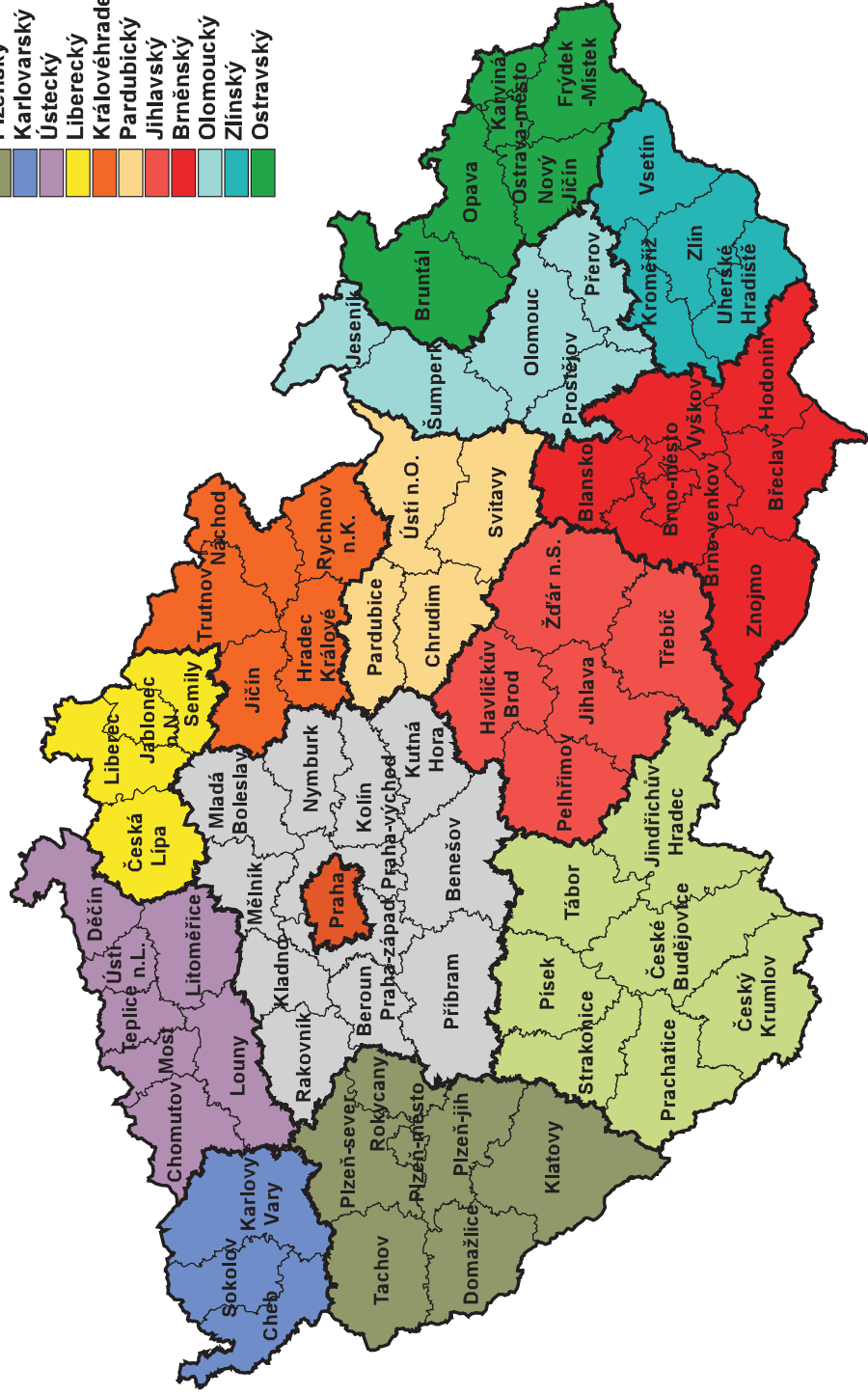
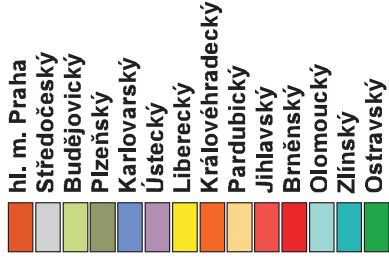
Na prahu digitálního věku

- 2008 Praktické používání klonování u hovězího dobytka.
Zvýšení výnosů u rostlin díky genetice.
Terapie AIDS se začíná klinicky používat, předpokladem je zachycení choroby v raném stadiu.
Ploché obrazovky citlivé na dotek se používají jako psací stůl (bez klávesnice, jen na dotek na obrazovce).
- 2008–2015 S pomocí informační technologie budou zjištěny zdroje, rozsah a intenzita znečišťování životního prostředí; bude instalována světová síť monitorující po 24 hodin znečištění.
- 2009 Vysokofrekvenční pásmové zesilovače v polovodičové technice ve frekvenčním pásmu nad 100 GHz v praxi.
Metody brzkého zjištění nemocí způsobených zčásti geneticky, na bázi genové analýzy (rakovina, vysoký krevní tlak).
Nové displejové technologie jako „svítící plasty“, libovolně tvárnitelné e-noviny a e-muzea jsou běžná a sestavují se podle individuálních zájmů.
V celém světě včetně zemí Jihu se používají náhrady za fluorochlorouhlovodíky, takže ty se už nedostávají do stratosféry.
- do 2010 Ve větším rozsahu se prosadí udržitelné hospodaření.
- 2010 Překladatelské systémy na bázi informačních technologií, které nahradí běžné překladače.
Při léčbě popálenin se jako náhražka kůže běžně používá polymerová membrána.
Produkce výfukových spalín klesá na jednu desetinu, díky Dieselovým katalyzátorům a velmi precizní technice spalování.
Optické paměti se záznamovou hustotou nad 100 GB na 1 čtvereční centimetr se používají v praxi.
- po 2010 V průmyslových zemích bude více než jedna třetina obyvatel starších než 60 let, neboť se bude prodlužovat lidský věk a porodnost bude stále nízká (toto je názor 90 procent dotázaných expertů).
- 2010–2012 Videokonference a videotelefonizace pomocí informačních technologií a telekomunikací podstatně odelhčí mezinárodní dopravě, protože lidé nebudou tolik potřebovat cestování; v tomto však byli experti dosti nejednotní – mnozí namítali, že videokonference neodstraní přednosti, které má přímý osobní styk mezi lidmi.
- 2011 Otopný a chladicí systém s vodní pumpou na bázi sluneční energie v praxi.
Celosvětová síť dozoru nad zatěžováním životního prostředí funguje po 24 hodin denně, přijímá data v reálném čase a šíří je do celého světa.
- do 2012 Okolo 30 procent kancelářských sil bude až dva dny z pracovního týdne pracovat doma (tzv. telework).
Díky multimédiím se v životě lidí uplatní digitální formy permanentního vzdělávání.
Internet přenáší obrazy i pohyblivé a v reálném čase.
- 2012 Vyvinuty léky, jež samy poznají, na kterých místech organismu mají působit, a samy tam doputují („missile drugs“ do nádorových buněk).
Vyvinuty elektrické spínací obvody, jež podobně jako neuronové sítě mají sebeuvědomující vlastnosti.

Na prahu digitálního věku

- do 2013 Informační technologie proniknou do mnoha předmětů běžného denního života, např. díky nim budou existovat „inteligentní domy“, kde počítače budou sledovat a regulovat osvětlení, klimatizaci, topení.
Součástí obydlení budou multimédia a virtuální realita, která umožní např. sledovat sportovní utkání tak, jako by člověk byl přímo u místa děje.
- 2013 V seizmicky ohrožených regionech světa bude fungovat účinný systém varování před zemětřesením.
Umělé sítnice, implantace mikročipů do očí, což slepým umožní omezené vidění.
Roboty v nemocnicích, domovech důchodců a domácnostech budou pomáhat starým, nemocným a handicapovaným lidem a budou rovněž vykonávat práce při operacích, a to i řízené na dálku.
Začátek ovlivňování imunosystému a aktivity genů podílejících se na vzniku rakoviny.
Je zastaveno velkoplošné kácení lesů, zvláště tropických dešťových pralesů a jehličnatých lesů ve vyšších zeměpisných šířkách, jako je SNS a Kanada, a je nahrazeno efektivním lesním hospodařením.
- 2014 Terapie nemocí působených priony (např. Creutzfeldtovy-Jakobovy nemoci).
Jsou objasněny neurochemické mechanismy alkoholismu a jejich genetické komponenty.
Velkoplošné solární buňky se stupněm účinnosti nad 20 procent už v praxi.
V praxi technika k přepínání médií a např. k překladům, díky čemuž mohou lidé s poruchami sluchu komunikovat na velkou vzdálenost.
Používá se výrobní postup pro velice složité struktury až na úrovni molekul a atomů.
Díky pokrokům v racionálním využívání energie a v technikách a díky využívání obnovitelných zdrojů energie se ve stavebnictví staví nové obytné domy a budovy vůbec jako „energeticky autarkní“.
- do 2015 Významný pokrok v terapii AIDS a rakoviny, účinná očkovací látka proti viru HIV se bude ve velkém používat v rozvojových zemích.
Inzulinový preparát pro diabetiky, který se nebude vpravovat injekcí, nýbrž kapkami a tabletami.
Biologicky snesitelné a odbouratelné plasty používané při zlomeninách kostí (kost se jimi fixuje přímo v místě zlomu).
Produkce nových očkovacích látek a léků pro veterinární medicínu, později ale i pro humánní medicínu.
Geneticky upravené potraviny běžně k dostání v potravinářských obchodech; do této doby se má jejich podíl na trhu potravin zvýšit na více než 30 procent – bude však zapotřebí provést důkladnou osvětu a ošetřit celý problém i právně.
Na sesířované počítače v domácnostech se budou posílat e-maily a budou se jimi provádět bankovní operace. Tež bude možný nákup v „e-supermarketech“, jež budou otevřeny po 24 hodin. Zúčtování bude v tzv. digitálních penězích (e-money).
- 2015 Překladatelský systém v kapesním formátu, díky němuž bude možno hovořit s cizojazyčným partnerem, aniž by člověk znal jeho jazyk.
Nasazování robotů ve stavebnictví.
Do lidských buněk a tkání se integrují umělé orgány (ledviny, játra, plíce, slinivka břišní).
Vynuta účinná terapie Alzheimerovy nemoci.
V této době již odpadne hodně pracovních míst pro nízko kvalifikované pracovníky, místo nich budou zapotřebí vysoce kvalifikovaní řemeslníci a jiní pracovníci, kteří by byli s to obsluhovat a opravovat digitální techniku, která bude všude.
- 2015–2025 Obnovitelné zdroje energie budou dávat ve vyspělých zemích 10–15 procent spotřebovávané energie.

Vyšší územněsamosprávné celky

Na prahu digitálního věku

- 2016 Účinné metody pro kultivaci funkčních ekosystémů v bývalých tropických pralesích.
- 2017 Budou fungovat „roboty s citem“ – inteligentní roboty se zrakem, sluchem a hmatem, které budou moci činit rozhodnutí.
- 2018 Objasnění procesů stárnutí organismu člověka.
- do asi 2020 První vesmírný let s lidskou posádkou na Mars.
Vítězství nad rakovinou a AIDS.
Široká miniaturizace techniky.
Zpřístupnění nových zdrojů energie.
Roboty pomáhající pacientům při terapii.
Mikrosystémy v domácnosti schopné samy hlásit, co je třeba nakoupit, nastavovat potřebnou teplotu v chladničce atd.
- 2020 Podíl obnovitelných energií na výrobě elektřiny (bez využití vodní energie se v průmyslových zemích zvyšuje nad 10 procent.
- 2021 Biopočítač na bázi nového algoritmu schopný zpracovávat informace z organismu se nasazuje do praxe.
- 2022 Objasněny neurobiologické základy mozkových funkcí, např. učení, paměti, emocí, řeči, spánku a snů.

Prognóz jevů a inovací pro období po roce 2020 je samozřejmě více. Sami experti však jsou toho názoru, že jde zatím o utopie, byť uznávají motivační roli utopie při vytváření vizí budoucnosti. Jde např. o turistiku do vesmíru, automobily potažené chemicky aktivní vrstvou, která poslouží k získávání elektřiny ze vzduchu, napojování elektrických kabelů na nervové buňky a na buňky v mozku, vyřešení jaderné fúze, vybudování stálé stanice na Měsíci s lidskou posádkou, stavění plovoucích měst na mořích, poznání imunosystému člověka natolik, že bude možno zcela vyléčit alergie, atd. Mnohdy je zde přání otcem myšlenky, jako např. prognostická teze, že se v tomto dalekém období podaří konečně účinně a bezpečně vyřešit problém radioaktivního odpadu.

Informační revoluce

Telekomunikace

V úzkém sepětí s prudkým rozvojem informačních technologií se prosazuje pokrok v oblasti telekomunikací. Vztah komunikační, respektive telekomunikační techniky vůči počítačům se dá přirovnat ke vztahu mezi automobily a silnicemi, po nichž jezdí. Někdy se pro spojení počítačových technologií s komunikací používá označení telematika.

Již dnes je realitou používání družic pro komunikační spojení po celém světě – GPS (Global Positioning System). Družice se samozřejmě budou používat i nadále, s tím, že jestliže dnes se pracuje většinou se stacionárními tělesy, pak už do několika let se začnou používat i družice, které se budou podle pokynů a potřeb jejich provozovatele přemísťovat.

Komunikace spolu s informačními technologiemi rozvíjejí a také integrují funkce dříve izolovaných prostředků, jako je telefon, telefax, televize, počítač atd., takže je možno prezentovat kombinaci hlasů, údajů, obrazů, hudby. Tendence k multimedialitě je silná a potrvá.

Na prahu digitálního věku

Zesílí tendence ke konvertibilitě, to je k přímému přenášení informací z jednoho média do jiného, např. ústního sdělení do písemné formy.

Počítá se s dalším rozmachem sítí LAN, WAN, TELENET (kombinace telefonní sítě s družicemi). Budoucnost má též ISDN, systém, který umožňuje, aby na telefonní přípojku byla napojena řada různých zařízení (telefon, fax, teletext, videotext, grafika). Pakliže se dnes pomocí vedení ISDN přenáší 64 kilobitů za sekundu na každé telefonní přípoje, za několik let půjde o megabity.

Internet

Internet je považován za nejdůležitější součást digitální revoluce, kterou prožíváme. Podle údajů ústavu pro výzkum trhu E-marketer v USA je dnes ve světě 300 milionů uživatelů internetu a v roce 2003 jich má být nejméně 350 milionů. Polovina uživatelů dnes připadá na USA, kde se uživatelé dostávají do jeho sítě převážně prostřednictvím počítačů, zatímco jinde ve světě jinými způsoby.

Internet v počátcích svého šíření v polovině 90. let začal s kopírováním role televize, tisku a rozhlasu, ale brzy se jeho obsah zaměřil na obchod, snad až příliš. Bylo to logické, protože tato informační technologie se ukázala být globálním, okamžitě působícím a strategickým médiem, nástrojem pro udržování existujících a získávání nových trhů. Alvin Toffler o něm řekl, že dnes hraje ve společnosti stejnou úlohu, jakou měla v 19. století železnice.

Obrovskou výhodou internetu kromě rychlosti je zlevnění obchodního styku a vůbec komunikace mezi institucemi a mezi lidmi. Materiál The Emerging Digital Economy vypracovaný Ministerstvem hospodářství USA v roce 1998 uvádí, že:

- náklady na pořízení letenky se díky internetu oproti použití služeb rezervačního systému cestovní kanceláře zlevňuje osmkrát;
- pojistné poplatky prostřednictvím internetu ve srovnání s použitím služeb pojišťovacího agenta vyjdou na polovinu;
- náklady na bankovní transakci prostřednictvím bankovní pobočky činí 1,07 USD, telefonicky 0,52, pomocí vlastního klientova online-systému 0,015 a pomocí internetu jen 0,01 USD;
- náklady spojené s vystavením faktury jsou 20–30krát levnější (včetně jejího zaslání) než při použití obvyklého „papírového“ způsobu, pořizování kopií atd.

Znamená to, že používat internet si mohou dovolit i malé firmy a jednotlivci ve vyspělých zemích, což je slibná vyhlídka pro budoucnost. Jistě i díky tomu se kvantum dat posílaných internetem ve světě zdvojnásobuje každé tři měsíce.

„Jedinec může být buď spotřebitelem, anebo výrobcem. Internet dává více moci oběma. Klasická komunistická myšlenka dát jednotlivcům výrobní prostředky, ale kontrolované sověty, se obrátila o 180 stupňů. Dnes je ideálem internetu dát občanovi výrobní prostředky a kontrolu nad nimi. Najednou je tu situace, kdy malý prodejce oděvů může komunikovat se svými potenciálními klienty na téže úrovni jako velký obchodník, a dokonce lépe.“

*Esther Dysonová, ředitelka konzultantské firmy Edventure,
autorka knihy „Release 2.0“, průkopnice internetu*

Kvantum obsahů v internetu zabývajících se financemi a obchodem absolutně roste, nicméně v relativním smyslu se dostává stále více ke slovu také všeobecně informativní, výchovná, vzdělávací a zábavná role sítě. Ta sice co do objemu nad komerčními a finančními obsahy nepřevládne, ale v příštích letech se dá počítat s jejím posilováním.

Po počátečním nadšení internetem se mezi uživateli začala projevovat určitá skepse, což je přirozené. Internet je vynikající prostředek globalizující a zrychlující komunikaci mezi lidmi, firmami, zeměmi, ale není to zářný lék. Jeho obsahy vytvářejí lidé, a úroveň těchto obsahů závisí na nich, nikoliv na technických parametrech sítě. Také proto není možno se vždy na informace v síti spoléhat, mnohdy se jejich původce ani nedá identifikovat. Zaujetí pro internet se u mnoha lidí může stát až chorobným.

Vzhledem k mnohdy eticky pochybným obsahům šířícím se internetem (pornografie, propaganda násilí aj.)

Na prahu digitálního věku

vyvstává otázka, jak těmto jevům zamezit, jak je právně regulovat. Jde o novou situaci a jednotlivé země a mezinárodní instituce budou tento problém muset v příštích letech řešit účinněji než dosud.

Rozvoj technické základny internetu bude pokračovat. Společnost Microsoft jej vidí v programovacím jazyku XML (= eXtensive Markup Language), který se bude používat více než dosud obvyklý jazyk HTML. Rozdíl je v tom, že zatímco HTML určuje vzhled webové stránky, XML se zabývá jejím obsahem i sémanticky. Přístup na internet má být nejen přes běžné (stolní) PC, ale i přes kapesní PC a přes interaktivní televizory.

„Nabídky a možnosti internetu nejsou ještě zdaleka vyčerpány. Očekáváme, že Web bude »osobnější«, že bude více přizpůsoben potřebám jednotlivých lidí, a především že nabídne interaktivní servis.“

Steve Ballmer, prezident společnosti Microsoft

Velkým příslibem do budoucna je podle profesora Stanfordské univerzity Berndta Giroda otevřená architektura internetu, která bude dávat po ještě velmi dlouhou dobu široký prostor mnoha inovacím. Jde o půjde podle něho především o spojení sítí s mobilními komunikacemi. Přechod na širší pásma a zrychlení přenosu obsahů v internetu způsobí, že v něm kolem roku 2010 budou kolovat multimediální aplikace a bude se v něm mísit skutečný a virtuální svět.

Jiní experti předpovídají, že už v letech 2003–2005 se ve světě více než 70 procent pošty bude posílat e-mailem. Technickým předpokladem bude přechod na skleněná vlákna místo tradičních měděných elektrických kabelů.

Informační dálnice

Hovoří se již o tom, že ještě před rokem 2020 přijde další generace internetu. Pak bude síť opravdu všudypřítomná (ubiquitous), přístup do ní bude možný velice rychlým rádiovým spojením. Díky ní bude možné řízení aparátů na dálku v tzv. digitálních či „chytrých“ domech, ve velkém se bude používat digitální peněženka, rozsáhlé se internetu bude používat v letadlech a v autech. Vinton Cerf, spolutvůrce internetového protokolu TCP/IP a viceprezident MCI WorldCom, razí společný název pro prostředky na bázi internetu umožňující víceúčelové činnosti, a to WIDGET (= Wireless Internet Digital Gadget for Electronic Transactions).

Například při jízdě automobilem bude možno WIDGET požádat o provedení rezervace v hotelu či místa v restauraci, pokud to ovšem takové důmyslné zařízení neudělá už samo automaticky.

Nová generace sítí bude mít také těsnější vazbu na GPS. Tento systém bude díky zdokonalenému softwaru rozumět i pokynům udíleným lidským hlasem.

V souvislosti se sítí se hovoří i o informační dálnici. Tento termín použil poprvé současný americký viceprezident Al Gore během první prezidentské kampaně Billa Clintona. Šlo spíše o politicko-propagandistický apel, ne blíž specifikovaný, který se až později upřeshoval, přičemž další precizace je ještě pořád zapotřebí. Přesto je možno určit rysy budoucí dálnice charakterizovat už dnes. Mezi ní a současným internetem je několik rozdílů:

- dálnice má být všeobecně rozšířena, předpokládá se přípojka v každé domácnosti, která bude stejně samozřejmá jako dnes v zemích Severu elektřina, voda či telefon. To zatím neplatí ani v USA, ještě méně v jiných vyspělých zemích, a naprosto ne v zemích Jihu, kam bude informační dálnice „dobudována“ až za hodně dlouhou dobu;
- dálnice má být multimediální; toto kritérium už dnešní internet sice splňuje, ale s tou výhradou, že přenos větších objemů dat je poměrně zdoluhavý a to má daleko k uživatelskému komfortu;
- jestliže dnes je pro práci se sítí nutné speciální vybavení (počítač, software a modem jako minimum) a specializované znalosti, pak u dálnice se počítá s výrazným snížením významu těchto faktorů ve prospěch usnadnění pro uživatele.

Určitým mezistupněm při vytváření informační dálnice by mohla být tzv. webová televize. Tento produkt již existuje. Jde o přídavné zařízení k běžnému televizoru, jež se propojuje s telefonní linkou a umožní prohlížet si na obrazovce webové stránky. Pokud se ujme na trhu, mohlo by výrazně změnit okruh uživatelů internetu.

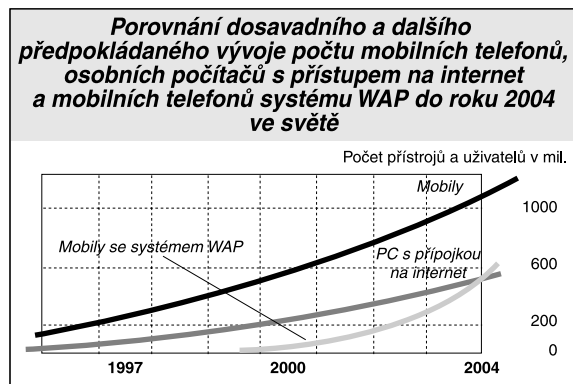
Na prahu digitálního věku

Další aplikace informačních technologií

Ve výčtu širokých možností aplikace informačních technologií nemohou chybět odkazy na prudký rozvoj a velké perspektivy nejmodernějších prostředků komunikace – mobilní telefonie, mobilního internetu, obchodování prostřednictvím sítí, tzv. e-obchodu. (Blíže se jimi zabývá kapitola Komunikace a informační technologie.)

V nejrůznějších sférách ekonomiky, průmyslu, výzkumu a vývoje se bude stále šířející uživatelské simulace. Jde např. o simulaci dopravních situací, vývoje na trhu, simulaci podmínek při zalétávání letadel v aerodynamickém tunelu, chování

Graf č. 1/5

Pramen: EU, časopis *Muy Especial* č. 47 – květen/červen

struktury materiálu, situací v provozu továren, situací při dopravních nehodách, které oproti testování v reálu šetří čas a finanční a materiální hodnoty.

S tím souvisí i další zdokonalování CAD – projektování a konstruování pomocí počítačů, včetně konstruování trojrozměrného (3D).

Dále se rozšíří aplikace metody konečných prvků (FEM) do nejrůznějších odvětví.

Jinou metodou, která již existuje a která má velkou budoucnost, je Rapid Prototyping – rychlé zhotovování prototypů a modelů pomocí počítačů. Počítače nejenom vypočtou parametry potřebného modelu, ale také řídí

jeho výrobu, většinou z termoplastů. Obrat v oboru RP se ročně ve světě zvyšuje o desítky procent. Není divu, jestliže se čas potřebný pro výrobu modelů zkracuje až na desetinu a náklady se snižují o 30–70 procent. Blízkou perspektivou je propojení RP s internetem a přenos modelových řešení na velké vzdálenosti.

Jako virtuální realita jsou označovány scénáře či situace, simulované pomocí počítače, v nichž jsou předměty a stavy prezentovány ve trojrozměrném prostoru, přičemž člověk je do nich jakoby vtahován, takže je virtuálně uprostřed děje. Tohoto postupu se používá v rostoucí míře při projektování, ale také v tzv. zábavní elektronice, kdy člověk při sledování sportovního utkání má dojem, že je přímo na hřišti. Přednost nicméně budou mít aplikace virtuální reality pro účely výroby či vědy, např. konstrukce strojů anebo výzkum lidského nitra v medicíně.

Poměrně vzdálené jsou vize tzv. virtuální výroby, což má být výroba propojená v celosvětové síti, v níž se bude provádět permanentní analýza trhu a požadavků klientů. Kontakt s klienty bude probíhat pomocí virtuální reality, společně s ním se budou specifikovat zakázky atd.

Informační technologie a multimedialita se bude dále prosazovat i ve fotografické, filmovací a kontrolní technice. Jde o kamery a další přístroje se stále vyšší rozlišovací schopností a o instalaci velice citlivých senzorů – „umělých očí“ a „umělých nosů“ v průmyslu, medicíně, kriminalistice aj.

V neposlední řadě půjde v už nedaleké budoucnosti o uplatnění integrovaného dohledu prostředků informačních technologií v domácnosti, čili o tzv. digitalizovaný dům nebo též chytrý dům. Jde de facto o obdobu systému WIDGET (viz výše), tj. o sladěné působení počítačů, čidel a regulačních zařízení, které řídí tepelné hospodaření v domě, kontaktují letiště, chce-li pán domu někam letět, kontrolují, co je třeba dokoupit do spíže a do chladničky, hlídají bankovní konto, nahrávají mu na video pořady z televizoru, posílají e-mailem pozdravy známým k svátkům, objednávají zboží ze supermarketů atd. I když takovýto systém domácnosti bude v nejbližší době přístupný jenom pro vyšší sociální třídy, po technické stránce jeho brzké zavedení už dnes není problémem.

Na prahu digitálního věku

Elektronické noviny jsou již v internetu realitou. Pozadu nezůstává ani vydávání knih. Již dnes četná nakladatelství vydávají stovky děl v elektronické podobě a jejich počet poroste. Microsoft odhaduje, že kolem roku 2020 už bude e-kniha rovna své klasické papírové předchůdkyni co do počtu titulů, respektive objemu prodeje na trhu.

Typickým reprezentantem technického nosiče e-knihy je americký Rocket e-Book, produkt nakladatelství Nuovomedia. Jde o aparát, který se vejde do ruky, má displej, „listuje“ se na něm stisknutím tlačítka, velikost písma lze měnit dotekem tužky na displeji, paměť je 16 MB, což odpovídá asi 45 paperbackovým knížkám po 400 stránkách. Baterie vydrží 20 hodin. Texty knih se do přístroje přijímají z webu, „vybalí“ se pomocí brouzdače a hesla.

Hlavní směry bádání

Materiálové inženýrství, nové materiály

Nastupují materiály vyráběné „na míru“ podle konkrétních potřeb uživatelů, snižující energetickou spotřebu, inteligentně reagující na měnící se prostředí (neboli tzv. smart materials), biokompatibilní a recyklovatelné. Zmírníme se o hlavních jejich druzích, které se dnes již používají pokusně a které zaznamenají velké rozšíření během příštího desetiletí.

Poměrně rychle zdomácní v průmyslu slitiny NiKoTi s tzv. paměťovým efektem: utvářejí se při nízkých teplotách, a při ohřátí se vrací do svého původního tvaru. Mají velkou budoucnost.

Pro balicí průmysl budou vyvinuty plasty, které zabraňují propustnosti plynů skrze obaly. Jde tady o ochranu baleného substrátu proti vlivu kyslíku, vlhkosti a současně o ochranu před unikáním zevnitř, např. o ztrátu aromatu.

U materiálů pro tento účel vyvíjených nejde ani tak o jejich chemické složení jako o jejich strukturu. Ta se dá předem nastavit a tvoří potom základ pro vytvoření účinných bariérových vrstev. Pokusy v Německu a USA ukázaly, že takováto dělicí vrstva o tloušťce sedm mikrometrů snížila propustnost uhlovodíků až o 97 procent.

Velkou budoucnost má zřejmě vysokovýkonná keramika, která se vyrábí z velmi jemných, homogenních a vysoce čistých prášků – z oxidů, boridů, nitridů, karbidů a křemičitanů mnoha prvků Mendělejevovy soustavy. Z prášků lze vytvářet sloučeniny s nejrůznějšími vlastnostmi. Tam, kde kovy a plasty narážejí na hranice, se díky keramice otevírají zcela nové aplikace, protože žádná jiná skupina materiálů nevydrží tak vysoké teploty a tak extrémní mechanické, chemické a elektrické zátěže jako ona.

„Ten, kdo bude vyrábět a mít k dispozici a kdo bude umět správně používat vysokovýkonnou keramiku, bude spolurozhodovat ve vrcholné soutěži mezi průmyslovými národy ve 21. století.“

Prof. Dr. Waldemar Hermel, ředitel Ústavu pro keramické technologie a slinuté materiály (IKTS), Drážďany

Vyvíjejí se piezokeramická vlákna a fólie, které mají v budoucích strojích a domácích spotřebičích aktivně tlumit chvění, jež snižuje účinnost.

Vbrzku mají zrevolucionizovat domácnosti též aerogely z vysokoporézních keramických materiálů; byl již vyvinut elektrický sporák, který spotřebuje o 30 procent méně energie než dosavadní. Podstata je v použití destičky z nitridu křemičitého, který slouží k ohřevu a je opatřen senzory.

Budou se používat metalické pěny, čili materiály, u nichž lze předem určit velikost pórů a jejich rozmístění ve struktuře. Původně byly vyvinuty pro hliníkářství. Principem je smíchání metalického prášku s chemickou sloučeninou, která pak vyvolá pěnivý proces. Pěna je velice vhodná pro tlumení nárazů, je lehká a počítá se s ní pro použití při výrobě karoserií osobních aut.

Lze také očekávat, že recyklovatelné, svítící a vodivé polymery budou brzy všední záležitostí jak ve výrobě, tak v domácnostech; jejich zásluhou se už dnes urychluje vývoj nových baterií, palivových článků a displejů.

Na prahu digitálního věku

Klíčový význam pro informační technologie bude mít další vývoj optických vláken.

Počítá se i s uplatněním materiálů vyráběných na bázi ligninu. To je polymer, který je obsažen v každém stromu, respektive dřevině, kde funguje jako pojivo mezi jemnými přírodními vlákny. Zatím jde o odpad, jehož se při výrobě celulózy v papírnách ve světě vyprodukuje ročně až 50 milionů tun. Přitom jde o materiál, který je tepelně tvárnitelný, a navíc jde o tzv. dorůstající surovinu. Ligninové materiály používané jako stavební materiál vykazují širší aplikační možnosti než klasické dřevo. Vyrábějí se ve formě granulí, desek, různých tvarovaných objektů na běžných strojích. Ve fázi pokusů je použití ligninových obkladů ve vybavení automobilů. Vnitřní vybava musí snést poměrně značné výkyvy teplot. Doposud se k tomuto účelu používají plasty, ale ty mají zcela jiné koeficienty rozpínatosti než dřevo, respektive ligninové materiály, až desetkrát vyšší, a proto se obložení snadno trhá. To u ligninových sloučenin nemůže nastat.

Materiálové inženýrství se zabývá i tradičními materiály, jako je např. ocel. Dá se říci, že ocel dneška je materiál high-tech, který má se svou předchůdkyní společný jenom název, alespoň v případě těch druhů, které se začínají používat pro výrobu letadel. Podstata změny je v působení na strukturu na úrovni krystalů a atomů. Velmi slibné jsou zvláště tzv. superplastické oceli s optimální tvárnitelností.

Nanotechnika

Je to jiné označení pro mikrosystémy a mikrotechnologie (jinak 1 nanometr = 1 miliardtina metru). Jedná se tu o vystupňování snahy, aby výkonné systémy zaujímaly stále méně prostoru (kterýžto trend začal v elektronice) a o praktické využití teoretického poznatku, že pouze díky miniaturizaci je možno provést řadu procesů, které by v běžném rozsahu či rozměrech buď vůbec nebyly možné, anebo s vysokým rizikem. Již v roce 1999 činil objem světového obchodu s nanotechnikou 30 miliard USD a neustále se zvyšuje dvojcifernými procenty ročních přírůstků.

Dnes se už používají mikrosystémy u aut, např. v senzorech airbagů, ve varovných čidlech upozorňujících na rozestup mezi vozy na silnici a v elektronických stabilizátorech v pojezdech vozů. To je ale teprve začátek.

„Nanotechnologie by mohla nahradit současné výrobní metody používané při výrobě integrovaných obvodů, které během následujícího desetiletí pravděpodobně dosáhnou své reálné hranice.“

Bernard Yurke, Bell Laboratories, USA

Jaké aplikace velmi pravděpodobně přinesou nejbližší roky v nanotechnice?

V medicíně to budou mikroroboty, tzv. nanoboty, které budou proplouvat cévami a zjišťovat jejich stav, a později také dokonce obrousovat nádory aterosklerózy na jejich stěnách zevnitř podle pokynů vydávaných lékařem. Stejně tak budou monitorovat stav zažívacího traktu, jímž budou procházet.

Budou také plastové čipy (biočipy). Hewlett-Packard počítá do několika let s výrobou čipu s použitím nanočidel, který bude moci ihned, bez čekání, provést rozbor krve. V chemii budou mikrosystémy používány při výrobě vysoce nebezpečných látek v malých reaktorech, přesněji řečeno v mikoreaktorech, a to přesně v požadovaných množstvích a ve složení podle individuálního přání klienta a s mnohem vyšší čistotou, než je dnešní standard.

V genetice se zkouší možná propojení nanotechniky s DNA, protože, jak tvrdí lidé z Lucent Technologies a z univerzity v Oxfordu, DNA je nástroj optimálně korespondující s nanotechnikou – částčky kyseliny s miliardami možných variant se navzájem spojují jediným možným způsobem jako skládačka „puzzle“.

V elektronice se s nanosystémy počítá pro polovodičové lasery a u skleněných kabelů. Podaří-li se integrovat laser do mikrosystému, bude se moci zvýšit rychlost přenosu dat o tisícínásobky, a to zcela hospodárně. Další aplikace se očekávají v řízení dopravy pomocí telematiky, v mobilních telefonech a v tzv. inteligentním domě.

Pomocí nanotechniky se mají dokonce promítat obrázky na sklo brýlí, které člověk bude mít na nose, anebo přímo na sítnici jeho oka.

Na prahu digitálního věku

Biotechnologie

Je z prioritních trendů vědy a techniky sice nejmladší, ale také nejdynamičtější, rychlostí rozvoje v poslední době závodí s informačními technologiemi. Jak se projeví v blízké budoucnosti ve vztahu k oborům, které k ní mají blízko? Uvedeme několik příkladů:

Chemie: Promítnutí biotechnologických pohledů přináší reorientaci z velkotonážní na malotonážní výrobu, zpružnění a zrychlení technologických procesů. Hlavní je však vliv na kvalitu těchto procesů a na inovace sortimentu, a též na to, že došlo ke zlevnění výroby. Například japonská firma Nitto Chemical Industries vyrábí akrylamid biokatalytickým postupem, který zcela vyloučil drahé platínové a palladiové katalyzátory. Do několika let lze vůbec počítat s tím, že světoví výrobci enzymů přejdou od chemických a kovových katalyzátorů k biokatalytice.

Firmy DuPont a Genencor vyvinuly biokatalyzátor pro přímou výrobu propandiolu z cukru, která otevírá cestu k produkci monomerů pro biologicky odbouratelné polyesterové plasty z obnovitelných zdrojů.

Firma Energy Biosystems vyvinula novou technologii pro biologické odsiřování paliv a jejím dnes už velmi reálným cílem asi do pěti let je odsíření motorové nafty na obsah síry pod 0,0001 procenta.

Pokrok ve fermentačních a separačních postupech pomáhá na trh i novým biopolymerům. DuPont připravuje průmyslovou realizaci technologie vláken biohedvábí vykazujícího ve srovnání s ocelí dvojnásobnou pevnost (což je vhodné např. pro neprůstřelné obleky). Přitom se tyto textilie mají nosit jako přírodní hedvábí, nebudou vyžadovat chemické čištění a budou biologicky odbouratelné. Základem jednoho z těchto postupů, probíhajících při běžné teplotě, je gen biohedvábí obsahující genetický kód, který určuje sekvenci aminokyselin na konci proteinového řetězce biohedvábí. Zatím se pokusně pracuje se svázkami jen 4,5 kg, ale po zahájení výroby v roce 2005 má jít o dávky až stonásobně větší.

Firma Noxia Biotechnologies v Kanadě se chce k biohedvábí dostat jinou cestou: chová geneticky ovlivněné kozy, u nichž se tvoří proteiny biohedvábí v mléce.

Již ve stadiu komerční zralosti je biotechnologická výroba polyaktidových polymerů. Firmy Dow Chemical a Cargill vyrábějí biopolymer pomocí mikroorganismů ze sacharidů v kukuřici, pšenici, řepě a jiných biomasách. Od příštího roku bude uveden do provozu závod na výrobu polymeru pro obalové materiály v Omaze/Nebraska, a v roce 2003 podobný závod v Evropě. Tato produkce představuje atraktivní odbyt pro zemědělství, je ekologická a je energeticky až o 50 procent úspornější, než je tomu v případě výroby obalových fólií z fosilních zdrojů. Biopolymer je neutrální vůči oxidu uhlíku a je odbouratelný.

Těžba a ekologické účely: Dále se bude rozšiřovat tzv. biometalurgie, respektive biotěžba, což je označení pro těžbu prováděnou pomocí speciálních bakterií, které požírají mikroskopické částičky rud kovů. Používá se jich při těžbě mědi, uranu, zinku, manganu, niklu i železné rudy, a to v situacích, kdy se na nalezištích nacházejí tyto suroviny v malých až stopových kvantech a těžba běžnými způsoby ani těžba chemická by se nevyplácela. Už dnes je podíl této bioextrakce na těžbě niklové rudy v USA vyšší než 12 procent.

Známý a osvědčený je i způsob likvidace ropných havárií na souši i na vodě pomocí bakterií, které požírají částice ropy a transformují je ve svém organismu.

Bakterie budou také ve větším rozsahu nasazovány na skládky odpadu, kde svou činností transformují odpady na metan, a samozřejmě i pro čištění odpadních vod.

Farmaceutika: Odhaduje se, že již dnes tvoří z jedné pětiny sortiment léků na trhu biofarmaka. Tento podíl poroste úměrně tomu, jak lékařský a biotechnologický výzkum a vývoj přichází ze stále novými objevy a inovacemi.

Geneticky upravené rostliny a potraviny

Škůdci zemědělských kultur zničí ročně až sedm procent úrody. Podle názoru mnoha vědců jsou lékem na tento neduh geny, které zvyšují rezistenci rostlin a plodin. Podobně je tomu s geny, které posilují odolnost rostlin proti suchu. Takto se např. podařilo zvýšit sklizeň bavlny v některých afrických zemích. Organizace pro šíření biotechnologií v zemědělství ISAAA odhaduje, že díky geneticky upraveným rostlinám by bylo možno zvýšit zemědělskou produkci v rozvojových zemích aspoň o 25 procent.

Na prahu digitálního věku

V roce 1996 byly poprvé vypěstovány geneticky pozměněné užitkové plodiny pro komerční účely. Podle údajů zmíněné organizace se dnes pěstují na světě už na 40 milionech hektarů; jde hlavně o rajská jablčka. Z toho na USA připadá 26 milionů hektarů. V USA je dnes geneticky modifikována až třetina sklizených obilovin a více než polovina sóji a bavlny.

Otázka geneticky upravovaných plodin a potravin však není jednoduchá. Stále více odborníků si klade otázku, zda výhody, které nové technologie přinášejí a které nesporně pomáhají řešit problém dostatku potravin v zemích Jihu, nejsou vyváženy či převáženy skutečnými i možnými nevýhodami plynoucími z genetických úprav. Dokonce i v USA, kde je veřejné mínění geneticky upraveným plodinám a potravinám nakloněno poměrně nejvíce na světě, slíjí kritické hlasy i přes veškerá ujišťování, že takové potraviny jsou nezávadné, a to i když s nimi přicházejí i takové autority, jako je pan James Watson, objevitel DNA a jeden ze zakladatelů biotechnologie. Diskutuje se o problému geneticky upravované sóji, řeší se problémy značení potravin vyráběných z geneticky ovlivněných plodin, odborníci i veřejnost se stále více zajímají o to, jak jsou plodiny a produkty testovány atd. Tento neklid se už rozšířil i do jiných částí světa, kde ostatně již předtím byly postoje lidí vůči geneticky manipulovaným rostlinám skeptičtější a nedůvěřivější.

Zastáncům genetické manipulace určitě neposloužil nedávno zjištěný fakt, že pyl z geneticky zmanipulované kukuřice škodí housenkám motýlů – logicky se pak objevují dotazy, jak asi potom výrobky z kukuřice působí na člověka.

Diskuse a vyjasňování budou nesporně pokračovat v příštích letech.

„Dá se pochopit snaha o vyšší produktivitu, homogenizaci výroby a nabídky. Ale genetická manipulace kultur také otevírá větší pole parazitům. Čím větší biologická homogenita, tím větší je nebezpečí, že v příští generaci musíme čekat obrovský nápor parazitů a škůdců na našich rostlinných a živočišných zdrojích potravin, protože tito škůdci si do té doby stačí vytvořit imunitu vůči dnešním genetickým bariérám pro své působení.“

Hubert Markl, prezident Společnosti Maxe Plancka, SRN

Jde zde samozřejmě i o peníze. Propagace genetických přípravků chránících rostliny a zvyšujících výnosy ze strany jejich výrobců není nezištná. V globálním důsledku navíc znamená podkopávání pozice zemí Jihu na světových trzích, protože tyto jsou závislé na své zemědělské produkci, která se samozřejmě provádí tradičními způsoby.

Je zde také pravděpodobnost, že příroda si vůči genetickým preparátům dříve nebo později vytvoří protilátky a že dnes vychvalované přípravky ztratí svou účinnost. S tím jsou spojeny i poukazy na to, že geneticky manipulované rostliny se pěstují ještě příliš krátkou dobu na to, aby se daly zjistit i jejich nepříznivé vedlejší účinky. Stačí si zde vzpomenout, jak se kdysi ve velkém používal DDT, a jak se od něho poté ustoupilo.

Genetika a genom

K zásadnímu objevu na poli humánní genetiky došlo loni začátkem července, kdy šéf laboratoře Celera Genomics v USA Dr. Craig Venter ve spolupráci s odborníky z National Human Genome Research Institute rozklíčoval lidský genom, přesněji řečeno našel princip řešení k rozluštění 3,1 miliardy biochemických „písmen“ lidské DNA, která je kódem stavby a fungování lidského organismu. Není jisté bez zajímavosti, že většinu analýz prováděly roboty a vysokorychlostní počítače.

Venter samozřejmě přistoupil k tomuto úkolu poté, co se poměrně dlouho zabýval výzkumy a pokusy se zvířaty (moucha *Drosophila melanogaster* a myši).

Podle mínění odborníků jde o epochální záležitost, kterou lze přirovnat ke vstupu Neila Armstronga na půdu Měsíce v roce 1969. Očekává se, že během dosti krátké doby se díky tomuto objevu podstatně změní veškerá diagnostika a léčení. Dá se údajně počítat s tím, že se změní celá koncepce nemocí, široké popisné kategorie (např. rakovina prsu) budou nahrazeny přesnými genetickými definicemi, a proto se také zpřesní a individualizuje léčba. Bude možno léčit účinně Alzheimerovu nemoc, rakovinu kůže, prsu, plic, tlustého střeva, všechny popáleniny, prostatu atd. Euforie z objevu a naděje do budoucna jsou dnes obrovské, hovoří se o počátku věku „genomické medicíny“.

Na prahu digitálního věku

Leroy Hood, molekulární biolog na University of Washington v Seattlu soudí, že v dohledné době umožní rozklíčování genomu dvojí druh terapie:

- lehčí, kdy bude možno vpravovat zdravé geny do oplodněného vajíčka, aby se z něho narodil nový člověk s požadovanými vlastnostmi tělesnými i psychickými; něco podobného se prý ostatně provádí už dnes při oploďňování ze zkumavky, kdy se budoucí rodiče vpravuje do dělohy embrya, které má zdravé, a nikoliv nemocné geny;
- těžší, to je hledání a „oprava“ nemocných respektive defektních míst v těle genetickými prostředky.

Objevují se prognózy, že díky genetice budou moci z laboratoří vycházet zdraví a inteligentní lidé, kteří se budou dožívat 150 let.

Euforie s sebou přináší i řadu nepřesností a zjednodušení. Hovoří se např. o „genu cukrovky“ či genech jiných nemocí, přičemž takto jednoduché to s původem chorob není, a opomíjí se vliv okolí a životního prostředí, který je pro existenci či neexistenci či vznik choroby velice podstatný.

Skutečnost v nejbližších letech bude zřejmě prozaičtější. Venter se svou prací ještě není hotov. Podařilo se mu identifikovat kolem 97 procent genomu a zbývá dekodovat ještě asi 150 milionů genetických písmen. To se mu podle jeho vlastního odhadu může podařit do dvou let. Ale problémy stále zůstanou, protože dosud není známo, co jednotlivá písmena znamenají, jakou mají funkci, jaké proteiny tyto geny produkují atd. Gerald Rubin, viceprezident pro biomedicínský výzkum v Howard Hughes Medical Institute, to komentuje přirovnáním, že byla identifikována písmena, která jsou ale v cizím jazyce, a je tedy ještě třeba zjistit, co vlastně znamenají.

„Nyní je situace taková, že – provedeme-li přirovnání – se díváme na několik pixelů na obrazovce televizoru a podle nich se snažíme uhádnout celý obraz či děj filmu. Díky poznání kompletní sekvence genomu se přiblížíme k získání celého obrazu.“

Patrick Brown, biochemik, Stanfordova univerzita, USA

Tak či onak, Venterovy výsledky zintenzivnily zájem jiných výzkumných pracovišť a firem, které se už dříve zabývaly genetikou. Firma Geron Corp. v Menlo Parku v Kalifornii publikovala některé své poznatky z vývoje preparátů zastavujících či zpomalujících stárnutí. Kalifornská univerzita v San Francisku sdělila, že objevila gen u bource morušového, který při patřičném ovlivnění je schopen prodloužit délku života až na trojnásobek. Pier Giuseppe Pellici z Evropského institutu pro onkologii v Miláně vypreparoval gen p66shc, který způsobuje stárnutí u myši. Jde o gen, který je i u člověka.

Do několika let se mají objevit ve standardním vybavení lékařů tzv. genočipy, které mohou zjistit příčiny choroby dlouho předtím, než tato vypukne, takže mohou nastartovat i včasnou prevenci.

Výzkum genetiky samozřejmě zastavit a omezovat nelze, a nebylo by to dobré, už proto ne, že s sebou přináší i velké množství objevů, na něž sice základní zadání není orientováno, ale které jsou přesto velice užitečné. Genetika nicméně nastoluje tak závažné etické, humánní a jiné problémy, že jsme zde vlastně svědky vzniku nového globálního problému světa.

Automatizace

Zde je řeč jednak o automatizaci vlastních výrobních zařízení, jednak o automatizaci manipulačních úkonů, bez nichž si moderní výrobu nelze představit, protože ta automatickou činnost technologických zařízení většinou přímo podmiňuje.

Motivem šíření automatizace zůstává výroba velkého množství produktů prováděná v setrvalé kvalitě, rychle a flexibilně, a tedy i vysoce produktivně. Vrcholem zde zůstávají tzv. pružné výrobní systémy, což jsou podle definice EHK z roku 1986 „počítačem řízené integrované systémy strojů a automatických zařízení pro manipulaci s materiálem a nástroji a měřicího zařízení, s minimem ručních zásahů, s minimem času na seřizování, schopné vyrábět libovolné výrobky z určité skupiny výrobků podle předem určeného plánu“. Podstatným rysem těchto systémů je modularita, nižší počet strojů oproti dřívějšímu stadiu výroby, snížení počtu obslužného personálu, zvýšení stupně využití techniky o desítky procent, zkrácení výrobního času též o desítky procent, zvýšení produktivity, podle dostupných údajů, o 150–400 procent. Mimo jiné je to i díky tomu, že v jednom stroji se podaří spojit vykonávání několika různých operací. Pružné systémy se uplatňují nejvíce v obrábění, svařování, slévá-

Na prahu digitálního věku

renství, při povrchové úpravě, v montážích všeho druhu – tedy např. v automobilkách, ale i na stavbách, při skladování, měření, testování.

Zatímco ještě před několika lety se počítalo s tím, že pružné systémy se budou ve strojírenských podnicích v USA, Japonsku a západní Evropě stále rozrůstat a že do několika let se z provozů rozšíří na celé továrny, přišlo později období strážlivého přehodnocování, které stále ještě trvá. Jde o to, že jde o nákladnou záležitost, kterou si ani velké podniky nemohou dovolit provádět najednou, respektive během krátké doby, o malých podnicích ani nemluví. Jiným důvodem byla a je okolnost, že pro velké pružné systémy nebyla vytvořena adekvátní řídicí technika (aplikované informační technologie). Proto se dnes prosazuje spíše vytváření „malých ostrůvků“ pružné automatizace, což je schůdná cesta i pro malé podniky, přičemž se pracuje i na zdokonalování řídicích systémů.

Pojem automatizovaná továrna budoucnosti, kde bude všechno či skoro všechno automatizováno a kterou bude obsluhovat jenom několik lidí, se v souvislosti s tím odsouvá až do poměrně daleké budoucnosti. Dlužno pro úplnost říci, že takovéto závody už existují, např. bezobslužný závod firmy Minamoto v Japonsku, který funguje už od roku 1984. Je však poměrně nákladný.

Kromě problému peněz tu vzniká či vyostřuje se i problém vztahu člověka a stroje – do jaké míry je dobré lidskou činnost nahrazovat stroji, a do jaké hranice to už začíná být vůči člověku kontraproduktivní. Je zřejmé, že je zapotřebí hledat optimální polohu.

Průmyslové a servisní roboty

Automatizované systémy jsou pouze z jedné třetiny tvořeny roboty, nicméně ty se staly jejím symbolem. Roboty jsou navrhovány a konstruovány pro činnosti, které jsou velice namáhavé, špinavé, které je třeba provádět na těžko přístupných místech a které jsou nebezpečné lidskému zdraví a životu. Právě díky jim se automatizace vyznačuje rychlostí, opakovatelností operací a přesností práce.

Nejvíce robotů působí v průmyslu na úsecích svařování, montáže, lakování a manipulace s materiálem a výrobky. V automobilkách fungují při svařování a montáži dílů vozů.

Koncem roku 2000 pracoval na světě asi 1 milion robotů, z toho polovina v Japonsku, desetina v USA, a asi 8 procent v Německu. Podle počtu robotů na 10 tisíc dělníků vede Japonsko (800) před Itálií (400), USA (300), Švédskem (200), SRN (230) a Francií a Velkou Británií (po 200).

Cena robotů úměrně jejich vývoji klesá, i když ani dnes nejsou levné, a počítá se s tím, že v příštích letech jim bude přibývat tempem asi 10 procent ročně. Vývoj také spěje k tomu, že stále více se stírá rozdíl mezi vlastním výrobním strojem a robotem jakožto mechanismem jej obsluhujícím, dochází ke srůstání.

Výroba není jediná oblast, kde se roboty stále více uplatňují. Roboty fungují také např. při uhlazování betonu a asfaltování vozovek, při stavbách budov, při lesních pracích (krácející „pavouci“ pohybující se obezřetně ve složitém lesním terénu), při kontrolách odpadních kanálů, v radioaktivním prostředí v jaderných elektrárnách, jako zařízení výstražná a pro ostrahu. Americká NASA testuje v Mohavské poušti robot Fido, který má být v roce 2003 vynesena na Mars. Ve zdravotnictví v USA se už dnes používá na 200 robotů „Helpmate“, které zajišťují praní prádla včetně jeho příjmu a výdeje, pomáhají při manipulaci s nástroji v laboratořích a operačních sálech, a v nedaleké budoucnosti budou rozvážet jídlo na pokoje pacientům. Také se s nimi počítá v neurochirurgii a v otolaryngologii. Vykonávají úklid ve velkokapacitních letadlech.

Roboty také začínají provádět úklid kanceláří, letištních a nádražních hal a pokusně i v hotelích, kde třeba nosí kufr. Poměrně hodně je již dnes robotů-vysavačů, jež se samy pohybují (v Japonsku).

Jde tu již o jiný typ robotů, než jaké se uplatňují ve výrobě či vůbec v průmyslu, a to o roboty servisní. Oproti svým bratrům v průmyslu jsou servisní roboty citlivější: lépe přijímají podněty z okolí a lépe se v něm také zásluhou dokonalých čidel orientují. Dále: Zatímco průmyslové roboty jsou izolovány od lidí a nemusejí brát ohled na sociální prostředí, roboty fungující v kancelářích, v nemocnicích anebo v domácnostech berou ohled na lidi a přizpůsobují se jim, přesněji řečeno jsou konstruovány tak, aby se jim přizpůsobovaly – vyhýbají se jim, aby do nich nevrážely, mají zaoblené hrany atd. Dají se také snáze řídit a obsluhovat. A za několik let nebude muset člověk ani znát programovací jazyk, být jednoduchý, aby dirigoval robot, protože mu bude moci dávat příkazy ústně, např. „Uklid pokoj!“ Takový robot bude schopen provádět několik desítek úkonů, a bude dokonce do značné míry autonomní.

Na prahu digitálního věku

„Nemůžeme předpovědět, zda se servisní robot stane masovým produktem 21. století. Ale domnívám se, že bude patřit k dobrému tónu mít doma ocelového služebníka, podobně jako to v 50. letech byla pračka nebo dneska myčka na nádobí.“

Profesor Rolf-Dieter Schraft, ředitel IPA, Stuttgart

Roboty budou dokonce interaktivní, budou samy domýšlet, co jejich pán chce, aniž ten jim to ještě stačí říci. Přesto však přece jen půjde o mechanismy, které nebudou odpovídat představám, jež panovaly ještě před asi deseti lety. A to i přesto, že mnohé roboty budou mít po fyzické stránce humanoidní podobu.

Institut pro výrobní techniku a automatizaci (IPA) ve Stuttgartu vyvíjí pro domácnost robot „Care-O-Bot“, který by měl svému pánovi přinášet snidani, noviny, zařizovat nákupy, odpovídat na telefonické vzkazy, posílat blahopřání, vytahovat rolety, uklízet, zalévat květiny, nahrávat na video programy z televize, regulovat teplotu v bytě, pomáhat těžce chodícím lidem při chůzi, otevírat dveře návštěvám, fungovat jako budíček, starat se o prádlo atd. Jestliže donedávna vývojáři z ústavu počítali s uvedením tohoto robotu na trh v roce 2005, pak nyní je posunují až někam do roku 2020. Není podle nich reálné, aby takový přístroj byl sestaven dříve, respektive za rozumnou cenu.

Jednoučelové roboty jako prototypy je možno zakoupit už dnes, např. robot, který popojíždí za hráčem golfu, vozí mu hole a sbírá míčky, anebo robot, který sám vysává. Stojí však kolem 500 USD.

Energie – zdroje tradiční i nové

Podle prognózy Světové energetické rady se do roku 2020 má celosvětová spotřeba energie zvýšit o 40 až 50 procent. Přitom kolem roku 2050 – ale podle některých odborníků už kolem roku 2025 – se má projevit nedostatek ropy, která už v té době má být v podstatě vyčerpána. Někteří experti tvrdí, že ropy bude i potom dost pode dny světového oceánu, ale není pravděpodobné, že by do té doby byly vyvinuty účinné metody jejího dobývání. Dnes se ropa z mořského dna těží, ale pouze z poměrně malé hloubky a potíže a náklady na těžbu rostou geometrickou řadou s každými deseti metry, o něž je třeba postoupit s těžbou do větších hloubek.

Do roku 2020 nicméně budou převládat dnes obvyklé, respektive dominující zdroje energie, tedy ropa, uhlí a zemní plyn. Zásoby uhlí budou během dvou až tří desítek let také vyčerpány. Zemního plynu bude dostatek i nadále, a bude tedy nutno na něj převádět mechanismy a spotřebiče.

Uváděná tabulka v kolonce Prověřené zdroje vyjmenovává zdroje dnes používané, v kolonce Perspektivní systémy pak zdroje, s jejichž využíváním se začíná a kterým se připisuje v příštích 10–20 letech velká budoucnost. Kolonky Navržené systémy a Spekulativní systémy se týkají období poměrně vzdáleného, přibližně za 30 až 50 let.

Znamená to, že jednak bude třeba přecházet na netradiční zdroje, jednak bude zapotřebí daleko efektivnější a šetrnější zacházet se zdroji, jež dnes dominují. Jsou to např. paroplynové elektrárny anebo zplyňování uhlí v zemi, a větší důraz se bude klást na využívání sluneční energie. Své místo v energetické bilanci má a bude mít i jaderná energetika.

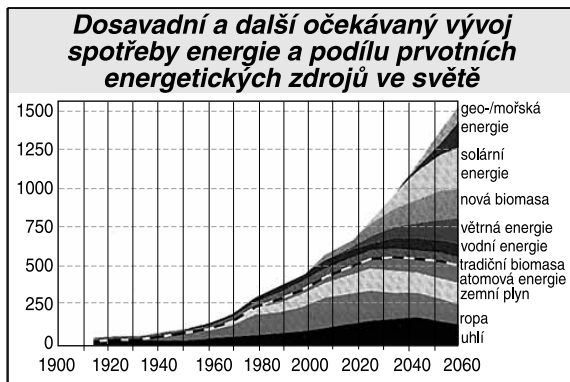
Pokud se nepodaří takový přechod na nové zdroje energie, který by byl efektivní, a bude se stále čerpat z dnes převažujících a ubývajících zdrojů, je nutno počítat s tím, že energie bude relativně stále méně a bude dražší.

Jaderná energie

Tomuto oboru energetiky se přezdívá „čistý“, neboť na rozdíl od tepelných elektráren nezatěžuje životní prostředí – pokud ovšem nedojde k havárii jako v Černobylu anebo na Three Miles Island. Vrchol jaderného boomu ve světě připadl na druhou polovinu 80. let, od té doby výstavba jaderných elektráren stagnuje. Přes všechny problémy je dnes technologie výroby proudu z jádra ze všech technologií využívajících tzv. netradiční zdroje nejpopročílejší. Některé země ohlásily úmysl v příštích desetiletích postupně provoz jaderných elektráren ukončit, jiné

Na prahu digitálního věku

Graf č. 1/6

amerického ministerstva energetiky několik laboratoří. Má jít o palivo na bázi směsi oxidů, thoria a uranu, jež umožní komerčním reaktorům prodloužit dobu mezi dvěma odstávkami reaktorů (pro zavedení nového paliva) na dvojnásobek, což by přineslo značné úspory.

„Dnes už víme, že technika nemůže být stále větší a rychlejší. Každé nové řešení, které nalézáme, přináší nové otázky a nové problémy. Příklad: Na jadernou energii se pohlíželo jako na řešení energetických problémů pro všechny časy a na celém světě. Ale pro uspokojivé odstraňování atomového odpadu nemáme dodnes žádné účinné řešení.“

Birgit Breuelová, generální komisařka EXPO 2000 v Hannoveru, bývalá předsedkyně Treuhandanstaltu (Privatizačního úřadu) a předtím premiérka Dolního Saská, SRN

Dosud není vyřešen problém, co s radioaktivním odpadem z jaderných elektráren. Ten se má umísťovat v opuštěných šachtách, kde má být izolován všemi dnes dostupnými prostředky – toto je řešení uvažované v Evropě. První úložiště má začít fungovat někdy kolem roku 2010. V USA už od roku 1996 existuje závod v Jižní Karolině, který zalévá tento odpad do skleněných bloků, ale jde zatím o zkušební provoz, neboť mnohé otázky vitrifikační technologie dosud nejsou náležitě zvládnuty. Vitrifikace odpadů ve velkém má podle odborníků z Ministerstva energetiky USA začít fungovat až kolem roku 2015.

Výroba elektřiny tzv. jadernou fúzí je zatím otázkou hodně daleké budoucnosti.

Solární kolektory

Hodně energetických odborníků považuje využívání slunečního světla a tepla za dominantní způsob získávání energie pro svět už ve velmi blízké době. Tato budoucnost už začala, byť podíli tohoto zdroje v celkové bilanci nehráje zatím velkou roli a s převodem energie Slunce do jiných forem energie jsou značné technické problémy. Nicméně obrát trhu s technikou pro zachycování a převod sluneční energie ve světě roste rok co rok dvojciferným tempem, minimálně o 15 procent od počátku 80. let.

Energie Slunce je velkou nadějí pro mnoho zemí světa, kde tento zdroj působí prakticky po všechny dny, a kde by stačilo jenom zakoupit a instalovat příslušné kolektory a transformační zařízení.

Vyvíjejí se stále důmyslnější kolektorové systémy, díky nimž lze zachycovat a účinně převádět a udržovat energii i v zemích, kde sluneční svit není silný a častý.

I když jde zatím jen o prototypová řešení, jsou známy případy ze západní Evropy, kdy sluneční kolektory

takovýto úmysl sice ohlásily, ale pak jej pozměnily. Sílí hlasy, které varují před odstavením jaderných kapacit dříve, než budou k dispozici kapacity využívající jiné zdroje. Přitom krokem zpět by bylo stavění nových tepelných elektráren, jež by zhoršily životní prostředí; miněna je zde situace globálně – některé země se budou ještě po dlouhou dobu orientovat na tepelnou energetiku, protože jiné zdroje nemají, a jiné na jadernou energetiku, protože ji mají velmi rozvinutou (např. Francie).

Vývoj v jaderné energetice pokračuje, což lze doložit např. poukazem na nové jaderné palivo, na němž pracuje na zakázku

Na prahu digitálního věku

vytvořily teplo, které ohřálo vodu v zásobníku o kapacitě 18 krychlových metrů ve sklepě a touto vodou byl dům vyhříván po celou zimu, byť původní sluneční teplo bylo zachyceno v létě.

Dnešní tzv. nízkoenergetické domy v Evropě spotřebují na 1 čtvereční metr 40 kWh za rok. Již se pracuje na další generaci domů, která bude mít spotřebu poloviční. Pro srovnání uvedme, že běžné domy ze starší zástavby spotřebují 300–400 kWh na metr čtvereční za rok.

Opatří-li se domy slunečními kolektory, pak spotřeba energie činí – díky sezonnímu zásobníku – jen 18 kWh za rok.

Kromě dnes existujících kolektorových modulů z amorfního křemíku jsou vyvíjeny komponenty na bázi mědi a india a tenkého krystalického křemíku. Příští generací solárních článků, která by se měla objevit do 5–10 let, by měly být tenkostěnné články a měly by být levnější než dnešní. Uvažuje se o solárních buňkách na bázi polovodičů a polymerů barviv. Prozatím však instalace solárního vytápění stále vychází dražší než vytápění plynem nebo naftou.

Laser

Tato technologie prodělala v 90. letech veliký rozmach. K největšímu uplatnění dochází při svařování a řezání a při povrchových úpravách, ale dnes už i při náročných operacích v medicíně (včetně operací mozku), a při svařování integrovaných obvodů v elektronice.

Existují už vysokovýkonné diodové lasery používané pro svařování, které zabírají jenom tisícinu objemu dnes obvyklých laserů a vejdou se do kapsy.

„V případě laseru stojíme před technologickým skokem, který je srovnatelný s přechodem od lampy k tranzistoru v elektronice. V příštích pěti letech počítáme s prvními demonstračními systémy laserů nové generace. Sem patří optické nůžky pro zpracování kovů a kompaktní potahovací systémy pro údržbu nástrojů a forem.“

Prof. Dr. Reinhart Poprawe, ředitel ILT-Institutu laserové techniky, Čáčky (1999)

Medicína

Trend v medicíně, kdy se transplantují orgány či části těla a provádí se plastická chirurgie, v příštích letech zesílí. Je evidentní, že mnohem větší bude i přenášení poznatků z biotechnologií a z genetiky do medicíny, se všemi problémy, které vývoj v těchto oblastech s sebou přináší (viz výše).

Jiným trendem, který už dnes existuje a který zesílí, bude při terapii mnoha nemocí spojování poznatků a koncepcí tzv. západní a tzv. orientální medicíny. Poroste počet lékařů, kteří budou podle potřeb terapie té které choroby používat kombinaci prvků obou přístupů. Postupně se bude překonávat dosud panující ne zcela přesný dojem, že západní medicína usiluje o diagnózu a léčení příčin nemoci, zatímco orientální se soustřeďuje více na příznaky, respektive vnější projevy nemoci.

Už dnes by medicína bez moderních informačních technologií nebyla tím, čím je, včetně internetu. Ten se má napříště více uplatňovat i při psychoterapii a v poradenství. Díky němu lze potřebné informace získat a předávat rychle, a údajně i klienti jsou při jeho používání otevřenější než při osobních rozhovorech.

Na druhé straně zde chybí důležitý prvek osobní komunikace mezi lékařem a pacientem, který je při jakémkoliv léčbě velmi důležitý, a vzniká zde určitá anonymita, zmenšuje se i záruka kvality léčby. Existují i obavy, že s rostoucím využíváním informačních technologií budou schopny vět terapeutické rozhovory s pacientem samy počítače podle prefabrikovaných programů, aniž by pacient mohl poznat, že komunikuje s počítačem. Jde tu samozřejmě i o etický problém.

Zemědělství

Vývoj v zemědělství půjde zřejmě i v příštích letech dvěma směry, které existují už dnes. V současné době převažuje trend určovaný moderními genotechnikami a technologiemi v živočišné výrobě, který je citelně poznamenán využíváním chemických a genetických přípravků. Je pravděpodobné či téměř jisté, že tento trend bu-

Na prahu digitálního věku

de dominantní. Bude však zároveň silnit i druhý trend, a to trend tradičních zemědělských metod s minimalizací používání moderních přípravků, respektive s návratem k tradičním zemědělským metodám. To se týká hlavně zeměmi Jihu, ale tzv. biointenzivní zemědělství má určité vyhlídky i v zemích Severu.

Nejvhodnější by byla kombinace prvků obou přístupů, vždy podle situace. Velkovýroba přináší na první pohled vyšší výnosy. Je však třeba vidět, že léty intenzivního využívání se půda vyčerpává, a pak jednoho dne přestávají účinkovat i vysoce intenzivní přípravky a umělá hnojiva. Potom výnosy klesají, půda již není tak kvalitní jako dříve, dochází k její erozi atd.

V tom okamžiku zřejmě dojde k návratu k tradičním metodám, které půdu a biomasu obohacují. Navíc podle pokusů z biointenzivních farem na západě USA z 80. a 90. let je známo, že toto hospodaření je méně náročné nejenom na přípravky, ale i na vodu a na používání techniky. Doporučuje se pěstování smíšených kultur na větších plochách, aby se tvořilo příznivé mikroklima a redukovala se náchylnost rostlin vůči působení škůdců, dále vyšší produkce zeleniny a ovoce, pěstování plodin, z nichž pak přírodními procesy vzniká siláž a přirozené hnojivo atd. Takto lze dosáhnout zkvalitnění potravin rostlinného a následně i živočišného původu v potravinářské řetězci lidí a postupně v něm začít odbourávat podíly nepříznivých činitelů.

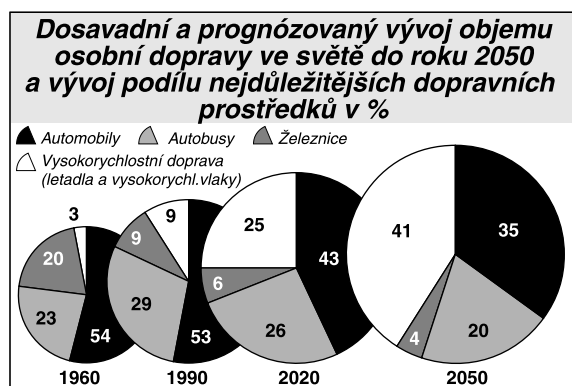
Pokud jde o zvěřování potravinových zdrojů jinými způsoby, např. řízeným pěstováním řas v mořích, jde o věci, které ve světovém měřítku přijdou na řadu až asi za dvacet let.

Doprava: rychlost a kapacita

Podle prognóz OSN se objem dopravy ve světě zvětší v letech 1990–2050 čtyřnásobně.

Důvodem je rostoucí mobilita lidí a stále užší propojení ekonomik. Také doprava se stává globálním problémem. Bude nutno řešit otázky individuální a veřejné dopravy a dopravy spojené s obchodem. Pokud jde o dopravu zboží, zůstanou k dispozici stejné dopravní prostředky jako dnes, pomineme-li úvahy o přepravování nákladů velkokapacitními vzducholoděmi apod. Zajímavější je či může být vývoj v individuální a veřejné dopravě.

Graf č. 1/7

Pramen: Wirtschaftswoche č. 50/1999

Automobilů bude sice přibývat, ale zlatý věk aut je už za námi. Nejdůležitějším prostředkem osobní dopravy budou letadla a vysokorychlostní vlaky, i když to bude až po roce 2020.

Už v roce 2006 však má vzlétnout velkokapacitní letoun A3XX s více než 500 místy, s rozpětím křídel 80 metrů, u něhož se předpokládá, že by později mohl přepravovat až 1000 pasažérů. Půjde samozřejmě o letadla vybavená dokonalejšími informačními technologiemi, než jsou dnešní jumbo-jety. Přitom však nelze nevidět, že i pak budou letadla spotřebovávat velká množství paliva na bázi ropy a velké množství kyslíku z ovzduší.

Jako dlouhodobě ekologicky i ekonomicky ušlechtlé se proto jeví převedení co možno největšího objemu dopravy na elektrickou trať – jde zde samozřejmě hlavně o silniční dopravu, jejíž velká část by se měla převést na železnici, a to jak doprava uvnitř měst, tak hlavně dálková. Elektrifikovaná železnice si pomalu v hlavách lidí získává přednost před silnicemi díky rychlosti a jiným svým přednostem, přičemž nejistý vývoj na ropných trzích zde také hraje svou roli.

Jenom na krátké vzdálenosti vlak prohrává v porovnání s autem a jenom na velmi dlouhé vzdálenosti, re-

Na prahu digitálního věku

spektive při cestách přes moře prohrává při srovnání s letadlem. Na střední vzdálenosti je vlak rychlejší a celkově výhodnější než auto a letadlo.

Bude pokračovat tendence budování železnic, respektive jejich úprav tak, aby po nich mohly jezdit vysokorychlostní a velkokapacitní vlaky. Půjde přitom o vlaky s velkým pohodlím, kde je možno jak odpočívat, tak pracovat, vybavené posledními informačními technologiemi. Konstrukteři se snaží o to, aby šlo o vlaky mnohem lehčí, a tedy i rychlejší a energeticky úspornější, se silnějšími a účinnějšími motory. Uplatňuje se hliník, modulární systém a poznatky aerodynamiky.

Rychlovlaky první či druhé generace již v řadě zemí dnes jezdí. Jde především o známý TGV ve Francii a ICE 2 (druhé generace) v Německu, o španělský AVE, italské Pendolino, respektive ETR 500, o Eurostar jezdící mezi Paříží, Londýnem a Bruselům, o švédský X2000 a o japonské rychlovlaky na síti Šinkansenu. Japonsko také vede ve vývoji stále rychlejších vlaků pro příští léta, jako jsou např. WIN 350 a Star 21, které dosáhly rychlosti nad 300, respektive nad 426 km/hod. Vývojem rychlovlaků se zabývají i v USA, kde až donedávna byla železniční osobní doprava podceňována. V Národní strojírenské laboratoři v Idaho Falls se vyvíjí systém ATS, což bude ultralehký, dálkově řízený vlak jezdící rychlostí 240 km/hod. Vlak si vyžádá postavení speciální trati, ale konstrukce této trati vyjde na 1 km sedmkrát levnější než při stavbě normální železnice a pětkrát levnější než stavba dálnice.

V SRN se pracuje na vlcích ICE třetí a čtvrté generace. ICE 3 má jezdit už od konce roku 2001 na nejrychlejší evropské trati Frankfurt n. M. – Kolín n. R., termín nasazení ICE 4 zatím není určen; má jezdit na trati Berlín – Hannover – Kolín n. R. – Frankfurt n. M. – Stuttgart – Mnichov.

Nejistý z důvodů finančních a ekologických je osud dráhy Transrapid, která má vést z Berlína do Hamburku po speciálním drážním tělese, kde mají vlaky jezdit tak, že magnet je bude udržovat v určité výšce nad vodicí drahou.

Vděčná je idea sítě rychlovlaků Swiss Metro, které by mělo podzemními tratěmi spojit deset švýcarských měst. Vlaky by v něm jezdily na magnetickém polštáři rychlostí 500 km/hod, byly by dlouhé 200 metrů a každý by pojal 800 pasažérů. Výzkum možností probíhal v 90. letech, nyní se hovoří o přípravě první pokusné trati mezi Ženevou a Lausanne. Celá síť by pak měla být uvedena do provozu v letech 2012–2020.

Někdy bývá vhodný místo rychlého spění kupředu návrat zpět, např. z ekonomických důvodů. Je možné, že kvůli drahé ropě se na moře vrátí plachtice, i když na nich navigaci a uspořádání plachet budou řídit počítače a GPS. Takové lodi už ostatně existují v Japonsku – jsou to kombinace pohonu plachtami s Diesellovým motorem.

Auta jako věc denní potřeby

Během příštích 10–20 let nelze očekávat žádné podstatné změny ve vnějším vzhledu automobilů. Zato uvnitř bude mnohem více zastoupena elektronika, respektive informační technologie, např. v klimatizaci, v navigačním systému, v zařízení pro e-mail, v radarech hlídajících odstup od jiných vozidel, v napojení na GPS atd. Amerika zůstane u svých velkých vozů a v Evropě zesílí tendence k menším rodinným vozům, ne kvůli módě, ale kvůli postupné změně stupnice hodnot a životního stylu. Prakticky používaný vůz ztratí roli symbolu statusu a bohatství a stane se jen jednou z věcí denní potřeby, jako je telefon nebo chladnička. K tomu dojde dříve než za 20 let.

Vývoj v ostatních oborech

Bez nároku na úplnost výčtu je nutné zmínit se i o dalších významných oborech, v nichž lze v nejbližších letech očekávat pozoruhodný vývoj, který ovlivní jak průmysl, tak životy lidí.

Supravodivost: Od roku 1987, kdy byl zjištěn materiál vykazující nulový odpor při průchodu elektřiny, byl zatím nejlepší supravodivý materiál připraven v Curychu v roce 1993 při -141 stupních Celsia. Dnes se provádějí pokusy s vysokoteplotními supravodiči, jež by se daly používat v praxi. Zatím se používá keramika, ale ta je křehká a nedokáže vodit příliš silné proudy. Až se toto podaří vyřešit, půjde o skutečný přelom v energetice a elektrotechnice, respektive elektronice. Například: Supravodivé elektromagnety umožní rychlý a levný provoz vlaků na magnetickém polštáři anebo pomohou lépe udržovat velmi horkou plazmu při termojaderné reakci, což by mohlo být jednou řešením energetických problémů na Zemi.

Na prahu digitálního věku

Přínos pro jedince jako spotřebitele: Supravodivé rozvody elektřiny sníží, samozřejmě pokud se jich bude používat, domácí účet za elektřinu až o třetinu.

V elektronice zvýší supravodiče operační rychlost a spolehlivost čipů a počítačů a sníží příkon proudu do nich. Podle odhadů IBM by počítač na bázi supravodivého mikroprocesoru mohl mít rychlost 70 milionů operací na sekundu při objemu jenom 4 krychlové decimetry a spotřebě 7 Wattů.

Plazma a elektronový paprsek: užití v energetice, při svařování, řezání, povrchovém zpracování materiálů.

Řešení problému koroze: slitiny na bázi niklu, titanu, keramika, plasty; ochranné nátěry a povlaky.

Stavebnictví: Větší uplatnění informačních technologií, úsporné techniky při používání materiálů a energie, pokrok v automatizaci, ovšem podstata stavění zůstane stejná.

Projekty plovoucích měst anebo podzemních měst jsou sice zajímavé a technicky proveditelné, ale patří spíše do vizí pro vzdálenější desetiletí, už proto, že jsou finančně nepředstavitelně náročné i pro nejbohatší země světa. Pokud jde o velice vysoké stavby, od asi 300 metrů výše, ty si firmy či země mohou dovolit, a proto tyto stavby z prestižních důvodů v příštích letech budou vyrůstat i nadále. Prim v tomto směru hraje a bude hrát Asie.

Jinak však éra gigantických staveb pro průmysl, zemědělství či dopravu končí. Myšleny jsou rozsáhlé zavlažovací projekty nebo gigantické přehrady. Kromě peněz a toho, že ne vždy odpovídají po dokončení tyto stavby ekonomickým propočtům, je otázkou ekologická ušnosť těchto staveb. Uvedme si jako příklad obrovské přehrady na řekách v dnešních středoasijských republikách postavených ještě v době existence Sovětského svazu. Tyto přehrady sice zdaleka neplní svou funkci dodavatelů elektrické energie, ale přitom stačily způsobit vysychání Aralského moře (jezera), a navíc, jelikož se nalézají v seizmicky velice citlivé oblasti, obrovským tlakem svého vodstva zde narušují rovnováhu zemské kůry a podstatně zvyšují pravděpodobnost zemětřesení.

Spotřeba a zdroje

Meze růstu, udržitelný rozvoj

V učebnicích sociální psychologie zaměřených na hry pro nácvik adekvátních forem komunikace a spolupráce mezi partnery bývá uváděna mj. hra „Rybí banky“ (Fish Banks). Jde v ní o to, že v moři je určité množství ryb, které se množí, pokud je člověk loví s mírou. Pokud jich vyloví příliš mnoho, množit se už nestačí, aspoň ne tak rychle, aby se nahradil úbytek. Člověk má sklon „hrát“ tak, že si pořídí co nejvíce rybářských lodí, protože se bojí, že jinak by ryby vylovil jeho konkurent. Jenže nakonec jsou všechny ryby vylověny a on i konkurent spláče nad výdělkem.

Jenže hra se dá hrát i jinak: Lze se dohodnout s konkurentem, kolik kdo může mít lodí a kolik smí vylovit ryb. Tak budou mít prospěch oba, a to trvale, protože stav ryb se bude stále doplňovat.

Tato hra lapidárně vyjadřuje myšlenku (trvale) udržitelného rozvoje, o němž se v posledních letech právem hodně diskutuje. Jde o rozvoj, který neznamená oddat se asketizmu (byť lidem v zemích s hodně vysokým životním standardem by jistě uskokromnění neškodilo, naopak), nýbrž to, že stále náročnější potřeby lidí a společnosti by měly být uspokojovány přiměřeně důmyslnějšími, tedy technicky progresivnějšími a úspornějšími způsoby.

„Trvale udržitelný rozvoj je takový vývojový proces, který zajistí naplnění lidských potřeb, aniž by snížil potenciál naplňování potřeb příštích generací, potřeb jiných společenství, a aniž by omezil bohatství přírody.“

Definice z rezoluce Valného shromáždění OSN v roce 1987

Tyto způsoby vymezuje Světová podnikatelská rada pro udržitelný rozvoj jako snižování materiálové a energetické náročnosti, zvyšování recyklovatelnosti, orientaci na využívání obnovitelných zdrojů, šetrné využívání tradičních zdrojů, tedy způsoby ekonomické a současně ekologické.

Zatím je situace ve světovém měřítku taková, že obrat k udržitelnému rozvoji teprve dosti váhavě začíná.

Na prahu digitálního věku

Náhrada za zdroje se např. začne hledat až v okamžiku, kdy se těchto zdrojů projeví citelný nedostatek anebo když příliš stoupne jejich cena na trhu. Ukazuje se vůbec, že volný trh k zajištění udržitelného rozvoje nestačí, spíše naopak. Dokud budou k dispozici relativně levné zdroje, má neregulovaný trh tendenci zdroje neúměrně vytěžovat, neohlížet se na životní prostředí a řešení takto vznikajících potíží přenechat dalším pokolením. Například honba za příznivými cenami elektřiny či zdrojů k její výrobě je na liberalizovaném trhu mnohdy v příkrém rozporu s optimálním ekologickým řešením.

S udržitelností rozvoje je těsně spjata otázka toho, jakým tempem se má vyvíjet hospodářský růst. Už v roce 1972 upozornila zpráva „Meze růstu“ vydaná Římským klubem na příliš rychlé a znepokojivé tempo vyčerpávání zdrojů na Zemi pro účely průmyslové výroby a na nepříznivé účinky, jaké to přináší životnímu prostředí a klimatu (skleníkový efekt, ozonová díra, šíření pouští atd.).

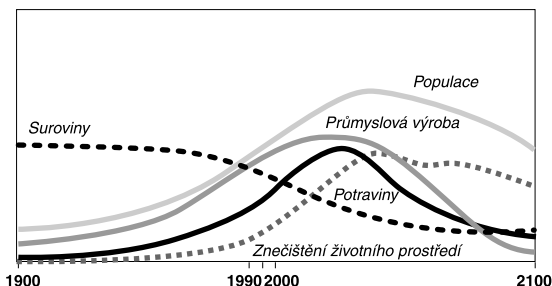
Dnes se již čerpání zdrojů nebezpečně přibližuje hranicím možnosti, jež naše planeta poskytuje. Proto autoři známé zprávy ze 70. let vypracovali a publikovali v roce 1995 nový materiál

„Překročení mezí růstu“, kde konstatují, že nedojde-li k radikálnímu omezení těžby fyzických zdrojů a energetických toků, je nutno v příštích desetiletích počítat s nekontrolovatelným poklesem výroby potravin a průmyslové výroby vůbec v důsledku nedostatku zdrojů. Navíc je růst výroby spojen s produkcí odpadů a znečišťováním životního prostředí, a to přes veškeré nové technologie a zvýšení efektivity v průmyslu, jež přinesla poslední tři desetiletí. V tom je svět již na hranicích absorbovatelnosti těchto odpadů přírodou a rysuje se neblahá možnost, že tento problém nebude možno řešit ani zvýšenými investicemi. Někteří ekologové dokonce razí pojem „homo oecophagus“, což je označení pro dnešního člověka, který de facto „požirá“ a ničí životní prostředí, v němž sám žije.

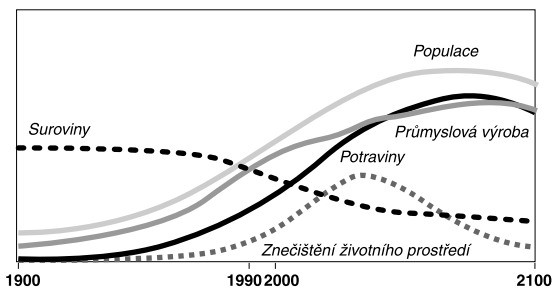
Graf č. I/g11

Prognóza vývoje stavu světa v 21. století podle Lehmannova modelu „World 3“

Eventualita a/ počítá se 3procentním ročním růstem efektivity, resp. růstem produktivity využívaných zdrojů; stabilizace může být kolem roku 2050

Eventualita b/ počítá s 5procentním ročním růstem; stabilizace může být dříve

Pramen: E. U. von Weizsäcker: Faktor Vier, Droemer Knauer, Mnichov, 1996, str. 296, 297

„Přechod ke společnosti schopné trvalé existence vyžaduje pečlivé vyrovnaní mezi představami o krátkodobých a dlouhodobých cílech: důraz je nutno klást na dostačující zásobování, spravedlivé rozdělování a kvalitu života, a méně na výrobu. K tomu je zapotřebí více než jen produktivitu a technologie – požaduje se znalost, partnerské dělení a moudrost.“

Dennis Meadows, Donella Meadowsová a Jorgen Randers v textu „Překročení mezí růstu – Konfrontace globálního kolapsu s představami o trvale udržitelném rozvoji“, 1995

Na prahu digitálního věku

Autoři materiálu ještě nepovažují současný stav za nezměnitelný. Má-li se však změnit během několika málo desetiletí, je podle nich nutno provést dvě zásadní změny:

- rozsáhle revidovat politické praktiky a způsoby jednání, které zatím stále zvýhodňují růst spotřeby, a tedy i přílišné čerpání zdrojů;

- dramaticky zvýšit stupeň účinnosti energetických vkladů a materiálových zdrojů.

Materiál o překročení mezí růstu byl již zpracován na základě mnohem širší databáze a metodou komparace nejruznějších eventualit scénářů, takže není považován za pesimistický, jako tomu bylo v případě jeho předchůdce.

Touto problematikou se zabývá také prognostik Harry Lehmann z Ústavu pro klima, životní prostředí a energie ve Wuppertalu, který vydal svůj scénář „World 3“ (tj. třetí tisíciletí). Ten se pokusil posoudit situaci z hlediska modelu dynamiky vývoje efektivnosti, který v „Překročení mezí růstu“ není podle něho dostatečně brán v úvahu. Podle jeho názoru za předpokladu, že může být dosaženo ročního zvýšení efektivnosti o 3 procenta, respektive 5 procent, se pak při nižším tempu zlepšení dosáhne přijatelného vývoje, a při 5 procentech pak dokonce přítažlivého vývoje v globálním měřítku. Proto nadcházející 21. století nemusí být pro lidstvo deprimující.

Klima

Odborníci vypočetli, že kdyby průmyslový rozvoj ve světě pokračoval stejným tempem jako dosud, zvýšila by se do roku 2050 emise skleníkových plynů na dvojnásobek. Přitom udržitelný rozvoj naopak žádá, aby se toto množství snížilo na polovinu dnešního stavu. Změna klimatu způsobovaná činností člověka je hrozivá nejenom svým rozsahem, ale i tím, že k ní dochází dlouhodobě, respektive tak, že určité příčiny vyvolávají účinky až za určitou dobu. A tak tomu je i v případě, že se podniknou kroky zkvalitňující klima. Optimisté mezi odborníky tvrdí, že se zlepšení klimatu díky snížení emisí oxidu uhlíku, síry, dusíku a jiných exhalátů projeví za 10–15 let, pesimisté čekají zlepšení až za 30–50 let.

Tak či onak, jelikož přibližně polovina přírůstku koncentrace oxidu uhličitého v ovzduší Země připadá na posledních 30 let (být se v posledních letech snižuje), lze očekávat příznivé účinky nejdříve za deset let. To znamená, že v nejbližších letech naopak musíme počítat s tím, že vlivem zmíněného odloženého účinku se ovzduší na Zemi bude dále oteplovat, a to se všemi neblahými účinky, o nichž toho už bylo v posledních letech hodně napsáno (větší horka v létě, častější výskyt smrští, záplavy aj.).

Řešení tohoto problému nebude snadné. Snahy o snižování emisí narážejí na odpor hospodářských zájmových uskupení v mnoha vyspělých zemích. Pokud jde o země Jihu, ty cítí nabádání k omezování emisí a udržitelnému rozvoji jako snahy podkopávat jejich nedávno započatý hospodářský rozvoj. Přínosem pro ně by byly investice do budování ekonomicky výhodných a ekologicky nezávadných produkčních kapacit, ale kdo jim poskytne příslušné technologie a kolik to bude stát?

Faktor 4

Vědomí, že z přírody je nutno brát méně než dnes a s tímto množstvím pak hospodařit lépe, se prosazuje zatím pomalu. Je velice pravděpodobné, že v příštích letech se bude prosazovat důrazněji. Je dobře, že z prostředí ekologů se již šíří do prostředí veřejných a státních institucí, do hospodářských grémií a do mezinárodních, respektive světových organizací politických, ekonomických, finančních, kulturních.

V tomto směru je zajímavá koncepce „faktoru 4“, s níž přichází ředitel již zmíněného ústavu ve Wuppertalu profesor Ernst Ulrich von Weizsäcker. Ten tvrdí, že z jednoho barelu ropy či jedné tuny surovin je možno získat vhodnými technologiemi čtyřnásobně větší užitek, než je ten, jehož se z daného množství zdroje dosahuje dnes, respektive, což je totéž, z polovičního množství zdroje se dá získat dvojnásobný prospěch. Znamená to tedy čtyřnásobení produktivity využívání zdrojů (odtud uvedené označení). V mnoha případech však lze dosáhnout i mnohem vyššího zhodnocení, např. desetinásobného (a pak už jde o „faktor 10“). Spolu s F 4 hlásá Weizsäcker takovou koncepci hospodářské politiky v rámci zemí i globálním, která zaručuje v podnikání a výrobě zisk a přitom je šetrná vůči životnímu prostředí, a dokonce zlepšuje jeho stav.

Své názory vyložil tento odborník zatím nekomplexněji v knize „Faktor čtyři“, která vyšla poprvé v roce 1996 a od té doby už byla přeložena do většiny jazyků. Velmi často se na ni odvolávají materiály EU, které se zabývají otázkami růstu a udržitelného rozvoje.

Na prahu digitálního věku

Vedle filozofie F 4 kniha uvádí i několik desítek příkladů, jak lze z určitého množství zdrojů v různých odvětvích průmyslu, zemědělství, služeb a života vůbec dosáhnout čtyřnásobného i vyššího užitku. Přitom jde o příklady nejenom proveditelné (mnohé už dokonce fungují, byť jen jako prototypová řešení), ale i rentabilní z hlediska podnikání.

Je tu např. poukázáno na to, že moderní laptop spotřebuje v některých případech až stokrát méně proudu než stolní počítač k vykonání téže práce.

Jiným příkladem je hybridní motor (kombinace pohonu spalováním a elektropohonu), tzv. hypercau, který spotřebuje 1,5 litru na 100 km jízdy, což je 4–5krát méně, než je spotřeba současných osobních aut.

Dalším vysoce ceněným postupem je recyklace odpadů. Ta se chápe velmi důsledně, mj. i v tom smyslu, že i to, co bylo dříve odpadem, je nutno používat v rámci uzavřeného cyklu k další výrobě, k ohřevu, svícení atd. Nastává doba, kdy se bude „hoblovat bez třísek“, říká profesor Weizsäcker.

Racionální ceny a ekologická daň

I když s úspornými koncepcemi profesora Weizsäckera a jiných lidí, kteří dokáží dohlédnout dále než většina politiků a ekonomů, v obecné rovině většina lidí souhlasí, je jasné, že jsou natolik nové a v některých směrech šokující, že jejich prosazování nebude snadné. Stačí uvést otázku cen pohonných hmot. Každý občan sice je pro uchování pěkného životního prostředí, ale přitom je současně proti zvyšování ceny benzínu, jelikož je motoristou a neuvědomuje si, že tato cena odráží sice poměry na trhu a zahrnuje i spekulativní snahu producentů ropy a rafinerií a obchodníků, ale že je také odrazem celkové situace v bilanci přírodních zdrojů, a že je-li něčeho méně, stává se to přirozeně vzácnějším a dražším. Alespoň do té doby, než je nalezen jiný zdroj, který je efektivnější, levnější atd. Jde o trpkou pravdu, kterou nikdo asi neslyší rád, ale kterou je třeba už jednou říci naplno.

V tomto směru Weizsäcker a jiní počítají s tím, že bude nutno v příštích letech mnohem intenzivněji provádět ekologickou osvětu a zároveň provádět i účinná administrativní a ekonomická opatření, která by situaci postupně měnila k lepšímu, a to za lepšího pochopení veřejnosti než dnes. Jde o to, aby byly zastaveny dotace činnostem, při nichž se plýtvá zdroji, aby se vytvářely podmínky pro soutěživost mezi subjekty na poli dosahování úspor a aby se ceny zdrojů náležitým způsobem odrážely i v cenách výrobků a služeb.

Tyto ceny, respektive daně na ně vázané z ekologických důvodů, by měly sloužit k přechodu na efektivnější a úspornější technologie a k udržování a zkvalitňování životního prostředí.

„Mobilita je pro lidi moderní drogou. Sotva najdete politika, který by jí chtěl postavit hráz. Přesto nelze zcela vyloučit obrát v tomto trendu. Proč se nezavede u osobních aut mýtné v závislosti na ujetých kilometrech? Bylo by to jediné správné, protože většinu oxidu uhličitého v dopravě produkuje osobní automobily, nikoliv nákladní. Velké zácpy na silnicích způsobují dnes osobní auta, např. když i přes varování odjíždějí lidé ve stejnou dobu na dovolenou. Nákladní auto se chová mnohem racionálněji; to si takový nerozum vůbec nemůže dovolit.“

*Stefan Rommerskirchen, expert Prognos AG, Basilej,
a prognostik European Transport Report, v rozhovoru pro Die Welt 15. 9. 2000*

Práce, studium, životní hodnoty

Podnik jako „trojístek“ a práce na dálku

Všely uvedené změny a očekávané, respektive pravděpodobné inovace budou mít samozřejmě dopad i do podniků, managementu a lidské práce. Americký sociolog William Bridges přichází s teorií budoucího rozdělení práce v podniku v nedaleké budoucnosti ve tvaru „jetelového trojlístku“. Prostřední lístek reprezentuje centrální, jádrovou oblast činnosti, kterou např. pro výrobce automobilů je jejich montáž. Levý lístek představuje „outsourcing“, což jsou veškeré práce, které podnik může zadat externím jedincům či firmám (účetnictví, reklama, úklid,

Na prahu digitálního věku

stravování zaměstnanců apod.). Právý lístek pak je tvořen oblastí flexibilní práce, což jsou činnosti, díky nimž se může podnik rychle vyvíjet, uspiat na trzích, přicházet s novinkami. Tyto práce jsou vykonávány flexibilními pracovníky, to je takovými, kteří v podniku pracují pouze po určitou dobu anebo na zkrácený úvazek. Tito lidé se zabývají přednostně informacemi, prací s daty, koncepcemi.

Právě v tomto kontextu se hovoří o novém typu pracovníka pro 21. století, tzv. knowledge workerovi.

Obsahem pravé sféry jsou také služby; obecný trend vede k tomu, že výrobní podniky poskytují vedle produktů stále více služeb. Právě v souvislosti s flexibilní prací zaznamenávají ve vyspělých zemích rozkvět firmy-agentury, jako je známá Manpower, která zajišťuje pro široký okruh firem vhodné lidi na dočasnou práci anebo na částečný úvazek. Manpower ročně zprostředkuje takto práci skoro 600 tisícům lidí v USA (pro srovnání: koncern General Motors má 365 tisíc zaměstnanců).

Jestliže dnes, tvrdí Bridges, je až 85 procent pracovníků aktivy soustředěno do sféry symbolizované prostředním lístkem, pak v nedaleké budoucnosti to bude jenom asi 20 procent (některé předpovědi dokonce tvrdí, že už kolem roku 2010 to bude jenom desetina), a zbytek se přesune do levé a pravé sféry.

Častý bude mezi flexibilními pracovníky výskyt tzv. portfolio workerů. To jsou lidé, kteří vykonávají dvě i více zaměstnání ve dvou i více podnicích, a to eventuálně ve všech třech sférách. K tomu je totiž kvalifikuje široké portfolio jejich zkušeností a schopností. Tito lidé nejsou či nebudou zaměstnanci striktně v tom smyslu, jak jej chápeme dnes, nýbrž spíše víceméně rovnoprávními partnery nabízejícími zaměstnavatelům svou práci jakožto de facto podnikatelé, byť v malém.

V podniku v budoucnu nebudou existovat striktní hierarchické struktury a informační bariéry mezi jednotlivými kompetenčními rovinami, jako je tomu dnes. Ne snad proto, že by se z manažerů stali filantropové, ale protože si to vyžádá změna poměru mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci (viz výše), potřeba poskytovat informace v zájmu udržení konkurenceschopnosti i na nejnižší úrovni, a samotný rozvoj informačních technologií v podnikové praxi. V době, kdy dělník i ředitel mohou mít stejný přístup k údajům z internetu, trvání na formálně-funkčních rozdílech mezi nimi v podstatě ztrácí smysl.

Pokračující aplikace informačních technologií bude znamenat i odstraňování informací na papíře ve prospěch elektronických forem, i když tento proces nejde kupředu tak rychle, jak si Bill Gates a jiní jejich průkopníci ještě před několika lety představovali.

Práce na plný úvazek a za stálou mzdou bude, jak plyne z uvedeného, stále méně, mj. i zásluhou či vinou stále dokonalejších informačních technologií v pracovním procesu. Je tedy napříště třeba počítat s nebezpečím dosti vysoké nezaměstnanosti. Na to je nutno se připravovat na úrovni podniků i na úrovni států a jejich seskupení. Je zřejmé, že sociální systém se bude muset citelně změnit.

Zploštění hierarchické pyramidy managementu a zpřístupnění informací všem, od ředitele po strojníka a skladníka, umožní také přetváření podniků v tzv. fraktální továrny. To budou podniky, kde se s ohledem na decentralizaci hierarchie bude výroba uskutečňovat v relativně samostatných, byť kooperujících jednotkách, ostrůvcích, fraktálech.

Jako typická je již dnes pro způsob zapojení pracovníka do činnosti jeho zaměstnavatelského podniku označována práce na dálku, prováděná z domova (telework a homework), při níž bude jeho fyzická přítomnost ve firmě potřebná pouze pro odevzdávání vykonané práce a přejímání nových zadání a nutnou administrativu. Logicky to vyplývá ze zásady, která se zřejmě bude prosazovat výrazněji než dosud a podle níž firma bude hodnotit více to, co pracovník vykoná a v jaké kvalitě, než délku jeho přítomnosti na pracovišti.

Multimedialita

Součástí vývoje informačních technologií v příštích letech bude již výše uváděné další propojování počítačů s audiálními a vizuálními médii, a to jak v průmyslu a službách nebo administrativě, tak v domácnostech. Půjde o velké informační a intelektové obohacení lidí a o rozšíření možností zábavy, při němž se prokáže, že např. internet není výlučně či převážně jenom nástroj k uzavírání obchodů. Multimedia budou totiž používána více pro smysluplnější trávení volného času a pro vzdělávání (viz dále).

Jestliže dnes počítačové hry přinášejí dosud zábavu méně kvalitního druhu (souboje, násilí, sex, levný humor), pak je třeba zároveň vidět, že sílí tendence k uvádění her, které uživatele poučují o dějinách, technice, budí jejich fantazii, a to způsoby, jež vzbuzují hlavně u dětí zájem a zvědavost. Digitální efekty dokáží převést do

Na prahu digitálního věku

virtuálního světa grafické efekty, které by klasické zpracování těch kterých témat těžko zvládlo. Už nyní vznikají celé „virtuální encyklopedie“.

Velká budoucnost čeká tzv. interaktivní televizi, další kombinaci informačních technologií a médií, umožňující přímé zapojení lidí do dění na displeji.

Vývoj techniky jde dvěma směry: pro kanceláře či provozy je určena technika umožňující rychlý přístup k informacím a nahrazující stohy papíru, pro domácnosti zase technika přinášející stále dokonalejší obraz a zvuk. Obě sféry samozřejmě bude spojuvat řada společných prvků. Budoucnost má též tzv. osobní televize, což je v podstatě počítač s velkokapacitním diskem, který nemá prostor pro vkládání kazety.

Už za několik let bude v průmyslových zemích fungovat infrastruktura na bázi internetu. Veškeré knihovny budou všudypřítomné, nezávisle na místě a času. Už dnes ostatně studenti dávají přednost internetu před hledáním v regálech s kartotéčnými lístky autorů a knih.

Vedle dokonalejších videokamer, kamkordérů apod. se do domácností budou dostávat pořád více i skenery, jejichž ceny jdou v průmyslových zemích dolů tak rychle, že už přestávají sloužit pouze grafickým ateliérům. Počítá se s jejich rozšířením i ve školách.

Psychologové zjistili, že zatímco po přečtení článku z něho člověk nevyčerpá více než 5–10 procent informací, pak pomocí informačních technologií lze z něho vytáhnout až 50 procent informací, a v budoucnu to má být až 95 procent. S tím bude souviset i výchova budoucích „manažerů vědění“, kteří budou s informačními technologiemi běžně pracovat.

Rozvoj multimédií a internetu s sebou nese i riziko, že se společnost rozštěpí na dvě skupiny: na ty, kdo je budou používat pro práci s informacemi a pro strategické účely, a na druhé, u kterých převládne zábava v multimédiích, byť kvalitnější než dnes. To je závažný problém, uvědomíme-li si, že multimédia dnes hlavně u mladých lidí ovlivňují utváření pohledu na svět velmi dominantně.

Digitální gramotnost

Eco se zmiňuje mj. o digitální gramotnosti, která sice zdaleka nebude vyčerpávat pojem vzdělanosti člověka na prahu třetího tisíciletí, ale která je její nezbytnou součástí, respektive přímo *conditio sine qua non*. Přitom je třeba vidět, že zatímco hardware se mění poměrně pomalu, software se mění mnohem rychleji. Tyto změny je nutno zvládat v intervalech stále kratších, i když je pravda, že informační technologie jsou vůči uživateli stále „přátelštější“.

Problém umění práce s počítači a s informačními technologiemi vůbec se vyskytuje i ve vyspělých zemích. V USA dnes je na internet napojena polovina domácností a v roce 2005 to má být 75 procent. Přitom však několik desítek milionů Američanů dosud k internetu nemá přístup, a tedy s ním ani neumí pracovat. Hrozí zde vznik digitálního předělu, který rozdělí společnost na ty, kdo s ním budou běžně pracovat a budou mít více příležitostí k práci a zajímavější životní styl, a na druhé, kteří budou mít situaci v životě těžší – alespoň to tvrdí nedávná zpráva firmy Gartner.

Produkce nových poznatků, která se stále zrychluje, vede k tomu, že to, co se příslušníci určité generace naučili, rychle zastarává. Podle jedněch odborníků za pět let, podle jiných dokonce za tři a půl roku, i když je jisté rozdíly mezi tempem inovací v informačních technologiích a ve stavebnictví. Celoživotní učení bylo dříve ideálem pedagogů a jiných učenců, ale dnes se stává životní nutností, přinejmenším u toho, kdo se chce udržet ve své práci a na určité funkční pozici.

Celoživotní studium bude sice zajišťováno i klasickými formami výuky, ale převážně bude decentralizované a bude založeno na informačních technologiích a multimédiích. Bude probíhat jak v práci, tak doma. Jeho význačným rysem bude interdisciplinarita.

Celoživotní učení bude usnadněno faktem, že čas, který člověk tráví v práci, respektive v zaměstnání, se neustále zkracuje. Jestliže před 100 lety strávil člověk v průmyslových zemích v práci 35 procent života (život je zde brán včetně spánku), pak dnes je to kolem 13 procent, a v budoucnu se tento podíl zmenší na polovinu. Kromě zkracování pracovní doby je tu vzato v úvahu i prodloužení průměrného lidského věku.

Celoživotní vzdělávání nabude podle předpovědí už poměrně brzy takového rozsahu, že se o informační společnosti hovoří také jako o „učící se společnosti“ (*learning society*).

Na prahu digitálního věku

Kvalita života

Veškeré vědeckotechnické trendy, globalizace a její výsledky v podobě na jedné straně znečištěného ovzduší, ale na druhé straně v podobě technických předmětů usnadňujících život nemohou nemít zásadní vliv na kvalitu života lidí a společnosti. Hovoří se o vymoženostech, které má přinést nedaleká budoucnost, jako je např. inteligentní dům, obrazovka televize místo celé stěny pokoje, videotelefony, multimediální přístroje na bázi informačních technologií, které člověk může nosit na zápěstí jako hodinky, atd.

Je však ideálem zítřka skutečně třeba to, že když člověk vejde do místnosti, světlo se automaticky samo rozsvítí, a že když jde z místnosti ven, světlo samo zhasne? Bude každý potřebovat mobilní telefon spojený se satelitem? Nebude mu takový přístroj spíše na obtíž, když bude chtít mít klid? Kolik technických novinek potřebujeme pro náš všední život, ne-li v práci, tedy doma, kolik jich naše psychická kapacita unese?

Odvrácenou stránkou pokroku techniky a technologií je přetížení informacemi a stres z techniky. Mnozí stoupenci rozvoje informačních technologií počítají zanedlouho s počítači, se kterými bude možno rozmlouvat – ale potřebuje člověk právě takového konverzačního společníka?

Podobných otázek by se dala vyslovit celá řada. Všechny mají společné to, že jsou vyvolány znepokojením z toho, zda v určitých směrech nejde vědeckotechnický pokrok příliš daleko, respektive zda jde tím správným směrem. Úměrně s tím roste počet lidí nabývajících dojmu, že pomalejší vývoj by byl v mnohém zapotřebí, že méně by bylo možná více.

S tím souvisí silící kritika nezdravých stránek konzumního stylu života, která zdaleka není jenom záležitostí levice, a teorie rozumné spotřeby. „Opravdu potřebujeme, aby u nás v Německu bylo na trhu k dostání na sedmdesát druhů chleba?“ ptá se profesor Weizsäcker, „nezachází zde snaha konkurujících výrobců přijít každý s vlastním výrobkem, který se od konkurentova logicky nemůže příliš lišit, hodně daleko?“

Sociální kapitál

Již bylo řečeno, že věda a technika stejně jako ekonomika musí být chápána v rámci širších sociálních a kulturních souvislostí. Znamená to, že vedle samotného vědeckotechnického pokroku či lépe řečeno spolu s ním rozhodují o vědě a technice a jejím směřování také hodnoty, normy, potřeby, cíle, přání jedinců a společností, její názorové a morální klima; člověk není a nikdy nebyl jenom „homo oeconomicus“. Jde zde o souhrn faktorů, které se nazývají „sociální kapitál“. Technokraté a mnozí ekonomové tyto faktory přehlížejí, protože jsou podle nich zbytečné a zdržují ekonomické a finanční procesy. Zapomínají přitom, že veškeré ekonomické transakce a inovace ve vědě a technice nemají smysl, pokud nepřinášejí užitek a spokojenost lidem. Dokonce i takový ryzí ekonom, jako je Friedrich A. Hayek, přiznává, že „tradiční morálka je užitečnou pověrou“.

Výše vylíčené trendy vědy a techniky, které se mají projevit v příštích letech, ať už jde o směry jednoznačně dominantní anebo alternativy, naznačují, že na jedné straně můžeme počítat s mnoha zajímavými a užitečnými inovacemi, které se silně promítnou i do života jednotlivého občana, na druhé straně však s sebou vývoj evidentně přinese i mnoho problémů, respektive již dnes existující problémy vyostří.

Na obzoru příštího desetiletí se ukazuje zářivé slunce, ale také veliké turbulence. Pocity dnešního lidstva dobře vystihuje Stanislaw Lem, když nás všechny přirovnává ke strojvůdci na lokomotivě stojící na točném, který ale neví, na kterou stranu po zastavení točny vyjede.

Momenty nejistoty jsou silné a sebevětší úspěchy ve vědě a technice je nezahánějí; v některých případech je tomu dokonce naopak, a nejde tu jenom o problémy spojené s dalším vývojem genetiky. Neznamená to však, že by lidé měli jenom s obavami a trpně čekat, co přijde.

„Musíme začít zkoumat, jaké následky pro nás přináší technika a jak rozšiřuje naše poznání. Taktο můžeme předvídat vývoj technologií a vést debatu o jejich přednostech a nevýhodách. To nás zbaví strachu z budoucnosti. Závisí jenom na člověku samém, zda ovládne techniku, anebo zda připustí, aby ona ovládla jeho.“

John Naisbitt, americký futurolog

II. Události 2000

Vývoj na domácí politické scéně

Začátek i konec roku 2000 se odehrál ve znamení diskusí o další budoucnosti opoziční smlouvy, a tím i celé menšinové vlády ČSSD. Zatímco v prvním případě je rozvířili Klausovi lidé, v druhém se pochybnosti ozvaly v řadách samotné sociální demokracie vystrašené podzimními volebními neúspěchy. Nakonec v obou případech převážila obava z destabilizace země a rozhodnutí soustředit síly až na rozhodující volební střet v létě 2002. Pravicové strany navíc nedokázaly překonat ideové a personální rozpory, které jim brání ve vytvoření funkční koalice. Opoziční smlouva proto asi zůstane zachována minimálně do podzimního jednání o státním rozpočtu. V diskusích uvnitř ODS a ČSSD se znovu prosadila dominantní role jak Václava Klause, tak Miloše Zemana, kteří dokázali eliminovat požadavky části svých kolegů na ukončení spolupráce.

Prohloubení opoziční smlouvy

Občanská demokracie a zvláště její radikální křídlo v lednu ustoupily od nerealistických představ široké koalici vlády nekomunistických stran a nakonec i od tlaku na zásadní obměnu sociálnědemokratického kabinetu. Václav Klaus a další předáci ODS naopak vsadili na prohloubení opoziční smlouvy: ČSSD se zavázala k dalším ústupkům od svého programu (omezení deficitního financování) a ke kosmetickým změnám ve vládě, občanští demokraté náhradou slíbili podporu pro schvalování rozpočtů s postupně snižovaným deficitem až do řádných voleb do Poslanecké sněmovny.

Krátce po ukončení rozpočtového provizoria a přijetí rozpočtu na loňský rok utlumila ČSSD dlouhodobé plány na spolupráci s lidovci. Pro politickou rošádu u nich stejně nenalezla podporu. KDU-ČSL se s novým vedením začala oprošťovat od Luxovy strategie a posunula se výrazně doprava, blíže k liberálům z US a perspektivně k ODS. Miloš Zeman vzápětí v zájmu bezproblémového fungování opoziční smlouvy a získání času a prostoru pro ekonomické korekce přemohl odpor části své strany, která v čele s Petrou Buzkovou nepřestala uvažovat o středové vládě podporované prezidentem Václavem Havlem.

Nový volební systém

Místo toho Miloš Zeman prosadil už v roce 1998 dohodnutou těsnou spolupráci s ODS v jejich plánech na zásadní změnu českého politického systému. Ten by po omezení principu poměrného zastoupení měl být po vzoru anglosaských zemí založen na střídání dvou dominantních politických stran u moci, maximálně pak dvoučlenných koalic. Jedné liberálně-konzervativní a druhé levostředově orientované na sociální stát. To při současném podlomění vlivu politických stran mimo ODS a ČSSD má zajistit nová volební matematika se zdůvodněním, že dojde k posílení volební soutěže a zpřehlednění politických vztahů. ČSSD si sice vymohla korekce, ty však na parlamentem schválené úpravě volebního zákona do Poslanecké sněmovny nic podstatného nezměnily.

Reakcí na nekončící pokusy Václava Havla ovlivňovat z pozice nezávislého, ale na globální proudy mezinárodní politiky napojeného arbitra dění v zemi mělo navíc být omezení ústavní role hlavy státu: prezident by ztratil právo aktivně vstupovat do sestavování vlád po volbách a při překonávání politických krizí. Tak by po zbývajících dobu jeho mandátu zůstala omezena manévrovací schopnost Hradu a na něj napojených sil – především US a některých zájmových uskupení (např. intelektuálního Impulsu 99 nebo ekonomické Lípy).

Bez větších obtíží ODS prosadila i legislativní zúžení pravomocí centrální banky, které sleduje stejný směr. Její vedení by napříště nevybíral prezident, ale vláda a ČNB by také byla podřízena daleko přísnější parlamentní, a tím veřejné kontrole. ODS přitom vychází z přesvědčení, že právě restriktivní měnová politika Tošovského ČNB vedla v závěru roku 1997 až k pádu druhé Klausovy vlády. Tyto tři změny měly v průběhu loňského roku pro ODS větší cenu než svržení levicové vlády a obnovení nepevné koalice pravicových stran, ve které by stejně nemohla hrát dominantní roli. Nic na tom nakonec nezměnila ani skutečnost, že z projektu na omezení prezidentských pravomocí mnoho nezůstalo, protože obě strany v Senátu ztratily nejdříve ústavní a v závěru roku i nadpoloviční většinu. (Vítězství čtyřkoalice v podzimních doplňovacích volbách do Senátu klade velký otazník

také nad schválenou novelu volebního zákona. Pokud by byla účinně zpochybněna Ústavním soudem, ODS spolu s ČSSD již nebudou mít sílu prosadit alespoň mírnější úpravy volební legislativy.)

Rozpočet bez potíží

Bez větších problémů a v souladu s dodatky k opoziční smlouvě prosadila menšinová vláda státní rozpočet s 49miliardovým deficitem. Hlasovala pro něj prakticky celá ODS, když její předseda Václav Klaus uznal, že politicko-ekonomický prostor pro podstatně odlišnější státní finance neexistuje. Kabinet současně předpokládá, že do veřejných rozpočtů bude zapojeno více než 100 miliard Kč, které by podle jeho plánů měla přinést privatizace. To má umožnit pokračovat v letošním roce v umírněné keynesiánské hospodářské politice. Lidovci a unionisté naopak varují před narůstající hrozbou dluhové pastí.

Pád IPB

Tichou spoluprací ČSSD a ODS nerozbila ani causa IPB. Nečekaně rychlý a nepochybně předem připravovaný prodej ohroženého bankovního domu do rukou ČSOB a finanční skupiny v jejím pozadí posunul rozložení sil v ekonomické sféře. Z politického hlediska se jejich siločáry posunuly blíže k Hradu, US a snad i k určitým zájmovým skupinám uvnitř ČSSD, rozhodně však dále od ODS. To naznačuje jednu z možných podob budoucí vládní konstelace po avizovaném odchodu předsedy sociální demokracie Miloše Zemana z funkce. Na zcela samostatnou a značně posílenou roli Hradu vzápětí ukázalo prezidentovo jmenování nového guvernéra ČNB a doplnění bankovní rady doprovázené spory o výklad ústavy a střetem s ODS a se sociálnědemokratickým kabinetem. Noví lidé ve vedení centrální banky v čele se Zdeňkem Tůmou mají blíže k důsledné protinflační politice, což vysvětluje nesouhlas ODS a především pak ČSSD k jejich jmenování. Za nesouhlasem vlády se skrývá skutečnost, že sociální demokracie – pokud si chce uchovat naději na dobrý výsledek příštích voleb do Poslanecké sněmovny – musí bezpodmínečně vykázat hospodářský růst, zatímco prvořadým cílem ČNB by měla být stabilita měny.

Dočasný vzestup KSČM

Ústup ČSSD od části předvolebních slibů, potíže při realizaci jiných, např. při akci Čisté ruce, a problematická sociální situace (zejména růst nezaměstnanosti) v první polovině roku vedly k odlivu části sympatizantů ke KSČM. Ta se pak dokonce podle průzkumů stala načas nejsilnější politickou stranou. Ačkoliv se komunisté začali pokládat za jedinou levicovou stranu, i jejich program pod vedením předsedy Miroslava Grebeníčka „změkkl“, aby přestal odrazovat střední vrstvy, podnikatele a Evropskou unii. Nicméně oživení ekonomiky a vstřícnější postoj médií vylily do žil ČSSD novou energii a převaha komunistů v levicové části politického spektra se začala pozvolna vytrácet. Průzkumy veřejného mínění před závěrem roku na prvním místě uváděly ODS následovanou ČSSD a KSČM. V součtu to však byly strany čtyřkoalice, které zápasily s občanskými demokraty o pozici nejsilnějšího politického subjektu.

Čtyřkoalice zůstala neznámou

Pravostředová čtyřkoalice prošla složitým vývojem, který dosud není uzavřen. Začátkem roku lidovci znovu odmítli sblížení s ČSSD a přimkli se těsněji ke svým pravicovým spojencům. Tato spolupráce vyvrcholila společnou kandidátkou a úspěchem v senátních volbách, jejichž systém je pro pravostředové síly výhodný. Přesto se ani ODS, ani ČSSD nevzdávají představ, že čtyřkoalice zůstává různorodým a nestabilním politickým uskupením, které bude možné rozštěpit. Velkou neznámou byl zápas o skutečného předáka uskupení, který by v případě volebního úspěchu kandidoval na funkci předsedy vlády. Pozorovatelé zatím největší šanci dávají šéfovi US Karlu Kühnlovi, zatímco lidovci by se spokojili s vysokými parlamentními posty. Vývoj také nasvědčuje, že poměr sil ve čtyřkoalici se vyvíjí ve prospěch dravější a mediálně úspěšnější US, zatímco ani ODA, ani DEU s minimál-

Události 2000

ní podporou veřejnosti nehrají podstatnější roli. Lidovci se zdají být limitováni počtem svých tradicionalisticky zaměřených sympatizantů.

Pravicová ODS, která se ideově stále zřetelněji orientuje na americké republikány, by v budoucnu ráda spolupracovala právě s liberálními unionisty, sociální demokracie naopak stále pokládá za nejbližšího spojence křesťanskodemokraticky nebo křesťanskosociálně orientované lidovce, ačkoliv s obavami pozoruje posun strany v čele s Janem Kasalem a Miroslavem Kalouskem k liberální pravici. ČSSD ale vychází z odhadu, že lidovci nejsou jednotní a dosud nebyl zlomen vliv jejich levicového křídla v čele s Cyrilem Svobodou.

Co bude s ČSSD?

Za potenciálního partnera pokládá lidovce sociálnědemokratický předák Vladimír Špidla, který je hlavním kandidátem na post předsedy ČSSD po odchodu Zemana z této funkce na jarním sjezdu strany. Špidla je pokládán za přívržence Zemanovy pragmatické politické orientace. Chladné, ale korektní vztahy s ODS (je v ní pokládán za čitelného politika) mu na druhé straně nebrání případ od případu spolupracovat s KSČM. Jeho hlavním cílem je zachování sociálního státu. Stranické křídlo kolem ministra vnitra Stanislava Grosse je o poznání blíže ke čtyřkoalici a prezidentovi republiky a spolupráce s komunisty je pro něj méně přijatelná. Ve vyhraněnější podobě prohradní a protikomunistické názory zastává místopředsedkyně Poslanecké sněmovny Petra Buzková, která vloni odstoupila ze stranických funkcí poté, co neprosadila nesouhlas ČSSD s plány ODS na změny volebního systému. Ohledně prognózy šancí v příštích volbách je ČSSD rozpolcená. Část se obává propadu a jednoznačného vítězství pravice, část věří, že nejen ODS, ale i ČSSD zastřešuje natolik osvědčený názorový proud, který v klíčových situacích nakonec vždy získá odpovídající počet přívrženců.

Výhled na letošek

V závěru loňského roku rozvířila politickou scénu aféra kolem České televize vyvolaná značně neprofesionálním počínáním Rady ČT při výměně generálního ředitele tohoto veřejnoprávního média. Spor přerostl v krizovou situaci, která silně poznamenala vstup do nového tisíciletí.

V dubnu se sice očekává odchod Miloše Zemana z čela strany, nikoli však z předsednictví vlády. Bude ho ale čekat složitý úkol udržet funkční spolupráci s ODS, jejíž ochota podporovat ideového protivníka bude automaticky slábnout s blížícími se volbami do Poslanecké sněmovny v létě 2002. V žádném případě se nečekají předčasné volby a ani předchozí pád vlády. Předčasné volby si totiž vyžadují půlroční přípravu a jejich termín by se od doby řádných voleb mnoho nelišil. K vládě ČSSD, ačkoliv může projít rekonstrukcí, neexistuje reálná alternativa. To neznamená, že opoziční smlouva nemůže být v souvislosti s tahanicemi o rozpočet předčasně ukončena a kabinet dokončí volební období v hluboké defenzivě. Na jeho straně nicméně bude stát zlepšující se ekonomická situace a vcelku úspěšná příprava státu na vstup do EU. Situaci mohou ovlivnit názorové střety v ODS spojené s očekávaným zvolením nového vedení strany.

V letošním roce se již rozběhnou složité jednání o „nástupnictví“ po prezidentovi Václavu Havlovi, jehož mandát vyprší počátkem roku 2003. Vlastního kandidáta se bude pokoušet prosazovat ODS, pravděpodobně Václava Klause, kterého by ve vedení strany vystřídal Ivan Langer. Stejně tak čtyřkoalice, kde se spekuluje hlavně o Petru Pithartovi, Josefu Zieleniecovi a např. i o bývalém dlouholetém guvernérovi ČNB Josefu Tošovském. Nejasné jsou zatím záměry samotného Hradu a také ČSSD se ještě k osobě budoucí hlavy státu, během jejíhož funkčního období by ČR pravděpodobně měla být přijata do EU, zřetelněji nevyslovila. Jméno nového prezidenta konkrétněji naznačí až výsledky voleb do Poslanecké sněmovny a dalších doplňovacích voleb do třetiny Senátu v závěru roku 2002.

Události 2000

Celkové výsledky voleb do Senátu Parlamentu České republiky

	1. kolo	2. kolo
Počet zvolených senátorů:	1	26
Počet volebních okrsků:	4 825	4 722
Počet okrskových volebních komisí, které předaly výsledek hlasování:	4 825	4 722
Počet osob, zapsaných ve výpisech ze seznamů:	2 730 142	2 633 794
Počet voličů, kterým byly vydány úřední obálky:	920 704	567 872
Procento účasti na volbách:	33,72	21,56
Počet odevzdaných úředních obálek:	913 140	567 391
Počet platných hlasů celkem:	860 442	563 524

Jmenný seznam zvolených senátorů

Volební obvod		Senátor	Věk	Politická příslušnost	Přihlášen politickou stranou, politickým hnutím nebo koalici
číslo	název				
2	Sokolov	Jan Hadrava	45	Unie svobody	Čtyřkoalice
5	Chomutov	Alexandr Novák	44	Občanská demokratická strana	Občanská demokratická strana
8	Rokycany	MUDr. Luděk Seřizig	43	Bez politické příslušnosti	Občanská demokratická strana
11	Domažlice	Ing. Petr Smutný	53	Česká str. sociálně demokrat.	Česká str. sociálně demokrat.
14	České Budějovice	PhDr. Jiří Pospíšil	51	Občanská demokratická strana	Občanská demokratická strana
17	Praha 12	Edvard Outrata	64	Bez politické příslušnosti	Čtyřkoalice
20	Praha 4	Josef Zieleniec	54	Bez politické příslušnosti	Čtyřkoalice
23	Praha 8	RNDr. Alena Palečková	53	Občanská demokratická strana	Občanská demokratická strana
26	Praha 2	Ing. arch. Daniela Filipiová	43	Občanská demokratická strana	Občanská demokratická strana
29	Litoměřice	Mgr. Zdeněk Bárta	51	Bez politické příslušnosti	Čtyřkoalice
32	Teplice	Jaroslav Kubera	53	Občanská demokratická strana	Občanská demokratická strana
35	Jablonec nad Nisou	Mgr. Soňa Paukrtová	50	Bez politické příslušnosti	Čtyřkoalice
38	Mladá Boleslav	MUDr. Jaroslav Mítlener	42	Občanská demokratická strana	Občanská demokratická strana
41	Benešov	Ing. Helena Rögnerová	45	Bez politické příslušnosti	Čtyřkoalice
44	Chrudim	Doc. JUDr. Petr Pithart	59	Křest. demokr. unie-Čs. str. lid.	Čtyřkoalice
47	Náchod	Petr Fejfar	41	Unie svobody	Čtyřkoalice
50	Švitavy	Mgr. Jiří Brýdl	55	Křest. demokr., unie-Čs. str. lid.	Čtyřkoalice
53	Třebíč	Ing. Pavel Janata	40	Křest. demokr. unie-Čs. str. lid.	Čtyřkoalice
56	Břeclav	Ing. Vladimír Schovánek	45	Unie svobody	Čtyřkoalice
59	Brno-město	Ing. Milan Šimonovský	51	Křest. demokr. unie-Čs. str. lid.	Čtyřkoalice
62	Prostějov	Ing. Robert Kolář	41	Unie svobody	Čtyřkoalice
65	Šumperk	Ing. Adolf Jilek	51	Křest. demokr. unie-Čs. str. lid.	Čtyřkoalice
68	Opava	PhDr. Josef Jafab	63	Bez politické příslušnosti	Čtyřkoalice
71	Ostrava-město	Ing. Milan Balabán	56	Občanská demokratická strana	Občanská demokratická strana
74	Karviná	Ing. Ondřej Feber	48	Unie svobody	Čtyřkoalice
77	Vsetín	JUDr. Jaroslav Kubín	52	Bez politické příslušnosti	Nezávislí kandidáti
80	Zlín	Jiří Stodůlka	50	Křest. demokr. unie-Čs. str. lid.	Čtyřkoalice

Předsedou Senátu Parlamentu ČR byl zvolen Petr Pithart (KDU-ČSL), místopředsedy Jan Ruml (US), Přemysl Sobotka (ODS) a Zdeněk Vojiř (ČSSD).

Události 2000

Leden

1. 1. – Začal platit zákon o svobodném přístupu k informacím, který upravuje povinnost správních i samosprávných orgánů a dalších institucí poskytnout každému informace, jimiž disponují.
 - **Nabyl účinnosti ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávných celků (č. 347/1997 Sb.)**
 - Účinnosti nabyl zákon o pobytu cizinců na území ČR, zákon o azylu.
 - Účinnosti nabyl zákon o ombudsmanovi.
 - Vzrostly ceny elektrické energie a zemního plynu pro domácnosti v průměru shodně o 15 procent.
 - **Zvýšila se minimální mzda z dosavadních 3600 Kč na 4000 Kč měsíčně.**
 - Od tohoto data v prodeji nově zavedené desetidenní a měsíční dálniční známky. Zároveň se zvýšil roční dálniční poplatek pro vozidla o hmotnosti od 3,5 tuny do 12 tun na 6 tisíc a u vozů nad 12 tun na 12 tisíc Kč. Majitelé osobních aut zaplatili stejně jako vloni 800 Kč.
3. 1. – **Vláda se rozhodla provést rozsáhlou restrukturalizaci aktiv Komerční banky v řádu desítek miliard Kč. Podstatnou součástí restrukturalizace bude i vyvedení části špatných úvěrů na Konsolidační banku.**
 - Vláda projednala a schválila podpůrné programy zemědělství pro letošní rok, poskytované podle zákona o zemědělství.
7. 1. – Třetí mobilní operátor, společnost Český Mobil, podepsal propojovací smlouvu s Českým Telecomem, která umožní, aby se uživatelé sítě Českého Mobilu dovolali do pevné telefonní sítě Telecomu a naopak.
11. 1. – Ústavní soud přiznal společnosti Cíl (jediným akcionářem je ČSSD) právo na vlastnictví Lidového domu v Praze. Definitivně tak ČSSD přikl její historické sídlo a také zhruba 180 milionů Kč za pronájem objektu, které byly dosud blokovány na bankovním účtu strany.
12. 1. – **Vláda schválila podle připomínek EU zpřesněnou koncepci průmyslové politiky a Akční program k posílení konkurenční schopnosti průmyslu. Dále schválila energetickou politiku ČR a koncepci resortní politiky ministerstva zemědělství na období před vstupem ČR do EU.**
 - Úřad pro dohled nad družstevními záložnami uvalil nucenou správu na Českomoravskou družstevní spořitelnu a na brněnskou Družstevní záložnu Pria.
14. 1. – V Praze se sešly ČSSD a ODS při druhém kole tzv. smířčího řízení. Dohodly, že uzavřou pět dílčích dohod, které budou doplněkem jejich opoziční smlouvy. V případě dokončení práce na těchto dohodách a podpisu jejich první části umožní ODS přijetí vládního návrhu rozpočtu v prvním parlamentním čtení.
15. 1. – Jediný domácí výrobce zapalovacích autosvíček, společnost Brisk Tábor, otevřel závod v Rusku.
16. 1. – Památník Jana Palacha a Jana Zajíce odhalen v Praze pod Národním muzeem.
17. 1. – **Schodkem 29,6 miliardy Kč skončilo hospodaření státního rozpočtu za rok 1999, což je o 1,4 miliardy Kč méně než schválených 31 miliard Kč. Příjmy činily 567,3 miliardy Kč a výdaje 596,9 miliardy Kč. Uvedlo ministerstvo financí.**
18. 1. – Poslanecká sněmovna schválila návrh zákona o veřejných dražbách v provedení, ve kterém jí ho Senát vrátil. Schválila dále novelu zákona o komoditních burzách, návrh nového zákona o poštovních službách, který má nahradit dosud platný zákon z roku 1946, znovu schválila novelu zákona o odpadech, podle níž by občané museli povinně využívat systém sběru, třídění a zneškodňování odpadu, který by obce mohly stanovit vyhláškou.
20. 1. – Šéf zvláštního odboru republikového úřadu vyšetřování Martin Hádek sdělil ČTK svůj závěr, podle nějž „bamberské memorandum“, v němž měli představitelé ČSSD po vítězství ve volbách nabídnout českošvýcarským podnikatelům za příslib půjčky vliv na ekonomický vývoj v ČR, zfalšoval českošvýcarský podnikatel Jan Vízek.
- 21.–22. 1. – **V Hrzánském paláci jednaly delegace ČSSD a ODS. Po sedmi hodinách vyjednávacího maratonu se dvě hodiny po půlnoci delegace shodly na všech pěti dohodách, které doplňují opoziční smlouvu. Dohody se týkaly státního rozpočtu na letošní rok, změn volebního systému,**

Události 2000

vstupu ČR do Evropské unie, vymezení věcných podmínek tolerance menšinové vlády ČSSD ze strany ODS a komunikace parlamentních klubů.

23. 1. – Premiér Miloš Zeman zahájil dvoudenní státní návštěvu Nizozemska. Pomoc při přípravě české státní správy na členství v EU je hlavním smyslem „memoranda o partnerství“, které 24. ledna podepsali první náměstek ministra zahraničí ČR Pavel Telička a státní tajemník nizozemského ministerstva zahraničí Dick Benschop.
- 25.–27. 1. – Jako první izraelský ministr zahraničních věcí od vzniku ČR v roce 1993 přijel do Prahy na pracovní návštěvu David Levy.
26. 1. – Poslanecká sněmovna podpořila v prvním čtení v pořadí již třetí verzi vládního návrhu zákona o státním rozpočtu na letošní rok. Na podpoře rozpočtu se dohodli zástupci ČSSD a ODS. Rozpočet podpořilo 125 ze 187 poslanců, proti hlasovali poslanci Unie svobody a KDU-ČSL. Komunisté hlasovali pro rozpočet.
 - Novým generálním ředitelem České televize se stal dosavadní vedoucí právního oddělení a šéf pro strategický rozvoj ČT Dušan Chmeliček, rozhodla o tom Rada České televize. Ve funkci nahradil Jakuba Puchalského, který rezignoval v prosinci 1999.
27. 1. – **Poslanecká sněmovna schválila zřízení Státního fondu dopravy, ze kterého by měla být financována výstavba i údržba dálnic a silnic, železničních tratí i vodních cest, a vládní novelu zákona o pozemních komunikacích, jejímž cílem je zavést krátkodobé poplatky za používání dálnic a rychlostních silnic a umožnit jejich bezplatné používání ozbrojenými silami jiných států (především vojsky NATO).**
 - Sněmovna dále schválila vládní návrh novely zákona o hospodářské soutěži. Novela by měla zakázat kartelové dohody o rozdělování trhu, nově definovat dominantní postavení podniku na trhu a podrobněji upravit podmínky fúzí podniků. K dalším schváleným předlohám patří návrh zákona o investičních pobídkách, zákon o ochraně osobních údajů, jehož cílem je zpřísnění podmínek pro shromažďování a zpracovávání osobních údajů občanů, novela zákona o přestupcích, podle níž by přestupky, jichž se dopustí poslanci a senátoři, v budoucnu mohla projednávat policie.
 - Poslanecká sněmovna ve třetím čtení zamítla návrh novely zákona o silniční dani, která měla formou snížení této daně posílit konkurenceschopnost českých dopravců vůči zahraničním.
28. 1. – **Poslanecká sněmovna přijala novelu Ústavy ČR, která zahrnuje omezení prezidentských pravomocí a posílení role politických stran při formování vlády po parlamentních volbách. Pro bylo 125 ze 128 přítomných poslanců, přičemž potřebný byl souhlas nejméně 120 poslanců. O přijetí změn rozhodli zástupci ODS a ČSSD, stran, které úpravy předložily, zatímco zástupci Unie svobody, KDU-ČSL i komunisté opustili jednací sál.**
 - Sněmovna dále schválila novelu zákona o konkurzu a vyrovnání, která by měla přinést výrazné posílení postavení věřitele, zrychlit konkursní řízení a zefektivnit tento proces, poslaneckou novelu zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, návrh novely zákona o spoluvlastnictví budov a vlastnictví bytů, a to přes odpor ODS, Unie svobody a části KDU-ČSL.
 - Sněmovna rovněž schválila vládní návrh zákona, který by měl sjednotit česká pravidla pro poskytování veřejné podpory s úpravou, kterou v této oblasti uplatňuje EU. Návrh vychází stejně jako Evropská dohoda ze zásady, že jakákoli podpora ze strany státu narušuje konkurenční prostředí.
 - Vzhledem k neustálé posilujícímu kursu dolaru vůči euru koruna dosáhla historického minima vůči dolaru. Obchodování zahájila na 36,17 Kč/USD, den zakončila na 36,50 Kč/USD.
 - Krajský obchodní soud v Praze prohlásil konkurs na majetek společnosti ČKD Dopravní systémy.

Únor

2. 2. – Vláda rozhodla o vypovězení bezvívových dohod s Ruskem, Běloruskem a Ukrajinou. Hlavním důvodem byla harmonizace české vízové politiky s EU. Vízový režim vstoupí v platnost od tohoto dne za tři měsíce.

Události 2000

- **Vláda dále rozhodla o prodeji České spořitelny rakouské Erste Bank Sparkassen. Za 52procentní státní podíl ve spořitelně Erste zaplatí přibližně 19 miliard Kč (529 milionů eur).**
- 4. 2. – Předseda Výkonného výboru FNM Jan Stieš rezignoval na svoji funkci. Vedením fondu byl pověřen první místopředseda Výkonného výboru FNM Jiří Havel.
- 7. 2. – Mezinárodní agentura pro atomovou energii (MAAE) zahájila kontrolní misi v ČR, která má prověřit kvalitu zajišťování jaderné bezpečnosti v zemi a účinnost inspekční činnosti Státního úřadu pro jadernou bezpečnost (SÚJB).
- 8. 2. – Na schůzce s prezidentem Havlem oznámil premiér Zeman, že se rozhodl vyměnit pět ministrů, a to až po schválení státního rozpočtu na letošní rok.
 - Prezident Havel podepsal balík dvanácti zákonů, mj. právní normu měnící některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o veřejném ochránci práv – ombudsmanovi, novelu školského zákona, zákon o poštovních službách, o drahách, o veřejných dražbách. V platnost vstoupila také novela zákona o dani z přidané hodnoty a o dani z příjmů, novela zákona o spotřebních daních, novela zákona o zadávání veřejných zakázek a o občanském soudním řádu.
- 9. 2. – Novým ministrem zdravotnictví prezident Havel jmenoval Bohumila Fišera, profesora brněnské lékařské fakulty a přednostu Fyziologického ústavu Masarykovy univerzity.
- 10. 2. – Senát vrátil Poslanecké sněmovně novelu zákona o komoditních burzách. Senátoři přes odpor ministra průmyslu a obchodu Miroslava Grégra prosadili pozměňovací návrh, zakazující zprostředkování obchodů s komoditními deriváty dohodcům, kteří vykonávají tuto činnost na základě živnostenského oprávnění.
 - ČR se připojila k Evropskému zákoníku sociálního zabezpečení Rady Evropy a k protokolu tohoto zákoníku. Oba texty ve Štrasburku podepsal český velvyslanec při radě Jiří Mucha.
- 14. 2. – Premiér Miloš Zeman odletěl na dvoudenní oficiální návštěvu Portugalské republiky.
- 16. 2. – **Vláda vzala na vědomí informace o sladování české legislativy s právem EU. K 1. lednu 2000 stoupl podíl plně začleněných evropských směrnic na 25 procent; podíl částečně převzatých směrnic dosáhl 56 procent.**
 - Vláda schválila pomoc Komerční bance; vyvede do konce dubna z KB aktiva v nominální hodnotě 60 miliard Kč.
 - Vláda rozhodla zabránit strojírenským dodávkám za miliardu Kč ze ZVVZ Milevsko pro íránskou jadernou elektrárnu Búšehr.
 - Generální ředitel a předseda představenstva Komerční banky Jan Kollert rezignoval na své funkce.
- 18. 2. – Praha podepsala smlouvu s Evropskou investiční bankou (EIB) o půjčce 75 milionů eur (zhruba 2,7 miliardy Kč) na financování výstavby provozního úseku trasy metra IV.C1 z Holešovic do stanice Ládví. Celkový úvěrový rámec činí 150 milionů eur (zhruba 5,4 miliardy Kč). Jde již o druhou půjčku EIB Praze.
- 21. 2. – Premiér Miloš Zeman zahájil dvoudenní oficiální návštěvu Francie. Jednáním dominovaly integrace ČR do EU a zvýšení francouzských investic.
 - Vláda schválila návrh, podle něhož mají být až do konce roku 2002 zmrazeny platy představitelů státní moci.
 - Ministr zahraničí Jan Kavan odletěl na dvoudenní návštěvu Řecka, během níž 23. února s resortním kolegou Jorgosem Papandreem podepsal Memorandum o česko-řecké spolupráci při hospodářské obnově a rozvoji regionu jihovýchodní Evropy. Otevřeli také kancelář Česko-řecké rady, která má šířit informace mezi podnikatelskými subjekty.
- 22. 2. – Polský prezident Aleksander Kwaśniewski přijel na dvoudenní oficiální návštěvu ČR. V Brně, které navštívil 23. února, převzal Velkou zlatou medaili Masarykovy univerzity.
 - Poslanecká sněmovna znovu podpořila novelu zákona o odpadech, kterou vetoval prezident Havel 3. února. Občané podle ní budou muset povinně využívat systém sběru, třídění a zneškodňování odpadu, který budou moci obce stanovit vyhláškou.
 - **Poslanecká sněmovna odmítla pozměňovací návrhy Senátu k novému tiskovému zákonu a přijala tuto normu ve znění, ve kterém ji v prosinci už jednou schválila. Prezident ji podepsal 1. března.**

Události 2000

25. 2. – Senát vrátil sněmovně zákon o ochraně osobních údajů spolu s 22 pozměňovacími návrhy.
 - Americké ministerstvo zahraničí zveřejnilo výroční zprávu o stavu lidských práv ve světě. Podle ní ČR v zásadě lidská práva dodržuje, ale problémy přetrvávají v práci policie, soudů, v postoji k ženám a hlavně v diskriminaci Romů a v násilí tzv. holých lebek proti nim.
27. 2. – Republikové shromáždění Unie svobody v Brně zvolilo novým předsedou strany Karla Kühnla, Vladimír Mlynář se stal prvním místopředsedou strany. Dalšími místopředsedy byli zvoleni Hana Marvanová, Petr Mareš a Miroslav Malchar.
28. 2. – Vláda schválila tzv. Haagskou úmluvu o mezinárodním přístupu k soudům, která má v signatářských státech vyloučit diskriminaci cizinců v přístupu k soudům. Dále přijala úmluvu Rady Evropy o právním postavení dětí narozených mimo manželství.
29. 2. – Ministr zahraničí Jan Kavan jednal se svým britským protějškem Robinem Cookem o EU a dvoustranných vztazích. Rozhovorů o zapojení ČR, Maďarska a Polska do evropské bezpečnostní politiky se zúčastnili také ministři zahraničí Polska a Maďarska.

Březen

1. 3. – Sněmovna přehlasovala názor Senátu a schválila vládní novelu zákona o komoditních burzách v původním sněmovním znění (Senát vrátil 10. února). Novela má umožnit burzovním obchodníkům provádět na komoditních burzách termínované a opční obchody vztahené ke komoditám obchodovatelným na těchto burzách.
 - **Vstoupila v platnost novela živnostenského zákona, která vedle ustanovení o povinnosti vydávat doklad se specifikací prodaného zboží zpřisňuje a zpřesňuje požadavky na bezúhonnost podnikatele, zpřisňuje podmínky podnikání zahraničních fyzických osob na území ČR.**
 - Komerční provoz sítě mobilních telefonů Oskar zahájila společnost Český Mobil.
 - **Byla podepsána Smlouva o prodeji České spořitelny rakouské Erste Bank Sparkassen za přibližně 19 miliard Kč. Zároveň byla uzavřena smlouva o restrukturalizaci a ručení aktiv mezi spořitelnou a Konsolidační bankou.**
2. 3. – Projevy nejvyšších ústavních činitelů zahájily v Praze třídní konferenci o Tomáši Garriguovi Masarykovi.
 - Poslanecká sněmovna schválila vládní návrh autorského zákona. Nová úprava má mimo jiné prodloužit dobu trvání autorského práva v ČR z 50 na 70 let a sladit v tomto ohledu tuzemskou legislativu s právním řádem EU.
3. 3. – Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku oznámil rozsudek, podle něhož ČR musí zaplatit dědicům původního majitele Rakony Františka Otty přes deset milionů Kč.
 - **Poslanecká sněmovna podle očekávání schválila třetí verzi vládního návrhu zákona o státním rozpočtu na letošní rok. Předlohu, která počítá s příjmy 592 miliard Kč, výdaji 627 miliard Kč a schodkem 35 miliard Kč, podpořili poslanci ČSSD a ODS. Prezident podepsal 16. března.**
 - Sněmovna schválila vládní návrh zákona o insolenci, který má zajistit alespoň částečné uspokojení mzdových nároků zaměstnanců, jimž zaměstnavatel nevyplácí mzdu.
 - Dále schválila telekomunikační zákon, přičemž rozhodla o konečném termínu plánované liberalizace podmínek podnikání v telekomunikační oblasti. Na návrh poslanců ODS pozměnila vládní návrh zákona tak, že k zavedení volby operátora by mělo dojít nejpozději do 30. června 2002, plně přenositelnosti čísel by pak mělo být dosaženo nejpozději do konce roku 2002.
5. 3. – Ministryně zahraničních věcí USA Madeleine Albrightová zahájila čtyřdenní pracovní návštěvu ČR. Jednala s českými ústavními činiteli a zúčastnila se oslav 150. výročí narození prvního čs. prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka.
8. 3. – Asociace samostatných odborů vyhlásila výstražnou stávku, kterou poukazovala na neřešení sociálních problémů. Železničáři na 15 minut zastavili osobní dopravu a zemědělství odboráři na 30 minut zablokovali vybrané pražské komunikace. Zúčastnili se i letoví dispečeri.

Události 2000

- ČKD Praha Holding a americký výrobce nákladních vagonů Thrall Car podepsaly balík smluv o prodeji akcií ČKD Vagonka Studénka v držení holdingu ČKD firmě Thrall a následně zpětně koupi výroby osobních vozů holdingem.
- **Vláda schválila nařízení, kterým se od 1. dubna zvýší životní minimum: pro jednotlivce o 340 Kč, tedy na 3770 Kč měsíčně.**
- 9. 3. – Poslanecká sněmovna schválila zákon o hlavním městě Praze a vládní návrh zákona, jehož cílem je zajištění organizace voleb do zastupitelstev krajů orgány státní správy. Schválení zákona je nutnou podmínkou pro to, aby prezident republiky mohl vyhlásit volby do krajských zastupitelstev.
- Byl rovněž schválen zákon o evidenci obyvatel, podle něhož by evidenci měly od policie převzít od poloviny roku okresní úřady, a návrh zákona o kompetencích krajů.
- 10. 3. – Poslanecká sněmovna odvolala Radu ČT. Poslanci dvakrát za sebou schválili usnesení, v němž se říká, že ČT neplní své veřejnoprávní poslání, a pak 110 hlasy ze 157 přítomných poslanců radu odvolali.
- 14. 3. – **Evropská komise schválila jménem EU memorandum o výstavbě panevropského dopravního koridoru číslo VI, který spojí polské přístavy na Baltu s ČR a Slovenskem. Memorandum podepsali už loni ministři dopravy všech tří zemí.**
- Nespokojenost s připravovaným propouštěním zaměstnanců soukromé společnosti Železárny a drátovny Bohumín přišly na bohumínské náměstí podpořit zhruba 3 tisíce občanů. Protestní demonstraci svolali odboráři z ŽDB a podpořili ji i zástupci dalších hutních podniků Ostravska.
- 15. 3. – **Vláda schválila státní podporu průmyslových zón. V letošním návrhu státního rozpočtu je na tento účel vyčleněno 400,5 milionu Kč proti 158 milionům v roce 1999.**
- Vláda podala návrh prezidentu ČR odvolat z funkce předsedy Komise pro cenné papíry a člena prezidia KCP Jana Müllera a z funkce člena prezidia KCP Tomáše Ježka.
- Rakouská Erste Bank Sparkassen uhradila první splátku za koupi České spořitelny ve výši 50 milionů eur (zhruba 1,8 miliardy Kč), když 52procentní státní podíl v ČS získala za 19 miliard Kč.
- 16. 3. – Prezident Havel podepsal zákon o státním rozpočtu na letošní rok a řadu dalších zákonů.
- 18. 3. – Podpisem společné deklarace vyvrcholilo v Budapešti setkání ministrů zahraničních věcí Maďarska, ČR a Polska Jánose Martonyiho, Jana Kavana a Bronisława Geremka, kteří se sešli na konferenci uspořádané u příležitosti prvního výročí přijetí svých zemí do NATO.
- 22. 3. – Ruský velvyslanec v Praze Nikolaj Rjabov vyjádřil na setkání s některými členy Poslanecké sněmovny vážné znepokojení nad současným stavem česko-ruských vztahů, které podle něj mají konfrontační vývoj.
- 23. 3. – Prezident Havel jmenoval vedoucího Úřadu vlády Karla Březinu ministrem bez portfeje. V jeho gesci už nebudou zpravodajské služby a akce Čisté ruce, které spadaly pod předešlého ministra Jaroslava Baštu.
- 24. 3. – Prezident Havel vyhověl návrhu vlády a odvolal z funkce předsedy Komise pro cenné papíry Jana Müllera.
- 26. 3. – Premiér Miloš Zeman odcestoval do Norského království, kde bude jednat o možnostech prohloubení vzájemné spolupráce, obchodu a informovat podnikatele o výhodách investic v ČR. Zahájil tak týdenní misi do tří zemí na severu Evropy. Navštíví ještě Finsko (28. března) a cestu zakončí třídnenním pobýtem v Litevské republice.
- 27. 3. – ČR i ostatních 12 zemí, které kandidují na vstup do EU, zahájily jednání o přijetí do Evropské agentury pro životní prostředí (EEA) ještě předtím, než se stanou členy EU.
- 30. 3. – Premiér Miloš Zeman přicestoval z Finska do Litvy, kde jednal o integraci obou zemí do evropských struktur.
- ČNB intervenovala na oslabení koruny na základě zhodnocení měnové situace. Koruna se propadla až na 36,44 Kč/EUR. Po jejich ukončení se koruna vzpamatovala a obchodování v 17:30 hodin končila na 36,19 Kč/EUR, tedy 18,51 Kč/DM. Proti dolaru se koruna po úvodu na 37,30 Kč/USD propadla až přes hladinu 38,00 Kč/USD, což je její nejnižší hodnota vůbec. Závěr zastihl kurs na 37,85 Kč/USD.

- Novým prezidentem Svazu průmyslu a dopravy se stal bývalý předseda představenstva akciové společnosti ČEZ Petr Karas. Vystřídal odstoupivšího Štěpána Popoviče.
- 31. 3. – Ministr vnitra Václav Grulich oznámil, že se rozhodl rezignovat k 4. dubnu. Grulich je posledním ze čtyř ministrů, které chtěl Zeman vyměnit.
- 30 horníků nevyfáralo z noční směny v hlubinném hnědouhelném dole Koh-i-noor v Mariánských Radčicích na Mostecku. Havíři tak obnovili z obavy před uzavřením dolu a ztrátou zaměstnání okupační stávkou. Horníci ukončili okupační stávku až 21. dubna, po 22 dnech v podzemí, a všech 46 horníků vyfáralo poté, co byla podepsána desetibodová dohoda o ukončení stávky.
- Prezidium FNM zvolilo dosavadního prvního místopředsedu Výkonného výboru FNM Jiřího Havla do funkce předsedy Výkonného výboru FNM.

Duben

1. 4. – **Zvýšily se částky životního minima a dávky státní sociální podpory. Pro samotného dospělého člověka se zvýšilo životní minimum o 340 Kč, tedy na 3770 Kč měsíčně. Dětské přídatky se zvýšily o pět až dvacet Kč.**
3. 4. – Vláda schválila opatření pomoci pro nezaměstnané absolventy středních a vysokých škol. Přibližně od června budou moci rozpočtové a příspěvkové organizace zaměstnávat čerstvé absolventy škol a od úřadů práce pobírat příspěvek na jejich mzdu.
 - Vláda odvolala bývalého ministra bez portfeje Baštu z funkcí, které vykonával, a jmenovala do nich Karla Březinu.
4. 4. – Prezident Havel vyhověl žádosti Václava Grulicha a přijal jeho demisi na funkci ministra vnitra. Grulichovým nástupcem jmenoval Stanislava Grosse.
 - Sněmovna znovu přijala zákon o ochraně osobních údajů občanů, který zpřísňuje podmínky pro shromažďování a zpracovávání osobních údajů.
 - Znovu schválila vládní návrh novely zákona o vlastnictví bytů a spoluvlastnictví budov. Návrh počítá s bezúplatným vydáním státních pozemků, na nichž stojí družstevní domy, bytovým družstvům i těm, kteří k pozemkům mají právo trvalého užívání. Poprvé jej schválila v lednu, vrátil ji ho však Senát.
 - Schválila dále novelu zákona o konkursu a vyrovnání, která má umožnit výrazné posílení postavení věřitele, a návrh novely zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, který usiluje o nápravu špatné situace v kampeličkách.
 - Sněmovna schválila rovněž zákon o zřízení Státního fondu dopravy, ze kterého by měla být napříště financována výstavba i údržba dálnic a silnic, železničních tratí i vodních cest.
 - Poslanci schválením novely zákona o pozemních komunikacích umožnili zavedení krátkodobých poplatků za používání dálnic a rychlostních silnic a jejich bezplatné používání ozbrojenými silami jiných států, především vojsky NATO.
 - Novým předsedou prezidia Komise pro cenné papíry se stal dosavadní člen prezidia František Jakub.
 - Do neomezené okupační stávky vstoupili všichni horníci hlubinného hnědouhelného dolu Koh-i-noor v Mariánských Radčicích na Mostecku. Pod zemí zůstalo 50 havířů, kteří z obavy před ztrátou zaměstnání stávkovali v hloubce 365 metrů již pátý den.
5. 4. – Plénum Ústavního soudu zrušilo ty části zákona o obcích, podle nichž mohla Poslanecká sněmovna rušit sporná rozhodnutí obecních samospráv, jako překračující kompetence sněmovny a odporující Ústavě ČR. Návrh na zrušení podaly zastupitelstva v Ústí nad Labem a jeho části Neštěmice. Sněmovna se totiž právě o spornou část zákona opírala, když v říjnu 1999 zrušila více než rok staré usnesení neštěmického zastupitelstva o stavbě plotu v ústecké Matiční ulici.
 - Kolem sedmi tisícovek zaměstnanců největší české ocelářské společnosti Nová huť se sešlo před branou ostravského hutního gigantu na manifestaci odborů. Požadovali, aby stát, jako majoritní vlastník Nové huti, urychleně zajistil financování výroby.
6. 4. – Poslanecká sněmovna schválila vládní návrh smlouvy o společném postupu při dělení majetku ČSFR. (Slovenský parlament smlouvu schválil 1. února.)

Události 2000

9. 4. – Poslanec ČSSD Michal Kraus při uzavření zasedání ÚVV ČSSD v Hradci Králové ostře kritizoval předsedu vlády a strany Miloše Zemana. Řekl o něm mj., že onemocněl mocí, obklopil se skleněnou zdí svých poradců a propadl pocitu všemohoucího. Novými místopředsedy ČSSD byli zvoleni ministři vnitra Stanislav Gross a předsedkyně sněmovního ústavně-právního výboru Jitka Kupčová. Ve funkcích nahradili Petru Buzkovou a Zdeňka Škromacha.
10. 4. – Vláda schválila principy zaměstnavatelského penzijního připojištění, které mají umožnit zaměstnavatelům zakládání penzijních fondů, do nichž by dobrovolně spolu se zaměstnanci platili příspěvky.
11. 4. – V Praze začalo čtyřdenní osmé ekonomické fórum Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE).
14. 4. – Poslanecká sněmovna schválila vládní návrh zákona o majetku ČR. Předloha, která úzce souvisí s ustavením samosprávných celků, usiluje o posílení práv všech subjektů jednajících se s státem.
 - Ministr financí Pavel Mertlík podepsal s viceprezidentem Evropské investiční banky (EIB) Wolfgangem Rothem Smlouvu o záruce mezi ČR a EIB za úvěry ve výši 7,15 miliardy Kč (195 milionů eur). Ty poskytl EIB převážně na opravy silnic. Předjednáno je poskytnutí dalších 200 milionů eur (7,4 miliardy Kč), a to na vodoohospodářský program.
 - Zvýšení osobního jízdného Českých drah v průměru o 10,7 procenta schválilo ministerstvo financí. Ceny osobní dopravy se na ČD zvýší od 28. května, tedy se zavedením nového jízdního řádu 2000/2001.
17. 4. – Kutná Hora se stala historickým městem roku 1999. Její starosta Květoslav Hlavatý převzal ve Španělském sále na Pražském hradě cenu za nejlepší přípravu a realizaci Programu regenerace městských památkových rezervací a zón.
18. 4. – Poslanecká sněmovna schválila vládní novelu zákona o mzdě. Má zvýšit počet platových tříd z dvanácti na šestnáct a navýšit jednotlivé platové tarify zhruba o 40 procent aj. Senát vrátil zpět s pozměňovacími návrhy 18. května.
 - **Schválila dále vládní návrh rozsáhlé novely zákoníku práce, který posiluje postavení zaměstnanců a harmonizuje českou legislativu s právem EU. Novela mj. prodlužuje základní dovolenou ze tří na čtyři týdny, ukládá zaměstnavatelům povinnost projednávat hromadné propouštění se zástupci zaměstnanců a stanoví limity přesčasů a pracovní pohotovosti. Prezident podepsal 1. června.**
19. 4. – Představenstvo Komerční banky jmenovalo Radovana Vávru novým předsedou představenstva a generálním ředitelem banky. Vávra ve vedení banky nahradil Jana Kollerta, který rezignoval v polovině února.
26. 4. – Změny v sociálnědemokratické vládě, avizované před několika měsíci premiérem Zemanem, byly dokončeny. Prezident Havel odvolal ministra dopravy Antonína Peltráma a ministra pro místní rozvoj Jaromíra Císaře a na jejich místa jmenoval Jaromíra Schlinga a Petra Lachnítu.
 - Vláda rozhodla o tom, že ČR naváže nové diplomatické styky s pacifickými státy Bhútánem, Kiribati, Republikou Marshallových ostrovů, Mikronésií, Nauru, Palau, královstvím Tonga a Tuvalu. Tyto státy patří do skupiny zemí ACP (Africa-Caribbean-Pacific), která v roce 1975 podepsala Úmluvu z Lomé – rámec pro spolupráci s EU.
 - Čtyřkoalice KDU-ČSL, Unie svobody, ODA a DEU oficiálně oznámila, že v podzimních senátních volbách bude kandidovat společně.
28. 4. – Premiér Miloš Zeman se setkal v polském Hnězdu se svými kolegy z visehrádké skupiny – šéfy vlád Polska Jerzym Buzkem, Slovenska Mikulášem Dzurindou a Maďarska Viktorom Orbánem. K dvoustrannému rozhovoru se sešel s německým kancléřem Gerhardem Schröderem. Premiéři rovněž podepsali Hnězdenskou deklaraci, vyhlásili společnou angažovanost při tvorbě evropské budoucnosti a účtu k různorodosti kultur, národních tradic a oblastní odlišnosti.
 - Koruna dosáhla dalšího historického minima vůči dolaru, když oslabila až na 39,92 Kč/USD. Důvodem bylo slábnoucí euro v důsledku růstu cen amerických akcií a obnovené důvěry v americkou ekonomiku. K euru koruna mírně posílila a obchoduje se na 36,20 Kč/EUR, což odpovídá 18,51 Kč/DM.

Květen

3. 5. – Vláda rozhodla o zřízení Výboru pro zpravodajskou činnost, který bude koordinovat zpravodajské služby. Předsedou výboru se stal vicepremiér pro bezpečnostní a zahraniční politiku a ministr zahraničí Kavan a místopředsedou vicepremiér Špidla.
 - Česká měna vůči dolaru dosáhla dalšího historického minima, když se dostala až na 40,83 Kč/USD. Závěr obchodování ji zastihl na hladině 40,75 Kč/USD.
4. 5. – Ke společnému jednání o současném dění v EU a dalším postupu při jejím rozšiřování se v Budapešti s francouzským premiérem Lionelem Jospinem sešli předsedové vlád zemí tzv. visegrádské čtyřky – Česka, Polska, Maďarska a Slovenska.
10. 5. – Vláda schválila věcný záměr zákona o České konsolidační agentuře, která by se měla stát nástupnicí organizací státní Konsolidační banky.
11. 5. – Jako první z kandidátských zemí uzavřela ČR s Evropskou komisí dohodu o politice zaměstnanosti.
 - Šéf FBI Louis Freeh jednal v Praze se zástupci české vlády o boji proti organizovanému zločinu a terorismu a o otevření úřadovny FBI v Praze.
16. 5. – Sněmovna ve druhém čtení rozdílem pouhých tří hlasů zamítla návrh novely trestního řádu, jehož cílem bylo odstranění náročnosti a zdoluhavosti trestního řízení. Citelnou porážku při prosazování reformy justice tak utrpěl ministr spravedlnosti Otakar Motejl.
 - V Bruselu odevzdal své pověřovací listiny velvyslanec při EU Libor Sečka, který nahradil Josefa Kreutera.
17. 5. – Druhý velký neúspěch zaznamenal v Poslanecké sněmovně ministr spravedlnosti Otakar Motejl poté, co poslanci zamítli ve druhém čtení vládní novelu Ústavy ČR, od níž se měla odvíjet plánovaná reforma soudnictví.
21. 5. – **Předseda slovenské vlády Mikuláš Dzurinda zahájil třídenní návštěvu ČR účastí na Městském běhu pražskými ulicemi. Premiéři Zeman a Dzurinda podepsali 22. května společné prohlášení k vyřešení česko-slovenských majetkových vztahů a udělali tak symbolickou tečku za dělením zbytku společného majetku z dob federace.**
22. 5. – Vláda vypověděla bezvízové dohody s Moldávií, Turkmenistánem, Kazachstánem a Kyrgyzstánem. Formálně potvrdila vízový režim pro Gruzii a Tádžikistán, pro která fakticky platí vízový režim už od roku 1994.
 - Svaz správců konkursní podstaty a likvidátorů ČR byl ustaven v Hradci Králové.
 - Byla kompletně podepsána smlouva s německým koncernem Volkswagen o koupi 30procentního podílu státní Konsolidační banky ve Škodě Auto poté, co prodej schválila vláda ČR a dozorčí rada Volkswagenu.
24. 5. – **Poslanecká sněmovna schválila vládní návrh zákona o Státním fondu rozvoje bydlení.**
 - Sněmovna schválila poslanecký návrh zákona o elektronickém podpisu.
25. 5. – Sněmovna přijala novelu Ústavy ČR, která posiluje pravomoc vlády a podle níž vláda bude moci za určitých podmínek rozhodovat o vyslání českých vojáků do zahraničí a o přítomnosti cizích ozbrojených sil na území ČR. Parlament však má možnost, aby zmíněná rozhodnutí vlády zrušil.
 - Pražští zastupitelé schválili strategický plán hlavního města na dalších 20 let. Dokument obsahuje vize a cíle Prahy v oblasti dopravy, životního prostředí, stavebního rozvoje, řízení města či jeho zapojování do evropských struktur.
 - Bankovní rada ČNB rozhodla o zahájení prací na budování Centrálního registru úvěrů podnikatelských subjektů.
26. 5. – Sněmovna schválila novelu volebního zákona, která má zdůrazněním většinových prvků ve volebním systému posílit roli velkých stran.
 - Poslanci schválili nový zákon o státních svátcích, podle něhož má mít ČR tři nové státní svátky: 1. leden, 28. září a 17. listopad.
 - Sněmovna schválila novelu zákona o burze cenných papírů, která zapracovává pravidla obsažená v direktivách Evropské unie.
 - Sněmovna schválila dvojici vládních rozpočtových a daňových zákonů, které upravují hospodaření samosprávných celků a úzce souvisí s reformou veřejné správy.

Události 2000

- ČR začala v Bruselu jednat s EU o třech dalších kapitolách legislativy EU; celkem už jich otevřela 28 z 29.
- 28. 5. – V průměru o 10,7 procenta zvýší jízdné v osobní dopravě České dráhy.
- 29. 5. – Skončila platnost bezvízových dohod ČR s Ruskem a Běloruskem. Občané uvedených států proto při vstupu na území ČR musí mít příslušné vízum; platí to i pro české občany.
- 30. 5. – Sněmovna schválila vládní návrh zákona o Státním zemědělském intervenčním fondu, který se má zabývat organizací trhu se zemědělskými a potravinářskými výrobky. Otázka fondu byla předmětem sporů mezi ČSSD a ODS.
- **Schválila rovněž rozsáhlou novelu obchodního zákoníku. Novela byla poslední ze tří předloh, s jejichž osudem ministr spravedlnosti v polovině května svázal své setrvání ve funkci. Ministr Motejl dal najevo, že zatím ve funkci zůstává.**
- Sněmovna na návrh poslanců ČSSD zřídila dočasnou parlamentní komisi, v níž se členové stran pokusí dohodnout na podobě důchodové reformy. Komisi ČSSD prosadila i přes odpor zákonodárců ODS a Unie svobody.
- V Praze začalo dvoudenní 84. zasedání Rady ministrů Evropské konference ministrů dopravy (CEMT). K tématům patřila trvale udržitelná doprava, integrace evropského dopravního systému, reforma železnic a fiskální harmonizace silniční dopravy. Účastníci schválili politiku trvale udržitelné dopravy.
- 31. 5. – Novým šéfem Úřadu pro státní informační systém se stal Antonín Kratochvíl.

Červen

- 1. 6. – Moskevský starosta Jurij Lužkov v Praze podepsal s primátorem Janem Kaslem dohodu o družebních vztazích a spolupráci mezi hlavními městy Ruska a ČR.
- 5. 6. – Prezident Václav Havel se ve středočeské nemocnici podrobil operaci břišní kýly.
 - Agentura Czechinvest získala na Světovém fóru pro přímé investice v Lisabonu prestižní cenu „Nejlepší evropská agentura pro podporu zahraničních investic roku 2000“.
- 7. 6. – V Praze podepsána Dohoda mezi vládou ČR a Kostariky o zrušení vízové povinnosti.
 - ČR podepsala ve Štrasburku Úmluvu o účasti cizinců ve veřejném životě na místní úrovni. Úmluva usiluje o postupné přiznávání skutečných občanských a politických práv cizincům v místních komunitách.
 - Smlouvu o úvěru na 100 milionů eur (cca 3,6 miliardy Kč) pro české vodní hospodářství podepsali představitelé Konsolidační banky Praha a Evropské investiční banky.
- 8. 6. – Premiér Miloš Zeman jednal v Bruselu s nejvyššími představiteli Evropské komise. Nabádal EK, aby se plně ujala své role iniciátora a prostředníka v procesu východního rozšíření a pomáhala vytvářet na straně EU příznivé podmínky pro přijetí nových členů.
 - Bývalého generálního ředitele české pobočky Microsoftu Ivana Pilného zvolilo představenstvo Českého Telecomu na post svého předsedy.
- 9. 6. – Premiéři čtyř zemí Visegrádu se sešli nedaleko Prahy v konferenčním centru Štířín; plenárního zasedání se zúčastnili i ministři zahraničí. Premiéři podepsali dohodu o Mezinárodním visegrádském fondu. Budoucí fond se sídlem v Bratislavě bude financovat společné projekty visegrádských zemí a podporovat jejich spolupráci v kultuře, školství, vědě, výzkumu a přeshraničních programech.
 - Novým předsedou představenstva české pobočky rakouské Erste Bank Sparkassen se stal Heinz Knotzer.
- 11.–12. 6. – Předseda chorvatské vlády Ivica Račan přijel na oficiální návštěvu v doprovodu ministrů rozhodujících resortů. Setkal se s předními českými politiky a zahájil novou kapitolu vzájemných vztahů.
- 12. 6. – Předsedou burzovní komory Burzy cenných papírů Praha se stal George Jedlička z PriceWaterhouseCoopers a místopředsedou byl zvolen generální ředitel České spořitelny Dušan Baran.
- 14. 6. – EU zahájila formálně s ČR jednání o kapitole „zemědělství“, které je posledním tématem na pořadu vstupních rozhovorů s výjimkou „institucí“.
 - Vláda schválila návrh věcného záměru zákona o právech národnostních menšin.

- Schválila dále novelu zákona o dani z přidané hodnoty, návrh novely zákona o spotřebních daních, který zavádí kolkování alkoholu a mění systém zdaňování tabákových výrobků, ale nepočítá se zvýšením sazeb spotřební daně z benzínu, ani ji nezavádí u těžkých topných olejů.
 - Vláda schválila novelu zákona o správě daní a poplatků a rovněž novelu zákona o státním podniku, která má zrychlit proces likvidace tzv. zbytkových státních podniků.
 - Vláda navrhla vypsat zvláštní dluhopisový program ve výši šesti miliard Kč na pokrytí pojištění členů družstevních záložen tak, jak je dáno zákonem o družstevních záložnách a úvěrových družstvech.
16. 6. – O podílu Česka, Polska a Maďarska na přípravě společné bezpečnostní politiky EU v Praze jednali přední diplomaté těchto zemí s francouzským ministrem zahraničí Hubertem Védrinem. Védrine dlel na návštěvě ČR ve dnech 15.–17. června.
- **Na Investiční a Poštovní banku (IPB) uvalila ČNB nucenou správu s cílem zabránit ohrožení vkladů v IPB a ochránit stabilitu bankovního sektoru.** Sídlo banky na krátkou dobu obsadilo několik příslušníků Útvaru rychlého nasazení (URNA). Nuceným správcem byl jmenován zaměstnanec ČNB Petr Staněk. IPB koupila 19. června Československá obchodní banka. V nucené správě tak zůstala jen IPB akciová společnost, jejímiž pasivy je základní jmění akcionářů a aktivy potenciální výnos prodeje IPB.
20. 6. – Předsedou představenstva České pojišťovny se stal Ladislav Bartoníček, jehož dosavadní post generálního ředitele byl zrušen a nahrazen funkcí výkonného ředitele, kterou bude zastávat místopředseda představenstva Petr Prokop. Valná hromada také odvolala z funkce předsedu představenstva Ivana Kočárníka a zvolila jej do dozorčí rady.
21. 6. – Vláda schválila přísnější podmínky pro předčasný odchod do starobního důchodu, které obsahuje novela zákona o důchodovém pojištění.
- Kabinet schválil Zprávu o plnění Programového prohlášení a činnosti vlády. Zpráva s odkazem na statistické údaje uvádí, že se již po necelých dvou letech ekonomická, sociální a zahraničněpolitická situace ČR ve srovnání s výchozím stavem z roku 1998 výrazně zlepšila.
 - **Ke konci roku 2001 zrušilo plénum Ústavního soudu vyhlášku ministerstva financí o regulaci nájemného z bytu.**
 - Bylo oznámeno, že a. s. Škoda Auto obhájila první pozici v žebříčku 100 nejvýznamnějších společností v ČR, kterou vypracovává sdružení Czech TOP 100. Umístila se před a. s. ČEZ a Českým Telecomem.
23. 6. – Senátoři po více než sedmihodinové rozpravě schválili kontroverzní volební novelu, která zaváděním většinových prvků do volebního systému posiluje roli velkých stran.
26. 6. – Prezident Václav Havel se podle očekávání rozhodl nepodepsat kontroverzní novelu volebního zákona, kterou v parlamentu prosadily ODS a ČSSD, a vrátil ji Poslanecké sněmovně k opětovnému projednání.
27. 6. – Poslanecká sněmovna schválila vládní návrh zákona o majetku ČR ve znění, v němž jí ho už v květnu vrátil Senát.
- Sněmovna schválila vládní předlohu novely, která ruší krajské obchodní soudy v Praze, Brně a Ostravě.
 - ČSOB potvrdila převzetí podílů v některých strategických dceřiných společnostech IPB – v Českomoravské hypoteční bance (55,3 procenta), 81,3 procenta v První investiční společnosti, 55 procent v Českomoravské stavební spořitelně (ČMSS), sto procentní podíl v IPB Real a 12,66 procenta v Českomoravské záruční a rozvojové bance.
28. 6. – Skončila platnost dosavadních bezvízových dohod ČR s Ukrajinou. Zavedení víz má snížit počet Ukrajinců nelegálně zaměstnaných v ČR.
- Švédský stavební koncern Skanska AB oznámil, že koupil většinový podíl 56,3 procenta akcií v největší české stavební firmě IPS Praha.

Červenec

1. 7. – **Minimální mzda se zvýšila o 500 Kč a poprvé převýšila životní minimum.** Nařízení vlády stanoví měsíční minimální mzdu na 4500 Kč; životní minimum je 3770 Kč měsíčně, čistá minimální mzda bude činit 3783 Kč, a bude tedy o 13 Kč vyšší.

Události 2000

- Zahájila činnost nově vzniklá Potravinářská komora ČR (PK), která pokrývá asi 85 procent potravinářského průmyslu.
 - **V platnost vstoupila dohoda o liberalizaci obchodu se zemědělskými produkty uzavřená mezi EU a devíti kandidátskými státy včetně ČR. Podle Evropské komise umožní výrazně zvýšit volný obchod.**
 - Nájemníci od tohoto data platili až o 4,9 procenta více za bydlení v bytech s regulovaným nájemným. Možnost zvýšit nájemné o nejvyšší míru využily např. magistráty v Praze a v Brně.
 - Sloučením čtyř dosavadních vydavatelství – Vydavatelství Vltava, Vydavatelství Labe, PNPRESS a Pragoprint – s a. s. Mír vznikla společnost Vltava-Labe-Press. Má základní jmění 1,2 miliardy Kč, vydává 44 deníků v celkovém průměrném nákladu přes 300 tisíc výtisků a s více než tisícem zaměstnanců se stala největším novinovým vydavatelským domem v ČR.
3. 7. – Vláda jmenovala současného vrchního ředitele Českého telekomunikačního úřadu (ČTÚ) Davida Stádníka s platností od 4. července do funkce předsedy tohoto orgánu.
 4. 7. – Poslanecká sněmovna ustavila parlamentní vyšetřovací komisi pro objasnění rozhodování státu v Investiční a Poštovní bance (IPB).
 - Poslanci schválili vládní návrh zákona o informačních systémech veřejné správy, který občanům přinese zlepšení jednání s úřady.
 - **Sněmovna učinila první krok ke „změkčení“ předpokladů pro práci některých podnikatelů – schválila novelu živnostenského zákona.**
 - **Větší průhlednost českého kapitálového trhu mají zajistit vládní návrhy novel zákonů o cenových papírech a o dluhopisech, které přijala Poslanecká sněmovna.**
 - Novým předsedou představenstva a generálním ředitelem ČEZ se stal Jaroslav Míl, generální ředitel společnosti Elektrárny Opatovice.
 5. 7. – Pracovníci jaderné elektrárny Temelín začali v 19:12 zavážet palivo do prvního bloku elektrárny. Práce začaly krátce poté, co ČEZ obdržela souhlas Státního úřadu pro jadernou bezpečnost k zavezení paliva.
 9. 7. – Na první státní návštěvu Chorvatska (dvoudenní) odletěl prezident Václav Havel.
 10. 7. – Poslanecká sněmovna přehlasovala veto prezidenta Havla a znovu schválila novelu volebního zákona, prosazovanou ODS a ČSSD, která má zdůrazněním většinových prvků ve volebním systému posílit roli velkých stran. Lidovci, unionisté a komunisté se hlasování neúčastnili.
 - Sněmovna schválila vládní novelu zákona o sdružování v politických stranách a hnutích, která má zprůhlednit financování stran a hnutí.
 - **Poslanci schválili dílčí vládní novelu občanského zákoníku, která klade důraz na zvláštní úpravu smluv spotřebitelských, na zástavní právo, věcná břemena a na nájem nebytových prostor.**
 12. 7. – Spojené státy potvrdily platnost poválečných aktů někdejšího Československa proti majetku bývalých německých občanů.
 13. 7. – Sněmovna projednala vládní zprávu o tom, jak kabinet premiéra Miloše Zemana plní v polovině funkčního období své programové prohlášení. Premiér Zeman odmítl opoziční kritiku dvouletého působení své menšinové vlády a dal jednoznačně najevo, že kabinet pracuje dobře a má podíl na zlepšení ekonomické situace v ČR.
 - Sněmovna schválila vládní návrh zákona o provozu na pozemních komunikacích. Nezvyšila rychlostní limity vozidel na silnicích a dálnicích, přijala řadu změn týkajících se zákazu držení mobilního telefonu za jízdy, přednosti chodců na přechodech a pohybu cyklistů po silnicích první třídy aj.
 14. 7. – Sněmovna schválila zákon, podle něhož dojde ke zrušení Fondu dětí a mládeže (FDM).
 - **Dále schválila vládní novelu zákona o České národní bance (ČNB), která mění hlavní cíl ČNB z měnové na cenovou stabilitu. Upravuje mj. způsob jmenování členů bankovní rady ČNB a bance ukládá, aby s vládou konzultovala inflační cíl a kursovou politiku. Předlohu silně kritizovala ČNB i odborná veřejnost s tím, že omezuje nezávislost ČNB.**
 - MfD napsala, že švýcarské státní zastupitelství potvrdilo, že existuje tajné konto, z něž se čerpaly prostředky na nelegální financování ODS. Podle MfD to vyplývá z odpovědi na žádost o právní pomoc, kterou české úřady obdržely minulý týden z Curychu.

Události 2000

19. 7. – Vláda schválila uvolnění pěti miliard Kč pro zemědělce na kompenzace škod způsobených jarním suchem.
25. 7. – V Praze zahájen pátý světový kongres Mezinárodní romské unie (IRU); trval do 28. července. Delegáti z téměř 40 zemí světa přijali nový program, statut a zvolili nové vedení IRU. Prezidentem IRU byl zvolen Emil Ščuka (ČR).
30. 7. – Nový euroregion Bílé-Biele Karpaty vznikl na česko-slovenské hranici. Zakládající smlouvu podepsali představitelé Zlínského a Trenčínského kraje.

Srpen

1. 8. – **Prezident Havel vyhlásil termín voleb do nově ustavených krajských zastupitelstev a prvního kola voleb do třetiny Senátu na neděli 12. listopadu.**
4. 8. – Senát zamítl klíčovou vládní novelu zákona o ČNB s tím, že odporuje v několika bodech Ústavě ČR. O osudu zákona bude rozhodovat znovu sněmovna.
10. 8. – **MMF zveřejnil zprávu, v níž mj. uvedl, že hospodářské oživení v ČR by mělo pokračovat díky rostoucí poptávce v zemích EU, pokračující privatizaci, přímým zahraničním investicím, nízké inflaci a inflačním očekáváním. Odhadl, že ekonomický růst dosáhne v roce 2000 mírných 2,0 až 2,5 procenta a v roce 2001 se zvýší na 3,0–3,5 procenta.**
14. 8. – V Praze zahájen pátý ročník Světové abilympiády (poprvé v Evropě), během níž postižení lidé soutěžili v pracovních dovednostech.
23. 8. – Kabinet schválil návrh ústavního zákona o referendu. Návrh na konání referenda může prezidentovi podat kterákoli z obou komor parlamentu, vláda nebo 300 tisíc občanů formou petice.
25. 8. – Podle názoru vedení ČSSD je tzv. operace Olovo, která měla zdiskreditovat místopředsedkyni PS Petru Buzkovou, dilem konkrétní instituce, která ji stejně jako bamberskou aféru zorganizovala a financovala.
 - ČNB oznámila ukončení platnosti pětitisícových a tisícových bankovek vzoru 1993, které obsahují méně ochranných prvků proti padělání než bankovky vydané v letech 1996 a 1999. Od 1. července 2001 nebude možné platit tímto starším vzorem bankovek.
26. 8. – **V bilanční zprávě o hospodářské strategii vlády ČSSD premiér Zeman uvedl, že nynější vláda sice vyvedla ČR z ekonomické krize, v následujících dvou letech ji ale musí přivést ke konjunktuře. Postěžoval si na nedostatečné oživení zemědělství, zpoždění při privatizaci radiokomunikací nebo průtahy „nastartování“ fondů dopravy a bydlení.**
29. 8. – Prvním šéfem Úřadu na ochranu osobních údajů se stal Karel Neuwirt; do funkce jej jmenoval prezident Václav Havel s účinností od 1. září.
 - Vláda vzala na vědomí návrh státního rozpočtu na rok 2001 s úpravami podle připomínek členů vlády. MF navrhuje na příští rok příjmy státního rozpočtu 613 miliard Kč a výdaje 633 miliard Kč při plánovaném deficitu 20 miliard Kč.
30. 8. – Vláda podpořila zákaz klonování lidských bytostí.

Září

4. 9. – Prezident Václav Havel odletěl na týdenní pracovní návštěvu USA. Vystoupil na summitu tisíciletí OSN (6.–8. září), kterého se zúčastnilo zhruba 150 představitelů států a vlád.
 - Japonská společnost Toray Industries otevřela v Prostějově novou textilní továrnu, do jejíž výstavby investovala 1,6 miliardy Kč.
5. 9. – Rakouský parlament přijal usnesení, kterým vyzývá rakouskou vládu, aby nedala souhlas s uzavřením kapitoly energetika v rámci vyjednávání ČR o vstupu do EU, dokud se neprokáže, že jaderná elektrárna Temelín odpovídá bezpečnostním a ekologickým standardům evropské úrovně.
12. 9. – Nizozemský koncern Philips zahájil v Hranicích na Přerovsku výstavbu nové továrny na výrobu barevných televizních obrazovek, která bude největší zahraniční investicí na zelené louce v ČR. Zahájenej se zúčastnil i premiér Miloš Zeman.

Události 2000

- Ministři dopravy ČR a Německa podepsali v Berlíně mezistátní dohodu o propojení dálnic D8 (na české straně) a A17 (na německé straně) dálničním mostem na společné hranici. Stavba mostu i celá dálnice spojující Prahu a Drážďany by měla být hotova v roce 2005.
- 13. 9. – Vláda zrušila diplomatické sankce proti Rakousku. Učinila tak po vzoru 14 zemí Evropské unie, které je zrušily již 12. září.
- 14. 9. – Poslanecká sněmovna přehlasovala prezidentské veto a schválila v původním znění zákon o sdružování v politických stranách a politických hnutích. Předloha, kterou jí prezident vrátil 10. července, mj. zvyšuje státní příspěvek na mandát poslance a senátora z 500 tisíc na jeden milion Kč.
 - Sněmovna rozhodla o tom, že novela zákona o provozu na pozemních komunikacích bude platit v senátním znění.
 - Sněmovna definitivně schválila návrh zákona o zrušení Fondu dětí a mládeže, přijala pozměňovací návrhy Senátu. Zákon nabyl účinnosti 1. prosince a tímto dnem vstoupil fond do likvidace.
 - Sněmovna znovu schválila vládní návrh zákona o informačních systémech, který má občanům přinést úsporu času, energie i peněz při jednání s úřady; podpořila přitom pozměňovací návrhy Senátu, dále schválila senátní verzi novely obchodního zákoníku a novely zákona o cenných papírech a dluhopisech v senátním znění.
- 15. 9. – ČSÚ zveřejnil informaci o vývoji hrubého domácího produktu (HDP), podle níž HDP ČR za letošní druhé čtvrtletí meziročně reálně vzrostl o 1,9 procenta, v úhrnu za první pololetí o 3,1 procenta.
- 18. 9. – Vláda rozhodla o valorizaci důchodů od prosince s ohledem na odhadované listopadové zvýšení indexu cen spotřebního zboží, který má stoupnout o 5,2 procenta. Důchodci by měli dostat přidáno průměrně 356 Kč.
 - **Vláda schválila definitivní verzi návrhu státního rozpočtu na rok 2001 se schodkem 20 miliard Kč, s příjmy 630,7 miliardy Kč a výdaji 650,7 miliardy Kč.**
- 19. 9. – Zveřejněním Světového hospodářského výhledu začaly v pražském Kongresovém centru akce předcházející výročnímu zasedání MMF a skupiny Světové banky.
 - **Vesměs dobré výsledky ČR za uplynulý rok v politice, ekonomice i při sladování práva s EU ocenila „patnáctka“ ve společném stanovisku k zasedání Rady přidružení EU-ČR na ministerké úrovni. Zároveň ovšem poukázala na některé nedostatky a vzájemné problémy.**
 - Nový český velvyslanec v Rusku Jaroslav Bašta se ujal řízení ZÚ ČR v Ruské federaci. Oficiálně se ujme funkce po předání pověřovacích listin.
- 20. 9. – Sněmovna schválila vládní návrh zákona, podle něhož má vláda vydat státní dluhopisy ve výši pěti miliard Kč. Peníze z dluhopisů poslouží k částečné náhradě škod, které zemědělci utrpěli v důsledku jarního katastrofálního sucha.
- 21. 9. – Sněmovna schválila vládní energetický zákon, který ve své podstatě nově upravuje podmínky podnikání a licencování na trhu s energiemi.
- 22. 9. – Iniciativa proti ekonomické globalizaci zahájila v Praze třídení Kontrasummit 2000, jako zrcadlový obraz zasedání světových bankéřů. Zúčastnili se jej sociologové, filozofové a ekonomové, mající výhrady k politice MMF a Světové banky.
- 23. 9. – Setkání světových finančníků a kritiků MMF a SB z mezinárodních nevládních organizací „Praga-dialogi locus“ uspořádal prezident Václav Havel v Mičovně na Pražském hradě. Panelová diskuse vyústila v ostrý názorový střet.
- 26. 9. – **V Praze bylo zahájeno 55. výroční zasedání rad guvernérů MMF a skupiny Světové banky. Hlavními tématy oficiální části jednání 182 ministrů a guvernérů centrálních bank a zhruba dalších 18 tisíc oficiálních hostů, které zahájil prezident Václav Havel, byly ekonomické perspektivy, reforma MMF a Světové banky a pomoc chudým zemím. Zasedání trvalo do 27. září.**
 - V prudké pouliční bitky a ničení majetku přerostly demonstrace několika tisíců odpůrců globalizace v Praze.
 - Česká spořitelna uzavřela smlouvu o koupi podniku Erste Bank Sparkassen (CR), a. s., za tuto transakci zaplatí 1,62 miliardy Kč. Smlouvu schválily orgány obou bank a souhlasné stanovisko vydala i ČNB.

27. 9. – Vláda stanovila nový přepočítací koeficient a zvýšila částky redukčních hranic, které slouží k výpočtu důchodů.
28. 9. – Předsedové čtyřkoaličních stran KDU-ČSL, Unie svobody, ODA a DEU podepsali další svatováclavskou smlouvu, která naváže na loňskou čtyřkoaliční dohodu o užší spolupráci.
29. 9. – Ministr spravedlnosti Otakar Motejl, jediný nestraník ve vládě, podal premiéru Zemanovi demisi, a to kvůli neúspěchu při prosazování reformy justice.
 - **Bylo oznámeno, že zahraniční zadluženost ČR (pasiva ve vztahu k zahraničí bez majetkových investic) klesla k 30. červnu letošního roku na 787,459 miliardy Kč proti 797,500 miliardy Kč k letošnímu 31. březnu. Investiční pozice ČR ve vztahu k zahraničí, tedy rozdíl mezi úhrnnými zahraničními aktivy a pasivy, vykázala záporné saldo 93,4 miliardy Kč, tedy asi 2,6 miliardy eur.**

Ríjen

1. 10. – Pro ČR vstoupí v platnost Evropské prozatímní dohody o sociálním zabezpečení. Tyto úmluvy Rady Evropy ukládají zemím povinnost stejného nakládání s občany smluvních států při aplikaci národních zákonů i mezinárodních smluv v oblasti důchodů, nemoci, mateřství, úmrtí, pracovních úrazů, nezaměstnanosti a při poskytování rodinných příspěvků.
4. 10. – Vláda rozhodla, že bude privatizovat elektrárenskou a. s. ČEZ spolu s podíly v šesti distribučních společnostech, kde má stát majoritu, vcelku, a to v jedné nebo ve dvou tranších. Stanovila kritéria privatizace elektroenergetiky.
 - Vláda rozhodla o vybudování brněnské průmyslové zóny. Stát její výstavbu podpoří částkou zhruba 1,5 miliardy Kč.
 - Dále schválila návrh nařízení, kterým se stanoví podmínky státní finanční podpory oprav bytových domů postavených panelovou technologií.
6. 10. – Všech patnáct přechodů na česko-rakouské hranici zablokovali od šesté hodiny ranní rakouští ekologičtí aktivisté a žádali zastavení JE Temelín. Dosud nejrozsáhlejší blokáda skončila kolem 19:30.
9. 10. – Státní úřad pro jadernou bezpečnost (SÚJB) ve 14:18 vydal povolení ke spuštění prvního bloku JETE, tj. k aktivaci paliva v reaktoru.
10. 10. – Dvě vojenská stíhací letadla MiG-21 se srazila u areálu vojenské základny Chotěboř-Bílek na Havlíčkobrodsku. Oba piloti zahynuli.
11. 10. – Premiér Miloš Zeman jednal v Londýně se svým protějškem Tonyem Blairem a dalšími členy britského kabinetu. Na první oficiální návštěvu Velké Británie jej doprovodil ministr zahraničí Jan Kavan.
 - Kabinet zrušil v plném rozsahu sankce proti Jugoslávii, které na ni spolu s EU uvalil jako odvetu proti politice režimu jugoslávského prezidenta Slobodana Miloševiče v Kosovu.
 - V JE Temelín byla zahájena řízená štepná řetězová reakce.
V 06:19 bylo dosaženo prvního kritického stavu a byl nastartován reaktor.
- 12.–13. 10. – V Karlových Varech proběhlo setkání premiérů zemí visegrádské čtyřky. Kromě Miloše Zemana se zúčastnili Mikuláš Dzurinda, Jerzy Buzek a Viktor Orbán. Jednali o rozšiřování EU a strategických otázkách střední Evropy.
13. 10. – Ministerstvo zahraničí se obrátilo oficiálně na EU kvůli rakouským blokádám českých hranic.
15. 10. – Na Pražském hradě bylo slavnostně zahájeno čtyřdenní Fórum 2000, na němž významné osobnosti z celého světa debatovaly o vzdělání, kultuře a duchovních hodnotách v procesu globalizace.
16. 10. – Do funkce ministra spravedlnosti jmenoval prezident Havel vicepremiéra Pavla Rychetského; oficiálně přijal rovněž demisi Otakara Motejla.
 - Vláda schválila návrh zákona o sociální pojišťovně a sociálním pojištění na principu nynějšího průběžného financování, kdy výdělečně činná generace přispívá na důchody generaci neproduktivní.
 - Schválila rovněž rozpočet Státního fondu rozvoje bydlení pro rok 2001; počítá s příjmy 26,955 miliard Kč.
17. 10. – Poslanecká sněmovna schválila návrh dílčí novely zákona o veřejném zdravotním pojištění, která prodloužila platnost normy i na dobu po 31. prosinci.

Události 2000

19. 10. – **Poslanecká sněmovna podle očekávání podpořila v prvním čtení vládní návrh zákona o státním rozpočtu na rok 2001. Schválila základní rámec rozpočtu, který počítá s příjmy 636,2 miliardy Kč, výdaji 685,18 miliardy Kč a schodkem 48,98 miliardy Kč.**
20. 10. – Senát vrátil sněmovně návrh ústavního zákona o referendu s komplexním pozměňovacím návrhem.
22. 10. – Premiér Miloš Zeman zahájil třídenní oficiální návštěvu Itálie a také Vatikánu, která zahrnuje setkání s papežem Janem Pavlem II. a měla přispět k normalizaci vztahů ČR s Vatikánem a katolickou církví.
23. 10. – Vláda schválila aktualizovanou koncepci boje s organizovaným zločinem, která by měla např. ztížit legalizování výnosů z trestné činnosti a také zkomplikovat organizovanou trestnou činnost související s vývozem památek či ekologií.
24. 10. – Belgický král Albert II. s chotí Paolou přijel na třídenní návštěvu České republiky.
 - Představitelé šesti zemí včetně ČR podepsali ve Vídní bilaterální smlouvy s Rakouskem o odškodnění nuceně nasazených, kteří pracovali v rakouských podnicích za války.
25. 10. – Senát schválil prodloužení platnosti obou lustračních zákonů i po 1. lednu 2001, jak to navrhli pravice-oví poslanci. Platnost „obecného“ lustračního zákona, který se týká obsazování funkcí ve státních orgánech a organizacích, má skončit schválením zákona o státní službě; platnost druhého, který se týká bezpečnostních složek, skončí přijetím nového služebního zákona.
26. 10. – Metrostav zahájil práce na trase metra C ze stanice Nádraží Holešovice do Ládví. Úsek dlouhý 3981 metrů má firma dokončit na přelomu let 2003 a 2004.
27. 10. – Poslanecká sněmovna schválila rozsáhlou vládní novelu zákona o dani z příjmů.
 - **Sněmovna přehlasovala senátní veto a schválila v původním sněmovním znění vládní novelu zákona o České národní bance (původně ji schválila 14. července, Senát ji 4. srpna zamítl). Novela upravuje volbu guvernéra, viceguvernéru a členů bankovní rady ČNB, dělí rozpočet centrální banky na dva a v neposlední řadě mění platové podmínky guvernéra a jeho zástupců.**
 - Sněmovna schválila vládní návrh novely zákona o volbách do zastupitelstev obcí, a to hlasy ODS a ČSSD. Návrh počítá s novým způsobem přidělování mandátů, který by měl zvlášť v menších volebních obvodech podstatně zvýhodnit volební strany s nejvyšším počtem získaných hlasů.
28. 10. – Přes čtyřicet význačných osobností současnosti a minulosti vyznamenal ve Vladislavském sále u příležitosti státního svátku 28. října prezident Václav Havel.
29. 10. – Jiří Kajínek, odsouzený za dvojnásobnou vraždu na doživotí, uprchl z věznice Mírov na Šumpersku, nejtěžšího žaláře v zemi.
30. 10. – Na třídenní návštěvu ČR přijel následník britského trůnu princ Charles.
30. 10. – Prezident Havel odmítl podepsat novelu zákona o ČNB a vrátil ji Poslanecké sněmovně k novému hlasování.
31. 10. – **Guvernéř ČNB Josef Tošovský předal prezidentu republiky Václavu Havlovi rezignaci na svoji funkci a rezignaci Miroslava Hrnčíře na funkci člena bankovní rady. Obě rezignace Havel přijal. Oba žádají o uvolnění k 30. listopadu 2000.**
 - Guvernéř ČNB Josef Tošovský byl ve švýcarské Basileji zvolen novým předsedou Institutu finanční stability, který je součástí Banky pro mezinárodní vyrovnání plateb (BIS). Tošovský se funkce ujme od 1. prosince.
 - Premiér Miloš Zeman a rakouský kancléř Wolfgang Schüssel se sešli na zámku v Židlochovicích u Brna k rozhovorům o jaderné elektrárně Temelín.

Listopad

1. 11. – **Vláda schválila dlouho očekávaný zákon o státní službě, který upravuje právní poměry služby státních zaměstnanců.**
 - Dále schválila prodej nejméně 50procentního podílu v budoucí a. s. Transgas současně s celými státními podíly regionálních distribučních plynárenských firem.
 - Rovněž schválila Státní program podpory cestovního ruchu, který se má v příštím roce zaměřit na rozvoj a regeneraci českého lázeňství.

Události 2000

2. 11. – Prezident Václav Havel se obrátil na Ústavní soud se stížností na nové právní úpravy týkající se financování politických stran. Podle prezidenta změnami v systému státního financování politických stran byla protiústavním způsobem omezena a narušena volná soutěž politických stran.
8. 11. – **Zpráva o pokroku ČR za poslední rok zveřejněná Evropskou komisí je výrazně lepší než loňská, převládá v ní pozitivní tón. Razantní změny k lepšímu vidí komise zejména v jednotlivých odvětvích, při naplňování požadavků na přejímání a aplikaci unijní legislativy. Hodnocení EK se u českých představitelů setkalo s rozpačitým až odmítavým přijetím. Pozornost na sebe totiž přitáhlo zejména zařazení republiky až do třetí skupiny kandidátských zemí podle stavu jejich ekonomické připravenosti na vstup do unie.**
9. 11. – Velvyslanec ČR při RE ve Štrasburku Jiří Mucha podepsal další úmluvy této organizace: novou konvenci proti korupci, která je prvním pokusem definovat společná mezinárodní pravidla na poli občanského práva a boje proti korupci.
10. 11. – Dohodu o spolupráci při rozvoji dopravní infrastruktury podepsali v Brně vídeňský starosta a zemský hejtmán Michael Häupl a primátoři moravských krajských měst, Olomouce, Zlína a Brna.
11. 11. – Švédská ministryně zahraničí Anna Lindhová jednala v Brně se svým protějškem Janem Kavanem o Evropské unii. Návštěvu uskutečnila v rámci okružní cesty po kandidátských zemích EU.
12. 11. – **Poprvé v ČR lidé volili své zástupce do 13 krajských zastupitelstev (kromě Prahy) a v 27 senátních volebních obvodech voliči rozhodli o tom, kdo zasedne do třetiny uvolněných křesel v horní komoře. Jako jediný už v prvním kole získal mandát senátora bývalý ministr zahraničí Josef Zíeleniec (čtyřkoalice). Výsledkem krajských voleb v celostátním součtu je výrazný – bezmála padesátiprocentní – úspěch pravicových stran, tedy ODS a čtyřkoalice, a více než pětinaová podpora komunistů.**
14. 11. – Oficiální program své první tří denní návštěvy ČR zahájil řecký prezident Konstantinos Stefanopoulos.
15. 11. – Vláda schválila novelu trestního řádu, která má urychlit trestní řízení před soudy.
 - Vláda rozhodla zvýšit zdravotní pojištění osob, za které je platí stát, z 2900 na 3250 Kč; přijala tak poslanecký návrh. Kabinet také schválil předkládaný návrh na úpravu základních částek pro výpočet nemocenského pojištění.
 - Premiér Miloš Zeman se ve Varšavě sešel k pracovnímu rozhovoru s polským prezidentem Aleksandrem Kwaśniewským. Před odletem do Prahy se setkal rovněž s předsedou Svazu demokratické levice Leszkiem Millerem.
17. 11. – Výročí dvou událostí připadajících na 17. listopad – perzekuce českých vysokoškoláků německými okupanty v roce 1939 a zásah bezpečnostních složek proti studentské demonstraci o padesát let později – si poprvé připomněli obyvatelé ČR státním svátkem.
19. 11. – **Jednoznačným úspěchem čtyřkoalice skončilo druhé kolo voleb do Senátu; uspělo v něm 16 z jejích 19 kandidátů. Čtyřkoalice bude mít celkem 39 senátorů, ODS 22 senátorů. Vládní ČSSD přišla o osm křesel, uspěla jen jednou a bude mít 15 senátorů. Z osmi kandidátů KSČM neuspěl žádný, budou mít tedy tři senátory.**
21. 11. – Ministr obrany Vladimír Věchýl oznámil v Bruselu na půdě EU, že ČR je ochotna do budovaných sil rychlého nasazení EU nabídnout kolem 1 tisíce vojáků.
 - Jedenačtyřicet nových soudců jmenoval prezident Václav Havel, mezi nimi i dosavadního senátora za ČSSD Jiřího Vyvadila. Jeho senátní mandát tak zanikl o dva dny dříve.
 - Pro Francii a Portugalsko začal platit zákaz dovozu hovězího masa, skotu, embryí a masokostní moučky do ČR. Důvodem je ochrana před zavlečením nemoci šílených krav.
22. 11. – **Vláda rozhodla o zvýšení minimální mzdy ze 4500 na 5 tisíc Kč s účinností od 1. ledna 2001; nejnižší hodinová mzda se vládním nařízením zvýšila z 25 na 30 Kč.**
23. 11. – Česká měna ráno posílila na 34,26 Kč/EUR, což je její další nejsilnější hodnota od uvedení společné evropské měny na trh v lednu 1999. Pak oslabila na 34,40 Kč/EUR, obchodování okolo 17:00 však zakončila na 34,325 Kč/EUR, což odpovídá 17,56 Kč/DM.
24. 11. – Čtyřkoalice vyzvala vládu Miloše Zemana, aby kvůli neúspěchu sociální demokracie v krajských a senátních volbách požádala Poslaneckou sněmovnu o opětovné vyjádření důvěry. Takový krok by podle

Události 2000

- čtyřkoalice byl „logickým krokem odpovědné vlády“ po volbách. Premiér výzvu čtyřkoalice odmítl a stejně tak předseda ODS Václav Klaus.
- Představitelé Sloupu v okrese Blansko převzali cenu Vesnice roku 2000.
 - Konkurs na a. s. ČKD Dukla Praha vyhlásil Krajský obchodní soud v Praze. Správkyní konkursní podstaty byla jmenována Jana Fialová.
25. 11. – Na plenárním jednání schůzky předsedů vlád 16 zemí Středoevropské iniciativy (SEI) v Budapešti předložil premiér Miloš Zeman návrh vytvořit dvě nové pracovní skupiny, pro regionální spolupráci a pro boj proti hospodářské kriminalitě. JSR byla přivítána jako nový člen SEI; na zasedání byl pozván i nový jugoslávský prezident Vojislav Koštunica.
26. 11. – Předsednictvo ČSSD i přes neúspěch v krajských a senátních volbách nedoporučilo zrušení opoziční smlouvy s ODS ani odchod strany do opozice. Podpořilo také setrvání Miloše Zemana ve funkci premiéra i předsedy ČSSD.
27. 11. – Protestní akce zahájili členové družstevních záložen, které se ocitly v potížích. Zástupci zkrachovalých kempeliček celý týden od 9:00 do odpoledních hodin protestovali před vchodem do budovy vlády.
- **Vláda schválila souhrnnou zprávu o postupu integrace ČR do EU, určenou pro sněmovnu. Dokument obsahuje příspěvky všech resortů o plnění úkolů, stanovených v Národním programu přípravy ČR na členství v EU. Jejich cílem je dosáhnout ve všech oblastech výrazně lepších výsledků než v předchozím roce.**
28. 11. – Poslanecká sněmovna přehlasovala veto prezidenta Havla a rozhodla o tom, že lustrační zákony, které brání aktivním představitelům předlistopadového komunistického režimu a jeho bezpečnostních složek zaujmout funkce ve státní správě, budou platit i po 31. prosinci 2000. Havel návrhy na prodloužení platnosti lustračních zákonů nepodepsal a 16. listopadu je vrátil poslancům.
- Sněmovna přehlasovala senátní veto a schválila vládní energetický zákon (původně jej schválila 21. září a Senát ji v říjnu zamítl). Předloha má nově upravit podmínky podnikání a licencování na trhu s energiemi.
 - Sněmovna opět schválila návrh dílčí novely zákona o veřejném zdravotním pojištění, jehož cílem bylo prodloužit platnost normy i na dobu po 31. prosinci. Pozměňovací návrhy Senátu však odmítl.
 - Sněmovna nepodpořila senátní verzi návrhu ústavního zákona o referendu o vstupu ČR do EU. Návrh podpořilo jen 97 ze 190 přítomných poslanců; proti jich bylo 81. Parlament ČR se tak předlohou už dále zabývat nebude.
28. 11. – Vrchní soud v Praze v odvolacím řízení potvrdil osvobozující rozsudek nad bývalým výkonným místopředsedou ODS Liborem Novákem, kterého žalobce podezíral v souvislosti se sponzorováním ODS z daňových úniků. Letos v červnu pražský městský soud Nováka zprostil obžaloby pro nedostatek důkazů.
29. 11. – **Novým guvernérem České národní banky jmenoval prezident Václav Havel s účinností od 1. prosince současného viceguvernéra ČNB Zdeňka Tůmy. Jmenoval jej navzdory silným politickým tlakům vládní ČSSD i ODS.**

Prosinec

1. 12. – Funkce ředitele Služby pro odhalování korupce (SPOK) se ujal nově jmenovaný kriminalista Jaroslav Macháně. Ten dosud zastával funkci vedoucího odboru hospodářské kriminality na pražské policejní správě.
- Vláda valorizovala důchody. Důchodci by měli dostat přidáno průměrně 356 Kč.
 - Sněmovna zamítl návrh novely, který předpokládal, že FNM vyhradí 100 miliard Kč z výnosů privatizace na důchodovou reformu.
2. 12. – Místopředseda ČSSD Stanislav Gross písemně oznámil, že se vzdává kandidatury na předsedu ČSSD a je připraven podpořit Vladimíra Špidlu jako budoucího předsedu strany.
4. 12. – Prezident Havel vysvětlil vládě svůj postoj ve sporu ohledně jmenování Zdeňka Tůmy guvernérem ČNB. Výsledkem jednání bylo, že vláda do rozhodnutí Ústavního soudu v otázce nutnosti premiérova spolupodpisu pod prezidentovým jmenováním guvernéra ČNB nezpochybní pozici Zdeňka Tůmy jako jejího guvernéra.

5. 12. – **Sněmovna schválila hlasy ČSSD a ODS vládní návrh zákona o státním rozpočtu na rok 2001, který předpokládá příjmy 636,2 miliardy, výdaje 685,18 miliardy a schodek 48,98 miliardy Kč. Proti hlasovali poslanci KDU-ČSL a Unie svobody. ČR se poprvé za vlády ČSSD vyhnula rozpočtovému provizoriu.**
 - Česká rafinérská vypravila poslední cisternu s olovnatým benzínem. Společnost tak ukončila prodej olovnatých druhů benzinu, jejichž výroba a distribuce v ČR jsou od ledna 2001 zakázány.
6. 12. – **Sněmovna odmítla vyhovět požadavkům vlády na odložení účinnosti vládních návrhů zákonů o provozu na pozemních komunikacích a o řízení motorových vozidel. Od 1. ledna tak v účinnost vstoupily oba zákony, které však podle odborné veřejnosti na aplikaci v praxi nejsou připraveny.**
 - Rozpočet Státního fondu rozvoje bydlení pro rok 2001, který počítá s příjmy 26,95 miliardy Kč, schválila Poslanecká sněmovna.
7. 12. – Premiér Miloš Zeman se zúčastnil Evropské konference v Nice, která svedla dohromady nejvyšší představitelé členských a kandidátských států EU včetně Turecka. Zeman se vyslovil pro to, aby se Charta základních práv, která byla v Nice podepsána, stala zárodkem budoucí evropské ústavy.
 - Zapojení ČR do integrovaného systému protivzdušné obrany NATO schválila Poslanecká sněmovna. Senát schválil 20. prosince.
 - **Sněmovna se neztotožnila s argumenty Evropské komise a od 1. ledna tak nabyde účinnosti novela zákona o ČNB, která nejenom znesnadní cestu k Evropské unii, ale podle mnohých je i ústavně kontroverzní. Hlasy ČSSD a ODS přehlasovala sněmovna veto prezidenta.**
8. 12. – **Vládní návrh zákona o posuzování vlivů na životní prostředí, jehož úpravy z dílny ČSSD a ODS vzbudily nevoli ekologických organizací, schválila sněmovna.**
 - Novozélandská vláda oznámila, že občané ČR a Thajská budou od příštího roku potřebovat k cestě na Nový Zéland víza, protože se stupňují obavy, že zneužívají tamější imigrační systém.
 - Policie po šesti týdnech dopadla dvojnásobného nájemného vraha Jiřího Kajínka, který uprchl 29. října z mírovské věznice.
11. 12. – Návštěvu bulharského premiéra Ivana Kostova v Praze předcházely diplomatické komplikace kvůli chování českého velvyslance Ondřeje Havlína v Sofii.
 - **Vláda rozhodla o zvýšení mzdových tarifů pro příspěvkové a rozpočtové organizace, kromě pedagogů a zdravotníků, o šest procent. Pedagogům zvýšila mzdové tarify o osm procent a zdravotníkům o deset procent. Odbory však nebyly spokojeny, protože se zvýšení mzdových tarifů promítne do skutečného zvýšení mezd pouze 4,5 procenta.**
 - Vláda rozhodla o tom, že téměř 15 miliard Kč, které zbývají na účtu FNM z privatizace České spořitelny a ČSOB, pokryje ještě letos nezbytné výdaje fondu. FNM by tak měl udržet ztrátu ve vymezeném rámci 35 miliard Kč.
 - **Kabinet schválil návrh politiky podpory malého a středního podnikání na roky 2001–2004.**
12. 12. – Prvním českým veřejným ochráncem práv poslanci zvolili exministra spravedlnosti Otakara Motejla, jehož na funkci navrhl prezident Havel i Senát. Složením slibu 18. prosince se ujal svého úřadu.
 - Sněmovna přehlasovala veto Senátu u návrhu zákona na vydání dluhopisů pro krytí schodku státního rozpočtu za rok 1999.
 - Sněmovna podpořila senátní znění vládní novely zákona o dani z příjmů. Senátoři doporučili odstranit z novely tu část, podle níž by dlužníci museli platit daň z neuhrazených finančních závazků. Novela zhruba o deset procent valorizuje odečitatelné položky ze základu daně.
 - Novými členy Rady pro rozhlasové a televizní vysílání se stali poradce předsedy ODS Václava Klause Petr Žantovský a poradkyně místopředsedy ODS Ivana Langra Alena Macková.
 - Rada České televize odvolala generálního ředitele Dušana Chmelička. Radní opakovaně kritizovali postup vedení ČT, např. v listopadu Chmelička kritizovali za to, že bránil odvysílání kritické reportáže o Sazce.
 - Rakouský kancléř Wolfgang Schäussel a premiér Miloš Zeman se v dolnorakouském Melku dohodli na kompromisu ohledně jaderné elektrárny Temelín.

Události 2000

14. 12. – Vrchní soud v Praze rozhodl o tom, že CET 21 byla oprávněna odstoupit v srpnu 1999 od smlouvy se svou servisní organizací ČNTS, neboť si tím jako licencovaný subjekt zachovala plnou kontrolu nad vysíláním TV Nova.
16. 12. – Předsedu DEU Ratibora Majzlíka potvrdil v čele strany 7. sněm DEU v Praze.
 - Automatický systém řízení v noci odstavil reaktor v Temelíně. Příčinou byl výpadek kondenzačních čerpadel, tedy zařízení sekundární (nejaderné) části elektrárny.
18. 12. – Vláda se rozhodla pro nepřekročitelnou hranici hodnoty bodu za úhradu zdravotní péče pro všechny zdravotní pojišťovny.
 - Stát poskytne Komerční bance prostřednictvím Konsolidační banky další záruky za riziková aktiva do maximální výše 20 miliard Kč, rozhodla o tom vláda.
 - Vláda schválila zřízení Energetického regulačního úřadu; předsedkyní úřadu je od 1. ledna 2001 jmenována Jana Novotná.
19. 12. – Novým předsedou Senátu byl podle očekávání zvolen kandidát čtyřkoalice Petr Pithart (KDU-ČSL). Místopředsedy byli zvoleni Jan Ruml (Unie svobody), Přemysl Sobotka (ODS) a Zdeněk Vojtíš (ČSSD).
20. 12. – Vztahy Česka a Rakouska, problematika EU a rakouské výhrady k provozu jaderné elektrárny Temelín projednávali v Praze prezidenti obou států Václav Havel a Thomas Klestil.
 - Novým generálním ředitelem České televize zvolila Rada ČT Jiřího Hodače, bývalého ředitele jejího zpravodajství. Zaměstnanci televize proti tomu protestovali. Televize dokonce přerušila večer své vysílání a místo části zpravodajství umístila na obrazovku text, kterým zaměstnanci zpravodajství protestují proti Hodačovu jmenování. Člen Rady ČT Miloš Rejchrt rezignoval.
21. 12. – Valná hromada a. s. Aero Holding schválila likvidaci, do které firma vstoupila od 1. ledna 2001.
22. 12. – Prezident Havel podal Ústavnímu soudu návrh na vypuštění několika pasáží z novely zákona o ČNB. Havel normě zejména vytýká, že neodůvodněně a v rozporu s Ústavou zasahuje do autonomního postavení centrální banky.
24. 12. – Generální ředitel ČT Hodač jmenoval ředitelkou zpravodajství Janu Bobošíkovou, bývalou redaktorku ČT.
27. 12. – Na pokyn generálního ředitele ČT J. Hodače, kterého část zaměstnanců odmítla respektovat, přerušily České radiokomunikace signál ČT 1 a ČT 2. Podle textu, který se objevil na černé obrazovce, se Hodač obrátil na Radu ČR pro rozhlasové a televizní vysílání s tím, aby rozhodla, který z vysílaných programů je legální a autorizovaný.

Rok 2000 ve světě

Jestliže rok 1999 byl na mezinárodněpolitické scéně rokem NATO a Kosova, pak ten loňský lze charakterizovat jako rok voleb, Balkánu, Blízkého východu a přírodních katastrof.

V posledním roce druhého milénia volil kdekdo. A nezdáka přitom vzniklé z výsledky znamenaly začátek dramatických změn. Prakticky hned v lednu to byly parlamentní a prezidentské volby v Chorvatsku, kde za předlohu zesnulým Tudjmanem odešla do nenávratna i autokratická a nacionalistická chorvatská politika. Prezidenty volily rovněž dvě velmoci – Rusko a Spojené státy. Zatímco v prvním případě vzhledem k Jelcinem podpořenému Putinovu nástupnictví se nic zvláštního neudálo, tradiční americké prezidentské klání se kvůli nejtěsnějšímu výsledku republikána Bushe a demokrata Gorea změnilo v několikátýdenní drama, které nakonec vyústilo v nepříliš přesvědčivé vítězství G. Bushe. Parlamentními a prezidentskými volebními testy prošla i část Pobaltí, střední Evropy, Blízkého i Dálného východu i Střední a Jižní Ameriky, ale např. také Kanada.

Až na nepatrné výjimky zažil loni volby celý Balkán, zejména státy vzniklé z bývalé Jugoslávie. Přitom kromě již zmíněného Chorvatska přineslo největší zvrat předčasné zářijové měření sil v Jugoslávské svazové republice. A to přesto, že jugoslávský prezident Slobodan Milošević dopředu učinil vše pro to, aby se on i jeho socialisté nadále udrželi u moci. Nový prezident JSR Vojislav Koštunica sice od počátku projevoval určité nacionalistické tendence také, avšak s tím, na co byl svět od Miloševićova Bělehradu zvyklý, se jeho politika nedá srovnat.

Po desetiletí válečných hrůz a devastace tak Balkánu loni konečně svítla naděje, že nejen všestranný hospodářský a politický rozvoj celého tohoto citlivého regionu, ale i návrat těchto zemí do „rodiny“ evropských demokracií se konečně pohnou z místa. Pozitivní pohyby do jisté míry signalizovaly také výsledky jarních komunálních a podzimních všeobecných voleb v Bosně a Hercegovině, ba dokonce i v Makedonii a Rumunsku. Na druhé straně však místní volební test připravený mezinárodním společenstvím v Kosovu, jehož se ovšem zúčastnilo pouze albánské etnikum, prokázal, že k úplnému uklidnění, natož pak urovnání situace v regionu povede ještě dlouhá cesta. A to přesto, že také kosovští Albánci zvolením umírněného Ibrahima Rugovy a jeho strany dali najevo odklon od tvrdých pohrobků bývalé povstalecké Kosovské osvobozené armády. Ze přes příznivý vývoj je na euforii v jihovýchodní Evropě stále ještě příliš brzy, dokládal ostatně i problém těch, které Mezinárodní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY) obvinil z válečných zločinů. I když před porotou se loni konečně dostali mnozí, které Tudjmanův režim hájil, či se je mezinárodní síly v Bosně obávaly pro nedostatečně jasný mandát zadržet, na hlavní viníky, bývalé předáky bosenských Srbů Karadžiče a generála Mladiče, nebo dokonce na srbského a posléze jugoslávského prezidenta Miloševiče a další jugoslávské pohlavary minulosti ruka zákona z Haagu dosud nedosáhla.

Po dlouhodobém soustavném tlaku Spojených států na izraelské partnery se v polovině loňského roku zdálo, že také mírový proces na Blízkém východě se konečně pohne výrazně kupředu a americký prezident Clinton si na závěr svého funkčního období vyslouží ostruhu blízkovýchodního mírotvůrce. Podařilo se velkou měrou urovnat vztahy mezi židovským státem a Libanem, sílila naděje, že zapojením Sýrie do celého procesu se blízkovýchodní urovnání stane komplexním. S přicházejícím podzimem však Izraelci, převážně z důvodů vnitropolitické krize, přitlačili na Palestince a ti na to tradičně odpověděli vinou násilného odporu. Na konci roku 2000 tak nejen izraelsko-palestinské vztahy, ale situace na Blízkém východě jako takovém byla snad ještě horší než na jeho počátku.

Loni svět postihla další výrazná vlna přírodních katastrof, od zemětřesení, přes uragány, záplavy a sesuvy půdy až po vytrvalá sucha a ničivé požáry pustošící všechny obydlené kontinenty. A přestože tím Země dala lidstvu další jasnou výstrahu, že drancováním a ničením přírody si podřezává větev, skončila listopadová haagská „mezikonference“ OSN o podnebí, na níž mělo být rozhodnuto, jak realizovat tři roky starý protokol z Kjóta o omezení tzv. skleníkových plynů, krachem. To když se největší znečišťovatel planety – Spojené státy – snažil o finty, jak naplnění kjótského protokolu obelstít. Příroda a zároveň i lety mezinárodních posádek do kosmu a hlavně vypuštění první dlouhodobé posádky na nově vesmírné stanici ISS, jímž byl zahájen nepřetržitý pobyt člověka v kosmu, světu důrazně připomněly, jak nicotné a zbytečné jsou mocenské a politické spory, jak zranitelný je člověk a malý je svět.

Události 2000

Leden

3. 1. – V parlamentních volbách v Chorvatsku zvítězil opoziční blok levého středu vedený Sociálnědemokratickou stranou, který získal přes 55 procent hlasů. Do té doby vládní strana – Chorvatské demokratické společenství – byla druhá s necelými 25 procenty hlasů.
10. 1. – Předáci stran srbské opozice se dohodli na společném postupu proti režimu jugoslávského prezidenta Slobodana Miloševiče.
11. 1. – Novým jihokorejským předsedou vlády byl jmenován předseda Jednotných liberálních demokratů Pak Te-džun.
14. 1. – Kvůli zvýšenému počtu romských žadatelů o azyl ze Slovenska obnovilo Finsko vízovou povinnost pro slovenské občany.
15. 1. – Hesenská CDU přiznala, že léta čerpala ze svých tajných zahraničních kont miliony marek.
16. 1. – Úřadující šéfka finské diplomacie – sociální demokratka Tarja Halonenová se stala vítězkou prvního kola prezidentských voleb ve Finsku.
 - Ve druhém kole chilských prezidentských voleb zvítězil kandidát levice a středu – socialista Ricardo Lagos. Do úřadu nastoupil 11. března.
18. 1. – Bývalý německý spolkový kancléř a předseda CDU Helmut Kohl se v důsledku finančních skandálů ve straně vzdal čestného předsednictví v CDU.
21. 1. – Po protestech Indiánů proti katastrofální hospodářské situaci byl svržen ekvádorský prezident Jarmil Mahuad. Úřad převzal za podpory armády dosavadní viceprezident Gustavo Noboa.
24. 1. – V prvním kole předčasných prezidentských voleb v Chorvatsku zvítězil kandidát čtyř opozičních stran Stipe Mesić.
25. 1. – Rakouští lidovci zahájili se Svobodnými Jörga Haidera jednání o vytvoření vlády. Stalo se tak proto, že Viktoru Klimovi se nepodařilo sestavit menšinovou vládu.
 - Do svého čela zvolilo Společenství nezávislých států (SNS) úřadujícího ruského prezidenta Vladimira Putina.
26. 1. – Vstoupila v platnost smlouva o vytvoření Svazového státu Ruska a Běloruska.
29. 1. – Sto třicet států podepsalo v Montrealu protokol o biologické bezpečnosti, který má za cíl chránit životní prostředí před geneticky upravenými organismy.
30. 1. – Bouřlivé protesty odpůrců globalizace provázely i druhý den Světové ekonomické fórum v Davosu, jež hož se zúčastnil také americký prezident Bill Clinton.

Únor

1. 2. – Den po Evropské unii varovaly Spojené státy Vídeň, že zrevidují své vztahy s Rakouskem, vstoupí-li do vlády Svobodní Jörga Haidera.
4. 2. – Nová rakouská koaliční vláda lidovců a Svobodných složila slib do rukou prezidenta Thomase Klestil. Novým premiérem se stal Wolfgang Schüssel. Ve Vídni a dalších městech Rakouska se konaly rozhořčené demonstrace.
 - V platnost vstoupila opatření čtrnácti států EU, směřující k politické izolaci Rakouska.
 - Ruská bezpečnostní rada přijala novou vojenskou doktrínu, která se vztahuje pouze k území Ruské federace a jejích spojenců.
5. 2. – V Kosovské Mitrovici vypukly další srážky mezi kosovskými Albánci a francouzským kontingentem sil KFOR. Od počátku měsíce stály tyto nepokoje životy deseti lidí.
6. 2. – Ve druhém kole prezidentských voleb ve Finsku opět zvítězila Tarja Halonenová.
7. 2. – Také ve druhém kole chorvatských prezidentských voleb zvítězil šéf centristické koalice Stipe Mesić.
9. 2. – Nový rakouský kancléř Schüssel vyškrtl v oficiálně předneseném prohlášení protičeské pasáže, týkající se zrušení Benešových dekretů a odškodnění odsunutých Němců.
 - Britská Dolní sněmovna schválila přímou správu nad Severním Irskem. Dva dny poté obnovila britská vláda správu Londýna nad Ulsterem.
 - Rusko a Severní Korea podepsaly v Pchjongjangu novou smlouvu o přátelství.

Události 2000

14. 2. – V Bruselu začala pracovat mezivládní konference s programem revize základní smlouvy EU. Tato revize je součástí příprav na rozšíření unie.
 - Indonéský prezident Abdurrahman Wahid odvolal bývalého šéfa armády generála Wiranta, viněného z násilí proindonéských milicí v srpnu 1999 ve Východním Timoru, z vlády.
15. 2. – Ministři zahraničí Bulharska, Litvy, Lotyšska, Malty, Rumunska a Slovenska zahájili v Bruselu oficiální jednání o přijetí svých zemí do EU.
16. 2. – Úřadující ruský prezident Putin a generální tajemník NATO Robertson se dohodli na postupném obnovení styků mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí. Tyto styky byly vážně narušeny na jaře 1999 bombardováním Jugoslávie silami NATO.
 - Prezident SRN Johannes Rau požádal před izraelským Knessetem o odpuštění za zločiny nacistů. Učinil tak jako první německý představitel.
18. 2. – Volby do iránského parlamentu, v nichž absolutní většinu získali reformisté podporující prezidenta Mohammada Chátamiho.
19. 2. – Běloruský prezident Alexander Lukašenko nahradil premiéra Sergeje Linha dosavadním starostou metropole Minsk Vladimírem Jermošinem.
27. 2. – V zemských volbách v německém Šlesvicku-Holštýnsku vyhrála s převahou SPD.
28. 2. – Vůdce rakouských Svobodných (FPÖ) Jörg Haider odstoupil z funkce předsedy strany a byl nahrazen vicekancelářkou Susanne Riessovou-Passarovou.

Březen

1. 3. – V Bruselu se sešel k prvnímu zasedání první orgán společné vojenské politiky – prozatímní politický a bezpečnostní výbor patnácti zemí EU.
2. 3. – Velká Británie povolila bývalému chilskému diktátorovi Pinochetovi, aby opustil její území.
3. 3. – Mezinárodní tribunál v Haagu odsoudil chorvatského generála Tihomira Blaškiče za zločiny proti lidstvistosti a za válečné zločiny spáchané v Bosně do vězení na 45 let.
5. 3. – Úřadující ruský prezident Putin způsobil značný rozruch, když v interview britské televizi BBC prohlásil, že nevylučuje, že „se Rusko jednoho dne připojí k NATO“. Den poté šéf aliance Robertson zdůraznil, že připojení Ruska k NATO není na pořadu dne. Na což Putin odpověděl, že Ruská federace je připravena vstoupit do Severoatlantické aliance jako do politické organizace. Americký prezident Clinton pak o týden později pro jistotu zopakoval, že dveře NATO zůstávají otevřené.
 - Izraelská vláda odhlasovala (jednomyslně) stažení svých vojáků z nárazníkového pásma v jižním Libanonu do července s tím, že toho chce dosáhnout v rámci mírové dohody.
6. 3. – Rakouská vláda zveřejnila stanovisko k zmrazení vztahů čtrnácti zemí EU k Vídni, v němž tento akt z mezinárodněprávního hlediska označila za nepřátelský akt a jednoznačné porušení diplomatické slušnosti.
9. 3. – Hodinový summit Izraele, Palestinců a Egypta v Šarm aš-Šajchu prolomil několikatýdenní krizi ve vzájemných vztazích.
12. 3. – Ve španělských parlamentních volbách jednoznačně zvítězila konzervativní Lidová strana premiéra Josepha Marií Aznara. V parlamentu získala absolutní většinu.
 - Papež Jan Pavel II. požádal při mši ve Svatopetrském chrámu o odpuštění za hříchy, jichž se za dva tisíce let dopustila katolická církev.
17. 3. – Nejmladší premiér v dějinách Norska, jednačtyřicetiletý šéf Norské dělnické strany Jens Stoltenberg, jmenoval nový kabinet.
18. 3. – Prezidentem Tchaj-wanu byl zvolen kandidát opoziční Demokratické pokrokové strany Čen Šuej-pien, stoupenec nezávislosti ostrova.
19. 3. – Izraelská vláda schválila plán o předání území o rozloze 6,1 procenta západního břehu Jordánu pod bezpečnostní kontrolu palestinské autonomie. K předání došlo o dva dny později.
20. 3. – V Jordánsku zahájil papež Jan Pavel II. návštěvu Svaté země, při níž navštívil ještě Izrael a palestinská území. Dne 23. března vyslovil v Jeruzalémě politování nad holocaustem a v poselství vloženém do spáry Zdi nářků poprosil Boha o odpuštění za utrpení Židů.

Události 2000

21. 3. – Tchajwanský parlament zrušil padesát let platný zákaz přímého obchodu, dopravního a poštovního spojení s pevninskou Čínou. Čína to vzala na vědomí.
22. 3. – Německá vláda schválila návrh zákona o odškodnění nuceně nasazených. Ten předpokládá vytvoření fondu, do něhož vláda a firmy vloží po pěti miliardách marek.
24. 3. – Skončil dvoudenní mimořádný summit Evropské unie v Lisabonu. EU se hodlá do deseti let hospodářsky dostat na úroveň USA, hlavně v zaměstnanosti, přičemž toho chce dosáhnout masovým uplatněním informačních technologií, všeobecnou dostupností internetu a hospodářským systémem založeným na rozvoji ekonomických služeb.
26. 3. – Prezidentské volby v Rusku vyhrál již v prvním kole Vladimir Putin. Hlasovalo pro něj přes 52 procent voličů.
28. 3. – Hlavní vyjednávači šesti kandidátů tzv. druhé skupiny – Bulharska, Litvy, Lotyšska, Malty, Rumunska a Slovenska – odevzdali v Bruselu Evropské komisi první poziční dokumenty a zahájili tak konkrétní jednání o vstupu do EU.
 - Ministři členských států Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC) se na zasedání ve Vídni shodli na potřebě zvýšit těžební kvóty ropy.

Duben

3. 4. – V Káhiře začal historický první summit EU a afrických zemí sdružených v Organizaci africké jednoty (OAJ). Při této příležitosti předseda Evropské komise Romano Prodi hodinu jednal s libyjským vůdcem Muammarem Kaddáfím.
5. 4. – Japonský parlament jmenoval premiérem nově zvoleného předsedu vládní Liberálnědemokratické strany Jóširó Moriho. Ten vzápětí potvrdil všechny ministry Obučiho kabinetu ve funkcích.
6. 4. – Zimbabwský parlament odsouhlasil dodatek k ústavě o vyvlastnění zemědělských pozemků bělošských farmářů bez náhrady.
8. 4. – V komunálních volbách v Bosně a Hercegovině potvrdily výrazný vzestup umírněné strany, především pak Sociální demokracie, Strana demokratické akce a Strana pro Bosnu a Hercegovinu.
9. 4. – Prezident Eduard Ševardnadze se stal opět vítězem prezidentských voleb v Gruzii.
 - V prvním kole prezidentských voleb v Peru zvítězil dosavadní prezident Alberto Fujimori. Opozice si vynutila druhé kolo voleb.
13. 4. – Parlamentní volby v Jižní Koreji vyhrála opoziční Velká národní strana, která získala 133 mandátů ze 273 křesel Národního shromáždění.
14. 4. – Ruská Státní дума ratifikovala rusko-americkou smlouvu o snížení stavu strategických zbraní START-2.
16. 4. – Nově zvolený ruský prezident Vladimir Putin a jeho běloruský protějšek Alexander Lukašenko se v Minsku dohodli na podrobnostech vzniku rusko-běloruského vojenského seskupení na hranicích NATO.
 - Přes čtyři pětiny ukrajinských voličů schválily v referendu posílení prezidentských pravomocí, výrazné omezení imunity poslanců, snížení jejich počtu ze 450 na 300 a vytvoření druhé parlamentní komory.
18. 4. – Zimbabwský prezident Robert Mugabe prohlásil, že bílí farmáři jsou nepřáteli Zimbabwe, a podpořil násilné zaborby půdy. Násilí v zemi si vyžádalo život dalšího bílého farmáře.
22. 4. – Na příkaz úřadů speciální komando imigrační služby USA násilím odvedlo kubánského chlapce Eliána Gonzáleze od jeho miamských příbuzných a vrátilo ho na letecké základně Andrew jeho otci Miguelovi.
23. 4. – Maskovaní ozbrojenci odvěklí z pláže východomalajsijského ostrova Sipadan 21 osob, mezi nimi zahraniční turisty.
25. 4. – Nový řecký kabinet premiéra Kostase Simitise, jehož socialisté (PASOK), zvítězili 9. dubna v parlamentních volbách, získal v parlamentu důvěru.
 - Šéf ruské diplomacie Igor Ivanov na konferenci o nešíření zbraní v New Yorku odmítl jakékoli změny ve Smlouvě o omezení systémů protiraketové obrany (ABM), tak jak je navrhuji Spojené státy.
29. 4. – Nová, již 58. poválečná italská vláda premiéra Giuliana Amata, která dva dny předtím složila přísahu, získala podporu v dolní komoře parlamentu.

Květen

1. 5. – Novou předsedkyní rakouské strany Svobodných byla zvolena Susanne Riessová-Passerová.
3. 5. – Generál Joseph Ralston vystřídal generála Wesleyho Clarka ve funkci vrchního velitele ozbrojených sil NATO v Evropě.
5. 5. – Rakouský kabinet přijal „akční plán“ s cílem dosáhnout zrušení sankcí ze strany Evropské unie.
7. 5. – Vladimir Putin byl uveden do úřadu prezidenta Ruské federace.
8. 5. – Výbuch ozbrojeného násilí v sierraleonském Freetownu spustil novou vlnu bojů na různých místech země. Do metropole přiletěla OSN ku pomoci skupina 200 britských výsadkářů.
13. 5. – Ruský prezident Vladimir Putin rozdělil dekretem Ruskou federaci na sedm okruhů, v jejichž čele měly stanout prezidentští zástupci, aby v těchto správních jednotkách prosazovali rozhodnutí federálních orgánů.
17. 5. – Ve Vídni skončila konference, podle jejíchž výsledků obdrží většina českých obětí nuceného nasazení v Rakousku odškodnění ve výši 35 tisíc šilinků.
 - Ruská Státní дума schválila do čela vlády dosavadního premiéra Michaila Kasjanova.
18. 5. – Rada bezpečnosti OSN uvalila zbrojní embargo na Etiopii a Eritreu s cílem zabránit dalšímu rozšiřování jejich vzájemného konfliktu.
20. 5. – Nový Tchajwanský prezident Čen Šuej-pien složil přísahu. Neustoupil požadavku Pekingu, že ostrov je neoddělitelnou součástí Číny. Řekl však, že ostrov nevyhlásí nezávislost, pokud na něj Čína nezaútočí.
21. 5. – V New Yorku skončila konference OSN o nešíření jaderných zbraní. Pět jaderných velmocí – Británie, Čína, Francie, Rusko a USA – přijalo závazek zbavit se jaderných arzenálů. Konference však nestanovila žádný termín, dokdy se tak má stát.
24. 5. – Poslední izraelské jednotky opustily území Libanonu a po 22 letech tak ukončily okupaci jižní části této země.
 - Zimbabwská vláda schválila dodatek k zákonu o vlastnictví půdy, který umožňuje zabavit 841 bělošských farem v zemi bez jakýchkoli kompenzací.
25. 5. – Sněmovna reprezentantů Kongresu USA schválila zákon, který definitivně normalizuje obchodní vztahy s Čínou a umožňuje přijetí ČLR do WTO.
27. 5. – Podpisem ruského prezidenta Vladimira Putina vstoupila v platnost smlouva o úplném zákazu jaderných zkoušek. Tento mezinárodní dokument však nepodepsaly Pákistán, Indie a KLDR, Čína a USA jej neratifikovaly.
28. 5. – Ve druhém kole peruánských prezidentských voleb zvítězil opět Alberto Fujimori. Opoziční kandidát Alejandro Toledo, který je bojkotoval, zahájil nenásilnou kampaň za Fujimoriho odstoupení.
 - Sierraleonští povstalci z Jednotné revoluční fronty propustili poslední z více než 500 zadržovaných rukojmí.
31. 5. – Pravidelného summitu EU v Lisabonu se zúčastnil i americký prezident Bill Clinton. Jednalo se při něm mj. o vztazích s Ruskem a projektu americké protiraketové obrany.

Červen

2. 6. – V Hannoveru byla slavnostně zahájena výstava EXPO 2000.
4. 6. – Schůzka amerického a ruského prezidenta v Moskvě. Ve společném prohlášení Clinton a Putin potvrdili, že jejich země během 20 let zničí po 34 tunách plutonia, z něhož by bylo možné vyrobit tisíce jaderných hlavic. Neshodli se však o otázce americké národní protiraketové obrany, již Rusko považuje za porušení vzájemné Smlouvy o omezení systémů protiraketové obrany (ABM) z roku 1972.
5. 6. – Ukrajinský prezident Leonid Kučma slíbil americkému protějšku Billu Clintonovi definitivní ukončení provozu celé černobylské jaderné elektrárny k 15. prosinci 2000.
6. 6. – Polská Volební akce Solidarita přiznala, že se její vládní koalice s liberály nadobro rozpadla a že hodlá vytvořit menšinovou vládu.

Události 2000

- Nová vláda v čele s konzervativcem Andrejem Bujakem byla schválena slovinským parlamentem. Skončila tak dvouměsíční vládní krize ve Slovinsku.
- 10. 6. – V Damašku zemřel syrský prezident Háfiz Asad.
- 13. 6. – V Pchjongjangu začala historická první vrcholná schůzka prezidentů obou korejských států, severo-korejského Kim Čong-ila a jihokorejského Kim Te-džunga. Oba Kimové vyjádřili ochotu žít v míru a podepsali komuniké o snižování napětí na Korejském poloostrově a o spolupráci.
- 15. 6. – Německá vláda se dohodla s výrobci jaderné energie na koncepci umrtvení, podle níž německo uzavře všechny své jaderné elektrárny do roku 2032.
- Ruský prezident Putin navrhl při návštěvě Německa vybudování „nestrategické obrany od Atlantiku po Ural“, vytvořit v Evropě zónu bez jaderných zbraní a podniknout konvenční odzbrojovací kroky v letectvu a námořnictvu. Znovu striktně odmítl rozšíření NATO na východ a vyslovil připravenost Ruska k „pragmatické spolupráci s NATO na smluvním základě“.
- 19. 6. – V portugalské Feiře začal dvou denní summit EU. Rozhodla, že konference o reformě unie musí být schválena na prosincové vrcholné schůzce v Nice a deklarovala odhodlání zachovat dynamiku rozšiřování.
- 26. 6. – Americký prezident Bill Clinton oznámil, že vědcům ze Spojených států a Velké Británie se podařilo rozluštit lidský genom.
- 28. 6. – Šestiletý kubánský chlapec Elián González, o jehož azyl se v USA vedl mnohaměsíční zápas, se se svým otcem vrátil na Kubu.

Červenec

- 1. 7. – V Ženevě skončil týdenní summit OSN o chudobě, aniž by našel nové cesty k řešení problému.
- 2. 7. – Prezidentské, parlamentní a guvernérské volby v Mexiku znamenaly po více než sedmdesáti letech konec vlády Revoluční institucionalistické strany. Prezidentem byl s převahou zvolen Vicente Fox, vůdce do té doby opoziční Strany lidové akce.
- 6. 7. – Spolkový sněm SRN schválil velkou většinou hlasů zákon o odškodnění nuceně nasazených pro nacistické Německo. To má být vypláceno z nadace, jejímiž sponzory mají být rovným dílem německé vlády a německé hospodářství (podniky), každý po pěti miliardách marek.
- 7. 7. – Dolní komora rakouského parlamentu schválila zákon o fondu usmíření, umožňující vyplatit kompenzace zhruba 150 tisícům osob přinucených pracovat za války na rakouském území. Fond se zhruba 15,5 miliardy Kč má být sanován státem a soukromými firmami.
- 10. 7. – V americkém Camp Davidu byla zahájena další fáze jednání o mírovém uspořádání mezi Izraelem a Palestinci za účasti Ehuda Baraka a Jásira Arafata. Prostředníkem byl prezident USA Bill Clinton.
- 12. 7. – Třídenní summit Organizace africké jednoty v metropoli Toga Lomé rozhodl o vytvoření Africké unie, a to včetně společného parlamentu a soudního dvora. Sídlem unie se má stát etiopská Addis Abeba.
- 13. 7. – Spojené státy a Vietnam podepsaly v Bílém domě obchodní dohodu, která završila normalizaci vzájemných vztahů po válce, která skončila v roce 1975.
- 18. 7. – Prezidenti Ruska a Číny Vladimir Putin a Ťiang Ce-min při jednání v Pekingu ostře odmítli americký projekt národní protiraketové obrany.
- 23. 7. – Na japonské Okinawě skončil summit G7 a Ruska. Jeho účastníci se zavázali snížit zadlužení nejchudších zemí, usnadnit rozvojovým státům přístup na mezinárodní trhy, potírat organizovaný zločin, zajistit přístup k základnímu vzdělání a k levnému internetu všem, snížit počet osob nakažených virem HIV o čtvrtinu a nemocných tuberkulózou a malárií na polovinu.
- 25. 7. – Summit Izraele a Palestinců v Camp Davidu skončil neúspěchem.
- 28. 7. – Americká ministryně zahraničí Madeleine Albrightová se poprvé sešla se svým severokorejským protějškem Pek Nan-sunem.
- 31. 7. – V Soulu skončilo první kolo mezivládních jednání obou Korejí po osmi letech. Oba státy se dohodly na otevření hraničních styčných úřadů, pravidelných konzultací a o propojení svých hlavních měst železnicí.

Srpen

2. 8. – Izraelský ministr zahraničí David Levy složil na protest proti postupu premiéra Baraka vůči Palestincům funkci.
3. 8. – Sjezd Republikánské strany potvrdil za svého prezidentského kandidáta George W. Bushe.
4. 8. – Palestiniští představitelé potvrdili, že 13. září vyhlásí nezávislý stát.
13. 8. – V Barentsově moři, asi 280 kilometrů od Murmansk, se potopila nejmodernější ruská jaderná ponorka Kursk se 118 lidmi na palubě. Veškeré pokusy ruských, britských a norských záchranářů byly bez výsledné. Všichni na palubě zahynuli. O příčinách katastrofy se spekuluje dodnes.
16. 8. – Britská vláda povolila klonování kmenových lidských buněk jako metody vědeckého výzkumu, jež umožní tvorbu tkání a orgánů pro transplantace.
17. 8. – Viceprezident Albert Gore přijal na sjezdu Demokratické strany prezidentskou nominaci pro listopadové volby.
26. 8. – Předseda alžírské vlády Ahmad Benbitúr rezignoval. Jeho nástupcem se stal Alí Benflís, který za dva dny jmenoval nový alžírský kabinet.
28. 8. – Za přítomnosti amerického prezidenta Billa Clintona, avšak bez některých stran konfliktu, byla v severotanzanské Arushe podepsána mírová dohoda, která by měla ukončit sedmiletou občanskou válku v Burundi mezi většinovými hutuskými povstanci a menšinovou vládou Tutsiů. Zprostředkovatelem byl Nelson Mandela.

Září

2. 9. – Dvanáct jihoamerických prezidentů na závěr svého summitu rozhodlo o tom, že společný jihoamerický trh má být ustaven k začátku roku 2002.
3. 9. – Německý spolkový kancléř Gerhard Schröder v Berlíně na shromáždění Svazu vyhnanců zdůraznil, že německá vláda nebude vůči ČR vznášet žádné majetkové požadavky odsunutých Němců.
6. 9. – V New Yorku začal summit tisíciletí za účasti šéfů států a vlád z více než 150 zemí. Přítomní představitelé při něm načrtli svou vizi světa 21. století a fungování Organizace spojených národů.
 - Rada bezpečnosti OSN za účasti nejvyšších představitelů států, které jsou jejími členy, přijala rezoluci k zefektivnění mírových operací tak, aby „oslovily základní příčiny konfliktů včetně jejich ekonomické a sociální dimenze“.
10. 9. – Ministři ropného průmyslu členských zemí OPEC ustoupili mezinárodnímu politickému tlaku a dohodli se na zvýšení denní produkce ropy o 800 tisíc barelů denně (tj. přes 3 procenta těžby).
12. 9. – Evropská unie zrušila politické sankce vůči Rakousku.
14. 9. – Výroční zpráva Organizace OSN pro výživu a zemědělství uvedla, že více než 800 milionů, tj. 13 procent obyvatel Země, trpí trvale hladem a podvýživou.
18. 9. – Jihokorejský prezident Kim Te-džung symbolicky zahájil obnovu 20kilometrového železničního a silničního spojení mezi oběma korejskými státy.
19. 9. – Senát Kongresu Spojených států schválil zákon, který umožňuje Číně získat trvalou doložku nejvyšších výhod.
23. 9. – Severokorejský ministr obrany Kim Il-čol přicestoval do Jižní Koreje k historicky prvnímu jednání se svým protějškem Čo Song-tchem. Ministři se zavázali usilovat o nastolení míru na Korejském poloostrově.
24. 9. – Konaly se předčasné prezidentské a parlamentní volby v Jugoslávii a místní volby v Srbsku. Volební komise potvrdila vítězství Vojislava Koštunice, nikoli získ alespoň padesát procent voličů. Druhého kola se Koštunica odmítl zúčastnit.
27. 9. – Rusko skončilo dvoudenní testy balistické rakety Topol-M (SS-27) s jadernou hlavicí nové generace. Tento typ se má stát páteří raketových sil Ruské federace.
28. 9. – Vůdce izraelského pravicového bloku Likud Ariel Šaron navštívil Chrámovou horu v Jeruzalémě. To vyvolalo novou vlnu srážek mezi Palestinci a izraelskou armádou, která se vzápětí přenesla i na západní břeh Jordánu a do pásma Gazy. Během několika dnů přitom přišlo o život takřka 50 osob, většinou Palestinců.
 - Dánové v referendu odmítli (53 procenty hlasů) připojit se k Evropské měnové unii.

Události 2000

Ríjen

1. 10. – Ministři pro národní sjednocení obou korejských států se v Soulu dohodli na vytvoření smíšené komise pro rozvoj ekonomických a obchodních vztahů a na širší spolupráci při řešení problémů rodin rozdělených za korejské války.
5. 10. – V Bělehradě vypuklo povstání proti Miloševićovi. Demonstranti, k nimž se postupně přidali i četní policisté, obsadili parlament a budovu televize. Poté, co armáda prohlásila, že zůstane v kasárnách, a Koštunica se sešel s Miloševićem, jugoslávský prezident v noci na 6. října odstoupil. Novým jugoslávským prezidentem se stal Vojislav Koštunica. Miloševićova desetiletá vláda nad JSR tím skončila.
 - Palestinský vůdce Jásir Arafat, šéfka americké diplomacie Albrightová a egyptský prezident Mubarak v Šarm aš-Šajchu hledali možnost, jak ukončit násilnosti na palestinských územích.
7. 10. – Den poté, co izraelská policie vzala útokem jeruzalémskou Chrámovou horu, zničili Palestinci Josefův hrob. Násilí mezi Izraelci a Palestinci tím dále eskalovalo.
8. 10. – V prezidentských volbách v Polsku zvítězil podle očekávání stávající prezident Aleksander Kwaśniewski.
 - V parlamentních volbách v Litvě zvítězili sociální demokraté a bývalí komunisté sdružení v Sociálně-demokratické koalici pod vedením bývalého šéfa KS Litvy a prezidenta (1993–1998) Algirdase Brazauskase.
9. 10. – Evropská unie zrušila sankce proti Bělehradu.
10. 10. – Americký prezident Bill Clinton se ve Washingtonu setkal s druhým mužem Severní Koreje, tajemníkem Komise národní obrany vicemarsálem Čo Mjong-rokem.
 - Prezident Clinton podepsal zákon přiznávající Číně trvalou doložku nejvyšších výhod.
13. 10. – Srbská vláda ustoupila tlaku opozice a souhlasila s vypsáním předčasných parlamentních voleb v Srbsku na 23. prosince.
15. 10. – Ve francouzském Biarritzu skončil třídenní neformální summit Evropské unie, jehož hlavním tématem měla být institucionální reforma EU. V ní však představitelé patnáctky, kteří se zabývali rovněž novou blízkovýchodní krizí a Balkánem, příliš nepokročili.
16. 10. – V egyptském letovisku Šarm aš-Šajch za mezinárodní asistence (šéf OSN Annan, vysoký představitel EU pro zahraniční politiku Solana, prezident USA a Egypta Clinton a Mubarak a jordánský král Abdalláh II.), ale i v mimořádně napjaté atmosféře začal izraelsko-palestinský summit Barak-Arafat. Následující den oba představitelé uzavřeli příměří.
17. 10. – Italská vláda vyhlásila kvůli povodním na severu země výjimečný stav.
22. 10. – Ruští a norští potápěči zahájili operaci k vyzvednutí těl obětí havárie jaderné ponorky Kursk.
23. 10. – V Pchjongjangu došlo k historické schůzce šéfky americké diplomacie Madeleine Albrightové se severokorejským prezidentem Kim Čong-ilem.
26. 10. – Jugoslávie byla na konferenci v Bukurešti přijata do mezinárodního programu pro rozvoj Balkánu – Paktu stability pro jihovýchodní Evropu.
28. 10. – V Kosovu se pod mezinárodní kontrolou konaly všeobecné volby, které nealbánská etnika považovala za referendum o nezávislosti, a proto je bojkotovala. Zvítězil v nich umírněný Demokratický svaz Kosova v čele s Ibrahimem Rugovou.
31. 10. – Z Bajkonuru odstartovala do kosmu loď Sojuz TM-31 s jedním americkým a dvěma ruskými kosmonauty. Dopravila na Mezinárodní kosmickou stanici ISS první dlouhodobou posádku (až do února 2001, kdy ji vystřídají další kosmonauti). Tím byla zahájena epocha stálého pobytu lidí na stanici a ve vesmíru.

Listopad

1. 11. – Valné shromáždění OSN za bouřlivého potlesku formálně potvrdilo přijetí Jugoslávie do světové organizace. Ukončilo tak osm let izolace Bělehradu, jakož i spor o nástupnictví po bývalé Socialistické federativní republice Jugoslávii.
2. 11. – Velkou Británií postihly největší záplavy za padesát let. Evakuováno muselo být obyvatelstvo od severoanglického hrabství Yorkshire až po Kent na jihu země.

3. 11. – Palestinský vůdce Jásir Arafat přijal pozvání na dvoudenní setkání s Billem Clintonem ve Washingtonu, které mělo být věnováno blízkovýchodnímu mírovému procesu. Den poté přijal pozvání na oddělenou schůzku s Clintonem také izraelský premiér Ehud Barak.
 - Rakouští odpůrci české jaderné elektrárny Temelín od pátku do neděle zcelaablokovali hraniční přechody s ČR.
7. 11. – Ve Spojených státech se konaly prezidentské, parlamentní a guvernerské volby. V parlamentních volbách si obě sněmovny Kongresu – Sněmovnu reprezentantů i Senát – udrželi republikáni. Prezidentské volby však byly velmi těsné. Po původně oznámeném vítězství George Bushe se situace zkomplikovala, když Goreův tým neuznal těsné výsledky z Floridy a žádal o přepočítání zdejších hlasů.
9. 11. – Bill Clinton jednal s Jásirem Arafatem. Odmítl rozmístění mezinárodních jednotek v Zajordánsku a pás-mu Gazy.
 - Žádostí týmu demokrata Alberta Gorea o ruční přepočítání hlasů ve sporných floridských okresech začala vleká několikátýdenní právní bitva o křeslo amerického prezidenta.
11. 11. – V Bosně se pod dohledem OBSE konaly parlamentní volby. Přestože došlo k pozitivním posunům, jak v bosenské Republice Srbské, tak v muslimsko-chorvatské Federaci Bosna a Hercegovina, většinu v nich získaly nacionalistické strany a ukupení.
 - Debaklem skončilo referendum o vypsání předčasných voleb na Slovensku, iniciované Mečiarovým opozičním HZDS. K urnám se dostavilo jen 20,03 procenta oprávněných voličů.
 - Při požáru lanovky u rakouského alpského letoviště Kaprunu zahynulo 155 osob. Ti shořeli doslova na troud v tunelu, který se změnil v komín.
13. 11. – Rakouskoablokovalo uzavření kapitoly o energetice při jednání Slovinska s Evropskou unií. Důvodem byla údajně nedostatečná bezpečnost slovinské jaderné elektrárny Krško. Den poté stejněablokovala Vídeň i jednání EU s ČR kvůli Temelínu.
16. 11. – Americký prezident Clinton přiletěl na historickou třídenní návštěvu do Vietnamu. Vzdal při ní hold americkým i vietnamským obětem války.
20. 11. – Evropská unie rozhodla zformovat do roku 2003 vlastní ozbrojené síly v počtu až 100 tisíc mužů. Jde o jednotky určené pro mise k zachování míru či humanitárního charakteru.
 - Pod tlakem rezignoval peruánský prezident Fujimori. Rozlícený parlament však jeho demisi nepřijal a zbavil jej funkce.
21. 11. – V celé Evropě se rozhořely obavy z „choroby šílených krav“. Stalo se tak poté, co na lidskou formu této choroby zemřeli v Británii a Francii další lidé a choroba se objevila i v Německu.
23. 11. – Jugoslávský prezident Vojislav Koštunica požádal NATO o zásah proti vpádům albánských separatistů z Kosova do jižního Srbska.
24. 11. – V Záhřebu skončil summit EU a pěti nástupnických států Jugoslávie a Albánie. Ačkoli hlavním tématem měl být Pakt stability pro jihovýchodní Evropu, jednání nakonec zastínily události na jihu Srbska, kde albánští separatisté z Kosova násilím obsadili několik stanovišť srbské policie.
 - V Budapešti začal dvoudenní summit 16 zemí Středoevropské iniciativy. Hlavním tématem byl vývoj v Jugoslávii.
25. 11. – Krachem skončila v Haagu mezinárodní konference o klimatických změnách, jejímž cílem bylo zajistit snížení emisí tzv. skleníkových plynů, způsobujících oteplování planety. Podíl na tom měly především USA, ale bohužel i nejednotná Evropa.
26. 11. – Bývalý jugoslávský prezident Milošević byl znovu zvolen do čela Socialistické strany Srbska.
27. 11. – V parlamentních a prvním kole přímých prezidentských voleb v Rumunsku zvítězili opoziční Strana sociální demokracie Rumunska a její lídr a bývalý prezident Ion Iliescu. Druhé místo však obsadili extrémní nacionalisté vedení Vadimem Tudorem.
 - Na schůzce ministrů zahraničí 55 států Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě ve Vídni obnovila Jugoslávie podpisy prezidenta Koštunici pod základní dokumenty své členství v OBSE. Schůzka OBSE se však nedokázala shodnout o Čečensku.
 - V předčasných parlamentních volbách v Kanadě zvítězili a upevnili si pozici Liberální strana a staro-nový ministerský předseda Jean Chrétien.
28. 11. – Nizozemsko povolilo jako první země světa legální eutanazii.

Události 2000

Prosinec

1. 12. – V Mexiku nastoupil úřad nový prezident Vicente Fox, který je po 71 letech prvním prezidentem, který nepochází z Institucionální revoluční strany.
3. 12. – V zemských volbách v rakouském Burgenlandu zvítězila přesvědčivě opoziční sociální demokracie, zatímco lidovci a Svobodní zde zaznamenali porážku.
4. 12. – V souvislosti s rostoucím rozšířením tzv. choroby šílených krav zakázala Evropská unie krmení hospodářských zvířat masokostní moučkou od 1. ledna 2001. Další den EU rozhodla o likvidaci všeho skotu staršího 30 měsíců, který neprojde testy na tuto chorobu.
6. 12. – Moskevský městský soud uznal Američana Edmunda Popea vinným ze špiónáže v oboru ruských jaderných ponorek a tordpéd a odsoudil ho ke dvaceti letům odnětí svobody. Den poté požádal Pope prezidenta Vladimíra Putina o milost. Tu mu ruský prezident udělil 13. prosince.
10. 12. – Izraelský premiér Ehud Barak složil funkci, aby – jak uvedl den předtím v televizním projevu – „požádal veřejnost o novou podporu a o nový mandát k vedení Izraele“.
 - Ve druhém kole prezidentských voleb v Rumunsku vyhrál Ion Iliescu.
 - Ve francouzské Nice začal za bouřlivých demonstrací odpůrců globalizace klíčový summit Evropské unie.
11. 12. – Nad ránem, se zpožděním skončil ve francouzské Nice zlomový summit Evropské unie. Jeho účastníci se dohodli na reformě institucí EU a vytvořili tak základní podmínku pro budoucí rozšíření EU.
 - Podpisem mírové dohody formálně skončila válka, kterou spolu od května 1998 vedly Etiopie a Eritrea, dvě zneprátené země na severovýchodě Afriky.
12. 12. – Nejvyšší soud USA označil ruční přepočítávání hlasů na Floridě za protiústavní a po více než pěti týdnech tak potvrdil vítězství George Bushe mladšího v prezidentských volbách. Albert Gore v následném projevu přiznal porážku a odstoupil od další „právní bitvy“.
13. 12. – Americký prezident Bill Clinton při třídní návštěvě Severního Irsku, Irsko a Británie opakovaně vyzval irské protestanty a katolíky ke smíru.
 - Do Havany přiletěl na oficiální návštěvu, první po rozpadu SSSR, ruský prezident Vladimir Putin. Se svým kubánským protějškem Fidelem Castrem a dalšími představiteli v následujících dnech jednal o vzájemných vztazích, především o obchodu a hospodářské spolupráci. Hlavním a nevyřešeným tématem zůstal obrovský dluh Kuby ze sovětské éry.
15. 12. – Černobylská jaderná elektrárna, kde výbuch čtvrtého reaktoru způsobil 26. dubna 1986 největší civilní jadernou katastrofu v dějinách, zcela zastavila provoz.
 - Jugoslávie a Bosna a Hercegovina oficiálně navázaly diplomatické styky. Normalizace vztahů mezi Bělehradem a Sarajevem tak byla završena.
16. 12. – George W. Bush oznámil jmenování prvního člena budoucí vlády. Do funkce ministra zahraničí povolal bývalého generála a hrdinu války v Perském zálivu Colina Powella.
18. 12. – Sbor volitelů potvrdil Bushovo vítězství.
19. 12. – Bělehrad vyzval důrazně Radu bezpečnosti OSN, aby zakročila proti albánským povstalcům na jiho-východě Srbska, a upozornil, že hrozí destabilizace oblasti. Rada pak vzápětí odsoudila násilné akce albánských separatistů v Preševském údolí a žádala jejich odchod z bezpečnostního pásma.
 - Aktivita mexické sopky Popocatepetl přiměla úřady k evakuaci více než 50 tisíc lidí.
 - Rada bezpečnosti OSN se v úterý rozhodla uvalit zbrojní embargo a další sankce na afghánskou vládu Talibanu, nebude-li do třiceti dnů vydán muslimský terorista Usáma bin Ládin.
20. 12. – Ve Washingtonu se konalo další kolo izraelsko-palestinských jednání, s cílem oživit mírový proces přerušovaný mnohatýdenní vlnou násilí.
 - Šimon Peres oznámil podmíněčnou kandidaturu v únorových premiérských volbách. Z kandidátky se stáhne, podaří-li se odstupujícímu premiérovi Ehudu Barakovi dojednat do 20. ledna mírovou dohodu s Palestinci.
23. 12. – V Srbsku se konaly předčasné parlamentní volby. Jejich výsledky potvrdily změny, k nimž v Srbsku došlo po podzimních prezidentských a všeobecných volbách v Jugoslávii.
31. 12. – Svět se loučil s 20. stoletím.

III. Národní hospodářství

Národní hospodářství

Rok obnoveného růstu

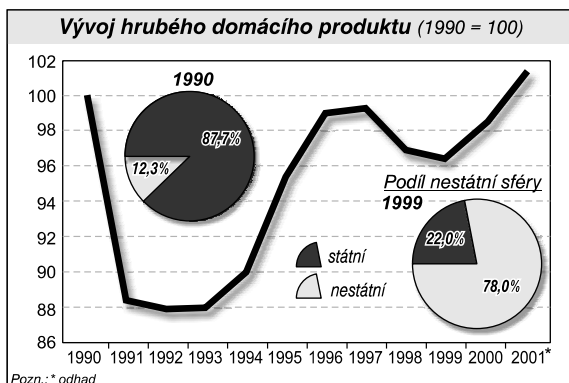
Výsledky dosažené v národním hospodářství České republiky v posledním roce 20. století byly se zvýšenou pozorností poměřovány především kritérii pro vstup země do Evropské unie. Z tohoto hlediska lze jako významný pozitivní rys hodnotit úsilí o dokončení privatizace a restrukturalizace a upevňování zdravých základů tržní ekonomiky. Výroční hodnotící zpráva EU však upozorňuje na ne zcela uspokojivé tempo změn probíhající v našem hospodářství. (Bliže viz kapitola Mezinárodní vztahy, Další rok příprav na vstup do Evropské unie.)

Charakteristika stavu ekonomiky v loňském roce vychází z těchto věcných prvků vývoje:

- úroveň hrubého domácího produktu, nejvšeobecnějšího indikátoru výkonnosti ekonomiky, se téměř vyrovnala úrovni roku 1990 a dosáhla 98 procent z dosud nejvyšší úrovně HDP zaznamenané v roce 1989 před sametovou revolucí,
- hospodářství se dostalo z recese let 1998 a 1999,
- původně předpokládané oživení ekonomiky se měnilo v dynamický rozvoj,
- tvorba hrubého fixního kapitálu po dvouletém poklesu znovu začala růst,
- vnější nerovnováha se zhoršila v důsledku růstu světových cen ropy,
- vysoký příliv přímých zahraničních investic se stal stabilizujícím faktorem ekonomické rovnováhy,
- inflace se při mírném zrychlení udržela na nízké úrovni,
- stabilita měny se upevnila, kurz koruny vůči euru se mírně zpevnil a při zeslabení eura ve vztahu k dolaru silně poklesl vůči této měně,
- odbourání restriktivní měnové politiky nelikvidovalo zástavu úvěrů, zdrojem zvyšování peněžní zásoby byla čistá zahraniční aktiva,
- vztah mezi produktivitou práce a reálnými mzdami se změnil na ekonomicky pozitivní,
- pasivní saldo státního rozpočtu prohloubilo spolu s dalším výrazným pasivem z transformačních procesů citelně státní dluh,
- nárůst vysoké nezaměstnanosti se zastavil, v druhém pololetí se dokonce snížila,
- životní úroveň se zvýšila se současným nárůstem diferenciací na úkor sociálně slabých skupin obyvatelstva (nezaměstnaní, rodiny s dětmi, důchodci),
- demografický vývoj nadále pokračoval v hlubokých depopulačních tendencích.

Desetiletý propad HDP vyrovnán

Graf č. III/1

Rok 2000 je prvním rokem, kdy se úroveň ekonomiky měřená hrubým domácím produktem dostala téměř na úroveň roku 1990 s tím, že ji určitě v následujícím roce překročí.

Transformace ekonomiky na tržní hospodářství a zařazení po bok kapitalistickým státům západní Evropy, které bude korunováno teprve vstupem České republiky do Evropské unie, byly provázeny řešením řady problémů a i chybami v tomto složitém procesu. V prvních letech transformace došlo nejprve k hlubokému poklesu, pak se ekonomika postupně znovu dostávala na výkonnost před „sametovou re-

Národní hospodářství

Tab. č. III/1

Základní ekonomické údaje období 1990-2000

	1990	1993	1995	1998	1999	2000
počet obyvatel (střední stav) v miliónech	10,36	10,33	10,33	10,29	10,28	10,27
přirozený přírůstek v %	0,1	0,3	-2,1	-1,8	-2,0	-1,8
hrubý domácí produkt	100,0	88,0	95,2	96,7	95,9	98,5
konečná spotřeba domácností	100,0	86,6	96,7	102,1	102,8	104,7
tvorba hrubého fixního kapitálu	100,0	84,5	110,8	111,8	106,9	114,0
průmyslová výroba	100,0	68,0	76,0	83,0	80,0	85,0
stavební výroba	100,0	80,0	94,0	88,0	81,0	86,0
zemědělská produkce	100,0	78,0	77,0	73,0	73,0	70,0
telefonní stanice vč. mobilních v mil.	1,1	2,0	2,4	4,7	6,5	7,5
automobily osobní ,nákladní, autobusy v mil.	2,7	2,9	3,4	4,1	4,2	4,3
saldo zahraničního obchodu v mld. Kč	-13,72	-4,5	-96,4	-78,6	-64,4 ¹⁾	-120,0 ¹⁾
pracovníci v civilním sektoru národního hospodářství v tis.	5351	4848	5012	4869	4693	4610
nezaměstnaní (MPSV) v tis.	-	39	185	387	488	465
reálná mzda	100,0	84,2	98,7	108,0	114,5	117,0
poměr starobního důchodu k hrubé mzdě v %	52,0	47,0	44,0	46,0	45,0	44,0
výstavba bytů v tis.	44,6	31,5	12,7	21,2	22,3	23,0

¹⁾ po úpravě metodiky

Pozn.: Není-li uvedeno jinak, pramenem údajů v tabulkách a grafech této kapitoly jsou ČSÚ, ČNB, MF, MPSV.

Národní hospodářství

Tab. č. III/2

Dynamika HDP a ekonomická úroveň ¹⁾

	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ²⁾
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele v b. c. v tis. Kč	60,4	133,7	152,4	162,0	174,7	178,3	186,0
[Směnný kurs Kč/USD]	18,0	26,6	27,1	31,7	32,2	34,6	38,6
HDP na 1 obyvatele podle směnného kursu v USD	3 366	5 036	5 616	5 108	5 412	5 159	4 810
HDP na 1 obyvatele v paritě kupní síly (PPP) v USD	11 211	12 308	13 039	13 171	13 054	13 210	13 340
Rovněž HDP na 1 obyvatele v PPP České republiky a EU-15 v %	-	-	65,2	63,4	60,4	59,2	59,4

¹⁾ Výpočty ČSÚ²⁾ Odhady HW

volucí". Recese ekonomiky v letech 1998 a 1999 jako důsledek nedotažené restrukturalizace a chyb při transformaci tuto tendenci zabrzdlila. Rok 2000 vrátil výkonnost ekonomiky na úroveň roku 1997, která byla těsně pod úrovní roku 1990. V konečné spotřebě domácností a v hrubé tvorbě fixního kapitálu byla úroveň roku 1990 překročena již v roce 1998, respektive v roce 1995.

Oživení s mnoha slabinami

Ekonomická situace a hospodářský vývoj v roce 2000 sice navazovaly na podmínky (a tendence) předchozích let, ale příznivé vnější podmínky, odbourávání problémů, popřípadě chyb z transformačního období a postupná realizace hospodářskopolitických opatření vlády (zvýšení transparentnosti ekonomického prostředí a ekonomických vztahů) se odrazily v příznivém obratu řady ekonomických trendů. V souladu s programovým prohlášením vlády, jehož prioritou bylo oživení ekonomiky, lze konstatovat, že ať již zásluhou vládních opatření nebo působením vnějších podmínek byl v roce 2000 vytyčený cíl naplněn. Současně se podstatně zlepšovaly podmínky pro další růst hospodářské výkonnosti. Hrubý domácí produkt v roce 2000 ve srovnání s rokem 1999 vzrostl o 2,7 procenta. Proti předpokladu vlády při schvalování státního rozpočtu na minulý rok, v němž se počítalo s růstem ve výši 1,4 procenta, je skutečně dosažené tempo téměř dvojnásobné.

Proti situaci v období měnové krize (ČR postihla v roce 1997) lze v současné době při rovněž vysokém pasivním saldu obchodní bilance hovořit o zdravějších ekonomických základech. Udrží se nízká inflace, zrušení měnové restrikce se zúženým úrokovým diferenciálem vedlo k odklonu od přílivu spekulativního kapitálu k přílivu přímých zahraničních investic (podporovanému investičními pobídkami) a především je dosahován žádoucí předstih růstu produktivity práce před reálnými mzdami. Ve státním rozpočtu vysoký podíl mandatorních výdajů (ze zákona nebo ze smluvních závazků vlády) však omezuje možnost využití státního rozpočtu pro aktivní ekonomickou politiku. Přes snahu o omezit fiskální politiku však státní dluh narůstá zejména v důsledku nákladů transformačních procesů včetně chyb z privatizace a dopadu krizového poklesu ekonomiky v minulých letech, ale zůstává přece jen relativně nízký, zatímco zahraniční zadluženost je vysoká.

Impulzy k růstu dynamiky se stále ještě neopírají o domácí zdroje. Růst investic se sice obnovil, ale pravděpodobně jen vlivem přílivu přímých zahraničních investic (část z nich je reinvestic zisků tuzemských podniků s převahou zahraničního kapitálu), tuzemské velké a střední podniky většinou investují maximálně do obnovovacích investic bez výraznějšího zlepšení technické úrovně výroby. Jejich nedostatečná kapitálová vybavenost, popřípadě orientace jen na udržení chodu podniku a krátkodobý zisk nedávají možnost orientovat se na perspektivní produkci. Mi-

Národní hospodářství

možná vysoký byl úbytek počtu pracovníků ve vědě a výzkumu v uplynulých deseti letech, a to na necelou polovinu stavu z roku 1990. V roce 1999 (poslední známá data) se zvýšil jen o jeden tisíc a ani v roce 2000 zvýšení nebylo výraznější.

Celkové kladné hodnocení hospodářského vývoje v roce 2000 jako roku obratu ke zdravému vývoji však nemůže zastřít, že některé problémy zůstaly a nové se objevily. Především dynamika hospodářského rozvoje je stále nedostatečná (i když vyšší, než vláda předpokládala a ekonomové prognózovali) a nedosahuje průměru EU, což negativně ovlivňuje možnost vyrovnávání se na úroveň západní Evropy. Řada pozitivních tendencí zůstává stále vratká. Nejistota a neovlivnitelnost vnějších podmínek v krátkodobém výhledu a důsledky nastupující ekonomické globalizace pro malou otevřenou ekonomiku podtrhují z dlouhodobého hlediska nezbytnost dosahovat dostatečné tempo růstu. Také struktura ještě zdaleka neodpovídá požadavkům moderní, technicky vyspělé ekonomiky. Veřejný dluh prudce narůstá především vlivem ztrát státní konsolidační banky, do níž byly a jsou státem převáděny všechny dubiozní a nedobytné pohledávky a další ztráty z transformačních procesů. Zůstávají živnou půdou zvyšování státního dluhu i do budoucna.

Uspokojení nad ekonomickými výsledky v roce 2000 by bylo falešné i proto, že vlivem růstu světových cen ropy se opět zvýšilo pasivum běžného účtu platební bilance a přiblížilo se hranici 5 procent HDP, považovanou za únosnou. Zvýšená výkonnost ekonomiky je tak ze značné části „požírána“ cenovým nárůstem dovážených paliv. Fiskální rovnováha patří k rizikovým místům makroekonomického vývoje, problematika veřejného dluhu (dluhová služba) se stává již citelnější, regionální nezaměstnanost a hrozící ohrožení sociálního smíru ohrožují plynulost chodu ekonomiky. Stabilita bankovního sektoru i nadále je problémem a ani příznivý kurzový vývoj není jistý.

Tab. č. III/3

Vývoj hrubého domácího produktu ve čtvrtletích (v mld. Kč)

	1999				2000			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV*
HDP v běžných cenách	426,9	460,1	478,2	467,8	437,5	470,3	500,2	492,0
meziroč. přírůstek v %	2,6	2,2	0,6	2,5	2,5	2,2	4,6	4,9
HDP ve stálých cenách	324,2	348,1	370,0	348,3	338,2	355,6	378,2	357,0
meziroč. přírůstek v %	-3,7	-0,8	0,4	1,0	4,3	2,1	2,2	2,2

Pozn.: * odhad

Tab. č. III/4

Dynamika hrubého domácího produktu (v mld. Kč)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
HDP v běžných cenách	1381	1572	1669	1798	1833	1900
HDP ve stálých cenách	1381	1448	1433	1401	1391	1430
1995=100	100,0	104,8	103,8	101,5	100,7	103,4
roční přírůstek v %	5,9	4,8	-1,0	-2,2	-0,8	2,7
roční přírůstek v běžných cenách	198	191	97	129	35	67
roční přírůstek ve stálých cenách	78	67	-15	-32	-11	38

Národní hospodářství

Odvětvová a organizační struktura ekonomiky

Vlastnické vztahy se v několika posledních letech včetně roku 2000 mění postupně ve prospěch soukromého vlastnictví. Od roku 1995 se podíl nestátní sféry na tvorbě HDP zvýšil ze dvou třetin na 78 procent. Do státní sféry dnes (koncem roku 2000) patří ještě více než tři desítky velkých organizací, často však strategických, kde stát vlastní více než polovinu. Vedle toho existuje řada státních samostatných právních subjektů bez podstatného vlivu na tržní hospodářství, v nichž má stát nezastupitelnou úlohu.

Tab. č. III/5

Podíl nestátní sféry na tvorbě HDP (z běžných cen v %)			
1990	12,3	1996	71,9
1991	17,3	1997	76,0
1992	27,7	1998	77,6
1993	45,1	1999	77,2
1994	61,3	2000	78,0*
1995	66,5		

*odhad

Odvětvová struktura ekonomiky se z roku na rok již výraznějším způsobem nemění. Zachovává přitom tendenci postupného zesilování podílu služeb na tvorbě HDP na úkor jak primární sféry (zemědělství a dobývání paliv), tak sekundární sféry (průmysl a stavebnictví). V roce 2000 došlo však vzhledem k rychlému růstu průmyslové výroby k mírnému zvýšení podílu průmyslu na tvorbě HDP. Relativně rychle v posled-

Tab. č. III/6

Organizační struktura národního hospodářství				
	20. 12. 1996		30. 9. 2000	
	počet subjektů	podíl na celku	počet subjektů	podíl na celku
právní subjekty včetně fyzických osob zapsané do stat. registru	1 468 940	100,00	2 029 586	100,00
- státní podniky	1 886	0,13	1 143	0,06
- obchodní společnosti	113 764	8,89	200 903	9,88
- akciové společnosti	9 255	0,63	13 847	0,68
- družstva	6 806	0,47	10 869	0,53
soukr. podnikatelé podnikající podle z. č. 455/91 Sb. zapsaní do stat. registru	1 103 732	75,14	1 460 530	71,79
- zapsaní v obchodním rejstříku	15 214	1,04	15 001	0,74
- nezapsaní v obchodním rejstříku	1 088 518	74,10	1 445 529	71,05
samost. hospodařící rolníci podnik. podle z. č. 210/91 Sb. zapsaní ve stat. registru	98 365	6,70	102 626	5,04
- zapsaní v obchodním rejstříku	63	0,00	61	0,00
- nezapsaní v obchodním rejstříku	98 302	6,69	102 565	5,04

ních letech klesá podíl peněžnictví a pojišťovnictví. Příčinou je ztráta úroků z klasifikovaných úvěrů a pokles úrokové marže.

V současné době se podílí primární sféra na tvorbě HDP zhruba 5 procenty, sekundární sféra 42 procenty a terciární sféra 53 procenty. Ve srovnání s podílem terciární sféry vyspělých kapitalistických zemí (kolem 60 procent) je u nás tento podíl stále ještě nízký. (Pozn.: Odvětvová struktura HDP je propočtena ze základních cen, tj. bez daní a finančních zprostředkovatelských služeb, které nelze odvětvově třídit.)

Národní hospodářství

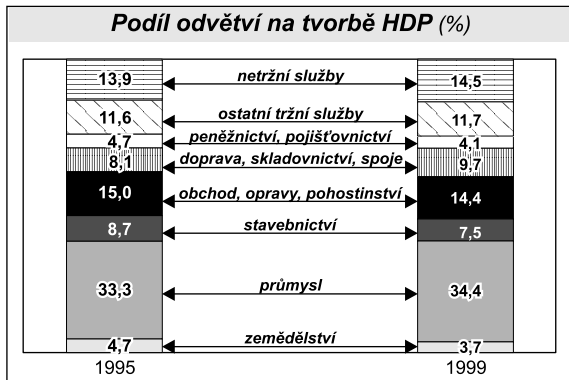
Tab. č. III/7

Počet jednotek v registru ekonomických subjektů podle převažující činnosti a vybraných právních forem k 30. 9. 2000

převažující činnost (kategorie OKEC)	celkem abs./%	vybrané právní formy			
		soukr. podnikatelé celkem/zapsaní v OR	obchodní spol. celkem/a.s.	družstva	státní podniky
Zemědělství, myslivost, lesní hospodářství	131 410 6,46	120 073 163	3 615 782	1 696	56
Rybolov, chov ryb, služby v rámci rybolovu	595 0,03	482 2	72 11	1	0
Dobývání nerostných surovin	575 0,03	192 11	274 44	2	20
Zpracovatelský průmysl	258 629 12,71	226 380 1 904	26 405 2 546	542	243
Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	1 303 0,06	463 7	529 153	10	29
Stavebnictví	218 187 10,73	188 512 1 876	19 795 765	390	84
Obchod, opravy mot. vozidel a spotřebního zboží	637 608 31,34	521 311 7 660	89 951 3 622	434	127
Pohostinství a ubytování	96 709 4,75	89 143 341	6 869 281	54	51
Doprava, skladování, spoje	69 787 3,43	62 386 1 112	6 745 379	61	30
Peněžnictví a pojištnictví	69 281 3,41	2 159 4	1 768 920	135	0
Nemovitosti a jejich pronájem, služby podnikatelům, výzkum	328 076 16,13	253 179 1 725	43 676 3 882	7 446	458
Veřejná správa, obrana, povinné soc. pojištění	12 693 0,93	1 723 3	41 3	2	4
Školství	23 626 1,16	16 133 58	1 234 30	17	1
Zdravotnictví, veterinární a soc. činnosti	29 541 1,45	2 284 14	1 070 65	12	8
Ostatní veřejné. soc. a osobní služby	156 102 7,07	78 628 182	3 858 364	67	32
Soukromé domácnosti s domácím personálem	105 0,0	103 1	1 0	0	0
Exteritoriální organizace a spolky	149 0,01	5 0	0 0	0	0
celkem	2 034 376 100,0	1 563 156 15 062	200 903 13 847	10 869	1 143

Národní hospodářství

Graf č. III/2

Pokud jde o mikroekonomickou strukturu, její dosavadní změny v meziborových přesunech a strukturální změny uvnitř oborů jen zčásti odpovídají požadavkům vysoké efektivnosti. Důsledkem je relativně nízká souhrnná produktivita práce, stále ještě malá konkurenceschopnost v mezinárodním srovnání a proto zatím stále nedostačující tempo rozvoje.

Vstup do Evropské unie prioritou

Nepsaný ekonomický záměr politického zvratu v roce 1989 byl vyrovnat se v hospodářství a v životní úrovni zemím západní Evropy (Německu a Rakousku) v relativně krátkém časovém období 10–20 let. Politický a ekonomický vývoj v Evropě ukázal, že nejrealističtější cestou je příprava České republiky na vstup do Evropské unie a její přijetí do tohoto svazku. Současný ekonomický vývoj EU lze označit za pozitivní. V roce 2000 vzrostla míra jejího hospodářského růstu na 3,0–3,5 procenta (ve světové ekonomice na 3,5–4 procent), míra nezaměstnanosti se snížila na méně než 9 procent, míra inflace i při tlaku cen ropy se zvýšila na hranici 2 procent. Rozpočtový deficit v průměru se pohyboval nad 1 procento a byl nižší, než je vyhlášené tříprocentní maastrichtské kritérium. Celková vládní zadluženost zemí EU dosahovala v poměru k HDP 69 procent.

V posledních letech vláda zabezpečovala podmínky pro vstup ČR do Evropské unie s mimořádným úsilím. Vytváření nutných předpokladů zejména v právní oblasti a v ekonomické připravenosti nabylo v roce 2000 na intenzitě. Všeobecně se předpokládá, že připravenost ČR ke vstupu spolu s dalšími transformujícími se zeměmi nastane začínaje rokem 2003. V listopadu 1999 vydala vláda ČR a Evropská komise „Společné zhodnocení priorit hospodářské politiky České republiky“ (viz pravidelnou přílohu časopisu Ekonom č. 46/1999), v němž za hlavní cíl hospodářské politiky české vlády bylo označeno splnění kodaňských kritérií, která vyžadují existenci funkcí tržní ekonomiky a schopnost vyrovnat se s konkurenčními tlaky v rámci unie, a odstranění výrazných rozdílů v HDP na obyvatele mezi Českou republikou a Evropskou unií. Konfrontace výsledků ekonomiky v roce 2000 s hlavními indikátory scénáře střednědobého vývoje hospodářství ČR do roku 2005 (promítá se do něj realizace souboru hospodářskopolitických opatření z roku 1999 i pozdějších) ukazuje, že současné trendy ve vývoji předstihují „prorůstový“ scénář v pozitivním smyslu ve všech směrech až na veřejné finance a vnější nerovnováhu.

Skutečnost v roce 2000 předstihuje prorůstový scénář především v tempu růstu HDP. Proti úrovni roku 1998 počítal prorůstový scénář pro rok 2000 s nulovým přírůstkem, ve skutečnosti bylo dosaženo 1,9 procenta. Střízlivě je ovšem nutné konstatovat, že i při tomto růstu se úroveň HDP na 1 obyvatele v paritě kupní síly snížila ve srovnání s průměrem EU. V roce 1997 činila 63 procent, nyní ji lze odhadnout na 59 procent. Dohnat průměr EU a především Německa tak bude při pětiprocentním přírůstku HDP v ČR záležitostí dalších více než 20 let. Prozatím se podařilo zlepšit vývoj proti scénáři v udržení nízké míry inflace a v míře nezaměstnanosti, ale horší jsou výsledky v poměru salda běžného účtu platební bilance k HDP a v saldu veřejných rozpočtů k HDP.

Národní hospodářství

Tab. č. III/8

Konfrontace s makroekonomickými cíli

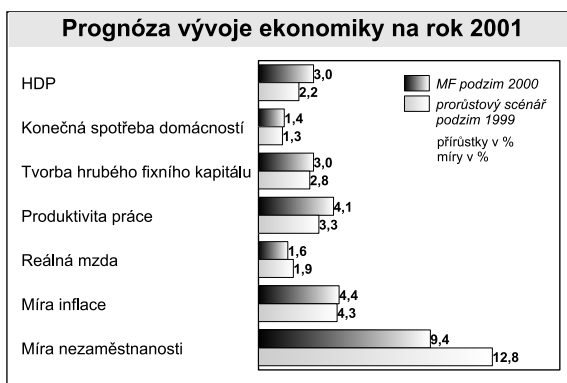
	Prorůstový scénář						Skutečnost	
	1999	2000	2001	2002	2003-2005		1999	2000
Průměrné tempo růstu v %, stálé ceny roku 1955								
HDP	-1,0	1,0	2,2	3,0	5,0		-0,8	2,7
Spotřeba domácností	1,2	0,9	1,3	2,0	3,7		0,7	1,7
Hrubá tvorba fix.kapitálu	-5,7	1,2	2,8	4,4	6,0		-4,4	4,1
Vývoz vč.služeb	4,2	6,6	6,2	6,4	8,3		-4,7	15,0
Dovoz vč.služeb	4,0	5,9	5,5	5,9	7,4		4,0	14,5
Průměrné roční tempo růstu v %								
Průměrná nominální mzda	8,5	7,2	6,3	6,5	6,5		8,2	6,3
Průměrná reálná mzda	6,2	2,6	1,9	1,5	3,1		6,0	2,4
Produktivita práce	1,5	3,8	3,3	3,2	4,6		2,7	5,2
Spotřebitelské ceny	2,2	4,4	4,3	5,0	3,9		2,1	3,8
Deflátor HDP	3,2	4,5	4,0	4,3	3,3		2,7	1,0
HDP (v běžných cenách)	2,2	5,6	6,3	7,4	3,3		1,9	3,7
Peněžní zásoba M2	10,0	9,0	7,3	8,4	9,5		8,1	8,0
Zaměstnanost (civilní)	-2,5	-2,7	-1,1	-0,2	0,4		-3,5	-2,4
Míra nezaměstnanosti v % (konec roku)	10,8	12,4	12,8	12,8	10,8		9,0	8,7
Saldo běž.účtů plateb - bilance v % HDP	-1,2	-1,3	-0,8	-0,4	0,7		-2,0	-5,0
Saldo veř. rozpočtů bez čist. půjček v % HDP	-5,1	-5,1	-4,9	-4,4	-2,1		-1,6	-7,7

Národní hospodářství

Prívětivá prognóza na rok 2001

Prognózy začínají být optimistické, rozhodně počítají s vyšší dynamikou HDP, než se očekávalo pro rok 2001 v již uvedeném scénáři hospodářské politiky vydaném vládou ČR a Evropskou komisí v závěru roku 1999. Prognostiky optimisticky naladilo jak očekávání pokračující (i když slábnoucí) konjunktury na Západě, tak tempo růstu dosažené v roce 2000 a očekávaný efekt z pokračujícího přílivu přímých investic. Všechna prognostická místa se shodla na tom, že tempo růstu HDP bude vyšší, než bylo dosaženo v roce 2000, ale že ještě nedosáhne žádoucích 5 procent. Shodla se i na tom, že inflace se bude držet pod 5 procenty, že pasivní saldo běžného účtu obchodní bilance by mělo být o něco nižší, než bylo v roce 2000, a že míra nezaměstnanosti se dále o něco zvýší. Produktivita práce by měla i v roce 2001 růst rychleji než reálné mzdy.

Graf č. III/3

Prognóza vývoje ekonomiky ministerstva financí zpracovaná v souvislosti s návrhem státního rozpočtu, který o ni opírá především daňové příjmy a sociální výdaje na nezaměstnanost, je ve všech indikátorech až na saldo běžného účtu platební bilance příznivější než tzv. prorůstový scénář vlády a Evropské komise. (Při odhadech na rok 2000 a výhledu na rok 2001 udává indikátory ekonomického vývoje v intervalech, níže je uveden střed těchto intervalů.)

Faktory makroekonomické rovnováhy

V roce 1999 se v běžných cenách úhrnná poptávka ve výši 2982 miliard Kč a úhrnná nabídka téměř vyrovnaly, a to při pasivním saldu zahraniční výměny zboží a služeb a za stavu recese ekonomiky. Pokles hrubé tvorby fixního kapitálu v běžných i stálých cenách a jen nízkém vzestupu výdajů na konečnou spotřebu proti roku 1998 znamenal značné utlumení domácí poptávky, ve stálých cenách dokonce její pokles. Domácí nabídka (HDP včetně změny stavu zásob) v běžných cenách byla jen o 28 miliard Kč nižší než domácí poptávka. Situaci proti hluboce nevyrovnanému roku 1997 změnil již od roku 1998 rychlejší růst fyzického objemu vývozu než dovozu a ve stejné míře i příznivý vývoj cen v zahraničním obchodě. Ve druhé polovině roku 1999 se situace v cenovém vývoji v zahraničním obchodě začala prudce zhoršovat a tento trend pokračoval i v roce 2000. (Pozn.: Úroveň cen v zahraničním obchodě se tak v roce 2000 ve vývozu i dovozu dostala zhruba na stejnou úroveň jako v roce 1997.) Nerovnováha mezi tvorbou a užitím HDP v běžných cenách začala v důsledku zvýšených dovozních cen v roce 2000 rychle narůstat. Zvýšení ekonomické nerovnováhy neohrožovalo však celkovou rovnováhu a stabilitu. Manko na běžném účtu platební bilance výrazně převyšoval příliv přímých zahraničních investic, který již v roce 1999 překrýval odliv spekulativního kapitálu (pro snížení vysokého úrokového diferenciálu mezi korunami úvěry a úvěry poskytovanými v západních zemích v jejich měnách).

Národní hospodářství

Tab. č. III/9

Makroekonomická rovnováha (v mld. Kč b. c.)

	1997	1998	1999	1.-3. čtvrtl. 2000
domácí poptávka	1769	1824	1861	1454
konečná spotřeba domácností	878	934	962	745
konečná spotřeba vlády ¹⁾	344	356	376	270
hrubá tvorba kapitálu	547	534	523	439
domácí nabídka (HDP)	1669	1798	1833	1408
rozdíl	-100	-26	-28	-46

Pozn.: ¹⁾ včetně neziskových institucí

Graf č. III/4

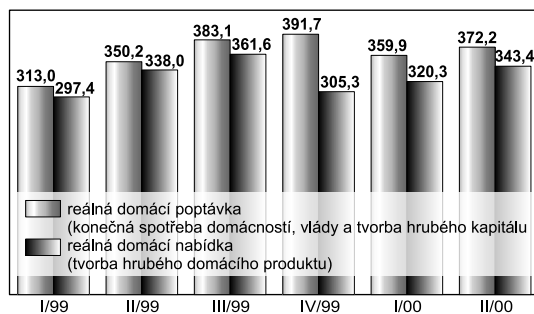
Zahraniční obchod

Směna zboží mezi ČR a ostatním světem se vyznačovala v roce 2000 výrazným zesílením obchodu v běžných i stálých cenách a stala se významným faktorem oživení. Prudce se zvýšily dovozní ceny a pomaleji se zvýšily ceny vývozní, což vedlo ke snížení reálných směnných relací (terms of trade). Růst dovozu ve stálých cenách předstihoval mírně růst vývozu, v běžných cenách byl předstih značný, což dosti zvýšilo pasivní saldo bilance zahraničního obchodu. Struktura vývozu i dovozu se dále mírně měnila ve prospěch skupiny strojů a dopravních prostředků. Teritoriálně pokračovalo vyšší sepětí se západními ekonomikami.

Zahraniční obchod byl v roce 2000 ovlivněn na jedné straně příznivou konjunkturou na rozhodujících vývozních trzích, především zemí EU, na druhé straně růstem světových cen některých dovážených komodit, především ropy. Přírůstek vývozu zhruba o 20 procent a dovozu zhruba o 25 procent v běžných cenách značně překonal odhadovaný růst světové výměny zboží. Míra otevřenosti české ekonomiky vzrostla, když při růstu HDP v běžných cenách o 2,9 procenta se obrát zahraničního obchodu podle odhadu zvýšil o 22,5 procenta. Obrát zboží přesáhl 2 biliony Kč. Pasivní saldo zahraničního obchodu se zvýšilo ze 64 miliard na 120 miliard Kč.

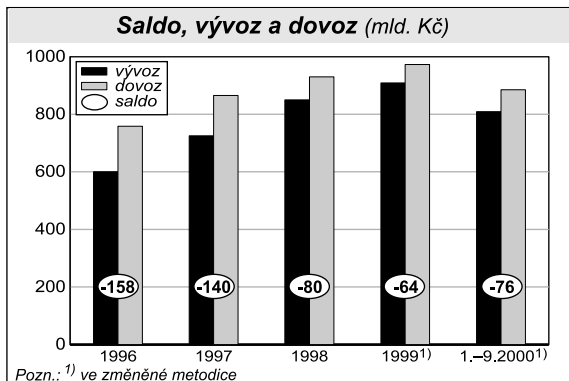
V komoditní struktuře v běžných cenách (při srovnatelné metodice) vzrostl podíl strojů a dopravních prostředků na vývozu o 1 bod na 44 procent, o stejnou hodnotu se snížil vývoz spotřebního průmyslového zboží na 13 procent. Stejný jako v roce 1999, tj. na dvou pětinach, zůstal vysoký podíl vývozu surovin, polotovarů a chemických výrobků a na 4 procentech podíl vývozu potravinářského a zemědělského zboží. Dopad zvýšených cen ropy se odrazil v nárůstu podílu dovážených surovin, polotovarů a chemických výrobků na více než 45 procent, poklesl podíl dovážených potravin na 5 procent a průmyslového zboží na 10 procent. Podíl dovážených strojů – 40 procent – se nezměnil. Aktivní saldo při směně zboží se o něco snížilo u průmyslového spotřebního zboží, téměř vyrovnaná zůstává směna strojů a dopravních prostředků, částečně se snížilo u potravinářského zboží, ale mimořádně se zvýšilo u surovin a paliv. Prakticky celý nárůst pasivního salda obchodní bilance o 45–50 mi-

Vztah reálné poptávky a nabídky zboží a služeb (ve stálých cenách 1995, v mld. Kč)

Národní hospodářství

Graf č. III/5

Tab. č. III/10

Zahraníční obchod ČR podle skupin zemí (mld. Kč)

	vývoz		dovoz	
	1999	1.-9. 2000	1999	1.-9. 2000
státy s vyspělou tržní ekonomikou	677,5	607,4	718,3	639,9
rozvojové země	29,9	28,8	43,9	39,7
evropské země s transform. ekonomikou (včetně SNS)	198,1	170,0	188,3	185,2
ostatní země (státní ekon.)	3,2	2,5	21,1	19,2

Na Slovensko se vyváží již jen 7,5 procenta z celkového vývozu. V dovozu podíl EU činí 62 procent (z toho v rámci zušlechťovacího styku 20 procenty), země s tranzitivní ekonomikou a SNS se podílejí včetně vlivu dovážené ropy více než 20 procenty, z toho Slovensko 6 procenty. Z rozvojových zemí a ze zemí se státní ekonomikou včet-

Tab. č. III/11

Vývoj cen a fyzického objemu zahraničního obchodu (prům. rok 1994 = 100)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
index cen vývozu	100,0	107,0	108,4	114,1	119,0	117,5
index cen dovozu	100,0	105,8	106,7	111,5	109,7	110,7
reálná směnná relace (roční)	100,0	101,1	101,8	102,2	108,5	106,1
index fyzického objemu dovozu	100,0	115,3	122,7	135,8	155,8	172,4
index fyzického objemu dovozu	100,0	126,3	142,7	154,0	170,1	180,8

liard Kč jde na vrub této skupiny, zbytek připadá na pokles aktivního salda u strojů a dopravních prostředků (6 miliard Kč) a u průmyslového spotřebního zboží (2 miliardy Kč) a na pokles pasivního salda u potravin (3 miliardy Kč).

Saldo obchodní bilance výrazně ovlivňuje aktivní zušlechťovací styk, podmiňovaný jak volnými kapacitami, tak levnou pracovní silou. V roce 1999 mimořádně vzrostlo jeho aktivní saldo (především s Německem) na 82 miliard Kč, v roce 2000 se zvýšilo na více než 100 miliard Kč. Bez tohoto salda by celkové pasivum ze zahraničního obchodu přesáhlo 220 miliard Kč. Na objemu vývozu se hodnota zušlechťovaného zboží podílí téměř jednou třetinou.

V teritoriální struktuře i v roce 2000 pokračovalo posilování orientace na státy s vyspělou tržní ekonomikou. Jejich podíl na vývozu ČR přesahuje 75 procent, z toho EU činí 69 procent a samo Německo více než 40 procent. Dolarová oblast a země s tranzitivní ekonomikou včetně Společenství nezávislých států jsou relativně slabým partnerem.

Národní hospodářství

ně Činy více dovážíme, než vyvážíme, takže pasivní saldo obchodní bilance s nimi dosáhlo -35 miliard Kč. Saldo se zeměmi Středoevropské dohody o volném obchodu bylo aktivní zhruba +30 miliard Kč, ale se SNS vysoce pasivní, a to -50 miliard Kč. Díky zúšlechťovacímu styku bylo saldo se SRN aktivní kolem 155 miliard Kč. Se Slovenskem docílila ČR aktivní saldo více než +8 miliard Kč.

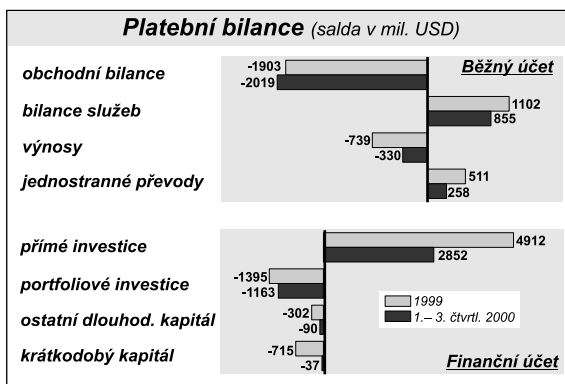
Cenový vývoj v zahraničním obchodě byl v roce 2000 výrazně nepříznivý a jeho dopad téměř z poloviny odčerpal efekt vyšší výkonnosti ekonomiky. Více než 5 procent celkového vývozu padlo jen na vyrovnání negativního cenového vývoje. (Nutné je ovšem poznamenat, že v roce 2000 se tak vyrovnal přínos z cenového vývoje roku 1998 pokračujícího v prvním čtvrtletí roku 1999.) Na směnné relace zahraničního obchodu měl nepříznivý vliv cenový nárůst ropy včetně nepříznivého kurzového vývoje koruny k dolaru, v němž ropy nakupujeme. Aktivní směnná relace v roce 2000 byla u potravin a chemikálií, pasivní vedle paliv u strojů a dopravních prostředků a průmyslového spotřebního zboží.

Zahraničněplatební vztahy

Platební bilance v roce 2000 navázala na pohyb platebních vztahů v předchozím roce. Při pasivním saldu obchodní bilance, aktivním saldu bilance služeb, pasivním saldu bilance výnosů (většinou odliv výnosů přímých investorů a zatížení ze zahraničních úvěrů) a aktivním saldu běžných převodů (transfery bez protihodnoty jako dary, penze, příspěvky apod.) narůstalo pasivum na běžném účtu především vlivem rostoucího pasiva obchodní bilance, které dosáhlo za celý rok 3 miliard USD. Na finančním účtu se naproti tomu zásluhou přímých investic výrazně zvyšovalo aktivní saldo. Za 1.–3. čtvrtletí 2000 dosáhlo pasivum na běžném účtu -1236 milionů USD (v předchozím roce ve stejném období -354 milionů USD). Koncem roku 2000 dosáhlo pasivní saldo běžného účtu -2 miliardy USD. Na finančním účtu vzniklo za 1.–3. čtvrtletí aktivní saldo 1,6 miliardy USD, přitom z čistého přílivu přímých investic 2,9 miliardy USD. Za celý rok 2000 příliv přímých investic dosáhl 5–6 miliard USD, takže aktivní saldo finančního účtu znovu výrazně otočí platební bilanci do aktivní polohy. Devizové rezervy v ČR se tak zvýšily o 1 miliardu USD a dosáhly kolem 20 miliard USD, přičemž devizové rezervy ČNB koncem roku činily 13 miliard USD.

Poměr salda běžného účtu platební bilance k HDP, který naznačuje zdravý chod ekonomiky – mezinárodní mezní uznávanou hranici je -5 procent –, se po ozdravení v letech 1998 a 1999 znovu vracel k mezní hranici: rok 1997 -7,7 procenta, rok 1998 -6,1 procenta, rok 1998 -1,9 procenta, rok 1999 -2 procenta, rok 2000 -5,0 procent. Hrubá zahraniční zadluženost koncem roku 2000 činila 23 miliard USD. U ní se za mezní hranici považuje poměr 40 procent k HDP. Tento poměr ČR překračuje, blíží se 50 procentům. Investiční pozice ČR má výraznou tendenci narůstat do pasivního salda, zejména v posledních letech. V roce 1996 v poměru k HDP představovala -4,5 procenta, v roce 1997 -6,4 procenta, v roce 1998 -6,7 procenta, v roce 1999 -7,5 procenta, v roce 2000 -8,5 procenta.

Graf č. III/6

Národní hospodářství

Tab. č. III/12

Měnově politické nástroje ČNB ³⁾

	datum	sazba (%)	datum	sazba (%)	datum	sazba (%)	datum	sazba (%)
Diskontní sazba ¹⁾	23.12.1998	7,5	12.3.1999	6,0	3.9.1999	5,5	27.10.1999	5,0
Lombardní sazba	23.12.1998	12,5	12.3.1999	10,0	3.9.1999	8,0	27.10.1999	7,5
Repo sazba (2 týdenní)	29.1.1999	8,0	4.5.1999	6,9	3.9.1999	6,0	27.10.1999	5,5 ²⁾
Povinné min. rezervy z primár. vkladů bank	30.7.1998	7,5	28.1.1999	5,0	7.10.1999	2,0		

Pozn.: ¹⁾ 23. 5. 1997 - 13 %, 14. 8. 1998 - 11,5 %, 27. 10. 1998 - 10,5 %²⁾ od 26. 11. 1999 - 5,25 %³⁾ Poslední údaje byly platné k 30. 11. 2000

Měnový vývoj

Měnová politika, jejímž posláním v souladu s ustanovením Ústavy ČR je zaručit stabilitu české měny, přejala od roku 1998 za svůj rámec určení cílené inflace. Předtím jejím cílem bylo udržet rozpětí (hranici) růstu peněžní zásoby. Měnová politika se přitom opírá o základní postulát monetární teorie: Množství peněz v ekonomice násobené rychlostí jejich obratu je úměrné objemu HDP (v základním období) násobenému inflací. Zatímco o vývoji let 1997, 1998 a začátku roku 1999 byla vedena diskuse, do jaké míry měla na prudký pokles tuzemských zdrojů peněžní zásoby vliv restriktivní politika ČNB a do jaké míry na zástavu úvěrů (credit crunch) působila neochota bank půjčovat předluženým podnikům další finanční prostředky, pro rok 2000 prozatím taková diskuse neexistuje. Přitom růst peněžní zásoby se již v letech 1999 a 2000 dostal na úroveň růstu let 1995, 1996 a 1997.

Růst peněžní zásoby, která je monetárním indikátorem množství peněz v ekonomice a signalizuje tak potenciál cenové hladiny, se od roku 1998 opírá o růst čistých zahraničních aktiv. V letech 1997 a 1998 to byl příliv spekulativního zahraničního kapitálu, v letech 1999 a 2000 příliv přímých zahraničních investic. Čistá zahraniční aktiva se od roku 1997 zvýšila do konce roku 2000 o 350 miliard Kč, zatímco domácí úvěry poklesly. Vedle přílivu přímých kapitálových vstupů se na vzestupu čistých zahraničních aktiv podílely i úvěry poskytované tuzemskými bankami nerezidentům, nárůst devizových výpůjček podnikového sektoru v zahraničí a snížení zahraničních pasiv odlivem likvidního kapitálu komerčních bank na korunové termínované účty do zahraničních finančních ústavů (v roce 2000 130 miliard Kč). Koncem roku 2000 se peněžní zásoba blížila 1,5 bilionu Kč.

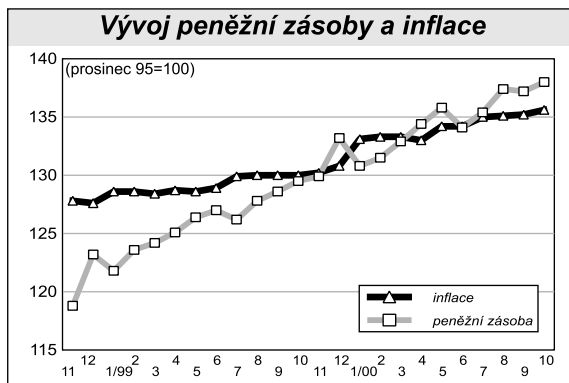
Rozhodující složkou peněžní zásoby byly i v roce 2000 termínované vklady, které se na ní podílely zhruba polovinou a spolu s ostatními druhy kvazipeněz téměř dvěmi třetinami. V roce 2000 a již i v roce 1999 po poklesu úrokových sazeb došlo k rychlému vzestupu oběživa, které se za dva roky zvýšilo o více než dvě třetiny proti stavu na konci roku 1998. Přispěla k tomu i nedůvěra domácností v bankovní sektor.

Hlavním nástrojem měnové politiky jsou úrokové sazby, přičemž ČNB v souladu s měnovými instrumenty Evropské centrální banky za klíčovou sazbu začala považovat dvoutýdenní reposazbu, i když též používala diskontní a lombardní sazbu. Po uvolnění restriktivní měnové politiky od druhé poloviny roku 1998 zůstávaly uvedené klíčové sazby v roce 2000 stabilní.

Národní hospodářství

Sazba povinných minimálních rezerv byla sjednocena s požadavky EU již v říjnu 1999 na 2 procenta, čímž se uvolnilo do oběhu kolem 60 miliard Kč. Nastavení úrokových sazeb je otázkou většího počtu faktorů jako skutečné a předpokládané inflace, vývoje reálných úrokových sazeb, měnového kurzu a úrokového diferenciálu vůči nejvýznamnějším zahraničním sazbám.

Graf č. III/7

Pramen: ČNB

Tab. č. III/13

Vývoj úvěrové emise a vkladů (mld. Kč)

	1997	1998	1999	30. 9. 2000
Úvěry celkem	1142	1153	1120	1121
Meziroč. přírůstek v %	-	1,0	-2,8	-5,0
v tom: korunové	924	897	870	886
v cizí měně	218	255	251	235
Nově čerpané úvěry	1143	1457	1565	1048
Vklady	1176	1195	1200	1285
Meziroč. přírůstek v %	4,8	1,6	0,5	2,7

těchto úvěrů. Naproti tomu na straně poptávky byla brzdou nemožnost řady českých podniků vstoupit na úvěrový trh, protože nejsou schopné dát příslib, že budou řádně splácet úvěr.

Objem vkladů přestal v roce 1999 prakticky růst a stejná tendence se projevila i v roce 2000. Meziroční přírůstek v roce 1999 činil pouze 0,5 procenta, ke konci třetího čtvrtletí minulého roku jen 2,7 procenta. Po odečtení úroků, které se připočítávají automaticky, vklady vlastně poklesly, takže je vlastně uloženo méně peněz, než bylo vybráno. Tím více poklesly reálné vklady, odečte-li se inflace. Na celkovém objemu vkladů se podílí obyvatelstvo 64 procenty.

Vývoj úrokových sazeb pokračoval i v roce 2000 v sestupné tendenci, a to jak u depozit, tak u úvěrů. Dávnou minulostí (1998) byl vysoký, až desetiprocentní úrokový diferenciál ve vztahu k zahraničí, který přitahoval miliardy spekulativního kapitálu. U úvěrů se snížila průměrná úroková sazba z 10,5 procenta koncem roku 1998 na 7,1 procenta koncem třetího čtvrtletí 2000, u vkladů z 6,7 procenta na 3,3 procenta.

Národní hospodářství

Kurs koruny

Od května 1997 je kurs koruny udržován jako řízený plovoucí kurs koruny (předtím jako fixní kurs v pásmu). Cílem kursové politiky ČNB je zabránit nadměrnému kolísání kursu měny v krátkodobém výhledu. Tuto taktiku se snažila spojit s oceněním reálného kursu se zřetelem k růstu produktivity práce a dalších kvalitativních zlepšení. Její kursovou politikou v letech 2000 i 2001 je postupně mírně posilovat kurs koruny v rámci evropských měn (EUR).

Kurs koruny v roce 2000 se výrazně rozdílně vyvíjel vůči USD i vůči EUR, to je k měně, kterou k 1. lednu 1999 přijala ČNB jako referenční měnu namísto DEM. Základním kritériem pohybu kursu koruny byl vztah obou uvedených měn na světových devizových trzích. Již v průběhu roku 1999 činila ztráta EUR vůči USD 15 procent,

v roce 2000 se stal pokles EUR razantním (koncem října proti stavu na startu k 1. lednu 1999 činil již téměř 30 procent). Ve shodě s tím se pohyboval kurs koruny vůči USD, zatímco vůči EUR měl tendenci pomalého zpevnění. Se zeměmi EU je ekonomika ČR svázána ze 70 procent zahraniční směnou zboží a služeb.

V letech 1999 a 2000 při pronikavém snížení inflačního diferenciálu mezi ČR a západními vyspělými ekonomikami byl značně omezen vliv indexu reálného efektivního kursu, a tím se značně zbrzdilo sblížování cenových úrovní. Cenová hladina, která byla v roce 1998 na 36,5 procenta vůči

Tab. č. III/14

Vývoj kursu koruny (roční, měsíční průměry)

	CZK/DEM	CZK/USD	CZK/EUR
1995	18,52	26,55	–
1996	18,05	27,14	–
1997	18,28	31,71	–
1998	18,33	32,27	–
1999	18,86	34,6	36,88
I.00	18,42	35,45	36,02
III.00	18,2	36,84	35,6
VI.00	18,42	37,98	36,02
X.00	18,04	41,12	35,28

či SRN a na 41,5 procenta vůči USA – inflace u nás byla relativně jen o něco vyšší –, se z tohoto důvodu změnila jen málo, vůči USA však měl na její další pokles výrazný vliv pokles kursu koruny vůči USD. Přitom nastoupení cesty k postupnému narovnání relací cenových úrovní je významným úkolem hospodářské a měnové politiky.

Mezi vnitřní kupní silou a vnější kupní silou koruny je v České republice mimořádně velký rozdíl, který začíná být typický spíše pro rozvojové země. ERDI (Exchange Rate Deviation Index), tj. poměr mezi směnným kursem a paritou kupní síly, v roce 1999 dosahoval ve srovnání se zeměmi OECD 2,431 (parita kupní síly – Purchasing Power Parity – porovnává hodnotu spotřebního koše ve dvou měnách). V roce 2000 se o něco snížil. Riziko cenového šoku při vstupu ČR do EU je velmi citelné a podle řady ekonomů je s těžší myslitelné ucházet se po nabytí členství v EU rychle také o účast v Hospodářské a měnové unii (EMU).

Vývoj inflace

Vývoj inflace se dostal po roce 1998 pod tvrdší dohled měnové politiky, protože ČNB si stanovila jako rámec pro tuto politiku přijmout určování cílené inflace. Jako indikátor pro inflaci stanovila tzv. čistou inflaci, která je vyjádřena indexem spotřebitelských cen očištěným od vlivů administrativních změn cen a změn nepřímých daní. Je určována centrální bankou jeden rok dopředu na konec roku a ve střednědobé perspektivě. Pro prosinec 1999 byla cílová inflace stanovena na úrovni $4,5 \pm 0,5$ procenta, ve skutečnosti dosáhla 1,5 procenta, pro prosinec 2000 pak 3,5–5 procent, ve skutečnosti dosáhla 3,3 procenta.

V roce 1999 došlo k mimořádnému průlomů v dezinflačním procesu, když míra inflace z roku 1998 ve výši 10,7 procenta se snížila na 2,1 procenta v roce 1999. Hlavním důvodem bylo přibrzdění deregulace cen usměrňovaných státem a pokles cen potravin. V roce 2000 dezinflační proces pokračoval, ovšem s tím, že navázal na původní předpokládaný trend do roku 2005, který stanovil přiblížit se na dosah inflaci v Evropské unii. V podstatě

Národní hospodářství

Tab. č. III/15

Vývoj inflace celkem a čisté inflace (přírůstek v % proti předchozímu roku)

	1996	1997	1998	1999	2000 ¹⁾
spotřebitelské ceny	8,8	8,5	10,7	2,1	3,8
čistá inflace	7,3	6,0	5,7	0,7	3,0 ²⁾

Pozn.: ¹⁾ odhad HN²⁾ prosinec proti prosinci 1999 3,3

Tab. č. III/16

Cenový vývoj (přírůstek v % proti předchozímu roku)

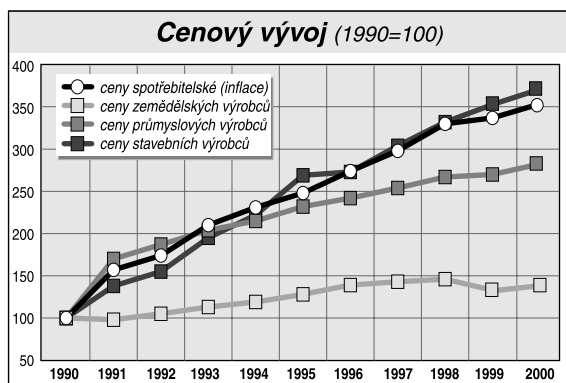
	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ¹⁾
spotřebitelské ceny	9,1	8,8	8,5	10,7	2,1	3,8
ceny průmyslových výrobců	7,6	4,8	4,9	4,9	1,0	4,8
ceny stavebních výrobců	10,6	11,2	11,3	9,4	4,8	4,0
ceny zemědělských výrobců	7,6	8,2	3,4	2,3	-11,7	8,4
ceny nákladní dopravy	8,5	7,8	8,5	11,6	3,8	2,9
ceny spojových výkonů	11,5	6,1	14,3	8,1	9,1	6,8
ceny podnikatelských služeb	12,1	15,1	11,4	7,0	0,7	0,7
cenový deflátor HDP	10,2	9,7	6,5	11,0	2,4	1,0

Pozn.: ¹⁾ odhad HN

to znamenalo zvýšit spotřebitelské ceny v ČR jen o 21 procent koncem roku 2005 proti roku 2000. Přitom do konce roku 2002 mají být všechny ceny plně deregulované.

Míra inflace se v roce 2000 vrátila téměř do předpokládané výše pro období 2000–2002 (průměr 4,6 procenta ročně) a dosáhla 3,8 procenta. Celkový inflační vývoj se odrazil ve vývoji cen výrobců a v cenách tržních služeb, jejichž trend však na rozdíl od roku 1999 byl ve většině případů rychlejší. U cen průmyslových výrobců rychlejší cenový vývoj ovlivnila světová cena nakupované ropy, u cen zemědělských výrobců byl v roce 2000 částečně vyrovnáván hluboký neudržitelný pokles cen některých produktů, který znamenal pokles pod výrobní náklady.

Graf č. III/8

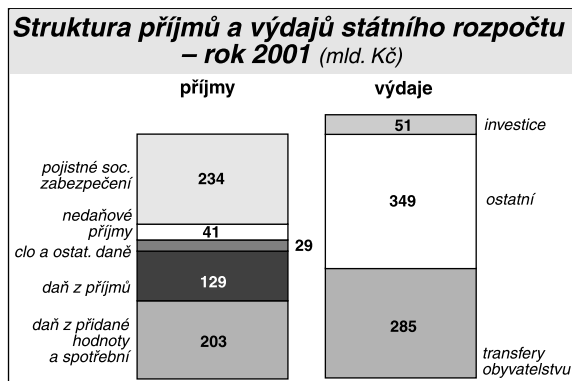
Národní hospodářství

Veřejné rozpočty a veřejný dluh

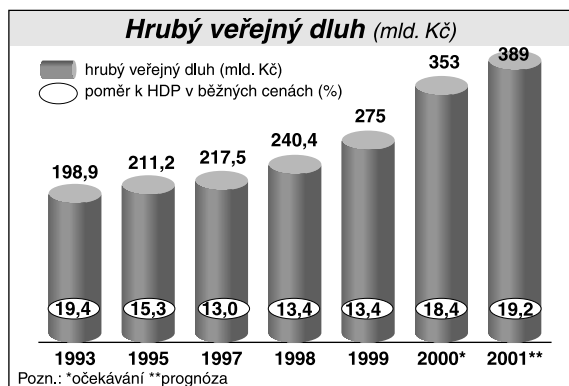
Na úseku veřejných financí byly roky 1999 a 2000 poznamenány vedle snahy o obezřetnou finanční politiku podporující oživení ekonomiky především úsilím o fiskální transparentnost. V předchozích letech se i při vyrovnaném státním rozpočtu přenášela řada finančních operací na transformační instituce a garanční fondy, kde postupně narůstaly mimorozpočtové závazky a záruky státu. Ty podle odhadu českých orgánů a Světové banky byly koncem roku 1999 stejně velké jako oficiální státní dluh (227 miliard Kč), který se od veřejného dluhu v roce 1999 ve výši 275 miliard Kč liší o dluh územních rozpočtů, dluh FNM a dluh všeobecného zdravotního pojištění. Potenciální dopad těchto závazků by měl být brán v úvahu v rozpočtovém plánování prvních let třetího tisíciletí.

Veřejné rozpočty (zahrnují státní rozpočet, místní rozpočty, státní fondy) byly sestavovány pro rok 2001 v novém právním a institucionálním rámci a propočteny zpětně pro rok 2000 a pro rok 1999. Fiskální politika vlády se opírala při svých představách o rozpočtových prioritách, stabilizačních a redistribučních vlastnostech veřejných rozpočtů o státní rozpočet, na který připadají téměř tři čtvrtiny konsolidovaných veřejných rozpočtů s vyloučením přesunů mezi rozpočty.

Graf č. III/9

Graf č. III/10

Včetně čistých půjček, tj. v podstatě z příjmů a výdajů z transformačních procesů (prodeje státních podniků), je saldo veřejných rozpočtů podstatně nižší; v roce 1999 činilo -0,6 procenta, v roce 2000 -5,2 procenta a v roce 2001 se předvídá na -1,5 procenta HDP. Úrokové platby od roku 2000 přesahují 20 miliard Kč ročně, budou dále růst.

Úroková míra (kolem 7 procent) je a bude v nejbližších letech vyšší než růst HDP v běžných cenách, takže dluh z tohoto titulu reálně narůstá. Bez čistých půjček dosáhne saldo všech veřejných rozpočtů -6,8 procenta HDP, takže čisté příjmy z privatizace představují v tomto roce 5,3 procenta HDP. Jsou určeny převážně pro ekonomiku, nikoliv pro krytí ztrát z transformačních procesů, respektive z ozdravení bankovního sektoru. (Není např. počítáno s krytím záruky státu za úvěry IPB, které se při prodeji této banky odhadovaly na 50–100 miliard Kč.) Až v dalších letech (rozhodně po roce 2002) po dokončení privatizace přestane mít soustava veřejných rozpočtů část svých příjmů z tohoto titulu,

Národní hospodářství

bude možná deficit rozpočtů vyšší až o 2 procenta HDP, pokud se s tím fiskální politika nevyrovná. Tak totiž přispívaly příjmy z privatizace v 90. letech průměrně ročně do veřejných rozpočtů.

Státní rozpočet v roce 2000 přes omezitelnou fiskální politiku skončil (podle odhadu ministerstva financí při předložení návrhu státního rozpočtu na rok 2001) vyšším deficitem o 4,4 miliardy Kč, než byl předpokládán schváleným rozpočtem. Celkový deficit tak dosáhl 39,6 miliardy Kč. Důvodem je nižší než rozpočtovaný příjem o 7,3 miliardy Kč způsobený především nižším výnosem z daní z příjmů z kapitálových výnosů fyzických osob a právnických osob a ze spotřební daně. Mírně klesly proti rozpočtovaným i skutečné výdaje, a to o 2,9 miliardy Kč díky jejich včasné regulaci. V roce 2000 vláda vytvořila dva nové mimorozpočtové fondy – Státní fond dopravní infrastruktury a Státní fond rozvoje bydlení, které obdrží část příjmů z privatizace. Do dopravního fondu byly již v roce 2000 přesunuty ze státního rozpočtu některé výdaje.

Fiskální politika pro rok 2001 musela akceptovat řadu nepominutelných podmínek. Především politickou dohodu, podle níž se má sestavit státní rozpočet s deficitem -20 miliard Kč (v roce 2002 -10 miliard Kč, v roce 2003 bez schodku). Návrh rozpočtu na rok 2001 byl sestaven podle nových, sněmovnou schválených pravidel, které vyžadují, aby do rozpočtu byly zahrnuty operace státních finančních aktiv, v podstatě dopady ze současného dokončování restrukturalizace bank a průmyslových podniků. Do rozpočtu musely být promítnuty i dopady ztrát z transformačních operací z minulých let. Fiskální politika musela rovněž počítat jen s malým nárůstem příjmů, plynoucích z nízkého tempa ekonomického rozvoje a s vysokým podílem stále rostoucích mandatorních výdajů opírajících se o zákonem stanovené normy. Konsolidace rozpočtu za této situace byla umožněna omezením rozpočtových výdajů, což znamenalo výrazné omezení manévrovacího prostoru vlády při snaze realizovat záměry z programového prohlášení a z projektovaných úseků jednotlivých politik. Výsledkem všech uvedených omezení uskutečňovaných při současném úsilí nepodlomit nastoupenou cestu oživení a zajistit dlouhodobě udr-

Tab. č. III/17

Příjmy a výdaje státních a místních rozpočtů (v mld. Kč)

	1997	1998	1999	2000 oček. ¹⁾	2001 návrh ¹⁾
státní rozpočet – příjmy	509,0	537,4	567,3	597,9	636,2
DPH	117,6	119,4	138,3	153,6	136,0
spotřební daně	64,2	67,8	73,1	75,1	67,2
daň z příjmu právnických osob	41,6	51,1	51,3	51,3	52,8
daň z příjmu fyzických osob	33,2	36,3	35,1	33,9	76,5
ostatní daně včetně silniční	15,9	17,5	19,5	17,4	15,4
clo	14,9	13,6	12,0	12,8	12,2
nedaňové příjmy	30,5	27,7	16,0	18,2	40,8
pojistné soc. zabezpečení	191,0	203,9	210,9	220,5	234,4
státní rozpočet – výdaje	524,7	566,7	596,9	682,9	685,2
sociální dávky	206,0	222,8	238,0	257,4	272,7
důchody	156,0	165,4	177,9	185,2	197,8
investice	50,6	50,5	59,0	61,2	50,6
vládní úvěry	3,6	5,1	–	–	–
podíl výdajů státního rozpočtu na HDP (%)	31,8	31,1	32,0	35,9	33,6
místní rozpočty – příjmy	147,1	161,8	179,9	146,9 ²⁾	158,0 ²⁾
místní rozpočty – výdaje	151,8	160,3	170,6	156,0	166,1

Pozn.: ¹⁾ podle nových rozpočtových pravidel

²⁾ bez bývalých okresních úřadů

Národní hospodářství

žitelný dynamický růst byl schodek státního rozpočtu ve výši -49 miliard Kč. Schodek má být kryt emisími státních dluhopisů a změnou stavu krátkodobých prostředků na bankovních účtech.

Příjmy státního rozpočtu na rok 2001 podle návrhu předloženého v říjnu 2000 Poslanecké sněmovně dosáhnou 636,2 miliardy Kč (ve srovnání s očekávanou skutečností za rok 2000 budou vyšší o 6,4 procenta), výdaje 685,2 miliardy Kč (srovnatelné o 0,3 procenta vyšší). Schodek má tedy dosáhnout -49 miliard Kč (srovnatelnou metodou propočtený očekávaný schodek za rok 2000 by dosáhl -85 miliard Kč). Poměr tohoto schodku k HDP dosahuje 2,5 procenta.

Příjmy návrhu státního rozpočtu mají dynamičtější růst než výdaje. V příjmech se počítá se stejným daňovým zatížením jako v roce 2000, a to při snížení sazeb daní z příjmů vyrovnávaným úpravami nepřímých daní. (Bez příspěvků na sociální pojištění, které figuruje v zemích EU mimo rámec rozpočtů, má Česká republika nižší daňové příjmy vyjádřené poměrem k HDP.) Ve výdajích tvoří hlavní složku mandatorní výdaje. Vzhledem k zahrnování sociálního zabezpečení do rozpočtů tvoří transfery obyvatelstvu 42 procent výdajů, ztráty Konsolidační banky 8 procent, investiční výdaje 7 procent a ostatní výdaje 43 procent. Nejvyšší přírůstky státních prostředků v roce 2001 jsou určeny na vzdělávání (o 17 procent více ve srovnání s rokem 2000), na státní správu, územní samosprávu a politické strany (o 43 procent). Většina činností krytých státním rozpočtem, jako tělovýchova, zdravotnictví, sociální péče a politika zaměstnanosti, bezpečnost státu a právní ochrana, zaznamená nárůst prostředků kolem 8 procent. Na kulturu se vynaloží o 42 procent více. Ostatní činnosti jsou většinou pokrývány o něco vyššími prostředky, výrazný úbytek (na tři pětiny) se týká výdajů na průmyslová a ostatní odvětví hospodářství, protože prostředky bude mít např. státní fond dopravy z daní, které na něj přejde.

Místní rozpočty v roce 2000 (podle očekávané skutečnosti ke konci roku) měly mít příjmy 175,6 miliardy Kč, výdaje 185,5 miliardy Kč, takže by měly skončit schodkem -9,8 miliardy Kč. V roce 1999 místní rozpočty prodejem akcií energetických společností dosáhly výrazného přebytku 18 miliard Kč. V roce 2001 podle predikce ministerstva financí příjmy územních samospráv (krajské samosprávné orgány se začnou teprve rozjíždět) budou mít příjmy 158 miliard Kč, výdaje 166,1 miliardy Kč, tedy schodek jejich rozpočtů dosáhne 8,1 miliardy Kč. Vlastní příjmy se na celkových příjmech mají podílet 81 procenty, zbývající podíl budou tvořit dotace a transfery státního rozpočtu a dotace ze Státního fondu životního prostředí.

Veřejný dluh (hrubý) v roce 1999 činil 275 miliard Kč, v roce 2000 vzrostl podle odhadu na 353 miliard Kč, v roce 2001 se očekává jeho další růst na 389 miliard Kč, což bude odpovídat 19,2 procenta HDP. Toto zadlužení v mezinárodním srovnání není vysoké. Problémem však zůstává jak jeho vysoké absolutní zvyšování, tak i zvyšování jeho podílu na HDP. To ukazuje na poměrně stále vyšší zátěž při jeho budoucím splácení.

Státní dluh se začal od roku 1996 rychle zvyšovat a nabývá v důsledku zahrnování ztrát transformačních institucí značného rozsahu. Přitom, jak již bylo uvedeno, skryté dluhy a garance mají rovněž značný rozměr (prozatím se do těchto „kostlivců“ vypadávajících ze skříní“ nepočítá garance státu za propad IPB, který se odhaduje na 50–100 miliard Kč).

Klíčoví činitelé růstu

Hospodářská politika pro rok 2000 a další léta si za jeden z hlavních cílů uložila dokončit ekonomickou restrukturalizaci tím, že odstraní nedostatky makroekonomické povahy a bude klást větší důraz na řešení mikroekonomických problémů. Priority přitom klade na zlepšení rámce pro správu podniků, na revitalizační program pro největší české podniky, na podporu malých a středních podniků, na investiční pobídky, na otevření zbývajících nefinančních podniků, na posílení finančního sektoru a na sjednocení právních a technických norem s normami a zákony EU. Všechna opatření v mikroekonomické sféře tak mají přispět k rozhybání hlavních činitelů ekonomického rozvoje (pracovní síly, investice, přírodní zdroje), které jsou v současné etapě světového vývoje úzce spjatý s vědecko-technickým pokrokem. Zaostávání vědecko-technického pokroku bylo rovněž jedním z hlavních důvodů propadu české ekonomiky ve srovnání s vyspělými kapitalistickými zeměmi. Příčinou bylo především odtržení od světového vědecko-technického vývoje, jehož charakteristickým znakem byl v uplynulých 50 letech vývoj počítačů a jejich využití ve všech oblastech života a ekonomiky. Poslední desetiletí sice otevřelo brány širokému nástupu počítačů a informačních technologií i v ČR, ale zpoždění jejich využití ve vědě a technice a v apli-

Národní hospodářství

kaci zejména v průmyslu je tak velké, že se nedá nejen v krátké době dohonit, ale dokonce narůstá. Přitom transformační proces a vystavení českého průmyslu konkurenci světového obchodu a tržním podmínkám vedlo k výraznému omezení vědecko-technické základny, která z hlediska konkrétních okamžitých (tržních) výnosů se jevila jako neefektivní. Část výzkumné základny pracující u velkých průmyslových celků s jejich rozdrobením zmizela úplně.

Transformační proces a tendence udržet chod ekonomiky v dosavadním rozsahu a staré struktuře znamenaly úpadek všech neefektivních výroby (především hutnického a strojírenského komplexu a textilního a kožedělného průmyslu, který se zadlužil a byl a je v současné době téměř bez kapitálu, a dokonce nemůže ani vstoupit na úvěrový trh). V procesu globalizace tak jsou možnosti rozvoje velkých českých podniků a zvýšení jejich role ve světové ekonomice mizivé. Podkapitalizace tuzemských podniků v české ekonomice je téměř všeobecná. Druhý základní faktor rozvoje ekonomiky, pracovní síly, byly vždy ve srovnání se světem na potřebné úrovni, ale rovněž zde je stále obtížnější udržovat krok s rychle rostoucími kvalifikačními požadavky. Značná část tíhy ekonomického chodu a rozvoje se tedy opírala v posledních letech o využívání přírodních podmínek a dobrou základnu v úrovni pracovních sil.

Přivést ekonomiku do dynamického udržitelného rozvoje znamená tedy spoléhat se na příliv efektivního zahraničního kapitálu ve formě konkrétních investic nebo vstupu strategických partnerů do velkých podniků, které by je přiblížily světové globalizaci. Tento přístup si zvolila hospodářská politika za konkrétní nejbližší cíl. Současné zakládá podmínky pro růst vzdělanosti obyvatelstva.

Investice

Míra hrubých národních úspor, která ukazuje na krytí kapitálu z domácích úspor, se po kulminaci v roce 1995 (30,4 procenta z HDP) pohybuje v rozmezí mezi 26 a 28 procenty. V roce 1999 proti předchozímu roku poklesla o 1,3 bodu na 26,5 procenta HDP. V roce 2000 se mírně zvýšila. Spolu s hrubými národními úsporami kryl hrubou tvorbu kapitálu (fixního a přírůstků zásob) příliv přímých zahraničních investic. Hlavní složkou celkových národohospodářských úspor byly a jsou úspory domácností, které se na vkladech u peněžních ústavů v roce 1999 podílely 69 procenty a v roce 2000 68 procenty. Většinu těchto úspor tvoří vklady termínované (u podniků tvoří vklady zůstatky na běžných účtech a další peníze „na viděnou“) a jsou tak hlavním zdrojem úvěrování. Míra úspor domácností, daná podílem na dis-

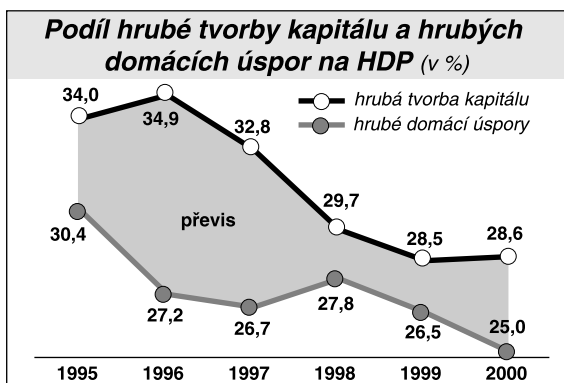
Tab. č. III/18

Míra investic a hrubých domácích úspor
(podíly v % HDP)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
hrubá tvorba kapitálu	34,0	34,9	32,8	29,7	28,5	28,6
domácí úspory	30,4	27,2	26,7	27,8	26,5	25,0
převis v bodech	3,6	7,7	6,1	1,9	2,0	3,6

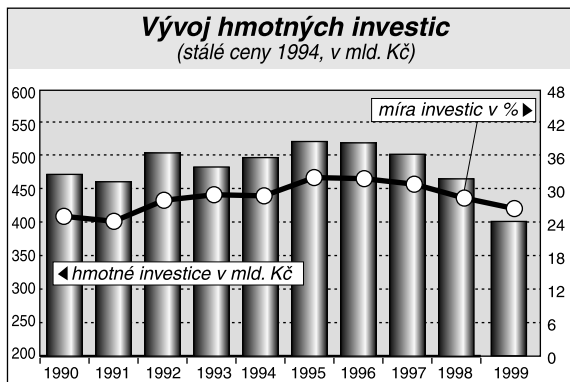
Graf č. III/11

Podíl hrubé tvorby kapitálu a hrubých domácích úspor na HDP (v %)

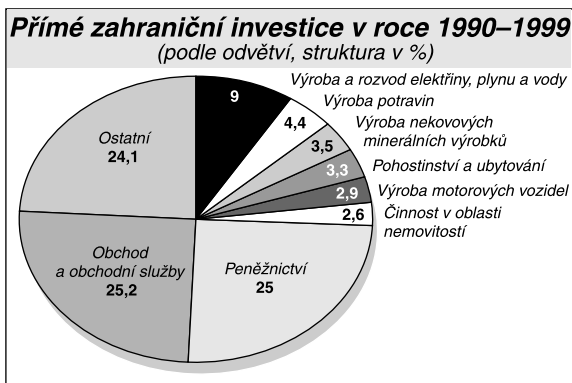

Národní hospodářství

Graf č. III/12

Graf č. III/13

a vyrovnal se tak zhruba objemu investic v roce 1998. Pozitivní realitou je stále sílící podíl pořizování nových investic a klesající podíl použitých investic, které představují již jen jednu desetinu z celku (v roce 1999 ještě více než 10,4 procenta, v roce 1998 11,5 procenta). Na nárůstu investic se v roce 2000 podílel absolutně i relativně sektor nefinančních podniků. Jeho podíl na investicích ve státě dosáhl téměř 68 procent, podíl vládního sektoru přes 20 procent, sektoru domácností téměř 10 procent a sektoru finančních institucí kolem 2,5 procenta.

Kvalita, pokrokovost a modernizace a rychlejší návratnost investic se zlepšuje. V minulém roce se dále zvyšoval podíl strojů a zařízení. Na pořízení nových investic se podílel již více než 50 procenty, zatímco v roce 1999 48 procenty a v roce 1998 46 procenty. Přitom pokračuje trend zvyšování nákupu strojů ze zahraničí. V sektoru nefinančních podniků byl podle odvětví zřetelně znát nárazový vliv investiční aktivity velkých podniků. (Investice jednoho většího podniku zvýší nadprůměrné investice celého odvětví v určitém období, při odmlčení investiční činnosti na určitou dobu se růst investic v odvětví sníží.)

ponibilním důchodu, v roce 1998 prudce vzrostla pro vysoké úroky z vkladů a pro zajištění „zlých časů“, aby se v roce 1999 vrátila na prozatím spíše obvyklou míru kolem 12 procent. Rovněž odložená spotřeba domácností v roce 2000 se udržuje na této hranici.

Míra investic, měřená jako podíl hrubé tvorby kapitálu na HDP, byla od roku 1993 vždy vyšší než míra úspor. Kulminovala v letech 1995 a 1996 až k 35 procentům, pak postupně klesala k 28,5 procenta v roce 1999. Převís míry investic nad mírou hrubých domácích úspor, který v roce 1999 činil 2 body, což v absolutním vyjádření činilo 37 miliard Kč, vyjadřuje přesun zahraničních úspor do české ekonomiky. V roce 2000 se převís zvýšil při mírně zvýšené míře úspor, ale výrazně zvýšené míře investic na 3 body (60 miliard Kč).

Hrubé hmotné investice (představují výdaje, které byly vynaloženy na pořízení hrubého investičního majetku – HIM – v souladu s účetnictvím) v roce 2000 dosáhly objemu 560 miliard Kč v běžných cenách. Po postupném poklesu od roku 1997 se trend v objemu investic obrátil. Proti roku 1999 se objem investic ve stálých cenách zvýšil o 5 procent

Národní hospodářství

Česká ekonomika nemá dostatek vnitřních kapitálových zdrojů. Tuzemské větší podniky a instituce jsou v hospodářských potížích, nejsou schopné investovat bez mimořádného rizika, někdy k tomu schází i potřebná invence. Proto se hospodářská politika vlády zaměřila na získávání přímých zahraničních investic, od nichž se očekává pokrok, modernizace, získávání zahraničních trhů. Vláda s platností od poloviny roku 2000 rozšířila zvláštní systém pobídek pro průmyslové podniky, který se zaměřuje na slevy na daních z příjmu nových poplatníků a slevy na daních u stávajícího poplatníka, na hmotnou podporu při vytváření nových pracovních míst, hmotné podpory při rekvalifikaci pracovníků, osvobození od cla, poskytnutí dotací obcím na vybudování tzv. průmyslových zón a na poskytování příspěvku při zavádění systémů řízení šetrných k životnímu prostředí. Limitní hranice investování z dřívějších 25 milionů USD se snížila na 10 milionů USD.

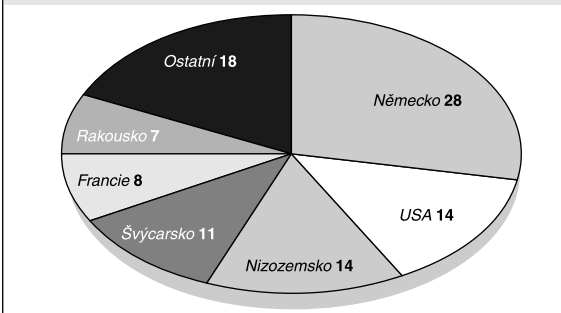
Očekávaný systém tzv. pobídek měl vliv na růst přímých zahraničních investic již v roce 1999 a projevil se výrazným způsobem v růstu přílivu přímých zahraničních investic znovu v roce 2000. Podle loni projednaných vstupů zahraničních investic a rozjednávaných investic pro další léta lze očekávat, že příliv bude ve zvýšené míře pokračovat i po roce 2000. (Do těchto investic ČNB počítá nejen konkrétní hmotné investice financované ze zahraničních zdrojů, ale také investice financované ze zisku z institucí a podniků patřících zahraničnímu kapitálu a nákupy více než 10 procent akcií tuzemských podniků.)

Struktura přímých zahraničních investic nebyla v minulých letech z hlediska zvyšování výkonnosti ekonomiky nejvýhodnější. Jejich převážné zaměření buď vůbec, nebo jen málo a nepřímo posilovalo český export, nepodporovalo budoucí růst ekonomiky, nepřinášelo očekávaný know-how a nepřispívalo výrazně ke zlepšování podnikatelského klimatu, stejně jako ke konkurenceschopnosti na zahraničních trzích. Teprve v posledních letech se jejich zaměření mění ve prospěch zpracovatelského průmyslu.

Celkem za roky 1990–1999 dosáhl objem přímých zahraničních investic 15,7 miliardy USD, v roce 2000 k nim přibýlo dalších 6,1 miliardy USD.

Graf č. III/14

Přímé zahraniční investice v roce 1990–1999
(podle zemí, podíly v %)

Tab. č. III/19

Přímé zahraniční investice do ČR v 1.–3. čtvrtletí 2000 (mld. Kč)

odvětví		země	
zpracovatelský průmysl	37 125	SRN	27 287
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	4 260	Nizozemsko	22 397
doprava a spoje	4 670	USA	5 017
obchod, pohostinství, ubyt.	14 940	Švýcarsko	5 181
peněžnictví a pojišťovnictví	17 909	Rakousko	13 825
ostatní	22 188	ostatní	27 405
celkem	101 092	celkem	101 092

Národní hospodářství

Výzkum a vědecko-technický vývoj

Počet pracovníků ve vědecko-technickém vývoji a výzkumu v roce 2000 dosáhl 53,5 tisíce osob, proti předchozímu roku se zvýšil o 0,8 tisíce osob. Tento stav je výrazně neúměrný potřebám růstu konkurenceschopnosti ekonomiky a zabezpečení jejího dynamického vývoje. (Proti stavu v roce 1990 je uvedený stav poloviční.)

Tab. č. III/20

Výzkum a vývoj			
	pracovníci (k 31. 12. v tis.)	neinvest. výdaje (v mld. Kč)	invest. výdaje (v mld. Kč)
1989	137,9	19,6	—
1990	105,9	10,8	1,6
1991	76,5	13,5	1,7
1992	57,2	12,2	2,3
1993	40,2	11,1	1,2
1994	38,7	11,2	1,8
1995	47,5	12,4	1,6
1996	49,6	14,0	2,3
1997	52,1	16,9	2,6
1998	51,2	20,1	2,7
1999	52,7	20,8	2,8

daje na výzkum a vědecko-technický rozvoj, měřené podílem z HDP, jsou ani ne poloviční proti zemím EU. V roce 1999 počet pracovníků ve výzkumu a vývoji dosáhl 52 716 osob, z toho přímo účastníků se řešení výzkumných a vývojových úkolů (bez dělníků) 47 766 osob (v roce 1998 45 557 osob). Investiční a neinvestiční výdaje v roce 1999 dosáhly jen 23,6 miliardy Kč, z toho státní 10,1 miliardy Kč. Podíl všech výdajů na HDP dosáhl 1,3 procenta, státních 0,55 procenta. Do počtu pracovníků tohoto úseku ekonomiky se počítají i pracovníci, kteří v něm pracují jen část své pracovní doby. Při přepočtu stavů na plné pracovní

úvazky věnované výzkumu a vývoji by představovalo osazenstvo 1156 větších organizací jen 24,1 tisíce osob. Z uvedených 24 tisíc plných pracovních úvazků připadalo 56 procent na výzkumníky, 31 procent na technický personál a 14 procent na další pomocný personál. Vysokoškolské vzdělání mělo 38 procent, vědeckou kvalifikaci 21 procent pracovníků. Z přepočteného stavu pracovalo ve výzkumu a vývoji na vysokých školách 20 procent, v podnikovém sektoru 51 procent a ve vládním sektoru 29 procent pracovníků.

Ekonomická aktivita, trh práce

Ekonomická aktivita obyvatelstva byla v ČR v mezinárodním srovnání vysoká. Míra ekonomické aktivity, tj. poměr pracovní síly (zaměstnaných a nezaměstnaných) k počtu obyvatel nad 15 let, v roce 2000 dosáhla 60,3 procenta. V roce 2000 se míra ekonomické aktivity snížila, ačkoli věková hranice odchodu do důchodu se zvýšila. (Přes její postupné prodloužování v posledních letech je stále nižší než v evropském průměru.) Snižování míry ekonomické aktivity je důsledkem stárnutí obyvatelstva. Růst počtu nezaměstnaných se v roce 2000 zastavil, a koncem roku dokonce poklesl. Roční průměr jejich počtu 460 tisíc však byl vzhledem k dosavadní kulminaci nezaměstnanosti v prvním čtvrtletí 2000 o 5 tisíc vyšší než v roce 1999. Počet zaměstnaných osob se v roce 2000 snížil o 1 procento. (Podrobněji viz kapitolu Občan a společnost, Státní politika zaměstnanosti.)

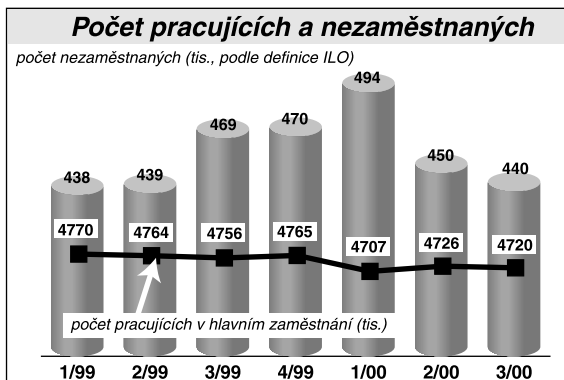
Oživení ekonomiky a program národního boje s nezaměstnaností se zasloužily o vytváření nových pracovních míst, především v konjunkturálně se vyvíjejících odvětvích průmyslu jako gumárenském a plastikařském průmyslu, v elektrotechnickém průmyslu a ve výrobě dopravních prostředků. Celkově však počet pracujících v civilním sektoru národního hospodářství klesá. V roce 2000 se proti předchozímu roku snížil zhruba o 80–90 tisíc, proti roku 1998 o více než 250 tisíc a činil zhruba 4 600 tisíc. Ve srovnání s rokem 1999 se dále snižoval počet pracujících v produkčních odvětvích, tj. v primární a sekundární sféře, udržel se a zvyšoval se v odvětvích služeb, což v podstatě navazuje na trend posledních let druhého tisíciletí i na obdobné trendy ve vyspělých ekonomikách. Relativně vysoká kvalifikace pracovní síly je jednou z příčin zájmu zahraničních investorů o investování v ČR. V polovině roku 2000 mělo z celkového počtu zaměstnaných 12,5 procenta plně vysokoškolské vzdělání,

Národní hospodářství

35 procent středoškolské s maturitou, 44 procent střední odborné a jen 8,5 procenta základní vzdělání. Postavení v zaměstnání se ustálilo. Podnikatelé se zaměstnanci se podíleli na počtu pracujících 4 procenty, podnikatelé bez zaměstnanců s pomáhajícími členy rodiny 11 procenty, zaměstnanci včetně členů produkčních družstev 85 procenty. Podle klasifikace zaměstnání připadalo ze 100 pracujících na vedoucí, řídící a na vědecké a odborné duševní pracovníky 17 osob, na technické, zdravotnické a pedagogické pracovníky 18 osob, na nižší administrativní a provozní pracovníky 20 osob, na kvalifikované dělníky, řemeslníky a výrobce, opraváře a obsluhu strojů 37 osob a na pomocníky a nekvalifikované pracovníky 8 osob.

Rozhodující část pracujících je zaměstnána v průmyslu, a to celá jedna třetina. Obchod a pohostinství se co do podílu na zaměstnanosti řadí na druhé místo s 18 procenty. Jen 4,2 procenta pracujících je v současné době zaměstnáno v zemědělství. (Jejich podíl byl ještě před sto lety určující a rozhodující a před padesáti lety poloviční z počtu pracujících.) Ze sta pracujících nacházelo zdroj obživy a práci ve stavebnictví 8, v dopravě a spoji 7, ve službách podnikům, v obchodu s nemovitostmi a vědě a výzkumu více než 8, ve školství 6, ve zdravotnictví 5,5 a ve veřejné správě 3,8. V posledních letech pokračuje pokles počtu zaměstnaných osob v primární a sekundární sféře, mírně narůstá ve veřejné správě, v peněžnictví a pojištnictví a ve službách podnikům. U ostatních odvětví služeb vesměs dochází k úbytku počtu pracovníků.

Graf č. III/15

Tab. č. III/21

Pracující v civilním sektoru národního hospodářství (tis.)

	1990	1995	1997	1998	1999
celkem	5 351	5 012	4 946	4 869	4 693
zemědělství	553	257	228	222	199
lesnictví	78	55	48	45	43
průmysl	2 025	1 628	1 605	1 607	1 551
stavebnictví	403	450	435	404	360
obchod a pohostinství	614	890	885	867	832
doprava a spoje	371	355	352	344	342
služby podnikům, nemov., výzkum	382	389	391	399	398
školství	317	322	309	304	298
zdravotnictví	280	262	267	263	260
veřejná správa	96	162	175	177	178
peněžnictví, pojištnictví	28	85	89	89	88

Národní hospodářství

Charakteristiky ekonomické výkonnosti

Produktivita práce, reálné mzdy a průměrné mzdy, jednotkové pracovní náklady

V mezinárodním srovnání je úroveň produktivity práce v ČR nízká. Při přecenění HDP směnným kursem (tak se vlastně jeví při mezinárodní výměně zboží) se odhaduje její úroveň na pracovníka ve srovnání se SRN na 35 procent. Při přecenění HDP paritou kupní síly by bylo srovnání příznivější, ale stále by se pohybovalo mezi 60–68 procenty. V roce 2000 trend ve vývoji produktivity práce na pracovníka navázal na předchozí rok a produktivita práce se zvýšila, když předtím v roce 1997 klesla. Její růst v roce 1999 nebyl vyvolán vlnou modernizací a racionalizací stávajících provozů, ale útlumem neperspektivních výrobních, když jejich pracovníci nenašli zaměstnání v jiných úsecích ekonomiky. Celková výkonnost ekonomiky přitom stagnovala. Rok 2000 na tuto tendenci navázal s tím rozdílem, že jednak došlo k oživení hospodářství, jednak část pracovníků uvolňovaných z neefektivních výrobních našla uplatnění v důsledku rozšiřování výrobních. Rostoucí poptávka průmyslu po produktech sektoru služeb, poptávka obyvatelstva po službách a vlády po specifických službách (vnitro, veřejná správa, školství) znamenala zvýšení HDP a zastavení nárůstu nezaměstnanosti. Počet pracovníků v ekonomice se však dále snižoval. Na rozdíl od roku 1999 byl růst národohospodářské produktivity práce výsledkem obou faktorů, tedy jak růstu HDP, tak snižování počtu pracovníků, přičemž působení prvního faktoru bylo citelnější. Protože dynamika ekonomického růstu zůstala na relativně nízké úrovni, je nutné považovat i růst produktivity práce za malý a jen v omezené míře ovlivněný modernizací a racionalizací.

Tab. č. III/22

Vývoj produktivity práce a mezd							
	1993	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ¹⁾
produktivita práce z HDP							
– rok 1990 = 100	97,1	101,3	105,0	104,7	104,4	107,2	112,7
– předchozí rok = 100	101,5	104,3	103,7	99,7	99,7	102,7	105,2
průměrná nominální mzda (1990 = 100)	177,0	248,7	294,5	325,5	355,7	385,1	409,4
reálná mzda							
– rok 1990 = 100	84,2	98,7	107,3	109,3	108,0	114,4	117,2
– předchozí rok = 100	103,7	108,7	108,8	101,9	98,7	106,4	102,5
produktivita práce (předchozí rok = 100)							
– v průmyslu	99,6	108,2	106,2	105,7	105,1	102,4	109,0
– ve stavebnictví	83,4	106,9	105,0	99,7	100,4	95,5	107,0

Pozn.: ¹⁾ odhad HN

Základní ekonomický vztah mezi růstem produktivity práce a růstem reálných mezd v roce 2000 z hlediska upevňování ekonomické rovnováhy se obrátil v pozitivní. Až do roku 1996 včetně byl stále negativní, nerovnováha v ekonomice narostla do neúnosné míry (1997). V roce 1997 při nastupující recesi a 1998 při evidentní krizi ekonomiky a utlumení růstu nominálních mezd a poklesu počtu pracovníků se uvedený vztah stal pozitivním. V roce 1999 při stagnaci ekonomiky, uvolnění růstu nominálních mezd (rozpočtové organizace) a neočekávaně hlubokém sražení inflace na 2,1 procenta se reálné mzdy znovu prudce zvýšily a výrazně předstihly růst

Národní hospodářství

národohospodářské produktivity práce. V roce 2000 oživení ekonomiky, pokračující pokles počtu pracovníků vedl ke znatelnějšímu růstu produktivity o 5,2 procenta. Při růstu nominálních mezd o 6,3 procenta a znovu oživé inflaci o 3,8 procenta činil růst reálných mezd 2,4 procenta. Vztah mezi oběma ekonomickými veličinami je vlastně poprvé od roku 1993 vyvážen pozitivně, aniž na něj působily mimořádné posuny v zaměstnanosti na jedné straně a v inflaci na straně druhé.

V roce 2001 by podle prognóz měla tendence z roku 2000 pokračovat. Lze tedy čekat nepřítis výrazný růst HDP (o 3 procenta), nepřítis výrazný pokles počtu pracujících, zhruba stejný přírůstek nominálních mezd a pětiprocentní růst inflace. Produktivita práce by se tak zvýšila o 4–5 procent, reálné mzdy o 1,5–2,5 procenta.

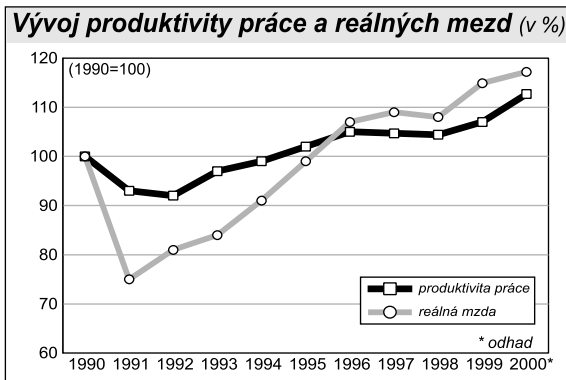
Jednotkové pracovní náklady v jediné charakteristice dávají možnost posoudit kvalitu hospodářského chodu ve vývoji, v mezinárodním srovnání apod. Soustředují v sobě vliv růstu produktivity práce, úplných nákladů práce (mezd a ostatních náhrad a nákladů na pracovníka) a cenové změny. (Vyjadřují se jako poměr úplných nákladů práce k HDP, což umožňuje posoudit i to, jaký zbytek po odečtení podílu hrubých fixních nákladů připadá na daňové odvody státu a na zisk.) Vývoj jednotkových pracovních nákladů podobně jako poměr růstu produktivity práce a růstu reálných mezd ukázal, že v letech 1998 a 1999 jejich nárůst ovlivnila především hospodářská recese, pokles zaměstnanosti, a tím mírný nárůst produktivity práce. Růst jednotkových nákladů práce až do roku 1997 snižoval konkurenceschopnost domácí produkce. V tomto roce se při nízkém vzestupu reálných mezd konkurenceschopnost o něco zvýšila, aby v následujících dvou letech znovu klesala. Teprve rok 2000 naznačuje, že i při růstu reálných mezd se konkurenceschopnost ekonomiky zvyšuje.

Mzdová úroveň v roce 2000 se zvýšila ve všech odvětvích, přičemž v podnikatelské sféře mzdy vzrostly rychleji než ve sféře rozpočtové (v roce 1999 tomu bylo naopak), v roce 2001 se očekává vzhledem k nárůstu mzdových prostředků v rozpočtu opět obrát růstu ve prospěch rozpočtových organizací. Nízký nárůst mezd v roce 2000 odezněl tam, kde pokračovala recese odvětví, např. ve stavebnictví a ve výrobě kovů. Průměrné nominální mzdy se zvýšily o 6,3 procenta, ve většině odvětví mezi 5–7 procenty.

Rentabilita podniků

Oživení ekonomiky se odrazilo ve zlepšeném finančním hospodaření podniků. Nefinanční organizace se 100 a více pracovníky (bylo jich celkem 4227) zvýšily své výkony v běžných cenách v prvním pololetí 2000 ve srovnání se stejným obdobím 1999 o 11,9 procenta. Při vyšších výnosech než nákladech se hospodářský výsledek zvýšil o 33 procent. Rentabilita nákladů dosáhla 4,94 procenta a byla o 0,75 bodu vyšší než ve stejném pololetí před rokem, rentabilita vlastního jmění se dokonce zvýšila o 1,15 bodu a dosáhla 5,12 procenta. Na pořízení nehmotných a hmotných investic vynaložily tyto větší podniky 109 miliard Kč, přírůstek zásob si vyžádal 14 miliard Kč a prodej investičního majetku dosáhl jen o něco vyšší částky. Naproti tomu odpisové zdroje dosáhly 81 miliard Kč a zisk po odečtení ztrát ztrátových podniků a zálohového zdanění vytvořeného zisku 45 miliard Kč, takže celkově vlastní zdroje na akumulaci dosáhly 126 miliard Kč. Proti minulému roku, kdy musela být potřeba na akumulaci kryta z cizích zdrojů (organizace si nevytvořily dostatečné vlastní zdroje), byl rok 2000 v tomto směru úspěšnější.

Graf č. III/16

Národní hospodářství

Tab. č. III/23

Finanční hospodaření ve větších podnicích

	1996	1997	1998	1. pol. 1999	1. pol. 2000
počet jednotek	4 996	4 808	4 679	4 435	4 227
v tom ziskových	2 990	2 903	3 112	2 884	3 035
ztrátových	2 006	1 905	1 567	1 561	1 192
výnosy (mld. Kč)	2 526	2 737	2 989	1 458	1 660
náklady (mld. Kč)	2 472	2 680	2 915	1 399	1 582
rentabilita nákladů (%)	2,17	2,12	2,52	4,19	4,94
rent. vlastního jmění (%)	3,69	3,9	4,99	3,97	5,12

ní neschopnost, tj. vyšší závazky po lhůtě splatnosti než pohledávky, se vyskytovala v 1125 jednotkách a její objem představoval 46 miliard Kč, a byl to dokonce nárůst proti stavu před rokem.

Tab. č. III/24

Rentabilita podniků v % podle odvětví (větší nefinanční podniky)

	z vlastního jmění 1)				z nákladů 2)			
	1997	1998	1999	1. pol. 2000	1997	1998	1999	1. pol. 2000
zemědělství	-1,41	1,52			-0,87	0,98		
lesnictví	-0,04	1,06	0,03	0,15	-0,13	3,33	0,38	0,89
dobývání nerostných surovin	3,43	2,19	1,91	2,57	3,53	2,13	2,01	5,67
potravinářský průmysl	10,28	6,14	10,5	8,69	3,14	1,73	2,88	5,07
textilní, oděvní průmysl	-0,8	-0,32	1,44	9,27	-0,33	-0,11	0,58	7,04
dřevozpracující průmysl	7,57	10,4	19,21	13,55	2,86	2,51	4,9	7,89
papírnictví, polygr. průmysl	-2,23	4,53	-0,82	10,07	-0,91	1,98	-0,37	10,05
chem., farmaceutický průmysl	3,64	5,53	2,87	7,65	2,42	3,28	1,62	7,96
výroba pryže, plastů	10,56	17,23	22,91	14,34	3,33	5,77	8,32	10,79
kamenivo, stav. hmoty	11,45	8,77	9,4	7,28	7,85	6,24	6,85	10,83
výroba kovů, kovové výrobky	1,23	1,82	-13,6	4,69	0,5	0,61	-4,35	2,83
výroba strojů	-0,91	-2,61	-6,27	0,54	-0,32	-0,7	-1,63	0,26
výroba elektr. a opt. přístrojů	8,56	17,02	12,49	14,57	2,07	4,67	2,97	7,7
výroba dopravních prostředků	0,6	2,1	7,23	15,21	0,15	0,38	1,23	4,53
výroba nábytku	9,98	5,81	15,85	15,35	3,36	2,21	6,6	9,98
elektrina, plyn, voda	6,2	7,5	4,8	4,67	7,15	7,77	5,39	9,56
stavebnictví	4,19	3,2	16,72	6,89	0,83	0,57	2,92	3,11
obchod, opravy	1,26	-4,97	-3,66	4,65	0,15	-0,55	-0,41	1,21
pohostinství, ubytování	0,76	-10,91	-4,74	15,45	0,41	-6,11	-2,04	11,21
doprava	2,48	3,09	3,29	-0,56	3,23	3,86	3,54	-1,15
spoje		11,77	11,75	5,01		14,67	14,55	10,2
nemovitosti apod.	5,13	8,89	7,82	13,81	4,44	5,71	4,24	10,46

Pozn.: ¹⁾ hospodářský výsledek k vlastnímu jmění

²⁾ hospodářský výsledek k nákladům

Zlepšení ve finančním hospodaření zdaleka neodstranilo celkovou nedobrou finanční situaci. Ze 4227 větších organizací bylo 1192 stále ještě ztrátových, jejich hospodářský výsledek za první pololetí činil -27 miliard Kč. Závazky po lhůtě splatnosti u všech větších organizací k 30. červnu 2000 sice proti stavu před rokem poklesly o 14 miliard Kč, ale stále představovaly částku 123 miliard Kč. Stav pohledávek po lhůtě splatnosti se udržel na 180 miliard Kč. Prvotní plateb-

Národní hospodářství

Výkony průmyslu, stavebnictví, zemědělství, služeb

Po hlubokém propadu ve druhé polovině roku 1998 a v první polovině roku 1999 se **průmyslová výroba** začala v minulém roce nejen rychle zotavovat, ale koncem roku 2000 její tempo růstu začalo dosahovat úrovně kolem 8 procent. Hlavní příčinou byla konjunktura na západě a růst vývozu, především do SRN. Proto se také nejrychleji rozvíjela výroba konkurenceschopných odvětví, jako byla výroba osobních automobilů a výroba elektrických přístrojů, opírajících se vedle nových investic o marketing na exportních trzích, popřípadě výroba zakládající se na tuzemských surovinových trzích jako dřevozpracující průmysl a výroba skla, keramiky a stavebních hmot. V neposlední řadě významnou roli v růstu výroby sehrál tzv. zušlechťovací styk, když levná pracovní síla a volné kapacity byly výhodné v kalkulacích západních podnikatelů. Produkce vysloveně orientovaná na tuzemský trh jako potravinářský průmysl dosahovala jen nízkých přírůstků výroby. Propad výroby pokračoval v kožedělném průmyslu, který cenově při vývozu nestačil konkurovat východoasijským výrobcům v levné obuvi a v kvalitě a módnosti firmám na Západě. Již několikaletá evropská krize hutního průmyslu postihla i českou výrobu kovů a kovodělných výrobků, takže v minulém roce se některé předlužené podniky tohoto odvětví dostaly na práh konkursů.

Průmyslová výroba v roce 2000 vzrostla celkem o 6 procent ve srovnání s rokem 1999 a byl to největší přírůstek produkce v průmyslu za posledních 5 let. Vyrovnal nejen její propad z předchozího roku, ale navázal na pomalu rostoucí trend výroby po roce 1995. Odvětvová struktura průmyslové výroby se začíná postupně měnit ve prospěch strojírenského a elektrotechnického průmyslu. Signalizovaná nová výstavba a rozšiřování některých kapacit v tomto odvětví dávají šanci, že se tento trend udrží i v dalších letech. Podle podílu hodnoty přidané zpracováním je v současné době nejsilnějším odvětvím v průmyslu s 25 procenty výroba strojů, elektrických a optických přístrojů a dopravních prostředků. Potravinářský průmysl se na ní podílí zhruba 11,5 procenta, zpracování ropy, chemický a farmaceutický průmysl a gumárenský a plastický průmysl 10 procenty. Na 12 procent poklesl podíl výroby kovů a kovových přístrojů. Výroba elektřiny, vody a plynu se podílí 14 procenty, textilní, oděvní a kožedělný průmysl 5 procenty, dřevozpracující, papírenský a polygrafický průmysl 6 procenty a průmysl stavebních hmot, skla, keramiky a porcelánu 7 procenty.

Tab. č. III/25

Vývoj průmyslové výroby (meziroční přírůstky v %)

	1997/96	1998/97	1999/98	1. - 9. 2000/ 1. - 9. 1999
průmyslová výroba celkem	4,5	1,6	-3,1	5,5
dobývání nerostných surovin	-2,9	-5,7	-12	10
potravinářský průmysl	4,2	-0,3	-0,6	-3,2
textilní a oděvní průmysl	-2	-1,5	-13,3	9,1
kožedělný průmysl	-24,8	-29,5	-5,4	-17,1
dřevozpracující průmysl	4,9	-2,3	1,6	17,1
papírenský a polygrafický průmysl	12,2	9	0,3	3,2
koksování, raf. a zpracování ropy	-0,1	-16,1	-13,2	3,2
chemický a farmaceutický průmysl	0,9	2,8	-1,7	-3,6
gumárenský a plast. průmysl	16,2	11,2	9,5	13,4
průmysl skla, keramiky a stav. hmot	8,2	1,2	2,2	5,6
výroba kovů a kovodělných výrobků	4,1	-4,3	-13,4	-3,4
výroba strojů a zařízení	15,1	3,6	-6,1	9,4
vyr. elektrických a optických přístrojů	24,6	41,5	22,3	12,3
výroba dopravních prostředků	16,3	6,6	-5,9	14,6
výroba elektřiny, plynu, vody	-2,7	-1,5	-3,5	3,3

Národní hospodářství

Stavební výroba se snížila od roku 1996 do roku 1999 o 16 procent. Po tříleté krizi tohoto odvětví teprve rok 2000 naznačil obrat, když se stavební produkce ve srovnání s rokem 1999 zvýšila o 6 procent zásluhou růstu v posledních měsících roku. Hlavním důvodem poklesu v letech 1997–1999 byla restrikce státního rozpočtu na úseku investic, slabá bytová výstavba, výrazné přibrzdění oprav a rekonstrukcí budov. V roce 2000 k růstu stavebních prací vedle veřejných zakázek přispěla i výstavba v rámci přílivu přímých zahraničních investic.

Zemědělská produkce v roce 2000 se proti předchozímu roku snížila o 5 procent a navázala tak na celkovou tendenci posledních deseti let v omezování výroby (v letech 1998 a 1999 vzrostla). Působil na to především pokles spotřeby potravin obyvatelstva, převaha dovozu potravin nad jejich vývozem a omezení dodávek zemědělských produktů pro zpracování v nepotravinářských průmyslových odvětvích. Zemědělská výroba v méně úrodných oblastech zůstává na samé hranici rentabilnosti, která se po nárůstu nákupních cen vepřového a hovězího masa v minulém roce vcelku příliš nezlepšila, protože obyvatelstvo na vzestup cen masa reagovalo dalším snížením jejich spotřeby. Finanční situaci řady zemědělských závodů, především na jižní Moravě, pro abnormální sucho v jarních měsících a z toho vyplývající neúrodu zachraňovala vláda dotacemi ve výši několika miliard Kč. Suchem byly postiženy především jarní obiloviny.

Tab. č. III/26

Vývoj průmyslové, stavební a zemědělské produkce, dopravy a spojů (přírůstky v %)

	1997/96	1998/97	1999/98	2000/99
průmyslová produkce	4,5	1,6	-3,1	6,0
stavební produkce	-3,9	-7,0	-6,5	6,0
zemědělská výroba	-5,1	0,7	1,1	-5,0
veřejná doprava - nákladní (z tkm)	-1,3	-15,0	0,1	10,0
osobní (osoby)	-21,4	-4,4	-5,6	-1,0
spoje (telefonní stanice)	34,5	29,4	22,1	20,0

Pozn.: ¹⁾ odhad HN

Rostlinná výroba se v roce 2000 snížila o 4 procenta. Sklizeň obilovin dosáhla 6,44 milionu tun a byla nižší o 6,8 procenta, přitom sklizeň ječmene poklesla o 22 procent, sklizeň brambor ve výši 1,53 milionu tun vzrostla o 8,7 procenta, cukrovky ve výši 2,69 milionu tun zůstala na stejné úrovni a sklizeň řepky se pro podstatně nižší osevní plochy i hektarové výnosy snížila o 13 procent. Živočišná výroba poklesla o 5,6 procenta, zejména se snížila produkce hovězího masa, ale i masa vepřového. Produkce drůbežího masa se zvýšila. Výroba mléka se proti minulému roku snížila o 3 procenta, výroba vajec o 8 procent. Odbytové potíže v živočišných výrobcích vedou k trvalému snižování stavů hospodářských zvířat a tento trend, až na drůbež, byl výrazný i v roce 2000.

Tab. č. III/27

Vývoj tržeb ve vybraných úsecích služeb (meziroční přírůstky v % ve stálých cenách)

	1997/96	1998/97	1999/98	2000/99 1. - 3. čtvrt.
maloobchod	-0,4	-7,2	3	4,9
pohostinství a ubytování	-4,1	-7,5	-4,9	4,9
doprava	-1,2	-6,9	-2,8	8
spoje	13,5	10,4	15,2	20,8
ostatní tržní služby	-5,8	0,5	0,8	5

V **dopravě** pokračoval v roce 2000 přesun dopravy osob na soukromé osobní automobily, ve veřejné nákladní dopravě se růst průmyslové výroby odrazil v růstu jejich výkonů. Ve **spojech** pokračovalo intenzivní rozšiřování počtu mobilních telefonních stanic. V polovině roku 2000 bylo již v provozu 3 866 tisíc hlavních telefonních stanic a 2 803 tisíc mobilních telefonních stanic. V součtu tak na 100 obyvatel připadalo 65 telefonních stanic.

Národní hospodářství

Ve **službách**, pokud byly v letech 1998 a 1999 citelněji zasaženy recesí ekonomiky (maloobchod, pohostinství, doprava i ostatní úseky tržních služeb, zahrnující služby pro podniky, v oblasti nemovitostí, rekreaci, sportovní a kulturní činnosti), se situace v roce 2000 rychle změnila a vesměs došlo k nárůstu tržeb v běžných i stálých cenách.

Životní úroveň

Životní úroveň v roce 2000 v průměru dále vzrostla, současně však přitom pokračovala její diferenciací, především difference sociálně nejslabších skupin obyvatelstva. Rodiny s dětmi, rodiny nezaměstnaných a důchodci tvoří pól chudších skupin obyvatelstva. K nim se řadí relativně početná skupina obyvatel zdravotně postižených. Charakteristickým znakem současných představ o životní úrovni je výrazná orientace na spotřební společnost. Odráží se např. i v tom, že zatímco hrubý národní důchod je na úrovni roku 1990, konečná spotřeba domácností je o 5 procent vyšší. Malá pozornost státu věnovaná otázkám populační politiky (český národ začíná pomalu vymírat a při současných demografických trendech se úbytek obyvatelstva rapidně od roku 2025 až 2030 bude zvyšovat) se spolu s problematickými představami o životní úrovni odráží v mimořádně nízké porodnosti v ČR, která patří k nejnižším v Evropě a pravděpodobně i na světě.

Ve struktuře životní úrovně složka vyjadřovaná konečnou spotřebou domácností sílí, zatímco základní potřeba bydlení je pro většinu obyvatel – pokud slušně nebydlí – málo realizovatelná. Rovněž část životní úrovně opírající o „Listinu základních práv a svobod“ zakotvených ústavním pořádkem není dostatečně zajištěna (např. rodiče pečující o děti mají právo na pomoc státu, bezpečnost osob a majetku občanů není na potřebné úrovni, vážne možnost domoci se svého práva u soudu). Existují problémy při uplatňování práva na vzdělání, práva na bezplatnou zdravotní péči na základě veřejného pojištění a na přiměřené (pokud je srovnávané s pracovními odměnami) hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci.

Konečná spotřeba obyvatelstva v roce 2000 vzrostla o 1,9 procenta ve srovnání s předchozím rokem a je to vyšší přírůstek než mezi lety 1998 a 1999. Průměrná nominální mzda se zvýšila o více než 6 procent. Na nižší nárůst reálných mezd ovšem proti roku 1999 daleko více zapůsobil inflace, která se v ročním průměru zvý-

Tab. č. III/28

Soukromá spotřeba a příjmy obyvatelstva (1990=100)

	1990	1995	1997	1998	1999	2000 ²⁾
růst konečné spotřeby domácností (%)	100	97	106	102	103	106
maloobchod, prodej - růst (stálé ceny, %)	100	83	92	85	88	93
peněžní příjmy obyvatel (mld. Kč)	358	891	1 117	1 215	1 227	1 245
peněžní příjmy obyvatel (růst v %)	100	249	312	339	344	348
růst reálných příjmů obyvatel (%)	100	99	105	102	104	105
měs. hrubé příjmy na dom. ¹⁾ (tis. Kč)	7,5	19,4	24,5	26,6	27,3	27,7
míra úspor (%)	-	12,8	13,0	13,0	13,1	13,2
průměrná nominální mzda (Kč)	3 289	8 172	10 691	11 693	12 655	13 452
růst - reálné mzdy (%)	100,0	98,7	109,3	108,0	114,3	117,2
dávky důch. zabezpečení (mld. Kč)	45,5	105,8	145,1	161,8	173,0	185,2
průměrný měsíční důchod (Kč)	1 707	3 578	4 840	5 367	5 724	6 000
růst reálného důchodu (%)	100	83	94	92	95	96
poměr důchodu a hrubé mzdy (%)	52	44	45	46	45	45

Pozn.: ¹⁾ peněžní příjmy obyvatelstva měsíčně, propočítané na 1 domácnost (odhad)

²⁾ odhad HN

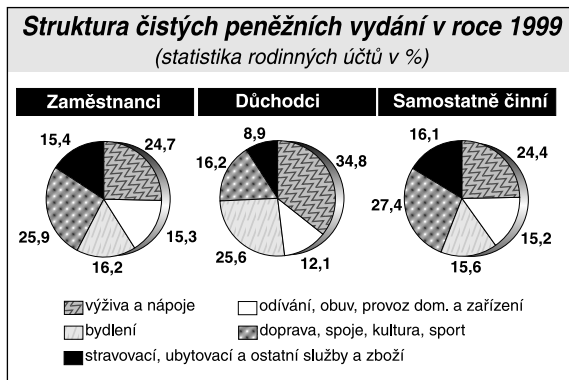
Národní hospodářství

šla o 3,8 procenta (v roce 1999 o 2,1 procenta). Reálná mzda se tak v minulém roce zvýšila jen o 2,4 procenta. Průměrný nominální starobní důchod se zvýšil jak pro nárůst nově přiznaných průměrných starobních důchodů a pro postupné snižování počtu nejstarších důchodců, tak zvýšením důchodů k 1. prosinci 2000. Toto zvýšení však nestačilo k tomu, aby se v roce 2000 sblížil poměr důchodů a průměrných mezd. Reálné mzdy v průměru za rok vzrostly, reálné důchody stagnovaly. Reálné mzdy jsou v současnosti o 17 procent vyšší než v roce 1990, reálné důchody o 5 procent nižší.

Příjmy a vydání domácností

Podle odhadu žije v ČR 3 800 tisíc společně hospodařících domácností s průměrnou velikostí 2,66 člena, což činí 10 100 tisíc obyvatel. Zbývající část obyvatel žije v domech důchodců, mládeže, bydlí ve svobodárnách, v institucích pro trvale postižené obyvatele apod. Co do struktury na 100 domácností připadá 56

Graf č. III/17

domácností zaměstnaneckých (z toho 31 dělnických), 9 domácností samostatně činných, 5 domácností zemědělských a 30 domácností důchodců. Podle statistiky rodinných účtů (záporný kvótní výběr na základě tzv. mikrocenzu z roku 1996, a proto současně postižený řadou problematických odchylek od skutečnosti, zejména pokud se týká výše příjmů a rozdělení domácností do sociálních skupin podle výše příjmů) nejvyšší příjem na osobu měly domácnosti zaměstnanecké, pak domácnosti samostatně činných, dále zemědělské a nakonec důchodců. Struktura vydání je charakterizována poměrně vyso-

Tab. č. III/29

Spotřeba potravin na obyvatele (v kg)								
	1990	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
maso (hodnota na kosti)	96,5	84,3	81,2	82,0	85,3	81,5	82,1	83,0
tuky a oleje	25,2	23,4	23,3	22,7	22,8	23,0	23,4	25,5
mléko, mléčné výrobky	256,2	190,1	191,9	187,8	199,2	195,2	197,1	207,3
vejce (ks)	340,0	318,0	308,0	290,0	276,2	311,0	319,0	297,0
obiloviny (hod. mouky)	114,9	118,2	116,9	115,7	113,8	107,9	104,9	104,0
cukr	44,0	38,9	38,6	38,9	39,5	39,1	37,6	37,1
brambory	77,9	84,0	78,0	76,5	77,2	76,0	76,1	75,9
zelenina (hod. čerstvá)	66,6	74,2	75,8	78,0	79,5	81,1	82,2	85,3
ovoce (hod. čerstvé)	59,7	72,7	71,5	72,1	73,5	71,5	72,5	75,6
alkoholické nápoje (l)	177,2	176,7	180,0	180,2	181,1	185,6	185,3	184,2
nealkoholické nápoje (l)	110,1	112,1	118,3	121,3	127,0	147,0	158,0	180,0

Národní hospodářství

kým podílem výdajů na nezbytné potřeby, tj. výživu, bydlení a osobní potřeby včetně léčebné péče. Na tyto nezbytné potřeby musí domácnosti vydávat 40 procent všech výdajů, u domácností důchodců je to více než 60 procent. Změny ve struktuře výdajů lze těžko posoudit vzhledem ke způsobu výběru, ale podle zpracovaných údajů se tato struktura v roce 2000 nepatrně odklonila, pokud jde o nezbytné potřeby, ve srovnání s rokem 1999.

Spotřeba potravin si udržuje slušnou evropskou úroveň. Při srovnání s jinými státy je třeba přihlídnout k tradičním zvyklostem, zejména ve výživě. Proti Německu, Rakousku, Francii a severským státům je u nás spotřeba na hlavu nižší u masa, ovoce a zeleniny, zhruba stejná u tuků, cukru, obilovin. Vysokou spotřebu alkoholu ovlivňuje vysoká konzumace piva. V posledních letech se struktura spotřeby potravin ustálila, přičemž značně roste spotřeba nealkoholických nápojů a vajec, mírně klesá spotřeba obilovin a mírně roste u masa. Mírné meziroční výkyvy jsou většinou ovlivňovány cenovým pohybem u hlavních potravin. Údaje statistika uveřejňuje s ročním zpožděním, podle prodeje živočišných produktů zemědělských závodů v roce 2000 je zřejmé, že v tomto roce klesla spotřeba masa a vajec, udržela se spotřeba mléka a mléčných výrobků, zvýšila se spotřeba obilovin a ovoce.

Tab. č. III/30

Spotřeba průmyslového zboží na obyvatele

	1990	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
šité a pletené prádlo (ks)	8,3	5,2	5,0	4,8	4,7	4,9	4,6	5,1
pletené svrchní ošacení (ks)	4,7	3,4	3,3	3,2	3,1	3,1	3,1	3,1
svrchní oděvy (ks)	2,3	1,6	1,6	1,5	1,4	1,5	1,6	1,5
punčochy a ponožky (páry)	11,5	10,4	9,8	9,5	10,5	10,1	9,6	9,0
obuv (páry)	5,1	3,0	2,8	2,7	3,1	3,0	3,1	3,0
plyn (m ³)	163,8	164,8	189,5	200,4	213,0	256,0	248,7	251,5
elektrina (kWh)	928	1 003	1 104	1 276	1 437	1 552	1 505	1 409

Spotřeba textilu a obuvi má v posledních letech tendenci se zvyšovat po hlubokém poklesu po roce 1991. Výrazná část obyvatelstva se buď úplně, nebo z velké části orientuje na levný (neproclený nebo špatně proclený) dovážený sortiment. Vysoké ceny srážejí dolů spotřebu elektřiny a topení elektřinou je nahrazováno pevnými palivy. Přesto spotřeba energií poroste spolu s rostoucí vybaveností domácností energeticky náročnějším zařízením. Domácnosti (byty, popřípadě včetně rekreačních objektů) jsou vybavovány zdvojeným zařízením, jako jsou radiopřijímače, televizory, chladničky a pračky. Současné domácnosti obměňují svoji vybavenost technicky dokonalejšími modernějšími předměty. Na 100 domácností připadlo v roce 2000 podle odhadu více než 220 radiopřijímačů (včetně kombinací s reproduktory hudby), kolem 150 televizorů, 150 chladniček, 110 automatických praček, více než 70 osobních automobilů, které se stávají samozřejmou součástí života. Na 100 domácností připadá více než 85 telefonních stanic stacionárních i mobilních.

Bytová výstavba

Při posledním sčítání lidu, domů a bytů v roce 1991 existovalo v ČR 4 100 tisíc bytů, z toho však bylo trvale obydlených 3 706 tisíc bytů. Ostatní byty byly většinou v rekreačních chalupách nebo byly devastované a nehodily se k bydlení. Od té doby podle odhadu od roku 2000 včetně bylo postaveno zhruba 250 tisíc nových bytů, ale současně z bytového fondu odpadlo 290 tisíc bytů. Po roce 1995 bytová výstavba pomalu narůstá, ale zdaleka zůstává jak za potřebou (nedostatek bytů pro mladé rodiny je rovněž jedním z důvodů nízké porodnosti), tak za úrovní bytové výstavby před deseti lety. V posledních dvou letech klesá počet zahajovaných bytů, roste počet rozestavěných bytů, což svědčí o finančních problémech stavitelů bytů, zejména rodinných domků. V po-

Národní hospodářství

Tab. č. III/31

Bytová výstavba¹⁾

	dokončené byty	rozestavěné byty	zahájené byty
1990	44 594	158 840	61 004
1993	31 509	72 356	7 454
1995	12 662	66 172	16 548
1996	14 037	73 452	22 680
1997	15 904	88 371	33 152
1998	21 245	100 302	35 027
1999	22 299	109 451	31 313
2000 ²⁾	22 600	115 000	28 500

Pozn.: ¹⁾ od roku 1995 včetně úprav nebytových objektů na byty
²⁾ odhad HN

sledních letech se v rodinných domcích dokončuje 35–40 procent všech bytů, v bytových domech necelých 30 procent, v nástavbách a přístavbách 20–25 procent bytů a v penziencech, v nebytových objektech a adaptaci nebytových prostor zbývajících 5–10 procent bytů.

Cestovní ruch, školství, kultura, zdravotnictví

Cestovní ruch v roce 1996 mírně klesal, v letech 1999 a 2000 se znovu mírně zvýšil a zdá se, že dlouhodobější (více než dvoudenní) rekreace v zahraničí a obráceně se postupně ustálila co do počtu výjezdů občanů ČR a příjezdů zahraničních návštěvníků. Přitom se v roce 2000 prodloužil pobyt zahraničních návštěvníků. Devizové příjmy na tři čtvrtletí roku 2000 dosáhly 965 milionů USD, ve stejném období před rokem 1175 milionů USD.

V 1.–3.čtvrtletí 2000 přicestovalo do ČR 79,1 milionu zahraničních návštěvníků, tj. o 4,4 procenta více než ve stejném období před rokem, vycestovalo 28,9 milionu osob z ČR, tj. o 4,3 procenta méně.

Tab. č. III/32

Cestovní ruch

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
výjezdy občanů ČR (v mil.) ¹⁾	31,0	45,8	44,8	48,6	46,1	43,6	40,0
příjezdy zahr. návštěvníků (v mil.) ¹⁾	71,7	101,1	98,0	109,4	107,9	102,8	100,8
devizové příjmy (v mil. USD)	1 558,0	1 966,0	2 875,0	4 075,0	3 647,0	3 179,0	3 035,0
devizové výdaje (v mil. USD)	525,0	1 076,0	1 630,0	2 953,0	2 380,0	1 860,0	1 474,0

Pozn.: ¹⁾ bez úseku státní hranice se SR v r. 1993 a bez železničních hraničních přechodů se SR v r. 1994 a v lednu až srpnu 1995

Na vzdělanost obyvatelstva jako základního předpokladu pro perspektivní ekonomický rozvoj i pro jeho budoucí vyváženou životní úroveň je v současné době kladen mimořádný důraz. Z obyvatelstva staršího 15 let má dnes plně vysokoškolské vzdělání 9,1 procenta obyvatel, střední vzdělání s maturitou 29,4 procenta, střední odborné (odborné učiliště a odborné školy) 37,3 procenta a 24,2 procenta má základní vzdělání. Počet žáků na základních školách klesá v souvislosti s početně nižšími ročníky dětí. Složitá situace při případném umístění dětí se základním vzděláním do ekonomické aktivity a vyšší nezaměstnanost osob s nižším stupněm vzdělání automaticky a správně žene rodiče ke snaze dát dětem co nejvyšší vzdělání. Pokud je nemohou umístit na střední školu, orientují se na odborné učiliště.

Národní hospodářství

Na gymnáziích se počet žáků udržuje na stejné úrovni, na středních odborných školách klesá. Znamená to, že struktura středního školství více připravuje studenty na vysokoškolské vzdělání.

Na vysokých školách počet studujících stále roste, některé vysoké školy, zvláště humanitního směru vzhledem ke kapacitám nejsou schopné přijímat všechny zájemce o studium. Vysoké školy technického směru naopak nemají dostatečný počet zájemců o studium. (Více viz kapitolu Občan a společnost, Zdravotnictví a Školství.)

Tab. č. III/33

Školství - žáci a studenti (v tis)

školy	1990	1993	1995	1996	1997	1998	1999
mateřské	352	332	333	317	308	303	290
základní	1 195	1 061	1 005	1 100	1 092	1 082	1 071
gymnázia	111	122	133	126	126	126	127
střední odborné	191	219	259	205	200	192	180
vysoké	118	127	140	156	166	174	184

Tab. č. III/34

Kultura

	1990	1993	1995	1996	1997	1998	1999
divadla - návštěvníci (tis.)	5 834	4 265	4 305	4 578	4 538	4 541	4 443
tisk - tituly knih	4 136	8 203	8 994	10 244	11 519	11 738	12 551
tisk - tituly časopisů	1 870	1 367	4 380	5 028	5 263	5 440	3 894

Tab. č. III/35

Zdravotnictví

	1990	1993	1995	1996	1997	1998	1999
počet obyvatel na lékaře	286	279	268	269	259	265	262
počet lůžek ve zdravotních zařízeních na tis. obyv.	13,1	12,3	11,4	11,1	10,9	10,8	10,7
– z toho v nemocnicích	8,1	8,0	7,2	6,9	6,8	6,7	6,6
pacienti v nemocnicích (tis.)	1 863	1 934	2 028	2 049	2 053	1 991	1 958

Obyvatelstvo

K 30. červnu 2000 měla Česká republika 10 273 215 obyvatel, v tom 4 999 716 mužů, 5 273 499 žen. Ačkoliv rok 2000 naznačil, že se několikaletý úbytek obyvatelstva poněkud zmírnil, nelze zdaleka usuzovat na zvrat v demografickém vývoji. Vliv na to měly pravděpodobně porody žen z mimořádně početné generace, které je odložily do věku 25 a více let. Porodnost zůstala i tak mimořádně nízká. V roce 2000 se snížil i počet úmrtí, takže výsledkem je podle odhadu úbytek více než 15 tisíc obyvatel přirozenou cestou. Částečně je tento úbytek na-

Národní hospodářství

hrazován migračním saldem, které lze odhadnout na necelých 10 tisíc. Důvody demografického vývoje jsou všeobecně známe, dnes se jednoznačně kloní k představám o životní úrovni a o schopnosti a možnosti mladých lidí takovou životní úroveň si zajistit.

Rozvodovost se v roce 2000 mimořádně zvýšila ve srovnání s rokem 1999. Příčinou je nový zákon o rodině začínající v plné míře platit od roku 1999, který rozvod povoluje až po úpravě poměrů dětí z rozváděného manželství. Návrhy na rozsudek z roku 1999 se tak často realizovaly až v roce 2000. Rozvodovost se vrátila na pravidelnou vysokou úroveň dosahující necelých 60 rozvodů na 100 sňatků.

Tab. č. III/36

Pohyb obyvatelstva

	počet obyv. (tis. stř. stav)	přirozený úbytek		migrační saldo (tis.)	sňatky (tis.)	rozvody	
		(tis.)	(na 1000 obyv.)			(tis.)	(na 100 sňatků)
1990	10 363	1,4	0,1	0,6	91,0	32,1	35,2
1994	10 336	-10,8	-1,0	9,9	58,4	30,9	52,9
1995	10 331	-21,8	-2,1	10,0	55,0	31,1	56,7
1996	10 315	-22,3	-2,2	10,1	53,9	33,1	61,4
1997	10 304	-22,1	-2,1	12,1	57,8	32,5	56,2
1998	10 295	-19,0	-1,8	9,5	55,0	32,4	58,8
1999	10 283	-19,5	-2,0	7,0	52,8	24,0	42,0 ²⁾
2000 ¹⁾	10 273	-18,0	-1,8	6,0	58,0	34,0	58,6

Pozn.: ¹⁾ odhad HN

²⁾ pokles vlivem bezpodmínečné nutné úpravy poměrů nezletilých dětí před rozvodem podle nového zákona o rodině

IV. Peníze

Bankovní sektor v roce 2000

K charakteristice roku 2000 patří dva výrazné rysy, z nichž každému by měl být připsán jen takový význam, jaký mu náleží: jednak mírné celkové oživení ekonomiky, jednak vytrvalost „virózy nezadržitelných ztrát“ finančních zdrojů, která v posledním roce a půl zasáhla i sféru velkých bank. Zároveň se do zjevnější podoby dostávají i deficity veřejných financí.

Po ekonomické stagnaci v letech 1998 a 1999 se v roce 2000 projevil náznak ekonomického růstu. Reálný meziroční přírůstek hrubého domácího produktu (HDP) k 30. září 2000 činil 1,9 procenta a opíral se o zvýšení průmyslové výroby ve výši 11 procent. Toto zlepšení hospodářské dynamiky nebylo doprovázeno zrychlením inflace, která se udržela na hodnotě 4,1 procenta (měřeno růstem spotřebitelských cen), avšak ani viditelnějším zvýšením zaměstnanosti. Nezaměstnanost setrvala na úrovni zhruba 9 procent. Tahounem tohoto náznakového oživení byla spotřeba domácností, a nikoliv – jak by bylo perspektivně více žádoucí – vývoz nebo investiční sféra. (Blíže viz kapitola Národní hospodářství.)

Oživení ekonomiky svůj odraz v bankovní sféře mělo, avšak v nikterak dynamické podobě, neboť bylo zastíněno pokračováním dlouhodobých slabin finanční infrastruktury jak v nahromaděných nerovnováhách, tak v právně-regulačním rámci.

Celkový vývoj sektoru a výsledky bank

Nejvýraznějším odrazem zlepšené konjunkturní situace ve finančních veličinách bankovního sektoru byl poměrně zřetelný **vzestup spotřebitelských úvěrů**. Jejich objem se k 30. září 2000 meziročně zvýšil bezmála o 6 procent, ačkoli celkový stav úvěrů, umístěných bankovním sektorem do celého národního hospodářství (nepočítaje úvěry vládnímu sektoru), o necelá 4 procenta poklesl. Obdobně do kontextu celkového vývoje ekonomiky zapadá skutečnost, že se meziročně sice zvýšil **objem korunových vkladů na viděnou** (o 14 procent), dále vkladů v cizích měnách (o necelých 9 procent; vklady domácností v cizích měnách nicméně jen o zhruba 4 procenta, avšak vklady firem v cizích měnách o bezmála 15 procent), avšak víceméně stagnoval **objem vkladů termínovaných** (v souhrnu poklesl o 1,1 procenta, přičemž rozhodný vliv měl pokles termínovaných vkladů pojišťoven o 14 procent).

Přestože na tento vývoj měly vliv i dílčí „technické“ faktory rozhodování – např. výrazné sblížení úročení vkladů korunových a vkladů v cizích měnách, výrazný pokles úrokové hladiny termínovaných vkladů, a tedy její přiblížení úrokové hladině vkladů na viděnou – a rovněž účinek pohybu měnového kursu na přepočty vkladů v cizích měnách, není patrně mylné dovozovat, že ekonomické chování bylo nesené orientací na krátkodobé cíle a ve škále preferencí domácností pak posunutím zájmu o spotřebu nad zájem o dlouhodobé odkládání finančních prostředků. Nelze ještě ovšem mluvit o syndromu „útku od peněz do zboží“.

Banky citelnému zhoršení dostupnosti primárních zdrojů vystaveny nebyly, avšak mnohaletému problému nedostatku dlouhodobých primárních zdrojů, a tedy napětí typu „převaha krátkých peněz ve zdrojích versus pře-

Tab. č. IV/1

Úrokové sazby obchodních bank (v % p.a.)

Průměrný úrok z vkladů korunových	k 31. 12. 1998	k 31. 12. 1999	k 30. 6. 2000	k 30. 9. 2000
celkové vklady	6,7	3,7	3,4	3,3
v tom termínované	8,7	4,7	4,2	4,2
průměrný úrok z úvěrů korunových nově čerpaných	11,9	6,7	6,8	6,8

vaha poptávky po dlouhých penězích v půjčování" bankovní sektor čelí i nadále. Obnovil se nikoliv příznivý fenomén poklesu celkové hladiny úročení vkladů pod úroveň inflace (meziroční růst spotřebitelských cen činil 4,1 procenta, přičemž nejnověji se objevují příznaky růstu inflace v roce 2001 nad tuto úroveň, zatímco úroveň úročení korunových vkladů k pololetí 2000 činila 3,4 procenta p. a.). Úročení termínovaných vkladů je víceméně na úrovni inflace (4,2 procenta p. a. pro úhrn termínovaných vkladů).

Pro úvahy o vlivu těchto faktorů je ovšem třeba vzít v úvahu, že chabý vývoj zhodnocení prostředků vložených do cenných papírů znamenal značný pokles výnosnosti zejména portfoliového investování, takže nyní se o mnoho neliší od zhodnocení termínovaných bankovních vkladů. Mimoto zkušenost z předchozích obdobných situací v uplynulém desetiletí hovoří o poměrně malé citlivosti chování vkladatelů na změny úrokových sazeb. Banky při víceméně neměnném rozsahu alokace prostředků do úvěrů a půjček nicméně značně zvýšily rozsah alokace prostředků do sféry investic.

Tab. č. IV/2

Soubor vybraných ukazatelů bankovního sektoru

(do 30. 9. 2000, není-li uvedeno jinak)

Vybrané makroveličiny (mld.Kč)	k 31. 12. 1998	k 31. 12. 1999	k 30. 9. 2000
úhrn aktiv/pasiv bank (bez ČNB)	2 447,6	2 513,0	2 691,0
úvěry a pohledávky za klienty	977,2	904,2	900,2
dlouhodobé finanční investice	87,8	121,6	187,8
vklady klientů celkem	1 110,7	1 117	1 211,4
rezervy	41,0	41,0	52,7
fondy tvořené ze zisku	73,9	67,1	60,4
zisk z běžného období	9,0	11,6	6,6
základní jmění	78,4	87,9	90,8

Pozn.: U veličiny intervalové, jako je zisk z běžného období, je nutno brát na zřetel okolnost, že údaje roku 2000 jsou za tři čtvrtiny roku.

Pramen: Bankovní a měnová statistika ČNB

Pokles objemu klasifikovaných úvěrů, který sám o sobě je příznivým symptomem, byl vyvolán především převodem nesplácené části úvěrového portfolia z Komerční banky do Konsolidační banky. Při vyloučení tohoto převodu by stav klasifikovaných úvěrů zůstal na úrovni přibližně shodné se stavem na konci roku 1999.

Základní jmění bankovního sektoru se v roce 2000 zvýšilo. Kapitálová přiměřenost (s vyloučením Konsolidační banky a bank v nucené správě) činila k polovině roku 16,6 procenta a odpovídala požadavkům zákona a rovněž i Basilejským kritériím. Potenciální ztráty z úvěrového portfolia jsou z 80 procent kryty rezervami a opravnými položkami, zbytek pak zástavním zajištěním (kolaterálami).

Nelze říci, že by bankovní sektor jako celek trpěl nedostatkem finančních zdrojů. Přesto i v roce 2000 zaznívaly na adresu bank výhrady týkající se dostupnosti finančních zdrojů zvláště pro malé a střední podnikání i kritika alokace zdrojů obecně. Na chování bank se nicméně nevyhnutelně odráží stále v jisté míře přetrvávající neuspokojivý stav vymahatelnosti závazků (podrobněji viz kapitolu Legislativa) a navzdory lehkému konjunktur-nímu oživení také břemeno značného počtu neprosperujících firem – včetně některých velkých podniků. Banky se pod vlivem těchto okolností ve značné míře utíkaly k umísťování prostředků na investičním trhu – a to i do zahraničí – při stagnaci alokací do sféry půjčování.

Na rozdíl od předchozích let nepokračoval v roce 2000 proces zanikání malých bank a počet bank je od roku 1999 neměnný. Činí celkem 42 subjektů (vybavených bankovní licencí a obchodně činných; včetně dceřiných bank a poboček zahraničních bank) ve srovnání se 45 subjekty na konci roku 1998 či např. s 53 subjekty na počátku roku 1997 (bez ČNB). Banky usilovaly o větší účinnost svého fungování, což se projevilo mimo jiné zřetelným poklesem počtu jejich zaměstnanců. Jestliže na konci roku 1998 činil úhrnem 52 475 osob, na konci roku 1999 to bylo 49 355 osob a k 30. červnu 2000 48 718 osob – tedy v průběhu jednoho a půl roku poklesla za-

Peníze

Tab. č. IV/3

Veličiny vkladů a úvěrů (mld. Kč, pokud není uvedeno jinak)

poslední den	1. 1. 1999	1. 9. 1999	1. 1. 2000	1. 9. 2000
domácí úvěry celkem	1 110,7	1 094,1	1 079,9	1 120,6
v tom klientské úvěry bank a ČNB	1 092,3	1 076,3	1 037,1	1 034,6
v tom korunové:	860,7	875,0	843,7	859,0
podniky	756,3	766,6	735,3	744,3
domácnosti	103,7	108,4	108,4	114,7
netermínované korunové vklady	279,0	319,3	325,0	364,8
domácnosti	150,1	173,7	176,2	199,7
podniky	125,7	142,7	145,9	162,4
pojišťovny	3,2	2,9	2,9	2,7
termínované korunové vklady	710,9	708,9	698,0	701,2
domácnosti	557,4	543,1	548,3	548,3
podniky	128,5	133,4	121,3	133,9
pojišťovny	25,0	32,4	28,4	19,0
vklady v cizí měně	137,9	138,5	143,4	150,4
domácnosti	77,5	79,1	82,0	82,2
podniky	68,9	59,4	61,4	68,2
stav klasifikovaných úvěrů	31. 12. 1999	30. 6. 2000		
v mld. Kč	291,1	243,9		
v % z úvěrů celkem	32,1	28,5		

Pramen: Bankovní a měnová statistika ČNB

městnanost v komerčním bankovním sektoru bezmála o desetinu. Výnosovost bank byla nadále pod silným tlakem, k čemuž v uplynulém roce podstatně přispělo především zmenšení úrokového diferenciálu (to je rozdílu mezi úročením vkladů a půjček).

Banky tím spíše nemohly opomíjet zavádění nových produktů a modernizaci technologií jak provozních uvnitř banky, tak navenek, ve vztahu ke klientům. Roli přitom hrála i snaha silněji se orientovat na produkty provizní. Nejviditelnějším novým krokem v tomto směru bylo zavádění bankovních operací, respektive komunikace s klientem prostřednictvím internetu. Banky považují aplikaci elektronických technologií v operacích s klienty za nejdynamičtější prvek v rozvoji produktů. V této souvislosti je důležitý postup v právních a technických stránkách aplikace elektronického podpisu, jemuž byl v roce 2000 vytvářen potřebný zákonný rámec. Druhým důležitým aspektem je ovšem také připravenost veřejnosti nové, na elektronických komunikačních kanálech založené produkty akceptovat.

Stojí za zmínku, že bankovní sektor se hladce vyrovnal s demonizovaným problémem přechodu letopočtu 1999–2000.

Nejvyhraněnější případy nesnází bank

Obraz bankovního sektoru v očích veřejnosti byl – pokud jde o stinné stránky – v předchozích letech vykreslován spíše „mizením z trhu“ bank malých (s výjimkou středně velké Agrobanky) – ať v důsledku úpadku, převzetí jinou bankou apod. a vždy s režimem nucené správy. Stabilizační a konsolidační program ČNB, který měl k ozdravení bankovního sektoru přispět, k zachování těchto peněžních ústavů na trhu nevedl.

V roce 2000 se scenerie změnila a vnější optika zaznamenala posun zjevných nesnází k největším ústa-

vům, a to především ve dvou případech: problému Investiční a Poštovní banky, který dospěl v červnu do ztráty likvidity, dosazení nucené správy a okamžitého prodeje Československé obchodní bance, a problému Komerční banky v souvislosti se ztrátou, vzniklou úvěrováním v rámci akreditivů pro obchody firmy B. C. L.Trading. Předmětem veřejné pozornosti se – jako obvykle – stávají především vnější jednotlivosti, přičemž hlubší souvislosti pozornost nevyvolají.

Hlubším kontextem zmíněných případů jsou dvě podstatné skutečnosti: jednak to, že „reálná“ ekonomika země dlouhodobě nedosahuje takové výkonnosti, aby se obešla bez opakovaných finančních injekcí k zachování mnohých podnikatelských segmentů, jednak to, že vymahatelnost finančních závazků jak z důvodu kvality zákonů, tak jejich uplatňování již řadu let přetrvává v neuspokojivém stavu. Jestliže v tomto prostředí bankovní sektor dlouhodobě operuje, lze mu sice vytknout vady v kvalitě umísťování finančních prostředků, ale nelze mu připisovat odpovědnost za neuspokojivý průběh a výsledky restrukturalizace národního hospodářství. Ztráty, které lze odvozovat z finančních nákladů na sanaci peněžního sektoru, jsou ztrátami vzniklými v národním hospodářství jako celku a bankovní sektor je „rezervoárem“, v němž se projeví. Jestliže úhrn těchto ztrát je nyní ohodnocován na zhruba 330 miliard Kč (to je úhrn nákladů konsolidačních programů I, II, stabilizačního programu, převodů nebonitních pohledávek bank do Konsolidační banky, posilování základního jmění některých bank a záruk), krytých z veřejných prostředků, je výstižnější spatřovat jej jako cenu za ztrátové enklávy celé ekonomiky, nikoliv jako cenu za chyby bankovního sektoru. Tento náklad představuje zhruba 17–18 procent hrubého domácího produktu za rok 1999 a řadí nás mezi Maďarsko (kde činí přes 10 procent HDP) a Venezuelu (kde činí přes 20 procent HDP). Sanace bankovního sektoru z veřejných prostředků není záležitostí nevidanou a zaznamenala ji v uplynulém desetiletí v různé intenzitě řada zemí včetně USA, Japonska, skandinávských států atd. Pro úplnost dodáme, že řada bank v ČR hospodář tak, že sanační zdroje nepotřebuje a nedostává.

Postup privatizace a přeměna Konsolidační banky

K závěru roku zbývá k dokončení privatizace bankovního sektoru pouze Komerční banka. Prvním konkrétním krokem k privatizaci Komerční banky bylo rozhodnutí vlády ČR z roku 1997, jímž se zahájila příprava prodeje zbývajících majetkových účastí státu, respektive Fondu národního majetku v Komerční bance, České spořitelně a ČSOB. Privatizace České spořitelny a ČSOB již byla provedena. V lednu 2000 byl dokončen úpis nových akcií Komerční banky, v němž 60 procent základního kapitálu získal Fond národního majetku. Tento akciový substrát je nabízen k prodeji tzv. informačním memorandem (to je prakticky výzvou případným investorům k vyjádření závazného zájmu), rozeslaným v září 2000. Podle sdělení ministerstva financí z října 2000 projevil zájem pět investorů významné finanční váhy.

Souběžně s tím byla Komerční banka v průběhu tohoto roku k transakci připravována především tzv. vyčištěním bilance banky, tj. odkupem nekalitních pohledávek banky v hodnotě až 60 miliard Kč Konsolidační bankou (za 60 procent nominální hodnoty).

Po skončení privatizace Komerční banky bude podíl soukromého kapitálu na bankovním trhu ČR na úrovni přibližně 90 procent, to je více než srovnatelné s kteroukoliv evropskou zemí. Bankami s významnějším podílem státu na akciovém kapitálu tak zůstanou pouze specializované ústavy – Česká exportní banka a Českomoravská záruční a rozvojová banka.

Konsolidační banka – státní peněžní ústav – uskutečnila řadu operací, které – mimo jiné – v sanaci bankovního sektoru sehrály za uplynulých devět let významnou roli. Podle zákona o bankách, jemuž podléhá, neboť funguje s bankovní licencí, však musí ukončit svou činnost do 31. srpna 2001. Byl proto připraven návrh zákona o České konsolidační agentuře, která by se měla stát právním nástupcem Konsolidační banky. Návrh zákona stanoví, že agentura je právnickou osobou, provozující podnikatelskou činnost s majetkem státu pro řešení nebojnitních aktiv. Je však právně koncipována tak, aby nebyla bankou, tj. subjektem, potřebujícím ke své činnosti bankovní licenci, a nepodléhala tudíž ustanovením zákona o bankách a bankovnímu dohledu. Tímto krokem se také uzavře dříve některými hlasy naznačovaná alternativa přetvoření Konsolidační banky na standardní univerzální banku.

Oprávněné jsou hlasy, poukazující na skutečnost, že ani úplná privatizace bankovního sektoru není všelékem na nedostatky finanční infrastruktury. Privatizace přispěje k přísnějšímu přístupu při rozmísťování finančních zdrojů jak v úvěrové, tak investiční sféře a podstatněji omezí faktory motivované průmyslovou a nepřímo i so-

Peníze

ciální politikou, které dosud ze strany státu působily na rozhodování bank. Automatický zánik slabin právního rámce – zejména pak regulace kapitálového trhu – rychlou a přímočarou kultivací průmyslové struktury sám o sobě znamenat nebude. V tomto druhém ohledu by měla sehrát roli tzv. Revitalizační agentura, která se v minulém roce formovala.

Právní a regulatorní rámec bankovníctví – vývoj legislativy

Rok 2000 byl dalším rokem mimořádné legislativní vehemence. Výsledky ovšem spíše posilují pochybnosti o hodnotě této „legislativní smršti“, neboť čím vyšší je tempo, s nímž jsou zákony tvořeny a přetvářeny, tím problematictější je kvalita výsledků. Právní rámec – hovoříme zde specificky o finančně ekonomické sféře, tj. investování, kapitálovém trhu a peněžnictví – sice na rozdíl od rudimentární a mezerovité podoby, kterou měl zejména v první polovině 90. let, již byl s to zaměřit pozornost k těm bodům regulatorního režimu, které dříve opomíjel. Avšak k základnímu předpokladu funkčnosti práva – totiž koherenci právních pravidel – je stále daleko.

V roce 2000 byla novelizována nebo i nově navržena řada zákonů vesměs s mottem harmonizace práva s právem Evropské unie (respektive se směrnicemi EU), pod nímž však byla do řady zákonů vnesena i pravidla zcela specifická, s přizpůsobením se *acquis communautaire* nikterak nesouvisející. Bankovního sektoru se týkají především **novelizace zákona o bankách, o České národní bance, o veřejných dražbách, o konkursu a vyrovnání, o cenných papírech, o ochraně osobních údajů, proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, obchodního zákoníku a občanského zákoníku.**

Vládní návrh novely zákona č. 21/1992 Sb., o bankách (ve znění změn a doplňků), vnáší do dosavadní úpravy zejména:

- principy vzájemné uznatelnosti bankovních licencí, volnosti usídlení a volnosti poskytovat služby přes hranice (v bankovním podnikání), uplatnitelné mezi členskými zeměmi Evropské unie – a to s odkladem vstupu v účinnost k okamžiku účinnosti plného členství ČR v EU;

- princip dohledu mateřskou zemí (tj. nad pobočkami bude oprávněn vykonávat dohled země sídla mateřské banky, avšak rovněž bankovní dohled ČR);

- princip zacházení na konsolidovaném základě: Definuje se holdingový celek a pravidla uplatnění kapitálové přiměřenosti, úvěrové angažovanosti a likvidity, stejně jako ingerence bankovního dohledu nad konsolidačními celky, jejichž součástí je banka;

- upravuje se systém pojištění vkladů: Ve vládním návrhu se především zvyšoval strop náhrad, rozšiřoval okruh pojištěných titulů (o vklady v cizích měnách, depozitní certifikáty a některé další dluhopisy) a měnila pravidla fungování Fondu pojištění pohledávek z vkladů (ruší se návratná finanční pomoc státu, respektive bezúročná půjčka ČNB Fondu pojištění pohledávek v případech, kdy jeho zdroje na odškodnění nestačí – fond bude nadále odkázán na běžný peněžní trh; snižuje se norma ročního příspěvku bank do fondu z 0,5 na 0,3 procenta stavu pojištěných pohledávek a mění se některé další detaily). Kritický zásah do pojištění vkladů však vnesla Poslanecká sněmovna pozměňovacími návrhy poslanců, které vyústí v povinnost Fondu pojištění pohledávek z vkladů zpětně dodatečně odškodnit držitele pohledávek vůči všem bankám, kde bylo počínaje rokem 1994 odškodnění z fondu prováděno, do výše ekvivalentu 25 tisíc eur a za rozšířený okruh titulů (viz výše); mimo to u klientů bank Universal, Moravia a Pragobanka učinit totéž do výše 4 milionů Kč. Tato ustanovení jsou problematická právně, eticky, technicky i ekonomicky;

- zvyšuje se požadavek minimálního vlastního kapitálu banky z 500 na 800 milionů Kč rovněž na základě poslaneckého pozměňovacího návrhu; v tomto případě bylo Senátem korigováno opomenutí Poslanecké sněmovny vložit do zákona ustanovení o přechodném období (Senát navrhl tříleté období), neboť jinak by bylo ustanovení zmatečné. Banky, které nyní nemají kapitál v nově stanovené výši, by před účinností novely zákona o bankách nestihly proceduru navýšení, a musela by jim tudíž být ke dni zamýšleného vstupu novely v účinnost (1. ledna 2001) odebrána bankovní licence.

Ke dni uzávěrky rukopisu byl návrh novely po projednání v Senátu opět v rukou Poslanecké sněmovny, která jej však do konce roku neschválila.

Vládní návrh novely zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, rovněž v určitých bodech původně vycházel z hledisek přizpůsobení se požadavkům EU (zákaz financování veřejného sektoru Českou národní bankou, pravidla a pravomoci bankovního dohledu na principech konsolidačních celků a některé další, plynoucí zejména z Protokolu o Statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky). Obdobně však jako v případě zákona o bankách byly v průběhu projednávání do novely vneseny úpravy, jejichž motivy tkví plně ve zdejších specifických zájmech. Týkají se zejména režimu nezávislosti centrální banky, tedy způsobu jmenování a odvolávání bankovní rady, podřízenosti banky kontrolním orgánům v určité výšce finančního hospodaření, definování postupu mezi vládou a centrální bankou v klíčových otázkách určování měnové politiky a dovození i definování a dosahování hlavního cíle, za nějž je centrální banka odpovědná, totiž stability cen (dosud stabilita měny).

Ke dni uzávěrky rukopisu byl stav rozporný, novelou se na podnět prezidenta ČR bude zabývat Ústavní soud.

Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, byl přijat a je účinný od 1. května 2000. Bankám se tím otevřela dlouho vybojovávaná možnost přistoupit formou dobrovolných veřejných dražeb k realizaci propadlých závazků, a to využitím části třetí a odstavců 2 a 3 § 63 citovaného zákona. Praktické zkušenosti se však teprve projevily, neboť do listopadu 2000 chyběl jeden z požadovaných technických předpokladů aplikace zákona (tzv. centrální adresa). Poslanecká sněmovna učinila nicméně při projednávání návrhu zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti těsně po vstupu výše zmíněného pravidla v účinnost pokus je zrušit (paragrafem 133 návrhu exekučního zákona), avšak návrh tohoto zákona neprošel.

Zákonem č. 362/2000 Sb. z října loňského roku se značně mění a doplňuje zákon č. 591/1992 Sb. (ve znění změn a doplňků), o cenných papírech (s účinností od 1. ledna 2001). Jde o regulativní oblast, která se bank značně dotýká. V tomto ohledu patrně nejvýrazněji vyčnívá zřízení (dosud neexistujícího) pojištění tzv. zákaznického majetku, tj. aktiv, které klienti svěřili obchodníkům s cennými papíry a s tím souvisejícího vytvoření tzv. garančního fondu a plateb do tohoto fondu. Bank (které jsou rovněž obchodníky s cennými papíry) se přitom dotýká především souběh tohoto mechanismu jistění s mechanismem pojištění pohledávek z vkladů. Jsou zde však i jiné citlivé zájmy bank v oblastech tzv. nominee účtů a tzv. custody apod.

Ve stadiu věcného záměru byl zákon o platebním styku, který by měl upravovat především vztah banka–klient v platebních operacích, odpovědnost banky při převodu prostředků klienta (včetně finančních odškodnění) a rovněž problematiku tzv. ochrany plateb v platebních systémech; tj. oblast těsně související např. s právní úpravou vypořádání obchodů s cennými papíry a na druhé straně s režimem konkursu a vyrovnání. **Zákon o omezení hotovostních plateb** směřuje k zavedení stropu, do jehož výše by bylo přípustné provádět platby hotovostně (zdá se, že tímto stropem by mohl být 1 milion Kč). Navržená pravidla však nejsou bezproblémová – např. ve vztahu k zahraničním subjektům (obligatornost existence bankovních účtů). Tento zákon se přirozeně váže na legislativu prevence vůči „praní špinavých peněz“.

Centrální banka, měnová politika, bankovní dohled

Ohniska dění v této sféře byla tři: směřování měnové politiky v situaci silných vnějších tlaků na inflaci, razantní zásah bankovního dohledu vůči Investiční a Poštovní bance a zápas o klíčové prvky postavení ČNB při novelizaci zákona o centrální bance.

Měnová politika se podle úvah ze závěru roku 1999 měla orientovat na tyto hlavní cíle: zachovat nízkou hladinu růstu domácích cen, udržet kurs české koruny vůči klíčovým zahraničním měnám a nebrzdit oživení ekonomiky. Prvního cíle bylo v roce 2000 víceméně dosaženo, jestliže inflace (měřená dvanáctiměsíčním klouzavým průměrem růstu spotřebitelských cen) činila k závěru října 2000 4,1 procenta; je však třeba dodat, že těchto hodnot bylo dosaženo již ve třetím čtvrtletí roku 1999. Kurs koruny české vůči USD a dalším měnám, sledujícím kurs dolaru se zhoršil, vůči euru a měnám sledujícím kursový vývoj eura se zachoval. Nelze však přehlédnout, že zde působil velmi silný tlak výrazného zvýšení cen ropy a dalších energetických surovin, přesahující amplitudu jejich pohybů za dlouhou řadu let. Záměr nebrzdit měnovou politikou oživení ekonomiky byl – viděno podle růstu ekonomiky za rok 2000, byt skromného – respektován.

Peníze

Měnová politika ve smyslu zacházení s nástroji, které má centrální banka v této sféře k dispozici, byla velmi zdrženlivá a prosta výraznějších zásahů. Primární úrokové sazby zůstaly prakticky beze změny na úrovni závěru roku 1999.

Zásah bankovního dohledu ČNB vůči Investiční a Poštovní bance byl nepochybně velmi závažným krokem centrální banky v roce 2000. Náznaky, které k zákroku vedly, byly zaznamenávány od poloviny roku 1999 a vyvrcholily kontrolami na místě počínaje únorem 2000. Investiční a Poštovní banka podle zprávy ČNB pro Parlament ČR narůstaly potíže s nekvalitními aktivy, které si vyžadovaly navýšení základního jmění a podstatné zvýšení rezerv a opravných položek. O navýšení základního kapitálu bylo rozhodnuto již 16. listopadu 1999, avšak poté zablokováno žalobou minoritního akcionáře. Centrální banka v jarních měsících vedla jednání se zástupci hlavního akcionáře banky, reprezentovaného Nomurou, o tzv. kooperativním řešení. K dohodě nedošlo. Ve druhém čtvrtletí roku byla banka vystavena silnému odlivu vkladů (od února do začátku června dosáhl podle údaje ČNB zhruba 34 miliard Kč), který vyvrcholil v polovině června prakticky ztrátou likvidity. Do banky byla 16. června dosazena nucená správa a dne 19. června byla banka prodána Československé obchodní bance. ČSOB tímto dnem převzala veškerá aktiva a pasiva IPB, její pobočkovou síť a zaměstnance a vstoupila do práv a závazků, vyplývajících z podnikání IPB. K těmto dnům byly poskytnuty záruky a smluvně ujednány přísliby odškodnění ze strany Ministerstva financí ČR a ČNB ve prospěch ČSOB.

Největší pozornost a největší názorové střety však vyvolala **změna postavení a některých pravidel fungování centrální banky**, které přináší novela zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance (ve znění změn a doplňků). Původní návrh novely byl koncipován výhradně jako harmonizační se směrnicemi a doporučeními EU. V průběhu projednávání v Parlamentu ČR se dostala do středu pozornosti ustanovení, která formují nezávislost centrální banky, to je především způsob nominace a jmenování členů bankovní rady, guvernéra a viceguvernéřů, dále ustanovení, která zaručují centrální bance v jejím vlastním „provozním“ hospodaření plnou autonomii na jiných kontrolních orgánech, a formulace, týkající se spolupráce mezi centrální bankou a vládou, které podle některých interpretací nadřazují sílu vlády nad sílu centrální banky při konzultacích vztahu mezi celkovou hospodářskou a měnovou politikou.

Záležitost – zdá se – dospěla na rovinu příliš poplatnou krátkodobým politickým zájmům, při níž uniká ta okolnost, že plné členství v Evropské unii, které je v horizontu nejvýše čtyř až pěti let očekáváno, postaví rozsah a autonomii rozhodování centrální banky do nového rámce, vymezeného přenosem nemalé části rozhodování do Evropské centrální banky. Trebaže i obháji uprav, které do novely vnesla a poté i přijala Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, se dovolávají „harmonizačních motivů“, některé hlasy ze strany EU hodnotí novelu jako joudoucí nesprávným směrem.

V posledním čtvrtletí roku ukončili mimo termín své působení ve funkci guvernéř České národní banky J. Tošovský a člen bankovní rady M. Hrnčíř, což je pod zorným úhlem dosavadní setrvalosti obsazení nejvyššího orgánu ČNB jev nezvyklý. Novým guvernérem ČNB jmenoval prezident republiky dosavadního viceguvernéra Zdeňka Tůmy, novými členy bankovní rady byli jmenováni Michaela Erbenová a Jan Frait. Jmenování se setkalo s negativním stanoviskem představitelů smluvněopozičních stran.

Družstevní záložny

Odhalení miliardových ztrát a řetězovitá lavina zavádění zvláštních režimů dominovaly v roce 2000 sektoru družstevních záložen. Nucené správy byly průběžně uvalovány na 14 družstevních záložen, z nichž mnohé patřily k největším. Souhrnná čísla tuto změnu příliš nezachycují, protože členové záložen, které fungují podle zvláštních režimů, zůstávají stále v evidenci členské základny celého sektoru a podobně je tomu s vklady. Propad bilanční sumy o 5 miliard Kč se však už do celkového obrazu hospodaření záložen promítá.

Úřad pro dohled nad družstevními záložnami evidoval v polovině listopadu celkem 35 záložen v likvidaci, 3 v konkursu, 11 v nucené správě a u 5 dalších rozhodl o zákazu a omezení činnosti. Nastalá situace vyžadovala kromě zásahů dohledu i řešení legislativní, protože za krizi sektoru stál hlavně nedokonalý zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, tolerující nekontrolované úniky peněz. Tento zákon umožnil ve své době si-

ce obnovení peněžního družstevnictví v České republice, ale vedl také ke vzniku vysoce zranitelného sektoru. Nová právní úprava v podobě zákona č. 100/2000 Sb. umožnila odstranit hlavní nedostatky tím, že:

- zúžila příliš velký prostor pro převod neomezeného objemu vkladů členů do dceřiných společností, nad nimiž Úřad pro dohled nad družstevními záložnami nebyl oprávněn vykonávat supervizi,
- omezila zcela volný vstup do sektoru,
- zrušila přijímání nejpodstatnějších principů působení záložen usneseními jejich členských schůzí nebo stanov,
- určila nástroje stanovující pravidla hospodaření,
- rozšířila pravomoci dohledu.

Záložny se podle nových podmínek budou moci profilovat především regionálně. Se souhlasem dohledu mohou poskytovat vybrané služby i právnickým osobám, zejména úvěry obcím. To by mohlo pomoci jak záložnám, tak obyvatelům daných lokalit a také zlepšit financování obcí, protože použití více zdrojů sníží nároky na výdaje státního rozpočtu.

V roce 2000 vyvolala konsolidace sektoru také výrazné protesty členů družstevních záložen, z nichž mnozí přišly o celé své rodinné úspory. Zatím odhadované ztráty sektoru blížící se 9 miliardám Kč mají být sanovány státem. V Poslanecké sněmovně byl projednáván návrh na odškodnění členů záložen ve výši 6 miliard Kč, nebyla však nalezena shoda ve způsobu provedení (jeden návrh počítal s vydáním státních dluhopisů, druhý s poskytnutím úvěru Konsolidační bankou). Pokud dojde ke konsenzu, lze počítat s tím, že uvedená částka nebude znamenat přímý náklad státu, protože po ukončení konkursů, které ale mohou trvat řadu let, bude možné získat ze záložen část peněz zpět.

Nová zákonná úprava, platná od května, však neřeší problém harmonizace s legislativou Evropské unie. Malá novela, kterou předložilo začátkem listopadu ministerstvo financí vládě, navrhuje způsob sjednocení pravidel sektoru s pravidly v Evropské unii.

Tab. č. IV/4

Souhrnné ukazatele vývoje sektoru družstevních záložen

Období	počet záložen	počet členů	vklady (v mil. Kč)	úvěry (v mil. Kč)	bilanční suma (v mil. Kč)
1996	45	7 092	176,2	45,1	211,0
1997	66	25 160	1 257,2	186,2	1 413,8
1998	76	63 301	4 484,6	1 854,9	4 686,6
1999	139	126 000	10 451,0	1 265,7*	5 380,9*
30. 6. 2000	93**	112 000	10 408,0	1 443,0*	4 662,0*

Pozn.: *odhady ÚDDZ

** stav po vydání povolení ÚDDZ působit jako družstevní záložna podle zákona 100/2000 Sb.

Pramen: ÚDDZ

Stavební spoření

V roce 2000 dovršilo stavební spoření v České republice sedmý rok své existence. Trh zůstal rozdělen mezi šest stavebních spořitelů. Na konci třetího čtvrtletí mělo smlouvu o stavebním spoření celkem 2,801 milionu obyvatel a za první tři čtvrtletí bylo uzavřeno 771 005 nových smluv na celkovou cílovou částku 104,591 miliard Kč. Připomeňme, že v roce 1999 bylo celkem uzavřeno 900 tisíc nových smluv.

I když základní význam stavebního spoření zůstal stejný a dále mělo sloužit především k ukládání volných finančních prostředků obyvatelstva za účelem zlepšení podmínek bydlení, došlo v průběhu roku k některým zajímavým změnám.

Růst výhodnosti stavebního spoření jako investice

Stavební spoření je finanční produkt, který se skládá ze dvou částí. V prvním období jde o výhodné spoření se státní podporou a úrokem od stavební spořitelny a ve druhé fázi jde o získání úvěru s výhodnou fixní úrokovou sazbou. Není ovšem podmínkou, aby si klient stavební spořitelny vzal úvěr. Může využít pouze první fáze – spoření a po uplynutí spořicího cyklu si prostředky včetně zhodnocení vyzvednout v hotovosti, nebo ve spoření dál pokračovat. Úspory je možné využít bez jakéhokoli omezení, tedy i na jiný účel, než je bydlení.

Výnos ze stavebního spoření se skládá ze dvou složek. První je státní podpora, která se od roku 1993 nezměnila a činí 25 procent z uložené částky, maximálně však 4500 Kč ročně. Státní podpora se připisuje stále jednou ročně na základě žádosti stavebních spořitelen a je evidována na rodné číslo. To znamená, že každý, kdo má stavební spoření, může dostat jen jednu podporu, i když má několik smluv o stavebním spoření.

Výše státní podpory omezuje její využití pro dosažení optimálního výnosu. Při vyšších úložkách, než je 1500 korun, státní podpora neroste a to ovlivňuje výnosovou křivku.

Další složkou výnosu ze stavebního spoření je úrok připisovaný spořitelnou. Ten se pohyboval u jednotlivých stavebních spořitelen od 3 do 5 procent, což znamená, že byl stejný nebo vyšší než nabídky u tak nízkých vkladů banky.

Ze stavebního spoření je možné dosáhnout během jednoho spořicího cyklu průměrný roční výnos 14 procent při ukládání optimální částky při nejvyšším úročení a plné státní podpoře. Připomeňme, že výnos ze stavebního spoření je stále osvobozen od daně.

Pokles zájmu o úvěry

Druhá fáze stavebního spoření – to znamená získání úvěru s fixní úrokovou sazbou, však už tolik nepřitahuje. Stavební spořitelny udávají, že jen 10 procent klientů má zájem o úvěr. Důvody zatím stavební spořitelny přesně neanalyzovaly. Do neochoty půjčovat si od stavební spořitelny se může promítnout zhoršená ekonomická situace rodin, ale možná také konkurence hypotečních úvěrů. V roce 2000 totiž postupně klesaly úroky z hypoték a po odečtení státní podpory ve výši čtyř procentních bodů bylo možné se zaúvěrovat v průměru za 4,8 procenta.

Stavební spořitelny na počátku roku nabízely úvěry za 6 procent stejně jako v minulých letech, kromě HYPO stavební spořitelny, která již delší dobu nabízí možnost úvěru za 5 procent. V průběhu roku některé další spořitelny zareagovaly na konkurenci hypoték, změnily podmínky a nabídky půjčky za 5 procent.

Úvěr ze stavebního spoření na rozdíl od hypotéky není možné získat hned, ale vyžaduje dodržet dobu spoření minimálně 2 roky.

Rychlou potřebu financování bydlení řeší stavení spořitelny překlenovacím úvěrem. I na jeho poskytnutí je však třeba naspořit nebo hotově složit určité procento cílové částky, které se u jednotlivých spořitelen liší. Úroky z překlenovacích úvěrů se dnes pohybují mezi 6,4 a 11 procenty. Platí se z celé cílové částky (tedy i z toho, co klient sám naspořil) až do vzniku nároku na řádný úvěr. Proto jsou rychlé půjčky finančně náročnější. V porovnání s hypotékou zůstala i v roce 2000 splatnost úvěru ze stavebního spoření kratší.

Změny podmínek úročení

V reakci na změněnou situaci na trhu stavebního spoření se některé spořitelny rozhodly změnit podmínky u nově uzavíraných smluv. Jak již bylo zmíněno, změnily úročení úvěrů. Tak např. stavební spořitelna Wüstenrot změnila pro své klienty žádající o úvěr úrok z úspor na 2 procenta a úrok z úvěru na 5 procent. U obou sazeb došlo tedy ke snížení o jeden procentní bod. Pro ty, kteří chtějí jen spořit, zůstala sazba z úspor 3 procenta, a pokud nebudou žádat úvěr, dostanou ještě bonifikaci.

Stejně tak vyhlásila podporu své úvěrové politiky ČS stavební spořitelna, která bude úvěry ze stavebního spoření úročit 5 procenty a vklady těch, kteří žádají úvěr, 3 procenty. Platí to pro klienty, kteří uzavřeli smlouvu po 1. červenci 2000. Ostatní stavební spořitelny poskytovaly do třetího čtvrtletí 2000 i nadále řádné úvěry ze stavebního spoření za fixní sazbu 6 procent.

Kromě sazeb se snížila u některých stavebních spořitelen i požadovaná naspořená částka pro možnost získání překlenovacího úvěru. Dnes je nejnižší požadavek naspořit nebo složit na účet 20 procent cílové částky a neplatí jen pro programy určené klientům, kteří privatizují byt, jako tomu bylo dříve. Připomeňme, že ani v tomto roce nebylo poskytnutí překlenovacích úvěrů povinností bank. Přesto jich bylo za první tři čtvrtletí přiděleno 54 421 v celkové výši 9,102 miliardy Kč.

Podpory jen na bydlení?

Na konci roku se rozvířila diskuse o státní podpoře stavebního spoření mezi poslanci a ministrem financí Pavlem Mertlíkem. Poslanci navrhovali zvýšení státní podpory až na dvojnásobek současné částky. Ministr hájil tezi, že podpora stavebního spoření není efektivně využívána a nepodporuje rozvoj bytové výstavby. Podle jeho názoru by měli podporu dostávat jen ti, kteří žádají o úvěr, a ne ti, kteří jen spoří. Tím by se omezily náklady na podporu stavebního spoření, které v roce 2000 dosáhly 7,2 miliardy Kč a v roce 2001 by měly stoupnout na 8,9 miliardy Kč. Celkem stát vyplatil od roku 1993 na podporu stavebního spoření 26,7 miliard Kč.

Tab. č. IV/5

Podíl stavebních spořitelen na trhu k 30. 9. 2000 podle výše vkladů v mlrd. Kč (v %)

Českomoravská stavební spořitelna	36,4
ČS stavební spořitelna	23,4
HYPO stavební spořitelna	3,8
Raiffeisen stavební spořitelna	9,2
Všeobecná stavební spořitelna KB	19,6
Wüstenrot stavební spořitelna	7,6

Pramen: ČTK

Hypoteční bankovníctví

Rok 1999 byl mimořádně výhodný pro všechny, kteří si chtěli pořídit nové bydlení s pomocí hypotečního úvěru. Tento typ půjčky poskytovalo celkem devět bank. Českomoravská hypoteční banka zůstala jako jediná specializovaná. Ostatních osm bank nabídlo hypoteční úvěry v rámci svých univerzálních služeb.

Úroky klesaly, podpora zůstala vysoká

Po celý rok 2000 postupně klesaly úrokové sazby z hypotečních úvěrů. Bylo to dáno jednak celkovým poklesem úrokových sazeb na finančním trhu, ale také konkurenčním soupeřením bank o nové klienty. Podle údajů z Českomoravské hypoteční banky (ČMHB) průměrná sazba hypotečních úvěrů dosahovala přibližně 8,8 procenta a ke konci roku vykazovala stále klesající trend, jak ukazuje tabulka č. 1.

Přesnější informace o počtu poskytnutých úvěrů a úrokových sazbách byla v průběhu roku 2000 méně dostupná než v jiných letech, kdy statistiku úvěrů evidovalo ministerstvo pro místní rozvoj. Pokud však průměrná sazba v roce 2000 bude pod úrovní 9 procent, což je podle údajů ČMHB velmi pravděpodobné, klesne podle zákona úroková sazba o dva procentní body, tedy ze 4 procent v roce 2000 na 2 procenta v roce 2001. Hypoteční banky vyjádřily na konci roku 2000 obavy, že nižší podpora udělá hypoteční úvěry pro některé zájemce opět méně dostupné. Proto se snaží apelovat na Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (MMR ČR), aby se pokusilo navrhnout vládě přehodnocení systému podpory hypotečních úvěrů a ponechalo vyšší podpory na 4 procenta. Kromě toho se v průběhu roku jednalo i o návrhu rozšířit za určitých podmínek platnost státní podpory na hypoteční úvěry určené na pořízení starších bytů a rodinných domů. Zatím se v tomto jednání nedosáhlo žádných výsledků.

Peníze

Zájem stále vyšší

Základní trend vyplývající z údajů zveřejněných ČMHB za první pololetí roku 2000 ukazuje, že zájem o hypoteční úvěry se zvyšoval, a to zejména úvěrů na pořízení nového bydlení. Jen za první pololetí přibylo 4050 hypotečních úvěrů na nové bydlení,

Tab. č. IV/6

Vývoj průměrné úrokové sazby z hypotečních úvěrů se státní podporou

rok	úrok v %
1996	11,40
1997	12,90
1998	14,20
1999	10,30
2000*	8,80

Pozn.: * odhad Českomoravské hypoteční banky z října 2000

Pramen: MMR ČR

ných nemovitostí, ale nabídla klientům komplexní službu včetně spolupráce se sítí realitních kanceláří při hledání vhodného objektu.

Tab. č. IV/7

Přehled dynamiky vývoje českého hypotečního bankovníctví

Rok	Hypoteční úvěry celkem		Hypoteční úvěry na bydlení		Hypoteční zástavní listy v mil. Kč
	počet	v mil. Kč	počet	v mil. Kč	
1995	1 260	1 250	1 190	1 175	0
1996	6 188	9 088	5 552	5 521	1 800
1997	10 280	18 335	9 007	10 638	2 900
1998	15 268	29 322	14 108	18 397	5 100
1999	21 682	40 244	20 360	25 989	16 500
2000*	25 982	46 844	24 410	30 089	20 100

Pozn.: * údaje do 30. 6. 2000

Pramen: Českomoravská hypoteční banka

Kapitálový trh

V jubilejním roce 2000 ovlivňovaly český kapitálový trh především vývoj v USA a spekulace související s privatizací některých strategických firem. Hlavně jejich vlivem zaznamenal v uplynulém roce trh řadu výkyvů oběma směry.

První měsíce roku byly spojeny s vyvrcholením sporů ve vedení Komise pro cenné papíry. Vyřešilo je až odvolání jejího předsedy. Přes žaloby některých minoritních akcionářů pokračovalo otevírání fondů. Řada nejvý-

znamnějších správců již transformaci obhospodařovaných fondů ukončila. Kolektivní investování se tak v ČR postupně dostává od netradiční „kuponové“ podoby ke standardům běžným na vyspělých trzích.

Hůře se vyvíjela situace na akciovém trhu, který dále trpí chronickým nedostatkem atraktivních titulů. Po investorsky bouřlivém jaru postupně zájem o české akcie opadl. Stabilizace základních úrokových sazeb zase snižovala atraktivitu trhu dluhopisů.

Ke zvýšení zájmu investorů by měla přispět novelizace většiny nejdůležitějších zákonů, které ovlivňují český kapitálový trh. Již nyní je zřejmé, že nová legislativa, která platí od ledna 2001, bude mít na trh zásadní dopad. Zatím lze ale stěží posoudit, do jaké míry se podařilo přiblížit pravidla tohoto trhu k normám platným v Evropské unii.

Obavy z problémů spojených s přechodem výpočetní techniky na rok 2000 se naštěstí nenaplnily. I tento faktor přispěl k návratu investorů na český akciový trh, což následně přineslo růst nejdůležitějších burzovních indexů. Obnovení zájmu o domácí akcie se projevilo na pražské burze i v RM-Systému výrazným vzestupem objemu obchodů. Index PX 50 podpořený pozitivním vývojem na vyspělých trzích i optimismem investorů, snažících se těžit z očekávané privatizace atraktivních českých společností, tak v březnu vyšpal téměř k 700 bodům, tedy na více než pětileté maximum. Podobně se vedlo indikátoru PK 30 mimoburzovního RM-S.

Výrazný pokles zájmu o americký akciový trh, nesplněná privatizační očekávání i potíže českých firem však vedly k odlivu investorů a postupnému sestupu trhu k dřívější cenové hladině. V říjnu se zdálo, že se jeho pokles – měřený indexem PX 50 – zastaví u hranice 500 bodů. Při značné závislosti na dění v zahraničí jej však vlekle spory kolem výsledků amerických prezidentských voleb posunuly ještě níže. Zajímavé ceny nejatraktivnějších českých titulů pak ale znovu přitáhly zájem investorů.

Burza: směřování k mezinárodním standardům

Obdobně jako tomu bylo v zahraničí, také dění na pražské burze charakterizovala zvýšená cenová volatilita. Veřejný trh opustily další tituly. I když byl tento odliv nižší, než se původně předpokládalo, jejich odchod z veřejného trhu vedl ke zrušení dalších burzovních oborových indexů. K posílení transparentnosti pražské burzy nepochybně přispěla změna burzovních pravidel, zjednodušení obchodního systému a rozšíření stanovené informační povinnosti emitentů. Na jejím základě jsou letos společnosti z hlavního burzovního trhu povinny dodat burze účetní závěrku za rok 2000 sestavenou podle mezinárodních účetních standardů. Pro vedlejší trh platí toto pravidlo o rok později.

Ani tento krok, stejně jako jiný posun k mezinárodním pravidlům v podobě zavedení tzv. Jednotné knihy objednávek, však pražské burze nepomohl k přijetí za přidruženého člena Evropské federace burz. Burzovní představitelé tvrdí, že evropští experti nemají výhrady vůči samotné burze, ale vůči celkovému stavu českého kapitálového trhu. Rezignace předsedy burzovní komory přitom její renomé příliš nezvýšila. Možná, že si je burza naopak mírně vylepšila u svých akcionářů, jimž vyplatila poprvé od svého založení v roce 1992 dividendy, a to za rok 1999.

Podle své obecně formulované strategie se burza hodlá zapojit do budoucích strategických burzovních aliancí po boku nejvýznamnějších hráčů trhu. Zatím je předčasné předjímat, zda je tato strategie reálná, případně do jaké míry ji v tomto směru pomůže memorandum o spolupráci, které podepsala s londýnskou akciovou burzou. Aktivněji se také rozvíjí její spolupráce s dalšími čtyřmi středoevropskými burzami – bratislavskou, budapeštskou, lublaňskou a varšavskou. Nepochybně k tomu přispěl listopadový vznik nové burzy Newex ve Vídni. Zatím se na ní obchoduje s 90 tituly ze zemí střední a východní Evropy, včetně 12 českých, v deseti případech jde o akcie. Zajímavou dluhopisovou injekci představovala pro trh emise tří tranšů dluhopisů Škody Auto.

Prázdný je dosud naproti tomu burzovní Nový trh určený pro progresivní a rychle rostoucí společnosti, vytvořený v září roku 1999. Čekání na primární emise akcií tedy pokračuje, podniky však zatím nejeví z řady důvodů, včetně legislativních, o tento druh financování zájem.

Odliv zájmu investorů zaznamenal, zejména ve druhé polovině roku, také mimoburzovní RM-Systém. Zatím není jasné, do jaké míry jeho budoucí aktivity významněji ovlivní nový největší akcionář jeho stoprocentního majitele – PVT, tedy ČSOB. Zřejmá je naproti tomu stále větší orientace RM-S na zákazníky, kteří využívají ke svým transakcím internet.

Aktivity Komise pro cenné papíry

Na základě přezkoumání jeho dosavadní činnosti odebrala Komise pro cenné papíry v červenci licenci k obchodování s cennými papíry třetímu organizovanému trhu RTP.

Aktivity samotné komise paralyzovaly v prvních měsících roku spory v jejím vedení. Změnu, ke které pak v jejím vedení došlo, trh uvítal. K nejdůležitějším úkolům KCP i letos patřilo plynulé zajišťování procesu otevření fondů. Podílela se také na přípravě novely nejdůležitějších zákonů, upravujících fungování trhu. V říjnu předložila ministerstvu financí návrh paragrafovaného znění novely zákona o samotné KCP. Rozhodnutí prezidia komise z téhož měsíce umožňuje zahájit letos v případě zájmu investorů obchody s deriváty na organizovaném trhu. Komise také připravila Kodex řízení a správy společností vycházející z principů OECD, který by měl hrát klíčovou úlohu pro kultivaci kapitálového trhu. Pozitivní dopad její kontrolní činnosti je možné sledovat v případě výrazného poklesu škod způsobených drobným akcionářům nevýhodnými odkupy cenných papírů od některých obchodníků s cennými papíry. Na druhé straně se naopak podstatně zlepšilo plnění informační povinnosti ze strany emitentů. Až v červnu byl vlastně potvrzením licence společnosti UNIVYC, provádějící vypořádání obchodů pro pražskou burzu, uzavřen proces přelicensování, který komise zahájila počátkem roku 1999.

V první polovině roku pokračoval příliv prostředků do otevřených podílových fondů. Nepříznivá situace na akciových trzích spolu se špatným výkonem dluhopisových i dalších fondů přiměly zřejmě investory k využívání jiných druhů úspor. Pomineme-li přírůstek majetku spojené s postupným otvíráním dalších fondů, jejich hodnota ve skutečnosti klesala. Představitelé Unie investičních fondů, kteří v ČR spravují podstatnou část majetku uloženého v otevřených podílových fondech, poukazovali na nerovnoprávné postavení, které mají v případě daňového zatížení i poskytování informací vůči zahraniční konkurenci. Novela daňového zákona jejich břímě snižuje v případě daní z příjmu z 25 na 15 procent, a to zpětně již za loňský rok.

Diskuse kolem rozdílných podmínek pro investování domácích i zahraničních fondů Komisi pro cenné papíry přiměla k tomu, že v červnu pozastavila vydávání povolení k veřejné obchodovatelnosti cenných papírů zahraničních fondů. Bylo obnoveno počátkem letošního roku, jakmile začala platit novela zákona o cenných papírech. Smyslem novely je mj. přispět ke zrovnoprávnění postavení fondů založených podle české i zahraniční legislativy. Ještě dále má jít nový zákon o kolektivním investování, jehož věcný návrh schválila vláda v září. Má platit od ledna roku 2003 a být plně kompatibilní s normami EU. UNIS se také bude v nejbližší době zabývat otázkou formy členství zahraničních investičních společností a fondů v této organizaci. Tyto i další cizí subjekty také 19. května založily Asociaci pro kapitálový trh. Negativní signál představovalo zrušení Mezinárodního investičního a finančního veletrhu Fibex. Důvodem byl především nezájem o veletrh ze strany velkých bank.

S určitými komplikacemi, zejména v případě největšího českého investičního fondu RIF, probíhalo loni otevření většiny největších fondů. Transformaci některých z nich napadli žalobou u soudu minoritní akcionáři. Zpravidla neúspěšně. Dva z nejvýznamnějších právců – Spořitelni investiční společnost a IKS Komerční banky – již proces ukončili. V případě RIF vedlo ocenění velkého množství akcií IPB v portfoliu fondu nulou k úvahám o pozdějším otevření fondu. Akcionáři s posunem transformace nesouhlasili. Navíc odvolali i vedení fondu, které nahrmalo jeho pozdější otevření.

Dluhy strážců zákonnosti

Vážné dluhy ve snaze o obnovu důvěry v český kapitálový trh mají dosud orgány činné v trestním řízení a také soudy. Přes řadu medializovaných podvodů je zatím jediným odsouzeným za kriminální delikty na kapitálovém trhu Alim Karmov. Potrestáno bylo rovněž vytunelování fondu IF Consus. Soud se také začal na podzim zabývat případem vytunelovaných CS fondů. V případě mediálně nejznámějších vytunelovaných fondů Trend a Mercia bylo dosaženo mimosoudního vyrovnání. Přes obvinění řady osob však zatím soud v případě těchto subjektů ani nezačal.

I když se obecně počet případů flagrantního porušování práva snížil, představuje novou ránu důvěryhodnosti trhu „tunel“ v Komerční bance související s podivnými transakcemi s firmou B. C. L. Trading Baraka Alona stejně jako otázka legálnosti některých transakcí realizovaných v rámci skupiny IPB. Trh sice přijal zásah státu, který skončil zavedením nucené správy v IPB a jejím následném prodeji ČSOB, pozitivně, obě zmíněné událos-

ti však k obnovení důvěry investorů příliš nepřispěly. Nepříjemnou kaňkou je rovněž dosud neuzavřený případ likvidace Harvardského průmyslového holdingu. Tato komplikovaná causa vyvolává na jedné straně spory kolem ochrany práv minoritních akcionářů a na straně druhé (viz žaloby na HPH, ale i otevření RIF či jiných fondů) otázku, zda svých práv naopak někdy nezneužívají.

Rok velkých změn

I když se zdá, že bublina nadhodnocených akcií v USA již splaskla a že po vyhlášení konečných výsledků amerických prezidentských voleb akciový trh v USA opět vyrazí vzhůru, zůstává nyní ve hře mnoho neznámých, zejména pokud jde o další vývoj na Blízkém východě a s ním bezprostředně spjatých cen ropy. Zhoršení by pak pochopitelně negativně ovlivnilo míru inflace a následně ekonomický růst řady zemí. Z domácích faktorů budou na český akciový trh nadále působit především postup privatizace dalších společností a průběh otevření fondů. Pokud půjdou trhy vzhůru, lze očekávat obnovení zájmu o fondy, zejména akciové a smíšené. V každém případě zřejmě ČR zažije výrazný útok zahraničních správců fondů. Trh možná opustí další atraktivní tituly, na druhé straně by se možná mohla česká ekonomika konečně dočkat některé z primárních emisí. Komise pro cenné papíry vytvořila předpoklad pro zahájení organizovaných obchodů s deriváty. Díky předpokládané dohodě mezi českým a slovenským Střediskem cenných papírů se patrně začne v Praze obchodovat se slovenskými cennými papíry. Napojení UNIVYC umožňuje obchodovat na pražské burze také s některými zahraničními cennými papíry. Dění na trhu, jeho kulturu, ale i budoucí záměry pražské burzy přitom mohou stále více ovlivňovat původně české banky, které již získaly strategického partnera.

Nová legislativa naopak směřuje k tomu, že z trhu budou postupně vytěsněny nelikvidní akciové tituly, a to především z RM-Systému. Pravděpodobně však k tomu dojde až koncem roku, nebo dokonce v roce 2002. Jiná ustanovení novelizovaného zákona o cenných papírech zase zřejmě povedou k dalšímu omezení počtu obchodníků působících na trhu. Český kapitálový trh tedy bezesporu čeká rok velkých změn. Snad půjde o změny k lepšímu.

Dluhopisy

V loňském roce se na trhu prohloubila dominantní role státních dluhopisů. Souvisí to zejména s přijetím rozsáhlého emisního plánu ministerstva financí, které hodlá emitovat státní dluhopisy se splatností 3, 5, 7 a 10 let. Podle původního záměru měla být do konce loňského roku každá emise dvakrát otevřena a investoři měli v rámci každé emise získat dluhopisy za 12 miliard Kč na emisi. Horší byla situace na trhu podnikových obligací. První vlašťovkou naznačující změnu by mohly tvořit tři tranše dluhopisů Škody Auto celkově za 10 miliard Kč. Trh také získal nový zajímavý indikátor tzv. CORE Bond indexy, monitorující jak dění na trhu českých dluhopisů, tak i vývoj jeho jednotlivých segmentů. Společně je zavedla společnost Conseq Finance spolu s agenturou Reuters.

Až do dubna zaznamenaly české dluhopisy vzestup, který souvisel především s přebytkem likvidity na trhu. Změna trendu v pátém měsíci souvisí s nasycením poptávky a silnou nabídkou, zejména v případě státních dluhopisů. Určitý vliv mělo ožívování domácí ekonomiky a zatím jen pozvolný růst inflačních tlaků. K výraznému poklesu cen přispělo také zavedení nucené správy v IPB. Těsně předtím se totiž banka snažila získat likvidní zdroje a vyprodávala svá portfolia. Trhu nepomohly ani spekulace o zdraví celého finančního sektoru v ČR, které dění v IPB vyvolalo. Bouři na trhu dluhopisů vyvolalo i plánované sjednocení daní dluhopisů u tzv. starého a nového zdanění, které dosti neočekávaně schválila koncem října Poslanecká sněmovna. Podle emisního plánu MF by měly být letos vydány státní dluhopisy za 57 miliard Kč. Plánován je i první státní dluhopis s patnáctiletou splatností. Trh může negativně ovlivnit pokračující oživení české ekonomiky a očekávané zprísňení měnové politiky ze strany ČNB, provázené zvýšením základních úrokových sazeb. Pokud bude závazně potvrzeno dřívejší datum vstupu ČR do unie, než očekává trh (2004–2005), může se to příznivě projevit v podobě růstu cen českých dluhopisů, hlavně na delším konci výnosové křivky.

Peníze

Deriváty

Tab. č. IV/8

Vybrané subjekty českého kapitálového trhu

Subjekt	k 31. 12. 1998	k 31. 12. 1999	k 31. 10. 2000
SCP	1	1	1
BCPP	1	1	1
RM-S	1	1	1
IS	99	79	72
IF	84	105	87
V likvidaci	-	55	54
PF	186	93	100
Otevřené fondy	139	74	92
Uzavřené fondy	47	19	8
Obch. s CP	382	131	116
Makléři	1 537	1 543	1 546
Celkem VO/CP	2 351	2 309	2 086
Emise PL	112	145	114
Emise dluhopisů platné	133	124	123
Emise akcií	2 106	2 040	1 849

Ani v loňském roce nebyly v ČR zahájeny organizované obchody s deriváty. Po doplnění prezidia Komise pro cenné papíry o čtvrtého člena dalo její vedení přípravám na tyto transakce zelenou. Kromě přípravy nezbytných vyhlášek ovšem musí proběhnout makléřské zkoušky a je třeba splnit i řadu dalších technických podmínek, jimiž komise podmiňuje udělení licencí pro tyto obchody obchodníkům s cennými papíry. Reálně tak lze očekávat, že na pražské burze by mohly být tyto transakce zahájeny nejdříve ve druhém čtvrtletí 2001. Zájem je hlavně o deriváty na úrokovou sazbu. RM-S, který chce „oprášit“ svůj projekt – zprostředkování obchodů s deriváty na akciové indexy obchodované na Vídeňské burze –, předpokládá, že by mohl tyto transakce zahájit již ve druhém čtvrtletí tohoto roku.

Asociace pro kapitálový trh

Devatenáctého května byla založena Asociace pro kapitálový trh. Cílem instituce, která eviduje včetně partnerů přes 20 členů, je docílit v ČR vytvoření kapitálového trhu slučitelného s prostředím kapitálových trhů v EU. Asociace se tedy zaměřuje především na tvorbu zákonů a vyhlášek upravujících domácí kapitálový trh. V letošním roce hodlá vydat řadu právních stanovisek souvisejících s novelami zákonů upravujících český kapitálový trh. Samostatným tématem bude také otázka samoregulace obchodníků s cennými papíry. Členy instituce jsou přední zahraniční firmy obchodující s cennými papíry, zahraniční banky a renomované právní kanceláře. Patří k nim i ratingové společnosti a RM-Systém.

Legislativa

V loňském roce byly schváleny zásadní novely řady zákonů upravujících český kapitálový trh. Od 1. ledna tak došlo k rozsáhlým změnám v zákoně o cenných papírech, obchodním zákoníku, dluhopisech a o burze cenných papírů. Vracena byla novela zákona o účetnictví. Jako v předchozích letech, také loni se změnila některá ustanovení týkající se zdanění subjektů, respektive některých cenných papírů („starých“ dluhopisů). Smyslem novely je dále přiblížit českou „kapitálovou“ legislativu podmínkám běžným v zemích EU. Rozsah i obsah stávajících změn se stal ještě před platností nových zákonů předmětem řady připomínek. Je zřejmé, že tyto právní normy budou muset být dále novelizovány. (Blíže viz kapitola Legislativa.)

Světové měnové trhy

V loňském roce připravily měnové trhy investorům jen málo překvapení. Asi nejméně očekávané bylo pokračování sestupného trendu společné evropské měny, provázené rekordně silícím dolarem. Mezi ostatními faktory, které hýbaly kursy nejvýznamnějších světových platidel, vynikalo zejména zdražování kapitálu prostřednictvím zvyšování sazeb jak v Evropě, tak v zámoří a také silnější než očekávaná korekce všeobecně nadhodnocených akciových trhů. K inflačním tlakům se navíc přidala i enormně drahá ropa, která spotřebu energií povýšila takřka na luxus. Kromě samotných pohybů směnných kursů však měly měnové trhy i významný osobní rozměr – ve své funkci byl do dalšího období potvrzen zřejmě nejspokojenější centrální bankéř světa Alan Greenspan, zatímco jeho protějšek a strážce eura Wim Duisenberg se potýkal s krizí důvěry, a musel dokonce dementovat fámu o svém odstoupení. Závěr roku pak byl ve znamení volebního patu v USA, který dlouho nechával investory na pochybách ohledně budoucího prezidentství a přeneseně i vývoje kapitálových trhů.

Americký dolar

Právě zelenými bankovkami demonstrovala podle některých expertů americká ekonomika svou nevídanou sílu – rok 2000 byl občas s nadsázkou nazýván rokem dolaru. I když růstový trend akciového trhu z předchozích let se otočil do citelné ztráty, úrokové sazby centrální banky se posouvaly stále výše a houževnatost šejků z kartelu OPEC prodrazila Američanům benzin na dvojnásobek, dolar si bez ohledu na tyto skutečnosti zapisoval vůči všem hlavním měnám opakovaně mnohaletá maxima. Největší naděje vkládali příznivci eura a jenu do zlomu na zámořských burzách, který měl odstrašit investory, podpořit odliv prostředků z přehřátého trhu kapitálu a stlačit dolů směnný poměr mezi dolarem a soupeřícími měnami.

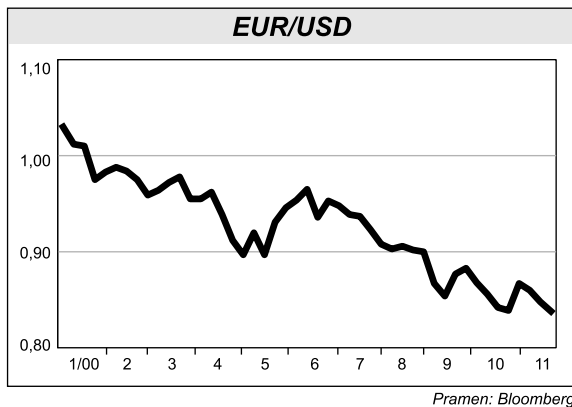
Zvrat skutečně nastal už v prvních dnech roku 2000 a s technologickými akciemi v čele pokračoval během celých dvanácti měsíců. Ani když se však i zásluhou Alana Greenspana a jeho mužů přefouknutý balon akciového trhu začal snášet k zemi, zájem o zelené bankovky nijak neklesl a penězovod ze všech koutů světa do ekonomiky USA se ani v náznaku nezpomalil. Stejný, tedy nulový, výsledek mělo i opakované zvýšení klíčové sazby, která se vyšplhala až na 6,5 procenta. Poptávka po dolarech neklesla ani tehdy, když se teoretické předpoklady o ochlazení ekonomiky začaly projevovat ve zpomalení tempa růstu amerických firem. Ochota investorů vkládat své peníze do papírů zámořských firem, a tím zároveň podporovat kurs zelených bankovek se nijak nezmenšila. Jediný impuls, který dolaru alespoň krátkodobě ubral trochu síly, proto paradoxně pocházel přímo od instituce nejpovolanější – měnového výboru Federálního bankovního systému. Ten se pro jednou spojil s Evropskou centrální bankou, aby intervencí zbrzdily propad kursu společné měny eurozóny. Faktorem, který měl podle původních představ sice dolaru škodit, ale který ve skutečnosti vysvětloval značnou část jeho síly především v závěru roku, byly prezidentské volby. Soupeření Bushe a Gorea, které se kuriózně protahovalo, totiž svázalo centrální bance ruce v oblasti intervencí za účelem oslabení domácí měny a působil jako dostatečně pádný důvod pro zachování statu quo. Ovlivňovat úroveň dolaru si netroufl ani fenomenální centrální bankéř Alan Greenspan. Tomu dosavadní brilantní výkon zajistil stoprocentní důvěru politiků i řadových Američanů, takže mu dosluhující prezident Clinton prodloužil mandát na již čtvrté funkční období v čele Fedu.

Euroměna

Jestliže první rok historie eura napovídal, že projekt společné měny si důvěru investorů ještě nezískal, pak dalších dvanáct měsíců tento stav definitivně potvrdilo. Svou přibližně patnáctiprocentní ztrátu si totiž v roce 2000 zopakoval a navzdory fundamentálně zřejmě podhodnocené úrovni se nezdá, že by zamířilo v nejbližším období vzhůru. Jistota evropských činitelů, že v roce 2000 smaže euro ztrátu předchozího roku, dostala první zásah už v lednu, kdy se jimi spravovaná měna potopila pod úroveň parity vůči dolaru, aby tam pak zůstala až do závěru roku. Takřka pravidelně se pak devizovým obchodníkům dostávalo ujištění, že obrat trendu je záležitostí několika dnů, jejichž dopad byl ovšem neznatelný. Slovní intervence, jindy tak účinná a přitom nenákladná cesta, jak ovlivnit trh, se totiž v případě Evropské centrální banky (ECB) obrátila ve svůj pravý opak. Příčinou byla

Peníze

Graf č. IV/1

nekoordinovanost jednotlivých představitelů banky, jimž navíc do řemesla mluvili ještě politici jednotlivých zemí měnové unie.

Šiku výřečných činitelů, jejichž výroky však téměř nikdo nebral vážně, královal sám prezident ECB Wim Duisenberg. Jeho neobratná vyjádření, kterými de facto vyloučil intervenci na podporu eura, rozpoutaly další vlnu výprodejů a také dosud nejhlasitější volání po odstoupení kontroverzního Nizozemce. Mluví ECB musel dokonce dementovat zprávy o údajné Duisenbergově demisi, které nedlouho po nepodařeném vystoupení zaplavily trh.

Kromě těchto profesionálních pochybení ze strany bankéřů a politiků Evropy se však na upadajícím kursu podepsaly i objektivní a neovlivnitelné faktory. Asi největším protivníkem ECB v boji za bezinflační ekonomický růst byla ropa, její bezprecedentní posilování dále umocňovala dolarově kotovaná cena – energie se tedy stávala pro Evropany dvojnásobně dražší. Zabránit vzestupu cenové hladiny musela nakonec ECB i za tu cenu, že několiknásobně navýšení úrokových sazeb, dosahujících na konci roku až 4,75 procenta, se podepíše na ekonomickém růstu eurozóny. Výnosový diferenciál mezi americkými a evropskými papíry se po posunech úroků značně zmenšil, ani to ale nezpevnilo euru půdu pod nohama.

Mnohem méně exaktní, zato však velice silný psychologický pocit dominance zámořské ekonomiky, sebral euru všechny trumfy z ruky. Spojené státy totiž byly přes všechny obtíže pro většinu investorů mnohem lepším místem pro uložení kapitálu než Evropa. Nový rozměr dostal kursový problém eura v říjnu, kdy se nesčetné hrozby proměnily v realitu a ECB spolu s americkým Fedem a japonskou centrální bankou vstoupila na trh s cílem pozvednout vlastní měnu intervenčními nákupy. I tady ovšem euro ukázalo svou odlišnost – navzdory teoretickým poučkám následovalo jen krátké vzepětí, které brzy vystřídal návrat k sestupnému trendu. Přetrvaly jen pochybnosti o možnostech ECB reálně a dlouhodobě ovlivnit vývoj své měny. O několik týdnů později se více než dvěstěmiliardové rezervy ECB daly opět do práce, teď už však osamoceny, neboť Fed nechtěl jítřit domácí předvolební atmosféru. Tři intervenční dny během jediného týdne přece jen udělaly na obchodníky větší dojem než předchozí osamocená akce, na nastartování růstu to však nestačilo. Pod hrozbou úroveň 0,8 USD/EUR se sice společná měna do konce roku neodvážila, s velkými nákupy si ale investoři dávají načas a obrát směru na peněžní lince Evropa – USA je v prosinci 2000 zatím v nedohlednu.

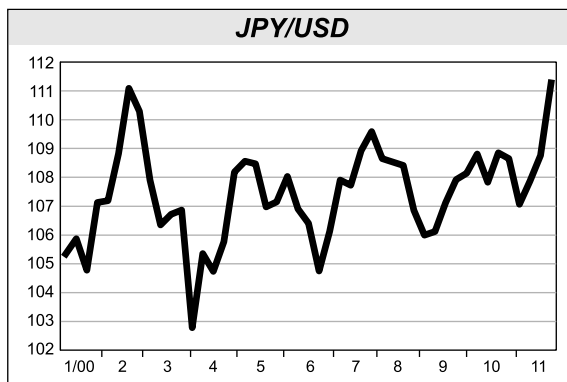
Japonský jen

Na rozdíl od Američanů, jimž šel v minulém roce silný dolar spíše k duhu, se Japonci na vysoký kurs domácí měny na počátku roku dívali s mnohem vyšším znepokojením. Jen byl totiž jedním z mála světových platidel, který si k dolaru polepšoval, což japonské hospodářství probouzející se z deprese a spoléhající na exportní příjmy brzdilo na dráze konjunktury. S žádostí o pomoc při oslabování jenu se Japonci neváhali obrátit ani sdružení vyspělých zemí G7. Jejich partneři z elitního klubu však intervenci odmítli s poukazem na vlastní zodpovědnost za domácí měnu.

Nechtěnou pomoc poskytla burza v zemi vycházejícího slunce. Ta následovala vzor z USA a především v technologickém sektoru se propadala nevidaným tempem, což apetit investorů po japonských papírech i jenu částečně utlumilo. Pochybnosti vyvstaly i ohledně hospodářského růstu, jehož tempo nedosáhlo prognózova-

Peníze

Graf č. IV/2

Pramen: Bloomberg

ných hodnot. Bank of Japan proto v únoru potvrdila svou politiku nulových sazeb a také vláda pokračovala v deficitním financování ostrovní ekonomiky. V březnu však navzdory nepříliš pozitivním zprávám musela centrální banka dvakrát vstoupit na trh, aby jen zbrzdila, reakce však byly téměř neviditelné a trend k posilování se zvrátit nepodařilo. Poslední březnový den dokonce prolomila domácí měna klíčovou úroveň 100 JPY/EUR a obavy japonských představitelů z negativních dopadů silného kursu v tuto chvíli vrcholily. Uklidnění přišlo na přelomu jara a léta, kdy zvláště vůči dolaru přišel jen o značnou část své síly.

Výnosnost japonských dluhových aktiv, která byla již před zvyšování sazeb v USA se zámožnými nesrovnatelná, se po zásazích Fedu relativně dále snížila a také americké akcie táhly více než tituly na burze v Tokiu a Ósace. Druhou polovinu roku poznamenaly politické roztržky, které odsunuly ekonomiku částečně na druhou kolej. V listopadu dokonce musel úřadující premiér Mori čelit snaze po jeho odvolání, hlasování o důvěře ale přestál. Japonský jen se v rušné atmosféře přehoupil přes úroveň 110 JPY/USD a na rozdíl od předchozího vývoje se zde již udržel. Makroukazatele i průzkumy mezi investory přitom naznačují, že sestupný trend není zdaleka u konce.

Světové akciové trhy

Rok 2000 zůstane v historii zapsán jako neblahé období, které rázně ukončilo dekádu pohádkových růstů na akciových trzích a připravilo investory a obchodníky o velkou část zisků inkasovaných v předchozích letech. Především v něm definitivně vzala za své tzv. zlatá technologická horečka, která předtím vynesla ceny internetových a telekomunikačních akcií až o stovky procent výše. Investoři si uvědomili, že řada těchto mladých a ztrátových společností je absurdně nadhodnocena, a když v roce 2000 tyto firmy začaly vydávat varovná hlášení o zpomalení dynamiky tržeb, byly jejich cenné papíry potrestány krutými výprodeji. Propad se ovšem neomezil jen na technologické akcie; jen o něco mírněji byly zasaženy i podniky z tradičních oborů hospodářství. Zde bylo zase na vině postupné zpomalování americké ekonomiky, která se po devítileté konjunktúře začala připravovat na měkké přistání. Svou roli sehrály i rekordně vysoké ceny ropy, které postupně zdražovaly podnikům vstupy a redukovaly jejich zisk.

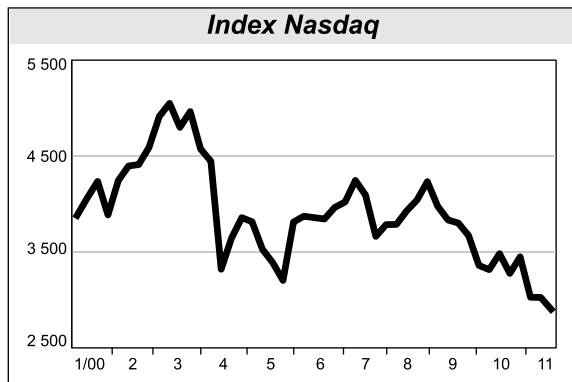
Americké akciové trhy

Na počátku roku ještě hrozící katastrofě zdánlivě nic nenavědčovalo. Index **Nasdaq**, mapující populární technologické akcie, vykazoval v prvních dvou měsících stejnou fenomenální formu, jaká jej v roce 1999 vynesla o 86 procent výše. Od ledna do počátku března vylétl Nasdaq ze 4069 na rekordních 5132 bodů, což znamenalo slibný 26procentní zisk.

V té době se však začaly množit negativní zprávy, které býcímu trendu nakonec zlomily vaz. Velké společnosti jako internetový portál Yahoo! či výrobce počítačů Dell přiznaly, že v příštích měsících čekají silné zpoma-

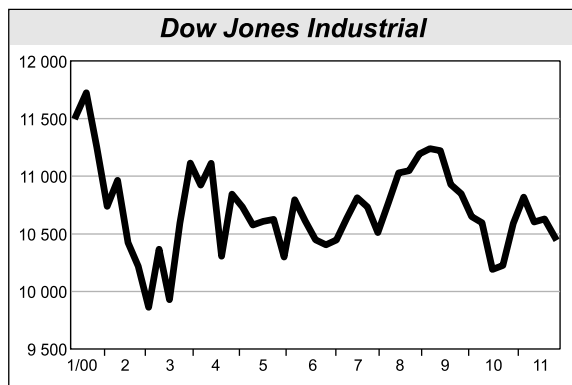
Peníze

Graf č. IV/3

Pramen: Bloomberg

Graf č. IV/4

Pramen: Bloomberg

lení tržeb. Akcie Microsoftu byla zase zasažena verdiktem soudu Jacksona, který shledal softwarového obra vinným z omezování hospodářské soutěže a monopolních praktik. Telekomy ohlášily nečekaně nízké zisky, na nichž se podepsala postupující liberalizace trhů a prudký pokles hovorného. To vše spolu s narůstajícím pocitem neudržitelnosti vysokých cen internetových akcií odstartovalo dlouhodobou krizi, z níž se trh do konce roku už nedostal.

Do konce května se index zhroutil o téměř dva tisíce bodů na zhruba 3200. To už někteří spekulanti považovali za přehnaný propad a začali nakupovat, takže letní měsíce přinesly určité oživení. Koncem srpna indikátor vystoupal opět nad 4000 bodů, ale dlouho se tam neudržel. Zprávy všech velkých výrobců počítačů potvrdily, že odbyt PC po celém světě vážne, což má nepříznivý dopad i na prodeje softwaru. Nasdaq proto začal opět rychle klesat, a v posledním týdnu prosince se dostal dokonce na pouhých 2904 bodů, což je téměř o 30 procent méně než na počátku roku.

Tradiční ukazatel **Dow Jones Industrial Average**, který zahrnuje 30 nejvýznamnějších amerických společností, se poněkud jinou cestou dobral k po-

dobně smutným výsledkům jako Nasdaq. První dva měsíce, kdy ještě technologické tituly byly v plném lesku, se o kamenné giganty typu Coca-Cola či Procter & Gamble investoři vůbec nezajímali, takže Dow Jones ztrácel. Z úvodních 11 497 se tak v únoru sesunul na pouhých 10 128 bodů, tedy o 12 procent níže.

Když začal technologickým akciím docházet dech, objevila burza znovu kouzlo bezpečného přístavu Dow Jones a vrátila jej poněkud výše. Index pak začal dlouhodobě oscilovat mezi 10 500 a 11 000 body.

Většímu vzestupu ovšem zabránila nebyvale vysoká cena ropy, na niž si stěžovaly nejen aerolinky a dopravní společnosti, ale i obchodní řetězce, automobilky a představitelé dalších významných oborů. Také banky jako Citigroup či J. P. Morgan postihl výprodej poté, co si obchodníci uvědomili, že drahá ropa povede k akceleraci inflace a redukci zisku finančních domů. Když pak v říjnu vrhly špatné výsledky společnosti Home Depot stín i na sektor maloobchodních řetězců, Dow Jones spadl zpět až k hodnotě 10 tisíc bodů.

Koncem listopadu se index nacházel na známce 10 470, zhruba devět procent pod hodnotou z prvního ledna 2000.

Západní Evropa

Akciové trhy v západní Evropě byly samozřejmě již tradičně silně ve vleku amerických parketů, takže ani ony se většinu roku nedostaly ze ztrát.

Britský ukazatel **FT-SE 100** měl mimořádně slabý start, když jen za první dva měsíce oslabil téměř o čtrnáct procent a klesl z původních 6930 na pouhých 6000 bodů. Velkou část viny přitom mělo zklamání, které investorská obec projevila nad fúzí mobilních operátorů Vodafone a Mannesmann. Podle všeobecného názoru zaplatil britský obr za svého německého rivala příliš mnoho, přičemž integrování tohoto cizorodého prvku jej bude stát miliardy USD. Proto byly akcie Vodafone po počátečních ziscích postiženy razantním výprodejem.

V březnu se situace rázem obrátila a ukazatel FT-SE 100 vylétl zpět k hodnotě 6800 bodů. Obchodníci totiž začali znovu nakupovat papíry telekomunikačních a technologických firem, jež se zdály relativně levné. Navíc se objevily spekulace o možných akvizicích, v nichž by se britské firmy staly přeplácným cílem společností z kontinentální Evropy. Tak trh vytáhla např. pojišťovna Sun Life, v níž měla zvýšit svůj podíl francouzská Axa; podobně pozitivní účinek měly i zvěsti o tom, že poskytovatele internetu Freeserve chce koupit World Online.

V dubnu už se v Londýně projeví negativní vlivy z newyorské Wall Street. Poté, co Nasdaq ztratil v jediném týdnu 25 procent, spadl i index FT-SE 100 během měsíce téměř o tisíc bodů níže na 5967. Stejně jako jeho americký protějšek, ani britský trh se už celý rok z propadu nedokázal vzpamatovat. Od května do srpna se sice ukazatel nejistě posunoval zpět nahoru, tažen především hi-tech firmami jako Cable & Wireless či Eidos, tento trend se však neudržel. Když se s koncem léta vrátila na Nasdaq medvědí nálada, podlehl jí opět i londýnský parket. Na podzim pak oscilloval mezi hodnotami 6200 a 6400 bodů, koncem listopadu se pak nacházel na značce 6327, což proti 1. lednu znamená ztrátu asi devíti procent.

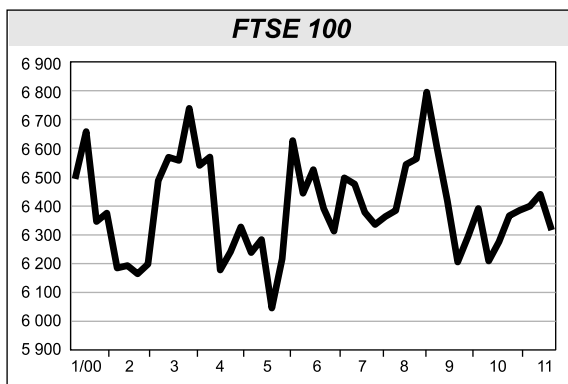
Druhý nejvýznamnější trh Evropy, německý Frankfurt, šel téměř po celý rok proti smyslu pohybu britského FT-SE 100. První dva měsíce roku byly pro tamní burzu vynikající, neboť index **DAX** se z počátečních 6958 vyšvihl o 15 procent na 8034 bodů. Fúze Vodafone-Mannesmann, tak kritizovaná za kanálem La Manche, byla z německé strany slavena a štědrě přeplácný Mannesmann stoupal raketovou rychlostí.

Když v březnu euforie z této transakce vyprchala, zahájil DAX v souladu s vývojem na Nasdaqu dlouhý sestup plný lokálních zvratů, který už vydržel až do konce roku. Stejně jako ve zbytku světa, i zde byly nejvíce postiženy telekomy a další technologické akcie, která byla vnímána jako nadhodnocené. Deutsche Telekom se v této době propadl téměř o čtyřicet procent, což mělo vzhledem k jeho váze v indexu DAX fatální dopad.

Měsíc před koncem roku doklouzal frankfurtský index na pouhých 6664 bodů, čímž vykázal čtyřprocentní ztrátu vůči počáteční lednové hodnotě.

Pozornost celého finančního světa budil v druhé půli roku 2000 boj o britskou burzu, která hledala strategického partnera do aliance. Všeobecně předvídaný svazek Londýn-Frankfurt se kupodivu rozhodla napadnout společnost OM Gruppen, která organizuje obchodování na stockholmském parketu. Představitelé londýnské burzy však nepřátelské převzetí ze strany Švédů několikrát odmítli.

Graf č. IV/5

Pramen: Bloomberg

Peníze

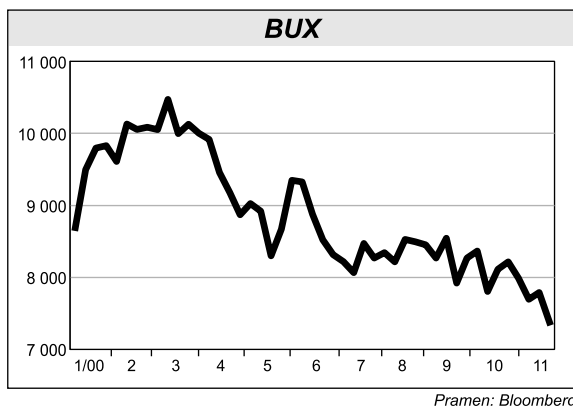
Východoevropské akciové trhy

Budapešťská burza v roce 2000 opět prokázala, že ze všech parketů ve střední a východní Evropě nejpočetněji kopíruje vývoj na Západě. Trajektorie jejího indexu **BUX** je takřka totožná s pohyby německého DAX.

Mezi 1. lednem a 10. březnem dokázal BUX vyskočit o více než 18 procent, když se posunul z 8819 na 10 492 bodů. Tato hodnota se však pro něj měla stát maximem, od něhož se pak ukazatel po zbytek roku už jen vzdaloval.

Příznáčné je, že úvodní vzestup vedly tytéž společnosti, které pak zase celý parket srážely dolů: telekom Matáv, provozovatel bezdrátových sítí Antenna Hungaria a počítačový dům Synergon. Potvrdila se tak pověst roku 2000 jako období zcela určovaného technologickými akciemi a náladou na americkém Nasdaqu.

Graf č. IV/6

Telekomunikační gigant Matáv tentokrát investory nepřijemně překvapil prvním poklesem zisku za poslední tři roky. Firma ovládaná Deutsche Telekomem totiž stále pokračuje ve své restrukturalizaci a musí se smířit s jednorázovými náklady při propouštění většího množství zaměstnanců. Matáv se navíc horečně připravuje na liberalizaci telefonního trhu, což si vyžaduje značné investice.

Ani tradiční lídři trhu, farmaceutičtí obři Gedeon Richter a Egis, tentokrát burze nedokázali pomoci. V období masivních propadů na Nasdaqu, v Německu a v Londýně se západní investoři, kteří jinak představují hlavní zdroj peněz pro budapešťský par-

ket, evidentně nechtěli pouštět do nejistého dobrodružství na východě. Kvůli tomu BUX do listopadu postupně klesl na pouhých 7380 bodů, takže vykázal předběžnou roční ztrátu 16 procent.

Velmi podobný průběh, ovšem s poněkud výraznějšími extrémy, vykázal i hlavní index varšavské burzy **WIG**. Z úvodních 18 083 se do března vyšvihl na 22 958 bodů, což znamenalo robustní 26procentní zisk.

Hlavním hybatelem tohoto počátečního úspěchu byla, jak jinak, společnost Telekomunikacja Polska (TPSA), tamní obdoba Českého Telecomu. V této době, když ještě bylo populární kupovat telekomy, byla TPSA pro západní obchodníky vůbec nejatraktivnější firmou v regionu, především díky zázemí velkého trhu a ještě většího růstového potenciálu. Stejně tak se dařilo i konglomerátu Elektrim, který se jako zážrakem stihl během několika let přetransformovat z výrobce elektrosoučástek v ambiciózní telekomunikační firmu.

Jakmile se však nálada kolem technologických akcií obrátila, byla TPSA opět první společností k prodeji. V myslech investorů totiž zase vystoupily do popředí úvahy o tom, že polský telekom je v celé střední Evropě nejzaostalejší, vykazuje nejnižší poměrný zisk, a je proto z akciového hlediska silně nadhodnocený.

Výprodej postihly i Softbank, přední polskou počítačovou společnost, která na varšavské burze spoluvytváří malou Nasdaqovou komunitu.

Vzhledem k těmto vlivům se WIG od dubna velmi rychle propadl o osm tisíc bodů níže k hodnotě 15 tisíc. Třebaže se pak mírně vzpamatoval, listopad končil na nevýrazném čísle 16 773, o osm procent hůře než na počátku roku.

Naprostě specifický vývoj vykázal v roce 2000 ukazatel Ruského obchodního systému **RTS**, který byl i tentokrát ovlivněn více faktory politickými než ekonomickými. První dva měsíce osciloval indikátor v úzkém rozpětí kolem hodnoty 180, neboť zahraniční investoři vyčkávali na výsledek prezidentských voleb. Jakmile byl nástup

Vladimira Putina potvrzen, vylétly ruské akcie během tří týdnů až na 240 bodů, což byl prakticky 60procentní vzestup. Obchodníci totiž vnímají Putina méně kontroverzně než někteří západní politici; rázný prezident vystupující proti oligarchům a mafii je pro ně především zárukou větší bezpečnosti investic.

Během dubna až června toto nadšení poněkud opadalo a RTS se vrátil zpět k číslnům kolem značky 180. Na trh totiž těžce dolehly spory o způsob privatizace některých klíčových společností, jež mají v tamním úzkém indexu obrovskou váhu. Elektrárenský gigant Spojené energetické systémy přišel kvůli politickým sporům za tři měsíce o 47 procent své hodnoty, tedy o 4,4 miliardy USD.

Pak však začaly přicházet velmi solidní makroekonomické údaje, které dokázaly, že ruská ekonomika prožívá co do rychlosti růstu nejlepší rok od pádu sovětského režimu. Díky tomu vystoupala burza zpět na vysokých 240. Ani tento vrchol se však nepodařilo udržet natrvalo. Od září začal i ruský parket podléhat obnovenému technologickému pesimismu, který se rozhostil na Nasdaqu a v západní Evropě. Jedinou technologickou akcií v Rusku představuje Rostelecom, a právě na něj se proto soustředily prodejní příkazy všech obchodníků. Kvůli tomu se dolarový RTS propadl v listopadu na 167 bodů, přibližně čtyři procenta pod svou počáteční hodnotu z ledna 2000.

Komoditní trhy

Vývoj na klíčových trzích komodit v roce 2000 opět připoutal pozornost i mimoburzovní veřejnosti. Stalo se tak zásluhou ropy a odvozených derivátů, jejichž vzestup zastínil všechny ostatní pohyby. Protesty motoristů proti drahým pohonným hmotám dostaly kartel OPEC znovu na titulní stránky novin. Skutečný dopad na růst globální ekonomiky však renomovaní analytici a mezinárodní instituce odhadují v řádech desítek procenta.

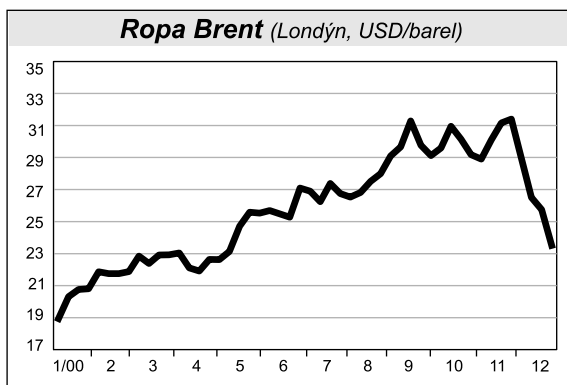
Trend, který upřednostňuje průmyslové suroviny před tradičními komoditami, pokračoval i v tomto roce. Nejcitelněji se projevil na trhu vzácných kovů, kde platina a palladium, nezbytné pro automobilový průmysl, strmě rostly, zatímco zlato a stříbro si spíše pohoršovalo. Beze změn se vyvíjely i obchody se zemědělskými komoditami, pro něž jediné a navíc značně omezené impulzy ke zdražování představovaly výkyvy počasí.

Ropa a energie

Pokračování vzestupného trendu nastoleného v roce 1999 provázelo světový ropný trh během posledních dvanácti měsíců. Společný postup členů Organizace států vyvážejících ropu (OPEC) totiž dokázal posunout cenu komodity až k rekordní hladině od doby války v Perském zálivu. Roční minimum, které si ropa vybrala již 7. ledna, kdy se barel prodával za 18,94 USD, bylo záhy vystřídáno kontinuálním růstem, jež byl přerušován pouze minimálními výkyvy. Na konci listopadu se tak ropa Brent prodávala za 33,15 USD, což je o 92 centů méně, než činilo dvanáctiměsíční maximum.

Již na začátku roku se cena vyšplhala na nové devítileté maximum, když se většina kartelu vyslovila pro prodloužení omezení limitů těžby, které mělo původně skončit v březnu. Spolupráce zemí OPEC, kterou se již v tom-

Graf č. IV/7

Pramen: Bloomberg

Peníze

to období pokusila narušit aliance států vedených USA, se i později ukazovala být pevná a tlaky na zvýšení těžebních limitů přestála i včetně přidružených zemí pouze s malými ústupky. Denní nárůst produkce o milion barelů, jež byl schválen na počátku dubna, pak experti považovali za veřejné vyhlášení rozmezí 22–28 USD, v němž by se cena komodity měla pohybovat. Přitom právě úroveň 25 USD, která byla dlouho odborníky považována za psychologickou hranici a horní hladinu tolerovanou nakupujícími státy, sice vyprovokovala kartel k několika jednáním, ale kromě krátkodobé následné stagnace v období června a července denní pohyby směřovaly především vzhůru.

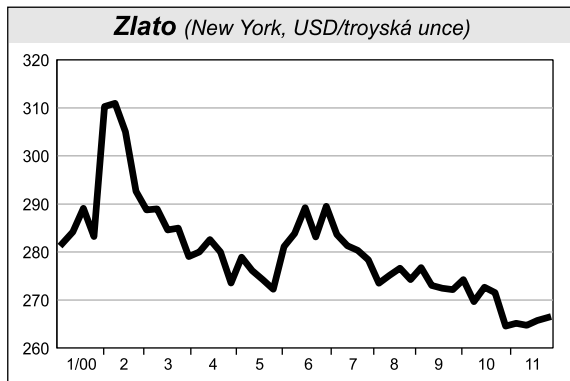
Začátek srpna pak odhalil nedostatečné zásoby ropy na energeticky náročné zimní období a nabídl černému zlatu možnost prorazit hladinu třiceti USD za barel. Až zářijové jednání kartelu ve Vídni dokázalo svými přísliby na navýšení těžby zatlačit cenu krátkodobě zpět. Pokles podpořil i americký prezident Bill Clinton svou přímo intervencí u hlavních představitelů OPEC a následným prohlášením ohledně dostačujících rezerv USA. Následující vývoj, kdy se na ropu upel velký zájem spekulantů a objevovaly se prognózy možného konfliktu v oblasti Perského zálivu, však opět obrátil vývojovou křivku do pásma nad třiceti USD. V posledních týdnech roku 2000 však došlo k překvapivému obrátu. Předchozí zvýšení těžby v zemích OPEC se ukázalo být značně radikální a způsobilo výrazný a rychlý pokles ceny až na úroveň pod 22 USD za barel.

Drahé kovy

Zlato a stříbro nezažily loni úspěšný rok a zůstaly tak mnoho dlužny své pověsti stabilních kovů, které slouží k dlouhodobému uchování hodnoty. Zlato na newyorské burze Comex se během uplynulého roku propadlo z hodnot kolem 300 USD až pod 270 USD za troyskou uncí. Rovněž stříbro zaznamenalo pád a zastavilo se na hodnotě blízko 4,6 USD, když ještě v únoru se obchodovalo za 5,6 USD za troyskou uncí.

Již v lednu začala Bank Of England jednu ze svých pravidelných aukcí zlata, které pokračovaly až do konce roku (např. v červencové šesté aukci Bank Of England bylo prodáno celkem 25 tun zlata za cenu 279,75 USD za troyskou uncí, přičemž poptávka dosáhla 1,3násobku nabídky). Cena žlutého kovu se tak na začátku roku dostala blízko k úrovni 290 USD za troyskou uncí. Velký zvrat na trhu nastal v únoru, kdy cena zlata vylétla nad hranici 320 USD za troyskou uncí. Tehdy do hry vstoupila jedna z největších těžebních společností, kanadská Placer Dome. Těžařská firma totiž zveřejnila prohlášení, podle kterého nebude dále prodávat vytěžený kov na termínovém trhu, neboť ve společnosti panovala všeobecná důvěra v budoucnost žlutého kovu. Podobný krok ohlásili i jihoafričtí těžaři Gold Fields a Harmony Gold. Na straně nabídky tak ubylo několik milionů uncí. Ke zklidnění trhu napomáhala i tzv. Washingtonská dohoda centrálních bank starého kontinentu z konce roku 1999, která omezila prodeje i půjčování zlata.

Graf č. IV/8

Během dalších měsíců ale hodnota žlutého kovu začala padat ke dnu a zastavila se až pod úrovní 270 USD za troyskou uncí. Slabý kurs eura způsobil evropským spotřebitelům značné zvýšení nákladů na nákup žlutého kovu a producentské země byly nuceny uskutečňovat zajišťovací prodeje. Těžební společnosti tak musely čelit výraznému zvyšování nákladů, což se odrazilo na hospodářských výsledcích firem jako AngloGold či Gold Fields.

Další vzácný kov **palladium** stoupl z lednových hodnot kolem 600 USD až na červencové historické hodnoty

přesahující úroveň 840 USD za troyskou uncii. Po celý rok byly na trhu patrné citelné politické problémy v Rusku. Doslova poprask způsobila společnost Norilsk Nickel, když několikrát varovala, že její zásoby palladia jsou nedostatečné. Rusko jako dodavatel dvou třetin veškerého palladia na světě tak značně ovlivňovalo cenu vzácného kovu. Mohutný růst zaznamenala platina, jejíž hodnota byla značně ovlivňována neúnosnou cenou blízkého kovu palladia. Z lednových hodnot kolem 400 USD za troyskou uncii vystoupala cena platiny během roku až těsně pod hranici 600 USD. Rovněž hodnotu platiny ovlivňovala nejistota dodávek z Ruska, které kontroluje pětinu světových zásob a je po Jihoafrické republice druhým největším dodavatelem platiny.

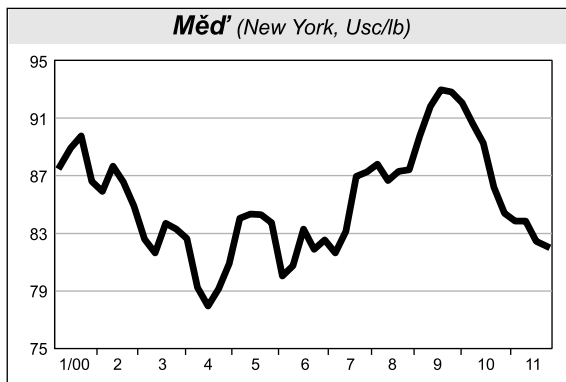
Základní kovy

Posun směrem dolů zaznamenaly ceny všech základních kovů, tedy **zinku, mědi i hliníku**. Postaral se o to celkově klesající zájem o tyto tradiční komodity vyplývající z postupného ochabování ekonomického růstu v zemích Evropské unie i ve Spojených státech. Největší propad zaznamenaly ceny zinku, naopak relativně nejstabilnější zůstala díky vysokému zájmu odběratelů měď. Nepříznivá situace panovala v průběhu roku především z pohledu společností zaměřujících se na těžbu a prodej zinku. První generický kontrakt na tento kov, tedy s dodáním v nejbližším měsíci, se v celoročním souhrnu propadl na britském London Metal Exchange (LME) z lednových 1215 USD/t o 13 procent na úroveň 1060 USD/t v závěru listopadu. Přestože se těžební společnosti po nepříznivém vývoji z úvodních dvou měsíců roku posunu vzhůru dočkaly, po klidném prázdninovém obchodování přišel drtivý propad z hranice 1200 USD/t až na zářijové roční minimum v úrovni 1044 USD/t.

Mnohem rozkolísanějším vývojem pak prošla **měď**. Počáteční hodnota spotového kontraktu na newyorském Comexu, komoditní divizi trhu Nymex, činila 86 centů za libru. Burzovní zásoby tohoto kovu se ale pohybovaly v lednu na kritické úrovni pětítýdenní spotřeby, na což pohotově reagovali dva největší dodavatelé mědi na světě, Čína a zejména Chile. Po meziročním zvýšení dodávek z této jihoamerické země o jednu pětinu v roce předchozím následoval další růst a z něj vyplývající dočasné zaplavení trhu mědi. Ani toto vyšroubování těžebních kvót na historická maxima však nezapůsobilo dlouhodobě a ceny mědi se kvůli neutuchající poptávce zejména ze strany amerických výrobců telekomunikačních součástí dostaly na tříleté maximum 93,5 centu za libru v polovině září. V následujících měsících již ale zámořská horečka významně opadla a odběr asijských ani evropských odběratelů tuto ztrátu zdaleka nevykompenzoval. Na konci roku byla proto hodnota mědi oproti lednovým cenám nižší o pět procentních bodů.

Ne zcela naplněná představa o oživení asijské a hlavně japonské ekonomiky se potom podepsala pod postupný trend cen **hliníku**. Tříměsíční kontrakt na tento kov činil v Londýně ještě v půli ledna 1670 USD/t, ovšem slabší poptávka ze strany asijských odběratelů způsobila nepřetržitý pokles, který se zastavil v úvodu měsíce dubna až na 1450 USD/t. V úvodu června potom hliník společně s mědí a niklem alespoň částečně kompenzoval ztráty z úvodu roku díky silící evropské měně. Její zpevnění se odrazilo v mohutných nákupech ze strany

Graf. č IV/9

Pramen: Bloomberg

Peníze

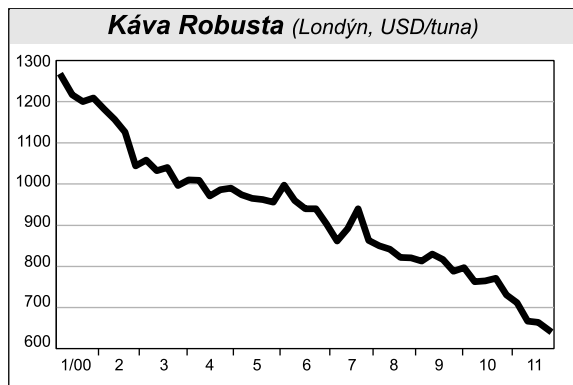
evropských firem a zotavení cen na úroveň 1600 USD/t. Závěr listopadu pak uzavíral tříměsíční kontrakt na hli-
nik na hodnotě 1520 USD/t, o 150 USD níže oproti lednovým cenám.

Agrární komodity

Propad cen v sektoru zemědělských produktů i v roce 2000 potvrdil zásadní změny ve světové ekonomice, kde se důraz z primární sféry produkce definitivně přesunul do oblasti průmyslu a služeb. Krátkodobé a výjimečné vzestupy pak měly na svědomí klimatické vlivy, jejich dopad na světové trhy se však projevoval v rozmezí pouhých týdnů.

Velmi zajímavý vývoj připravila většina obchodníků **jemná káva** typu C. Zejména v letních měsících se naplno rozhořely spekulace, jaké počasí bude panovat v Brazílii a jaká bude úroda. Sedmého července se ceny

Graf. č IV/10

Pramen: Bloomberg

kávy propadly dokonce na devítiměsíční minimum. Pak ovšem následovalo několik vzrušených dnů, kdy teplé počasí v Brazílii bylo vystřídáno nejchladnějšími dny od roku 1994. Obchodníci v panice vyhnaly kontrakt z asi 90 USD na více než 120 USD. Spekulace podpořilo rovněž prohlášení brazilského ministra zemědělství, 80–90 procent produkce v oblasti Paraná bude zníženo. Experti již tou dobou upozorňovali, že v polovině července jsou jakékoliv odhady úrody předčasné. A nemýlili se. Počasí v Brazílii se umoudřilo a cena kávy spadla tak rychle, jak vylétěla nahoru. Podobný scénář se pak opakoval ještě jednou, a to v polovině října, kdy se na trhu obje-

vily stejné spekulace. Po tomto malém výkyvu následoval vesměs nepřerušovaný pokles cen jemné kávy typu C na světových komoditních trzích.

Poměrně nervózní obchodování bylo od poloviny roku patrné na **trhu živých vepřů**. Koncem března vyskočily ceny vepřového na dvouapůlroční maximum díky tomu, že zpráva americké vlády ukázala, že američtí farmáři zredukovali během předchozích tří měsíců počty svých chovných stád. V polovině srpna se však ceny vepřového masa propadly na devítiměsíční minimum. Důvodem byla slabší poptávka trhu po výrobcích z vepřového masa a na druhé straně poměrně velký přetlak nabídky producentů této komodity. Koncem října znovu klesla téměř k hranici 50 centů, aby však záhy vyskočila na 55 centů.

Strmý pád cen **pšenice** v polovině roku 2000 způsobil, že z hodnot okolo tří USD oslabila tato komodita na hranici 2,5 USD za bušl. Ještě v únoru cena pšenice utěšeně rostla, podporována především vládními zprávami o neočekávaném růstu amerického exportu. Vývozy vzrostly během jednoho týdne o plných 21 procent, což způsobilo, že ceny atakovaly hranici 3,2 USD. Situace na trhu se však změnila již koncem zmíněného měsíce, kdy Egypt nenakoupil tolik pšenice, kolik analytici předpokládali. Smrtná rána však přišla na přelomu června a července, kdy pšenice zaznamenala nejrychlejší propad za posledních 12 let. Důvodem byla nečekaně bohatá úroda rané pšenice. Cena během dvou dnů propadla z asi tří na přibližně 2,75 USD za bušl. Pod 2,5 USD pak cena pšenice propadla koncem září, kdy meteorologové předpověděli déšť, takže hrozba opožděné podzimní sklizně z důvodu extrémně suchého počasí byla zažehnána. Předpovědi meteorologů se opravdu naplnily, bohužel mohutné návaly deště začaly vážně ohrožovat úrodu, takže během října se ceny vyšplhaly zpět na hranici 2,75 USD za bušl.

V. Podnikání

Podnikatelské klima 2000

Ekonomika se vzpamatovala z recese, což se vždy projeví i na podnikatelském klimatu v zemi. Rostl HDP, rostla průmyslová výroba (za tři čtvrtletí o 5,5 procenta), posléze i stavební výroba (v září o 7,7 procenta meziročně), rostla produktivita práce. Naopak, nerostla nezaměstnanost (8,5 procenta v říjnu), neklid nevzbuzovala ani křivka inflace (v říjnu meziročně o 4,4 procenta).

Nesporným úspěchem vlády byl nastoupený trend k dokončení privatizace státních podílů ve strategických podnicích ČR, a to přesto, že vlastní privatizace se uskutečňuje vždy s určitým zpožděním proti původním harmonogramům. V roce 2000 byla dotažena do konce privatizace České spořitelny, stát prodal svůj podíl v Paramu Pardubice a v rámci probíhajícího konkurzního řízení Chemapolu Group byl prodán AliaChem. Dalšími horkými kandidáty na privatizaci jsou České radiokomunikace a Komerční banka, kde se již proces vyhledávání strategického partnera nastartoval. Naopak, komplikovala se privatizace státního podílu v Českém Telecomu (po ohlášení nizozemského konsorcia TelSource, že se privatizace nezúčastní).

Odvrácenou tvář úspěchu je rostoucí zadlužení, a to jak v kolonce obchodní bilance, tak na straně veřejných rozpočtů (bližší viz kapitola Národní hospodářství) a zejména pak prostřednictvím transformačních institucí, představovaných především Konsolidační bankou a jejími dcerami. Konsolidační banka např. spravuje problematická aktiva v hodnotě asi 300 miliard Kč. Revitalizační agentura, která řídí vládní ozdravný projekt velkých podniků, počítala v průběhu roku s celoroční ztrátou ve výši 250–300 milionů Kč. Ztrátu uhradí rovněž státní Konsolidační banka. Pokud jde o Revitalizační agenturu, proti předpokladům se soustřeďuje především na poradenství a služby pro vybrané firmy. Protože zatím nenakupuje akcie podniků, nemá ani příjmy z jejich dalšího prodeje. Poradenská činnost se v roce 2000 týkala společností ČKD Praha holding, Hutní montáže Ostrava, AliaChem, Tatra, Zetor, Škoda a Vítkovice.

Ministr průmyslu a obchodu Miroslav Grégr nebyl s průběhem projektu revitalizace, který byl přijat v podobě navržené ministerstvem financí, příliš spokojen a již počátkem roku vláde navrhl, aby se do ozdravení firem zapojily i ministerstvo a vláda, které budou řešit jednotlivé případy s pomocí Konsolidační banky či obdobných institucí. V závěru roku již byla těsně před založením nová vládní agentura na pomoc průmyslu s názvem Czech-industry.

V závěru roku měla vláda projednat zákon o České konsolidační agentuře, která by se měla stát nástupnickou organizací Konsolidační banky a převzít roli centrální instituce pro vymáhání a restrukturalizaci nebonitních aktiv. Zákon být přijat musí, protože Konsolidační banka má zákonem omezenou činnost do srpna 2001.

Kapitáni bez lodí

Tak, jak se náhle ukázala skutečná ekonomická situace velkých českých podniků, prakticky ze dne na den se změnila veřejná image bývalých kapitánů průmyslu, jako byl Lubomír Soudek, Jiří Maroušek, Václav Junek. V častých výrocích premiéra Zemana se stali synonymem nezdaru, tunelování a různých špinavých praktik. Někteří známí průmyslníci jsou vyšetřováni policií, s některými již je vedeno trestní řízení (Stehlík, Soudek, Maroušek).

Velké české – a většinou státní až polostátní podniky – se jeden po druhém ocitaly na pokraji bankrotu a staly se zcela odkázanými na vládní pomoc. Ta spočívá v garancích za úvěry, v převodu dluhů do Konsolidační banky, jejich kapitalizaci ve prospěch státních institucí, komerčních bank apod. Jde o podniky jako ČKD Dopravní systémy, Zetor, Tatra, Vítkovice, Nová huť. Konkurz byl vyhlášen např. nad společností Let Kunovice, Svit Zlín, hrozí hutním firmám ze společnosti Z-Group, ČKD Dukla, ale i Škodě Plzeň, jejíž nové mladé vedení s obtížemi prosazuje finanční restrukturalizaci. Konkurencí však úspěšně a za provozu některé firmy prošly, např. ZPS Zlín či Letov.

Průmysloví manažeři z menších a středních podniků sledují toto počínání kriticky, neboť podle nich státní podpora a finanční dotace konkurenceschopnost podniků nezajistí. Naopak, v domácích podmínkách uvádějí do nevýhodného postavení ty podniky, které se s problémy potýkají samy.

Vláda prakticky postátňuje a znovu privatizuje největší domácí podniky, a to se záporným výnosem, protože je musí nejdříve očistit. Úspěšné podniky, které mají největší zásluhu na tom, že přes rostoucí schodek obchodní bilance roste český vývoz, mají většinou zahraniční majitele. Podpora zahraničních investic přesto není

v ČR jednoznačná a zdá se, že nutným mezikrokem je preference domácího investora. Takoví, kteří investovat mohou, přestože obtížně získávají potřebné bankovní úvěry, v ČR stále ještě existují. Typickým příkladem je holding Unipetrol, který v průběhu posledního roku značně rozšířil svoji sféru vlivu (vláda rozhodla o jeho vítězství v tendru o státní podíl v Paramu, úspěšný byl také v získání majoritního akciového podílu v AliaChem spolu se společností Agrobohemia). Podobné superfirmy mají vzniknout v průběhu privatizace energetiky, ať již jde o ČEZ či Transgas, jejichž akcie se budou prodávat v balíku s akciemi distribučních společností.

Na podnikatelské klima v ČR měl značný dopad prodej IPB Československé obchodní bance: mnohé úvěrové linky byly zcela zastaveny a obnoveny jen některé. Konsolidační banka přebrala od ČSOB několik firem, které se kvůli pádu IPB dostaly do potíží, ale při pomoci státu mají šanci na přežití. Mezi prvními je to Svit Zlín, Tchechomalt Group a Vojenské stavby CZ. V budoucnu nebude zřejmě tento šok posuzován tak kriticky jako dnes, protože zpřísnění úvěrových kritérií proběhlo ve všech bankách a v jejich vlastním zájmu. Úspěšní podnikatelé veřejně prohlašují, že na dobrý projekt banky osvědčenému solidnímu podniku peníze vždycky půjčí. Úrokové sazby byly po celý rok na velmi nízké úrovni, takže samy o sobě nebyly pro podnikatelské záměry překážkou. Banky se však začaly rázněji orientovat v bonitě dlužníků; dokladem je např. připravovaný vznik úvěrových registrů, kde budou neplatíči zveřejněni.

Programy a politiky

Již v lednu schválila vláda střednědobou resortní politiku ministerstva průmyslu a obchodu, která zahrnuje energetickou politiku, průmyslový vývoj a výzkum, investiční pobídky, standardizaci, vnitřní obchod, surovinovou a spotřebitelskou politiku. Je orientována na horizont roku 2002, zejména pak na podporu hospodářského růstu, založeného na modernizačních investicích a jimi vyvolaném růstu hospodářské produktivity. Jde o dlouhodobé zvýhodnění vládní úvěry či restrukturalizaci ocelářského průmyslu. Zabezpečí se tak zdroje na útlumové programy v těžebním průmyslu.

Velký praktický význam má přijetí energetické politiky, která ukončila debaty o pro- či protijaderném zaměření české energetiky v budoucnosti. Těžba uhlí se bude proto utlumovat, což zároveň hodlá stát finančně a sociálně kompenzovat.

Vláda přijala také program restrukturalizace hutnictví, kde postupně kolabují prakticky všechny společnosti vyjma Třineckých železáren, které ovšem také vznesly požadavek státní podpory svých aktivit v podnicích hutní a druhovýroby. Jestliže skončí v konkurzu železářny ze skupiny Z-Group a bohumínské ŽDB, sníží to významně odbytové možnosti Třince. Problémem restrukturalizace jsou především finanční prostředky, které je nutno na léčbu podniků a sociální kompenzace spojené s propouštěním věnovat.

Velkou pozornost věnovala vláda útlumu hornictví, kde přijala rovněž rozsáhlé programy kompenzací a podpor.

Zákony

Vládní podobu energetického zákona, který nově upravuje podmínky podnikání a licencování na trhu s energiemi, schválila Poslanecká sněmovna v září. Ačkoliv má podoba zákona mnoho odpůrců, nikdo nepopírá, že nejdůležitější je, že tento zákon vůbec existuje a umožňuje přistoupit v blízké budoucnosti k otevírání trhu s energiemi. Dalším zákonem z oblasti energetiky byl zákon o hospodaření s energiemi.

V Evropské unii je veřejná podpora firem zákonem zakázána a výjimku může udělit pouze antimonopolní úřad. V ČR vešel v platnost zákon o veřejné podpoře (59/2000), podle něhož musí obdobným postupem projít většina nestandardních kroků, kterými vláda zachraňuje podniky v potížích.

V roce 2000 byl také přijat zákon 370/2000, který s účinností od 1. ledna 2001 zásadně mění obchodní zákoník a bude mít na podnikatelské klima v ČR významný vliv. Nově řeší např. problematiku sídla právnických osob, zápis fyzických osob do obchodního rejstříku, pojetí podniku a majetku podnikatele, specifikuje neoprávněné podnikání. Od téhož data začne platit novela zákoníku práce.

Z dalších legislativních norem připomeňme zákon o odpadech, zákon o ochraně před dovozem subvencovaných výrobků, několikero novelu zákona o konkurzu a vyrovnání a zákon o telekomunikacích.

Podle slov nového prezidenta Svazu průmyslu a dopravy ČR Petra Karase se ovšem podnikatelské pro-

Podnikání

středí v ČR za poslední dva roky příliš nezměnilo. Na sněmu svazu řekl, že věřitel stále není ve výhodě proti dlužníkovi, justice funguje pomaleji, než je třeba, a velkým problémem, který vznikl již s privatizací, je podkapitalizace českých podniků. Výrazný posun vidí především v razantním přílivu zahraničního kapitálu, který ovšem není podle Karase doprovázen očekávaným multiplikačním efektem. Pochválil však fakt, že roste podíl ziskových organizací, který se od roku 1996 zvýšil z méně než 60 procent na 67 procent.

Ve zprávě Evropské komise o vývoji v ČR ve vztahu k blížícímu se vstupu do EU byla česká ekonomika označena za nedostatečně tržní. Důvodem jsou zejména právě státní zásahy, vyvolané nevydařenou privatizací, nedostatečná ochrana věřitelů a nedostatky v justici.

K nejvýznamnějším událostem roku patřily:

- okupační stávka na dole Koh-i-noor, útlum hornictví,
- zákon o zákazu vývozu do íránské elektrárny Búšehr a jeho důsledky v ČR,
- dopady kauzy IPB na průmysl,
- dokončení jaderné elektrárny Temelín a její spuštění, rakouské blokády,
- rozhodnutí o koncepci privatizace elektroenergetiky a plynu.

Státní podpora malého a středního podnikání

Na podporu malých a středně velkých firem soustředěnou do 17 plošných a regionálních programů v působnosti MPO a MMR bylo v roce 2000 vyčleněno 1,95 miliardy Kč, což je o 21 procent nad úroveň předchozího roku. Z toho kapitola MPO obsáhla 1,75 miliardy Kč. I když v roce 2001 by programy měly zůstat alespoň na úrovni předchozího roku, kvůli nedostatku finančních prostředků však musely být některé z nich pozastaveny. Konkrétně jde o programy Kredit a Trh, kde bylo přijímání žádostí pozastaveno od 30. září 2000. O něco lepší byla situace v programech regionálních, které běžely bez omezení.

Státní podpora malého a středního podnikání bude v roce 2001 činit 1,6 miliardy Kč. Proti loňskému roku tak podpora malých firem klesne o 150 milionů Kč. Pro roky 2001–2004 přitom stát počítá se 17 programy podpory malých a středních podniků. Rozhodla o tom vláda, když schválila návrh politiky podpory malého a středního podnikání na roky 2001–2004. (Blíže HN 20. 12. 2000.)

Ministerstvo průmyslu a obchodu navrhuje pro následující roky programy Záruka, Kredit, Trh, Start, Kooperace, Speciál, Marketing, Poradenství, Malé půjčky a Design. Ministerstvo pro místní rozvoj by mělo pokračovat v regionálních programech Region, Vesnice, Regenerace, Preference, Provoz, Hranice a Regionzáruka.

Proti roku 2000 tedy není navrhován program Pojiždná prodejna a program Kapitál je zahrnut do programu Záruka. Z celkového objemu 1,6 miliardy Kč má 1,3 miliardy plynout z kapitoly MPO a 300 milionů prostřednictvím ministerstva pro místní rozvoj.

Současné programy však nepostihují plně potřeby a malí a střední podnikatelé s dosavadní podporou státu nejsou spokojeni. Vláda se totiž podle nich soustřeďuje jen na vypisování programů a chybí koordinace různých aktivit. Zástupci ministerstev se hájí tím, že podnikatelé mnohdy nejsou na podporu připraveni.

Sektor pociťuje absenci dlouhodobé koncepce malého a středního podnikání. Podnikatelé zdůrazňují, že programy sice některým z nich mohou usnadnit život, nemohou ale nahradit nezbytné podmínky pro úspěšný rozvoj podnikání vůbec, to je vymahatelnost práva, platební morálku, nízké daňové zatížení a hladké fungování státní administrativy. Menším podnikatelům pak chybí především přístup k finančním zdrojům a informacím. Podnikatelé kritizují skutečnost, že neexistuje žádný program pro začínající podniky a živnosti (vyjma níže uvedeného oborově zaměřeného Startu). Problematický je program na podporu vstupu rizikového kapitálu do podniků, protože garance v maximální výši 15 milionů Kč není pro fondy zajímavá.

Malé a střední podniky jsou definovány jako podniky, které mají méně než 250 zaměstnanců, roční obrát nepřesahující 40 milionů eur nebo mají celková aktiva nepřesahující 40 milionů eur. V březnu 2000 založily v Brně Asociaci malých a středních podniků ČR (AMSP), která zastupuje jejich zájmy v jednání s vládou, parlamentem a státní správou vůbec a která jim poskytuje právní, poradenskou a expertní pomoc.

Přehled programů platných v roce 2000

Programy jsou rozděleny na tři skupiny:

- Společný program pro území celé České republiky: **Záruka**.
- Plošné programy pro území celé České republiky: **Kredit, Trh, Special, Kapitál, Pojízdná prodejna, Kooperace, Podpora exportu, Poradenství, Malé půjčky a Design**.
- Regionální programy pro území vybraných regionů: **Region, Vesnice, Regenerace, Preference, Provoz a Hranice**.

Zároveň byla vládou schválena změna podmínek programu **Rekonstrukce**, který je nyní zaměřen pouze na podporu podniků postižených povodní v letech 1997 a 1998. Program byl rozšířen i na okresy postižené v roce 2000.

Od 2. října 2000 zahájil program výhodných půjček **Start** s cílem pomoci zvýhodněných úvěrů podpořit podnikání pracovníků uvolněných z hutního průmyslu. Program se vztahuje na fyzické osoby nebo obchodní společnosti do 50 zaměstnanců. Úvěr bude poskytován až do výše 0,5 milionu Kč na každého oprávněného občana, maximálně však ve výši 3 milionů Kč pro jednoho příjemce podpory. Doba splatnosti je maximálně 6 let. V jeho rámci zaplatí stát během příštích 3 let zhruba 6000 propuštěným hutníkům na odstupném přes miliardu korun. Program je ojedinelý v tom, že je vázán na jednu profesní skupinu a poskytnuté půjčky budou zcela osvozeny od úroků.

PROGRAMOVÉ PODPORY

PROGRAM – Zadavatel – Realizátor	Charakteristika programu	Forma podpory	Maximální výše podpory
ZÁRUKA – ministerstvo obchodu a průmyslu (MPO); ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) – Českomoravská záruční a rozvojová banka (ČMZRB)	– pro firmy do 250 zaměstnanců – pro firmy do 250 zaměstnanců v postižených nebo hosp. slabých regionech, zárukou je krytý zůstatek bankovního úvěru	cenově zvýhodněná záruka za bankovní úvěr nebo leasing, cenově zvýhodnění až 9 % p. a. regionální záruka za zůstatek bankovního úvěru až do výše 75 % jistiny	není stanovena
KREDIT – MPO – ČMZRB	základní program pro firmy do 50 zaměstnanců	úvěr s úrok. sazbou 7 % p. a. a splatností max. 6 let	10 mil. Kč
TRH – MPO – ČMZRB	pro firmy do 250 zaměstnanců, zákl. podmínkou certifikace ISO 9000 nebo ISO 14000	příspěvek na úhradu úroků (7 % a 3 %) dotace na získání certifikátu ISO a zavedení programu EMAS	5,0 mil. a 2,0 mil. Kč 200 tis. a 300 tis. Kč
SPECIAL – MPO – ČMZRB	pro firmy do 250 zaměstnanců, příspěvky na nové zaměstnance z problémových skupin obyvatel	dotace 4000 Kč za každý od- pracovaný měsíc nového za- městnání, zpětné roční splátky	3,0 mil. Kč
KAPITÁL – MPO – ČMZRB	pro firmy do 250 zaměstnanců, záruky investorům rizikového a rozvojového kapitálu	záruky do výše 70 % kapitálo- vého vstupu, ručení max. 5 let	15,0 mil. Kč

Podnikání

PROGRAM – Zadavatel – Realizátor	Charakteristika programu	Forma podpory	Maximální výše podpory
POJÍZDNÁ PRODEJNA – MPO – ČMZRB	pro firmy do 250 zaměstnanců, prodej základního potravinářského a drogistického zboží	dotace do max. 50 % nákladů, čerpání do 6 měs. po podpisu smlouvy o podpoře	1,5 mil. Kč
KOOPERACE – MPO – ČMZRB	podpora rozvoje podnikových sdružení, úhrada: – investičních nákladů – provozních nákladů	dotace max. 50 % nákladů, zpětně za čtvrtletí, max. 2 roky	1,0 mil. Kč
PODPORA EXPORTU – MPO – CzechTrade	pro firmy do 250 zaměstnanců	dotace na marketingové: – informace: 60 % nákladů – vzdělávání: 60 % nákladů – propagační materiály a internetový marketing: 60 % nákladů – prezentace, výstavy, veletrhy: 60 % nákladů	250 tis. Kč 50 tis. Kč/rok 300 tis. Kč/rok 200 tis. Kč
PORADENSTVÍ – MPO – Agentura pro rozvoj podnikání (ARP)	pro firmy do 250 zaměstnanců, po dobu platnosti program poskytuje 1 dotovanou službu typu úvodní konzultace	úvodní konzultace plus odborné poradenské služby	celková výše zvýhodnění max. 30 tis. Kč
MALÉ PŮJČKY – MPO – ARP	pro firmy do 50 zaměstnanců, úvěry na investice do technologií, know-how, provozní materiál, řešení přechodného nedostatku likvidity	úvěr od 0,3 do 1,0 mil. Kč, splatnost max. 4 roky, úrok. sazba: diskontní sazba ČNB + 1 % p. a.	1,0 mil. Kč
DESIGN – MPO – Design centrum ČR	pro firmy do 250 zaměstnanců	odborný posudek organizování prezentace poradenské služby (500 Kč/hod) designérské služby (50 % na honorář)	10 tis. Kč 10 tis. Kč 12,5 tis. Kč 60 tis. Kč
REGION – MMR – ČMZRB	pro firmy do 50 zaměstnanců, do 1 roku musí zvýšit počet zaměstnanců	příspěvek na úhradu úroků strukturálně postižené regiony: příspěvek ve výši 12 % úroku v hosp. slabých regionech: příspěvek ve výši 7 % úroku	do výše úrokové sazby podporovaného úvěru
VESNICE – MMR – ČMZRB	pro firmy do 250 zaměstnanců, pro obce do 1999 obyvatel, do 1 roku musí zvýšit počet zaměstnanců	příspěvek na úhradu úroků ve výši 6 % úroku	do výše úrokové sazby podporovaného úvěru
PREFERENCE – MMR – ČMZRB	pro firmy do 25 zaměstnanců, do 1 roku musí zvýšit počet zaměstnanců minimálně o 2	úvěr splatný do 6 let, úrok. sazba 5 % p. a.	5 mil. Kč
PROVOZ – MMR – ČMZRB	pro firmy do 50 osob, musí zaměstnávat nejméně 10 osob nebo do 1 roku musí zvýšit počet zaměstnanců minimálně o 1	úvěr splatný do 2 let, úrok. sazba 10 % p. a.	1 mil. Kč

Podnikání

PROGRAM – Zadavatel – Realizátor	Charakteristika programu	Forma podpory	Maximální výše podpory
HRANICE – MMR – ČMZRB	pro firmy do 50 zaměstnanců, do 1 roku musí zvýšit počet zaměstnanců minimálně o 2	úvěr splatný do 6 let, úrok. sazba 7 % p. a.	7 mil. Kč
REGENERACE – MMR – ČMZRB	pro firmy do 50 zaměstnanců, na projekty v památkových rezervacích a zónách	příspěvek na úhradu úroků ve výši 3 % úroku	do výše úrokové sazby podporovaného úvěru
REKONSTRUKCE – MMR – ČMZRB	pro okresy postižené povodněmi	příspěvek na úhradu úroků záruka na zůstatek úvěru do 90 % jistiny (firma do 250 zaměstnanců), do 50 % jistiny (firma s 250 a více zaměstnanci)	10 mil. Kč (firma do 250 zaměstnanců), 30 mil. Kč (firma s 250 a více zaměstnanci) není stanovena

Pramen: Obchodní věstník

Tab. č. V/1

Výše finančních prostředků na podporu podnikání (v mil. Kč)

1992	785
1993	1 108
1994	1 400
1995	1 500
1996	1 000
1997	1 200
1998	825
1999	1 900
2000	1 950

Pramen: Ročenky HN 1999, 2000 a ČTK

Podnikání

Tab. č. V/2

Záruky ČMZRB poskytnuté ke 30. 9. 2000 v regionálním členění						
Kraj	počet		objem záruk		objem podpor	
	ks	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%
Hl. m. Praha	9	2,5	29,6	2,1	4,2	1,1
Středočeský	14	3,9	80,3	5,6	25,4	6,9
Budějovický	24	6,7	85	5,9	27,2	7,4
Plzeňský	30	8,4	116,9	8,2	31,2	8,5
Karlovarský	5	1,4	57,5	4,0	15,9	4,4
Ústecký	12	3,3	43,5	3,0	13,7	3,7
Liberecký	2	0,6	1,7	0,1	0,2	0,1
Královéhradecký	34	9,5	91,9	6,4	23,5	6,4
Pardubický	38	10,6	105,1	7,3	24,8	6,8
Jihlavský	19	5,3	46,8	3,3	13,8	3,8
Brněnský	33	9,2	148	10,3	43,2	11,8
Olomoucký	34	9,5	156,9	11,0	31,8	8,7
Zlínský	28	7,8	193,2	13,5	48,4	13,2
Ostravský	77	21,4	275,7	19,2	62,5	17,1
ČR celkem	359	100,0	1432,2	100,0	365,8	100,0

Pramen: ČMZRB

Podpora exportu

S cílem snížit schodek zahraničněobchodní bilance a posunout strukturu českého vývozu směrem k výrobkům s vyšším podílem přidané hodnoty zdokonalovala i v roce 2000 vláda postupně nástroje, kterými podporuje export soukromých subjektů. Dá se říci, že i když prostředků vyčleněných na tuto pomoc ze státního rozpočtu stále není tolik jako v západních zemích, proexportní opatření jsou v podstatě srovnatelná s těmi, které využívá vyspělý svět.

Aktivity vlády v této oblasti v nejbližším období shrnuje dokument Proexportní politika, který byl přijat vládou a schválen parlamentem v roce 1999.

Komplexní podpora exportu se skládá ze státní proexportní politiky a proexportních aktivit nestátního sektoru, jehož hlavními představiteli jsou Svaz průmyslu a dopravy ČR a Hospodářská komora ČR.

Vykonavatelé státní proexportní politiky jsou orgány státní správy a organizace, které stát za účelem podpory exportu zřídil, a které jsou nějakým způsobem napojeny na státní rozpočet. Řídící roli v rámci státní proexportní politiky zastává ministerstvo průmyslu a obchodu. Podpora přitom sestává z pěti základních oblastí (viz dále).

Východiska proexportní politiky

Základními principy obchodní politiky, z nichž vycházejí aktivity na podporu proexportní politiky, jsou:

- zvyšování bezpečnosti a předvídatelnosti v oblasti přístupu na trh, posilování volné soutěže, realizace závazných mezinárodních obchodních dohod a dokončení prací na legislativním rámci pro domácí nástroje obchodní politiky,
- aktivní účast v mnohostranném obchodním systému založeném na dohodnutých pravidlech a zásadách a na provádění všech dohod sjednaných ve WTO,

- vzájemné posílení mnohostranných regionálních a dvoustranných mezinárodních vztahů,
- zabezpečení bezproblémového vstupu do Evropské unie.
- Součástí proexportní politiky může být i ochrana národních zájmů, tedy např. ochrana před dumpingovým dovozem (na základě zákona č. 152/1997 Sb.) či před zvýšenými dovozy způsobujícími vážnou újmu výrobnímu odvětví ČR. O dalších opatřeních se jednalo během roku 2000.

Financování a pojišťování vývozu se státní podporou, adresná rozvojová pomoc

Stávající systém podpory vývozu v oblasti jeho pojišťování a financování je z hlediska institucionálního zabezpečení, legislativní báze i nabídky služeb vývozcům srovnatelný s režimy platnými v zemích OECD i s pravidly platnými v EU. Tato podpora se realizuje prostřednictvím Exportní garanční a pojišťovací společnosti (EGAP) a České exportní banky (ČEB).

EGAP poskytuje ochranu vývozcům a bankám financujícím vývoz proti rizikům nezaplacení ze strany zahraničních kupujících v důsledku komerčních a politických (teritoriálních) příčin. EGAP pojistila v prvním pololetí 2000 úvěry vývozců za více než 35 miliard Kč, což představuje nárůst 90 procent proti lednu až červnu 1999. „Letos poprvé objem úvěrů pojištěných se státní podporou proti krátkodobým komerčním rizikům mírně přesáhl úvěry pojištěné proti kombinovaným komerčním a politickým rizikům,“ řekl k těmto výsledkům generální ředitel EGAP Pavol Parížek.

Odhaduje se, že do konce roku 2000 by mělo být vyplaceno až 700 milionů Kč za škody vzniklé v důsledku komerčních nebo politických vlivů, na které se pojištění vývozních úvěrů vztahuje. Od roku 1992, kdy EGAP vznikl, pojistil státem podporované vývozy za více než 180 miliard Kč. Změnila se také struktura vývozců, kteří garance čerpají – větší část představovaly malé a střední podniky. Tento jev je však zřejmě dočasný.

ČEB je v podstatě běžnou bankou, která se liší od komerčních bank provozováním zvýhodněného financování vývozu formou přímých a refinančních úvěrů a finančních služeb s vývozem souvisejících. Objem nově uzavřených úvěrových a záručních smluv ČEB se k 30. červnu 2000 zvýšil z 5,9 miliardy Kč v pololetí roku 1999 na 15,9 miliardy Kč v roce 2000. Až na osm miliard Kč z původně plánovaných šesti miliard se rozhodla ČEB kvůli vyššímu zájmu drobných vývozců zvýšit limit úvěrů na financování jejich vývozu. Za celé období činnosti ČEB byly prostřednictvím jejich produktů podpořeny vývozy přesahující 77 miliard Kč.

K velkým projektům, do nichž by se měla v brzké době zapojit ČEB, patří dostavba dvou bloků jugoslávské elektrárny Kolubara B, na níž se má podílet mj. Škoda Plzeň, a dodávky pro čínskou tepelnou elektrárnu Šen-tchou, které – jak se zdá – začnou však až v roce 2002.

Informatika, poradenství, asistence a odborné vzdělávání

Podporu v oblasti komplexních informačních služeb, v oblasti poradenství, systematického vzdělávání, propagačních služeb, přímé asistence na zahraničních trzích a dalších podpůrných aktivit se v rámci státní správy zabývá příspěvková organizace ministerstva průmyslu a obchodu, agentura na podporu obchodu CzechTrade. Ta má za sebou již několik let činnosti a ve vztahu především k malým a středním podnikům se řídí následujícími principy:

- pracuje s podniky, které chtějí vyvážet a mají dostatečné vývozní schopnosti a zázemí,
- mezi prioritní náleží podniky, které vstupují na nový trh nebo podniky, které při své zahraničněobchodní činnosti narazily na nové překážky,
- přednost mají ty podniky a odvětví, která naznačují vysokou míru růstu,
- příspěvek na služby CzechTrade se poskytuje pouze v případech, kdy jiné zdroje pro financování takové služby neexistují nebo jsou nedostatečné.

Podnikání

Na program podpory exportu malých a středních podniků do 250 zaměstnanců bylo na rok 2000 vyčleněno původně 50 milionů Kč, ty však byly brzy 365 zaregistrovanými podniky vyčerpány. V červenci oznámilo MPO, že poskytně na tento účel dalších 30 milionů Kč. Největší zájem mezi podniky byl o příspěvky na propagaci v zahraničí a účast na veletrzích a výstavách.

Od ledna 2000 byl vedením agentury pověřen Martin Tlapa, v září jej pak ministr průmyslu a obchodu definitivně jmenoval generálním ředitelem. Ten si vytkl jako jeden ze svých cílů rozšířit síť zahraničních kanceláří CzechTrade. „Cílovým stavem k 31. prosinci 2000 je dosáhnout celkového počtu 16 fungujících pracovišť,“ řekl Tlapa. Ke Káhiře, Paříži, Záhřebu, Varšavě, Madridu, Kyjevu, Londýnu, Šanghaji a Rize tak během roku postupně přibýly Istanbul, Milán, Rotterdam, Kolín nad Rýnem, Brusel a další. Vzhledem ke zrušení hospodářských sankcí vůči Jugoslávii plánuje CzechTrade otevřít svoji zahraniční kancelář v příštím roce také v Bělehradě a pomoci proniknout malým a středním podnikům na jugoslávský trh.

Provoz kanceláří má v roce 2001 přijít na 64 milionů Kč. Kanceláře v zahraničí nabízejí českým exportérům průzkum tamních trhů, pomoc při navazování obchodních kontaktů, průzkum veletrhu či výstavy. Novinkami v blízké době budou přípravy obchodních jednání, ověření důvěryhodnosti zahraničního partnera, inzerce v zahraničním tisku a pomoc při překonávání technických překážek vstupu na trhy.

Předpokládaný celkový rozpočet agentury na rok 2001 je 269 milionů Kč. Významná by mohla být do budoucna těsnější spolupráce CzechTrade s regionálními hospodářskými komorami, která už v několika případech funguje. V roce 2000 byla podepsána smlouva s Hospodářskou komorou v Přerově a s Okresní hospodářskou komorou Most. Vznikla další Regionální informační místa CzechTrade, která více zpřístupní firmám v regionu informační, vzdělávací, poradenské, asistenční a další služby.

Propagace a prezentace českých produktů a subjektů v zahraničí

V roce 2000 vypracovalo MPO materiál Opatření na zvýšení efektivnosti a účelnosti vynakládání finančních prostředků na realizaci zahraničních veletržních akcí, jehož nedílnou součástí jsou obecné zásady pro organizování a financování oficiálních prezentací ČR v zahraničí. Vyplyvá z nich mj., že předpokladem pro uspořádání oficiální účasti ČR je fyzická přítomnost aspoň tří firem v oficiální expozici ČR, přičemž její celkový rozsah musí mít rozlohu minimálně 100 m² (u samostatných výstav ČR je minimální výstavní plocha stanovena na 300 m² a minimální počet vystavovatelů na 15).

Příspěvek MPO představuje v evropských zemích placení 50 procent nákladů na pronájem plochy s omezením do výše 100 tisíc Kč na jednoho vystavovatele, nebo 90 procent s omezením do výše 100 tisíc Kč na jednoho vystavovatele za předpokladu, že se jedná o výrobní firmu do 50 zaměstnanců. V mimoevropských zemích jde o úhradu 90 procent nákladů s omezením do výše 100 tisíc Kč na jednoho vystavovatele (do této kategorie jsou zařazeny i samostatné výstavy ČR v zahraničí).

Některé další služby, např. zařazení do katalogu či získání informací o podnikové sféře atd., může firma účastníci se akce pod deštníkem MPO získat za určitých okolností zdarma. Doprovodnou propagaci akcí totiž platí ministerstvo.

V roce 1999 bylo pod záštitou MPO organizováno 65 oficiálních účastí a 4 samostatné výstavy v zahraničí. Těchto akcí se zúčastnilo 1020 českých vystavovatelů. Na rok 2000 bylo naplánováno ... oficiálních účastí a .. samostatné výstavy.

Variabilní soubor doplňkových, časově omezených či ad hoc proexportních opatření

Jak již z názvu této oblasti vyplývá, vytváří pouze prostor pro možnost zařazení některých specifických opatření do státní podpory exportu. V současné době žádné z nich nepředstavuje nosnou součást našeho systému státní proexportní politiky, do budoucna však tuto možnost nelze vyloučit, budou-li to podmínky našeho exportu vyžadovat.

Týdeník Marketing&Media ...

...povolený dopink

Moderní odborný magazín o médiích, marketingové komunikaci a kreativitě v reklamě

Aktuality z oboru, rozhovory, kalendář odborných akcí, ukázky úspěšných reklamních kampaní, data a informace o médiích, odborný server www.mam.cz s denním zpravodajstvím.

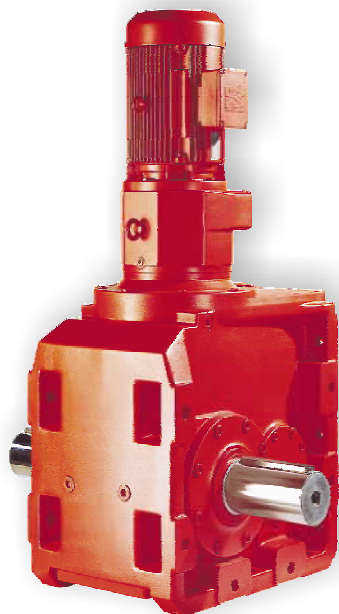
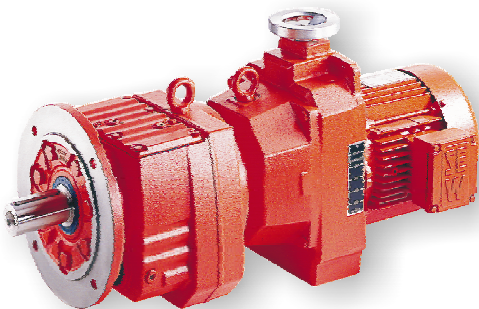
Objednávky a informace pro předplatitele: 0800 11 00 22 (volání zdarma),
předplatne@economia.cz, www.economia.cz

Seznam prodejních míst: www.mam.cz/prodejny

Dobrou chuť!

SEW

EURODRIVE

■ převodovky
■ převodové
■ motory
■ elektromotory
■ frekvenční
■ měniče
■ variátory
■ servopohony

SEW-EURODRIVE CZ s. r. o.:

Lužná 591, 160 00 Praha 6

tel.: 02/ 2012 12 34-6

fax: 02/ 2012 1237

Technická kancelář Brno

SEW-EURODRIVE CZ s. r. o.

Zvonařka 16, 617 00 Brno

tel.: 05/ 4325 6151

fax: 05/ 4325 6845

Technická kancelář Hradec Králové

SEW-EURODRIVE CZ s. r. o.

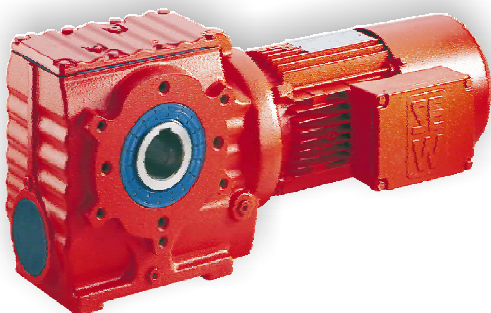
Švermova 132, 533 74 Horní Jelení

tel.: 0602 410 388

fax: 0456/ 893 634

<http://www.sew-eurodrive.cz>

e-mail: sew@sew-eurodrive.cz

Spolupráce MPO a MZV

Zvláštní pozornost si vyžaduje spolupráce mezi ministerstvy průmyslu a obchodu a zahraničních věcí v oblasti ekonomizace zahraniční služby. V tomto směru došlo v roce 2000 k jistému pokroku, když se obě strany dohodly, že budou koordinovat své úsilí o podporu exportu prostřednictvím obchodně-ekonomických úseků na zahraničních zastoupeních ČR. Zjednodušeně řečeno, na ekonomické a obchodní otázky by se měl klást vyšší důraz. Dohoda a její dodatek specifikují úkoly ekonomických úseků ambasad, periodicitu zaslání informací potřebných pro exportéry, ale i způsob výběru pracovníků na tato místa v zahraničí.

V roce 2000 bylo vysláno do zahraničí několik desítek nových ekonomických pracovníků a v dalším roce se počítá s tím, by měla v zahraničí fungovat asi stovka obchodně-ekonomických úseků zastupitelských úřadů s přibližně 130 pracovníky. Síť těchto úseků na ambasádách doplní do konce roku 2004 ještě asi 40 kanceláří CzechTrade.

Daně a daňová politika

Daňová politika ministerstva financí vychází z požadavků Evropské unie a je založena na stabilizaci daňové kvóty, tedy poměru vybraných daní k hrubému domácímu produktu, zhruba na současné úrovni kolem 22 procent (bez pojistného). Daňové břemeno by se však mělo přesunout z přímých daní na nepřímé. Na začátku roku 2000 zveřejnilo ministerstvo financí svou koncepci daňové soustavy, podle níž by měla klesat sazba daně z příjmů právnických osob postupně až na 25 procent. Současně ministerstvo ohlásilo, že bude navrhovat přesun některých položek s pětiprocentní sazbou DPH do základní sazby 22 procent, úpravu výpočtu koeficientu pro krácení nároku na odpočet z daně a zdaňování služeb ze zahraničí.

Během roku 2000 došlo v daňové legislativě k několika změnám. Nejdůležitější z nich beze sporu byla rozsáhlá novelizace zákona o daních z příjmů. Kromě pravidelného růstu nezdanitelných částek příjmů fyzických osob a rozšíření zdaňovacích pásem došlo v rozporu s koncepcí ministerstva financí k přerušení poklesu sazby daně z příjmů právnických osob. Kvůli vyšší daní se uskutečnily během roku 2000 dva občanské protesty. Petici proti vládnímu návrhu na přesun softwaru ze snížené sazby DPH do základní, tedy faktické zdražení počítačových programů o 17 procentních bodů, podepsalo v červnu 2000 přes 1400 lidí, mezi nimi i známé osobnosti a poslanci. Po celosvětovém růstu cen ropy následovali domácí autodopravci své kolegy a vzbouřili se v září 2000 proti vysokým sazbám spotřební daně pohonných hmot. Pod hrozbou blokády vláda dopravcům slíbila, že nebude navrhovat zvýšení spotřební daně z pohonných hmot.

Daň z příjmů fyzických osob

Předmětem daně jsou nejružnější druhy příjmů, a to jak peněžní a naturální, tak příjmy získané směnou. Se zrušením všech ostatních daní postihujících příjem (daň ze mzdy, daň z příjmů z literární a umělecké činnosti a daň z příjmů obyvatelstva) bylo třeba jednotlivé příjmy specifikovat. Zákon současně vymezuje, které příjmy nejsou předmětem daně nebo jsou od daně osvobozeny, popř. kdy je třeba řešit potřeby vyloučení dvojího zdanění. Rozdělení příjmů podle hlavních pramenů ulehčuje vyměření a správu daně. Dani podléhají příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky, příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti, příjmy z kapitálového majetku, příjmy z pronájmu a ostatní příjmy. Daň je závislá na výši příjmů, existují čtyři sazby a uvnitř příjmových pásem je sazba lineární. Na základě vládního návrhu Poslanecká sněmovna schválila v říjnu 2000 rozsáhlou novelu zákona o daních z příjmů, která zhruba o deset procent valorizovala odečitatelné položky ze základu daně a prodloužila příjmová pásma pro výpočet daně a zvýhodnila životní pojištění. Naopak neprošly daňové úlevy pro domácí počítače či návrh na společné daňové přiznání manželů. Na nátlak Senátu a veřejnosti se Poslanecká sněmovna vzdala původně schváleného paragrafu, podle něhož by byly zdaněny všechny závazky starší jednoho měsíce. Díky tomu byla novela v opakovaném hlasování v závěru roku schválena.

Podnikání

Daň z příjmů fyzických osob se podílí na celkových příjmech státního rozpočtu zhruba sedmi procenty a její celkový objem byl pro rok 2000 plánován na 36,6 miliardy Kč. Značná část výnosu této daně je však příjmem místních rozpočtů.

Tab. č. V/3

Posun pásem daňové sazby fyzických osob

	rok 2000	rok 2001
1. pásmo (15 procent)	do 102 000	do 109 200
2. pásmo (20 procent)	102 000-204 000	109 200-218 400
3. pásmo (25 procent)	204 000-312 000	218 400-331 200
4. pásmo (32 procent)	od 312 000	od 331 200

Pramen: Ministerstvo financí

Tab. č. V/4

Srovnání výše nezdanitelných částek z příjmu fyzických osob (v Kč)

	2000	2001
na poplatníka	34 920	38 040
na dítě	21 600	23 520
na manželku (manžela) s nízkými vlastními příjmy	19 884	21 720
při částečném invalidním důchodu	6 540	7 140
při plném invalidním důchodu	13 080	14 280
na průkaz ZTP/P	45 780	50 040
u poplatníka - studenta (soustavně se připravujícího na budoucí povolání)	10 464	11 400

Pramen: Ministerstvo financí

Daň z příjmů právnických osob

Této dani podléhají všechny osoby, které nejsou fyzickými osobami. Předmětem daně jsou příjmy (výnosy) z veškeré činnosti a z nakládání s veškerým majetkem. Tato široká definice je výrazem univerzálnosti daně. Sazba je jednotná a v roce 2000 činila 31 procent z daňového základu. Široká novela zákona o daních z příjmů, kterou v říjnu schválila Poslanecká sněmovna, obsahuje např. paušální daň pro drobné podnikatele, zdanění některých plateb do zahraničí a velmi kontroverzní ustanovení, kterým se zdaňují závazky. Nová legislativa také zrušila výhodu umístění sídla firmy do daňových rájů a snížila zdanění investičních a podílových fondů z 25 na 15 procent. Na celkových příjmech státního rozpočtu se daň z příjmů právnických osob podílí zhruba osmi procenty a v roce 2000 byl její plánovaný objem 52,1 miliardy Kč.

Daň z nemovitostí

Vlastníci nemovitostí odvádějí daň z pozemků a z nemovitostí. Zvýhodnění jsou majitelé zemědělské půdy, kteří platí nižší sazbu. Běžná sazba daně z pozemku je 1 Kč za m² u stavebních pozemků a 10 haléřů u ostatních pozemků. Podle velikosti obce se však daň násobí koeficientem, takže např. v Praze je 4,5krát vyšší než

v obcích s tisícem obyvatel. Základní výše daně z nemovitostí je 1 Kč za m² u bytů, 3 Kč u rekreačních objektů a 4 Kč u garáží. Ministerstvo financí několikrát ohlásilo úmysl razantně zvýšit sazby této daně, což narazilo na odpor ministerstva pro místní rozvoj.

Daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí

Klíčovou změnou v roce 2000 byl náleze Ústavního soudu, který dospěl k závěru, že finanční úřad neoprávněně vybíral daň z převodu bytů, neboť se řídil poznámkou uvedenou v zákoně o vlastnictví bytu pod čarou. Ta však podle soudu není závazná a zákon tak od daně osvobozuje veškeré převody obecních bytů. Stát tímto způsobem vybíral daň z převodu nemovitostí v rozporu se zákonem, a tak vláda rozhodla o plošném vrácení daně.

Výše daně dědické a darovací je závislá na těsnosti příbuzenského vztahu a její sazba se pohybuje od půl procenta až po 40 procent (při nabytí majetku nad 50 milionů dědictvím či darováním nikoli od příbuzného). Sazba daně z převodu nemovitostí je pět procent. Podle schváleného rozpočtu měly v roce 2000 příjmy z této „trojdaně“ činit 7,1 miliardy Kč, což je zhruba přes jedno procento celkových příjmů.

Daň silniční

Předmětem daně jsou silniční vozidla, kterým je přidělena státní poznávací značka v ČR nebo jsou evidována v zahraničí, pokud jsou používána nebo určena k podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti anebo jsou používána v přímé souvislosti s podnikáním. Osvobozeny jsou motocykly, tříkolky a vozidla na elektrický pohon. Výnosy z daně slouží k údržbě a výstavbě silniční sítě. Sazba daně závisí na kubatuře motoru, zapsané v technickém průkazu, a hmotnosti. Může činit až 50 tisíc ročně (u vozidel nad 36 tun). V polovině roku novela zákona v některých případech snížila či rovnou zrušila silniční daň. Toto opatření má motivovat podnikatele k nákupu ekologických vozidel.

Daň z přidané hodnoty

Jedná se o nepřímou daň, která rozhodujícím způsobem plní státní pokladnu. V roce 2000 byl plánovaný výnos této daně 149,9 miliardy Kč, což představovalo necelou třetinu všech příjmů státního rozpočtu. Předmětem daně je jakékoli dodání zboží či poskytnutí služby. Sazba je dvojitá – základní 22 procent a snížená 5 procent. Ostrou diskusi vzbudil v červnu vládní návrh na přeřazení některých služeb a zboží ze snížené do základní sazby od počátku roku 2001. Svůj počín vláda odůvodňovala nutností harmonizace daňové legislativy s Evropskou unií, odborníci však shodně vyjadřovali názor, že pravým motivem vlády je získat dodatečné příjmy do státní pokladny.

Od 1. dubna 2000 získaly zahraniční fyzické osoby nárok na vrácení DPH zaplacené při nákupu zboží v ČR. Hodnota zboží musí být alespoň tisíc Kč včetně daně, pokud cizinec zboží vyveze do 30 dnů od nákupu, což musí doložit potvrzením celního úřadu. Mimořádnou oblibu si toto opatření získalo mezi Slováky, kterých požádalo jen do konce září 200 tisíc o vrácení daně. Naopak minimální zájem byl o vrácení daně mezi Poláky, jichž za stejnou dobu požádalo o vrácení daně jen necelých 30 tisíc. Podle předpokladů v roce 2000 měl přijít státní rozpočet tímto způsobem o 1,5–2 miliardy Kč.

Služby, které vláda navrhla přesunout do 22procentní sazby DPH:

- kosmetické salony, solária, odtučňovací centra,
- seznamovací kanceláře,
- fotoslužby,
- daňové poradenství, auditorské služby,
- zpracování dat,
- architektonické a inženýrské poradenství,
- technické zkoušky,

Podnikání

- bezpečnostní služby,
- služby v domácnosti,
- práce výrobní povahy (těžba a zpracování surovin),
- potrubní doprava,
- výzkum a vývoj.

Služby v pětiprocentní sazbě DPH:

- kadeřnictví a holičství,
- rekreační, sportovní a kulturní služby + vstupenky,
- veřejné ubytování a stravování,
- právní poradenství,
- praní a chemické čištění,
- opravy oděvů, obuvi, jízdních kol, invalidních vozíků,
- vodní, letecká, železniční, autobusová doprava,
- komerční zásilkové služby (předtím osvobozeny od daně),
- požární ochrana,
- telekomunikace,
- veterinární služby,
- vodné a stočné, teplo,
- pohřební služby,
- čištění budov, čištění města.

Pramen: Ministerstvo financí ČR

Spotřební daně

Spotřební daně jsou obdobně jako daň z přidané hodnoty daní nepřímou a vztahují se na uhlovodíková paliva a maziva, líh, pivo, víno a tabákové výrobky. Podíl těchto daní na příjmech státního rozpočtu je výrazný. Pro rok 2000 počítal státní rozpočet s výnosy spotřebních daní ve výši 77,6 miliardy Kč. Spotřební daně jsou používány k vylepšení příjmů státního rozpočtu, ale vláda se neodvážila zvýšit daně z pohonných hmot, ačkoli v červnu uvažovala, že získá přes miliardu Kč zvýšením sazby pro motorovou naftu a kapalný plyn (LPG). Součástí novely zákona bylo i nové zavedení kolkování lahví s alkoholem pro omezení daňových úniků způsobených pašováním lihu a nelegální výrobou. V případě tabákových výrobků má být podle návrhu od roku 2001 vytištěna cena přímo na kolků a cigarety by měly stát na všech prodejních místech stejně. Po vzoru EU vláda také prosazovala dvousložkové zdanění tabákových výrobků – jednak pevnou složkou a jednak procentní složkou.

Rozpočtová pravidla

Počátkem roku 2000 vzniklo 14 nových krajů republiky. Nejen pro zajištění financování krajských samospráv byl komplexně novelizován zákon o rozpočtových pravidlech. Zákon o rozpočtovém určení daní rozdělil část dosavadních výnosů daní mezi rozpočty krajů, obcí a státních fondů. Navrženým systémem by se podle vlády měly zvýšit daňové příjmy přibližně třem čtvrtinám obcí v ČR a snížit jedné čtvrtině. Zákon v podstatě nivelizuje místní rozpočty, což kritizovali představitelé aktivních obcí.

Daňová morálka

Daňové nedoplatky již v lednu roku 2000 překročily hranici 100 miliard Kč. Ministerstvo financí v září navrhlo odepsat 7,6 miliardy Kč daňových nedoplatků z celkových 12 miliard tzv. staré soustavy. To jsou nezaplacené daně podle zákonů, které platily do konce roku 1992. Odepsáním podle ministerstva financí nároky státu nezanikají a kdyby se objevila možnost jejich vymožení, mohou finanční úřady podniknout kroky k uspokojení daňových pohledávek.

Cla a celní politika

Systém ochrany vnitřního trhu uplatňovaný při dovozu zboží do ČR je poměrně transparentní a stabilní. Základ tohoto systému tvoří **celní sazby** a **celní kvóty**, **netarifní překážky** jsou používány jen zcela výjimečně. Celnětarifní systém je tvořen pouze dovozním clem, protože vývozní clo se neuplatňuje pro žádný druh zboží. Dovozní clo se vyměřuje v závislosti na druhu zboží a zemi původu. Kromě celních poplatků se při dovozu zboží vybírají daně (daň z přidané hodnoty, u vybraných druhů zboží spotřební daně), které mají v souladu s mezinárodními závazky ČR zcela shodné sazby pro zboží tuzemské i dovážené.

Celní sazby a celní sazebník

Základem celního systému jsou **sazby smluvně vázané v GATT (WTO)**, podle kterých se clo vyměřuje při dovozu z těch zemí, kterým ČR poskytuje doložku nejvyšších výhod. Na zboží dovážené ze zemí, jimž doložka nejvyšších výhod není poskytována, se uplatňují **všeobecné sazby cla**. Všechny celní sazby jsou sazbami ad valorem, clo se tedy vypočte podle procentuální sazby z celní hodnoty zboží franco hranice. Většina sazeb smluvního cla je velmi nízká a svědčí o důsledné politice liberalizace obchodu a přístupu na trh v ČR. Průměrná smluvní sazba cla dosáhla v roce 2000 výše 4,5 procenta, z toho 10 procent u zemědělských a potravinářských produktů a 3,6 procenta u průmyslových výrobků.

Všeobecné i smluvní celní sazby jsou vydávány v **celním sazebníku**, který je formou nařízení vlády vyhlašován ve Sbírce zákonů vždy pro kalendářní rok. Sazebník platný v roce 2000 byl vydán nařízením vlády č. 318/1999 Sb. Pro účely klasifikace zboží je v celním sazebníku ČR používána kombinovaná nomenklatura Evropské unie, která je zcela shodná se systémem třídění a kódování zboží v zemích EU. Stejná nomenklatura je používána řadou dalších evropských i mimoevropských zemí, což je velmi praktické pro orientaci v celních sazbách, dovozních a vývozních dokladech, preferenčních dohodách apod. V ČR je navíc tentýž systém klasifikace zboží využit i v daňových zákonech, v předpisech týkajících se mimořádných obchodněpolitických opatření a licencí, i v ostatních předpisech, které upravují podmínky dovozu a vývozu zboží.

Celní kvóty

V řadě zemí včetně ČR patří zemědělské produkty k citlivým komoditám, které jsou chráněny vyššími celními sazbami přesahujícími v některých případech 100 procent. V zájmu zachování konkurenčního prostředí na českém trhu a rozšíření sortimentu je však u těchto druhů zboží umožněn dovoz stanoveného množství za nižší celní sazby v rámci **celních kvót**. Celní kvóty jsou otevírány na jeden kalendářní rok, zpravidla počínaje 1. lednem; jejich úplný přehled tvoří přílohu k celnímu sazebníku. V průběhu roku jsou podle aktuálních potřeb otevírány další celní kvóty (v roce 2000 např. pro dovoz vína), které jsou publikovány rovněž formou nařízení vlády ve Sbírce zákonů. Nižší celní sazby se uplatňují do vyčerpání celních kvót automaticky, není třeba o ně žádným zvláštním způsobem žádat.

Celní kvóty, ke kterým má rovný přístup zboží pocházející ze kterékoli země, byly v roce 2000 uplatňovány např. na dovozy těchto komodit: skot, hovězí maso, vepřové, skopové a drůbeží maso, mléčné výrobky, slunečnicový olej, margarín, těstoviny, zmrzlina, víno, líh a lihoviny, šróby apod.

Všeobecný systém preferencí

Výše zmíněné smluvní sazby cla tvoří základ celnětarifního systému ČR, avšak jejich použití se postupně zužuje vzhledem ke stále většímu podílu preferenčního obchodu. **Jednostranné (autonomní) celní preference** jsou poskytovány při dovozu z rozvojových zemí v rámci tzv. Všeobecného systému preferencí (GSP). Všechny druhy zboží pocházející z nejméně rozvinutých zemí jsou v rámci tohoto systému dováženy do ČR bez cla. Na dovozy zboží pocházejícího z rozvojových zemí se uplatňují **preferenčně snížené cla**; rozsah preferenčního snížení cla je pro jednotlivé druhy zboží stanoven v celním sazebníku, jehož přílohu tvoří také seznamy rozvojových

Podnikání

a nejméně rozvinutých zemí. V této souvislosti je zajímavé doplnit, že v roce 2000 ČR nejen preference v rámci GSP poskytovala, ale zároveň při vývozu do některých zemí využívalo české zboží obdobných celních úlev. Týkal se to konkrétně vývozu do USA, Kanady, Japonska, Austrálie a na Nový Zéland.

Zóny volného obchodu

ČR je smluvní stranou řady dohod o oblastech volného obchodu. Při dovozu do ČR jsou proto poskytovány celní preference na zboží pocházející ze smluvních stran těchto dohod a naopak, české zboží užívá preferenčního zacházení při dovozu do těchto zemí. Oboustranné preference byly v roce 2000 poskytovány podle dohod o zónách volného obchodu s Evropskou unií, zeměmi ESVO, zeměmi CEFTA (Maďarsko, Polsko, Slovinsko, Rumunsko, Bulharsko), Litvou, Lotyšskem, Estonskem, Izraelem a Tureckem.

Cílem všech výše jmenovaných dohod je odstranění celních překážek vzájemného obchodu cestou postupného snižování cel. Na dovozy ze smluvních stran těchto dohod se proto vztahují **preferenční cla**, která se postupně, zpravidla k 1. lednu každého roku, dále snižují až do úplné bezcelnosti. Preferenční marže se liší podle jednotlivých dohod, tzn. v závislosti na zemi původu a na druhu zboží. Pro snazší orientaci jsou všechny platné sazby cla přehledně zpracovány v **Českém integrovaném tarifu**, který pro potřeby obchodní veřejnosti každoročně vydává ministerstvo financí – Generální ředitelství cel.

Celní unie se Slovenskou republikou

Důležitým atributem celní politiky ČR je existence celní unie se Slovenskem. Smlouva o vytvoření celní unie pokrývá všechny druhy zboží mající původ na území ČR a Slovenska. Zboží obchodované v rámci celní unie nepodléhá proto clu. Podmínkou bezcelnosti je, obdobně jako v ostatních případech celních preferencí, prokázání původu zboží v České nebo Slovenské republice.

Existence celní unie mezi ČR a SR předpokládá uplatňování shodné obchodní a celní politiky v obou zemích. Je proto zřejmé, že celnětarifní systém ČR a SR je identický, včetně preferenčních sazeb autonomních i dvoustranných. Rovněž všechny dohody o volném obchodě byly uzavřeny za účasti obou smluvních stran celní unie. V neposlední řadě jsou v rámci celní unie do značné míry sjednoceny také celní formality a předpisy vztahující se k dovozu, vývozu a tranzitu zboží.

Mimořádná obchodněpolitická opatření

Kromě běžných nástrojů celní politiky mohou být ve výjimečných případech uplatňována mimořádná obchodněpolitická opatření. Tato opatření jsou upravena smlouvami týkajícími se mezinárodního obchodu, důležitým předpokladem pro jejich použití je však existence národní legislativy definující podmínky a postup přijímání jednotlivých typů opatření.

Právě v této oblasti došlo v průběhu roku 2000 ke zřetelnému posunu, zejména přijetím zákona o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení (č. 62/2000 Sb.) a zákona o ochraně před dovozem subvencovaných výrobků (č. 63/2000 Sb.). Oba tyto zákony i prováděcí předpisy týkající se licenčního řízení nabývaly účinnosti k 1. červenci 2000. Prvně jmenovaný zákon upravuje přijímání ochranných opatření proti dovozu a vývozu zboží a licenční řízení a transformuje do našeho právního řádu závazky České republiky ve WTO. Obdobně antisubvenční zákon má za cíl vytvořit podmínky pro ochranu trhu před dovozem zboží, které je subvencováno v rozporu s pravidly WTO. Spolu s již dříve přijatým zákonem na ochranu před dovozem dumpingových výrobků (č. 152/1997 Sb.) vymezuje tato trojice zákonů podmínky a postupy přijímání opatření na ochranu trhu.

Skutečností je, že v předcházejících dvou letech přistoupila vláda ČR několikrát k uplatnění mimořádných opatření omezujících dovoz zejména zemědělských produktů. Vzhledem k chybějící opoře v národní legislativě i k nerespektování postupů stanovených mezinárodními závazky musela být tato nesystémová opatření odvolána zpravidla dříve, než mohla přinést požadovaný efekt. V této souvislosti lze připomenout např. omezení dovo-

zu jablek z Evropské unie, mimořádné clo na dovoz pšenice z Maďarska, připravované a nakonec nerealizované omezení dovozu vepřového masa z EU v roce 1998 nebo regulace dovozu cukru a izoglukózy zavedená od března 1999, avšak dosud neobhájená ve WTO (nařízení vlády č. 212/1999 Sb., kterým se stanoví ochranné opatření na dovoz cukru).

Je možno uvést, že jedním z prvních příkladů řádného postupu při přijímání ochranného opatření bylo vyhlášení antidumpingového cla na dovoz soli, ke kterému ministerstvo průmyslu a obchodu přistoupilo po několika měsíčním šetření v říjnu 2000. Jedná se o první opatření svého druhu v novodobé historii české celní politiky, které omezuje dovoz dumpingových výrobků na český trh a chrání tak domácí výrobce. Na druhé straně je však třeba podotknout, že čeští vývozci čelí obdobným opatřením uplatňovaným při vývozu českých výrobků v řadě zemí světa, zejména pak v Evropské unii. Pozitivní nicméně je, že ČR se počínaje rokem 2000 dokáže legálně bránit proti nekalým praktikám používaným některými vývozními státy nebo vývozci samými a má zároveň vytvořeny podmínky pro ochranu trhu v situacích, které ohrožují zájmy státu, jeho hospodářství či sociální oblast. Otázkou proto zůstává pouze to, jakým způsobem budou tyto obchodněpolitické nástroje v příštích letech využívány a jak budou respektovány postupy stanovené v nově přijatých zákonech.

Navzdory poslední jmenovaným opatřením, která jsou však vyhlášována pouze ve výjimečných situacích, lze celní politiku České republiky nadále označit za liberální, předvídatelnou a stabilně se vyvíjející s perspektivou blízkého se vstupu ČR do Evropské unie.

Komerční pojišťovnictví

Pro oblast legislativy a podporu rozvoje pojišťovnictví a pojistného trhu byl rok 2000 pro český pojistný trh výjimečný. Byl prvním rokem provozování liberalizovaného povinné smluvního pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla, a také rokem, kdy nabyly účinnosti nový zákon o pojišťovnictví a zákon o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu (pojištění cestovních kancelářů).

Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, je právní normou plně kompatibilní se směrnicemi EU, která po mnoha letech otevřela v tomto segmentu tržní prostředí (s regulací min. a max. sazeb pojistného na přechodnou dobu tři let), a která přinese v budoucnu i mnohé druhotné pozitivní efekty, např. v oblasti bezpečnosti silničního provozu či evidenci vozidel. Přestože šlo o zásadní změnu, která se týkala počtu více než 5 milionů motorových vozidel, a přestože vlastníci vozidel i pojišťovny měly na její provedení minimum času, přechod na nový systém proběhl bez větších komplikací. V roce 2000 nabízel toto pojištění celkem 12 pojistitelů.

Další významné přiblížení českého pojistného práva legislativě EU znamenalo také přijetí zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, s účinností od 1. dubna 2000. Jeho nejpodstatnějšími rysy jsou zpřesnění kontroly finančního zdraví pojišťoven a zvýšení pravomocí státního dozoru v pojišťovnictví, kontrola managementu pojišťoven, klasifikace jednotlivých pojistných odvětví a úpravy týkající se činnosti zprostředkovatelů, zejména pojišťovacích makléřů.

Významné z hlediska ochrany klientů cestovních kancelářů bylo nabytí účinnosti (1. října 2000) zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v cestovním ruchu, jehož součástí je i úprava pojištění cestovních kancelářů pro případ jejich úpadku.

V roce 2000 probíhaly také intenzivní práce na paragrafovaném znění návrhu zákona o pojistné smlouvě, jehož přijetí se očekává v roce 2001. Velmi důležité pro rozvoj životního pojištění v ČR jsou daňové podmínky, za kterých je provozováno. Z tohoto hlediska byl pro české pojišťovnictví rozhodující výsledek projednávání návrhu novely zákona o daních z příjmů, jejíž součástí jsou též výše a podmínky daňového zvýhodnění soukromého životního pojištění – individuálního i skupinového. Návrh byl oběma komorami Parlamentu ČR schválen, takže při možnosti odpočtu zaplaceného pojistného od základu daně z příjmu do výše 12 tisíc Kč za zdaňovací období lze v roce 2001 a i v dalších letech očekávat významný skok v dalším rozvoji tohoto odvětví.

Co do rozsahu sektor pojišťovnictví nezaznamenal v roce 2000 žádné dramatické zvraty či neočekávané události, avšak, soudě podle pololetních výsledků, i nadále se velmi dynamicky rozvíjel. Předepsané pojistné za registrované u členů České asociace pojišťoven dosáhlo v období prvních šesti měsíců roku 2000 39,4 miliardy

Podnikání

Kč, což znamená ve srovnání s prvním pololetím roku 1999 nárůst o 6,4 procenta. Překvapením je v tomto období nárůst předepsaného pojistného u životního pojištění – o 18,9 procenta, méně příjemné je snížení přírůstků u neživotního pojištění – nárůst pouze o 2,2 procenta. Životní pojištění s daňovou podporou, kterou přinese novela zákona o daních z příjmů, musí ještě více nabrat na tempu, jeho podíl na celkovém předepsaném pojistném se zatím pohybuje hluboko pod průměrem zemí EU (ČR v roce 1999 pouze 31,7 procenta, EU v průměru 58 procent).

Zpomalený růst neživotního pojištění lze vysvětlit především horšící se ekonomickou situací některých průmyslových podniků i podnikatelů a zvýšením cenové konkurence v oblasti havarijního pojištění a pojištění průmyslu a podnikatelů.

Leasing

Finanční leasing zůstává v České republice jedním z hlavních způsobů financování podnikatelské sféry. K tomuto vynikajícímu postavení se dopracoval díky špatně fungujícímu bankovnímu sektoru a nedobré bonitě tuzemských podniků, a to i přesto, že obecně je leasing dražší než bankovní úvěr. Finanční leasing je ve své podstatě dlouhodobým pronájmem s předem dohodnutým odprodejem po skončení splátek. Ve prospěch efektivnosti leasingu hovoří některé zákony, jež umožňují dřívější odepsání investičního předmětu, než by tomu bylo podle běžných odpisových tabulek. Daňová povinnost je tak v době, kdy probíhají leasingové splátky, nižší, než by byla v případě investice. Doba splátek je ale kratší a dochází pouze k přesunu daňové povinnosti ve prospěch prvních let používání.

Podíl aut se zvyšuje

Nejčastějším předmětem leasingu v České republice je od začátku, tedy od počátku 90. let, leasing osobních a užitkových vozů. Podobný trend lze očekávat i v roce 2000. I když byly do uzavěrky ročenky známé údaje pouze za tři čtvrtletí roku, nedá se čekat, že by v posledních třech měsících došlo k nějakému významnému posunu. Jaké tedy byly první tři kvartály přelomového roku milénia? Osobní vozy se na celkovém objemu leasingu podílely 55 procenty, užitkové, nákladní vozy a autobusy činily dalších 24,5 procenta. Dohromady tedy zhruba 80 procent všech uzavřených leasingových smluv, zatímco loni bylo ve stejném období uzavřeno pouze 50 (osobní vozy), respektive 25 procent (užitkové a nákladní) leasingových smluv.

Zvýšení podílu leasingu osobních automobilů znovu na úroveň z poloviny 90. let svědčí o dalším růstu podílu leasingu na odbytu osobních vozů v České republice. Příčinilo se o to jak zlepšení celkové ekonomické situace, tak i široká nabídka leasingových společností, co se týká výhodného úročení, několika let havarijního i povinného pojištění zdarma a dalších bonusů.

Za zaznamenání rovněž stojí opětovný pokles podílu leasingu strojů a zařízení, který se z loňských 18 procent propadl na hranici 15 procent. Osobní, užitkové a nákladní automobily tvoří spolu s leasingem strojů a zařízení největší díl „leasingového koláče“. Počítačová a kancelářská zařízení tvoří v leasingových obchodech v letošních prvních devíti měsících pouze 1,5 procenta (loni 2,5 procenta), podíl lodí, letadel, lokomotiv a vagonů se pohybuje na úrovni půl procenta. Oproti loňsku vzrostl podíl leasingu spotřebního zboží na 3,5 procenta (loni 2,5 procenta).

Rostoucí objem leasingu

Celkový objem nově uzavřených leasingů movitých věcí dosáhl u členů Asociace leasingových společností ČR ve třech čtvrtletích roku 2000 61,4 miliardy Kč. Za celý rok 1999 tento objem dosáhl 75 miliard Kč. Členové asociace však podle odhadu svých představitelů ovládají zhruba 90–95 procent tuzemského trhu. Za celý rok 2000 by mělo opět dojít k meziročnímu nárůstu – podle dosavadních odhadů, pokud by trvalo ke stejnému tempu růstu i v posledních třech měsících roku, dosáhl by růst leasingu movitých věcí 14 procent.

Zvyšuje se rovněž podíl splátkového prodeje. Ten díky různým spotřebitelským kartám a optimismu spotřebitelů nabral na obrátkách – podle asociace se v prvních třech čtvrtletích roku prodalo na splátky zboží v hodnotě 4,15 miliardy Kč.

Oproti rozmachu finančního leasingu movitostí a splátkového prodeje poněkud zaostává prodej budov na leasing. V prvním až třetím čtvrtletí byly do leasingového užívání předány nemovitosti za 3,4 miliardy Kč. Podle představitelů leasingových společností, pokud by ve čtvrtém čtvrtletí pokračovalo uzavírání leasingu nemovitostí tímto tempem, došlo by v roce 2000 k poklesu objemu leasingu nemovitostí o čtvrtinu.

Proč je u nás leasing nemovitostí tak nepopulární a proč tak značně zaostává za evropským průměrem? Za poptávkou trochu pokulháva nabídka ze strany leasingových společností. Nabídnout lepší podmínky leasingové společnosti nechtějí především proto, že doba leasingu je příliš dlouhá a v kombinaci s těžko odhadnutelným ekonomickým vývojem jsou nuceni k nadhodnocení kalkulací. Výsledkem jsou příliš vysoké náklady na tento druh financování.

Leasing, nebo úvěr?

Prodej na splátku má v současnosti buď formu leasingu, nebo spotřebitelského úvěru. Zatímco u leasingu jde o pronájem věci zákazníkovi, přičemž majitelem věci je leasingová společnost, spotřebitelský úvěr, který se stává stále oblíbenějším, má podobné vlastnosti jako klasický bankovní úvěr, a jde tedy v praxi v podstatě o půjčení peněz zákazníkovi na nákup určité věci.

Jak prodej formou leasingu, tak i prodej prostřednictvím spotřebitelského úvěru mají své výhody a nevýhody. Výhoda leasingu spočívá především v tom, že firmy prodávající zboží touto formou je zároveň zdarma pojišťují a zákazník je tak chráněn v případě krádeže nebo živelní pohromy. Na druhou stranu výhoda spotřebitelského úvěru spočívá především v tom, že zákazník se hned po uzavření smlouvy a zaplacení stanoveného procenta z ceny stává majitelem zboží.

Leasing se řídí kodexem

Podobně jako v jiných komoditách i společnosti působící na leasingovém trhu jsou organizovány – orgánem je již několik let Asociace leasingových společností ČR, dobrovolné zájmové sdružení leasingových pronajímatelů založené na demokratických zásadách. Za své členy přijímá v souladu se stanovami leasingové společnosti, banky a další subjekty se sídlem v České republice, které prokázaly provozování leasingových operací, soustavnost i odbornost a jež ve své činnosti respektují právní předpisy. Členové asociace se zavázali vystupovat ve styších se zákazníky, dodavateli i ve vzájemných vztazích leasingových společností v souladu s Kodexem jednání Asociace leasingových společností České republiky.

Tab. č. V/5

Růst leasingu v ČR
(za členy Asociace leasingových společností, v mld. Kč)

	movitosti	nemovitosti
1991	6,5	0,685
1992	16	0,446
1993	17	0,562
1994	28	0,676
1995	32	0,343
1996	46	0,388
1997	63	1,226
1998	63,5	4,366
1999	75 5	642
2000 (1-3 čtvrtletí)	61,4	3,434

Pramen: Asociace leasingových společností

Rizikový kapitál

Přes trvalou nefunkčnost veřejného kapitálového trhu v poskytování finančních prostředků podnikům formou navýšení jejich základního jmění došlo v uplynulém roce ke zvratu v poskytování zdrojů rizikového kapitálu. Rizikový kapitál plní obdobnou funkci, jakou by měla plnit burza, avšak pro nekótované podniky, obvykle v ranějších fázích rozvoje. Fond rizikového kapitálu navyšuje základní jmění podniku, stává se společníkem a jeho posláním je vydělat na prodeji takto nabytého podílu, obvykle do dvou až pěti let. Standardní formou zpeněžení je prodej podílu spolu s ostatními společníky strategickému partnerovi.

Jasný nárůst aktivit fondů rizikového kapitálu je spojen především s rozvojem internetu. Namátkou jmenujme vstupy fondů rizikového kapitálu do portálů Centrum a Atlas a společností Samba a Globopolis. Rok 2000 je rovněž spojen s prvním velkým úspěšným zpeněžením podílu fondu rizikového kapitálu, prodejem Czech Online rakouskému Telekomu, kdy výnos z transakce přinesl společníkům stovky milionů Kč. Rozvoj internetu má pro rizikový kapitál i další přínos, a to výraznější aktivitu tzv. andělských investorů. Řada vznikajících českých internetových společností získává startovní kapitál od úspěšných podnikatelů. Takto privátně zainvestované podniky se pak stávají během několika měsíců vhodnými investičními příležitostmi pro fondy rizikového kapitálu. Rizikový kapitál se přirozeně přesouvá k větším transakcím a vyklízí pole v investicích v jednotkách milionů Kč.

Internet se stává úspěšným nástrojem propagace rizikového kapitálu, který výrazně zvyšuje obecné povědomí o této formě financování. Většina fondů rizikového kapitálu má kvalitně zpracované www prezentace. Hojně navštěvované jsou stránky České asociace rizikového kapitálu www.cvca.cz a průlomová je statistika všech dostupných transakcí typu rizikového kapitálu, private equity a akvizic zveřejněná na www.frk.cz/deals. Další propagaci rizikového kapitálu přináší setkání příznivců nových technologií, jako jsou First Tuesday's a TechTalk.

Nedošlo bohužel k očekávanému rozvoji rizikového kapitálu v oblasti restrukturalizačních investic. Dokud stát bude masivně dotovat problémové podniky, nebudou jejich vlastníci motivováni předat své podniky nebo jejich části specializovaným finančním investorům. Stát touto svou politikou vytlačuje kvalitní specialisty schopné vytěžit zbylou hodnotu českých molochů a ponechává v nich dosavadní neúspěšné vlastnicko-manažerské struktury.

Ani v roce 2000 se neprokázala účinnost státního systému podpory rizikového kapitálu spravovaného Českomoravskou záruční a rozvojovou bankou pod názvem KAPITÁL. Bariéry rozvoje rizikového kapitálu patrně nelze překonat omezeným systémem státních záruk, spíše kultivaci podnikatelského prostředí v ČR, zvláště pak urychlením prosazování práva.

Rok 2000 přinesl další rozšíření členské základny České asociace rizikového kapitálu, která v jeho závěru čítala 23 členů (seznam je dostupný na internetové adrese <http://www.cvca.cz>).

VI. Komunikace a informační technologie

Světové trendy

Přelom milénia byl pro rozvoj digitálního světa velmi příznivý. Katastrofické vize spojované s tzv. miléniovou chybou se nenaplnily a světu se bez vážnějších problémů či výpadků podařilo úspěšně vstoupit do jubilejního letopočtu se třemi nulami, který znamenal v mnoha ohledech výrazný posun vpřed. V roce 2000 se podařilo hlavním výrobcům procesorů, společně Intel a AMD, prakticky současně představit a uvést na trh procesory vyráběné nejmodernější 0,18mikronovou technologií, které prolomily magickou hranici taktovací frekvence 1 GHz (1000 MHz), odlehčené „lidové“ verze výkonových procesorů pro domácí PC, a také nové úsporné technologie umožňující změnu taktovací frekvence procesoru. Pod názvem Transmeta zahájila minulý rok provoz i nová firma na vývoj a výrobu procesorů založená předními osobnostmi z oboru informačních technologií, jejíž nové čipy Crusoe využívají vysoce pokročilé technologie a budou zřejmě znamenat výrazný faktor pro nástup nové generace přenosných počítačů, pro něž jsou určeny.

To umožní další výrazný vzestup výkonu počítačů na jedné straně a na druhé straně pokles jejich cen, respektive dosažení příznivějších parametrů poměru cena/výkon. Výkonná PC, která dříve byla nákladným vybavením i pro firmy, se tak dostávají ve stále větším počtu i do domácností a segmentu malých firem a domácích kanceláří označovaného SOHO (Small Office/Home Office) a umožňují jejich připojení na internet a výrazný rozvoj podnikatelských aktivit.

Na trh byly uvedeny jak nové operační systémy Microsoftu Windows 2000 pro firemní nasazení a Windows ME (nástupce předchozích Windows 98) pro domácí uživatele, tak vylepšené verze (tzv. distribuce) operačního systému Linux, k němuž se začínají přiklánět i největší výrobci a dodavatelé počítačů, a který se začal zvláště v podnikové sféře prosazovat jako alternativa k dosud dominantním Windows.

Pokrok směřuje k sítím

Na rozdíl od dřívějších víceméně izolovaných a nepřilíhly systematicky propojovaných informačních a komunikačních systémů je současný a především budoucí svět – český trh nevymýšlí – světem globálních, vzájemně propojených sítí a subsystémů. A to nejen v podnikové sféře, kde se síťové prostředí prosazuje již dlouho, ale i v domácnostech. Domácí sítě již nejsou jen futuristickou vizí, ale první projekty inteligentních domů s počítačem řízenými spotřebiči již existují. Objevily se první elektronické knihy a různé prvky jako např. automatizované elektronické systémy pro domácnost nebo mobilní internet ve vozidle už jsou komerčně dostupné. Produkty nové generace jsou koncipovány jako standardizované prvky pro napojení na místní či globální síť, které výrazně rozšiřují jejich možnosti. Nejde jen o PC připojené na internet, ale o celou nově nastupující vlnu inteligentních systémů, které budou schopny spolu vzájemně spolupracovat, umožní dálkové ovládání a konfiguraci např. prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu apod.

Mohutný rozvoj technického a technologického zázemí a posílení internetové infrastruktury (optické sítě, vysokokapacitní širokopásmové přenosové trasy a okruhy, rozvoj digitální sítě ISDN a další alternativní systémy pro přístup k internetu, jako jsou kabelové televize či systémy DSL /Digital Subscribe Line/ se stálým připojením k síti a tarifikační paušálním poplatkem nebo podle objemu přenesených dat, výstavba a zahájení provozu datacenter apod.) umožní i nástup nové generace služeb s výrazným podílem multimédií a uživatelsky příjemným přístupem.

Výrazným trendem ve vývoji informačních a komunikačních technologií (ICT) je konvergence, tzn. propojování hlasu, videa a dalších typů médií a druhů datových služeb a jejich splynutí do univerzálního systému. Uživatele už nemusí zajímat, jaké technologie jsou použity pro předání či získání požadované informace, k dispozici má automaticky optimální způsob s využitím široké palety dostupných médií – obrazu, zvuku, hlasové podoby atd.

Aplikace a služby, na něž jsme dříve byli zvyklí u PC, se nyní obecně přesouvají do oblasti malých přenosných zařízení, mezi nimiž hrají výraznou úlohu tzv. Palm (tj. systémy „do dlaně“) počítače a organizéry a mobilní telefony a jejich vzájemná kompatibilita a propojení pomocí bezdrátové technologie. Jejich ovládání se zaměřuje na co nejjednodušší systém lehce zvládnutelný i pro laického uživatele, ale s bohatými možnostmi. Například místo tradiční klávesnice či myši jsou už běžně používány dotekové displeje s interaktivním nabídko-

Komunikace a informační technologie

vým menu či systémy rozeznávání řeči a hlasové ovládání a další systémy směřující k tzv. přirozenému rozhraní. V uplynulém roce se objevily první produkty založené na technologii Bluetooth, zaměřené na bezdrátovou komunikaci různých zařízení. Na jejich vzájemnou kompatibilitu je zaměřeno úsilí projektu Symbian, do kterého se zapojili přední výrobci informačních technologií s cílem vytvořit standardy umožňující vzájemnou spolupráci mobilních počítačových a komunikačních systémů.

Prudký rozvoj internetu si vynutil rozsáhlou modernizaci komunikační infrastruktury. Prosazují se zařízení nové generace pro tzv. širokopásmový přístup (broadband access), která by umožnila odstranit tradiční problém – nízkou rychlost a nedostačující přenosovou kapacitu. Ty byly spolu s cenami za připojení a provoz internetu hlavními faktory, jež ovlivnily jeho rozvoj jak ve světě, tak v jednotlivých zemích. ČR patří ke státům s poměrně dobře vybavenou infrastrukturou pro informační a komunikační technologie, problémem zatím zůstávají ceny za tyto služby, které se však výrazně mění s nástupem nových operátorů (viz dále).

Miliarda mobilních telefonů

Největší rozmach zaznamenala v uplynulém roce mobilní telefonie a internet. Zatímco v roce 1990 vykazovaly telekomunikační statistiky ITU (International Telecommunication Union) 11 milionů předplatitelů služeb operátorů mobilních sítí, v roce 1995 jejich počet stoupl na 18 milionů, ale na konci roku 1998 bylo na světě už přes 300 milionů uživatelů mobilních telefonů. Podle posledních údajů je na světě celkem 570 milionů uživatelů mobilních telefonů, za prvních šest měsíců roku 2000 přitom jejich počet vzrostl o 100 milionů a předpokládá se, že koncem roku 2002 bude na Zemi miliarda uživatelů mobilních telefonů ve všech sítích a standardech.

Jen v Evropě vzrostl podle studie IDC během roku 2000 počet uživatelů mobilních telefonů na 200 milionů ze 154 milionů v předchozím roce. Jde o jednu z mála oblastí, kde Evropa získala nad Amerikou technologický náskok v tzv. penetraci (tzn. procentu obyvatel používajících mobilní telefon) i modernosti používaných technologií předstihli Evropané americký kontinent o několik let. V rozvíjejících se a rozvojových zemích fungovaly mobilní telefony hlavně jako náhrada pevných linek nebo jejich doplnění.

V roce 1999 rostl podle údajů ITU počet nových uživatelů mobilních linek více než dvojnásobně oproti přírůstku pevných a v roce 2004 by měl počet uživatelů mobilů a výnosy telekomunikačních operátorů z jejich provozu převýšit počet pevných linek. Příjmy klasického telekomunikačního provozu na pevných linkách se však podle statistik ITU globálně snižují už od roku 1996. Jedním z faktorů, který to výrazně ovlivnil, je i nástup a neustálé zdokonalování tzv. internetové telefonie, kdy se k přenosu hlasu využívá internet a levnější tarify za místní připojení místo dálkových a mezinárodních.

V současné době se používá tzv. dvaapůltá generace mobilních technologií. Během roku 2000 zavedli mobilní operátoři do nabídky svých služeb jako novinku technologii WAP (Wireless Access Protocol), která umožňuje přístup na internet z mobilních telefonů a zobrazování speciálně upravených stránek na displeji těchto přístrojů, ale zejména přístup k řadě interaktivních služeb. Z mobilního telefonu je tak dnes např. možné zjistit si jízdní či letové řády a objednat či přímo zakoupit letenky a zaplatit je prostřednictvím elektronického bankovníctví, získat přehled kulturních či jiných událostí v určitém místě a zařídit si na ně vstupenky apod. Nabídka i možnosti těchto služeb a aplikací, které k nim umožní uživateli přístup, by měly v následujících letech rychle narůstat.

Třetí generace mobilních telefonů nabízí rozhraní k snadnému připojení na internet a k elektronické komunikaci (e-mailu) i potřebnou rychlost přenosu informací, což poskytuje v míře postačující pro běžného uživatele i její „předstupeň“, dnes nastupující GPRS (General Packet Radio Service). Jde vlastně o stále připojení prostřednictvím mobilního telefonu, účtuje se objem přenesených dat, která systém dopravuje k adresátovi v podobě datových bloků (paketů) momentálně nejvýhodnějšími trasami a poté je na místě určení zrekonstruuje do původní podoby, což umožňuje vysokou rychlost přenosu.

Nové obzory světa byznysu

V terminologii poslední doby se objevila řada nových pojmů jako e-commerce, m-commerce, B2B, dot-com firmy aj., které mají společného jmenovatele: internet a síťové technologie zaměřené na svět byznysu. V první fázi rozvoje elektronického obchodu byl internet orientován spíše na koncového zákazníka. Zatímco lidé vyhledáva-

Komunikace a informační technologie

li na internetu dříve hlavně zábavu, dnes už jim slouží i jako zdroj praktických a užitečných informací. S tím souvisí i posun elektronického obchodování ke sféře služeb a obchodu zaměřeného na využití internetových technologií k řízení obchodních a s nimi spojených procesů v rámci firemního sektoru. Po vině, která přinesla prudký rozvoj tzv. dot-com firem, včetně virtuálních společností, se nyní internet zaměřuje na informační toky mezi firmami a sféru označovanou jako „business-to-business“, nebo zkratkou B2B. Nové technologie slouží ke shromažďování a vyhodnocování obrovského objemu dat, na jejichž základě počítačové systémy pomáhají vybírat v daných podmínkách nejvýhodnější variantu řešení. Díky propojení velkého množství na standardech založených databází a datových skladů a firemních systémů prostřednictvím internetu je už možné on-line procházet a porovnávat velké množství údajů a automaticky přímo navazovat příslušné obchodní vztahy, přičemž jejich dokumentace je rovněž automaticky zanášena a propojována do podnikových obchodních systémů, do účetnictví apod.

V USA mělo v roce 1998 přístup k internetu přes 25 procent populace a v roce 2000 se tento počet zdvojnásobil, takže internetu může využívat polovina obyvatel USA. Z evropských zemí jsou posuzovány podle těchto parametrů na nejvyšší úrovni hlavně skandinávské země, kde např. ve Švédsku má nyní přístup na internet rovněž polovina obyvatelstva oproti zhruba pětina v roce 1998, ve Velké Británii asi 30 procent, zatímco v roce 1998 to bylo jen zhruba 7 procent obyvatel, rychlý růst zaznamenal internet také ve Francii, kde jej používá asi 30 procent lidí oproti necelým 5 procentům v roce 1998, v Německu se počet uživatelů internetu zhruba zdvojnásobil z 10 procent v roce 1998 na současných více než 20 procent.

Podle studie společnosti Ernst & Young provedené v šesti zemích se v roce 2000 počet evropských zákazníků nakupujících on-line zvýšil oproti roku 1999 zhruba o 60 procent, nicméně největší boom zaznamenal v Americe. V USA nakupovalo prostřednictvím internetu 39 milionů lidí, zatímco v Evropě zvolilo tento způsob loni jen 8,3 milionu zákazníků. Podle 38 dotazovaných on-line obchodníků je nezbytným předpokladem úspěchu v tomto segmentu známé jméno či značka, zkušenosti, průkopnictví v dané kategorii, znalost zákazníka, přehledná webová stránka a dobře fungující zásilková služba a logistika.

Novým hitem, k němuž se upíná pozornost výrobců i uživatelů informačních technologií, je však zejména pokročilejší varianta elektronického obchodování, označovaná jako m-commerce (mobilní obchod). Zatímco v letech 1999–2000 měla tato forma v západní Evropě zhruba milion příznivců, studie IDC s prognózou rozvoje m-commerce předpokládá už během roku 2001 přes 5 milionů uživatelů těchto služeb, a do roku 2004 jejich další gigantický nárůst na více než 45 milionů. To by měl umožnit zejména nástup nových technologií dovolujících vysokorychlostní datové přenosy z miniaturních mobilních zařízení, jako jsou např. mobilní telefony nové generace, palmtopy, handheldy a podobné kapesní komunikační a počítačové systémy.

Moderní technologie v českém prostředí

ČR patří ke státům s poměrně dobře vybavenou infrastrukturou pro informační a komunikační technologie, problémem zatím zůstávají ceny za tyto služby, které se vždy mění s nástupem nových operátorů.

V současné době má podle údajů vykazovaných dodavateli vypočetní techniky zhruba pětina obyvatel ČR počítač.

Údaje IDC vykazují v ČR v roce 1999 prodej 277 900 osobních počítačů, což znamená nárůst o 14,3 procenta v porovnání s rokem 1998. O tento dynamický nárůst se nejvíce zasloužily velké společnosti a státní organizace společně s nadále se rozvíjejícím segmentem malých a středních podniků.

Polici hlavního dodavatele na český PC trh opět zaujal Compaq, který ve zmíněném období dosáhl podíl 13,7 procenta. AutoCont, největší lokální assembler v ČR, má podíl 10,8 procenta trhu. Dell jako třetí největší dodavatel získal na českém trhu 8,7 procenta a pětici hlavních značkových dodavatelů uzavírají firmy ProCa a Comfor, které v roce 1999 získaly podíl 7,3 procenta, respektive 5,7 procenta na celkovém trhu. Domácí dodavatelé tak kontrolovali v loňském roce 55,6 procenta českého trhu co do počtu prodaných jednotek, výrobci celosvětových značek dokázali v roce 1999 získat 40,3 procenta.

Komunikace a informační technologie

Česká vláda a stát udělaly pro rozvoj informační společnosti zatím jen první kroky. Byl schválen **zákon o elektronickém podpisu**, nicméně dosud neexistují vyhlášky, které jsou nutné pro jeho uplatnění v praxi. Stát se postaral o řešení, které uspokojilo jednu nátlakovou skupinu schválením zákona, ale tím to zatím skončilo.

V oblasti svých informačních povinností se snaží státní orgány postupně převádět všechny informační registry na web, což by mělo usnadnit komunikaci s úřady. V některých případech tomu tak skutečně je (obchodní rejstřík, výpis z katastru nemovitostí od roku 2001). V jiných však internet představuje dobrý způsob, jak se zbavit „otravného“ občana.

Pozitivním cílem vlády je vybavit všechny školy přístupem k internetu. Vláda k tomuto účelu sice vyčlenila 5 miliard Kč, ale jedná se o částku pro příštích pět let. To znamená, že solidní vybavení počítači a přístupem k internetu mohou školy očekávat nejdříve v roce 2003.

Vláda schválila novelizovaný návrh zákona o dani z přidané hodnoty, ve kterém počítá se zvýšením sazby DPH na software z nynějších 5 na 22 procent. Poměrně silná lobby představitelů oblasti informačních technologií se okamžitě ohradila a začala ve všech médiích prorokovat, jak se v důsledku dražšího softwaru sníží konkurenceschopnost České republiky. Objevily se ale i opačné názory prorokující, že velcí softwaroví giganti, kteří svými systémy zásobují podniky a velké korporace, což mimochodem představuje většinu z objemu prodané softwaru, vládní „zdražení“ jednoduše obejdou fakturací softwarové licence prostřednictvím svých zahraničních poboček, tedy bez DPH.

V Poslanecké sněmovně se objevil i návrh na možnost odpočtu ceny počítače od daňového základu z příjmu fyzických osob. Důvod byl jednoznačný: zatraktivnit rodinám koupi počítače, a tím podpořit rozvoj e-byzny-su. Návrh však neprošel.

Cíle státní informační politiky ve vzdělávání

Do konce roku 2000:

- Rozšířit vzdělávání pedagogů v oblasti IT a internetu a začít vytvářet odpovídající koncepční mechanismy.
- Rozšířit vzdělávání knihovníků.

Do konce roku 2001:

- Vybavit všechny základní a střední školy alespoň jedním kvalitním multimediálním počítačem, přístupným studentům i učitelům i mimo vlastní vyučování, a přinejmenším tento počítač připojit na internet.
- Obdobně vybavit a připojit všechny knihovny.
- Zabezpečit příslušné vzdělávání pedagogů a knihovníků, vzdělávání lektorů dalšího vzdělávání.
- Vytvořit funkci koordinátora informačních a komunikačních technologií (ICT) na školách.
- Organizovat vzdělávání pracovníků veřejné správy.
- Zprovoznit informační systém dalšího vzdělávání (DV).

Do konce roku 2003:

- Vybavit každou střední školu a každou větší základní školu alespoň jednou učebnou s minimálně 8 multimediálními počítači zapojenými do lokální sítě.
- Připojit každou školu na internet pevnou linkou (nebo jejím bezdrátovým ekvivalentem) s kapacitou alespoň 64 Kb/s. Alespoň 30 procent středních škol a alespoň 15 procent základních škol připojit linkou s kapacitou 2 Mb/s a vyšší.
- Všichni učitelé by měli mít volně k dispozici počítač připojený do počítačové sítě internet.
- Každá škola by měla mít své webové stránky, na jejichž tvorbě se budou spolupodílet studenti.
- Zajistit vlastní e-mailové adresy pro každého studenta střední školy, na níž studuje.
- Obdobně vybavit všechny knihovny (studovny).
- Připojit každou veřejnou a veřejně přístupnou knihovnu linkou alespoň 64 Kb/s. Krajské knihovny, knihovny s regionálními funkcemi a centrální knihovny by měly být připojeny nejméně 2 Mb/s.
- Zabezpečit informační gramotnost pedagogů a knihovníků, pracovníků veřejné správy, lektorů DV a další vzdělávání občanů v oblasti informačních a komunikačních technologií.

Komunikace a informační technologie

Do konce roku 2004:

- Vybavit všechny školy multimediální technikou tak, aby ji mohla podstatná část výuky přímo či nepřímo využívat.
- Zajistit pro každého učitele jeho individuální přístup k internetu.
- Převést administrativu škol do bezpapírové podoby tak, aby došlo k plné integraci ICT do výukového i řídicího procesu.
- Informační gramotnost čerstvých absolventů všech stupňů škol.

Do konce roku 2005:

- Vybavit mateřské školy minimální ICT.
- Dosáhnout základní informační gramotnosti občanů.

V dlouhodobé perspektivě:

- Dosáhnout stejného poměru počítačů na učitele i žáka jako EU a rovněž stejné úrovně počítačové gramotnosti (vzdělávání prostřednictvím ICT musí být dostupné všem vrstvám obyvatel).

Tento harmonogram by měl Českou republiku přiblížit cílům Evropské unie v oblasti uplatňování informačních technologií.

Tab. č. VI/1

Vybavenost základních a středních škol počítači

Položka	Základní školy	Střední školy	Poznámka
Počet osobních počítačů	12,3 (min. 0, max. 40)	30,3 (min. 3, max. 130)	
Procesor 386/486	7,0 (min. 0, max. 34)	16,5 (min. 0, max. 84)	Žádné 20 %, resp. 5 %
Procesor Pentium	5,0 (min. 0, max. 35)	14,1 (min. 0, max. 84)	Žádné 31 %, resp. 15 %
Použití multimedií	3 (min. 0, max. 30)	5,6 (min. 0, max. 61)	Poč. PC s multimed. progr.
MS Windows 95/98	6,0 (min. 0, max. 40)	16,5 (min. 0, max. 90)	
Tiskárny jehličkové	1,7	6	
Tiskárny laserové	0,61	1,7	
Lokální síť	7,8 (min. 0, max. 30)	22,7 (min. 0, max. 126)	Počet PC zapojených do LAN
Internet	24,40 %	65,20 %	

Poznámka: Uveden je průměrný, minimální a maximální počet kusů dané položky na jeden ze sledovaného vzorku škol v ČR.

Pramen: průzkum SITES

Internet v České republice

Některé odhady uvádějí, že u nás je kolem 400 tisíc uživatelů internetu, jiné jdou podstatně výše. Přesné počty lze zjistit jen obtížně, vzhledem k tomu, že za jednou IP adresou se může skrývat i celá podniková síť s desítkami počítačů. Více než polovina uživatelů má k internetu přístup z domova a většina ostatních o toto připojení projevuje zájem, přičemž připojení zdarma je preferováno výrazně častěji než placené připojení s vyšší kvalitou a službami navíc. Podle studie D & T má k internetu v ČR přístup asi 27 procent zaměstnanců, což představuje asi sedmiprocentní vzestup oproti údajům z roku 1998, na Slovensku je tento údaj podle průzkumu DT výrazně nižší – asi 14 procent zaměstnanců. Na vrcholu žebříčku poskytovatelů připojení k internetu stojí Internet OnLine, k dalším hlavním poskytovatelům se řadí Contactel uvádějící sto tisíc připojených uživatelů a World OnLine.

Český internet se stal v uplynulém roce velmi atraktivním cílem investorů. Důvodů bylo několik: Vznikají zde zajímavé projekty, investiční vlna dorazila do Evropy a především máme mnoho odborníků, kteří pracují levněji než jejich zahraniční kolegové – konkurenti. Několik mezinárodně působících firem si v ČR zakládá a drží svá

**Ověřené a kompletní
informace
o podnikatelských
subjektech**

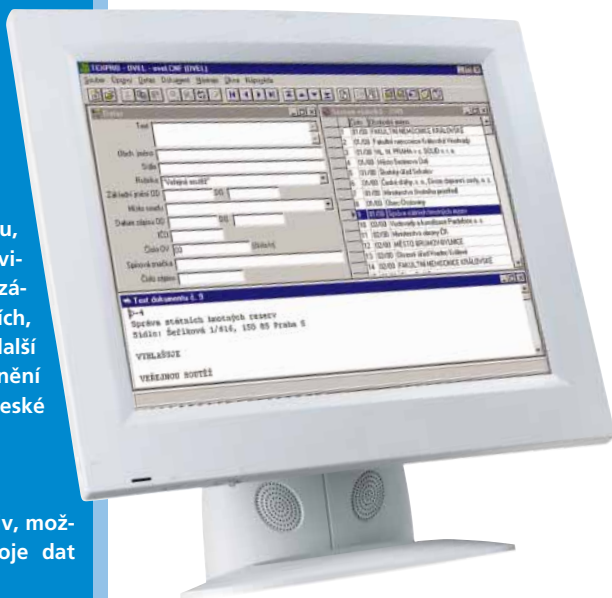
**S komfortním
přístupem!**

Změny v obchodním rejstříku,
informace o konkurzech, likvi-
dacích podniků, účetních uzá-
věrkách, veřejných soutěžích,
svoláních valných hromad a další
informace, jejichž zveřejnění
ukládají platné zákony České
republiky.

Fulltextové vyhledávání, archiv, mož-
nost propojení na další zdroje dat
a informací.

Elektronická verze Obchodního věstníku

OVĚL

obchodní věstník

Další informace:

**www.economia.cz, e-mail: ov@economia.cz, tel.: 02/33 07 16 05; fax: 02/33 07 20 06,
Economia, a. s., Dobrovského 25, 170 55 Praha 7**

Komunikace a informační technologie

vlastní vývojová centra (Logica, Tiny Software, Globopolis.com), další o tom uvažují.

Rozvoji českého internetu nejvýrazněji pomohly soukromé investice ve formě rizikového kapitálu. K nejzajímavějším patří:

- **Seznam.cz**

Největší internetový server v České republice – Seznam.cz, jehož hodnota se odhaduje na několik milionů USD našel začátkem roku 2000 strategického partnera – švédskou firmu Spray. Proslychalo se, že díky spojení bude jako součást nadnárodního holdingu kótován na americké burze. Nicméně záměry se nenaplnily a vstup na burzu se holdingu Spray nepovedl.

- **Atlas.cz**

Přestože v USA už nebyly investice do portálů v módě, v ČR ještě doznávalo nadšení a peníze na svůj rozvoj dostaly i další. Druhým v pořadí byl druhý největší – Atlas.cz, který zainvestovala investiční skupina Epic. Nicméně na konci roku 2000 bylo možné mezi odborníky zaslechnout hlasy, že Epic se údajně snaží svůj podíl v Atlasu prodat, ale naráží na nezáměr potenciálních kupců.

- **Centrum.cz**

Bez povšimnutí nemůže zůstat ani třetí největší portál – Centrum.cz. Na konci jara 2000 oznámil vstup finančních investorů, kteří koupili minoritní podíl ve firmě NetCentrum (provozovatel Centrum.cz, pozn. redakce). Konkrétně se jedná o Intel Capital (fond rizikového kapitálu společnosti Intel) a Baring Communications Equity Emerging Europe (evropský rizikový fond ze skupiny ING Barings). Na rozdíl od Atlasu a Seznamu mají investoři Centra velké renomé a zázemí širokého portfolia dalších investic.

- **Globopolis.com**

Investice v řádu šesti milionů USD se týká i dalšího českého internetového portálu – Globopolis.com, který se zabývá kulturou, cestováním a turistikou. Na rozdíl od svých konkurentů nabízí služby a informace v několika jazycích, což umožnilo oslovit zákazníky i v okolních státech.

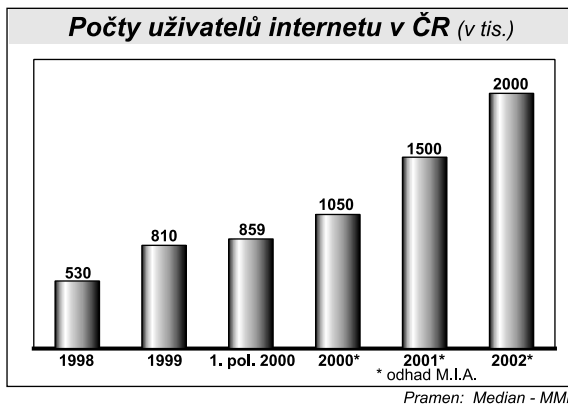
- **Samba Digital Media**

E-services je oblast služeb, o kterou je v „branži“ nevídaný zájem a na rozdíl od portálu se jedná o oblast ziskovou. Přestože firm podobného zaměření v ČR působí více (EtNetera, Nexum), byla Samba jednou z prvních, která získala nemalou finanční investici pro svůj další rozvoj. Na konci června 2000 jí poskytla 2,4 milionu USD Baring Communications Equity, red-stars.com a Siemens AG.

Na aktivitách na podporu internetu se také významně podílí společnost **First Tuesday Praha**. Za poslední rok pomohla českým internetovým start-upům investice ve výši minimálně 360 milionů Kč.

First Tuesday (www.firsttuesday.cz) je celosvětová organizace, jejíž komunita spojuje přes 100 tisíc členů ve více než 100 městech všech kontinentů. Díky tomu se postupně stává portálem a globálním tržištěm pro internetové start-upy, talentované jednotlivce, kapitál a know-how. Získala si pozornost především díky tradičním neformálním večerům, které pořádá pravidelně každé první úterý v měsíci.

Graf č. VII/1

Inkubátory

Jednou z možností počátečního financování internetových projektů jsou tzv. inkubátory. Jejich cílem je poskytnout týmu, který má zajímavý projekt, prostředí, ve kterém dokáže svůj nápad realizovat bez negativních vli-

Komunikace a informační technologie

vů okolí. Pokud se to povede, je uvržen na trh a zpravidla následuje fáze vstupu rizikového investora. Prostředí inkubátoru nabízí většinou vybavení počítači, připojení k internetu, kanceláře a služby, jako je účetnictví, poradenství a kontakty.

Tým, který na projektu pracuje, by se totiž neměl zdržovat „zbytečnostmi“, jako je účetnictví, jednání s právníky atp. Vzhledem k prudkému rozvoji internetu a změnám na trhu by ho to mohlo velmi zbrzdít a znevýhodnit oproti konkurenci.

Jedním z největších inkubátorů v ČR je **Inkubátor E-konom**, který vznikl na jaře roku 2000. Jeho hlavním cílem je napomoci v rozvoji nových technologických e-firm v ČR. Týdeník Ekonom ve spolupráci s partnery vytváří prostředí, které umožňuje ty nejzajímavější projekty podporovat od fáze pouhé myšlenky až po vstup na trh. Díky silnému mediálnímu zázemí mohou všichni čtenáři ekonomických periodik vydavatelství Economia (Ekonom, Hospodářské noviny, Marketing & Media, www.ihned.cz) pravidelně sledovat průběh života technologických společností od samého začátku ve speciálních přílohách s názvem Inkubátor E-konom.

Tab. č. VI/2

Subjekty na českém trhu, které oficiálně vystupují jako technologický inkubátor

Název	Společnost	Kontaktní osoba	e-mail
Inkubátor E-konom + partneři	Economia	Jiří Grund	jiri.grund@economia.cz
IncubeEast	OrbisArtis	Martin Hanzlík	mh@orbisartis.cz
iLab	Český Web	Michal Bárta	barta@ilab.cz

Tab. č. VI/3

Vývoj prodáváného sortimentu (v procentech)

Komodita	Rok 1999	1. čtvrtletí 2000	2. čtvrtletí 2000	3. čtvrtletí 2000
Letenky	2	23	31	30
Bílé zboží	23	19	16	21
Hudba	13	7	11	13
Spotřební elektronika	12	9	11	11
Hardware	6	8	4	5
Knihy	20	11	10	5
Video	9	9	6	5
Mobilní telefony	3	3	3	4
Ostatní	0	2	1	2
Software	5	2	2	2
Spotřební materiál	4	2	2	2
Květiny	1	1	2	1
Textil	2	2	2	0
Kosmetika, drogerie	0	0	0	0
Hračky	0	0	0	0
Potravin	0	0	0	0
Celkem	100	100	100	100

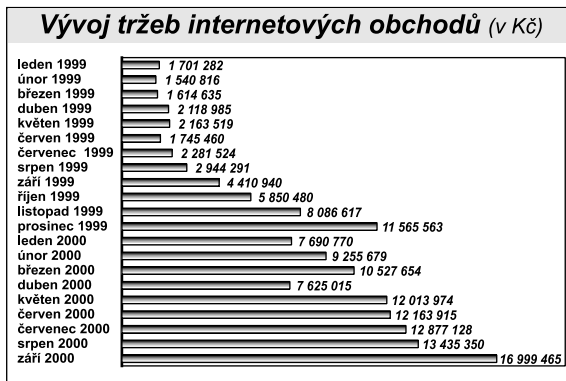
Komunikace a informační technologie

Incubátor E-konom umožnil během pěti měsíců svého působení získat třinácti podnikatelským záměrům počáteční vybavení a poradenství v hodnotě převyšující **10 milionů Kč**. Partnerské firmy, které zajišťují vytváření inkubačního prostředí, poskytly investice v podobě hardwarového vybavení, připojení i internetu, poradenství a konzultací převyšující částku 10 milionů Kč. U několika projektů dokonce finišují jednání o primé finanční podpoře v řádu dalších několika milionů.

Prvním fungujícím projektem z inkubátoru, který úspěšně vstoupil na trh, je wapový portál ledního hokeje **wap.hokej.cz**. Velmi ojedinělá je i galerie uměleckých děl na adrese **www.art.cz**.

K dalším inkubátorům na českém internetu patří **IncubeEast** a **iLab**.

Graf č. VI/2

Pramen: Deloitte&Touche

V e-byznysu vedou letenky

V ČR se také rychle rozvíjí internetový obchod. Za první tři čtvrtletí roku 2000 činily tržby internetových obchodů podle průzkumu Deloitte & Touche téměř 103 milionů Kč. Jejich meziroční nárůst představuje 400–500 procent. Mezi nejžádanější na českém internetu patřily v září 2000 letenky (kolem 30 procent), dále bílé zboží (21 procent) a hudební nosiče (13 procent).

Telekomunikace

V rámci programu digitalizace, který provádí Český Telecom, bylo v pololetí roku 2000 na tyto moderní technologie převedeno 81 procent všech stanic. V té době evidoval Český Telecom 3,85 milionu hlavních telefonních stanic, z toho zhruba 2,7 milionu tvoří bytové stanice a 1,17 podnikatelské (včetně telefonních automatů, kterých je u nás podle údajů Telecomu celkem 30 tisíc). Na 86 tisíc (v ekvivalentu HTS) udává Telecom počet stanic v kategorii ISDN. Na telefon se už u nás nemusí roky čekat, ale počet pevných stanic již příliš neroste. Telefon má už u nás 72 procent domácností, ovšem daleko větší rozkvět zaznamenává bezdrátová mobilní telefonie.

Klasickým telefonním linkám začaly silně konkurovat i hlasové služby označované jako internetová telefonie, nebo VoIP (Voice over IP) využívající přenosu hlasu přes internet. Vzhledem k tomu, že účastník se připojuje ke komunikační síti za místní poplatek, respektive poplatek nutný pro připojení a komunikaci prostřednictvím nejbližšího uzlu, je internetová telefonie přes svá některá technická omezení atraktivní alternativou zejména pro účastníky komunikací často se zahraničními partnery, kdy dokáže přinést výrazné úspory nákladů. Mezi prvními ji proto začali využívat mobilní operátoři.

Koncem roku 2000 se podle dosavadních údajů v ČR prakticky vyrovnal počet 3,9 milionu uživatelů klasických telefonních linek s počtem uživatelů mobilních a pevné telefonní stanice byly předstíženy mobilními telefony. Překonání hranice čtyř milionů uživatelů lze očekávat v prvním měsíci roku 2001.

Komunikace a informační technologie

Liberalizace telekomunikačního trhu

Na jaře 2000 schválila Poslanecká sněmovna nový telekomunikační zákon, který umožnil liberalizaci telekomunikačního trhu od 1. ledna 2001. Přesto se zákon stal terčem kritiky, neboť monopolnímu Českému Telecomu „nepřikázal“ umožnit přenositelnost čísla a volbu operátora pomocí tzv. rychlé předvolby. Problém spočívá v tom, že konkurence sice disponuje páteří sítí, ale už nemá nataženy dráty do jednotlivých domácností (tzv. poslední míle). V některých západních státech to tedy řešili tak, že po liberalizaci trhu, měl každý možnost využít služeb konkurenčního operátora tím způsobem, že jednoduše před volané číslo zadal např. 01 a telefonoval přes Telecom. Pokud by byla konkurence levnější, zadal by např. 02 a hovor by zprostředkoval třeba Aliatel. Monopolní operátor by v takovém případě na vyúčtování vypsál cenu volání přes jeho síť, zákazník by zaplatil monopolu, který by se následně podělil s konkurencí. Aby tento model fungoval, musel by regulátor (Telekomunikační úřad) definovat propojovací poplatky, jež by konkurence odváděla monopolnímu operátorovi za to, že využívá tzv. poslední míle jeho sítě.

Nový telekomunikační zákon sice tuto možnost nevyloučil, ale počítá s ní až od roku 2002. Díky tomu se faktická liberalizace trhu o něco posune, neboť začátkem roku 2001 začne konkurence oslovovat velké korporátní zákazníky, kam má cenu „natahovat“ nový drát. Až potom přijdou na řadu domácnosti.

Ceny pevných linek

Český Telecom v průběhu roku 2000 snížil ceny za připojení k internetu prostřednictvím tarifu Internet 2000. Mimo špičku přišla hodina připojení na 15,60 Kč.

V listopadu 2000 však oznámil změnu cen účtování hovorů, což v praxi znamená další zdražení. V průměru jde sice o zvýšení jen o 0,78 procenta, ovšem jedná se o vážený průměr, takže některé ceny, např. místní hovory, podrazí podstatně více. U připojení k internetu ke zdražení nedošlo.

Ceny pro rok 2001:

- místní hovorné – silný provoz 1,45 Kč/min.
- místní hovorné – slabý provoz 0,80 Kč/min.
- mezinárodní hovorné – silný provoz 3,70 Kč/min., 3,50* Kč/min.
- mezinárodní hovorné – slabý provoz 1,70 Kč/min., 1,70* Kč/min.

Pozn.: * Podnikové stanice

Paušály:*

- U domácích stanic zůstává měsíční paušál ve stejné výši jako doposud, tj. 175 Kč měsíčně.
- U podnikových linek bude měsíční paušál činit 225 Kč měsíčně.

Pozn.: * V ceně již nejsou zahrnuty impulzy zdarma jako v roce 2000

Konkurence

Licence na provoz telekomunikačních sítí pevných linek (konkrétně licenci na zřizování a provozování veřejné telekomunikační sítě a na poskytování veřejné telefonní služby prostřednictvím veřejné telekomunikační sítě) získaly ke konci listopadu 2000 tyto firmy: Contactel, Aliatel, GTS, Globix a eTel. S Českým Telecomem o uzavření propojovacích dohod jednaly na konci listopadu Aliatel, Contactel, Globix a Dattel.

Další neméně významnou událostí bylo udělování licencí na síť FWA (Fixed Wireless Access) v pásmu 26 GHz. Vítězí se staly společnosti Broadnet, GiTy/Star ONE a Nextra Czech Republic.

Mobilní telefony

V polovině roku 2000 přesáhl počet uživatelů mobilních telefonů v ČR podle odhadů společnosti Mobil server počtu tři miliony. ČR tak v tomto nejmodernějším způsobu komunikace dosáhla penetrace 30 procent a při-

Komunikace a informační technologie

blížila se tím úrovni vybavenosti mobilními telefony, jaká byla obvyklá v USA koncem roku 2000. Průměr v západní Evropě je podle údajů EMC na úrovni 50 procent.

Rok 2000 začal zesílením konkurenčního prostředí na poli mobilní telefonie. Po vyhraném tendru na provoz sítě GSM 1800 vstoupil na trh nový operátor – Český mobil, později vystupující pod značkou Oskar.

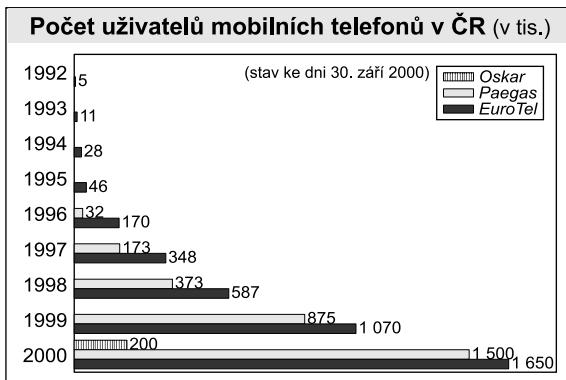
Ještě na začátku roku nikdo nevěřil, že se mu podaří k 8. lednu 2000 pokrýt signálem 37 procent obyvatel. Český mobil se k tomu totiž zavázal již na samém počátku tendru GSM 1800. Tehdy se netajil úmyslem zprovoznit svoji síť v případě vítězství během tří měsíců od udělení licence. Komerční spuštění si však nechal až na později – jaro 2000. Těsně před Vánocemi 2000 už Oskar registroval přes 200 tisíc zákazníků a jeho síť pokrývala signálem 98 procent populace. Stala se tak nejrychleji se rozvíjející sítí co do pokrytí na světě. Prvního listopadu 2000 nabídl Oskar jako poslední operátor službu mobilního přístupu k internetu **WAP** (Wireless Application Protocol).

Nové služby

Konkurenční operátoři neusínali na vavřínech a v průběhu roku představovali nové služby, o kterých se tenkrát mohlo Oskarovi jenom zdát.

EuroTel na jaře představil službu **HSCSD** (High Speed Circuit Switched Data), která je do dnes nejrychlejší mobilní alternativou připojení k internetu s možnou rychlostí až 43,2 Kb/s. Nová služba však nebyla určena pro každého, neboť cenou rozhodně nekonkurovala připojení prostřednictvím pevné linky. Potenciální uživatel potřeboval nový mobilní telefon, který podporuje technologii HSCSD (High Speed Circuit Switched Data). Tentokrát to

Graf č. VI/3

Pramen: Eurotel, Paegas, Oskar

Tab. č. VI/4

Procenta uživatelů mobilních telefonů v Evropě

Stát	Penetrace v %
Belgie	39,26
Česká Republika	30,00
Dánsko	60,51
Finsko	68,01
Francie	41,62
Holandsko	54,03
Irsko	51,72
Island	70,52
Itálie	61,71
Lucembursko	57,21
Německo	41,57
Norsko	64,39
Portugalsko	51,99
Rakousko	64,04
Řecko	47,04
Španělsko	49,96
Švédsko	63,67
Švýcarsko	54,34
Velká Británie	52,49

Pozn.: v západní Evropě stav k 1. 7. 2000, v ČR k 15. 8. 2000

Pramen: Mobile Communications

Komunikace a informační technologie

umožňovala pouze speciální počítačová karta společnosti Nokia (Nokia Card Phone 2.0), která se připojuje k počítači nebo notebooku. Šlo o speciální mobilní telefon, do kterého se vložil SIM karta EuroTelu s aktivovanými datovými službami a následně se připojí k počítači. Poté je již možné navázat spojení s internetem. Cena zmíněného zařízení činila 16 tisíc Kč včetně DPH, což při ceně spojení 2 Kč/min. těžko konkurovalo připojení přes pevnou linku. Jeho cena tehdy byla 15,60 Kč/hod.

Konkurenční Paegas tehdy HSCSD označil za „zastaralou“ technologii, která nemá budoucnost, a prohlásil, že zavádí technologii zcela novou – GPRS (General Packet Radio Service). Ta teoreticky umožní připojení rychlostí 115 Kb/s, nicméně nikoli v začátku. Zdálo se, že by mohla být spuštěna už v létě 2000, nicméně nestalo se. Jednak chyběly telefony, jednak služby.

V létě došlo k mediální přestřelce mezi EuroTelem a Paegasem. EuroTel oznámil komerční spuštění GPRS dříve než Paegas, který se považoval a stále ještě považuje za inovátorského lídra v oboru. O faktické komerční spuštění se však nejednalo.

Ke spuštění GPRS nakonec nedošlo ani na veletrhu Invex v říjnu 2000. Operátoři sice technologii představili v praxi, nabídli různé tarify, nicméně ani v listopadu 2000 nemohl obyčejný zákazník technologii GPRS využívat – chyběly telefony.

Všechny údaje o počtu uživatelů mobilních telefonů (tedy i ve vztahu k výše uvedenému grafu) radikálně změnil prodejní boom před Vánocemi roku 2000. Díky tomu lze mít za to, že mobilní telefon vlastnilo koncem roku 2000 kolem čtyř milionů osob.

VII. Občan a společnost

Občan a společnost

Sociální ochrana obyvatel ČR

Sociální ochranu obyvatel tvoří v České republice tři základní systémy: sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální péče.

Systém sociálního pojištění je zaměřen na sociální situace, na které je možné se dopředu připravit, např. na ztrátu příjmu v důsledku nemoci, stáří, invalidity či ztráty zaměstnání. Je financován z příspěvků zaměstnanců, zaměstnavatelů, osob samostatně výdělečně činných, event. státu.

Systém státní sociální podpory je podporou příjmu (zejména nízkého) rodiny v některých životních situacích, např. v péči o nezaopatřené dítě v rodině, osobní péči rodičů o malé dítě, péči o těžce zdravotně postiženou osobu. Je financován ze státního rozpočtu, tedy z výnosu daní na základě nejširší sociální solidarity.

Tab. č. VII/1

Základní údaje o sociální ochraně občanů			
Podíl zúčastněných osob		Náklady na dávky v roce 1999	
		absolutně	podíl na HDP
Pojištění	100 %	198,3 mld.Kč	10,70 %
Podpora	60 %	31,3 mld.Kč	1,70 %
Pomoc	4 %	9,3 mld.Kč	0,50 %

Pozn.: Pramenem k tabulkám VII/1 až VII/15 a grafům VII/1 až VII/3 jsou údaje MPSV.

Systém sociální péče (pomocí) řeší především situace sociální a hmotné nouze – např. pokles příjmů pod životní minimum, neschopnost se sám o sebe postarat v důsledku zdravotního stavu nebo stáří, sociální prevence. Je financován z více zdrojů – ze státního rozpočtu, z rozpočtů měst a obcí, z dobrovolných příspěvků občanů a právnických osob apod.

Finanční toky (dávky sociální ochrany občanů) a podíl zúčastněných osob na jednotlivých systémech uvádí tabulka č. VII/1.

Sociální pojištění

Tento systém zahrnuje nemocenské a důchodové pojištění.

Z nemocenského pojištění (zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců) jsou při splnění stanovených podmínek poskytovány tyto dávky:

- nemocenské,
- podpora při ošetřování člena rodiny,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství,
- peněžitá pomoc v mateřství.

Od 1. října 1999 byl zaveden nový způsob výpočtu denního vyměřovacího základu, z něhož se dávky stanoví. Došlo jak ke zvýšení maximální hranice denního vyměřovacího základu, tak k zavedení její pravidelné valorizace (odstraňuje se tím problém neustálého poklesu reálné výše dávek nemocenského pojištění v relaci ke mzdě).

Podle tohoto způsobu výpočtu koncem roku 1999 platilo, že mzda nebo plat nižší než 360 Kč denně se započítává do denního vyměřovacího základu plně, z částky převyšující 360 Kč se až do 540 Kč započítává jen 60 procent a k částce převyšující 540 Kč se nepřihlíží. Od 1. ledna 2000 se do denního vyměřovacího základu, z něhož se stanoví denní výše dávek nemocenského pojištění, plně započítává částka mzdy nižší než 400 Kč denně a z částky v intervalu od 400 Kč do 590 Kč denně jen 60 procent. Od 1. ledna 2001 se tyto částky dále zvyšují, a to ze 400 Kč na 430 Kč a z 590 Kč na 630 Kč. Nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, podpora při ošetřování člena rodiny činí 69 procent denního vyměřovacího základu za každý kalendářní den, pouze nemocenské v prvních třech kalendářních dnech pracovní neschopnosti činí pouze 50 procent denního vyměřovacího základu.

Zaměstnancům poskytuje tyto dávky organizace (zaměstnavatel), která plní i další stanovené povinnosti, zejména ohlašovací povinnosti vůči Okresní správě sociálního zabezpečení (OSSZ), povinnosti při poskytování dávek, vydávání příslušného potvrzení při skončení zaměstnání. Pokud je zaměstnavatel „malou organizací“ (do

Občan a společnost

Tab. č. VII/2

Výdaje na dávky nemocenského pojištění v roce 1999 (v mil. Kč)

Nemocenské	16 434
Podpora při ošetřování člena rodiny	696
Peněžitá pomoc v mateřství	2 151
Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	6
Dávky celkem	19 287
Procento pracovní neschopnosti	5,95

25 zaměstnanců), poskytuje dávky nemocenského pojištění jeho zaměstnancům příslušná okresní správa sociálního zabezpečení.

Výdaje na dávky nemocenského pojištění v roce 1999 činily 19 287 milionů Kč. Podrobné členění udává tabulka č. VII/2.

Z důchodového pojištění (zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění) jsou při splnění stanovených podmínek poskytovány tyto dávky:

– starobní důchod, jímž se rozumí i starobní důchod předčasně poskytovaný podle současné úpravy o dva, resp. tři roky před dosažením důchodového věku),

- plný invalidní důchod,
- částečný invalidní důchod,
- vdovský a vdovecký důchod,
- sirotčí důchod.

Ze sociálního zabezpečení je poskytován příspěvek k důchodu pro bezmocnost. Dávky důchodového pojištění přiznává a vyplácí Česká správa sociálního zabezpečení.

V důchodovém pojištění má organizace (zaměstnavatel) zejména povinnost vést příslušné záznamy, evidenční list důchodového pojištění a předkládat je orgánům sociálního zabezpečení, podávat hlášení o zaměstnávání důchodců.

Tab. č. VII/3

Počty příjemců jednotlivých druhů důchodů v roce 1999

s důchodem starobním	1 879 883
s důchodem plným invalidním	381 542
s důchodem částečným invalidním	146 266
s důchodem vdovským nebo vdoveckým	83 183
s důchodem sirotčím	57 285
celkem	2 548 159

Současný systém důchodového zabezpečení (platí od 1. ledna 1996) je konstruován na těchto zásadách:

Věková hranice pro nárok na plný starobní důchod se začala od roku 1996 zvyšovat u mužů o dva a u žen o čtyři měsíce za každý rok. Tento proces bude pokračovat až do roku 2007, kdy má důchodový věk pro muže dosáhnout 62 a pro ženy 57–61 let (podle počtu vychovaných dětí).

Výše důchodových dávek se do roku 2006 bude určovat souběžně starým i novým způsobem. Občanovi má být přiznán důchod, který je pro něho podle výpočtu příznivější.

Občan a společnost

Důchody jsou tzv. dvousložkovou dávkou a skládají se ze základní výměry (stanovuje se v jednotné výši) a z osobní výměry (propočten podle ročních příjmů, z nichž se odvádí platby každého na sociální pojištění).

Redukce důchodových dávek při předčasném odchodu do penze činí z výpočtového základu důchodu 0,6 procenta za každých 90 dní (trvale snížené důchody) a 1 procento za každých 90 dnů (dočasně snížené důchody), o které odešel občan dříve do penze.

Vláda předložila Poslanecké sněmovně návrh novely zákona o důchodovém pojištění, která v říjnu 2000 prošla prvním čtením. Vláda navrhuje určité zpřísnění při stanovení výše předčasných starobních důchodů, a to u obou typů předčasného starobního důchodu. U prvního typu předčasného starobního důchodu, tj. přiznání tohoto důchodu z kvalifikovaných důvodů (nezaměstnanost, pobírání částečného invalidního nebo plného invalidního důchodu), se navrhuje snížení procentní výměry tohoto důchodu ve výši 1,3 procenta výpočtového základu

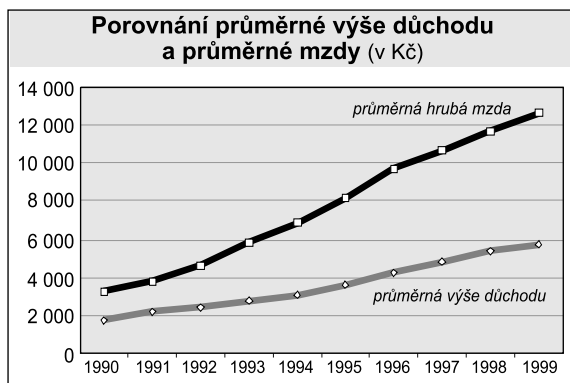
Tab. č. VII/4

Výdaje na důchody v roce 1999

	mil. Kč	průměrná výše v Kč (k 31.12. 1999) vyplácené sólo	nově přiznané sólo
na starobní důchody	123 666	5 914	5 974
na plně invalidní důchody	25 557	5 732	6 213
na částečné invalidní důchody	6 669	3 740	3 698
na vdovské a vdovecké důchody	15 235	4 250	3 809
na sirotčí důchody	1 887	2 919	3 185
Celkem	173 451	5 779	5 384

místo dosavadního 1 procenta tohoto základu za každých i započatých 90 kalendářních dní z doby od přiznání důchodu do dosažení důchodového věku. U druhého typu předčasného starobního důchodu, tj. přiznání tohoto důchodu až o tři roky před dosažením důchodového věku, se navrhuje snížení procentní výměry tohoto důchodu v jednotné výši 0,9 procenta výpočtového základu místo dosavadního diferencovaného snížení o 0,3 procenta nebo o 0,6 procenta tohoto základu za každých i započatých 90 kalendářních dní z doby od přiznání důchodu do dosažení důchodového věku. Navrhované zpřísnění u předčasných starobních důchodů je reakcí na rostoucí počet předčasných starobních důchodů, kdy ze všech přiznávaných starobních důchodů představují již více než polovinu předčasné starobní důchody, a na nárůst výdajů na výplatu předčasných starobních důchodů. Na druhé straně vláda navrhuje více zvýhodnit odložení odchodu do starobního důchodu, kdy místo dosavadního 1 procenta výpočtového základu by mělo náležet 1,5 procenta tohoto základu za každých 90 kalendářních dní výdělečné činnosti konané po vzniku nároku na starobní důchod bez pobírání tohoto důchodu. Účinnost navrhovaného zákona by měla nastat v průběhu roku 2001.

Graf. č. VII/1

Občan a společnost

Valorizaci důchodů je vláda povinna provést v momentě, kdy inflace po předchozí valorizaci přesáhne 5 procent. V roce 1999 byly důchody zvýšeny od 1. srpna 1999, a to důchody přiznané před 1. lednem 1996 o 7,5 % procentní výměry, později přiznané o 5 % procentní výměry.

Na základě nařízení vlády č. 353/2000 Sb., o zvýšení důchodů v roce 2000, které je účinné od 1. prosince 2000, se zvyšují vyplácené důchody a dále důchody přiznávané v prosinci 2000. Vyplácené důchody se zvyšují diferencovaně podle data přiznání. Důchody starobní, plně invalidní, částečně invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí přiznané před 1. lednem 1996 se zvyšují od splátky důchodu splatné po 30. listopadu 2000 tak, že procentní výměra důchodu se zvyšuje o 9 % procentní výměry důchodu, která náleží ke dni, od něhož se procentní výměra zvyšuje. Důchody starobní, plně invalidní, částečně invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí přiznané od 1. ledna 1996 do 30. listopadu 2000 se zvyšují od splátky důchodu splatné po 30. listopadu 2000 tak, že procentní výměra důchodu se zvyšuje o 5 % procentní výměry důchodu, která náleží ke dni, od něhož se procentní výměra zvyšuje. Procentní výměry důchodů přiznávaných od 1. prosince 2000 do 31. prosince 2000 se zvyšují ode dne přiznání o 5 % procentní výměry důchodu. Základní výměra všech důchodů zůstala beze změny a činí nadále 1310 Kč měsíčně.

Financování důchodového systému se provádí z vybraného pojistného, které je sledováno na samostatném účtu státního rozpočtu. Přebytek z výběru je převáděn do následujícího roku. Výdaje na důchody však v druhé polovině roku 1997 začaly převyšovat výběr pojistného.

Penzijní připojištění se státním příspěvkem

Možnost účasti na penzijním připojištění se státním příspěvkem upravuje zákon č. 42/1994 Sb. Zákodárce zvolil tzv. občanský princip, při kterém stát přispívá všem účastníkům penzijního připojištění pevně stanovenou měsíční částkou. Nárok na státní příspěvek lze uplatnit pouze u jednoho uzavřeného penzijního připojištění na jednoho účastníka. Pro smlouvy o penzijním připojištění uzavřené do konce roku 1999 podle předchozí právní úpravy náleží zvýšený státní příspěvek jen v období dvou roků ode dne, kdy účastník poprvé vzniklo penzijní připojištění. Penzijní fondy jsou otevřené všem občanům ČR, kteří dovršili 18 let. Občan není při výběru fondu vázán např. rozhodnutím zaměstnavatele.

Podnikání penzijních fondů

Základní jmění penzijního fondu činí ze zákona minimálně 50 milionů korun. Ze zákona vzniká pro fondy povinnost obezřetného podnikání s penězi účastníků. Zákon přesně stanoví, kam a v jaké velikosti mají být prostředky umístěny (např. do státních dluhopisů). Pokud mají účastníci signály o tom, že zvolený penzijní fond tato pravidla nedodržuje, nebo mají jiné pochybnosti o jeho činnosti, mohou fond z vlastního rozhodnutí změnit. Pro účastníky penzijního připojištění je důležitý i penzijní plán, který se u každého fondu zčásti liší. Penzijní plán je sestavován jako příspěvkově definovaný důchod, jako doživotní pravidelná výplata, a musí vždy mít podmínky nároku na starobní penzi. Věková hranice pro nárok na starobní penzi se zvýšila z 50 na 60 let.

Poslední právní úprava ukládá penzijním fondům povinnost otevřít u depozitáře několik samostatných běžných účtů. Dále penzijní fond nesmí použít prostředky tvořené příspěvky účastníků, státními příspěvky a částí zisku rozděleného ve prospěch účastníků, k financování činnosti penzijního fondu. Penzijní fond rovněž nesmí se svým majetkem nakládat způsobem, který by byl v rozporu se zájmy účastníků.

Dozor státních orgánů

Činnost penzijních fondů kontroluje státní dozor nad penzijními fondy. Rozhoduje o vyplácení státního příspěvku, o který fondy žádají zpětně za uplynulé čtvrtletí.

Částku příspěvku účastníka vyšší než 500 Kč měsíčně lze až do výše 12 000 Kč ročně odečíst od základu daně z příjmů a příspěvek zaměstnavatele poukázán na účet účastníka je až do výše 5 procent vyměřovacího základu pro účely sociálního pojištění účastníka osvobozeným příjmem zaměstnance.

Občan a společnost

Tab. č. VII/5

Přehled výše státního příspěvku k penzijnímu připojištění podle výše příspěvku účastníka v roce 1999 (v Kč)

Výše příspěvku účastníka	Výše státního příspěvku	Státní příspěvek pro "staré smlouvy"
100 až 199	50 + 40 % z částky nad 100	40 + 32 % z částky nad 100**
200 až 299	90 + 30 % z částky nad 200	72 + 24 % z částky nad 200**
300 až 399	120 + 20 % z částky nad 300	96 + 16 % z částky nad 300**
400 až 499	140 + 10 % z částky nad 400	112 + 8 % z částky nad 400**
500 a více	150	120**

Pozn.: *) smlouvy uzavřené podle předpisů platných do konce r. 1999

**) v prvních 2 letech zvýšený o 25 %

Systém státní sociální podpory

Systém sociální podpory (zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře) je soustavou státních dávek poskytovaných rodinám s nezaopatřenými dětmi a občanům s nízkými příjmy v taxativně stanovených sociálních situacích, jimiž se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin.

Ze systému státní sociální podpory jsou při splnění stanovených podmínek poskytovány tyto dávky:

V závislosti na výši příjmu v rodině:

- přídavek na dítě,
- sociální příplatek,
- příspěvek na bydlení,
- příspěvek na dopravu.

Bez závislosti na výši příjmu v rodině:

- rodičovský příspěvek,
- zaopatřovací příspěvek,
- dávky péstounské péče (příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna péstouna, příspěvek na zakoupení motorového vozidla),
- porodné,
- pohřebné.

U dávek závislých na výši příjmu v rodině a při určování jejich výše se vychází z částek životního minima. Podmínky nároku posuzuje, o dávkách rozhoduje a vyplácí je příslušný okresní úřad (podle místa trvalého pobytu oprávněné osoby).

Zaměstnavatel má povinnost, jako každá právnická nebo fyzická osoba, na výzvu příslušného okresního úřadu nebo na požádání žadatele o dávku bezplatně sdělit údaje rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu.

Charakteristika základních dávek státní sociální podpory

Přídavek na dítě od ledna 1999 náleží v původní výši do trojnásobku životního minima. Rodiny, které mají příjmy do 1,1 násobku pro ně platného životního minima, dostávají přídavek na dítě ve výši 32 procent částky životního minima na osobní potřeby dítěte. V případech, kdy se jejich příjmy pohybují v rozmezí 1,1–1,8 násobku životního minima, mají nárok na přídavek ve výši 28 procent částky životního minima nezbytné k zajištění základních osobních potřeb dítěte. Při příjmu rodiny mezi 1,8 a 3 násobkem částky životního minima rodiny náleží přídavek na dítě ve výši 14 procent částky životního minima nezbytné k zajištění základních osobních potřeb dítěte. Počet příjemců přídavku na dítě v roce 1999 byl 1,894 milionu osob.

Sociální příplatek náleží rodiči pečujícímu alespoň o jedno nezaopatřené dítě, pokud průměrný měsíční pří-

Občan a společnost

jem společně posuzovaných osob v předchozím kalendářním čtvrtletí byl nižší než 1,6násobek životního minima rodiny. Konstrukce sociálního příplatku přitom přihlíží i ke stupni zdravotního postižení dítěte nebo rodičů a k osamělosti rodiče. Počet příjemců přídavku na dítě v roce 1999 byl 452 tisíc osob.

Příspěvek na bydlení náleží vlastníku nebo nájemci bytu, který je v předmětném bytě hlášen k trvalému pobytu, jestliže celkový průměrný měsíční příjem v předchozím kalendářním čtvrtletí všech osob hlášených v bytě k trvalému pobytu nepřevyšuje 1,6násobek životního minima společně posuzovaných osob. Je diferencován podle počtu osob trvale hlášených v bytě. Počet příjemců přídavku na dítě v roce 1999 byl 290 tisíc osob.

Tab. č. VII/6

Měsíční výše přídavků na dítě (v Kč)

Přídavek na dítě (na každé dítě)	zvýšený	základní	snížený
Do 6 let věku	500	437	219
6 až 10 let věku	554	485	243
10 až 15 let věku	656	574	287
Nad 15 let věku (max. 26 let)	720	630	315

Příspěvek na dopravu náleží nezaopatřeným dětem, které dojíždějí do školy mimo obec svého trvalého bydliště. Dětem, které plní povinnou školní docházku, náleží bez ohledu na výši příjmu rodiny. V ostatních případech (studium na střední nebo vysoké škole) je příspěvek poskytován jen tehdy, jestliže rozhodný příjem rodiny v předchozím kalendářním roce nepřevyšil dvojnásobek životního minima rodiny.

Rodičovský příspěvek náleží rodiči, který osobně celodenně a řádně pečuje alespoň o jedno dítě do čtyř let věku, nebo do sedmi let věku, jestliže jde o dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené.

V roce 1999 pobíralo rodičovský příspěvek 266 tisíc osob a průměrná měsíční výše dávky činila 2343 Kč.

Do systému státní sociální podpory byly dočasně zařazeny i zvláštní státní dávky, tzv. příspěvky kompenzující skokové deregulace cen nájemného a cen energií, které zanikají v roce 2000.

Tab. č. VII/7

Výdaje na dávky státní sociální podpory (v mil. Kč)

	1995	1996	1997	1998	1999
Přídavek na dítě	12770	12193	12495	11493	12474
Sociální příplatek	6029	6243	6224	6273	6251
Rodičovský příspěvek	5824	7357	7611	7780	7718
Zaopatřovací příspěvek	39	33	25	23	19
Pěstounská péče	111	144	154	233	315
Porodné	429	484	525	563	566
Příspěvek na dopravu	.	839	938	947	994
Příspěvek na bydlení	.	677	929	1367	2084
Příspěvek na teplo	.	.	67	277	236
Příspěvek na nájemné	.	.	49	163	127
Pohřebné	329	348	331	519	543
Celkem	25531	28318	29237	29637	31328

Občan a společnost

Příspěvek na nájemné (zákon č. 132/1997 Sb.) je poskytován rodinám, respektive domácnostem žijícím v bytech s regulovaným nájemným, pokud jejich celkový příjem nedosáhne 1,6násobku životního minima rodiny.

Příspěvek na teplo (zákon č. 75/1997 Sb.) je určen domácnostem (rodinám) s příjmem do 1,6násobku jejich životního minima, které jsou vytápěny z tzv. centralizovaných zdrojů tepla a na vytápění těchto objektů byla v květnu 1997 poskytována dotace.

System sociální péče

V tomto systému je poskytována pomoc občanům, jejichž životní potřeby nejsou dostatečně zabezpečeny příjmy z pracovní činnosti, příslušnými dávkami v rámci sociálního pojištění, případně státní sociální podpory nebo jinými příjmy, a dále občanům, kteří potřebují pomoc vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nebo věku, k překonání obtížné životní situace nebo nepříznivých životních poměrů.

Dávky sociální péče jsou poskytovány při splnění stanovených podmínek. Jde zejména o jednorázové nebo měsíčně se opakující peněžité nebo věcné dávky k zabezpečení výživy a ostatních základních osobních potřeb a k zajištění nezbytných nákladů na domácnost anebo sociální služby.

Jsou to tyto dávky:

- příspěvek na výživu dítěte,
- příspěvek při péči o blízkou osobu (nebo o jinou osobu),
- dávky sociální péče v mimořádných případech,
- peněžité a věcné dávky rodičům nezaopatřených dětí, těhotným ženám a nezaopatřeným dětem,
- příspěvek na pořízení základního vybavení dítěte před jeho převzetím do péstounské péče,
- příspěvek při uzavření manželství dítěte v péstounské péči,
- příspěvek na úhradu za užívání bytu nezaopatřeného osiřelého dítěte,
- příspěvek na rekreaci dětí důchodce,
- mimořádné výhody pro těžce zdravotně postižené občany,
- jednorázové příspěvky na opatření zvláštních pomůcek,
- příspěvek na úpravu bytu,

Tab. č. VII/8

Výdaje na dávky sociální péče (v mil. Kč)

	1998	1999
Dávky z titulu sociální potřebnosti	4 243	6 527
Dávky pro zdravotně postižené	1 519	1 741
Příspěvek při péči o osobu blízkou	882	1 000
Celkem	6 644	9 268

Tab. č. VII/9

Osoby v evidenci sociálně potřebných

	1998	1999
Rodiny s nezaopatřenými dětmi*)	131 242	154 562
Ostatní občané (jednotlivci)*)	239 600	336 036
Celkem	370 842	490 598

Pozn.: *) příjemci, kterým byla poskytnuta alespoň jednou dávka sociální péče podle zákona o sociální potřebnosti

- příspěvek na úhradu za užívání bezbariérového bytu nebo garáže,
- příspěvek na zakoupení, celkovou opravu a zvláštní úpravu motorového vozidla,
- příspěvek na provoz motorového vozidla a na úhradu pojistného,
- příspěvek na individuální dopravu,
- příspěvek na rekreaci a lázeňskou péči nepracujících důchodců,
- příspěvek na topnou naftu a zakoupení topných těles,
- příspěvek na zřízení a změnu připojení telefonní účastnické stanice,
- příspěvek na provoz telefonní účastnické stanice,
- příspěvek při odchodu z ústavu pro tělesně postiženou mládež a při ukončení přípravy pro pracovní uplatnění občanů se ZPS,

Občan a společnost

- příspěvek na zvýšené životní náklady,
- příspěvek nevidomým občanům,
- příspěvek na společné stravování
- péče o občany, kteří se přechodně ocitli v mimořádně obtížných poměrech nebo v nich žijí,
- péče o občany společensky nepřízpůsobené,
- bezúročná půjčka.

Sociální služby

Mezi sociální služby patří zejména:

- pečovatelská služba,
- ústavní sociální péče,
- služby v dalších zařízeních sociální péče (např. manželské a předmanželské poradny, zvláštní zařízení pro výkon pěstounské péče, kluby důchodců).

Tab. č. VII/10

Kapacita ústavů sociální péče (ÚSP) v roce 1999

Typ ústavu	Kapacita
Domovy důchodců celkem	35 095
Domovy – penziony pro důchodce celkem	12 639
Denní stacionář pro staré a postižené	110
ÚSP pro dospělé tělesně postižené celkem	487
ÚSP pro dospělé tělesně postižené a mentálně postižené celkem	588
ÚSP pro dospělé mentálně postižené celkem	5 096
ÚSP terapeutické komunity pro drogově závislé	152
ÚSP pro dospělé chronické psychotiky, psychopaty	505
ÚSP pro mládež tělesně postiženou	973
ÚSP a denní stacionáře pro mládež mentálně postiženou celkem	11 624
Zvláštní zařízení pro výkon pěstounské péče celkem	333
Domovy pro matky s dětmi celkem	675
Azylové domy a ubytovny pro bezdomovce	1 719
Sociální ubytovny	140
Charitní domovy pro řeholní sestry celkem	1 441
Ostatní	262
Celkem	71 839

Podle povahy věci jde o dávky a služby nárokové nebo nenárokové, peněžité nebo věcné, jednorázové nebo opakující se, podmíněné sociální potřebností nebo vymezenou sociální situací. O jejich poskytování rozhodují obecní nebo okresní úřady. Sociální služby mohou poskytovat také organizace a občané.

Právní předpisy:

Zákon č.100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, v platném znění.

Zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, v platném znění.

Zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu, v platném znění.

Zákon ČNR č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení, v platném znění.

Vyhláška č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení ČNR o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, v platném znění.

Občan a společnost

Minimální mzda

Je nejnižší cenou práce stanovenou zákonem (nařízení vlády ČR č. 333/1993 Sb. a č. 303/1995 Sb.). Chrání všechny zaměstnance v pracovním poměru nebo obdobném pracovním vztahu. Nerozlišuje se přitom, zda jde o pracovní poměr na dobu určitou či neurčitou, o hlavní či vedlejší pracovní poměr. Minimální mzda však neplatí pro činnosti prováděné na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, kdy se jedná výhradně o smluvní záležitost nevyžadující zvláštní ochrany.

Problémem minimální mzdy je, že v důsledku jejího zaostávání ve vztahu k průměrné mzdě a životnímu minimu v uplynulých letech se v současné době zcela oslabila její motivační funkce. V roce 1999 sice došlo dva-

Tab. č. VII/11

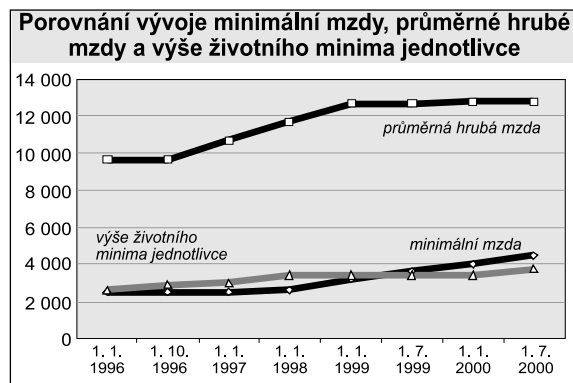
Vývoj minimální mzdy od roku 1992	
datum platnosti	měsíční výše v Kč
od 11. 2. 1992	2 200
od 1. 1. 1996	2 500
od 1. 1. 1998	2 650
od 1. 1. 1999	3 250
od 1. 7. 1999	3 600
od 1. 1. 2000	4 000
od 1. 7. 2000	4 500
od 1. 1. 2001	5 000

tedy nejnižší cena práce v České republice 4000 Kč pro zaměstnance odměňovaného měsíční mzdou či 22,30 Kč za každou hodinu odpracovanou zaměstnancem v rámci stanovené pracovní doby.

Nižší sazby minimální mzdy určené příslušným procentem těchto částek jsou od 1. ledna stanoveny následovně:

- 80 procent pro mladistvé zaměstnance,
- 75 procent pro zaměstnance, kteří jsou poživateli částečného invalidního důchodu,
- 50 procent pro zaměstnance, kteří jsou poživateli plného invalidního důchodu, a mladistvé zaměstnance, kteří jsou plně invalidní a nepobírají plný invalidní důchod,

Graf č. VII/2

krát ke zvýšení minimální mzdy, poprvé od 1. ledna z 2650 Kč na 3250 Kč za měsíc, respektive ze 14,80 na 18 Kč za hodinu, podruhé pak od 1. července, kdy se minimální mzda dále zvýšila na 3600 Kč, respektive 20 Kč za hodinu. Změna nařízení vlády číslo č. 303/1995 Sb. (nařízení vlády č. 313/1999 Sb.) dále zvýšila minimální mzdu od 1. ledna 2000. Od tohoto data se upravují a rozšiřují rovněž ustanovení týkající se snížených sazeb minimální mzdy pro některé skupiny pracovníků. V prvním pololetí roku 2000 činila

– 90 procent pro zaměstnance ve věku 18–21 let, přičemž tato snížená sazba může být uplatňována pouze po dobu 6 měsíců ode dne vzniku pracovního poměru nebo obdobného pracovního vztahu.

Od ledna 2000 se rozšířil i počet minimálních mzdových tarifů ze 3 na 12 stupňů (nařízení vlády č. 312/1999 Sb.).

K dalšímu navýšení minimální mzdy došlo od 1. července 2000, kdy se minimální cena práce zvýšila na 4500 Kč měsíčně (nařízení vlády č. 162/2000 Sb.).

V programovém prohlášení vlády je obsažen záměr zvýšit

Občan a společnost

úroveň minimální mzdy nad úroveň životního minima samostatně žijící dospělé osoby. K tomu došlo rozhodnutím vlády z listopadu 2000. Minimální mzda se podle něj zvyšuje od 1. ledna 2001 na 5000 Kč a převyšuje tak částku životního minima. Zvýšení minimální mzdy je součástí opatření přijatých v Národním plánu zaměstnanosti s cílem zvýhodnit osoby ekonomicky aktivní před osobami ekonomicky neaktivními, respektive posílit váhu pracovních příjmů ve vztahu k příjmům sociálním.

Životní minimum

Je společensky uznanou minimální hranicí příjmů občana nebo rodiny, pod níž nastává stav jeho hmotné nouze (zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu). Je tedy měřítkem sociálního postavení jednotlivce či rodiny s ohledem na jejich příjmy.

Od ledna 1998 platí u životního minima obdobné podmínky pro valorizaci jako u důchodů. Vláda je povinná zvýšit životní minimum, když úhrn spotřebitelských cen vzroste po jeho předchozí valorizaci o 5 procent.

Životní minimum je vyjádřeno dvěma položkami: na osobní potřeby každého člena domácnosti (rodiny) a na společné potřeby domácnosti. Každá složka životního minima je přitom valorizována jiným procentem, podle růstu cen.

Životním minimem na osobní potřeby je částka, která je nezbytná pro zajištění základních individuálních osobních potřeb každého občana. Kromě nejmenších možných nákladů na výživu má tato částka stačit např. i na nezbytné výdaje za oděvy, obuv, osobní hygienu či jízdné. Konstrukce životního minima (z roku 1991) kalkuluje také s kulturním a vzdělávacím „minimem“, např. s návštěvou kina či s platbami v půjčovně knih. Přitom je životní minimum na osobní potřeby odstupňováno podle věku.

Druhou položkou životního minima je částka uznávaná pro úhradu nezbytných výdajů celé rodiny za bydlení a ostatní potřeby domácnosti. Jde tedy o částku, která nevymezuje individuální potřeby, ale vyjadřuje nejvyšší nutné náklady celé domácnosti. Tato částka je odstupňována podle počtu členů domácnosti.

V roce 1999 nebylo životní minimum zvyšováno, valorizační podmínka byla naplněna teprve počátkem roku 2000. Životní minimum bylo proto zvýšeno až od 1. dubna 2000.

Tab. č. VII/12

Vývoj částek vymezujících životní minimum (v Kč měsíčně)

Platnost od	1. 1. 1996	1. 10. 1996	1. 7. 1997	1. 4. 1998	1. 4. 2000
Částky potřebné k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb					
Věkové skupiny					
<i>u dítěte do 6 let</i>	1 320	1 410	1 480	1 560	1 600
<i>u dítěte od 6 do 10 let</i>	1 460	1 560	1 640	1 730	1 780
<i>u dítěte od 10 do 15 let</i>	1 730	1 850	1 940	2 050	2 110
<i>u dítěte od 15 do 26 let*)</i>	1 900	2 030	2 130	2 250	2 310
<i>u ostatních občanů</i>	1 800	1 920	2 020	2 130	2 190
Částky potřebné k úhradě nákladů na domácnost					
Počet členů domácnosti					
<i>jednotlivec</i>	860	970	1 020	1 300	1 580
<i>dvojice</i>	1 130	1 270	1 330	1 700	2 060
<i>tři a čtyři osoby</i>	1 400	1 570	1 650	2 110	2 560
<i>pět a více osob</i>	1 580	1 770	1 860	2 370	2 870

Pozn.: *) je-li tzv. nezaopatřený

Občan a společnost

Sociálně-právní ochrana dětí

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, byl schválen Parlamentem ČR koncem roku 1999 a je účinný od 1. dubna 2000.

Zákon zajišťuje realizaci práva dítěte na zdravý a příznivý vývoj a zabezpečení jeho oprávněných zájmů (jak vyplývá z Listiny základních práv a svobod a mezinárodních smluv). Touto úpravou se vytváří samostatný ucelený systém ochrany dítěte, a to jeho oddělením od systému sociální péče, s níž byla dosud spojena a s níž souvisí jen okrajově.

Sociálně-právní ochrana dětí je definována jako ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte včetně ochrany jeho jmění a působení k obnovení narušených funkcí rodiny. Jde o obecné vymezení, které vytváří právní předpoklad umožňující orgánům sociálně-právní ochrany tuto ochranu účinně vykonávat. Přitom ochrana dítěte zahrnuje rozsáhlý soubor práva oprávněných zájmů dítěte, které jsou upraveny v různých právních odvětvích a v právních předpisech různé právní síly. Jde o právní předpisy v oblasti rodinněprávní, sociální, pracovněprávní, školské, zdravotní, daňové, občanskoprávní, trestní apod. Protože nelze všechny tyto úpravy soustředit do jednoho zákona, zůstávají uvedené právní předpisy nedotčeny.

Sociálně-právní ochranu budou zajišťovat okresní úřady a obce. Oba tyto orgány mají možnost sledovat ochranu práv dítěte velmi bezprostředně a činit potřebná opatření. Dalšími orgány sociálně-právní ochrany jsou Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, jemuž je svěřena řada otázek ochrany dětí ve vztahu k cizině.

Sociálně-právní ochranu budou moci zajišťovat i složky občanské společnosti – nadace, občanská sdružení, církve a další právnické a fyzické osoby, a to na základě pověření vydaného MPSV.

Základním a rozhodujícím hlediskem všech orgánů nebo jiných subjektů, které se dítětem zabývají nebo řeší jeho problémy, je zájem dítěte a jeho blaho. Zájem dítěte nelze nikdy podřadit zájmům jiným, jako jsou např. zájmy rodičů, rodiny, jiných osob, státu apod.

V rámci sociálně-právní ochrany dítěte je např. zakotveno i právo dítěte obracet se na příslušné orgány s žádostí o ochranu, a to i bez vědomí svých zákonných zástupců. Tyto orgány (okresní úřady, obce, soudy a orgány Policie ČR) mají zákonnou povinnost poskytnout dítěti pomoc.

Dále má dítě právo vyjadřovat se ke svým záležitostem při jejich projednávání a projevit zřetelně svůj názor k otázkám, které se ho týkají.

Výdaje na sociální politiku

Sociální politika státu je každoročně dražší. S výjimkou nemocenského pojištění nedošlo k zásadním změnám v konstrukci dávek. Zásadní vliv na růst výdajů na sociální ochranu obyvatelstva měla rostoucí míra nezaměstnanosti.

Tab. č. VII/13

Vývoj výdajů na dávky sociální ochrany obyvatel (v mil. Kč)					
	1995	1996	1997	1998	1999
Důchodové pojištění (zabezpečení)					
Výdaje na důchody celkem	103 691	124 165	147 281	161 935	173 451
Nemocenské pojištění (zabezpečení)					
Výdaje na dávky celkem	18 050	20 409	19 794	18 533	19 287
Státní sociální podpora					
Výdaje na dávky celkem vč. ostat. stát. dávek na bydlení	25 201	27 980	29 252	29 639	31 328
Hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání					
Pasivní politika zaměstnanosti	1 782	2 016	3 420	4 194	5 603
Sociální péče					
Výdaje na dávky sociální péče celkem	4 112	4 175	5 188	6 644	9 268
Výdaje na dávky sociální ochrany obyvatel celkem	165 703	190 041	209 785	228 119	238 937

Státní politika zaměstnanosti

Státní politika zaměstnanosti je definována jako činnost směřující k dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách, produktivnímu využití zdrojů pracovních sil a k zabezpečení práva občanů na zaměstnání. Jejím cílem je vytváření optimálních podmínek a předpokladů pro dosažení plné, produktivní a svobodně zvolené zaměstnanosti. Právní rámec pro utváření a realizaci státní politiky zaměstnanosti je vymezen zákonem č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 9/1991 Sb., o zaměstnanosti a působnosti orgánů České republiky na úseku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, které nabýly účinnosti dnem 1. února 1991, a navazujícími právními předpisy upravujícími zejména oblast aktivní politiky zaměstnanosti.

Státní politiku zaměstnanosti zabezpečují Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a úřady práce, které zejména:

- informují občany o možnostech získání zaměstnání, odborné přípravy a rekvalifikace, a zaměstnavatele o volných zdrojích pracovních sil na jejich vyžádání,
- zprostředkovávají uchazečům o zaměstnání a zájemcům o zaměstnání, kteří mají trvalý pobyt v územním obvodu ÚP, vhodné zaměstnání.

Zprostředkováním zaměstnání se rozumí činnost zaměřená na vyhledávání vhodného zaměstnání pro občana, který se o práci uchází, a na vyhledávání zaměstnanců pro zaměstnavatele, který hledá nové pracovní síly. Součástí zprostředkování zaměstnání je též činnost informační a poradenská. Vhodným zaměstnáním se rozumí zaměstnání odpovídající zdravotnímu stavu občana, s přihlédnutím k jeho věku, kvalifikaci a schopnostem, dříve předchozí doby zaměstnání a možnosti ubytování.

Občan a společnost

Tab. č. VII/14

Vývoj základních ukazatelů evidované nezaměstnanosti od konce roku 1998 do poloviny roku 2000

	31. 12. 1998	31. 3. 1999	30. 6. 1999	30. 9. 1999	31. 12. 1999	31. 3. 2000	30. 6. 2000	30. 9. 2000
Míra nezaměstnanosti (v %)	7,5	8,4	8,4	9,0	9,4	9,5	8,7	8,8
Uchazečů o zaměstnání (v tis.)	386,9	433,3	435	469,8	487,6	493,4	451,4	458,3
Uchazeči pobírající příspěvek (v tis.)	190,4	193	181,4	201,5	206,8	190,6	157,8	168,4
Podíl uchazečů s příspěvkem (v %)	42,9	44,5	41,7	42,8	42,4	38,6	35,0	36,8
Volná pracovní místa (v tis.)	37,6	33,0	34,5	36,7	35,1	38,4	48,0	53,1
Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo (osoby)	10,3	13,1	12,6	12,8	13,9	12,9	9,4	8,6
Průměrná výše příspěvku v nezaměstnanosti ve čtvrtletí (v Kč)	2 335	2 508	2 513	2 453	2 635	2 784	2 778	2 778

Trh práce

Trh práce bývá definován jako specifický tržní subsystém, v němž jsou utvářeny podmínky zaměstnanosti včetně mezd a platů prostřednictvím nabídky a poptávky po pracovní síle. Podstatou a hlavním smyslem trhu práce je alokace práce (pracovních sil) mezi zaměstnavateli, případně mezi odvětvími nebo regiony.

Na trhu práce dochází k interakcím mezi subjekty na něm působícími, tj. mezi zaměstnanci (občany), zaměstnavateli a státem, respektive mezi jejich orgány včetně orgánů správy. Zásadní problémy trhu práce a jeho vývoje, případně problémy významně ovlivňující vývoj na trhu práce jsou řešeny jednáním, zpravidla na tripartitním základě, na regionální i centrální úrovni, zejména v Radě hospodářské a sociální dohody, na bázi konsenzu.

Stát ovlivňuje vývoj vztahů na trhu práce prostřednictvím:

- pasivní politiky zaměstnanosti, zejména stanovením podmínek a výše poskytování hmotného zabezpečení uchazečů o zaměstnání a dalších sociálních transferů nezaměstnaným,
- aktivní politiky zaměstnanosti (podpora zachování nebo vytváření stálých a dočasných nových pracovních míst, podpora zaměstnávání mladých lidí, rekvalifikace, podpora malého a středního podnikání).

Vývoj míry nezaměstnanosti

Do evidence úřadů práce se během roku 1999 přihlásilo 721 126 nových uchazečů o zaměstnání, což bylo asi o 82,5 tisíce více než v roce předchozím. Z evidence bylo vyřazeno celkem 620 421 uchazečů, z toho bylo umístěno 434 187 osob. Průměrná míra nezaměstnanosti v roce 1999 činila 8,5 procenta; vyšší byla koncem roku, kdy k 31. prosince dosáhla 9,4 procenta.

Během ledna–září 2000 se do evidence úřadů práce přihlásilo 509 872 nových uchazečů o zaměstnání, což bylo asi o 40,8 tisíce méně než ve stejném období předchozího roku. Z evidence bylo v tomto období vyřazeno celkem 539 223 uchazečů, z toho bylo umístěno 385 805 osob. Od zahájení činnosti úřadů práce v roce 1990 tak jimi prošlo více než 4,7 milionu uchazečů. Průměrná míra nezaměstnanosti za první tři čtvrtletí roku 2000 činila 9,2 procenta; nejvyšší byla v prvních měsících roku, kdy k 31. lednu dosáhla 9,8 procenta a k 29. únoru dosáhla 9,7 procenta. Ke konci listopadu roku 2000 se nezaměstnanost snížila na 8,5 procenta a počet nezaměstnaných dosáhl 442,2 tisíce osob.

Na celkovém počtu registrovaných uchazečů o zaměstnání se značnou měrou podíleli mladí lidé ve věku do 30 let (k 30. 9. 1999 – 44,9 procenta, k 31. 3. 2000 – 42,5 procenta, k 30. 6. 2000 – 40,8 procenta, k 30. 9. 2000 – 40,4 procenta).

Občan a společnost

Trvalým problémem zůstává umísťování uchazečů bez vzdělání a se základním vzděláním (jejich podíl z celkového počtu registrovaných nezaměstnaných činil k 30. 9. 2000 30,4 procenta) a vyučených (k 30. 9. 2000 39,9 procenta).

Růst počtu osob dlouhodobě nezaměstnaných, tj. osob nezaměstnaných déle než 12 měsíců, pokračoval i v roce 2000. Jejich počet vzrostl ze 144 726 na konci roku 1999 na 174 178 k 30. 9. 2000. Podíl z celkového počtu registrovaných nezaměstnaných se zvýšil za toto období z 29,7 procenta na 38,0 procenta.

Počet osob pobírajících příspěvek v nezaměstnanosti poklesl z 206 836 na konci roku 1999 na 168 420 k 30. 9. 2000. Jejich podíl tak činil 36,8 procenta (k 31. 12. 1991 72,0 procenta, k 31. 12. 1995 44,2 procenta, k 31. 12. 1996 50,1 procenta, k 31. 12. 1997 51,4 procenta, k 31. 12. 1998 49,2 procenta, k 31. 12. 1999 42,4 procenta). Průměrná výše vyplácené podpory v nezaměstnanosti v třetím čtvrtletí 2000 činila 2733 Kč.

Počet hlášených volných pracovních míst zaznamenal po výraznějším poklesu v předchozích letech v průběhu roku 2000 rostoucí tendenci, k 30. 9. 2000 dosáhl počtu 53 097.

Vývoj základních ukazatelů evidované nezaměstnanosti od konce roku 1998 do 30. 9. 2000 je patrný z tabulky.

Aktivní politika zaměstnanosti

V průběhu roku 1999 bylo vytvořeno celkem 15 445 (22 432 k 31. 10. 2000 – údaje uváděné v závorkách se vztahují k tomuto datu) míst v rámci společensky účelných pracovních míst, na které bylo umístěno 15 804 (21 980) uchazečů (v roce 1998 bylo vytvořeno celkem 8805 míst, na které bylo umístěno 8178 uchazečů). Z průměrného měsíčního počtu společensky účelných pracovních míst představovala vytvořená místa u zaměstnavatelů 78,6 procenta a individuální podnikání 21,4 procenta.

Pro uchazeče se změněnou pracovní schopností bylo v chráněných dílnách a na chráněných pracovištích vytvořeno celkem 1059 (1238) míst a na nich bylo umístěno 951 (1219) osob. Místa pro odbornou praxi absolventů škol a mladistvů byla vytvářena na dobu maximálně jednoho roku se snahou napomoci absolventům škol k trvalému zapojení do pracovního procesu (v tomto případě se nemuselo jednat o nově vytvořená místa). Nejvyšší podíl na celkovém počtu takto vytvořených míst v roce 1999 měla místa pro odbornou praxi středních školáků – 85,8 procenta, dále vysokoškoláků – 12,0 procenta a mladistvých – 2,2 procenta.

V průběhu roku 1999 bylo vytvořeno celkem 14 800 (18 271) míst v rámci veřejně prospěšných prací, na které bylo umístěno 16 069 (18 639) uchazečů (v roce 1998 bylo vytvořeno celkem 11 024 míst, na které bylo umístěno 11 905 uchazečů). Veřejně prospěšné práce byly organizovány převážně u obecních a městských úřadů, u telefonických služeb a v menší míře u charitativních organizací a církví. Jako přechodné pracovní příležitosti byly využívány zejména k umísťování obtížně umísťitelných uchazečů o zaměstnání (bez vzdělání nebo s nízkou kvalifikací, z mikroregionů se špatným dopravním spojením, dlouhodobě nezaměstnaných apod.), pro které je obtížné zprostředkovat jiné vhodné zaměstnání.

Jedním z neefektivnějších nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti byly rekvalifikace. Úřady práce pomoci rekvalifikací řešily nerovnováhu mezi kvalifikační strukturou uchazečů o zaměstnání a požadavky na kvalifikaci pracovní síly na trhu práce, a tím pomáhaly snižovat rostoucí nezaměstnanost. V průběhu roku 1999 bylo do rekvalifikací zařazeno celkem 22 136 (28 164) uchazečů (v roce 1998 15 488 uchazečů).

Průměrný podíl rekvalifikovaných žen představuje 56,7 procenta, absolventů škol a mladistvých 25,8 procenta a uchazečů se změněnou pracovní schopností 4,6 procenta.

V průběhu roku 2000 se podařilo – zejména v důsledku širšího a účinnějšího využívání nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti – výrazně zpomalit nárůst nezaměstnanosti (k 31. 8. 2000 stagnovala míra nezaměstnanosti na úrovni, která byla dosažena k 31. 8. 1999, tzn. na 9,0 procenta); k 31. 10. 2000 činila dokonce 8,5 procenta, tj. o 0,4 procenta méně než k 31. 10. 1999.

Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti

Podstatou aktivní politiky zaměstnanosti je stimulace zaměstnavatelů k vytváření (nových) pracovních míst a k jejich zachování. Zároveň tato politika působí svými nástroji jako prevence proti vzniku nebo zvyšování nezaměstnanosti. V souladu s platnými právními předpisy o zaměstnanosti mohou být zaměstnavatelům včetně

Občan a společnost

osob samostatně výdělečně činných (na základě písemných dohod uzavíraných jednotlivými zaměstnavateli s úřady práce v okresech) poskytované příslušným úřadem práce (ÚP) finanční příspěvky nebo dotace za podmínek a v rozsahu vymezeném těmito předpisy. Na uvedené příspěvky a dotace není právní nárok, jsou proto poskytovány jen v intencích konkrétních dohod uzavřených zaměstnavatelem s ÚP. Obsahové a formální náležitosti těchto dohod jsou zpravidla stanoveny v obecně závazných právních předpisech o zaměstnanosti. Jde především o výši a způsob poskytování příspěvků a dotací, případně splátkování, a též o klauzuli, že zaměstnavatel vrátí ÚP úměrnou část poskytnutého příspěvku nebo dotace podle míry neplnění dohody zaměstnavatelem.

V souvislosti se zřizováním společensky účelných pracovních míst může ÚP podle vyhlášky č. 35/1997 Sb. zaměstnavateli poskytnout:

- návratnou finanční výpomoc,
- dotaci na úhradu mezd (platů) a jejich náhrad včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na všeobecné zdravotní pojištění, kterou může ÚP hradit pouze po dobu, kdy je účelné pracovní místo obsazeno uchazečem o zaměstnání, nejdéle však 24 měsíců,
- dotaci na úhradu úroků z úvěrů,
- jinou účelově určenou dotaci.

ÚP mohou na základě § 6a zákona o zaměstnanosti uzavírat se zaměstnavateli, kteří zabezpečují absolventům středních a vysokých škol v pracovním poměru odbornou praxi (§ 144 zákoníku práce) nebo zabezpečují získání kvalifikace mladistvým pracovníkům (§ 144 odst. 1 zákoníku práce), dohody o plné nebo částečné úhradě nákladů spojených s touto činností. V praxi jde především o plnou nebo částečnou úhradu mezd (platů) těchto zaměstnanců, respektive mzdových nákladů na tyto zaměstnance.

Vláda svým usnesením ze dne 26. června 2000 č. 660 k realizaci usnesení vlády z 3. dubna 2000 č. 325, o Opatřeních ke zvýšení zaměstnanosti absolventů škol mj. souhlasila:

- se zabezpečením rekvalifikace – stáže – absolventů škol,
- s dočasným přidělením absolventů škol k výkonu práce do rozpočtových a příspěvkových organizací,
- s příspěvkem na úhradu administrativních a personálních nákladů zaměstnavateli, který zabezpečuje odbornou praxi absolventů škol formou dočasného přidělení k výkonu práce v rozpočtových a příspěvkových organizacích podle § 38 odst. 4 zákoníku práce.

Národní plán zaměstnanosti

Národní plán zaměstnanosti se stal základním instrumentem státní politiky zaměstnanosti. Byl vypracován v intencích metodiky Evropské unie, je zaměřen na oživení hospodářského růstu, zvýšení konkurenční schopnosti české ekonomiky, kvalifikace a zaměstnatelnosti pracovní síly. Je vyjádřením střednědobé strategie politiky zaměstnanosti ve změnách podmínek trhu práce, klade si za cíl napomoci koordinaci vládní hospodářské, regionální, sociální a vzdělávací politiky s politikou zaměstnanosti.

Opatření Národního plánu zaměstnanosti jsou rozpracována do čtyř hlavních priorit (pilířů), kterými jsou:

- zlepšení předpokladů a schopností občana uplatnit se na trhu práce (být zaměstnan), respektive být přijat do vhodného zaměstnání a setrvat v něm,
- stimulace rozvoje podnikatelských aktivit a podnikání,
- zvýšení flexibility trhu práce z hlediska zaměstnavatelů i zaměstnanců (při zajištění odpovídající úrovně ochrany práv zaměstnanců),
- zajištění rovných příležitostí, spočívající zejména v prevenci diskriminace nebo odstranění diskriminace v přístupu k zaměstnání či k podnikání.

Jádrem Národního plánu zaměstnanosti jsou v současné době opatření pilíře č. 2, především účinné uplatňování systému investičních pobídek, vytváření průmyslových zón a zlepšování podmínek pro malé a střední podnikání. Velmi významným počinem je také vytvoření předpokladů pro realizaci revitalizace firem.

Zprostředkování zaměstnání za úhradu

Vedle bezplatného zprostředkování zaměstnání úřady práce umožňuje § 5 zákona o zaměstnanosti od 1. října 1999 vykonávat zprostředkování zaměstnání za úhradu i za účelem dosažení zisku. Zprostředkování za-

Občan a společnost

městnání mohou provádět právnické nebo fyzické osoby, pokud mají k takové činnosti povolení MPSV ČR. Povolení ke zprostředkování zaměstnání se vydává na základě žádosti právnické nebo fyzické osoby. Při splnění stanovených podmínek vydá MPSV ČR žadateli povolení na dobu tří let, žádat o něj je možno opakovaně. Správní poplatky za vydání povolení ke zprostředkování zaměstnání jsou nově zavedeny od 1. října 1999. Zákon č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění zákona č. 167/1999 Sb., obsahuje v části I přílohy v položce 22 ustanovení, podle kterého vydání povolení ke zprostředkování zaměstnání správním orgánem – MPSV ČR – podléhá správnímu poplatku. Zákon rozlišuje podle obsahu povolení ke zprostředkování zaměstnání tři skupiny a rozlišuje pod písm. j), k) a l) z toho vyplývající výši poplatků.

Poplatky jsou vybírány nikoliv za žádost o povolení, ale až za vydání povolení ke zprostředkování zaměstnání a činí při:

- zprostředkování zaměstnání cizincům v České republice 10 tisíc Kč,
- zprostředkování zaměstnání do zahraničí 10 tisíc Kč,
- zprostředkování zaměstnání v České republice 1 tisíc Kč.

Za cizince je ze zákona považována taková osoba, která potřebuje k výkonu práce na území České republiky povolení k zaměstnání podle zákona o zaměstnanosti.

Zaměstnávání cizinců

Cizinci mohou na území ČR vykonávat zaměstnání jen tehdy, jestliže jim bylo uděleno povolení k zaměstnání a povolení k pobytu, pokud zákon nestanoví jinak; povolení k zaměstnání vydávají úřady práce v intencích zákona.

Podle zákona č. 167/1999 Sb. se povolení k zaměstnání vydává nejdéle na dobu 1 roku; o toto povolení lze žádat opakovaně. Výjimky upravuje zákon.

Novela zákoníku práce

Dnem 1. ledna 2001 nabývá účinnosti novela zákoníku práce (zákon č. 155/2000 Sb.), která se zabývá těmito okruhy problémů:

- stanoví zákaz diskriminace v pracovních vztazích i v odměňování a porušování zásady rovnosti v zaměstnání,
- upravuje pravidla pro zřizování rad zaměstnanců, které budou umožňovat komunikaci zaměstnavatele se zaměstnanci, případně projednání zákonem stanovených otázek,
- zavádí liberalizaci do pracovní doby tím, že dává zaměstnavatelům větší možnosti pro úpravu pracovní doby,
- zpřísňuje povinnosti zaměstnavatele na úseku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci,
- zvyšuje ochranu zaměstnanců při propouštění ze zaměstnání,
- zvýhodňuje zaměstnance např. tím, že stanoví zákaz vysílání na pracovní cesty, umožňuje mužům pečovat o děti zavedením rodičovské dovolené, zvyšuje odstupné,
- zkracuje obsah pracovních smluv.

Pracovní smlouva

Nejdůležitější práva a povinnosti v pracovním poměru by zaměstnavatel a zaměstnanec měli uvést v pracovní smlouvě, kterou je zaměstnavatel povinen písemně uzavřít s každým zaměstnancem. Pracovní smlouva je nejčastějším způsobem vzniku pracovního poměru. Novela zákoníku práce přináší s účinností od 1. ledna 2001 podstatné změny v jejím obsahu.

Zaměstnavatel je povinen zaměstnance písemně informovat o právech a povinnostech vyplývajících z pra-

Občan a společnost

covního poměru, jestliže tyto informace neobsahuje pracovní smlouva. Ty musí obsahovat např. jméno (název) a sídlo zaměstnavatele, bližší označení druhu a místa výkonu práce, nárok na dovolenou, údaj o mzdě a způsobu odměňování, stanovení týdenní pracovní doby a její rozvržení apod. Tuto povinnost musí zaměstnavatel splnit nejpozději do jednoho měsíce od vzniku pracovního poměru, a to i v případě změn těchto údajů.

Písemnou informaci musí dát zaměstnavatel zaměstnanci i tehdy, nebyla-li pracovní smlouva vůbec sjednána, např. pracuje-li zaměstnanec jen podle ústního dojednání. Tuto povinnost může zaměstnavatel splnit i tím, že odkáže zaměstnance na příslušný právní předpis, ovšem jen v údajích, které se týkají dovolené, výpovědní doby, stanovení týdenní a rozvržení pracovní doby. Tuto povinnost nemá při sjednání pracovního poměru na dobu kratší než jeden měsíc.

Konkurenční doložka

Novela zákoníku práce umožňuje v 29 odst. 2 zákoníku práce uvést do smlouvy závazek, podle něhož zaměstnanec nebude po stanovenou dobu (nejdéle do jednoho roku po skončení pracovního poměru) vykonávat pro jiného zaměstnavatele nebo na vlastní účet činnost, která je předmětem činnosti zaměstnavatele, nebo jinou činnost soutěžní povahy. Za porušení tohoto závazku může být sjednána přiměřená smluvní pokuta. Podmínkou platnosti je, že závazek zaměstnance je písemný.

Za konkurenci budou považovány např. i dohoda o provedení práce, činnost podle živnostenského listu, výdělek podle občanského zákoníku, tedy každá výdělečná činnost (konkurenční nebo soutěžní jednání) ve stejném předmětu činnosti, jaký má zaměstnavatel, u něhož je zaměstnanec v pracovním poměru.

Odchodné

Novela zákoníku práce zavádí od 1. ledna 2001 novou možnost sjednání odchodného, které může zaměstnanec dostat současně s odstupným. Tato výhoda však bude platit pouze pro zaměstnance, u nichž pracovní poměr vzniká jmenováním nebo volbou. Především se tedy jedná o manažery, vedoucí zaměstnance, statutární zástupce apod. Odchodné může být sjednáno pro případ, že vedoucí zaměstnanec bude z funkce odvolán. Podmínkou však je, že byla zároveň sjednána konkurenční doložka. Odchodné se může dohodnout i ústně nebo v jakékoliv smlouvě, ale pro praxi bude vhodné a účelné je sjednávat současně s konkurenční doložkou písemně a v pracovní smlouvě.

Výše odchodného není v novele zákoníku práce stanovena ani se neomezuje a bude záležet na vzájemné dohodě mezi vedoucím zaměstnancem a zaměstnavatelem.

Komunikace se zaměstnavatelem

Komunikaci se zaměstnavatelem budou i nadále podle novely zákoníku práce zajišťovat příslušné odborové orgány. S ohledem na mezinárodní právní dokumenty (směrnice EU, Evropská sociální charta RE) a v souvislosti s klesající odborovou organizovaností bude komunikace mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci nově probíhat prostřednictvím rad zaměstnanců a evropské rady zaměstnanců, a to v rozsahu požadovaném zmíněnými mezinárodními právními dokumenty. U zaměstnavatelů působících na území České republiky přichází rady zaměstnanců v úvahu pouze v případech, kdy u zaměstnavatele nepůsobí odborová organizace. U zaměstnavatelů působících ve více členských zemích Evropské unie a splňujících zákonem stanovené podmínky se zřijují evropské rady zaměstnanců bez ohledu na skutečnost, zda u zaměstnavatelů odborové organizace působí, či nikoli. Tyto rady však jednají jen v rozsahu a za podmínek stanovených zákonem.

Rovné zacházení se zaměstnanci

Novela zákoníku práce stanoví zásadu rovného zacházení zaměstnavatelů se všemi zaměstnanci při jejich přijímání do zaměstnání, v pracovních podmínkách, odměňování za práci, odborné přípravě i v možnostech povýšení.

Občan a společnost

Z této zásady vyplývá i zákaz jakékoliv diskriminace z důvodů spočívajících v zákonem stanovených diskriminačních znacích. Nová právní úprava je plně v souladu s Úmluvou MOP č. 111 o zákazu diskriminace v zaměstnání a povolání. Za diskriminaci však nelze považovat omezení, která vyplývají z předpokladů a požadavků pro výkon konkrétní práce, jestliže jejich splňování představuje rozhodující nezbytnou podmínku pro výkon této práce, či z důvodu bezpečnosti práce a ochrany zdraví zaměstnance.

Sexuální obtěžování na pracovišti

V souladu s principy rovnosti mužů a žen v pracovněprávních vztazích je třeba považovat za ponižování lidské důstojnosti i takové sexuální chování na pracovišti, které je nevitáné, nevhodné nebo urážlivé, čímž vytváří nepřátelskou atmosféru na pracovišti, nebo které může být druhým účastníkem pracovněprávního vztahu oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí, která ovlivňují výkon práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů. Nežádoucí sexuální chování se může týkat jak zaměstnanců ve stejném funkčním postavení, tak i zaměstnanců ve vztahu vzájemné podřízenosti.

Ochrana zaměstnanců a vynutitelnost pracovního práva

V zájmu zvýšení ochrany zaměstnanců a zlepšení vynutitelnosti jednotlivých ustanovení pracovněprávních předpisů se stanoví, že zaměstnavatel nesmí přímo či nepřímo postihovat nebo znevýhodňovat zaměstnance z toho důvodu, že se zákonným způsobem domáhá svých práv a nároků vyplývajících z pracovněprávních vztahů, ať již formou stížnosti nebo cestou soudního sporu.

Dojde-li v pracovněprávních vztazích k porušování práv či povinností vyplývajících z rovného zacházení s muži a ženami nebo k ponižování lidské důstojnosti, má postižený zaměstnanec právo se domáhat, aby zaměstnavatel upustil od tohoto porušování nebo jednání, aby odstranil následky tohoto porušování nebo jednání a aby zaměstnanci bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Pokud v konkrétním případě nebude postačující upuštění od nežádoucího chování nebo jednání, protože byla ve značné míře snížena důstojnost zaměstnance nebo jeho vážnost na pracovišti, má zaměstnanec právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. O výši náhrady bude rozhodovat soud.

Pracovní doba

Zákoník práce nově stanoví v § 83a pracovní dobu nejvýše 40 hodin týdně a její délka se řídí charakterem pracoviště nebo věkem zaměstnanců. U zaměstnanců:

- pracujících v podzemí při těžbě uhlí, rud a nerudných surovin, v důlní výstavbě a na báňských pracovištích geologického průzkumu činí nejvýše 37,5 hodiny týdně,
- s třísměnným a nepřetržitým pracovním režimem činí nejvýše 37,5 hodiny týdně,
- s dvousměnným pracovním režimem činí nejvýše 38,75 hodiny týdně,
- mladších 16 let činí nejvýše 30 hodin týdně s tím, že pracovní doba v jednotlivých dnech nesmí přesáhnout 6 hodin.

Nerovnoměrné rozvržení pracovní doby

Nedovoluje-li povaha práce nebo podmínky provozu, aby pracovní doba byla rozvržena rovnoměrně na jednotlivé týdny (84 odst. 2), může zaměstnavatel po projednání s příslušným odborovým orgánem (pokud u zaměstnavatele existuje) rozvrhnout pracovní dobu nerovnoměrně na určité období sjednané v kolektivní smlouvě. Tento rozvrh pracovní doby může též dohodnout se zaměstnancem. Týdenní pracovní doba bez práce přesčas nesmí u nerovnoměrného rozvržení pracovní doby překročit v průměru stanovenou týdenní pracovní dobu za období, které může činit nejvýše 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích.

Z důvodu bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců a jejich chráněných zájmů se omezuje délka směny (části stanovené týdenní pracovní doby) na 12 hodin.

Občan a společnost

Nově se zařazuje povinnost zaměstnavatele stanovit písemně rozvrh nerovnoměrného rozvržení pracovní doby a seznámit s tím zaměstnance nejpozději 2 týdny před začátkem období, na něž je pracovní doba nerovnoměrně rozvržena.

Přestávky v práci

Podle současné právní úpravy se započítává do pracovní doby přestávka na jídlo a oddech, od 1. ledna 2001 se však započítávat nebude. Tím se stanovená týdenní pracovní doba zkrátí o 2,5 hodiny. Jde pouze o změnu formální, v důsledku níž nedojde ke zhoršení postavení zaměstnanců, protože přechodné ustanovení současně stanoví, že v důsledku nezapočítávání přestávek na jídlo a oddech do pracovní doby nesmí dojít ke snížení mzdy.

Pracovní pohotovost

Podmínkou pracovní pohotovosti je předpoklad výkonu neodkladné práce mimo rámec pracovní doby zaměstnance. Zaměstnavatel může se zaměstnancem dohodnout pracovní pohotovost na pracovišti v kalendářním roce v rozsahu nejvýše 400 hodin. Může s ním však dohodnout pohotovost také na jiném místě. V rámci dohodnuté pracovní pohotovosti může zaměstnavatel zaměstnanci pracovní pohotovost nařídit. V podnikové kolektivní smlouvě lze snížit rozsah pracovní pohotovosti na pracovišti, případně stanovit její rozsah na jiném, se zaměstnancem dohodnutém místě.

Práce přesčas

Nařízená práce přesčas nesmí u zaměstnance činit více než 8 hodin v jednotlivých týdnech a 150 hodin v kalendářním roce. Do počtu hodin nejvýše přípustné práce přesčas v roce se nezahrnují práce přesčas, za které bylo zaměstnanci poskytnuto náhradní volno.

Období, ve kterém práce přesčas nesmí překročit v průměru 8 hodin týdně, může být v kolektivní smlouvě nebo na základě dohody zaměstnance se zaměstnavatelem stanoveno u rovnoměrného rozvržení pracovní doby nejvýše na 4 kalendářní měsíce po sobě jdoucích a u nerovnoměrného rozvržení pracovní doby nejvýše na 6 kalendářních měsíců po sobě jdoucích. V kolektivní smlouvě lze stanovit období, ve kterém práce přesčas nesmí v průměru překročit 8 hodin týdně, až na 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích.

Pro každého zaměstnance se stanoví maximální a nepřekročitelný limit 8 hodin práce přesčas za týden (případně v průměru). V kalendářním roce tak může maximální doba výkonu práce přesčas činit 416 hodin. Po odečtení nařízené práce přesčas v rozsahu 150 hodin zůstává maximálně 266 hodin práce přesčas, jejíž výkon musí být se zaměstnancem dohodnut. Zmocnění pro úřady práce k povolování výjimek pro dohodnutou práci přesčas bylo zrušeno.

Odstupné

Odstupné představuje dvojnásobek průměrného výdělku a zaměstnanci na něj mají při splnění podmínek právní nárok, ať pracují v podnikatelské nebo nepodnikatelské sféře. V kolektivní smlouvě nebo ve vnitřním předpisu je možné zvýšit odstupné o další násobky průměrného výdělku. Je rovněž možné stanovit další podmínky, za nichž zaměstnanci přísluší zvýšené odstupné. Vyšší odstupné může být sjednáno v kolektivní smlouvě nebo ve vnitřním předpisu např. i v rozpočtových organizacích, obcích, orgánech státní správy apod.

Dovolená

Dovolená na zotavenou

Od 1. ledna 2001 bude výměra dovolené na zotavenou jednotná – 4 kalendářní týdny – kromě zaměstnanců nepodnikatelských subjektů (nárok na 5 týdnů) a podnikatelských subjektů, které mohou základní výměru dovolené prodloužit v kolektivní smlouvě nebo ve vnitřním předpisu (délka je neomezená).

Rodičovská dovolená

Novela zákoníku práce zavádí tzv. rodičovskou dovolenou. Nárok na ni z důvodu péče o dítě do tří let věku může vzniknout jak matce, tak i otci dítěte či oběma současně. Stejnou možnost budou mít i osoby, které dítě převzaly do své péče. Za tuto dovolenou se neposkytuje náhrada mzdy.

Občan a společnost

Zaměstnavatel bude povinen poskytnout rodičovskou dovolenou matce dítěte v rozsahu, o jaký požádá, po skončení mateřské dovolené (mateřská dovolená se poskytuje dosud v délce 28, případně 37 týdnů). Rodičovská dovolená v tomto případě nahradí dosavadní další mateřskou dovolenou. To znamená, že matka dítěte bude do 28 týdnů čerpat mateřskou dovolenou a do uplynutí 3 let věku dítěte rodičovskou dovolenou. Otec dítěte může čerpat rodičovskou dovolenou již od narození dítěte, nejdéle však do 3 let věku dítěte.

Ochrana zaměstnanců před propouštěním

Směrnice EU požadují detailnější úpravu vztahů a účinnější formy spolupráce mezi zaměstnavateli a odbory a mezi zaměstnavateli a úřady práce při uskutečňování strukturálních a organizačních změn, v důsledku kterých dojde k uvolnění zaměstnanců. Novela proto uvádí podrobnější pravidla vzájemné informovanosti a komunikace mezi zaměstnavatelem a odborovou organizací a zpřesňuje povinnosti zaměstnavatele ve vztahu k úřadu práce a k odborovému orgánu v období, než u zaměstnavatele dojde ke kolektivnímu uvolňování zaměstnanců. K tomu dochází v případech, kdy zaměstnavatel skončil v období 30 kalendářních dní z organizačních důvodů pracovní poměr (§ 46 odst. 1 písm. a) až c) zákoníku práce) nejméně s 10 zaměstnanci, zaměstnával-li od 20 do 100 zaměstnanců, nebo s 10 zaměstnanci, zaměstnával-li od 101 do 300 zaměstnanců a s 30 zaměstnanci, jestliže zaměstnává více než 300 zaměstnanců.

Zaměstnavatel je před uskutečněním hromadného propouštění (dáním výpovědi) povinen včas, nejpozději 30 dnů před dáním výpovědi jednotlivým zaměstnancům, o svém záměru písemně informovat příslušný odborový orgán nebo radu zaměstnanců a zahájit s nimi jednání o možnostech zabránění hromadného propouštění, případně zmírnění jeho nepříznivých následků pro zaměstnance.

O zamýšlených opatřeních a záměrech je zaměstnavatel povinen rovněž písemně informovat příslušný úřad práce a uvést zejména důvody propouštění, období a hlediska pro propouštění apod.

Nepovedou-li jednání se zástupci zaměstnanců k dohodě, může zaměstnavatel přikročit k rozvázání pracovního poměru výpovědí. Ještě před tím však musí doručit úřadu práce písemnou zprávu o svém rozhodnutí o hromadném propouštění a o výsledcích jednání. Současně uvede celkový počet zaměstnanců a počet a strukturu zaměstnanců, jichž se hromadné propouštění týká. Pracovní poměr zaměstnance může skončit výpovědí nejdříve po uplynutí doby 30 dnů od prokazatelného doručení písemné zprávy příslušnému úřadu práce.

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci

Hlavním cílem novely zákoníku práce na úseku zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci je předcházet nebo omezovat rizika ohrožující životy a zdraví zaměstnanců při práci.

Zaměstnavatel je povinen vyhledávat rizika, zjišťovat jejich příčiny a zdroje a přijímat opatření k jejich odstranění. K tomu je povinen pravidelně kontrolovat úroveň bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zejména stav technické prevence a úroveň rizikových faktorů pracovních podmínek a dodržet metody a způsob zjištění a hodnocení rizikových faktorů.

Nelze-li rizika odstranit, je zaměstnavatel povinen je vyhodnotit a přijmout opatření k omezení jejich působení tak, aby ohrožení bezpečnosti a zdraví zaměstnanců bylo minimalizováno.

V novém ustanovení 135 zákoníku práce se zpřesňuje rozsah povinností zaměstnanců v bezpečnosti a ochraně zdraví při práci.

System bezpečnosti práce

Působnost, úkoly a oprávnění orgánů a organizací státního odborného dozoru upravuje zákon č. 174/1968 Sb. ve znění zákonů č. 575/1990 Sb., č. 159/1992 Sb., č. 47/1994 Sb., č. 71/2000 Sb. a č. 124/2000 Sb.

Orgány Státního odborného dozoru jsou Český úřad bezpečnosti práce a inspektoráty bezpečnosti práce.

Občan a společnost

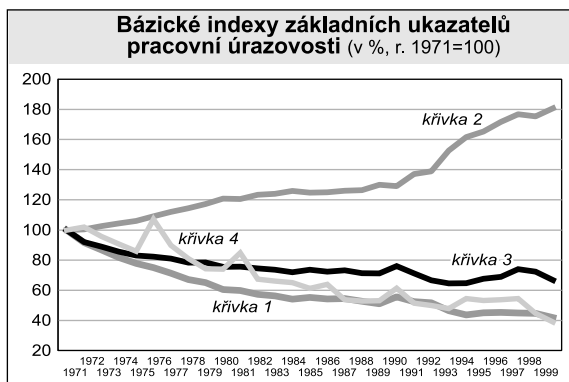
SOD nad bezpečností vyhrazených technických zařízení vykonávají organizace Státního odborného dozoru (v současné době ITI Praha).

Český úřad bezpečnosti práce je podřízen Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR, které je ústředním orgánem státní správy i na úseku bezpečnosti práce.

Působnost orgánů a organizací SOD se vztahuje na všechny právnické osoby a na fyzické osoby provozující podnikatelskou činnost, pokud jde o provozování této činnosti, s výjimkou činností, pracovišť a technických zařízení vyjmutých jmenovitě odstavcem (2) § 3 citovaného zákona.

Základní údaje o pracovní úrazovosti v ČR, náklady a ztráty

Graf č. VII/3

Vývoj pracovní úrazovosti v ČR od roku 1971, ilustrovaný základními ukazateli, je uveden v grafu č. VII/3.

Nejvyšší hodnoty četnosti pracovních úrazů trvale vykazují tyto kategorie ekonomických činností: zemědělství, myslivost a lesní hospodářství; stavebnictví a zpracovatelský průmysl.

Důsledky pracovních úrazů pro ekonomiku jsou zřejmé z odhadu průměrných nákladů a ztrát s pracovní úrazovostí souvisejících.

Náklady a ztráty vyvolané pracovními úrazy a nemocemi z povolání je možno chápat buď

ve smyslu reálných peněžních výdajů (výdajů), nebo ve smyslu nákladů pojatých jako v budoucnu ztracený alternativní užitek (ztráty nevyužitých možností). Za ztráty jsou přitom považovány takové hospodářské úbytky vyjádřené v penězích, které nejsou ve vymezeném systému nikým jiným nahrazeny.

Proto byly do nákladů a ztrát zahrnuty i ztráty na hrubém domácím produktu jako ztracený potenciální užitek (nevytvořený hrubý domácí produkt). Trochu polemická ztráta na hrubém domácím produktu pro invaliditu a smrt postižených pracovními úrazy a nemocemi z povolání představuje zhruba 3,5 miliardy Kč.

Náklady a ztráty vyvolané pracovními úrazy a nemocemi z povolání zaznamenanými v roce 1998 představují tedy nejen výdaje a náklady vzniklé těmito událostmi v roce jejich vzniku, ale i výdaje a náklady, které v je-

Tab. č. VII/15

Průměrné náklady a ztráty (v Kč)

	1993	1996	1998*)
Na jeden pracovní úraz	59 110	103 530	170 440
Na jeden těžký pracovní úraz	53 430	88 510	159 780
Na jeden smrtelný pracovní úraz	2 633 880	5 724 820	8 047 080
Na jednu nemoc z povolání	423 540	748 990	1 046 960

Pozn.: *) poslední dostupná čísla

Občan a společnost

jich důsledku budou vznikat i v dalších letech (výplaty náhrad škod po skončení pracovní neschopnosti, výplaty důchodů, poskytování úhrad zdravotní péče a v budoucnu ztracený potenciální užitek – nevytvořený hrubý domácí produkt).

Nebudeme-li přihlížet k hrubému domácímu produktu, který nebyl vytvořen v důsledku invalidity a smrti postižených pracovními úrazy nebo nemocemi z povolání, potom souhrn těmito událostmi vyvolaných nákladů a ztrát představuje 0,9 procenta hrubého domácího produktu vytvořeného v roce 1998 v běžných cenách. S přihlédnutím k nevytvořenému hrubému domácímu produktu by to představovalo 1,2 procenta. V roce 1996 tyto ztráty tvořily 0,5 procenta hrubého domácího produktu vytvořeného v roce 1996 a s přihlédnutím k nevytvořenému hrubému domácímu produktu by to bylo 0,8 procenta.

Náklady a ztráty vyvolané v roce 1998 v ČR pracovními úrazy a nemocemi z povolání představují zhruba 21,5 miliardy Kč. Z toho největší část (19 miliard Kč) připadá na pracovní úrazy. Menší část (2,4 miliardy Kč) tvoří náklady a ztráty vyvolané nemocemi z povolání.

Přijetí pravidel EU

Pro volný pohyb pracovních sil v rámci členských zemí EU nestačí pouze sjednotit technické předpisy, ale je nutné sjednotit i předpisy upravující pracovní podmínky, jinými slovy – bezpečnost práce. Z tohoto důvodu a také vzhledem k sociální dimenzi Evropské unie se bezpečnosti práce věnuje značná pozornost, a to do té míry, že základní dokument Evropské unie „Římská smlouva“ byl rozšířen tzv. Jednotným evropským aktem o čl. 100a a 118a. Zatímco čl. 100a se týká harmonizace technických předpisů, čl. 118a se týká oblasti bezpečnosti práce a v podstatě říká, že:

- oblastí bezpečnosti a ochrany zdraví při práci je nutno věnovat zvláštní pozornost s cílem vyrovnat podmínky v této oblasti v jednotlivých členských zemích při zachování již dosažených zlepšení,
- Rada vydává směrnice, určující minimální požadavky, s přihlédnutím k podmínkám a technickým normám v jednotlivých státech,
- členským státům nic nebrání, aby zachovaly přísnější opatření na ochranu pracovních podmínek,
- vydávané směrnice nesmějí bránit vytváření a rozvoji malých a středních podniků.

Bezpečnost práce je součástí kapitoly 13 „Sociální politika a zaměstnanost“ a screening této kapitoly proběhl v Bruselu na přelomu listopadu a prosince 1998. Během screeningu bylo konstatováno, že značnou část komunitárního práva v oblasti bezpečnosti práce již ČR implementovala, že zbývající část včlenění do svého práva do doby svého vstupu do EU a že ČR nebude požadovat pro tuto oblast žádný odklad platnosti.

Jednotlivé směrnice, které stanovují požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví při práci, byly přeloženy, podrobeny právní analýze a ustanovení, která v našich právních předpisech chybí, jsou postupně implementována.

Mezinárodní sociální smlouvy

Evropská sociální charta

Evropská sociální charta Rady Evropy (ESCh) z roku 1961, která vstoupila v platnost pro Českou republiku 6. prosince 1999 po schválení Parlamentem ČR, je na evropské úrovni považována za nejvýznamnější dokument týkající se sociálních práv. Ve svých ustanoveních se zabývá několika skupinami práv, právy spojenými s ochranou práce a pracovních podmínek, ochranou stanovených skupin obyvatelstva (ženy, děti, osoby s postižením) a sociální ochranou celé populace (právo na sociální zabezpečení, sociální pomoc apod.). Velmi významnou součástí ESCh je oblast pracovních podmínek, a to proto, že právě u úpravy pracovních podmínek jsou v samotném textu smlouvy obsažena velmi konkrétní pravidla, která je smluvní stát povinen zachovávat. Souladu právní úpravy a praxe s požadavky Evropské sociální charty lze dosáhnout prostřednictvím legislativní právní úpravy nebo kolektivních smluv, případně kombinací obojího.

Občan a společnost

Evropský zákoník sociálního zabezpečení a Protokol k Evropskému zákoníku sociálního zabezpečení

Jedná se o mnohostranné mezinárodní smlouvy uzavřené v rámci Rady Evropy 16. dubna 1964. Obě smlouvy vstoupily v platnost 17. března 1968, po uložení třetí ratifikační listiny. Parlamentem ČR byly ratifikovány v srpnu 2000.

Zákoník a Protokol jsou nejvýznamnějšími dokumenty Rady Evropy v oblasti stanovování minimálních standardů sociálního zabezpečení. Nejde o smlouvu reciproční, jakou je např. Evropská sociální charta, jejímž cílem je zajistit příslušníkům ostatních smluvních stran stejnou ochranu jako vlastním státním příslušníkům. Cílem Zákoníku je, aby jeho smluvní strany zachovávaly vůči stanoveným skupinám osob takovou ochranu, která odpovídá minimálním standardům stanoveným Zákoníkem.

Vedle stanovování minimálních standardů se Rada Evropy zabývá také koordinací systémů sociálního zabezpečení – např. v rámci Prozatímních dohod o sociálním zabezpečení a Evropské úmluvy o sociálním zabezpečení.

Prozatímní dohody o sociálním zabezpečení

Jde o dvě mnohostranné úmluvy přijaté v Radě Evropy v roce 1953. Jejich cílem bylo, aby jednotlivé státy (do doby přijetí komplexní mezinárodní úpravy – odtud samotný název dohod jako prozatímních dokumentů) zajistily i státním příslušníkům ostatních zemí stejná práva v oblasti sociálního zabezpečení, jaká přiznávají svým občanům. Jde přitom nejen o práva vyplývající z národních zákonů, ale i o práva založená mezinárodními smlouvami mezi smluvními státy. Prvá z Prozatímních dohod (označovaná v pořadí číslování evropských smluv jako č. 12) stanoví rovnost nakládání v oblasti důchodů, druhá pak (č. 13) při nemoci, mateřství, úmrtí, pracovních úrazech, nezaměstnanosti a poskytování rodinných přídatků.

Prozatímními dohodami jsou v současné době vázány: Belgie, Kypr, Dánsko, Francie, Německo, Řecko, Island, Irsko, Itálie, Litva, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie a Turecko.

Prozatímní dohody Rady Evropy schválil Parlament ČR v květnu 2000 a následně je ratifikoval prezident Václav Havel. Pro ČR dohody vstoupily v platnost dnem 1. října 2000.

Nově přijaté úmluvy

Haagská úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodních adopcích. Tato úmluva ratifikovaná PČR koncem roku 1999 značně zjednoduší adopce českých dětí do zahraničí a dětí z ciziny do českých rodin.

Úmluva MOP o soukromých agenturách práce a Listina o změně ústavy MOP (Ratifikovány PČR v roce 1999)

Úmluvy Mezinárodní organizace práce, ratifikované v roce 2000:

- č. 135 o ochraně zástupců zaměstnanců – z roku 1971
- č. 144 o tripartitních konzultacích (mezinárodní pracovní normy) – z roku 1976
- č. 150 o správě práce (úkoly, oprávnění a organizace) – z roku 1978
- č. 176 o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci v dolech – z roku 1995

Bilaterální smlouvy

V roce 1999 byly dojednány a vládou ČR schváleny **dvoustranné smlouvy o sociálním zabezpečení** s těmito státy: Izraelem, Litvou, Rakouskem, Kypr, Bulharskem a Chorvatskem; tři z těchto smluv byly se zahraničními partnery podepsány (s Rakouskem, Chorvatskem a Kypr) a čtyři již byly schváleny Parlamentem ČR (s Litvou, Kypr, Bulharskem a Chorvatskem). V roce 2000 byla dokončena a vládou ČR schválena Smlouva o sociálním zabezpečení s Lucemburskem.

Občan a společnost

Na úseku vzájemného zaměstnávání byly v roce 1999 sjednány a vládou ČR schváleny **dohody o vzájemném zaměstnávání a o výměně stážistů** s Rakouskem, Bulharskem, Lucemburskem, Maďarskem a Mongolskem. Většina těchto smluv (s výjimkou Rakouska) již byla podepsána se zahraničními partnery.

Zdravotnictví

Resort zdravotnictví se 9. února 2000 dočkal osmého ministra, druhého z řad sociálních demokratů. Stal se jím Bohumil Fišer, který přišel z Brna, kde řídil Fyziologický ústav. Nový ministr obnovil komunikaci se zástupci profesních a odborových organizací, kterou jeho předchůdce Ivan David zcela rozložil. Zlepšil vztah s poslanci a senátory. Fišer se také rozhodl vylepšit platovou situaci zdravotníků. Doporučil ředitelům ministerstvem řízených nemocnic a prostřednictvím zdravotních radů i okresním nemocnicím, aby k 1. říjnu 2000 zvýšili platy zdravotnickému personálu v průměru o deset procent tarifního platu, což se také ve většině nemocnic nakonec stalo, i když leckde se značnými problémy a na nátlak lékařských odborů. Za vlídným Fišerovým chováním se však také skrývaly rozsáhlé personální změny na ministerstvu, kterých za první tři měsíce udělal tolik, že za ním zaostal i jeho předchůdce David. Fišer stihl vyměnit na vedoucích místech svého úřadu sedmáct lidí, vyhlásil výběrová řízení na funkci ředitele několika nemocnic a léčebných ústavů.

Legislativní aktivity

Zpočátku byl ministr Fišer v Parlamentu ČR úspěšný – byl schválen jím předložený zákon na ochranu veřejného zdraví, novela zákona o léčivech, zákon o zdravotnických prostředcích a novela zákona o návykových látkách. Později se mu již nedařilo. Návrh zákona o odborné způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání, který měl poprvé řešit např. otázku celoživotního vzdělávání lékařů a vztah vědeckého a profesního vzdělávání na vysokých školách, mu poslanci zamítli v prvním čtení.

Fišer také s posvícením ČSSD oznámil, že původní záměr vypracovat jeden zákon o zdravotní péči jako právní normu kodexového typu byl změněn. Navrhl rozčlenit tuto problematiku do několika dílčích zákonů: do zákona o zdravotní péči, zákona o zdravotnickém zařízení, zákona o transplantacích a zákona o státní správě a samosprávě v oblasti zajišťování zdravotní péče. Do konce roku 2000 byl připraven k předložení vládě pouze návrh zákona o transplantacích.

Neslavně skončil návrh důležitého zákona o veřejném zdravotním pojištění, jehož přípravu provázela ostrá kritika zdravotnických odborů. Předkladatelům návrhu vytýkaly, že nepochopili, jaké nástroje je třeba svěřit na jedné straně pojišťovnám a na druhé státním orgánům, aby systém veřejného zdravotního pojištění mohl plnit své poslání. Po různých úpravách jej ministři dostali na stůl a doporučili sněmovně k přijetí. Nakonec však byla předloha v dolní komoře na návrh samotného ministra Fišera stažena. ČSSD to vysvětlovala jejími konfliktostmi, která byla podle ní větší, než se předpokládalo. V návrhu byl např. regulován přístup pacientů do ordinací odborných lékařů a posilována pozice praktického lékaře. Vláda měla mít v budoucnu právo valorizovat vyměřovací základ pro výpočet pojistného, které platí za své pojištěnce stát, tzn. za důchodce, ženy na mateřské dovolené atd. Rozšířit se měl také okruh platců pojistného o osoby s jinými příjmy – např. z pronájmu nebo z kapitálového majetku. Právě tento záměr, zejména navrhovaná platba zdravotního pojistného z pronájmu domu, vyvolal mezi lidmi značný rozruch. Odbory Fišerovu úřadu vytýkaly, že opomenul upravit vztah mezi pojišťovnami poté, co z návrhu zmizel původně zamýšlený Svaz zdravotních pojišťoven, který byl z mnoha stran napadán jako zbytečná instituce.

Vzhledem k tomu, že platnost zákona o veřejném zdravotním pojištění měla končit 31. prosince 2000, přejala sněmovna na své říjnové schůzi poslaneckou novelu, která jeho časové omezení rušila. Senátoři však zanedlouho návrh novely dolní komoře vrátili. Udělali v něm změnu, podle které by si mohli pacienti opět bez problémů připlácet na nadstandardní služby, např. za televizor v nemocničním pokoji.

Senátoři schválili ještě další pozměňovací návrhy, které zpřesňovaly mj. postup dohodovacího řízení o výši úhrad zdravotní péče. Horní komora nepochybnila záměr, aby byla platnost zákona prodloužena na neurčito. Sněmovna nakonec schválila znění zákona ve své původní verzi.

Občan a společnost

V minulém roce byla také schválena novela zákoníku práce, která výrazně omezuje od letošního ledna přesčasovou práci, a to i v nemocnicích. Řada ředitelů se obávala, že nebudou schopni s dosavadním počtem lékařů a sester zajistit potřebný rozsah pohotovostních služeb. Tvrdili, že pokud nemocnice nepřijme další lékaře, odrazí se to negativně na rozsahu poskytované péče. Jestliže je nemocnice přijme a nemá už žádné finanční rezervy, sníží se plat dosavadních zaměstnanců, protože balík peněz se rozdělí mezi více lidí. Práce v nemocnicích byla do konce loňského roku založena na obrovském množství přesčasových služeb, nebylo výjimkou, že lékař při nich odsloužil ročně až 1200 hodin. Podle novely zákoníku práce nesmějí nyní přesčasy překročit 416 hodin za rok. Pro pohotovostní službu je stanoven limit 400 hodin za rok.

Materiální a personální zajištění zdravotní péče

V České republice bylo v první polovině roku 2000 registrováno téměř 25 tisíc zdravotnických zařízení, z toho 667 státních. V resortu pracovalo kolem 37 tisíc lékařů a z nich 57 procent v privátních zdravotnických zařízeních, pět procent v nestátních zařízeních spravovaných městem nebo obcí. Počet středních zdravotnických pracovníků v resortu činil 104 tisíc, z toho 37 procent pracovalo v privátních zařízeních. V ambulantní péči celkem bylo v první půli roku 2000 zaměstnáno kolem 70 procent všech lékařů resortu. Tři čtvrtiny ambulantní péče poskytovala samostatná ambulantní zařízení, převážně privátní ordinace. Praktických lékařů pro dospělé bylo zaregistrováno kolem 4800. Více než 96 procent z nich už pracuje v privátních ordinacích. Praktických lékařů pro děti a dorost bylo zaregistrováno téměř 2200, v privátu jich působí již 97 procent. Praktických lékařů stomatologů bylo zaregistrováno více než 5800. Již 99 procent stomatologů pracuje v soukromých ordinacích. Praktických lékařů gynekologů bylo registrováno 1100. Téměř 96 procent praktických lékařů gynekologů je již privátních. V lůžkové péči – včetně lázeňské – v první polovině roku 2000 pracovalo 25 procent všech lékařů, tzn. kolem devíti tisíc a 42 procent všech středních zdravotnických pracovníků resortu, tedy téměř 44 tisíc. Zhruba 80 procent lékařů a středního zdravotnického personálu bylo zaměstnáno ve státních lůžkových zařízeních. V ČR bylo kolem dvou stovek nemocnic s více než 67 tisíci lůžek, 160 odborných léčebných ústavů s 22 tisíci lůžek (včetně ozdravoven) a 53 lázeňských léčeben s téměř s 21 tisíci lůžek. Na deset tisíc obyvatel připadalo v průměru 65 nemocničních lůžek (včetně novorozeneckých).

Zdravotní pojištění

Celkový výběr zdravotního pojistného přesáhl loni 112 miliard korun. Největší ze zdravotních pojišťoven – Všeobecná – uvádí, že meziroční nárůst výběru pojistného za všechny její zaměstnané pojištěnce v době od 1. ledna do 31. srpna 2000 činil ve srovnání se stejným obdobím předcházejícího roku jen 2,6 procenta. Při hodnocení celkových příjmů VZP za prvních osm měsíců loňského roku byl tento nárůst pouze 1,8 procenta, přestože nezaměstnanost klesala a mzdy stoupaly. VZP to vysvětlovala tím, že se negativně projevovala tříletá stagnace plateb za „státní“ pojištěnce, to je důchodce, děti, ženy na mateřské dovolené atd.

Ve vládním návrhu nového zákona o veřejném zdravotním pojištění se sice počítalo s jejich mírným zvýšením (vyměřovací základ pro jejich výpočet měl vzrůst ze současných 2990 na 3015 Kč), ale předloha byla nakonec v říjnu na návrh ministrů zdravotnictví stažena z Poslanecké sněmovny údajně kvůli její přílišné konfliktčnosti. Iniciativy se proto ujali dva poslanci – lidovec Josef Janeček a sociální demokrat Zdeněk Škromach, kteří vypracovali novelu zákona o pojistném na zdravotní pojištění. Podle ní by se měl od poloviny roku 2001 zvýšit vyměřovací základ pro platbu za státní pojištěnce na 3250 Kč. Odvod státu za každou takovou osobu, jichž je více než pět milionů, by tak měsíčně vzrostl z 392 na 439 Kč. V roce 2001 by tak z tohoto odvodu do zdravotnictví připlynulo celkově navíc 1,6 miliardy Kč a v dalších letech ročně tři miliardy. Poslanci Škromach a Janeček také navrhovali, aby vláda mohla zvyšovat vyměřovací základ pro tuto platbu pojistného svým nařízením a nerozhodoval o tom jako dosud parlament. V době uzávěrky prošel návrh ve sněmovně do druhého čtení. Všeobecná zdravotní pojišťovna už v roce 1999 doporučovala vládě jako jedno z opatření, které by vedlo ke stabilizaci pojišťovenského systému, zvýšení platby za státní pojištěnce. Její valorizaci požadovaly už delší dobu také Česká lékařská komora, Lékařský odborový klub i Odborový svaz zdravotnictví a sociální péče.

Občan a společnost

Zdravotní pojišťovny

Minulý rok nebyl pro zdravotní pojišťovny nijak dramatický. Jejich počet se hned v lednu snížil z deseti na devět (fúzovala Stavební zdravotní pojišťovna s Oborovou zdravotní pojišťovnou zaměstnanců bank a pojišťoven) a toto číslo už se během dalších měsíců nezměnilo. Zaměstnanecké zdravotní pojišťovny vykazovaly vyrovnané hospodaření. Všeobecná zdravotní pojišťovna měla v roce 2000 rovněž vyrovnané příjmy a výdaje, ale stejně jako v předchozích letech se potýkala s nasčítanými závazky po lhůtě splatnosti vůči zdravotnickým zařízením. K polovině loňského roku dosáhly téměř čtyři miliard korun. Podniky přitom dlužily VZP na pojistném už přes 15 miliard, včetně pokut a penále. Mezi největšími nepláťci figurovaly především velké problémové firmy, např. Vítkovické ocelárny, pardubická HTT Tesla a ČKD Dopravní systémy. Živnostníci se podíleli na celkovém dluhu nepláťců u VZP asi pěti procenty.

Celkový dluh nepláťců se podle ústřední ředitelky VZP Jiřiny Musílkové v podstatě nerozšiřuje, ale zvyšuje se především narůstáním penále. Zákonný postup byl i v loňském roce takový, že dlužník musel nejdříve splácet pokuty. Většinou neměl dost peněz, aby vše uhradil najednou, proto mu mezi jednotlivými splátkami naskakovalo nové penále. Nevýhodné pořadí splátek navrhovalo loni otočit Ministerstvo zdravotnictví ČR v návrhu nového zákona o veřejném zdravotním pojištění, na který se už čeká několik let a který je pro zdravotní pojišťovnický systém velice významný.

Předloha nového zákona obsahovala také opatření, podle nějž by bylo možné uhradit dlužné pojistné, penále, pokuty a přírázky ve splátkách. Firmám to mělo umožnit umazávat dluhy podle jejich finančních možností a pojišťovnám se měla zvýšit pravděpodobnost výběru těchto částek. Předlohu zákona sice na začátku září Zemanova vláda schválila, ale v Poslanecké sněmovně byla nakonec na návrh samotného ministra zdravotnictví Bohumila Fišera stažena z jednání.

Všeobecná zdravotní pojišťovna navrhla loni do svého zdravotního plánu na rok 2001 větší přísun peněz praktickým lékařům. Ředitelka Musílková to zdůvodnila posílením role těchto lékařů. „Chceme vidět roli praktického lékaře jiným způsobem. Chceme ho motivovat k tomu, aby opravdu byl tím, kdo je vstupní branou pacienta do systému zdravotního pojištění,“ uvedla. Více peněz by však měl dostat pouze lékař, který tuto úlohu splní.

Životní prostředí

Česká republika již sladila přes 70 procent své legislativy v oblasti životního prostředí s právem Evropské unie. Přesto byla upozorněna EU na nutnost zrychlení procesu harmonizace. Evropská komise odhadla potřeby České republiky pro plné uplatnění evropských norem v oblasti ochrany životního prostředí na 10 miliard eur. Naše republika vydává na tyto účely zatím 2,4 procenta HDP, což je průměrná hodnota mezi státy OECD. Podle Implementačního plánu, který ČR předala v září Evropské komisi, přijde ČR vstup do EU v oblasti životního prostředí na 245 miliard korun; z tohoto 19,5 miliardy půjde ze státního rozpočtu a zbylých 225 miliard Kč připadá na vrub podnikatelské sféry ve spolupráci s prostředky fondů EU a za pomoci mimorozpočtových zdrojů vlády. Oproti dřívějším odhadům stouply požadavky o pět miliard korun.

Systematické zdokonalování legislativy i další opatření vedly k tomu, že se i nadále zlepšuje čistota ovzduší, výjimkou jsou však emise z mobilních zdrojů. Stejný trend se prosazuje, pokud jde o čistotu vod. Vzrostl počet domácností napojených na veřejné vodovody a kanalizace. Česká republika v tomto ukazateli však nadále zaostává za požadavky Evropské unie. Zhruba třetinou celkové délky sledovaných vodních toků, zejména menších, protéká stále ještě „silně“ nebo „velmi silně“ znečištěná voda. V některých úsecích jsou dlouhodobě zvýšené koncentrace těžkých kovů, chlorovaných látek, polychlorovaných bifenylů a polyaromatických uhlovodíků. Ke slabším stránkám aktuálního stavu životního prostředí patří stále vysoké emise oxidu uhličitého. Rovněž podíl zemědělské půdy, která je ohrožena větrnou a vodní erozí, je pořád dost vysoký. České a moravské lesy patří i nadále imisemi k nejpozištěnějším v Evropě.

Občan a společnost

Intenzivní zákonodárná činnost

V loňském roce byla schválena novela zákona o odpadech, podle níž občané musejí povinně využívat systém sběru, třídění a zneškodňování odpadu, který mohou obce stanovit vyhláškou. Obce tak získaly právo na vybírání poplatku za komunální odpad vzniklý na jejich území. Za nekvalitní označil předlohu ministr životního prostředí Miloš Kužvart, který ve druhé polovině roku předložil vládě návrh nového zákona o odpadech.

Velký vliv na podniky má zákon o prevenci závažných havárií v podnicích, v nichž se nacházejí nebezpečné chemické látky a prostředky, který v lednu vstoupil v účinnost. Zhruba stovka podniků bude muset v období tří let vynaložit podle odhadů až dvě miliardy korun, např. na zpracování havarijních plánů nebo bezpečnostních práv.

V druhé polovině roku podepsala Česká republika Montrealský protokol o biologické bezpečnosti. Protokol by měl zajistit, že se geneticky modifikované organismy nebudou šířit bez kontroly. Na Montrealský protokol navázal zákon o nakládání s geneticky modifikovanými organismy, který byl přijat v květnu. Problematiky geneticky modifikovaných organismů se týká také novela zákona o potravinách a tabákových výrobcích, která stanoví povinnost označovat potraviny vyrobené z geneticky modifikovaných organismů a rostlin. Proti geneticky modifikovaným produktům zahájila v loňském roce kampaň světová organizace Greenpeace. Její česká pobočka vydala v září na svých internetových stránkách seznam pokusných polí s geneticky manipulovanými rostlinami.

V loňském roce byl rovněž přijat zákon o ekologickém zemědělství. Všichni podnikatelé, kteří produkují, zpracovávají, dovážejí nebo uvádějí do oběhu výrobky, které nesou označení ekologického zemědělství, jsou podle nového zákona podřízeni pravidelné kontrole. V České republice hospodařilo v roce 2000 ekologickým způsobem podle společnosti Pro-Bio přibližně 580 subjektů na zhruba 140 tisících hektarech zemědělské půdy, tedy zhruba 3,4 procenta z celkové výměry obhospodařované zemědělské půdy v České republice.

Ve sporu o kompetence v nakládání s vodami zvítězilo ministerstvo zemědělství, na které připadly všechny sporné kompetence vládou schváleného vodního zákona s výjimkou ochrany před povodněmi, kterou bude zajišťovat ministerstvo životního prostředí. Ministr životního prostředí Miloš Kužvart se však s tímto stavem neshlíhl a pokračuje v boji na půdě parlamentu.

Byl přijat zákon o hospodaření s energií, který má snížit energetickou náročnost české ekonomiky i nepříznivé vlivy energetických procesů na životní prostředí. Návrh zákona počítal s tím, že dodavatelé elektrické energie budou přispívat jedním haléřem z každé prodané kilowatthodiny do Státního fondu životního prostředí. Takto získaná částka, která měla dosáhnout téměř půl miliardy korun ročně, by směřovala na podporu programu úspor a alternativních zdrojů. Tzv. zelený haléř však z návrhu zákona poslanci vypuštěli.

V červenci vstoupila v účinnost novela zákona o přechodu majetku ČR do vlastnictví obcí, na jejímž základě mají být šumavským obcím vráceny jejich původní pozemky na území Národního parku Šumava. Dosud bylo vydáno na 6027 hektarů pozemků, z toho více než 5800 hektarů lesů. Koncem září však NP Šumava navrátní pozemků pozastavil. Důvodem bylo zpochybnění účinnosti zákona na národní park. Vrácení dalšího majetku tak bylo zastaveno do té doby, než se celá situace vyřeší.

Škody, které způsobí některé druhy chráněných zvířat, hradí za určitých podmínek stát. Vyplývá to z loni přijatého zákona o náhradách škod způsobených některými druhy chráněných zvířat. Zákon se hned stal aktuálním. Na Vsetínsku totiž řádil medvěd hnědý. Skupině odborníků se jej v srpnu podařilo odchytit. Nakonec však byl usmrcen při útěku z chomutovské ZOO, kde byl v karanténě. Od 25. května napáchal na Vsetínsku škody na zvířatech a majetku zhruba za 170 tisíc Kč.

Kontroverzní kauzy

Zásahy proti kůrovci byly loni na Šumavě menší než v roce 1999. Kácelo se zejména ve druhých zónách Národního parku Šumava. Na 75 procentech území parku se podařilo dosáhnout téměř klidového stavu, ale ještě několik let bude doznívát velký zdroj ze společného česko-bavorského bezzásahového území, který v sousedících porostech kolem Kvildy, na Modravsku a v okolí Srní stále působí vážné starosti.

Kvůli obstrukcím zelených nevládních organizací, které se zatím odvolaly vůči všem řízením o dálničních stavbách, se v loňském roce v České republice s výjimkou 2,5kilometrového obchvatu kolem Prahy neuvedly do provozu žádné nové úseky dálnic.

Občan a společnost

V červenci vydalo ministerstvo životního prostředí výjimku ze zákona o ochraně přírody a krajiny pro průchod dálnice D 8 v šestnáctikilometrovém úseku přes České středohoří. Podmínilo ji však splněním řady podmínek, na jejichž základě vypracovalo ministerstvo dopravy a spojů seznam nutných opatření. Jejich realizace si vyžádá 323 milionů Kč.

Proti přístupu ministerstva životního prostředí, které rovněž uvítalo stavbu nekontroverzních úseků obchvatu Plzně, se stavějí zelené nevládní organizace.

Také v letošním roce postihly Českou republiku povodně. Zápavy, které v březnu zasáhly severní Čechy a Moravu, napáchaly podle odhadů v 16 okresech škody za 2,3 až 2,5 miliardy Kč. Naopak trvající sucho i lidská neopatrnost přispěly v květnu a červnu k lesním požárům, které vypukly na řadě míst České republiky.

Konec léta a celý podzim přinesly vystření protestů domácích i zahraničních odpůrců jaderné energie. Sílily kritické hlasy zpochybňující její význam a bezpečnost. Aktivisté např. požadovali všeobecné hlasování o Temelínu, na jehož podporu vyhlásili petiční akci Referendum 2000. Poslanecké návrhy zákonů o vypsání referenda ke spuštění Temelína však vláda 26. července odmítla. Rakouští aktivisté blokovali s podporou oficiálních míst rakousko-české hraniční přechody, proti Temelínu rovněž ostře protestovala rakouská vláda a připojil se i německý ministr životního prostředí Jürgen Trittin.

Přípravy k aktivaci paliva v reaktoru prvního bloku JETE vyvrcholily počátkem září. Zkoušky byly ukončeny 6. října a ve stejný den požádal ČEZ Státní úřad pro jadernou bezpečnost (SÚJB) o povolení ke spuštění reaktoru. SÚJB spuštění 9. října povolil a ještě téhož dne k němu došlo. Výstavba JETE, která za bezmála 15 let prozatím „pohltila“ 85 miliard Kč, tak již téměř dosáhla svého cíle. Do fáze zkušebního provozu při plném výkonu by se první temelínský reaktor měl dostat na jaře roku 2001.

Odpůrci Temelína poukazují na jeho neohospodárnost. I bez JETE má Česká republika přebytek elektrické energie.

14. března si poprvé v ČR ochránci životního prostředí připomněli Světový den boje proti přehradám.

19. května vyhlásil ministr životního prostředí Miloš Kužvart Národní program čistší produkce jako strategii ochrany životního prostředí vycházející z prevence. V České republice již šest let pracuje Národní centrum čistší produkce.

Tab. č. VII/16

Vývoj emisí vybraných znečišťujících látek

	1990	1998	1999	1999/ 1998 (%)	1999/ 1990 (%)
Tuhé látky (kt)	631	86	67	77,9	10,6
Oxid siřičitý (kt)	1876	443	269	60,7	14,3
Oxidy dusíku ze stac. zdrojů (kt) ^{a)}	532	164	156	95,1	29,3
Oxid uhelnatý ze stac. zdrojů (kt) ^{a)}	680	398	353	88,7	51,9
Těkavé organické látky (kt)	435	269	265	98,5	60,9
Kadmium (t)	4,3	2,7	2,5	92,6	58,1
Rtuť (t)	7,5	5,2	4,8	92,3	64
Olovo (t)	269,4	169,2	154	91	57,2
Polycyklické aromatické uhlovodíky (t)	751,6	656,7	654	99,6	87
Polychlorované bifenyls (kg)	772,9	457,7	456	99,6	59
Polychlorované dibenzo-dioxiny/dibenzofurany (g)	1251,7	766,7	732	95,5	58

Pozn.: ^{a)} emise oxidů dusíku a oxidu uhelnatého jsou uvedeny pouze pro stacionární zdroje, protože metodika stanovení emisí z mobilních zdrojů se v průběhu 90. let několikrát změnila, emise oxidů dusíku a těkavých organických látek z mobilních zdrojů znečišťování ovzduší zaznamenal mírný nárůst

Pramen: ČHMÚ

Občan a společnost

3. června byl slavnostně otevřen Národní park České Švýcarsko. Park zahájil svou činnost k 1. lednu 2000. Národní park České Švýcarsko, čtvrtý v pořadí, je už zřejmě posledním národním parkem v České republice. Lze však očekávat, že přibude ještě několik chráněných krajinných oblastí.

V říjnu ocenila komisařka Evropské unie pro životní prostředí Margot Walströmová jedenáct měst ze sedmi kandidátských zemí na členství v EU za pokrok v ochraně životního prostředí a lidského zdraví. Cenu nazvanou Město v souladu s požadavky EU 2000 získala i tři česká města: Kladno, Litoměřice a Děčín. V červnu obdržely od Rady Evropy prestižní Evropský diplom za přírodní kvality území, právní zajištění a způsob jeho ochrany i sociálně-ekonomický aspekt hospodaření v zóně Národní park Podyjí, Národní přírodní rezervace Karlštejn a Chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty.

Školství

Sociálnědemokratická vláda označila školství ve svém programovém prohlášení za svou vládní prioritu. Vzhledem k celkové ekonomické situaci ve společnosti se však základním problémem školského resortu, který se táhne téměř po celý rok 2000, stává otázka, jak získat pro tuto prioritu ve státním rozpočtu sumu odpovídající deklarovanému důrazu na rozvoj vzdělávání. Dalším zásadním problémem, který se menšinová vláda pokoušela řešit v roce 2000, je vytvoření koncepce českého vzdělávacího systému pro 21. století.

Koncepce vzdělávání

Poprvé po řadě let byla u nás vytvořena ucelená koncepce rozvoje vzdělávání. Sociálnědemokratická vláda vedla od roku 1999 zejména s odbornou a školskou, ale i se širokou veřejností do léta 2000 diskusi Výzva pro 10 milionů, v níž se vytvářely teze pro rozvoj jednotlivých úrovní české vzdělávací soustavy. Zároveň se v ní diskutovalo o trendech, které probíhají v západní Evropě a které se nevyhnou našemu školství – zejména střednímu odbornému a vysokému. Výsledkem diskusí je vytvoření Bílé knihy, a to autorským týmem pod vedením prof. J. Kotásky, který vystřídal prof. J. Kouckého, jenž stál na počátku tohoto projektu. Bílá kniha byla dokončena v říjnu 2000 a byla prezentována na národní konferenci v následujícím měsíci. Jako nepolitický dokument by se měla stát dlouhodobou vizí národního vzdělávacího systému v rámci integrované Evropy.

Hlavní směry rozvoje české vzdělávací soustavy, které Bílá kniha zachycuje, se staly i součástí nové verze školského zákona, který byl koncem roku předložen Parlamentu ČR k projednání. Některé závažné změny v návrhu zákona prezentované vzbuzují i opozice záporná stanoviska, a proto se o osudu návrhu zákona bude zřejmě jednat dlouho. Jde o rušení víceletých gymnázií, otázku jednotných maturit, potlačení finanční dotace soukromým školám a mechanismus financování vysokých škol včetně jejich otevření širšímu spektru uchazečů. Bezplatné školství, školné na vysokých školách, je kámen úrazu, na němž se sociálnědemokratické představy nepochybně střetnou s představami opozice i v příštím období.

Jako další priorita byla v dubnu 2000 pro základní a střední školy vyhlášena ministerstvem školství orientace na práci s informačními technologiemi na těchto školách. Jde o tzv. politiku informační gramotnosti, na kterou je vyčleněno do období 2004 několik miliard Kč ze státního rozpočtu a jejímž cílem je vyrovnat se Evropě v užívání informačních technologií, a proto dosáhnout toho, aby každá škola v ČR byla napojena na internet. S tím souvisí i výchova učitelů k postupnému zavádění výuky s pomocí informačních technologií.

Na podzim 2000 byl v rámci tohoto záměru vlády zahájen pilotní projekt „100 škol na Ostravsku“, na nichž se zkouší zavádění informačních technologií do výuky a souběžně přitom vzniká i projekt na výběrové řízení dodavatele softwaru pro školy.

Základní školství

Obdobně jako v minulých několika letech počet prvňáčků nastupujících do základních škol setrvale klesá. Důvodem je demografický vývoj v ČR, ostatně obdobné trendy jsou patrné prakticky ve všech vyspělých evrop-

Občan a společnost

ských zemích. Zatímco v roce 1995 nastupovalo do 1. tříd 127,7 tisíce dětí, v roce 2000 jen 112,9 tisíce dětí a výhledově se počítá, že v roce 2002 bude tento pokles pokračovat, měl by představovat 92,8 tisíce dětí nastupujících do 1. tříd.

Také počet žáků základních škol trvale klesá. Nejvíce se na tom podílí jednak demografický vývoj a jednak poměrně značný odliv žáků základních škol do víceletých gymnázií (osmi- a šestiletých). Počet žáků tak poklesl za posledních 10 let o téměř 15 procent (o 175 tisíc). Ve školním roce 1999/2000 navštěvovalo základní školu 1060 tisíc žáků, z toho 611 tisíc 1. stupeň a 448 tisíc 2. stupeň.

S tímto vývojovým trendem do budoucna souvisí i nutnost redukovat počet učitelů a nepedagogických pracovníků na základních školách. V roce 2000 zajišťuje podle údajů Ústavu pro informace ve vzdělávání výuku na základních školách 62,5 tisíce pedagogů, z toho na prvním stupni 30 tisíc, na druhém 32,5 tisíce, a k tomu působí na základních školách v republice zhruba 9,5 tisíce vychovatelek (ve školních družinách a klubech). Na prvním stupni připadá nyní na jednoho pedagoga 20,3 žáka, zatímco např. v roce 1989 to bylo o 4 žáky více (24,5 žáka na učitele). Na druhém stupni připadá na jednoho učitele pouze 13,8 žáka. V obou ukazatelích patří ČR k zemím s nejnižším počtem žáků, připadajících na jednoho učitele.

Kromě základní školní docházky, která se uskutečňuje na veřejných základních školách, existují už rovněž tzv. školy s alternativními vzdělávacími programy (např. Montessori) a probíhá také experimentální domácí vzdělávání, v němž je zapojeno zhruba dvě stě žáků.

Střední školství

Oblast středoškolského vzdělávání je v ČR velmi pestrá, zahrnuje jak gymnázia, nabízející všeobecné střední vzdělání a připravující své studenty na možnost studovat na vysoké škole, tak řadu oborů na středních odborných školách, a to na odborných průmyslových školách, obchodních akademiích, zdravotních, zemědělských atd., jakož i na středních odborných učilištích, připravujících na konkrétní profesi – absolventi získávají výuční list a také mohou vykonat maturitní zkoušku. V tzv. Bílé knize, která představuje národní program rozvoje vzdělávání v ČR, je kladen důraz na to, aby středoškolské vzdělávání bylo zaměřováno všeobecněji, tzn. např. na schopnosti komunikovat a pracovat s informačními technologiemi, pracovat s informacemi, umět týmově pracovat, učit se cizím jazykům, dokázat se učit novému a být připraven na další vzdělávání. Školy by se měly zaměřit na vytváření tzv. rámcových vzdělávacích programů pro příbuzné obory a profese. Konkrétní vzdělávací středoškolské programy by školy měly zpracovávat podle Standardu středoškolského odborného vzdělávání, který byl přijat v roce 1998. Na konkrétních vzdělávacích programech pro jednotlivé obory a shluky povolání by měly spolupracovat v regionech s úřady práce a zaměstnavateli. Tomuto záměru by mělo pomoci přenesení kompetencí z Ministerstva školství ČR na jednotlivé kraje s platností od roku 2001.

Ve středoškolské oblasti se chystá sociálnědemokratická vláda zavést několik dalších změn. V první řadě jde o nové formy maturitních zkoušek, které by měly začít platit od roku 2004. Šlo by o skládání jednak tzv. státní – jednotné maturity, která by platila pro všechny školy, a jednak části maturity, kterou si připraví škola sama.

Dalším pokusem o změnu ve středoškolském vzdělávání je snaha sociálnědemokratické vlády o zrušení tzv. víceletých gymnázií. Důvodem je nejen pokračující pokles žáků a snižování kvality žáků v základních školách, ale také údajná nedemokratičnost ve vzdělávacím systému.

Změna kompetencí

Od roku 2001 dojde k převratné změně v řízení školského systému v ČR. Souvisí s naším budoucím začleněním do Evropské unie a se změnami kompetencí v důsledku zavádění nových regionů. Přechodem kompetencí na kraje od ledna 2001 vymizí okresní školské úřady a jejich funkci převzou školské úřady na úrovni kraje. Ministerstvo zároveň o řadu řídicích pravomocí vůči obcím a regionům přijde, zůstane mu role zejména finanční – rozdělování prostředků z kapitoly školství na kraje, a dále role metodická, konzultantská a doporučující a role kontrolní. Proces optimalizace školské sítě, který několik let s různými výsledky probíhal pod taktovkou ministerstva přejde také na kraje. Větší úlohu by v něm měli získat sociální partneři a zaměstnavatelé. Spory se zatím vedou o personálním obsazování ředitelů škol, zda je jmenuje ministerstvo nebo kraje.

Občan a společnost

Vyšší odborné školy

Vznikly na počátku 90. let jako alternativa vysokého školství, profilují se jako terciární sektor neuniverzitního typu, o který byl značný zájem, zejména těch, kdo se na vysoké školy nedostali. V roce 2000 je mělo absolvovat 6700 studentů, ve školním roce 1999/2000 na těchto školách studovalo přes 32 tisíc studentů. Jejich předností je zaměření na praxi, kontakt s potenciálními zaměstnavateli. Bohužel délkou studia 2,5 až tři roky nemožno konkurovat klasickému vysokoškolskému vzdělání, nicméně absolventi tohoto studia se v praxi podle údajů Ústavu pro informace ve vzdělávání dobře uplatňují a řada z nich pak pokračuje i na vysokých školách nejrušnějšího typu. Jejich konkurencí se stávají od roku 1999/2000 soukromé vysoké školy nabízející bakalářské studium převážně v oborech ekonomika, finance.

Vysoké školy

Významným krokem bylo přijetí zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, které legislativně stanovilo postavení a pravomoci vysokých škol v ČR. V tomto zákoně je ustanovení o možnosti zřizovat soukromé vysoké školy neuniverzitního typu, pokud získají akreditaci ministerstva školství. Po prvních sedmi vysokých soukromých školách, které od školního roku 1999/2000 a 2000/2001 už zahájily výuku (jde o tříleté bakalářské studijní obory), byly v průběhu roku 2000 akreditovány ministerstvem školství další 4 vysokoškolské soukromé instituce, takže celkem existuje v ČR už 11 soukromých vysokých škol, např. i se zaměřením na hotelnictví a lázeňství. Stálým problémem veřejného vysokoškolského sektoru je systém jeho financování, protože stále nedostávají vysoké školy tolik, aby mohly zajistit výuku pro více zájemců než jsou každoroční počty přijatých studentů.

S tím souvisí i nedostatek kapacit prostorových, včetně ubytovacích. Přijímací řízení se tak neustále stávají nerozluštělnou loterií. Přitom je naší republice neustále např. organizací OECD doporučováno zvyšovat počet lidí s vysokoškolským vzděláním. Řada vysokých škol chce tento problém řešit i tak, že by nabízela kratší – bakalářské tříleté programy, na které by pak navazovala magisterská studia.

Podle statistik má ČR 34 procent obyvatel s vysokoškolským vzděláním, zatímco světová špička se pohybuje někde kolem 50 procent. V počtu přijatých uchazečů na studium na vysokých školách pro rok 2000/2001 se příliš oproti minulým letům nezměnilo. Jak vypadalo přijímání na vysoké školy v roce 2000? Zvýšil se počet zájemců jak o denní formu, tak o distanční formu studia oproti roku 1999. O denní formu mělo zájem 64 216 uchazečů, o distanční 12 968. Pokles počtu maturantů v roce 2000 zvýraznil zájem uchazečů z tzv. odložené poplátky, a tak i struktura uchazečů byla v roce 2000 netypická.

Nic překvapivého nenastalo v roce 2000 pokud jde o zájem o jednotlivé typy škol či obory na vysokých školách. Opět dominoval zájem o humanitní obory, o práva a také, i když méně, o ekonomické fakulty. Dále byl zájem o učitelské studium. O 14,5 procenta se snížil oproti předešlému roku zájem o přírodovědné obory, o 36,5 procenta o obory technické a o 65,3 procenta poklesl v meziročním srovnání zájem uchazečů o obory zemědělské a veterinářské. Pokles zaznamenaly i lékařské a farmaceutické obory, a to oproti roku 1999 o 7,6 procenta.

Celková situace v přijímání na vysoké školy v posledním desetiletí vedla proto opoziční poslance (zejména z Unie svobody) k vyvolání diskuse a k návrhu novelizace vysokoškolského zákona. Požadují především zavedení školného na vysoké školy s tím, aby bylo studentům při jeho hrazení umožněno využívat speciálních bankovních úvěrů, čímž by dostali šanci i lidé ze sociálně slabších vrstev. Dalším návrhem opozičních poslanců bylo, aby studenti, kteří pro velký počet úspěšných uchazečů nebyli přijati na vysokou školu a přitom mají na školné, se mohli stát studenty, kteří si budou studium hradit ze svého a budou moci vysokou školu dokončit. Součástí návrhu bylo i stanovení poplatků podle studovaných oborů. Tento návrh vyvolal velkou debatu nejen v parlamentu, ale i na vysokých školách a podle většiny rektorů se tím systém financování vysokých škol a otevřený přístup pro nadané studenty neřeší. Vysoké školy vidí řešení v získávání vyšší sumy na svůj rozvoj ze státního rozpočtu.

Armáda

Zatímco rok 1999 byl pro Českou republiku a její armádu ve znamení vstupu do NATO, přijetí celku nových branných zákonů i základních strategických dokumentů, v roce 2000 se diskutovalo o plné profesionalizaci ozbrojených sil, problematice splátek 72 kusů lehkých podzvukových bitevníků L-159 z Aera Vodochody a nákupu nadzvukových letounů.

K tématu plné profesionalizace české armády, čili zrušení všeobecné branné povinnosti, prohlásil náčelník generálního štábu v polovině roku 2000, že armáda by mohla být plně profesionální, a to do roku 2010 (vedle jiných odhadů, podle kterých by se tak mohlo stát v horizontu pěti až osmi let). Podle Šedivého by to znamenalo snížit současný počet ze stávajících 64 vojáků na 42 tisíc, na čemž se shodla tzv. generálská rada na zasedání v Olomouci. Zároveň oznámila, že na jaře 2001 bude dokončena analýza ohledně plné či částečné profesionalizace vojsk a srovnána s analýzou vypracovanou ministerstvem obrany. „V každém případě zde musí existovat politické zadání,“ zdůraznil Šedivý. Na rozdíl od ODS i čtyřkoalice ČSSD zrušení všeobecné branné povinnosti odmítá – mimo jiné s odůvodněním, že veřejnost by ztratila nad děním v armádě kontrolu.

Již koncem roku 1999 se ukázalo, že splátky letounů L-159 zatíží rozpočet ministerstva obrany mnohem více, než se očekávalo, neboť významně vzrostl kurz amerického dolaru vůči koruně. Komponenty se nakupují převážně v USA a resort na sebe vzal kurzové riziko. Ministerstvo bylo nuceno již v prosinci 1999 kvůli kurzovním výkyvlům doplatit 427 milionů Kč. Rozpočet resortu činil v roce 2000 43,95 miliardy Kč. Z investičních prostředků, které byly z této částky vyčleněny (11,8 miliardy), měly splátky L-159 pohltit devět miliard Kč. Představitel vodochodského podniku začátkem roku 2000 prohlásil, že dodají armádě pět letounů, s nimiž vojáci počítali podle smlouvy již v roce 1999, a dalších 21 kusů. Pouze u třech L-159 byly však dokončeny v září 2000 vojenské zkoušky a v říjnu ministr obrany Vladimír Vetchý oznámil, že oproti celkem 21 letounům obdrží vzdušné síly do konce roku 2000 pouze 14.

Zpoždění ovlivnila skutečnost, že se Aero v roce 2000 potýkalo se závadami na letounech L-159. Stroj musel např. v září nouzově přistát kvůli problémům se vstupní tryskou. Srovnatelné potíže údajně doprovázely i západoevropské programy jako např. Tornado, Gripen nebo Eurofighter.

V říjnu rozhodla vláda rovněž o podmínkách financování kontraktu. V případě nedodržení smlouvy má např. hrozit Aeru pokuta a L-159 se mají splácet nikoliv před, nýbrž až po dodání. Také bylo odloženo zaplacení dané z přidané hodnoty, a to v letech 2003–2004 a schváleno poskytnutí překlenovacího úvěru Konsolidační bankou ve výši 2,5 miliardy Kč. Úvěr bude ministerstvo obrany čerpat v roce 2001, přičemž ho uhradí v letech 2003–2004.

Vláda v říjnu 2000 také rozhodla, že výběrové řízení na dodavatele stíhaček (BAE Systems/Saab, Boeing, EADS, Lockheed Martin a Dassault Aviation) bude vypsáno do konce listopadu, čímž schválila materiál předložený ministerstvem obrany. Rozhodujícím kritériem při výběru dodavatele má být nabídka offsetových neboli kompenzačních programů, které mají přinést zpět investice vložené do nákupu letounů. Jejich cenu odhadl ministr obrany Vladimír Vetchý na 100 miliard Kč s tím, že armáda by první stíhačky mohla získat koncem roku 2004. Pokud by se kontrakt uskutečnil, ČR by se stala první z nových členských zemí NATO, která by odstartovala takto finančně objemnou modernizaci vzdušných sil.

Ministr průmyslu a obchodu Miroslav Grégr uvedl, že pomocí offsetů lze přilákat do ČR významné zahraniční investice, podpořit zaměstnanost, a to zejména na severu Moravy i v Čech, či získat chybějící vyspělé technologie. Vzhledem k tomu, že vláda ČSSD klade značný důraz na vstup ČR do Evropské unie a zvýšení hospodářské spolupráce v rámci Evropy, se za favority tendru považovalo britsko-švédské uskupení BAE Systems/Saab nebo evropský gigant EADS. Politici nicméně v oficiálních prohlášeních uváděli, že všech pět na nabízených typech (Eurofighter, F-16, F-18, Gripen a Mirage) má obdobné parametry. Zástupci BAE Systems uzavřeli s ČR dohodu o předoffsetové spolupráci v roce 1999, EADS a Lockheed Martin v roce 2000.

Resort obrany zahájil od července 2000 rozsáhlou reorganizaci, která má být podle vrchního ředitele sekce obranného plánování ministerstva obrany Petra Voznicki dokončena v průběhu příštích čtyř až pěti let. Jejím cílem je vyšší efektivita činnosti ministerstva i generálního štábu včetně úspor finančních prostředků. Vetchý dodal, že v rámci reorganizace se předpokládá odchod vojáků z povolání i občanských zaměstnanců v řádu stovek osob. Podle náčelníka generálního štábu Jiřího Šedivého „mají být některé rozhodovací kompetence delegovány na nižší stupně, především na operační velitele, stejně jako na velitele svazků“.

Občan a společnost

Za významné investiční programy (nákup L-159, modernizace tanku T-72 nebo výstavbu štábního informačního systému) přebíral vzhledem k reorganizaci odpovědnost ředitel Národního úřadu pro vyzbrojování Ministerstva obrany ČR Jaroslav Štefec. Tato instituce – běžná ve všech členských státech NATO – zahájila činnost od ledna 2000.

Resort definoval a vláda posléze schválila materiál nazvaný Principy spolupráce s domácím obranným průmyslem, kde je zakotvena především úžší výměna informací mezi státem a Asociací obranného průmyslu ČR. Cílem má být včasná a dostatečná informovanost o střednědobých investičních plánech ministerstva obrany, stejně jako o investičních programech NATO a jednotlivých členských zemí, aby se výrobci mohli připravit na příslušná výběrová řízení a zapojit se do mezinárodní dělby práce. Nicméně podobně jako v roce 1999 ani v roce 2000 nebyl dokončen akviziční plán a zbrojovky opět nezískaly konkrétní představu o záměrech ministerstva.

Armáda se podobně jako v minulosti účastnila operace SFOR v Bosně a Hercegovině a nadále působila i v rámci jednotek KFOR v Kosovu. Na odborné i politické úrovni se však diskutovalo o tom, zda účast v obou operacích obranný rozpočet příliš nevyčerpává.

Mezi nejvíce sledované personální změny patřilo odvolání náměstka pro personalistiku a legislativu Petra Taxe, a to v září 2000. Na jeho místo byl jmenován dosavadní vrchní ředitel kabinetu ministra obrany Prokop Dolejší.

I v roce 2000 se armáda podobně jako v minulosti nevyhnula tragickým nehodám letounů. V červnu nepřežil pilot katapultáž z bombardéru Su-22 u obce Kladruhy nad Oslavou, v srpnu zahynul náčelník bojové přípravy vzdušných sil Ján Malo při havárii letounu L-29 Delfín u Chrudimi a v říjnu se zřítily dva MiG-21 vyčleněné pro NATO u obce Bílek na Havlíčkovobrodsku. Ani jeden z pilotů nehodu nepřežil.

Bezpečnost a kriminalita

Žádné převratné změny nepřinesla v oblasti růstu kriminality i způsobených škod v polovině roku 2000 zveřejněná Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území ČR v roce 1999. Vyplyvá z ní, že počet zjištěných trestných činů stagnoval – policie evidovala 426 626 deliktů, což je o 696 případů více oproti roku 1998. Kriminalitu se tedy snížil nepodařilo. Ze statistik vyplývá, že počet zjištěné trestné činnosti byl v roce 1999 nejvyšší za posledních šest let.

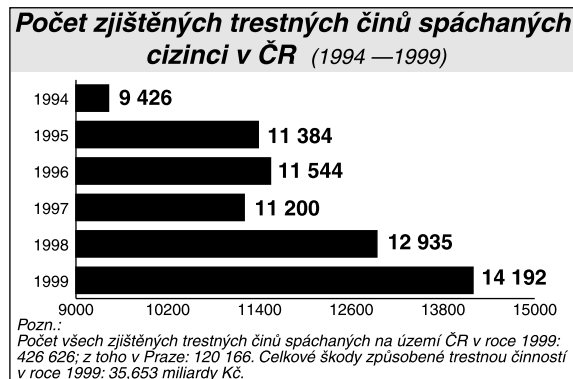
Vývoj kriminality je podle odborníků způsoben řadou faktorů: změněnou strukturou obyvatelstva, zvyšující se pojistnou ochranou nebo ochotou či neochotou policie přijímat oznámení o trestných činech či poškozených oznamovat delikvenci. Nadále přetrvávaly problémy týkající se výše způsobené škody, podle níž je protiprávní

jednání vůči státnímu či soukromému majetku posuzováno jako trestný čin (od roku 1994, kdy byla tato částka zvýšena z 1000 Kč na 2000 Kč, nedošlo ke změně, přičemž okruh skutků, které nabývaly povahu kriminálního činu, se vzhledem k rostoucí inflaci zvyšoval).

Zjištěná trestná činnost byla podobně jako v minulosti podstatně ovlivněna kriminalitou na území hlavního města Prahy, kde bylo spácháno 120 166 deliktů (nárůst oproti roku 1998 činil 6096 případů).

Za pozitivní jev lze považovat stálý růst podílu objasněné kriminality, která v roce 1999 do-

Graf č. VII/4

Pramen: MV ČR

Občan a společnost

sáhla 45,3 procenta. Ze zjištěných trestných činů objasnily orgány činné v trestním řízení 193 354 deliktů, což je oproti roku 1998 o 8261 případů více. Objasněnost majetkové kriminality dosáhla 27 procent, násilné 80 procent a mravnostní i hospodářské více než 90 procent. V roce 1999 byl evidován mírný pokles u majetkové kriminality (o 7898 trestných činů), mravnostní (o 532 deliktů) a u násilné (236 případů). Vzrostla naopak hospodářská kriminalita, a to o 6876 zjištěných trestných činů.

I v roce 1999 pokračoval trend v růstu zjištěných škod. Jejich výše dosáhla 35,653 miliardy Kč, což je nárůst oproti roku

1998 o 2,178 miliardy Kč. K růstu zjištěných škod došlo i u hospodářské kriminality, která se v roce 1999 podílela na celkových škodách způsobených trestnou činností 59,2 procenta (podíl na počtu zjištěných trestných činů přitom u hospodářské kriminality činí 10,1 procenta). U majetkové kriminality dosáhla výše způsobených škod 12,402 miliardy Kč s podílem škod na celkové kriminalitě 34,8 procenta.

Nadále vzrůstal nápor na policejní vyšetřovatele. V roce 1999 bylo zaevidováno na úřadech vyšetřování celkem 135 tisíc nových trestních věcí, což je nárůst oproti roku 1998 o 10 tisíc případů. Konkrétně to v průměru znamenalo zatížení o tři spisy navíc na jednoho vyšetřovatele (roční průměr činil 56,5 spisu na vyšetřovatele s tím, že z toho bylo vyřízeno 49,2 spisu). V meziročním průměru se rovněž zkrátila průměrná délka vyšetřování jednoho spisu, a to ze 72 na 65 dní. V roce 1999 bylo podáno policií celkem 72 077 návrhů na obžalobu, v předchozím roce to bylo 61 435 návrhů.

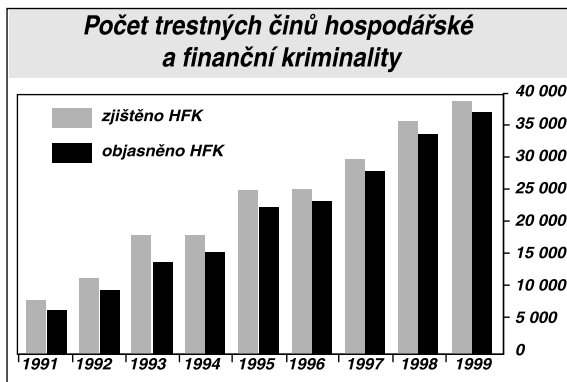
Na úřadech vyšetřování panovala v roce 1999 stísněná atmosféra, neboť se většina vyšetřovatelů i jejich nadřízených obávala o ztrátu zaměstnání. Tento fakt byl způsoben novelou trestního řádu, kterou předložil v rámci reformy justice ministr spravedlnosti Otakar Motejl, v září vystřídaný ve vládě dosavadním vicepremiérem Pavlem Rychetským. Poslanecká sněmovna novelu sice zamítla, nicméně bude o ní znovu jednat. Obavy vyšetřovatelů vyplývaly z radikálních změn navrhovaných v novele. Mimo jiné se předpokládal přesun dokazování v přípravném řízení na soudy, což by vedlo k omezení pravomoci vyšetřovatelů a jejich začlenění do kriminální policie. V praxi by to znamenalo zrušení úřadů vyšetřování jako nezávislé policejní složky.

Vzhledem k částečnému urovnání krize v Kosovu se v roce 1999 výrazně snížil počet zadržených nelegálních běženců, kteří překročili státní hranici ČR. V porovnání s rokem 1998, kdy počet nelegálních migrantů dosáhl historického maxima – 44 672 osob, v roce 1999 to bylo 32 325. Přejít bez povolení hranici do západní Evropy chtělo 26 951 uprchlíků, opačným směrem 5374. Úsekem, který tradičně čelil největšímu náporu nelegálních běženců, byla hranice s Německem, kde policie zadržela 20 170 migrantů. Druhým nejfrekventovanějším úsekem byla opět hranice s Rakouskem, o jejíž nelegální přechod se v roce 1999 pokusilo 5146 osob.

Ve zprávě o bezpečnostní situaci v roce 1999 je uvedeno, že činnost organizovaného zločinu, s níž například i zmíněná nelegální migrace úzce souvisí, na území ČR vzrůstá a mafie jsou stále agresivnější a lépe organizované. Počet zločineckých skupin, které působí na našem území, se v roce 1999 odhadoval na 75, z čehož 20 procent bylo domácích. Do této závažné trestné činnosti bylo zapojeno na 2000 osob. Podle prvního náměstka ministra vnitra Petra Ibla sice tvoří tato forma kriminality nepatrný zlomek v úhrnném počtu celkem zjištěných deliktů, nicméně její existence je nepopiratelná. V říjnu 1999 byla vládou přijata aktualizovaná Koncepce boje proti organizovanému zločinu, předložená ministerstvem vnitra.

Ředitel Inspekce ministra vnitra Mikuláš Tomin oznámil, že v první polovině roku 2000 se zvýšila o 48 pro-

Graf č. VII/5

Pramen: MV ČR

Občan a společnost

cent trestná činnost spáchaná policisty, a to oproti stejnému období roku 1999. Celkem 285 trestných činů se za prvních šest měsíců roku 2000 dopustilo 181 policistů.

Justice a vězeňství

V roce 2000 se kabinet a ministerstvo spravedlnosti pokusily prosadit do života reformu justice. To se zdařilo pouze částečně. Byla přijata rozsáhlá novela občanského soudního řádu, která je účinná od 1. ledna 2001. Ruší Krajské obchodní soudy, a tím také tzv. kauzální příslušnost. Agendu těchto soudů zčásti převádí na okresní soudy (obvodní soudy) nebo na krajské soudy. Mění se také věcná i místní příslušnost soudů. Krajským soudům by měly být v první instanci vyhrazeny spory sporné i nesporné věci skutkové a právně obtížné. Pro určení příslušnosti soudu je vždy rozhodující hmotněprávní povaha věci, nikoli postavení účastníka a nikoli otázka, zda jde, či nejde o osobu zapsanou v obchodním rejstříku.

Věcně se mění např. to, že spory ze smluv o úvěru, o běžném účtu a o vkladovém účtu nebudou napříště rozhodovat krajské soudy, nýbrž okresní soudy. Pro řízení, která byla zahájena před nabytím účinnosti novely občanského soudního řádu (žaloba byla podána do 31. prosince 2000), se užije režim úpravy platné v roce 2000.

V úpravě místní příslušnosti ke změně nedochází – příslušný je obecný soud žalované strany. Určení soudu je nadále bydlištěm fyzické osoby (pokud má více bydlišť, jsou jejím obecným soudem podle novely všechny dotčené okresní soudy). Právníká osoba má svůj obecný soud tam, kde je její sídlo. Fyzická osoba, která je podnikatelem, má ve věcech obchodních obecný soud tam, kde má sídlo podnikání, a pokud ho nemá, řídí se stejnými pravidly jako nepodnikající fyzická osoba. Novinkou je úprava obecného soudu státu; je jím soud, v jehož obvodu má sídlo organizační složka státu příslušná podle zákona o majetku ČR. Nové je také to, že lze podat žalobu proti zahraniční osobě u soudu, v jehož obvodu je umístěn její podnik nebo organizační složka.

Z celého balíku zákonů, který se váže k reformě, se podařilo ještě přijmout zákon o mediační a probační službě a rozsáhlou novelu obchodního zákona. Další součástí reformy bylo její personální a organizační zabezpečení v soudnictví, které bylo obsaženo v zákonech o soudech a soudcích a o kárné odpovědnosti soudců. Soudci měli dostat velmi nezávislou formu samosprávy. Tyto návrhy sněmovnou neprošly. Vládě se nepovedlo také prosadit novelu trestního řádu a doprovodnou novelu trestního zákona. Všechny úpravy se budou do sněmovny v nejbližší době vracet v upravených verzích. Prozatím vláda projednala novelu trestního řádu, ve které již jsou rozděleny bagatelní trestné činy a trestné činy závažné. Hrdelní věci, které projednávají krajské soudy jako soudy prvního stupně, by měly u těchto soudů zůstat a mělo by u nich být víceméně zachováno dosavadní vyšetřování. U ostatních trestných činů by mělo probíhat zjednodušené přípravné řízení a také řízení, ve kterém by bylo podstatně redukováno přípravné řízení. Těžiště dokazování by se v těchto případech přeneslo před soud. Návrh počítá s tím, že orgány činné v trestním řízení by měly výběr a využívaly by typ řízení podle povahy věci; tzn. mohou zvolit rigoróznější vyšetřování nebo zkrácenou verzi. Neúspěch novely trestního řádu a soudcovských zákonů ve sněmovně byl zřejmě příčinou dobrovolného odchodu ministra spravedlnosti Otakara Motejla z funkce (rezignoval 26. října). Pověřený řízením resortu byl vicepremiér pro legislativu Pavel Rychetský.

Reformu justice také doprovází vznik správního soudnictví v plné jurisdikci a novela správního řádu; oba návrhy jsou v podobě věcného záměru.

Vězeňství: České věznice jsou stále přeplněné. Údaje z července 2000 dokonce hlásí, že jsou přeplněné o 23 procent a vazební věznice o 10 procent. Ve 34 českých věznicích si odpýkávalo trest nebo ve vazbě čekálo na rozsudek 23 295 osob, zatímco podle normy (3,5 metru čtverečního na osobu) to mělo být pouze 19 587.

Od ledna 2000 vstoupila do účinnosti novela zákona o podmínkách ve věznici, která sice přinesla některé změny, ale také snížila např. počty balíčků za rok. Tento fakt vyvolal vzpouru ve valdické věznici a poté se nepokoje přenesly i do věznic dalších. Po vyjednáváním odpor utichl. V druhé polovině roku vzrůchl veřejnost útek na doživotí odsouzeného Jiřího Kajinka z Mirova. Ostraha věznice v tomto případě zřejmě zanedbala své povinnosti.

VIII. Kraje

Nové uspořádání veřejné správy

Koncepce reformy veřejné správy v České republice byla přijata vládním usnesením č. 511 dne 25. května 1999. V souladu s evropským pojetím byla reforma veřejné správy pojata komplexně. Cílem reformy je dosáhnout vyšší míry efektivnosti veřejné správy, která je chápána jako vztah mezi veškerými vynaloženými náklady a kvalitou podmínek uspokojování potřeb demokraticky organizovaného uspořádání společnosti.

Komplexní pojetí tak znamená, že reforma byla rozdělena do tří částí – reforma územní veřejné správy, reforma ústřední státní správy a reforma dílčích aspektů veřejné správy. Ty našly své vyjádření v soustavě dílčích koncepcí (příprava pracovníků ve veřejné správě, zvýšení účinnosti řízení ve veřejné správě, zvýšení účinnosti veřejné kontroly, zvýšení účinnosti informačních systémů ve veřejné správě, zvýšení účinnosti veřejných financí a zvýšení účinnosti veřejných služeb).

Základní charakteristika reformy

Hlavním bodem první fáze reformy je konstituování „vyššího“ stupně samosprávy, samosprávy na úrovni kraje. Z toho pak vyplývá nutnost úpravy vzájemných vztahů mezi kraji a obcemi, respektive mezi kraji a okresními úřady coby správními úřady s všeobecnou působností. Vzhledem ke zmíněným odlišným ústavním základům územní samosprávy v roce 1990 oproti období současnému (počínajícimu datem účinnosti Ústavy České republiky z roku 1993) se reforma veřejné správy v neposlední řadě nese ve znamení dosažení konformity úpravy zákonné (zejména to platí v případě obecní samosprávy) s úpravou ústavní. Nepřehlédnutelné místo v reformě veřejné správy patří Evropské chartě místní samosprávy (srov. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 181/1999 Sb.) obsahující evropský standard místní samosprávy, jejíž principy nebylo pochopitelně možné v této souvislosti pominout.

Nový model územní veřejné správy vychází z tzv. smíšeného, respektive sloučeného modelu veřejné správy, kdy tytéž orgány, orgány samosprávy, vykonávají jak samosprávu, tak státní správu, což ve výsledku znamená existenci pouze jedné linie územních orgánů veřejné správy (nepočítaje v to orgány se speciální působností). V této souvislosti se v rámci druhé fáze reformy předpokládá zrušení okresních úřadů (nikoli ale též okresů jako článků územního členění státu) a převod jejich působnosti na vybrané obce (těch by mělo být okolo 180), respektive na kraje (srov. k tomu omezenou dobu platnosti zákona o okresních úřadech).

Legislativní základy reformy

Východiskem reformy veřejné správy je Ústava České republiky (zejména její hlava VII – Územní samospráva) a ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávních celků. Nově přijatá právní úprava obsažená v níže uvedených zákonech a z ní vyplývající uspořádání územní veřejné správy do značné míry nahrazuje model existující v ČR od roku 1990, který vycházel z ústavní úpravy tehdejší (srov. zejména ústavní zákon č. 294/1990 Sb.), odlišné od té současné:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb.,
- Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávních celků a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky,
- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení),
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení),
- Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů,
- Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze,
- Zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze,
- Zákon č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech,
- Zákon č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky do majetku krajů,

- Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla),
- Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosu některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní),
- Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje,
- Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

Přijetím výše uvedených zákonů byla uzavřena legislativní příprava první fáze reformy. Tato fáze vyvrcholila volbami do krajských zastupitelstev a zřízením krajských úřadů.

Princip územních samosprávných celků

Z hlediska regionální politiky České republiky a ve vztahu k Výboru regionů Evropské unie bylo velmi důležité přijetí zákona o krajích a zákona o volbách do zastupitelstev krajů. V čl. 8 Ústavy České republiky se zaručuje princip územních samosprávných celků. Je to důležitý princip výstavby státu, kterým je vázán stát ve své činnosti. U územní samosprávy, tak jak je zakotvena v hlavě VII Ústavy ČR, to je u obcí a krajů, tento princip znamená, že obce a kraje budou samostatně spravovat a rozhodovat určité zákonem vymezené veřejné záležitosti místního nebo regionálního významu, aniž by stát do takového rozhodování zasahoval. Stát tedy určí právními předpisy rámec, v němž se má samospráva pohybovat, a přísluší mu právní dozor nad jednáním. Základním kritériem pro vymezení tohoto rámce je uplatnění principu subsidiarity, což znamená, že správa veřejných záležitostí se má odehrávat na úrovni, která je nejbližší řešenému problému.

Z uvedených skutečností vyplývá, že rozsah veřejných záležitostí svěřených státem územní samosprávě přímo závisí na míře přenosu kompetencí ze státní správy na samosprávu (dekoncentrace) a na míře přenosu kompetencí z centrální úrovně na úroveň nižších článků (decentralizace). Proto také zřízení a činnost krajů úzce souvisí i s probíhající reformou veřejné správy. Přesun rozhodování určitých veřejných záležitostí do působnosti samosprávy vykonávané volenými zástupci občanů znamená, že tyto záležitosti ztrácejí svůj mocenský charakter a blíží se principům právní služby, jak je chápána veřejná správa ve vyspělých demokratických státech.

14 vyšších územních samosprávných celků

Ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, byl naplněn čl. 100 odst. 3 Ústavy ČR, podle kterého vytvořit nebo zrušit vyšší územní samosprávný celek lze jen ústavním zákonem. Tento ústavní zákon stanovil počet (14) a sídla vyšších územních samosprávných celků (VÚSC), vymezil je územím okresů a stanovil podmínky pro změnu hranic jejich území. Byly vytvořeny tyto vyšší územní samosprávné celky:

- Hlavní město Praha, vymezený územím hlavního města Prahy;
- Středočeský kraj se sídlem v Praze, vymezený územím okresů Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram a Rakovník;
- Budějovický kraj se sídlem v Českých Budějovicích, vymezený územím okresů České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prácheň, Strakonice a Tábor;
- Plzeňský kraj se sídlem v Plzni, vymezený územím okresů Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany a Tachov;
- Karlovarský kraj se sídlem v Karlových Varech, vymezený územím okresů Cheb, Karlovy Vary a Sokolov;
- Ústecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem, vymezený územím okresů Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice a Ústí nad Labem;
- Liberecký kraj se sídlem v Liberci, vymezený územím okresů Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec a Semily;
- Královéhradecký kraj se sídlem v Hradci Králové, vymezený územím okresů Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov;
- Pardubický kraj se sídlem v Pardubicích, vymezený územím okresů Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí;

Kraje

- Jihlavský kraj se sídlem v Jihlavě, vymezený územím okresů Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou;
- Brněnský kraj se sídlem v Brně, vymezený územím okresů Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo;
- Olomoucký kraj se sídlem v Olomouci, vymezený územím okresů Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk;
- Ostravský kraj se sídlem v Ostravě, vymezený územím okresů Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava-město;
- Zlínský kraj se sídlem ve Zlíně, vymezený územím okresů Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín a Zlín.

Tab. č. VIII/1

Vyšší územní samosprávné celky - základní charakteristiky								
Vyšší územní samosprávný celek	Celková výměra (km ²)	Z toho zemědělská půda (km ²)	Počet obcí (1. čtvrtletí 2000)	Počet obcí se statutem města	Počet okresů	Počet obyvatel k 1. 1. 2000	Průměr HDP 1995-1997	
							PPS	EU=100
Hl. m. Praha	496	214	1	1	-	1 186 855	21 927	118,8
Středočeský	11 014	6 705	1 148	71	12	1 111 354	9 085	49,2
Budějovický	10 056	4 967	623	43	7	626 112	10 709	58,0
Plzeňský	7 561	3 849	505	45	7	551 870	11 749	63,7
Karlovarský	3 314	1 257	132	28	3	304 823	10 398	56,5
Ústecký	5 335	2 796	354	46	7	827 151	10 822	58,8
Liberecký	3 163	1 412	216	36	4	429 012	9 944	54,0
Královéhradecký	4 758	2 810	448	42	5	551 651	10 333	56,0
Pardubický	4 518	2 749	453	30	4	508 744	10 236	55,5
Jihlavský	6 925	4 211	730	29	5	521 472	9 436	51,4
Brněnský	7 062	4 277	647	43	7	1 137 289	10 956	59,4
Olomoucký	5 139	2 777	393	24	5	642 016	9 806	53,2
Zlínský	3 964	1 963	300	28	4	598 339	10 182	55,2
Ostravský	5 554	2 858	301	39	6	1 281 410	11 172	60,5
Česká republika	78 860	42 843	6 251	505	76	10 278 098	11 761	64,0

Pozn.: PPS - purchasing power standard, jednotka pro měření kupní síly

Pramen: ČSÚ

Obec – základní článek soustavy

Dne 12. dubna 2000 byl přijat zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), který stanoví, že obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů. Obec tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce. Mezi města se zvláštním postavením (statutární města) jsou nově zařazena města Kladno, Most a Jihlava. V novém zákoně je vzhledem k zákonu ČNR č. 367/1990 Sb., o obcích, nově rozpracován článek 101 odst. 1 Ústavy ČR – obec je samostatně spravována zastupitelstvem.

Orgány obce jsou zastupitelstvo obce, rada obce (výkonný orgán). Obec navenek zastupuje starosta, který stojí v čele obecního úřadu. Zastupitelstvo obce může zřídit jako své iniciativní a kontrolní orgány výbory, vždy zřizuje finanční a kontrolní výbor. Rada obce může zřídit jako své iniciativní a poradní orgány komise.

Samostatná působnost obce (hlava II) je upravena jako spravování záležitostí, které jsou v zájmu obce a jejich občanů (pokud nejsou zákonem svěřeny krajům nebo pokud nejde o výkon přenesené působnosti). Obec

může v samostatné působnosti ukládat povinnosti obecně závaznou vyhláškou. Ve věcech patřících do samostatné působnosti rozhoduje zastupitelstvo obce. Pravomocí zastupitelstva (§ 84, 85) je např. schvalovat program rozvoje územního obvodu obce, územní plán obce a regulační plán, rozpočet a závěrečný účet obce, zřizovat trvalé a dočasné peněžní fondy obce, vydávat obecně závazné vyhlášky obce, rozhodovat o vyhlášení místního referenda, navrhopvat změny katastrálních území uvnitř obce, volit a odvolávat starostu, místostarosty a radní, zřizovat a rušit obecní policii atd. Do samostatné působnosti obce je novým zákonem svěřena i péče o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a uspokojování potřeb svých občanů. Jedná se o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví atd.

Obec musí svůj majetek využívat účelně a hospodárně. Zastupitelstvo obce do 30. června následujícího roku projednává závěrečný účet spolu se zprávou o výsledcích přezkoumání hospodaření obce za uplynulý kalendářní rok a přijímá opatření k nápravě nedostatků. Zvláštní zákon upravuje sestavování rozpočtu a závěrečného účtu obce a hospodaření s prostředky tohoto rozpočtu.

Výkonným orgánem obce v oblasti samostatné působnosti je rada obce, která za její výkon odpovídá zastupitelstvu obce. Radě obce je např. vyhrazeno (§ 102) zabezpečovat hospodaření obce podle schváleného rozpočtu, plnit vůči právnickým osobám a zařízením založeným nebo zřízeným zastupitelstvem obce úkoly zakladatele nebo zřizovatele podle zvláštních předpisů, nejsou-li vyhrazeny zastupitelstvu, vydávat nařízení obce, ukládat pokuty ve věcech samostatné působnosti obce, kontrolovat plnění úkolů obecním úřadem a komisemi v oblasti samostatné působnosti obce, přezkoumávat na základě podnětů opatření přijatá obecním úřadem v samostatné působnosti a komisemi atd. V ostatních záležitostech patřících do samostatné působnosti rozhoduje rada obce jen v případě, pokud nejsou vyhrazeny zastupitelstvu obce nebo pokud si je zastupitelstvo obce nevyhradilo.

Obecní úřad plní v oblasti samostatné působnosti úkoly, které mu uložilo zastupitelstvo obce nebo rada obce, a pomáhá výborům a komisím v jejich činnosti.

Přenesená působnost obce (hlava III). Zákon stanoví, ve kterých věcech vykonává obec na svém území státní správu. Působnost v těchto věcech je přenesenou působností obce. Orgánem obce, kterému je svěřen výkon přenesené působnosti, je pověřený obecní úřad. Svou činnost vykonává pro více obcí ve správních obvodech a v rozsahu stanoveném zvláštními zákony. Na plnění úkolů v přenesené působnosti obdrží obec příspěvek ze státního rozpočtu. Nezabezpečuje-li obec řádný výkon přenesené působnosti, převezme v celém svěřeném rozsahu nebo jen na některém úseku výkon přenesené působnosti pověřený obecní úřad, do jehož územního obvodu obec patří. Pověřený obecní úřad rozhoduje v prvním stupni ve správním řízení o právech, právem chráněných povinnostech fyzických a právnických osob, pokud zákon nestanoví jinak.

Při výkonu přenesené působnosti v případě vydávání nařízení obce a při rozhodování o právech, právem chráněných zájmech a povinnostech fyzických a právnických osob se obec řídí zákony a právními předpisy vydanými na základě zákona. V ostatních případech se obec také řídí usneseními vlády a směrnicemi ústředních správních úřadů.

Zastupitelstvo obce nebo rada obce rozhodují ve věcech patřících do přenesené působnosti, jen stanoví-li tak zákon. Výkon přenesené působnosti v určitých věcech může starosta po projednání s okresním úřadem svěřit komisi, v tomto případě je pak komise výkoným orgánem. Ve věcech výkonu přenesené působnosti na svěřeném úseku je komise podřízena okresnímu úřadu. V případech stanovených zvláštními zákony zřizuje starosta pro výkon přenesené působnosti zvláštní orgány obce, jmenuje a odvolává jejich členy. Obecní úřad vykonává v oblasti přenesené působnosti státní správu s výjimkou věcí, které patří do působnosti zastupitelstva obce, rady obce a zvláštních orgánů obce, případně komisi.

Kraje

Dne 12. dubna 2000 byl přijat zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajském zřízení). Existence a faktická činnost krajů je důležitým předpokladem pro vytvoření regionální politiky a pro vstup České republiky do Evropské unie. Zákon o krajích je v souladu s mezinárodními závazky, včetně souladu s právem Evropské unie. Zákon respektuje mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika v této oblasti vázána, jako je Evropská rámcová dohoda o přeshraniční spolupráci mezi územními orgány. V § 28 je zakotvena možnost spolupráce s územními samosprávnými celky jiných států, což dosud nebylo možné, neboť neexistovaly odpovídající subjekty na vyšší úrov-

Kraje

ni, než byla obec. Zákon rovněž respektuje Evropskou chartu místní samosprávy, aplikuje základní pravidla zaručující politickou, správní a finanční nezávislost samosprávy.

Působnost vyšších územních samosprávních celků je taxativně stanovena zákonem tak, aby jejich činnost nezasahovala do samostatného rozhodování obcí. Při jejím výkonu se kraj řídí ústavními zákony, mezinárodními smlouvami o lidských právech a svobodách, zákony a právními předpisy vydanými k jejich provedení. V souladu s čl. 101 Ústavy České republiky je nositelem samosprávy zastupitelstvo kraje. Zákon vymezuje kompetence zastupitelstva kraje, počet jeho členů a základní pravidla jeho jednání. Tímto zákonem je rovněž zakotvena dělba působnosti mezi zastupitelstvy obcí a zastupitelstvy VÚSC. Není-li výslovně zákonem svěřena určitá oblast samosprávy zastupitelstvům krajů, náleží podle čl. 104 odst. 2 Ústavy ČR zastupitelstvům obcí. Zákonem o krajích je naplněn princip, že kraj je veřejnoprávní korporací, která může mít svůj vlastní majetek a hospodaří podle vlastního rozpočtu, přičemž stát může zasahovat do činnosti kraje, pouze vyžaduje-li to ochrana zákona a jen způsobem stanoveným zákonem (čl. 101 odst. 4 Ústavy ČR).

Orgány kraje jsou zastupitelstvo kraje, rada (výkonný orgán). Navenek je kraj zastupován hejtmánem. Úkoly v samostatné i přenesené působnosti plní krajský úřad.

Samostatná působnost kraje

Kraj má jako územní společenství občanů právo na samosprávu ve věcech, které stanoví zákon. Působnost v těchto věcech je samostatnou působností kraje. Ve věcech patřících do samostatné působnosti kraje rozhoduje zastupitelstvo kraje. Zastupitelstvo kraje vydává v mezích své samostatné působnosti obecně závazné vyhlášky, kterými lze ukládat povinnosti fyzickým a právnickým osobám, jen stanoví-li tak zákon. V ostatních záležitostech se kraj řídí i jinými právními předpisy vydanými na základě zákona. Zastupitelstvu kraje je v samostatné působnosti např. vyhrazeno (§ 35 odst. 2 a 3, § 36) předkládat návrhy zákonů Poslanecké sněmovně v souladu se zákonem, předkládat návrhy Ústavnímu soudu na zrušení právních předpisů, má-li za to, že jsou v rozporu se zákonem, koordinovat rozvoj územního obvodu, schvalovat programy rozvoje územního obvodu kraje podle zvláštních zákonů, zajišťovat jejich realizaci a kontrolovat jejich plnění, schvalovat územně plánovací dokumentaci pro území kraje a vyhlášovat její závazné části obecně závaznou vyhláškou kraje, volit zástupce do regionálních rad regionů soudržnosti, stanovit rozsah základní dopravní obslužnosti pro území kraje, rozhodovat o spolupráci kraje s jinými kraji a o mezinárodní spolupráci, schvalovat rozpočet kraje a schvalovat závěrečný účet kraje atd.

V oblasti samostatné působnosti je výkonným orgánem kraje rada, která při výkonu své působnosti odpovídá zastupitelstvu kraje. V této souvislosti je radě vyhrazeno (§ 59) např. zabezpečovat hospodaření podle schváleného rozpočtu, kontrolovat hospodaření podle něj, provádět rozpočtová opatření v rozsahu svěřeném zastupitelstvem, stanovit počet zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu, organizačních složek a objem prostředků na platy těchto zaměstnanců, zřizovat a zrušovat podle potřeby komise rady, ukládat krajskému úřadu úkoly v oblasti samostatné působnosti a kontrolovat jejich plnění atd. Dále kraj v samostatné působnosti ve svém územním obvodu pečuje v souladu s místními předpoklady a místními zvyklostmi o komplexní územní rozvoj, zejména o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů, především o uspokojování potřeb ochrany a rozvoje zdravých životních podmínek, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku. Při výkonu samostatné působnosti spolupracuje kraj s obcemi, ale nesmí při tom zasahovat do jejich samostatné působnosti.

Krajský úřad plní úkoly v samostatné působnosti uložené mu zastupitelstvem a napomáhá činnosti výborů a komisí. Rada může zakládat úkoly krajskému úřadu jen v rozsahu své působnosti svěřené jí zákonem nebo zastupitelstvem.

Přenesená působnost kraje

Kraj na svém území vykonává státní správu ve věcech, které stanoví zákon. Působnost v těchto věcech je přenesenou působností kraje. Na plnění úkolů v přenesené působnosti obdrží kraj příspěvek ze státního rozpočtu. Výkon přenesené působnosti je zákonem svěřen zastupitelstvu kraje, zvláštnímu orgánu a krajskému

úřadu. Rada může rozhodovat ve věcech přenesené působnosti, jen stanoví-li tak zákon. Na základě a v mezích zákona rada vydává právní předpisy ve věcech svěřeného výkonu státní správy, je-li k tomu zákonem zmocněna, tyto právní předpisy se nazývají nařízení kraje. Při vydávání nařízení kraje a při rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob se orgány kraje řídí zákony a právními předpisy vydanými na základě zákona. V ostatních případech se řídí také usneseními vlády a směrnicemi ústředních správních úřadů. Usnesení vlády a směrnice ústředních správních úřadů nemohou ukládat orgánům kraje povinnosti, pokud nejsou stanoveny zákonem. Zastupitelstvo kraje rozhoduje ve věcech přenesené působnosti, jen stanoví-li tak zákon. Hejtmán zřizuje pro výkon přenesené působnosti zvláštní orgány, stanoví-li tak zvláštní zákon. Krajský úřad v oblasti přenesené působnosti podle zákona o krajích např. přezkoumává rozhodnutí vydaná OkÚ a magistráty ve správním řízení (pokud není tato působnost zákonem svěřena zvláštnímu orgánu nebo zákon nestanoví jinak), ukládá sankce podle zákona, organizuje kontroly na vybraných úsecích činnosti OkÚ, vyhodnocuje jejich výsledky a předkládá příslušnému ministerstvu, popřípadě vládě, návrhy na potřebná opatření atd.

Další působnosti jsou na kraje přeneseny z ministerstev a jiných správních úřadů a dále stanoveny zvláštními zákony, včetně působnosti, které v minulosti nebyly vykonávány z důvodu neexistence územní samosprávy na úrovni kraje. Jde zejména o otázky související s regionálním rozvojem, vytvořením podmínek pro zaměstnanost na území kraje, vyrovnávání rozdílů mezi jeho jednotlivými územními částmi, vytváření podmínek pro rozvoj podnikatelské činnosti apod. V souvislosti se schválením zákona o krajích došlo ke změně či zrušení některých zákonů, konkrétní údaje obsahuje zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze. Orgán kraje tak v přenesené působnosti např. metodicky řídí výkon státní památkové péče v kraji, vede seznam kulturních památek svého územního obvodu, řídí a kontroluje výkon státní správy v sociálním zabezpečení, požívaje územní plány velkých územních celků, požívaje územně plánovací podklady nezbytné pro svoji činnost, vyjadřuje se podle § 14 vodního zákona k stavbám, pokud rozhodujícím způsobem ovlivňují nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami, ochranu vod nebo ochranu proti povodním, rozhoduje o zařazení pozemní komunikace do kategorií silnic II. a III. třídy a o změnách těchto kategorií, spolupracuje s ostatními správními úřady na zajišťování ekologické výchovy a vzdělávání atd.

Okresní úřady

Okresní úřady jsou správními úřady, vykonávajícími státní správu ve správních obvodech, které se nazývají okresy. Při plnění svých úkolů spolupracují s ostatními územními správními úřady, orgány kraje a orgány obcí ve svých správních obvodech. Okresní úřad (OkÚ) sestavuje rozpočet, vypracovává závěrečný účet, jeho příjmy a výdaje jsou součástí samostatné kapitoly státního rozpočtu. Pro svůj správní obvod může na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, tzv. nařízení okresního úřadu.

Působnost OkÚ je dána výkonem státní správy ve věcech, které stanoví zvláštní zákony. Dále přezkoumává rozhodnutí orgánů obcí a rozhodnutí pověřených obecních úřadů, vydaná ve správním řízení, provádí dozor nad činností orgánů obcí a poskytuje obcím odbornou pomoc při výkonu státní správy. Provádí finanční kontrolu u obcí a jimi zřízených organizací. Okresní úřad se ve své činnosti v případě vydávání nařízení a rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob řídí zákony a jinými právními předpisy, v ostatních případech i usneseními vlády a směrnicemi ústředních správních úřadů.

V čele OkÚ stojí přednost, který jej řídí a odpovídá za jeho činnost. Jmenuje a odvolává ho vláda České republiky na návrh ministra vnitra. Přednostovi je vyhrazeno stanovit např. organizační strukturu úřadu, rozpočet a provádět v něm změny, vydat organizační řád, jmenovat a odvolávat vedoucí referátů, vedoucí zaměstnance příspěvkových organizací atd.

Zaměstnanci OkÚ a osoby v čele zvláštních orgánů OkÚ mohou vykonávat činnosti stanovené prováděcím právním předpisem pro prokázání zvláštní odborné způsobilosti (znalost právních předpisů upravujících příslušný úsek státní správy, znalost základů veřejné správy atd.), která se ověřuje zkouškou a prokazuje osvědčením.

Činnost okresních úřadů je řízena vládou. Ministerstvo vnitra ve vztahu k OkÚ zabezpečuje řadu organizačních, koordinačních a kontrolních činností.

Ústřední správní úřady, do jejichž působnosti náleží úseky státní správy vykonávané OkÚ, řídí státní správu

Kraje

vu vydáváním právních předpisů a směrnic, zabezpečují jednotný postup okresních úřadů při používání jimi vydaných předpisů a kontrolují výkon státní správy okresními úřady na svěřeném úseku.

Podpora regionálního rozvoje

Legislativní rámec pro podporu regionálního rozvoje a větší koncepčnosti aktivit v oblasti regionální politiky tvoří zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Tento zákon stanoví podmínky pro poskytování podpory regionálnímu rozvoji v zájmu vyváženého rozvoje státu nebo územního obvodu kraje, s tím související působnost správních úřadů, krajů a obcí a vytváří podmínky pro koordinaci a realizaci hospodářské a sociální soudržnosti. Zákon vymezuje zaměření podpor regionálního rozvoje (podnikání, lidské zdroje, výzkum a vývoj, cestovní ruch, infrastruktura, občanská vybavenost, služby sociální péče atd.) a člení státem podporované regiony na regiony se soustředěnou podporou ze strany státu (hospodářsky slabé, strukturálně postižené, venkovské) a na regiony ostatní (např. pohraniční, bývalé vojenské prostory, postižené živelními pohromami atd.). Vymezuje pojem a obsah strategie regionálního rozvoje. Třetí část zákona je věnována působnosti správních úřadů, krajů a obcí při podpoře regionálního rozvoje, např. kraje v samostatné působnosti analyzují a hodnotí úroveň rozvoje svého územního obvodu a schvalují program rozvoje územního obvodu.

Pro potřeby spojené s koordinací a realizací politiky hospodářské a sociální soudržnosti, spočívající zejména ve využívání finančních prostředků z předvstupních a strukturálních fondů Evropské unie, vymezuje část čtvrtá tohoto zákona tzv. regiony soudržnosti, které jsou totožné s územními statistickými jednotkami NUTS 2 (vymezené usnesením vlády ČR č. 707 ze 26. října 1998). Bylo vymezeno osm regionů soudržnosti:

- Praha, vymezený územím hlavního města Prahy
- Střední Čechy, vymezený územím Středočeského kraje
- Jihozápad, vymezený územím Budějovického a Plzeňského kraje
- Severozápad, vymezený územím Karlovarského a Ústeckého kraje
- Severovýchod, vymezený územím Libereckého, Královéhradeckého a Pardubického kraje
- Jihovýchod, vymezený územím Brněnského a Jihlavského kraje
- Střední Morava, vymezený územím Olomouckého a Zlínského kraje
- Ostravsko, vymezený územím Ostravského kraje

Tab. č. VIII/2

Regiony soudržnosti - základní charakteristiky

Region soudržnosti (NUTS 2)	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel k 1. 1. 2000	Průměr HDP 1995-1997 PPS	Průměr HDP 1995-1997 EU=100
Praha	496	1 186 855	21 927	118,8
Střední Čechy	11 014	1 111 354	9 085	49,2
Jihozápad	17 617	1 177 982	11 198	60,6
Severozápad	8 650	1 131 974	10 708	58,0
Severovýchod	12 440	1 489 407	10 188	55,2
Jihovýchod	13 991	1 658 761	10 478	56,8
Střední Morava	9 104	1 240 355	9 988	54,1
Ostravsko	5 554	1 281 410	11 172	60,5
Česká republika	78 860	10 278 098	11 761	64,0

Pozn.: PPS - purchasing power standard, jednotka pro měření kupní síly

Pramen: ČSÚ

Financování a hospodaření územní samosprávy

V rámci reformy veřejné správy byly schváleny nové zákony, které stanovují pravidla pro hospodaření územních samospráv (obcí a krajů). Na ně navazují rozpočtová pravidla územních rozpočtů a další zákony související s financováním obcí a krajů.

Největší význam pro obce má nesporně zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosu některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní). V případě obcí se rozšiřuje okruh sdílených daní o daň z přidané hodnoty a daň z příjmů fyzických osob vybírané srážkou. Dochází ke změně alokace sdílených daní. Tyto daně se alokují do obcí z celorepublikového výnosu. Východiskem je počet obyvatel přepočtený koeficientem velikostní kategorie obce.

Většině obcí by měl nový zákon přinést větší jistotu a zvýšení příjmů. Podle propočtů Ministerstva financí ČR si asi 80 procent obcí polepší a 20 procent pohorší. Současný stav daňových příjmů jednotlivých obcí totiž charakterizují zvyšující se rozdíly mezi „bohatými“ a „chudými“ obcemi a lokalitami.

Už při schvalování zmíněného zákona v Poslanecké sněmovně bylo jasné, že jeho účinnost bude dočasná. Měl by platit pouze v roce 2001. Vláda se však v doprovodném usnesení zavázala, že připraví novelu tohoto zákona tak, aby „byla zvýšena vazba obcí na míře ekonomické aktivity v místě, zejména na umístění provozoven podnikatelských subjektů, a to tak, aby novela vstoupila v platnost od začátku roku 2002“.

Součástí souboru norem upravujících reformu veřejné správy v oblasti financování a hospodaření by měly být i další zákony. Ministerstvo financí ČR zpracovává novou variantu návrhu zákona o obecních daních a novelizaci zákona o dani z nemovitosti. Především místní daně (obecní), které hrají v Evropské unii důležitou roli, mohou aktivně ovlivnit finanční samostatnost obcí.

Rok 2001 bude do značné míry přechodný i pro kraje. Podle zákona č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky do majetku krajů a dalších zákonů souvisejících s reformou veřejné správy, kraje sice získají kompetence, avšak rozsáhlý majetek se bude převádět postupně. Proto je třeba v této oblasti upravovat postupně i podmínky pro financování. Ve vztahu ke krajům byla zvolena pro první období v zásadě dotační forma, nikoliv přímý podíl na daních.

Podmínky, za kterých je územní samospráva oprávněna nakládat s majetkem a s prostředky rozpočtů, upravují nové zákony (**č. 129/2000 Sb., o krajích, č. 128/2000 Sb., o obcích, č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů**). Z jejich textu vyplývá, že účel užití majetku a prostředků rozpočtů územní samosprávy nutně musí vycházet především z těch ustanovení zákona, kterými se vymezuje samostatná působnost obcí a krajů a kterými se vymezuje dovolený způsob nakládání, případně postup při rozhodování o majetku a užití finančních prostředků z rozpočtu územní samosprávy.

Vztah kraj–obec

Vzájemný vztah krajů a obcí při výkonu samostatné působnosti je dán především v § 14, odst. 3 zákona č. 129/2000 Sb., kde je uvedeno, že kraj při výkonu samostatné působnosti s obcemi spolupracuje, nesmí však zasahovat do samostatné působnosti obcí. Vzhledem k formulacím použitým v zákonech lze předpokládat, že v této oblasti praxe přinese nejednu obtíž a nejasnost při vymezování vzájemných samosprávných kompetencí mezi krajem a obcemi.

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, stanovuje rozsah samostatné působnosti v § 14 (respektive v § 35, 36 a 59), **zákon č. 128/2000 Sb., o obcích**, stanovuje rozsah samostatné působnosti obcí obdobnými formulacemi jako v případě krajů, a to v § 35 (resp. v § 84, 85 a 102). Bez zajímavosti není drobný rozdíl v použitých formulacích, jejichž srovnání může být inspirací k dalším úvahám:

Kraje

kraj (č. 129/2000 Sb.)

§ 14, odst. 1:

samospráva ve věcech, které **stanoví zákon**

obec (č. 128/2000 Sb.)

§ 35, odst. 1:

spravování záležitostí, **kteří jsou v zájmu obce a občanů, pokud nejsou svěřeny zákonem krajům**

Nutno poznamenat, že ani další srovnání zákony stanoveného rozsahu samosprávy nepřináší kýžené upřesnění samosprávných kompetencí ve vztahu obec a kraj. To však jistě bude významné i z hlediska praxe, která bude provázet např. aplikaci zákona č. 248/2000 Sb. (o podpoře regionálního rozvoje). Za částečné upřesnění rozsahu samostatné působnosti obce lze pokládat text § 50 zákona č. 128/2000 Sb., který vymezuje činnosti, jež (zejména!) mohou být **předmětem činnosti svazku obcí**. V této souvislosti je zajímavé, že kraj nemůže být členem svazku obcí (§ 26, odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb.).

Je možno soudit, že rozsah budoucího výkonu územní samosprávy na úrovni krajů se v nejbližších letech bude odvíjet (mimo jiné) i od objemu rozpočtů a majetku kraje. Vzhledem k tomu, že daňové příjmy rozpočtů krajů nejsou pro rok 2001 stanoveny (viz § 3 zákona č. 243/2000 Sb.) a návrh zákona o státním rozpočtu na rok 2001 procházel teprve fází projednávání, nebylo možné v závěrečných měsících roku 2000 s dostatečnou přesností určit, s jakým objemem finančních prostředků budou kraje nakládat při výkonu samostatné působnosti. **Majetek krajů** byl zatím znám prakticky pouze v rozsahu zákona č. 157/2000 Sb. (o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku ČR do majetku krajů), respektive v rozsahu přílohy č. 1 tohoto zákona. Převod majetku bude uskutečněn v průběhu roku 2001 a nelze samozřejmě předpokládat, že tento majetek bude dostačující pro výkon samostatné působnosti krajů. Pokud nebude přijat nějaký nový zákon, lze tedy v roce 2001 očekávat další přesuny majetku z vlastnictví státu (České republiky) do vlastnictví krajů, které budou pravděpodobně probíhat za účinnosti a podle zákona č. 219/2000 Sb.

Hospodaření obcí

Na rozdíl od nedorozumění otázek týkajících se majetku a rozpočtu krajů (i jejich kompetencí) se zřetelněji rýsuje **nová úprava nakládání s majetkem obce a s prostředky rozpočtů obcí** (než se stejnou problematikou krajů), a to zejména při **zřizování organizačních složek obce a příspěvkových organizací obce** a při **zakládání dobrovolného svazku obcí**.

Základní povinnosti obce při správě majetku jsou vyjádřeny v § 38–§ 41 zákona č. 128/2000 Sb., který je v některých pasážích daleko přesnější než zákon č. 367/1990 Sb. Majetek obcí musí být využíván účelně a hospodárně v souladu se zájmy obce (rozuměj občanů obce) a v souladu s úkoly, které obci vymezuje zákon.

Jako povinnost ze zákona je obci uloženo, že majetek musí být chráněn před zničením, poškozením, odcizením nebo zneužitím. Obec je dále povinna:

- chránit svůj majetek před neoprávněnými zásahy a včas uplatňovat právo na náhradu škody a právo na vydání bezdůvodného obohacení,
- sledovat, zda dlužníci včas a řádně plní své závazky a zabezpečit, aby nedošlo k promlčení nebo zániku z nich vyplývajících práv,
- zveřejnit záměr prodat, směnit nebo darovat nemovitý majetek, pronajmout jej nebo poskytnout jako výpůjčku (zveřejněním je podmíněna platnost následných právních úkonů k majetku, výjimky jsou uvedeny v zákoně),
- při úplatném převodu majetku sjednat cenu obvyklou, odchylka musí být zdůvodněna,
- vést evidenci svého majetku (ve smyslu zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví).

(Posledně uvedený bod je významný především v souvislostech, které se týkají zřizování či zakládání samostatných právnických osob, respektive při formulování příslušných pasáží zřizovací listiny příspěvkových organizací.)

Pokud byl majetek na obec bezúplatně převeden státem či darován krajem nebo pořízen za finanční účasti státu nebo kraje, pak stát a kraj mají právo vyhradit si stanovení podmínek pro další hospodaření a nakládání s takovým majetkem. Porušení stanovených podmínek je podřízeno finančním sankcím.

Pokud je platnost právního úkonu obce (i týkající se majetku) podmíněna předchozím zveřejněním, schvá-

lením nebo souhlasem, pak je nezbytné doložit příslušný právní úkon listinou potvrzující, že podmínky (zveřejnění, schválení nebo souhlasu) byly splněny.

Rozsah oprávnění obce nakládat s majetkem obce (a prostředky rozpočtu) vyplývají ze zákonem stanovených pravomocí zastupitelstva obce, respektive rady obce. Proto není bez zajímavosti porovnat text obou citovaných zákonů v pasážích, které uvádějí výčet právnických osob zakládáných obcí:

zákon č. 250/2000 Sb.
organizační složka obce
příspěvková organizace
obecně prospěšná společnost
společnost s ručením omezeným
akciová společnost

zákon č. 128/2000 Sb.
organizační složka obce
příspěvková organizace
obecně prospěšná společnost
obchodní společnosti (§ 110 zákona č. 513/1991 Sb.)
obchodní společnosti (§ 163 zákona č. 513/1991 Sb.)
dobrovolný svazek obcí
zájmové sdružení právnických osob

Jako formulačně nejasný lze pocítovat text odst. 2, písm. f) § 84 (zákon č. 128/2000 Sb.), který prakticky dovoluje zastupitelstvu rozhodnout o založení společnosti s ručením omezeným nebo o založení akciové společnosti. V souvislosti s textem obou zákonů se lze domnívat, že citovaná část zákona oněmi „dalšími právními osobami“, o jejichž založení rozhoduje zastupitelstvo, míní pouze **obecně prospěšnou společnost, dobrovolný svazek obcí a zájmové sdružení právnických osob**. Z dílce této části zákona by se dalo usuzovat, že obec v případě zakládání právnických osob by měla být jediným zakladatelem. (Spoluzakladatelem či dalším společníkem při založení obchodních společností by měla být pouze obec či obec – viz odst. 2, písm. c) § 46 zákona č. 128/2000 Sb.) Jistotu výhodu či oprávněnost tohoto závěru lze dokladovat platným zněním § 1, odst. 2, písm. d) zákona č. 199/1994 Sb., o veřejných zakázkách.

V případě právnických osob již založených (někým jiným, než je obec) pak zastupitelstvo rozhoduje o „účasti“ obce v těchto právnických osobách. Co je míněno onou účastí, je zřejmě nutno posuzovat podle typu právnícké osoby, ve které obec chce mít účast.

Citovaný zákon podmiňuje dovolené výdaje z rozpočtu obcí (odst. 1, písm. h) § 9), respektive podporu soukromého podnikání tím, že toto podnikání je „**pro obec prospěšné**“, případně, že podporované subjekty provádějí „**veřejně prospěšné činnosti**“. Vzhledem k tomu, že „veřejně prospěšná činnost“ není nikde dostatečně definována, lze předpokládat, že definici obou pojmů (tedy „co je obci prospěšné“ a co jsou „veřejně prospěšné činnosti“) bude formulovat zastupitelstvo v tématech, která vymezuje odst. 1 a 2 § 35, respektive odst. 1 § 50 zákona o obcích.

Lze předpokládat, že při zabezpečování mnoha svých úkolů (zejména z ekonomicky ztrátové oblasti nazývané veřejné služby) budou obce nadále udržovat jimi již zřízené příspěvkové organizace, případně organizační složky obce nebo zřizovat nové. Zákon tuto pravomoc nadále územní samosprávě svěřuje. U příspěvkových organizací se jedná o formu dostatečně známou, kterou nové zákony jenom přesněji upravují a vymezují. V případě organizační složky jde ovšem o zcela nový způsob zajištění (zejména) veřejných služeb v rámci samostatné působnosti obce.

Organizační složky obcí

Účinností zákona č. 250/2000 Sb. (1. ledna 2001) **se dosavadní rozpočtové organizace zřizované obcí stávají organizační složkou obce** (viz. § 41 cit. zákona). Obec k tomu účelu vydá (rozhodnutím zastupitelstva) zřizovací listinu organizační složky, a to do šesti měsíců ode dne účinnosti zákona. Po této organizační změně přecházejí veškerá práva a povinnosti rozpočtové organizace na obec. Pokud se obec rozhodne přeměnit dosavadní rozpočtovou organizaci na organizaci příspěvkovou, pak na tuto příspěvkovou organizaci (jako na právního nástupce) přejdou i všechna práva a povinnosti dosavadní rozpočtové organizace.

Podle uvedeného znění zákona má obec lhůtu šesti měsíců na to, aby rozhodla o budoucí podobě dosavadní rozpočtové organizace, tzn. buď aby vydala zřizovací listinu organizační složky, nebo aby rozhodla o změně takové rozpočtové organizace na příspěvkovou organizaci. Nepochybně zůstává i možnost rozpočtovou or-

Kraje

organizaci zrušit, a to rozhodnutím zastupitelstva o nezřízení organizační složky, respektive o zrušení rozpočtové organizace. I když zákon citovaným „transformačním“ paragrafem takovou možnost výslovně neřeší, lze mít za to, že podobné rozhodnutí spadá do výlučné pravomoci zastupitelstva v rámci samostatné působnosti obce.

Organizační složka vzniká (a zaniká) rozhodnutím zastupitelstva územního samosprávného celku (obce nebo kraje). O zřízení organizační složky musí zřizovatel vydat zřizovací listinu, jejíž náležitosti jsou předepsány zákonem. Zákon předpokládá, že organizační složky bude územní samosprávný celek (obec nebo kraj) zřizovat tehdy, pokud zajišťované činnosti nebudou vyžadovat velký počet zaměstnanců, nebudou potřebovat složité a rozsáhlé strojní nebo technické vybavení, nebudou vnitřně či jinak organizačně členěné a nebudou vstupovat do složitých ekonomických nebo právních vztahů. Oprávněnost takového předpokladu je zřejmá, pokud se pozastavíme u některých souvislostí této nové úpravy.

Organizační složka **není samostatnou právnickou osobou** a zaměstnanci organizační složky jsou zaměstnanci obce (nebo kraje), organizační složka není účetní jednotkou. Příjmy a výdaje (rozpočet) organizační složky jsou obsaženy v rozpočtu jejího zřizovatele (obce nebo kraje).

Příspěvková organizace

Příspěvkové organizace zřizuje svým rozhodnutím zastupitelstvo, funkci zřizovatele vykonává rada. Příspěvková organizace **je samostatnou právnickou osobou a účetní jednotkou**. Náležitosti zřizovací listiny předešlé zákon č. 250/2000 Sb. v § 27. Oproti dosavadní úpravě je zde několik rozdílů:

- **vymezení hlavního účelu** a tomu odpovídajícího **předmětu činnosti** je zapotřebí formulovat poměrně přesně – zejména v souvislostech s platným zněním živnostenského zákona,
- **vymezení majetku zřizovatele a majetkových práv** příspěvkové organizace k tomuto majetku zřizovatele je předepsáno tak, že nadále nebude možno tuto pasáž zřizovací listiny formulovat za pomoci obecného odkazu (skutečnost, že nelze v tomto případě použít smlouvu o nájmu snad není třeba připomínat),
- **okruhy doplňkové činnosti** – nový termín místo dosud používaného označení „vedlejší hospodářské činnosti“.

Zákon dále stanovuje zřizovateli (obci) nové povinnosti:

- výslovně se stanovuje **povinnost zřizovatele kontrolovat hospodaření příspěvkové organizace**,
- stanovuje se nová povinnost – **příspěvková organizace se zapisuje do obchodního rejstříku, návrh na zápis podává zřizovatel**.

Finanční hospodaření příspěvkových organizací, vytváření fondů a další záležitosti jsou upraveny v § 28 až § 37 zákona č. 250/2000 Sb. Je nutno upozornit na to, že účinností zákona č. 218/2000 Sb. (rozpočtová pravidla) je zrušen zákon č. 576/1990 Sb., a tedy je **zrušena i platnost vyhlášky č. 205/1991 Sb.**, kterou vydalo ministerstvo financí a kterou se (do 31. prosince 2000) řídilo hospodaření rozpočtových a příspěvkových organizací.

Dobrovolný svazek obcí

Pokud je účelem sdružení činnost, která souvisí se samosprávnou působností obce, respektive činnosti uvedené v § 50 zákona č. 128/2000 Sb., lze (zejména s ohledem na charakter majetku obce i prostředků rozpočtu obce) založit **dobrovolný svazek obcí**. Vztah dobrovolného svazku obcí s jinými právníky osobami lze řešit smlouvou.

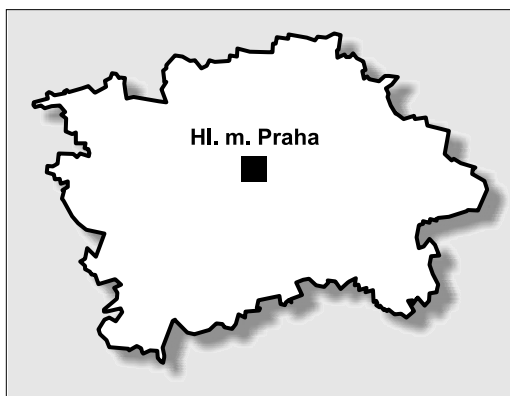
Postup při vytváření svazků obcí je zřejmý z textu zákona o obcích č. 128/2000 Sb. **Finanční hospodaření svazku obcí** se podle zákona č. 250/2000 Sb. (o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů) řídí stanovami svazku, zákonem o obcích a zákonem o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Podstatné je, že hospodaření svazku podléhá povinnosti přezkoumání okresním úřadem nebo auditorem a v členských obcích musí být zveřejněn návrh rozpočtu i závěrečného účtu svazku tak, aby občané členských obcí mohli eventuálně uplatnit připomínky. Významná je i okolnost, že eventuelní poskytnutí finančních prostředků z rozpočtu svazku musí být v souladu se zákonem č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře. Za již zžitou praxi je snad možné pokládat, že finanční prostředky svazku mohou být použity pouze v souladu se zákonem č. 199/1994 Sb., o veřejných zakázkách (v platném znění).

Kraje v číslech a faktech

Hlavní město Praha

Hlavní město Praha zaujímá rozlohou 496 km² asi 0,6 % plochy České republiky. K 1. lednu 2000 zde žilo celkem 1 186 855 obyvatel, což představuje 11,5 % obyvatelstva republiky. Podíl kraje na **HDP na 1 obyvatele** republiky byl v roce 1997 asi 22,4 %. Kraj tvoří pouze území hlavního města, ze všech stran obklopené Středocheským krajem. Z toho důvodu je **podíl městského obyvatelstva** 100 %. Hustota zalidnění dosahuje 2410 obyvatel/km² (nižší hustotu zalidnění vykazují předměstí). Postavení hlavního města je v rámci republiky jedinečné, vzhledem k velikosti, poloze a významu komerčního, správního a kulturního centra země.

Demografický vývoj je nepříznivý, v roce 1999 činil přirozený úbytek obyvatelstva 4559 osob, pasivní migrační saldo bylo 1856 osob. Největší celkové úbytky počtu obyvatel vykazaly městské části Praha 10 (1380 obyvatel) a Praha 4 (1258 obyvatel), naopak největší celkové přírůstky městské části Praha 14 (756 obyvatel) a Praha 13 (486 obyvatel). Kraj má v průměru nejstarší obyvatelstvo v České republice.

Podíl pražského průmyslu a zemědělství na celostátní produkci odpovídá postavení velkoměsta. V prvním čtvrtletí 2000 byl v Praze největší **podíl zaměstnaných v hlavním zaměstnání podle výběrového šetření pracovních sil (VŠPS)** v odvětví obchodu, oprav motorových vozidel a spotřebního zboží (18 %, ČR 13,1 %) a v odvětví nemovitostí a pronájmů (13,4 %, ČR 5,6 %). Zcela pod celorepublikovým průměrem (30,2 %) je v Praze podíl zaměstnaných v průmyslu (11,5 %), stejně jako v odvětví zemědělství a myslivosti (0,4 %, ČR 4,1 %). Největší zaměstnanost v sektoru průmyslu vykazuje elektrotechnický a potravinářský průmysl (asi 20 %). Z hlediska koncentrace a specializace průmyslových oborů je na prvním místě polygrafický průmysl. Nejvýznamnějším odvětvím je energetika, na kterou připadá asi 20 % hodnoty průmyslové výroby Prahy i stejný podíl na celostátní produkci. Ve struktuře zaměstnanosti jednoznačně převažuje terciér (74 %).

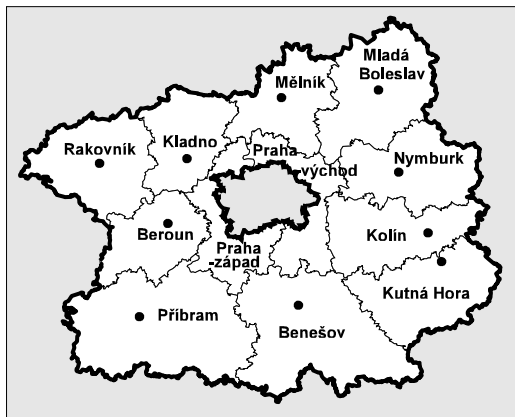
Tržby z průmyslové činnosti podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykazány ve výši 224 967 milionů Kč, to znamená, že meziročně došlo k poklesu o 2,3 %. Stavební práce provedené podle dodavatelských smluv byly v roce 1999 ve výši 54 168 milionů Kč, což je o 6,2 % méně oproti roku 1998. V **Registru ekonomických subjektů** bylo k 20. březnu 2000 zapsáno celkem 366 453 jednotek, z toho 265 288 soukromých podnikatelů, 290 státních podniků, 65 183 obchodních společností a 4336 družstev. **Průměrná hrubá měsíční mzda** v Praze v ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci přepočtená na osoby plně zaměstnané činila v roce 1999 celkem 16 210 Kč. Pohybovala se tak o 8,5 % výše oproti roku 1998.

Míra nezaměstnanosti v Praze (3,7 % k 31. srpnu 2000) je v porovnání s ostatními kraji na nejnižší úrovni. Jedná o největší regionální trh práce v zemi, který představuje 15 % celostátní zaměstnanosti. Významnou roli hraje vysoká kvalifikace pracovní síly kombinovaná se schopností profesní flexibility i nabízená široká škála profesí.

Kraje

Středočeský kraj

Rozlohou 11 014 km² zaujímá region 14 % plochy České republiky. K 1. lednu 2000 žilo na jeho území 1 111 354 obyvatel, což představuje 10,8 % obyvatel republiky. Podíl kraje na **HDP na 1 obyvatele** republiky činil 8,3 % v roce 1997. Území kraje je tvořeno 12 okresy (Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram a Rakovník). Nejvíce lidí žilo v okresech Kladno (150 489 obyvatel) a Mladá Boleslav (112 215 obyvatel), nejméně v okresech Rakovník (53 867 obyvatel) a Beroun (75 593 obyvatel).

Správní centrum Středočeského kraje není na území regionu, sídlem krajských orgánů a institucí je Praha. Středočeský kraj tvoří dohromady s Prahou přirozenou sídelní aglomeraci, propojenou ekonomicky, historicky a kulturně. Těsné prostorové vazby jsou patrné v oblastech zásobování pitnou vodou, teplem atd. Ve Středočeském kraji je 1148 obcí, z toho 71 měst. **Podíl městského obyvatelstva** regionu (55,7 %) dokládá, že území je málo urbanizované. V poslední době dochází v okolí Prahy k procesu suburbanizace a k expanzi stavební činnosti.

Demografický vývoj kraje je oproti minulým desetiletím příznivější, od roku 1997 je zaznamenáván pozitivní obrat v celkové bilanci počtu obyvatel (v roce

1999 byl celkový přírůstek 2889 osob). Region má po hlavním městě Praze nejstarší obyvatelstvo republiky. Stále však hrozí postupné vymírání, které je umocňováno druhou nejnižší porodností v republice. Přirozený úbytek obyvatelstva činil 3619 osob. Tato nepříznivá situace je však kompenzována vysokou imigrací (v roce 1999 byl přírůstek stěhovaním 6508 osob), zejména v okresech Beroun, Kladno, Mělník, Praha-východ a Praha-západ.

Středočeský kraj je vyspělým průmyslovým územím. V kraji má sídlo řada silných firem celostátního významu. V prvním čtvrtletí 2000 byl ve Středočeském kraji největší **podíl zaměstnaných v hlavním zaměstnání** v sektoru průmyslu (30,4 %). Také podíly zaměstnaných v odvětví stavebnictví (10,2 %), zemědělství (4,6 %), dopravy a spojů (9,1 %) mírně přesahují celostátní průměry. Nejvyšší hodnotu (36 %) průmyslové produkce regionu vykazuje strojírenství. Velký význam má průmysl potravinářský, chemický (refinérie ropy), polygrafický, stavebních hmot, keramický a sklářský. V období transformace ekonomiky došlo k poklesu zaměstnanosti zejména v těžbě energetických surovin (3,6 tisíce míst), v kožedělném průmyslu (1,5 tisíce) a v odvětví zpracování kovů (10 tisíc míst). Mezi roky 1994–1999 nastal velký pokles zaměstnanosti ve strojírenství. Zaměstnanost vzrostla v elektrotechnickém průmyslu (1,5 tisíce míst). Úbytek pracovních míst částečně absorboval sektor služeb (obchod vykázal růst 3,8 %) a stavebnictví (2,3 %). **Tržby z průmyslové činnosti** podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykázány ve výši 260 292 milionů Kč, tzn. meziročně došlo k nárůstu o 4,5 %. Stavební práce provedené podle dodavatelských smluv byly v roce 1999 celkem 13 106 Kč, nejvyšší byla v okrese Mladá Boleslav (16 154 Kč), naopak nejnižší v okrese Příbram (10 883 Kč). Pohybovala se tak o 9,7 % výše oproti roku 1998.

Míra nezaměstnanosti kraje (7,1 % k 31. srpnu 2000) nedosahuje průměru ČR (9,0 %). Hlavní zdroj pracovních míst pro region představuje Praha, regionálním pólem rozvoje je Mladá Boleslav. Dlouhodobě nejvyšší

míru nezaměstnanosti vykazuje okres Kladno (10,8 %), jako převážně důsledek kolapsu hutnického gigantu a útlumu těžby černého uhlí. Nadprůměrná míra je i v okresech Kutná Hora (10,7 %), Kolín (10,0 %) a Nymburk (9,2 %), nejnižší v okrese Praha-západ (2,9 %).

Z důvodu podpory regionálního hospodářského rozvoje kraje byla založena **Regionální rozvojová agentura střední Čechy** (se sídlem v Kladně).

Počet členů politických stran a hnutí v krajském zastupitelství (koaliční partneři tučně, čísla v závorkách = procento získaných mandátů):

ODS 21 (32,30), 4K 16 (24,62), KSČM 16 (24,62), ČSSD 12 (18,46)

Rada: Petr Bendl (ODS), Josef Kantůrek (ODS), Jaroslav Král (ODS), Ladislav Kutík (ODS), Antonín Podzimek (4K), Zbyněk Šorm (4K), Josef Vacek (4K), František Vácha (4K), Miroslav Velechovský (4K), Karel Vyšehradský (ODS), Vilém Žák (ODS)

Hejtmán: Petr Bendl (ODS)

Zástupci hejtmána: Josef Kantůrek (ODS), Antonín Podzimek (4K), Karel Vyšehradský (ODS)

Budějovický kraj

Rozlohou 10 056 km² zaujímá Budějovický kraj 12,8 % plochy České republiky. K 1. lednu 2000 žilo na jeho území 626 112 obyvatel, což představuje 6,1 % obyvatel republiky. Podíl kraje na **HDP na 1 obyvatele** republiky byl v roce 1997 asi 5,6 %. Území kraje tvoří 7 okresů (České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachovice, Strakonice a Tábor). Nejvíce lidí žilo v okresech České Budějovice (178 284 obyvatel) a Tábor (103 174 obyvatel), nejméně v okrese Prachovice (51 296 obyvatel). Rozlohou největším okrese kraje i v republice je Jindřichův Hradec.

Budějovický kraj má rozsáhlé venkovské **osídlení**, na které měla v posledních 50 letech vliv nejen dlouhotrvající izolace nepřístupného území hraničního pásma, ale i vysoká výměna obyvatelstva po druhé světové válce. Obě skutečnosti byly i příčinou zániku mnoha sídel v území. V Budějovickém kraji je 623 obcí. Z toho je 43 měst, v nichž žije 64,5 % obyvatel. Průměrná hustota 62 obyv./km² je dvakrát nižší než průměr v ČR (131 obyv./km²), vzhledem k málo osídleným prostorům u jihozápadní hranice je tato oblast nejméně zalidněným územím republiky.

Demografický vývoj kraje je relativně nepříznivý. K meziročnímu snížení celkového počtu obyvatel došlo poprvé v roce 1995, kdy se přirozený úbytek obyvatel prohloubil natolik, že nebyl nahrazen ani kladným výsledkem stěhování. Důsledkem poklesu porodnosti vykázal kraj v roce 1999 mírný úbytek obyvatel (934 osob), částečně vyrovnaný kladným migračním saldem (412 osob).

V prvním čtvrtletí 2000 byl v Budějovickém kraji největší **podíl zaměstnaných v hlavním zaměstnání** v sektoru průmyslu (31 %) a v odvětví obchodu, oprav motorových vozidel a spotřebního zboží (14,6 %). Nadprůměrný podíl osob je zaměstnán i v zemědělství, myslivosti (5,2 %) a v lesnictví a rybolovu (1,8 %). Poněkud podprůměrný podíl vykazuje školství (4,9 %) a veřejné služby (2,2 %). Profil kraje představuje průmysl dřevozpracující, který má nejvyšší podíl na celostátní produkci a počtu zaměstnanců (o 70 % vyšší zaměstnanost než průměr ČR), průmysl papírenský (zaměstnanost o 20 % vyšší než celostátní průměr) a průmysl polygrafický.

Kraje

V poslední době rovněž průmysl textilní, i když od roku 1994 poklesl podíl zaměstnanosti o 3,5 tisíce míst. Nadprůměrná zaměstnanost je i v odvětví výroby elektřiny, plynu a vody (1,5krát vyšší než celostátní průměr). **Tržby z průmyslové činnosti** podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykázány v roce 1999 ve výši 89 091 milionů Kč, tzn. meziročně došlo k nárůstu o 1,1 %. Stavební práce provedené podle dohavadatelských smluv byly v roce 1999 ve výši 11 844 milionů Kč, což je o 12 % méně oproti roku 1998. V **Registru ekonomických subjektů** bylo k 20. březnu 2000 zapsáno celkem 118 941 jednotek, z toho 99 229 soukromých podnikatelů, 74 státních podniků, 9169 obchodních společností a 605 družstev. **Průměrná hrubá měsíční mzda** v Budějovickém kraji v ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci přepočtená na osoby plně zaměstnané činila v roce 1999 celkem 11 847 Kč, nejvyšší byla v okrese České Budějovice (13 048 Kč, nárůst o 10 %), nejnižší v okrese Jindřichův Hradec (10 564 Kč, nárůst o 6,7 %). V průměru se pohybovala o 7,4 % výše oproti roku 1998.

Míra nezaměstnanosti v Budějovickém kraji k 31. srpnu 2000 činila 5,6 %, tzn. dosáhla nejnižší hodnoty ze všech krajů (kromě Prahy). Uvedená situace je způsobena tím, že pokles zaměstnanosti v průmyslu a stavebnictví v letech 1989–1996 dosáhl pouze 4 %, což je nejnižší procento ze všech 14 krajů. Nejvyšší míru nezaměstnanosti dosáhl okres Český Krumlov (6,7 %).

Z důvodu podpory regionálního hospodářského rozvoje kraje byla založena **Regionální rozvojová agentura jižní Čechy** (se sídlem v Č. Budějovicích). Pro oblast Šumavy byla založena **Regionální rozvojová agentura Šumava**. V Jindřichově Hradci má sídlo **Českomoravská rozvojová agentura**. Obce a města z okresů Prácheň a Český Krumlov jsou od roku 1993 sdruženy v **Euroregionu Šumava**. Funkci euroregionu na hranici s Rakouskem supluje **Výbor pro spolupráci s Horním Rakouskem** (Výbor pro spolupráci se zahraničím).

Počet členů politických stran a hnutí v krajském zastupitelství (koaliční partneři tučně, čísla v závorkách = procento získaných mandátů):

ODS 16 (29,08), 4K 13 (23,64), KSČM 12 (21,82), ČSSD 8 (14,55), Sdružení nezávislých kandidátů 6 (10,91)

Rada: František Dědič (ODS), Josef Novák (4K), Vladimír Pavelka (4K), Luboš Průša (ODS), Robin Schincko (ODS), Ivana Stráská (SNK), Karel Vachta (ČSSD), Jiří Vlach (4K), Anna Vymětalová (ČSSD), Jan Zahradník (ODS), Robert Zeman (4K)

Hejtman: Jan Zahradník (ODS)

Zástupci hejtmána: Vladimír Pavelka (4K), Karel Vachta (ČSSD), Jiří Vlach (4K)

Plzeňský kraj

Plzeňský kraj zaujímá rozlohou 7561 km² asi 9,6 % plochy České republiky. K 1. lednu 2000 žilo na území kraje celkem 551 870 obyvatel, což představuje 5,4 % obyvatel republiky. Podíl kraje na **HDP na 1 obyvatele** republiky byl v roce 1997 5,3 %. Území kraje tvoří 7 okresů (Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany, Tachov). Nejvíce lidí žilo v okrese Plzeň-město (168 422 obyvatel), nejméně v okrese Rokycany (51 316 obyvatel). Plzeňský region je relativně uzavřený a soběstačný. Jeho hlavním centrem je Plzeň, která svou velikostí značně převyšuje ostatní města.

Sídelní struktura v Plzeňském kraji je značně roztržštěná. V kraji je celkem 505 obcí, z toho 45 měst, v nichž žije 67,3 % obyvatel. Ve srovnání s republikovými průměry je patrný nadprůměrný podíl malých obcí.

Z hlediska věkové skladby patří Plzeňský kraj k regionům s převahou stárnoucí populace, převažuje populace nad 65 let (19 %) nad populací do 15 let věku (17 %). Přirozený úbytek obyvatelstva činil v roce 1999 celkem 1408 osob, přírůstek stěhováním byl 725 osob.

V prvním čtvrtletí 2000 byl v Plzeňském kraji největší **podíl zaměstnaných v hlavním zaměstnání** v průmyslu (32,1 %) a v odvětví obchodu a oprav (12,6 %). Republikový průměr překročil podíl zaměstnaných v zemědělství a myslivosti (5,5 %, ČR 4,1 %), podprůměrný podíl zaměstnaných byl zejména ve zdravotnictví (5,6 %, ČR 6,1 %), v odvětví nemovitostí a pronájmů (4,8 %, ČR 5,6 %) a ve školství (5,5 %, ČR 6,4 %). V sektoru průmyslu je důležité všeobecné strojírenství (6,3 % republikové výroby), potravinářství, kovodělný průmysl, průmysl skla a keramiky (v kraji se vyrobí 10 % republikové produkce), hutnictví (6 % výroby ČR) a průmysl elekt-

Kraje

rotechnický. **Tržby z průmyslové činnosti** podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykazány v roce 1999 ve výši 90 325 milionů Kč, tzn. meziročně došlo k nárůstu o 2,9 %. Stavební práce provedené podle dodavatelských smluv byly v roce 1999 ve výši 7134 milionů Kč, což je o 0,8 % více oproti roku 1998. V **Registru ekonomických subjektů** bylo k 20. březnu 2000 zapsáno celkem 104 800 jednotek, z toho 86 607 soukromých podnikatelů, 55 státních podniků, 7768 obchodních společností a 291 družstev. **Průměrná hrubá měsíční mzda** v Plzeňském kraji v ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci přepočtená na osoby plně zaměstnané činila v roce 1999 celkem 12 375 Kč, nejvyšší byla v okrese Plzeň-město (13 623 Kč, nárůst o 8,2 %), nejnižší v okrese Domažlice (10 946 Kč, nárůst o 7,5 %). V průměru se pohybovala o 8,7 % výše oproti roku 1998.

Úroveň nezaměstnanosti kraje (6,9 % k 31. srpnu 2000) je dlouhodobě mírně pod celorepublikovým průměrem (9 %), avšak s tendencí růstu. Převaha nabídky práce existuje zejména v technických profesích, naopak vysoká poptávka po práci je v ekonomicko-administrativních profesích.

Obce a města z okresů Klatovy a Domažlice jsou od roku 1993 sdruženy v **Euroregionu Šumava**. V rámci obdobné přeshraniční spolupráce jsou zapojeny obce a města z okresu Tachov do činnosti **Euroregionu Egrensis**. Z důvodu podpory regionálního hospodářského rozvoje kraje byla založena **Regionální rozvojová agentura západní Čechy** (se sídlem v Plzni). V oblasti Šumavy působí **Regionální rozvojová agentura Šumava** (se sídlem ve Stachách).

Počet členů politických stran a hnutí v krajském zastupitelství (koaliční partneri tučně, čísla v závorkách = procento získaných mandátů):

ODS 13 (28,89), KSČM 11 (24,44), ČSSD 8 (17,78), **4K 8 (17,78)**, **Nezávislí 5 (11,11)**

Rada: Václav Červený (4K), Jaroslav Kadlec (4K), Olga Kalčíková (ODS), Karel Pokorný (nestraník), Stanislav Rampas (nestraník), Pavel Stelzer (4K), Jan Toman (ODS), Vladislav Vilímeček (ODS), Petr Zimmermann (ODS)

Hejtmán: Petr Zimmermann (ODS)

Zástupci hejtmána: Václav Červený (4K), Stanislav Rampas (nestraník), Vladislav Vilímeček (ODS)

Karlovarský kraj

Karlovarský kraj je třetím nejmenším krajem v republice (plocha 3314 km², tj. 4,2 % ČR), s nejmenším počtem obyvatel. K 1. lednu 2000 žilo na jeho území 304 823 obyvatel, což představuje 3,0 % obyvatel republiky. Podíl kraje na **HDP na 1 obyvatele** republiky byl v roce 1997 2,5 %. Kraj se skládá ze 3 okresů (Cheb, Karlovy Vary, Sokolov) a jeho ekonomika je ovlivněna zejména lázeňskými středisky. Nejvíce lidí žilo v okrese Karlovy

Kraje

Vary (122 869 obyvatel) a nejméně v okrese Cheb (86 967 obyvatel).

Sídelní struktura regionu je poměrně heterogenní, pro velkou část území je typický vyšší počet malých obcí, v oblasti pánve se nacházejí relativně velká města. V Karlovarském kraji je 132 obcí, z toho je 28 měst. Kraj má podstatně vyšší **podíl městského obyvatelstva** (82,2 %), než je celostátní průměr.

V současnosti je **demografický vývoj** kraje relativně příznivý. Příčinami tohoto faktu jsou zejména dvě vlny migrace mladších věkových ročníků do pohraničí po roce 1945 a poválečné dosídlení oblasti Sokolovské pánve. Za rok 1999 činil přirozený úbytek obyvatelstva 80 osob, kompenzovaný kladným migračním saldem 72 osob. Rysem re-

gionu je relativně mladé obyvatelstvo (průměrný věk 36,3 roku). Převažuje populace do 15 let věku (19 %).

V prvním čtvrtletí 2000 byl v Karlovarském kraji největší **podíl zaměstnaných v hlavním zaměstnání** v průmyslu (31,3 %). Nadprůměrný podíl vykazovalo zejména odvětví pohostinství a ubytování (5,2 %), veřejná správa, školství i sociální služby. Na čtvrtinové hodnotě průměru je naopak podíl zaměstnaných v zemědělství (1 %). Z hlediska národního hospodářství je pro kraj typická pestrá ekonomická struktura odvětvově profilovaných subregionů. Tradiční průmyslová výroba je hlavně v okresech Karlovy Vary, Cheb a v podhůří Krušných hor, oblast energetiky a těžby reprezentuje Sokolovská pánev. Převaha cestovního ruchu a služeb je na Chebsku. V sektoru průmyslu je hlavním odvětvím těžba paliv, průmysl chemický a potravinářský. Tradiční je výroba keramiky, porcelánu, skla a textilní průmysl. Z hlediska specializace má významné postavení strojírenský průmysl (výroba elektromotorů, ložisek, bicyklů, trolejbusů). Specifickým oborem v kontextu republiky je produkce hudebních nástrojů. **Tržby z průmyslové činnosti** podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykazány v roce 1999 ve výši 33 642 milionů Kč, tzn. meziročně došlo k nárůstu o 1,6 %. Stavební práce provedené podle dodavatelských smluv byly v roce 1999 ve výši 2646 milionů Kč, což je o 0,2 % více oproti roku 1998. V **Registru ekonomických subjektů** bylo k 20. březnu 2000 zapsáno celkem 58 833 jednotek, z toho 48 694 soukromých podnikatelů, 50 státních podniků, 3877 obchodních společností a 94 družstev. **Průměrná hrubá měsíční mzda** v Karlovarském kraji v ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci přepočtená na osoby plně zaměstnané činila v roce 1999 celkem 11 305 Kč, nejvyšší byla v okrese Sokolov (11 727 Kč, nárůst o 4,5 %), nejnižší v okrese Karlovy Vary (11 915 Kč, nárůst o 4,9 %). V průměru se pohybovala o 6,6 % výše oproti roku 1998.

Míru nezaměstnanosti v regionu (7,9 % k 31. srpnu 2000) se daří udržet pod celorepublikovým průměrem (9,0 %), i přes vyšší zastoupení problémových průmyslových odvětví, neúspěšný postup privatizace některých podniků, omezování nerentabilních ekonomických aktivit a transformaci zemědělství. V meziokresním srovnání převyšuje míra nezaměstnanosti v okrese Sokolov (9,7 %) celostátní průměr.

S cílem prohloubení a rozvíjení přátelských vztahů s Německem byl v roce 1992 založen **Euroregion Egrensis**, kde se sdružují obce a města okresů Cheb, Sokolov a Karlovy Vary. Pro posilování podnikatelské sféry a podporu při adaptaci na podmínky Evropské unie byla založena **Regionální rozvojová agentura Egrensis** (se sídlem v Karlových Varech).

Počet členů politických stran a hnutí v krajském zastupitelství (koaliční partneři tučně, čísla v závorkách = procento získaných mandátů):

ODS 15 (33,33), KSČM 12 (26,67), 4K 10 (22,22), ČSSD 8 (17,78)

Rada: Jiří Behenský (ČSSD), Jiří Červenka (ODS), Radomil Gold (ODS), Petr Horký (ČSSD), Karel Jakoubec (ODS), Jiří Mutinský (nestraník za 4K), Josef Pavel (ODS), Lubomír Pokora (ODS), Jan Zborník (ODS)

Hejtmán: Josef Pavel (ODS)

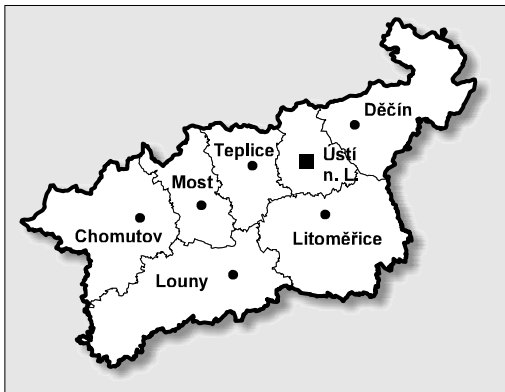
Zástupci hejtmána: Jiří Behenský (ČSSD), Petr Horký (ČSSD), Jan Zborník (ODS)

Ústecký kraj

Ústecký kraj zaujímá rozlohou 5335 km² 6,8 % plochy České republiky. K 1. lednu 2000 žilo na jeho území celkem 827 151 obyvatel, což představuje 8,1 % obyvatel republiky. Podíl kraje na **HDP na 1 obyvatele** republiky byl v roce 1997 asi 7,1 %. Území celku tvoří 7 okresů (Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice a Ústí nad Labem). Nejvíce lidí žilo v okresech Děčín (133 800 obyvatel) a Teplice (129 335 obyvatel), nejméně v okrese Louny (85 955 obyvatel).

Kraj má příznivou polohu jak ve vztahě na země Evropské unie, s využitím výhodných dopravních podmínek (mezinárodní silniční a železniční trasy z Berlína na Prahu, labská vodní cesta), tak v rámci republiky, s vyhovující dostupností hlavního města Prahy a sousedních krajských sídel.

Kraj je vysoce urbanizován, ve 46 městech žije 80,7 % obyvatel. V Ústeckém kraji je 354 obcí. Největší počet obyvatel je soustředěn v pánevní oblasti Krušných hor, která je typická značnou koncentrací průmyslu a vysokou hustotou obyvatel (250–300 obyv./km²). Nižší zalidnění

je v oblasti Krušných hor s velmi omezenými hospodářskými aktivitami a řídkým osídlením a v okresech Louny a Litoměřice, se zvýšeným zastoupením menších venkovských sídel a významnějším postavením zemědělství.

Demografický vývoj kraje je relativně příznivý, stejně jako věková struktura obyvatel (nejnižší průměrný věk společně s Ostravským krajem). V současnosti se i zde projevují některé negativní celorepublikové trendy, mírný úbytek obyvatel (1150 osob) je vyrovnáván kladným migračním saldem (1449 osob).

I v současnosti patří kraj k oblastem s vysoce rozvinutou průmyslovou výrobou, podílily na výrobě zboží a zaměstnanosti v průmyslu dosahují nejvyšších relací v republice. Převahu mají odvětví těžkého průmyslu s vysokou materiálovou a energetickou náročností, soustředěné zejména v pánevní oblasti. Z odvětví má významné postavení chemický průmysl, strojírenství, hutnictví, stavebnictví, průmysl sklářský a textilní. V prvním čtvrtletí 2000 byl v Ústeckém kraji největší **podíl zaměstnaných v hlavním zaměstnání** v průmyslu (29,6 %). Vyšší podíl zaměstnaných vykazovalo stavebnictví (11,3 %, ČR 9,3 %) a odvětví dopravy a spojů (10,8 %, ČR 8 %). Republikový průměr nedosahuje podíl zaměstnaných v zemědělství (3,3 %, ČR 4,1 %) a v peněžnictví a pojištnictví (1,5 %, ČR 2,1 %). **Tržby z průmyslové činnosti** podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykázány v roce 1999 ve výši 170 856 milionů Kč, tzn. meziročně došlo k nárůstu o 3,1 %. Stavební práce provedené podle dodavatelských smluv byly v roce 1999 ve výši 11 035 milionů Kč, což je o 1 % více oproti roku 1998. V **Registru ekonomických subjektů** bylo k 20. březnu 2000 zapsáno celkem 136 012 jednotek, z toho 112 949 soukromých podnikatelů, 80 státních podniků, 11 058 obchodních společností a 356 družstev. **Průměrná hrubá měsíční mzda** v Ústeckém kraji v ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci přepočtená na osoby plně zaměstnané činila v roce 1999 celkem 12 272 Kč, nejvyšší byla v okrese Most (13 911 Kč, nárůst o 7,7 %), nejnižší v okrese Louny (10 657 Kč, nárůst o 4,8 %). V průměru se pohybovala o 7,7 % výše oproti roku 1998.

Vzhledem k ekonomické transformaci došlo v kraji v období od roku 1989 oproti republikové úrovni k velkémú snížení zaměstnanosti v průmyslu, způsobeným hlavně poklesem těžby uhlí, odbytovými potížemi dominantních podniků a útlumem neefektivních výrob. Pokles zaměstnanosti v průmyslu tak měl vliv na **míru nezaměstnanosti**, která od roku 1989 postupně narůstala a od roku 1995 až do současnosti vykazuje kraj nejhorších relací v republice. K 31. srpnu 2000 dosahuje míra nezaměstnanosti (16,0 %) nejvyšších hodnot ze všech krajů. Všech 7 okresů dosáhlo nadprůměrnou míru nezaměstnanosti, od hodnoty 13,2 % (Litoměřice) do 21,7 % (Most, nejvyšší v ČR).

Kraje

Vzhledem ke své poloze při hranici s Německem jsou obce a města zapojeny do dobrovolné mezinárodní spolupráce v rámci **Euroregionu Krušnohoří** (z okresů Louny, Most, Chomutov a z části okresu Teplice), **Euroregionu Labe** (z okresu Litoměřice, Ústí nad Labem a části okresů Teplice a Děčín) a **Euroregionu Nisa** (z části okresu Děčín). Z důvodu podpory regionálního hospodářského rozvoje kraje byla založena **Regionální rozvojová agentura, a. s.** V Ústí nad Labem sídlí **Agentura regionálního rozvoje Euroregionu Labe**.

Počet členů politických stran a hnutí v krajském zastupitelství (koaliční partneri tučně, čísla v závorkách = procento získaných mandátů):

KSČM 18 (32,73), **ODS 17 (30,91)**, **ČSSD 11 (20,00)**, 4K 9 (16,36)

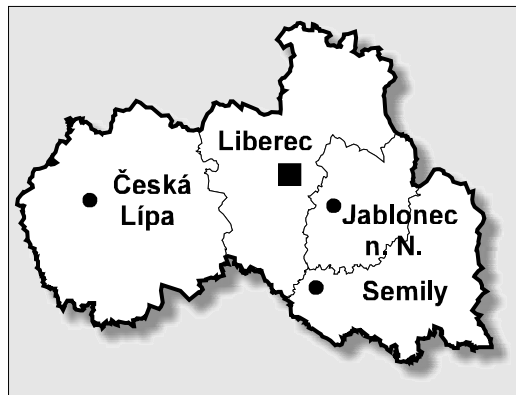
Rada: Josef Benda (ODS), Vlastimil Doležal (ODS), Jaroslav Foldyna (ČSSD), Pavel Kouda (ČSSD), Hana Lukáčová (ODS), Miroslav Řebíček (ČSSD), Jan Řehák (ODS), Marie Součková (ČSSD), Jan Szántó (ČSSD), Jiří Šulc (ODS), Pavel Tošovský (ODS)

Hejtmán: Jiří Šulc (ODS)

Zástupci hejtmána: Jaroslav Foldyna (ČSSD), Miroslav Řebíček (ČSSD), Pavel Tošovský (ODS)

Liberecký kraj

Liberecký kraj je druhým nejmenším krajem v republice, jak plochou (rozlohou 3163 km² zaujímá 4 % ČR), tak i počtem obyvatel (k 1. lednu 2000 žilo na území kraje 429 012 obyvatel, což představuje 4,2 % obyvatel republiky). Podíl kraje na **HDP na 1 obyvatele** republiky byl v roce 1997 asi 3,5 %.

Kraj zahrnuje 4 okresy (Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec a Semily). Nejvíce lidí žilo v okrese Liberec (159 445 obyvatel) a nejméně v okrese Semily (75 467 obyvatel).

V Libereckém kraji je celkem 216 obcí, z toho 36 měst. **Sídelní struktura** je relativně homogenní, kraj má vyšší zastoupení městského obyvatelstva (79,2 %), než je celostátní průměr. Výjimkou tvoří okres Semily, který je charakteristický vyšším počtem malých obcí (v obcích do 3000 obyvatel žije 47 % obyvatel). Specifickým územím, které bylo v 90. letech převedeno do civilního užívání, je bývalý vojenský výcvikový prostor Ralsko.

Demografický vývoj Libereckého

kraje je v současnosti relativně příznivý, věková struktura řadí kraj mezi tři okresy republiky s nejlepší relací podílu osob do 15 let věku (21,6 %) a osob nad 65 let (19,2 %). S touto problematikou úzce souvisí dostatečná nabídka pracovních sil v současnosti i do budoucna. Důsledkem poklesu porodnosti je vykazován úbytek obyvatel (456 osob), který je téměř vyrovnáván kladným migračním saldem (388 osob).

V prvním čtvrtletí 2000 byl v Libereckém kraji **podíl zaměstnaných v hlavním zaměstnání** v průmyslu (43,9 %) jedním z nejvyšších podílů v tomto sektoru v republice vůbec. Nadprůměrný je i podíl zaměstnanosti ve stavebnictví (10 %, ČR 9,3 %), naopak nízký podíl byl v odvětví obchodu a oprav (9,5 %, ČR 13,1 %). V sektoru průmyslu hraje dominantní roli lehký průmysl spotřebních předmětů a v celorepublikovém kontextu je významný tradiční sklářský průmysl. Hlavním oborem je výroba bižuterie. Velký význam má i průmysl textilní a výroba plastů. Některá odvětví však vyžadují změny k obnově konkurenceschopnosti nebo konverzi na jiné druhy podnikání. **Tržby z průmyslové činnosti** podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykazány v roce 1999 ve výši 68 951 milionů Kč, tzn. meziročně došlo k nárůstu o 9,6 %. Stavební práce prove-

dené podle dodavatelských smluv byly v roce 1999 ve výši 5081 milionů Kč, což je o 16,6 % více oproti roku 1998. V **Registru ekonomických subjektů** bylo k 20. březnu 2000 zapsáno celkem 87 274 jednotek, z toho 74 064 soukromých podnikatelů, 50 státních podniků, 7257 obchodních společností a 253 družstev. **Průměrná hrubá měsíční mzda** v Libereckém kraji v ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci přepočtená na osoby plně zaměstnané činila v roce 1999 celkem 11 666 Kč, nejvyšší byla v okrese Česká Lípa (12 252 Kč, nárůst o 8 %), nejnižší v okrese Semily (10 828 Kč, nárůst o 8 %). V průměru to bylo o 7,8 % výše oproti roku 1998.

Úroveň nezaměstnanosti Libereckého kraje (6,7 % k 31. srpnu 2000) je dlouhodobě pod celorepublikovým průměrem (9 %), avšak např. mikroregion Frýdlantsko celostátní průměr překračuje.

V roce 1991 byl založen trojstranný **Euroregion Nisa** (z české strany je centrem město Liberec), do spolupráce jsou zapojeny obce a města z okresů Liberec, Jablonec nad Nisou, Česká Lípa a z části okresu Semily. Pro posilování podnikatelské sféry a podporu při adaptaci na podmínky Evropské unie byla založena **ARR Nisa-Agentura regionálního rozvoje** (se sídlem v Liberci).

Počet členů politických stran a hnutí v krajském zastupitelství (koaliční partneři tučně, čísla v závorkách = procento získaných mandátů):

ODS 13 (28,88), KSČM 9 (20,00), **4K 8 (17,78)**, **ČSSD 7 (15,56)**, Strana pro otevřenou společnost 5 (11,11), Nezávislí 3 (6,67)

Rada: Pavel Pavlík (ODS), Luděk Suchomel (4K), Eva Bartoňová (ODS), Karel Dolejší (ČSSD), Irena Benešová (4K), Jaroslav Zámečník (ODS), Radim Zíka (ODS), Milan Vašák (4K), Jana Königová (ČSSD)

Hejtmán: Pavel Pavlík (ODS)

Zástupci hejtmána: Luděk Suchomel (4K), Eva Bartoňová (ODS), Karel Dolejší (ČSSD), Irena Benešová (4K)

Královéhradecký kraj

Královéhradecký kraj tvoří severní polovinu bývalého Východočeského kraje s výjimkou okresu Semily. Rozlohou 4758 km² zaujímá 6 % plochy České republiky. K 1. lednu 2000 žilo na území kraje 551 651 obyvatel, což představuje 5,4 % obyvatel republiky. Podíl kraje na **HDP na 1 obyvatele** republiky byl v roce 1997 téměř 4,8 %. Kraj zahrnuje 5 okresů (Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov). Nejvíce lidí žilo v okrese Hradec Králové (161 071 obyvatel) a nejméně v okrese Jičín (77 286 obyvatel).

Charakteristickým rysem územního celku je velké množství středních a menších sídel, **sídelní struktura** je značně nerovnoměrná a rozdrobená. V Královéhradeckém kraji je 448 obcí, z toho 42 měst. Podíl obyvatel žijících v obcích městského typu (69 %) přibližně odpovídá celostátnímu průměru.

Demografický vývoj kraje je v současnosti nepříznivý. Přestože průměrný věk se výrazně neodlišuje od republikového průměru, charakteristickým trendem je postupné stárnutí obyvatelstva. Důsledkem poklesu porodnosti je vykazován úbytek obyvatel (991 osob), který není vyrovnán ani kladným migračním saldem (161 osob v roce 1999). Podíl populace do 15 let věku (17,5 %) je nižší než podíl populace nad 65 let (18,8 %).

Hospodářská základna kraje je zemědělsko-průmyslová. Dominuje průmysl zpracovatelský, převažují odvětví tradiční-

Kraje

ho oděvního, textilního a kožedělného průmyslu a všeobecné strojírenství. Obě dominantní odvětví skrývají možnosti strukturálních problémů. Významnou pozici zaujímá i zpracovatelský průmysl (potravinářství, čerpající ze zemědělské produkce regionu) a průmysl elektrotechnický a chemický. V prvním čtvrtletí 2000 byl v Královéhradeckém kraji největší **podíl zaměstnaných v hlavním zaměstnání** v průmyslu (33,4 %) a v zemědělství (6,7 %, ČR 4,1 %). Menší podíl osob byl zaměstnán ve stavebnictví (6,7 %, ČR 9,3 %) a v dopravě a spojích (6,6 %, ČR 8 %). **Tržby z průmyslové činnosti** podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykázaný v roce 1999 ve výši 80 899 milionů Kč, tzn. meziročně došlo k nárůstu o 5,4 %. Stavební práce provedené podle dodavatelských smluv byly v roce 1999 ve výši 7134 milionů Kč, což je o 21 % méně oproti roku 1998. V **Registru ekonomických subjektů** bylo k 20. březnu 2000 zapsáno celkem 105 697 jednotek, z toho 89 702 soukromých podnikatelů, 71 státních podniků, 8102 obchodních společností a 511 družstev. **Průměrná hrubá měsíční mzda** v Královéhradeckém kraji v ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci přepočtená na osoby plně zaměstnané činila v roce 1999 celkem 11 601 Kč, nejvyšší byla v okrese Hradec Králové (12 355 Kč, nárůst o 8,8 %), nejnižší v okrese Jičín (10 770 Kč, nárůst o 6,8 %). V průměru se pohybovala o 8,5 % výše oproti roku 1998.

Míra nezaměstnanosti kraje (6,6 % k 31. srpnu 2000) je nižší než celorepublikový průměr (9 %). V mezikresním srovnání nejsou velké rozdíly, avšak meziregionální rozdíly jsou značné. Vyšších hodnot dosahuje např. nejen mikroregion v příhraničí (Broumovsko), ale i ve vnitrozemí (Kopidlno).

Z potřeby koordinace prostorových vztahů v širším prostoru Klodské kotliny vznikl v roce 1995 v rámci přeshraniční spolupráce **Euroregion Glacensis** (se sídlem sekretariátu v Rychnově nad Kněžnou). Z Královéhradeckého kraje jsou členy obce a města okresů Trutnov, Náchod a Rychnov nad Kněžnou. Z důvodu podpory regionálního hospodářského rozvoje kraje byla založena **Regionální rozvojová agentura východních Čech** (se sídlem v Hradci Králové).

Počet členů politických stran a hnutí v krajském zastupitelství (koaliční partneři tučně, čísla v závorkách = procento získaných mandátů):

ODS 14 (31,11), 4K 14 (31,11), KSČM 10 (22,22), ČSSD 7 (15,56)

Rada: Pavel Bradík (ODS), Vladimír Derner (4K), Karel Klíma (4K), Zdeněk Pěnkava (4K), Miloslav Plass (ODS), Jiří Roki (4K), Jaroslav Vácha (4K), Ladislav Vrba (ODS), Rostislav Všecká (ODS)

Hejtmán: Pavel Bradík (ODS)

Zástupci hejtmána: Vladimír Derner (4K)

Pardubický kraj

Pardubický kraj je rozlohou pátým nejmenším krajem (4519 km², 5,7 % plochy ČR) a třetím nejmenším krajem podle počtu obyvatel (508 744 obyvatel k 1. lednu 2000, což představuje 4,9 % obyvatel republiky). Podíl územního celku na **HDP na 1 obyvatele** republiky byl v roce 1997 asi 4,3 %. Kraj zahrnuje 4 okresy (Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí) a jeho ekonomika je ovlivněna aktivitou největšího hospodářského centra Pardubice, kde se koncentruje průmysl i komerční a veřejné služby. Nejvíce lidí žilo v okrese Pardubice (161 618 obyvatel) a nejméně v okrese Svitavy (102 335 obyvatel).

Sídelní struktura kraje dominuje převaha středně velkých a menších obcí a měst. Rozsáhlé, nepříliš urbanizované a málo zalidněné území tvoří jižní část regionu. V Pardubickém kraji je 452 obcí. Z toho je 30 měst, v nichž žije 61,7 % obyvatel.

Demografický vývoj kraje je relativně příznivý, depopulační trendy jsou mírně pod republikovým průměrem. Poklesem porodností je vykazován úbytek obyvatel (627 osob), který není vyrovnán kladným migračním saldem (18 obyvatel). Jedním z rysů regionu je relativně mladé obyvatelstvo, mírně převažuje populace do 15 let věku (18,4 %; ČR 17,9 %) nad populací nad 65 let (18,2 %; ČR 18 %).

V prvním čtvrtletí 2000 byl v Pardubickém kraji největší **podíl zaměstnaných v hlavním zaměstnání** v průmyslu (30,8 %). Nadprůměrný podíl osob byl zaměstnán i v zemědělství (5,9 %, ČR 1,4 %), naopak kraj je pod průměrem v podílu zaměstnaných ve stavebnictví (7,9 %, ČR 9,3 %). Průmyslová výroba má pestré ekonomickou strukturu. V rámci jednotlivých odvětví tvoří nejvyšší podíl na celostátní produkci chemický průmysl, vět-

ně rafinerií. Nejvíce pracovníků je zaměstnáno ve všeobecném strojírenství (asi 24 % zaměstnaných v průmyslu), v průmyslu textilním, oděvním, kožedělném a výrobě optických přístrojů. V Pardubicích byla zavedena zóna volného obchodu, která je pro kraj velkou rozvojovou příležitostí. **Tržby z průmyslové činnosti** podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykázány v roce 1999 ve výši 62 737 milionů Kč, tzn. meziročně došlo k nárůstu o 2,7 %. Stavební práce provedené podle dodavatelských smluv byly v roce 1999 ve výši 7355 milionů Kč, což je o 11,1 % více oproti roku 1998. V **Registru ekonomických subjektů** bylo k 20. březnu 2000 zapsáno celkem 85 503 jednotek, z toho 71 603 soukromých podnikatelů, 49 státních podniků, 6445 obchodních společností a 293 družstev. **Průměrná hrubá měsíční mzda** v Pardubickém kraji v ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci přepočtená na osoby plně zaměstnané činila v roce 1999 celkem 11 265 Kč, nejvyšší byla v okrese Pardubice (12 076 Kč, nárůst o 5,5 %), nejnižší v okrese Chrudim (10 754 Kč, nárůst o 4,3 %). V průměru se pohybovala o 7,1 % výše oproti roku 1998.

Míra nezaměstnanosti kraje jako celku (8,2 % k 31. srpnu 2000) se pohybuje pod celorepublikovým průměrem (9,0 %). V okresech Svitavy (10,7 %) a Chrudim (9,7 %) překračuje celostátní průměr. Pokles průmyslové výroby a snížení zaměstnanosti v zemědělství postihl především obyvatelstvo mikroregionů Moravskotřebovsko, Králícko, Přeloučsko a Třemošnicko.

Vzhledem k poloze kraje při hranici s Polskem vznikl v roce 1995 na pomezí Čech, Moravy a Kladska **Euroregion Glacensis**. Z Pardubického kraje se spolupráce účastní obce a města okresu Ústí nad Orlicí. Pro posilování podnikatelské sféry a podporu při adaptaci na podmínky Evropské unie byla založena **Regionální rozvojová agentura Pardubického kraje** (se sídlem v Pardubicích).

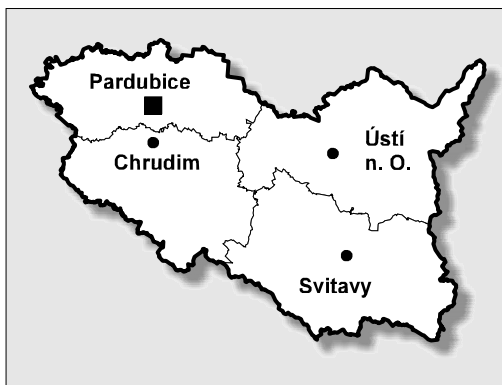
Počet členů politických stran a hnutí v krajském zastupitelství (koaliční partneři tučně, čísla v závorkách = procento získaných mandátů):

4K 15 (33,33), ODS 12 (26,67), KSČM 9 (20,00), ČSSD 7 (15,56), Sdružení pro Pardubický kraj 2 (4,44)

Rada: Miroslav Brýdl (4K), Jan Čulík (ODS), Josef Janeček (ODS), Jiří Kubínek (4K), Ondřej Kudrnáč (nestraník), Roman Línek (4K), Marie Málková (ODS), Michal Rabas (ODS), Petr Šilar (4K)

Hejtmán: Roman Línek (4K)

Zástupci hejtmána: Miroslav Brýdl (4K), Michal Rabas (ODS)

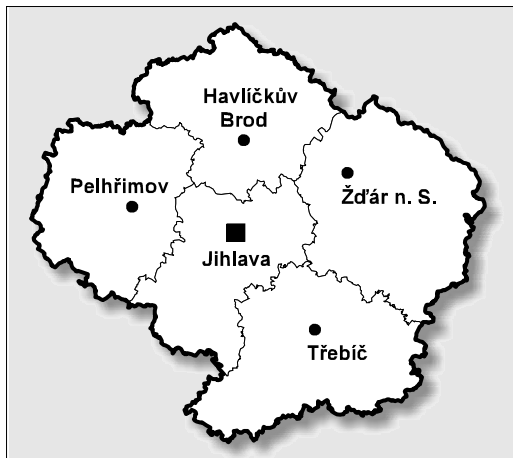

Jihlavský kraj

Rozlohou 6925 km² (8,8 % plochy ČR) je Jihlavský kraj celkem nadprůměrné velikosti, pouze 4 kraje mají větší plošnou velikost. Při srovnání z hlediska počtu obyvatel je však na 11. místě v ČR, k 1. lednu 2000 zde žilo 521 472 obyvatel (5,1 % obyvatel republiky). Nesoulad těchto základních charakteristik je důsledkem vlivu přírodních podmínek a historického vývoje území, během kterého bylo území kraje zalidněno na poměry střední Evropy poměrně řídko. Podíl kraje na **HDP na 1 obyvatele** republiky byl v roce 1997 jen 4,0 %. Území kraje je tvořeno 5 okresy (Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou). Nejvíce lidí žilo v okrese Žďár nad Sázavou (125 607 obyvatel) a nejméně v okrese Pelhřimov (73 754 obyvatel).

Sídelní struktura kraje je rozdrobená, na jedno sídlo připadá asi 362 osob (průměr ČR 691 osob). Nejčetněji jsou zastoupeny obce do 500 obyvatel, ve kterých žije 20,5 % obyvatel (v ČR je to pouze 8,3 % obyvate-

Kraje

tel). V Jihlavském kraji je 730 obcí. Z toho je 29 měst, v nichž žije 56,6 % obyvatel.

Okresy Jihlavského kraje se v minulosti vyznačovaly vysokým přirozeným přírůstkem obyvatelstva, který kompenzoval úbytek obyvatelstva stěhováním. V roce 1995 Jihlavský kraj poprvé zaznamenal ztrátu obyvatelstva přirozenou měnou. Území Jihlavského kraje má dlouhodobě pasivní migrační saldo obyvatelstva. Důsledkem poklesu porodnosti je vykazován úbytek obyvatel (750 osob), který je následován záporným migračním saldem (45 osob). Extrémní kladnou výjimkou byl v letech 1981–1985 okres Třebíč (výstavba jaderné elektrárny v Dukovanech). V předproduktivním věku je 18,7 % obyvatel.

V prvním čtvrtletí 2000 byl v Jihlavském kraji největší **podíl zaměstnaných v hlavním zaměstnání** v průmyslu (37,4 %). Dvojnásobný podíl osob v porovnání s průměrem byl zaměstnán v zemědělství (9,6 %, ČR 4,1 %). Nižší podíly vykazoval stavebnictví (8,4 %, ČR 9,3 %) a obchod a opravy (9,9 %, ČR 13,1 %), což je dáno sídelní strukturou kraje. Průmyslová výroba má pestrou odvětvovou strukturu, dominantní je strojírenství a kovodělný průmysl. V rámci kraje je zastoupen textilní, oděvní, dřevozpracující, nábytkářský a potravinářský průmysl. Území regionu nepatří mezi oblasti výrazně postižené restrukturalizací průmyslové výroby. Výjimkou je Třebíčsko, kde došlo k výraznému útlumu kožedělné výroby. Druhou oblastí postiženou útlumem je východní část okresu Žďár nad Sázavou (útlum těžby a zpracování uranové rudy). **Tržby z průmyslové činnosti** podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykazány v roce 1999 ve výši 59 894 milionů Kč, tzn. meziročně došlo k nárůstu o 0,5 %. Stavební práce provedené podle dodavatelských smluv byly v roce 1999 ve výši 6394 milionů Kč, což je o 0,1 % více oproti roku 1998. V **Registru ekonomických subjektů** bylo k 20. březnu 2000 zapsáno celkem 81 839 jednotek, z toho 69 318 soukromých podnikatelů, 29 státních podniků, 5016 obchodních společností a 520 družstev. **Průměrná hrubá měsíční mzda** v Jihlavském kraji v ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci přepočtená na osoby plně zaměstnané činila v roce 1999 celkem 10 904 Kč, nejvyšší byla v okrese Jihlava (11 583 Kč, nárůst o 8,2 %), nejnižší v okrese Třebíč (10 223 Kč, nárůst o 6,2 %). V průměru to bylo o 7,3 % výše oproti roku 1998.

Nezaměstnanost v kraji se pohybuje pod průměrnou **mírou nezaměstnanosti** ve státě. K 31. srpnu 2000 byla míra nezaměstnanosti Jihlavského kraje 7,9 % (ČR k tomuto datu 9,0 %). Situace je však značně diferencovaná podle okresů, nadprůměrnou míru dlouhodobě vykazuje okres Třebíč (12,1 %).

Pro posilování podnikatelské sféry a podporu při adaptaci na podmínky Evropské unie byla založena **Regionální rozvojová agentura Vysočina** (se sídlem v Jihlavě). Přestože má kraj vnitrozemskou polohu, vztahuje se na okresy Jihlava a Třebíč pomoc poskytovaná v rámci projektů programu Phare pro přeshraniční spolupráci (**Phare CBC**). Důvodem zařazení obou okresů byl dopad jejich socioekonomických aktivit na Rakousko jakožto členskou zemi EU (projekty jsou podporovány v případech, kdy lze prokázat dosažení výrazného přeshraničního efektu akce). Některé obce a města Jihlavského kraje spolupracují v rámci **Výboru pro spolupráci s Dolním Rakouskem**, který v území supluje funkci euroregionu.

Počet členů politických stran a hnutí v krajském zastupitelství (koaliční partneři tučně, čísla v závorkách = procento získaných mandátů):

4K 13 (28,90), KSČM 10 (22,22), ODS 10 (22,22), ČSSD 6 (13,33), Sdružení nezávislých kandidátů 6 (13,33)

Rada: Marie Černá (SNK), František Dohnal (4K), Tomáš Hermann (4K), Václav Kodet (4K), Martina Matějková (ODS), Petr Pospíchal (ČSSD), Ivo Rohovský (ODS), Alena Ščerbová (4K), Miloš Vystrčil (ODS)

Hejtmán: František Dohnal (4K)

Zástupci hejtmána: Marie Černá (SNK), Petr Pospíchal (ČSSD), Alena Ščerbová (4K), Miloš Vystrčil (ODS)

Brněnský kraj

Brněnský kraj je rozlohou čtvrtým největším krajem (7066 km², 9 % plochy ČR), počtem obyvatel je třetím nejvíce zalidněným (k 1. lednu 2000 zde žilo 1 137 289 obyvatel, což představuje 11,1 % obyvatel republiky). Podíl na **HDP na 1 obyvatele** republiky dosáhl v roce 1997 kolem 10,3 %.

Kraj je tvořen 7 okresy (Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo). Ekonomika správního celku je ovlivněna především Brnem, druhým největším městem republiky. Administrativní i **sídelní struktura kraje** je poměrně netypická. V oblastech úvalů jsou převážně obce s vyšším počtem obyvatel, ve vrchoviněm reliéfu naopak malá sídla. V Brněnském kraji je 647 obcí. Z toho je 43 měst, v nichž žije 63,4 % obyvatel. V porovnání s ostatními vykazuje kraj vyšší podíl obcí o velikosti do 500 obyvatel. Nejvíce lidí žilo v roce 1999 v okresech Brno-město (383 569 obyvatel) a Hodonín (161 117 obyvatel), nejméně v okrese Vyškov (86 721 obyvatel).

Hlavním rysem současného **demografického vývoje** v ČR i v Brněnském kraji je pokles počtu obyvatel přirozenou měnou (zde v roce 1999 pokles o 2418 osob), který se v rámci kraje projevil poprvé v roce 1994, do té doby byl úbytek obyvatel přirozenou měnou nahrazován přírůstkem obyvatelstva stěhováním (v roce 1999 přírůstek 1533 osob). Ve srovnání s republikou má kraj méně příznivou strukturu věkové skladby, převládá populace ve věku nad 65 let (18,5 %) nad populací ve věku do 15 let (17,9 %).

V prvním čtvrtletí 2000 byl v Brněnském kraji největší **podíl zaměstnaných v hlavním zaměstnání** v průmyslu (28,4 %, ČR 30,2 %). Zaměřením na komerční služby a obchodní činnosti se kraj počtem pracovníků řadí na druhé místo ČR (po hlavním městě Praze). Nadprůměrný podíl zaměstnaných vykazoval odvětví nemovitostí a pronájmů (7,2 %, ČR 5,6 %) a školství (5,7 %, ČR 6,4 %). Hlavním průmyslovým a současně tradičním odvětvím je strojírenství, i když se jeho podíl na zaměstnanosti oproti roku 1989 snížil. Větší podíl zaměstnaných vykazuje elektrotechnický a polygrafický průmysl. V porovnání s rokem 1989 poklesl význam těžby nerostných surovin, textilního, oděvního a kožedělného průmyslu. **Tržby z průmyslové činnosti** podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykazovány v roce 1999 ve výši 138 497 milionů Kč, tzn. meziročně došlo k poklesu o 3,3 %. Stavební práce provedené podle dodavatelských smluv byly v roce 1999 ve výši 22 646 milionů Kč, což je o 4,2 % více oproti roku 1998. V **Registru ekonomických subjektů** bylo k 20. březnu 2000 zapsáno celkem 214 544 jednotek, z toho 175 387 soukromých podnikatelů, 114 státních podniků, 24 477 obchodních společností a 884 družstev. **Průměrná hrubá měsíční mzda** v Brněnském kraji v ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci přepočtená na osoby plně zaměstnané činila v roce 1999 celkem 11 926 Kč, nejvyšší byla v okrese Brno-město (12 877 Kč, nárůst o 7,6 %), nejnižší v okrese Znojmo (10 593 Kč, nárůst o 8,4 %). V průměru se pohybovala o 6,5 % výše oproti roku 1998.

Kraje

Míra nezaměstnanosti kraje (9,4 % k 31. srpnu 2000) je dlouhodobě mírně nad celorepublikovým průměrem (9,0 %), avšak s růstovou tendencí. Nejvyšší míra je v okrese Hodonín (13,8 %), nejnižší v okrese Brno-venkov (7,0 %).

Z důvodu podpory regionálního hospodářského rozvoje kraje byla založena **Regionální rozvojová agentura jižní Moravy** (se sídlem v Brně). Funkci dobrovolného svazku obcí a měst (euroregionu) doplňuje v Brněnském kraji spolupráce v rámci **Výboru pro spolupráci s Dolním Rakouskem**. Města a obce při hranicích s Rakouskem a Slovenskem jsou zapojeny do spolupráce v rámci trilaterálního **Euroregionu Záhorie**.

Počet členů politických stran a hnutí v krajském zastupitelství (koaliční partneři tučně, čísla v závorkách = procento získaných mandátů):

4K 23 (35,38), KSČM 15 (23,08), **ODS 13 (20,00)**, ČSSD 9 (13,85), Nezanímaný pro Moravu 5 (7,69)

Rada: Rudolf Holz (4K), Stanislav Juránek (4K), Ila Kašík (4K), Antonín Kment (4K), Jan Letocha (4K), František Polách (ODS), Igor Poledňák (ODS), Jaroslav Pospíšil (ODS), Lubomír Šmíd (4K), Jiří Tomek (4K), Milan Venclik (ODS)

Hejtmán: Stanislav Juránek (4K)

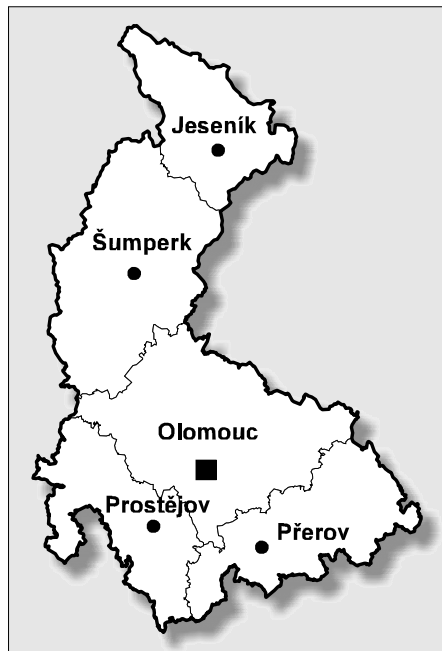
Zástupci hejtmána: Antonín Kment (4K), František Polách (ODS), Lubomír Šmíd (4K)

Olomoucký kraj

Olomoucký kraj svou rozlohou 5139 km² zaujímá 6,5 % plochy ČR. K 1. lednu 2000 v něm žilo 642 016 obyvatel, což představuje 6,2 % obyvatel republiky. Podíl kraje na **HDP na 1 obyvatele** republiky dosahoval v roce 1997 asi 5,2 %. Území kraje je tvořeno 5 okresy (Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk). Jednou ze silných stránek územního celku je jeho poloha, která vzhledem k hlavním koncentracím obyvatelstva a dopravním tahům dává předpoklady budoucímu intenzivnímu propojení nejen s regiony České republiky, Polska, Maďarska, Slovenska a Rakouska.

Sídelní struktura kraje je diferencovaná, pro území mikroregionu Haná je typická převaha větších venkovských sídel. Ve vrchovinném a horském reliéfu části mikroregionu Jeseník je naopak rozdrobena do malých sídel. V Olomouckém kraji je 393 obcí. Z toho je 24 měst, v nichž žije 58,2 % obyvatel. Nejvíce lidí žilo v roce 1999 okrese Olomouc (225 501 obyvatel) a nejméně v okrese Jeseník (42 677 obyvatel). Důsledkem poklesu porodnosti je vykazován přirozený úbytek obyvatel (944 osob), který je následován záporným migračním saldem (i když v roce 1999 šlo pouze o 1 osobu).

V prvním čtvrtletí 2000 byl v Olomouckém kraji největší **podíl zaměstnaných v hlavním zaměstnání** v průmyslu (33,1 %) a ve stavebnictví (10,3 %, ČR 9,3 %). Nižší podíl zaměstnaných vykazoval odvětví nemovitostí a pronájmů (2,8 %, ČR 5,6 %). Z hlediska přidávané hodnoty má největší podíl v kraji potravinářský průmysl (22 %), z hlediska zaměstnanosti pak všeobecné strojírenství (22,9 %), především v Olomouci a v Přerově, a konfekční průmysl v Prostějově. **Tržby z průmyslové činnosti** podni-

katelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykázány v roce 1999 ve výši 68 451 milionů Kč, tzn. meziročně došlo k poklesu o 1,8 %. Stavební práce provedené podle dodavatelských smluv byly v roce 1999 ve výši 8580 milionů Kč, což je o 14,9 % méně oproti roku 1998. V **Registru ekonomických subjektů** bylo k 20. březnu 2000 zapsáno celkem 108 839 jednotek, z toho 94 817 soukromých podnikatelů, 60 státních podniků, 6885 obchodních společností a 416 družstev. **Průměrná hrubá měsíční mzda** v Olomouckém kraji v ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci přepočtená na osoby plně zaměstnané činila v roce 1999 celkem 11 137 Kč, nejvyšší byla v okrese Olomouc (11 538 Kč, nárůst o 7 %), nejnižší v okrese Prostějov (10 395 Kč, nárůst o 8,7 %). V průměru se pohybovala o 7,9 % výše oproti roku 1998.

V rámci ČR patří Olomoucký kraj k regionům s nadprůměrnou hodnotou **míry nezaměstnanosti**. Tento ukazatel dosahuje k 31. srpnu 2000 úrovně 11,9 % (průměr ČR 9 %). Nejhorší je situace v okrese Přerov, kde dosáhla míra nezaměstnanosti již 14,7 %. Ostatní okresy kraje také převyšují celostátní průměr.

Institucionální bázi pro rozvoj přeshraničních vazeb představuje **Euroregion Praděd**, který vznikl z důvodu podpory součinnosti mezi hornatým Jesenickem a nížinatými polskými oblastmi v roce 1997 (z Olomouckého kraje se spolupráce účastní města a obce okresu Jeseník). Obce a města z okresu Bruntál jsou zapojeny do činnosti **Euroregionu Glacensis**. Z důvodu podpory regionálního hospodářského rozvoje kraje byla založena **Regionální agentura pro rozvoj střední Moravy** (se sídlem v Olomouci).

Počet členů politických stran a hnutí v krajském zastupitelství (koaliční partneři tučně, čísla v závorkách = procento získaných mandátů):

4K 15 (27,27), KSČM 13 (23,64), **ODS 12 (21,82)**, ČSSD 10 (18,18), **Nezávislí 5 (9,09)**

Rada: Jan Březina (4K), Marie Horáková (4K), Vladimír Juračka (4K), Ladislav Kavřík (ODS), Ivan Kosatík (ODS), Petr Poláček (ODS), Pavel Sekanina (ODS), Vojtěch Soldán (Nezávislí), Pavel Stonawský (Nezávislí), Vladimír Válek (4K), Ivo Vykydal (4K)

Hejtmán: Jan Březina (4K)

Zástupci hejtmána: Ivan Kosatík (ODS), Vladimír Válek (4K)

Zlínský kraj

Zlínský kraj leží ve východní části střední Moravy a tvoří jej 4 okresy, z toho 3 z bývalého Jihomoravského kraje (Zlín, Uherské Hradiště a Kroměříž) a okres Vsetín z bývalého kraje Severomoravského. Kraj rozlohou 3964 km² zaujímá 5 % plochy republiky. K 1. lednu 2000 žilo na jeho území celkem 598 339 obyvatel, což představuje 5,8 % obyvatel republiky. Podíl celku na **HDP na 1 obyvatele** republiky byl v roce 1997 asi 5,1 %.

V kraji je 300 obcí, z toho 28 měst, v nichž žije 61,2 % obyvatel. Nejvíce lidí žilo v okrese Zlín (195 993 obyvatel) a nejméně v okrese Kroměříž (108 691 obyvatel). Hustota zalidnění (151 obyv./km²) mírně převyšuje republikový průměr (130 obyv./km²), vyšší procento populace bydlí ve větších venkovských sídlech s 1–2 tisíci obyvateli.

Demografický vývoj kraje je na celostátním průměru. Patrný je stálý úbytek obyvatel v pohraničních oblastech. Důsledkem poklesu porodnosti je vykazován úbytek obyvatel (941 osob), který je částečně kompenzován kladným migračním saldem (491 osob).

Jádrem hospodářství Zlínského kraje tvoří velké průmyslové podniky. Největší podíl výroby mají gumárenský průmysl, všeobecné strojírenství, textilní, oděvní a kožedělný průmysl a průmysl elektrotechnický. Z hlediska počtu pracovníků je na prvním místě textilní, oděvní a kožedělný průmysl. V prvním čtvrtletí 2000 byl ve Zlínském kraji největší **podíl zaměstnaných v hlavním zaměstnání** v průmyslu (38,4 %). Naproti tomu v zemědělství byl podíl zaměstnaných jen 3,6 % osob. Zaměstnanost ve stavebnictví, obchodě, dopravě a spojích, peněžnictví a pojišťovnictví nedosáhla celostátního průměru. **Tržby z průmyslové činnosti** podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykázány v roce 1999 ve výši 77 301 milionů Kč, tzn. meziročně došlo k nárůstu o 4,2 %. Stavební práce provedené podle dodavatelských smluv byly v roce 1999 ve výši 10 300 milionů Kč, což je o 14 % více oproti roku 1998.

V **Registru ekonomických subjektů** bylo k 20. březnu 2000 zapsáno celkem 112 377 jednotek, z toho 96 777 soukromých podnikatelů, 35 státních podniků, 9553 obchodních společností a 260 družstev. **Průměrná hrubá měsíční mzda** ve Zlínském kraji v ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci přepočtená na

Kraje

dářského rozvoje Zlínského kraje byla založena **Regionální rozvojová agentura východní Moravy** (se sídlem ve Zlíně). V oblasti mikroregionu Moravských Kopanic působí **Regionální rozvojová agentura Bílé Karpaty-Moravské Kopanice** (se sídlem ve Starém Hrozenkově).

osoby plně zaměstnané činila v roce 1999 celkem 11 692 Kč, nejvyšší byla v okrese Zlín (12 513 Kč, nárůst o 8,3 %), nejnižší v okrese Uherské Hradiště (10 823 Kč, nárůst o 6 %). V průměru se pohybovala o 7,6 % výše oproti roku 1998.

Míra nezaměstnanosti Zlínského kraje (8,4 % k 31. srpnu 2000) se pohybovala pod celorepublikovým průměrem (9 %), nejhorší situace byla v okrese Kroměříž (10,5 %).

Vzhledem k poloze kraje při hranici se Slovenskem jsou některé obce a města Zlínského kraje zapojeny do dobrovolné přeshraniční spolupráce v rámci nově vznikajícího **Euroregionu Bílé Karpaty**.

Z důvodu podpory regionálního hospo-

Počet členů politických stran a hnutí v krajském zastupitelství (koaliční partneři tučně, čísla v závorkách = procento získaných mandátů):

4K 15 (33,33), **ODS** 9 (20,00), **KSČM** 8 (17,78), **ČSSD** 7 (15,56), Zlínské hnutí nezávislých 6 (13,33)

Rada: Petr Bartoš (ODS), Jiří Čunek (4K), Michal Hanačík (4K), Vojtěch Jurčík (4K), Libor Lukáš (ODS), Josef Mikeska (4K), Jiří Němec (ODS), Jiří Severin (ZHN), František Slavík (4K)

Hejtmán: František Slavík (4K)

Zástupci hejtmána: Petr Bartoš (ODS), Josef Mikeska (4K)

Ostravský kraj

Ostravský kraj je tvořen severovýchodní částí bývalého Severomoravského kraje. Svou rozlohou 5554 km² zaujímá 7 % plochy ČR. K 1. lednu 2000 žilo na jeho území 1 281 410 obyvatel, což představuje 12,5 % obyvatel republiky. Jeho podíl na **HDP na 1 obyvatele** republiky byl v roce 1997 téměř 11,7 %. Kraj zahrnuje 6 okresů (Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava).

Kraj je charakteristický vysokou hustotou obyvatel, která dosahuje nejvyšších hodnot (232 obyv./km²) v rámci republiky. V regionu je 301 obcí, z toho 39 měst, ve kterých žije 77,4 % obyvatel. Jednoznačně převažují velká města, téměř 47 % obyvatelstva bydlí v pěti městech s více jak 50 tisíci obyvateli. Nejvíce lidí žilo v roce 1999 v okresech Ostrava (321 263 obyvatel) a Karviná (283 128 obyvatel), nejméně v okrese Bruntál (105 681 obyvatel). V obcích do 2000 obyvatel žije pouze 14,4 % populace. Ačkoli je obyvatelstvo silně koncentrováno v Ostravské aglomeraci, existují i okrajová území s nízkým potenciálem. Na západě kraje se nachází region Bruntálsko s podstatně odlišnou **sídelní strukturou**.

Demografický vývoj Ostravského kraje je v současnosti nepříznivý. Důsledkem poklesu porodnosti je vykazován úbytek obyvatel (1420 osob), který je následován záporným migračním saldem (1081 osob). Výhodou regionu je však mladá věková struktura. Populace do 15 let věku tvoří 18,5 % obyvatel, populace nad 65 let se na celkovém počtu obyvatel podílí 16,2 %.

Hospodářská struktura kraje je dána historickým vývojem. Převládající je důlní, energetický a hutnický průmysl, kde je zaměstnána asi polovina pracovních sil zaměstnaných v průmyslu. Významná odvětví jsou chemický a farmaceutický průmysl. V prvním čtvrtletí 2000 byl v Ostravském kraji největší **podíl zaměstna-**

ných v hlavním zaměstnání v průmyslu (35,9 %). Celostátní průměr kopíruje podíl zaměstnaných v obchodě a opravách (13,2 %). Podíl zaměstnaných v zemědělství, stavebnictví a službách nedosahuje celostátního průměru. V letech 1991–1994 byla ukončena těžební činnost všech čtyř ostravských důlních podniků a došlo k výraznému útlumu na Dole Paskov v okrese Frýdek-Místek. Současně je kraj postižen i celoevropskou recesí hutnictví (druhé dominantní odvětví v kraji), která je příčinou značného úbytku pracovních míst v odvětví. **Tržby**

z průmyslové činnosti podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v roce 1999 byly vykázány v roce 1999 ve výši 219 403 milionů Kč, tzn. meziročně došlo k poklesu o 6,5 %. Stavební práce provedené podle dodavatelských smluv byly v roce 1999 ve výši 14 872 milionů Kč, což je o 7 % méně oproti roku 1998. V **Registru ekonomických subjektů** bylo k 20. březnu 2000 zapsáno celkem 195 965 jednotek, z toho 169 853 soukromých podnikatelů, 107 státních podniků, 14 814 obchodních společností a 847 družstev. **Průměrná hrubá měsíční mzda** v Ostravském kraji v ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci přepočtená na osoby plně zaměstnané činila v roce 1999 celkem 12 522 Kč, nejvyšší byla v okrese Ostrava-město (14 052 Kč, nárůst o 4,9 %), nejnižší v okrese Bruntál (10 196 Kč, nárůst o 6,9 %). V průměru se pohybovala o 6,5 % výše oproti roku 1998.

K 31. srpnu 2000 dosahovala **míra nezaměstnanosti** Ostravského kraje (15,3 %) druhé nejvyšší hodnoty ze všech krajů. Všechny 6 okresů dosahuje nadprůměrnou míru nezaměstnanosti ve výši od 10,9 % (okres Opava) do 18,7 % (okres Karviná).

Vzhledem k poloze kraje při hranici s Polskem a Slovenskem jsou některé obce a města zapojeny do přeshraniční spolupráce. Obce a města z okresu Bruntál jsou zapojeny do činnosti **Euroregionu Praděd**, který funguje od roku 1997. V roce 1998 vznikl v okrese Opava **Euroregion Silesia**. Města a obce z okresu Karviná a ze severovýchodu okresu Frýdek-Místek jsou sdruženy v **Euroregionu Těšínské Slezsko**, který byl založen v roce 1998. V roce 2000 vznikl trilaterální **Euroregion Beskydy**, kde spolupracují města a obce z jihozápadní části okresu Frýdek-Místek. Z důvodu podpory regionálního hospodářského rozvoje Ostravského kraje byla založena **Agentura pro regionální rozvoj, a. s.** (se sídlem v Ostravě).

Počet členů politických stran a hnutí v krajském zastupitelství (koaliční partneři tučně, čísla v závorkách = procento získaných mandátů):

ODS 20 (30,78), KSČM 18 (27,69), 4K 12 (18,46), ČSSD 11 (16,92), Sdružení nezávislých kandidátů 4 (6,15)

Rada: Jiří Carbol (4K), Josef Jalůvka (ODS), Jiří Mannheim (ODS), Radim Nováček (4K), Igor Petrov (SNK), Zbyněk Stanjura (ODS), Miroslav Svozil (ODS), Evžen Tošenovský (ODS), Jiří Veverka (ODS), Josef Vícha (4K), Zdislav Wantula (4K)

Hejtmán: Evžen Tošenovský (ODS)

Zástupci hejtmána: Jiří Carbol (4K), Josef Jalůvka (ODS), Jiří Mannheim (ODS), Zdislav Wantula (4K)

Regionální rozvojové agentury

- **Regionální rozvojová agentura, a. s.**, sídlo: Most, Budovatelů 2830, PSČ 434 37, kontakt: ředitel Ing. Manfred Hellmich, MBA, tel.: 035/620 6538-9, fax: 035/24 980, e-mail: hellmich@rra.cz, rra@mail.mus.cz, rra@rra.cz, <http://www.rra.cz>
- **Regionální agentura pro rozvoj střední Moravy**, sídlo: Olomouc, Horní nám. 5, PSČ 772 00, kontakt: ředitel Ing. František Kaštyl, tel.: 068/522 8698, fax: 068/522 8581, e-mail: rarsm@rarsm.cz, <http://www.rarsm.cz>
- **Regionální rozvojová agentura Šumava, o. p. s.**, sídlo: Stachy 206, PSČ 384 73 – okres Prachatice, kontakt: ředitel Miloš Pícek, tel. /fax: 0339/428 242, e-mail: rrasumava@iol.cz, rrasumava@worldonline.cz, <http://www.horni.otava.cz/rra>
- **ARR NISA – Agentura regionálního rozvoje, s. r. o.**, sídlo: Liberec 4, U jezu 2, PSČ 460 01, kontakt: ředitel Ing. Robert Korselt, tel.: 048/522 62 62, 522 62 80, tel./fax: 048/522 62 73, 522 62 49, e-mail: info@arr-nisa.cz, <http://www.arr-nisa.cz>
- **Agentura pro regionální rozvoj, a. s.**, sídlo: Ostrava, Na Jízdárně 7, PSČ 702 00, kontakt: ředitel Ing. Petr Czekaj, tel.: 069/569 1211, fax: 069/569 1204, e-mail: rda.ostrava@vsb.cz, arr@rdaova.cz – Euro Info: <http://www.rdaova.cz>
- **Regionální rozvojová agentura jižní Moravy**, sídlo: Brno, Výstaviště 1, areál BVV, PSČ 648 04, kontakt: ředitel JUDr. Vladimír Gašpar, tel.: 05/4115 9569, fax: 05/4115 9569, e-mail: rrajm@ohkbrno.cz, vladimir.gaspar@rajm.cz, <http://www.ohkbrno.cz>
- **Regionální rozvojová agentura Bílé Karpaty – Moravské Kopanice, o. p. s.**, sídlo: Starý Hrozenkov, Žitková 51, okres Uherské Hradiště, PSČ 687 74, kontakt: ředitel RNDr. Pavel Kuča, tel.: 0633/624469, 0603/530615, fax: 0633/633142, e-mail: kuca@sub.cz, kuca@volny.cz
- **Regionální rozvojová agentura západní Čechy, o. p. s.**, sídlo: Plzeň, Riegrova 1, PSČ 306 25, kontakt: ředitel Ing. Filip Uhlík, tel.: 019/72 35 379, fax: 019/72 35 320, e-mail: uhlik@bic.cz, <http://info.plzen-city.cz/rrz>
- **Regionální rozvojová agentura Egrensis – RRAE**, sídlo: Karlovy Vary, Úvalská 30, PSČ 360 09, kontakt: ředitel Ing. Zdeněk Výborný, tel.: 017/3585388–90, fax: 017/3585387, e-mail: rrae@volny.cz, rraecheb@iol.cz
- **Regionální rozvojová agentura východní Moravy**, sídlo: Zlín, Štefánikova 167, PSČ 760 30, kontakt: ředitel Ing. Jaromír Schneider ml., tel.: 067/521498, 0603/17 18 57, fax: 067/52 13 39, e-mail: jarek.schneider@telecom.cz, <http://region.zlin.cz>
- **Českomoravská rozvojová agentura**, sídlo: Jindřichův Hradec, Náměstí Míru č. 140/I, PSČ 377 01, kontakt: Mgr. Marta Pejchalová, tel. /fax: 0331/364 119, e-mail: soucek@dac.cz, cmra@esnet.cz
- **Regionální rozvojová agentura východních Čech, s. r. o.**, sídlo: Hradec Králové, tř. ČSA 408 (budova OkÚ), PSČ 502 06, kontakt: ředitel Ing. František Dvořák, tel.: 049/585 3117, fax: 049/551 6056, 0602/591 832, e-mail: ohk132@hk.anet.cz
- **Regionální rozvojová agentura Vysočina, a. s.**, sídlo: Jihlava, Křížová 2, PSČ 586 01, kontakt: ředitelka Ing. Zdenka Ušelová, tel./fax: 066/733 0418, e-mail: region@rda-vysocina.cz
- **Regionální rozvojová agentura jižní Čechy – RERA, a. s.**, sídlo: České Budějovice, Husova 9, PSČ 370 01, kontakt: ředitelka Ing. Pavla Konopová (ředitelka OHK), tel.: 038/73 18 423 nebo 5, fax: 038/73 18 429, e-mail: rera@atlas.cz
- **Regionální rozvojová agentura střední Čechy**, sídlo: Kladno, Náměstí Sítňá č. p. 3105, PSČ 272 52, kontakt: ředitel PhDr. Jiří Svítek, tel.: 0312/608239, 0603 586603, fax: 0312/681347, e-mail: rrastrc@volny.cz, [www.http://www.volny.cz/rrastrc](http://www.volny.cz/rrastrc)
- **Regionální rozvojová agentura Pardubického kraje**, sídlo: Pardubice, Studentská 84, PSČ 532 10, kontakt: ředitel Ing. Vladimír Neradílek, tel.: 040/603 66 83, 0604/28 02 39, fax: 040/603 60 10, e-mail: lenka.pitasova@rrapk.cz, michal.cernik@rrapk.cz, vlaner@rrapk.cz
- **Agentura regionálního rozvoje Euroregionu Labe, o. p. s.**, sídlo: Ústí nad Labem, Rooseveltova 1804/2, PSČ 400 01, kontakt: ředitel Ing. Jiří Wiesner, tel.: 047/521 6730, 0603/345 39, fax: 047/521 1869, e-mail: agentura@arrel.cz, <http://www.arrel.cz>

IX. Světová ekonomika

Hlavní vývojové trendy

Světová ekonomika pokračovala v roce 2000 v příznivém vývoji, jež zahájila v roce předchozím. Inflace zůstala ve většině průmyslových i rozvojových zemí až do podzimu nízká, hospodářský růst v USA byl i nadále velmi výrazný, zvýšil se v Evropě a začal se projevovat – byť velmi nerovnoměrně – i v Latinské Americe. V některých východoasijských zemích, zasažených předtím krizí, došlo k pozoruhodnému obratu, vysoké míry růstu vykazaly Čína a Indie. Dokonce i v Japonsku se objevily náznaky k lepšímu. V souhrnu se světový růst vrátil ke svému dlouhodobému rytmu na úrovni téměř 4 procenta ročně a k pokračování v trendech, jež bylo možné sledovat takřka po celé předchozí desetiletí.

Synchronizace hospodářského růstu

Překvapivě rychlý byl technický pokrok, což se významně projevilo zvýšenou měrou v produktivitě v USA. Ekonomové předpokládali, že pokud bude i nadále pokračovat rozšiřující se flexibilita na trzích práce, kapitálu a zboží, není důvodu, proč by přenosné technologie nemohly svoje kladné účinky projevit i jinde. Celosvětová euforie pro akcie „nové ekonomie“ však začala postupně opadávat a burzy nových technologií (Nasdaq, Neuer Markt) se propadaly.

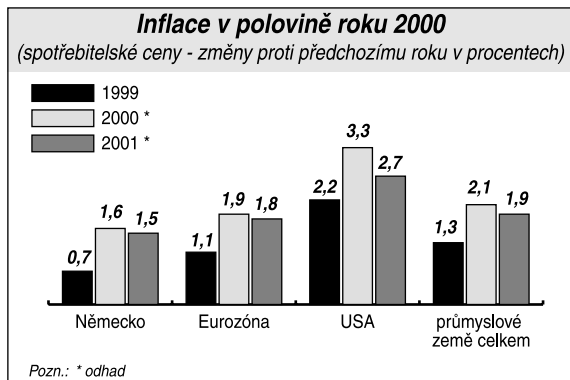
Velmi rychle pokračovala deregulace a privatizace, jimž se přisuzuje efektivnější alokace zdrojů. Prosazovalo se však stále více i poznání, že dobře fungující trhy potřebují rozsáhlou infrastrukturu právních, institucionálních a kontrolních systémů. V globálním vývoji světové ekonomiky převažoval proto už od počátku roku značný optimismus. Výkonný ředitel MMF Horst Köhler v září prohlásil: „Výhled světového hospodářství je nejlepší za uplynulých deset let. Experti MMF očekávají, že globální ekonomika jako celek poroste asi o 4,75 procenta.“ (Předchozí odhad MMF z dubna byl 4,2 procenta, OECD odhadovala v červnu růst HDP v souboru svých členských zemí na 4 procenta a v listopadu na 4,3 procenta.) Tato úvaha nebyla nijak podstatně změněna ani ve výhledu uveřejněném při příležitosti pražského výročního zasedání MMF a Světové banky ke konci září.

Ve srovnání s touto předpovědí je odhad Hospodářské a sociální rady OSN opatrnější – ve zprávě publikované 5. července uvažovali její ekonomové, že hrubý světový produkt v roce 2000 vzroste „jen“ o 3,5 procenta. Regionálně je ovšem tento růst velmi rozrůzněný od pouhého 1 procenta v Japonsku až po 6,5 procenta v zemích jižní a východní Asie. Latinská Amerika a karibská oblast podle těchto odhadů měly vykázat 4,5 procenta růstu, Pobaltí a země střední a východní Evropy 3,75 procenta. Afrika, kde se hospodářský vzestup v jednotlivých zemích značně liší, jako celek měla mít HDP vyšší o 4 procenta, kdežto v Rusku, jehož makroekonomický

výkon je postupně mnohem lepší, než se dalo očekávat v roce 1999, vykáže růst zřejmě 4 procenta.

Synchronizace růstu ve světovém měřítku vede k závěru, že Spojené státy už nejsou jediným motorem ekonomického vzestupu, třebaže zůstávají nejsilnější ekonomikou. Dochází tak k jistému vyrovnávání ve světovém hospodářství, které na konci století kolísalo mezi dlužníkem, jenž v krizi byl navíc konečným spotřebitelem (americký deficit běžného účtu se blíží 4 procentům HDP), a ostatním světem (jenž s výjimkou Latinské Ameriky vykazuje přebytek úspor vůči

Graf č. IX/1

Pramen: ECB, OECD, IIF

Světová ekonomika

investicím). Cesta k rovnováze bude ovšem dlouhá, protože deficit americké obchodní bilance se v minulém roce prohluboval (dovoz byl kryt vývozem v poměru 65:100) a vzhledem k nepravděpodobnosti rychlejšího růstu vývozu by bylo možno počítat jen se snižováním domácí poptávky (zvýšováním úrokových sazeb Federálním rezervním systémem a dříve či později poklesem kurzu dolaru).

Riziko inflace se přiblížilo

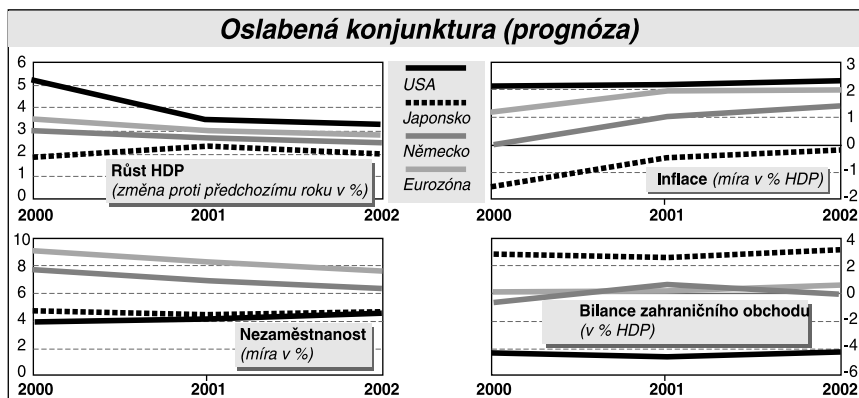
Zrychlení průmyslové výroby zejména v asijských ekonomikách, tradičních velkých spotřebitelích ropy, se projevilo mj. v posledních měsících v trojnásobném zvýšení cen této suroviny. Také ceny jiných surovin vzrostly (s výjimkou agrárních surovin jako káva, obilí nebo dřevo), což vcelku pozvolna vedlo k růstu cen průmyslových i spotřebních. Inflace zůstávala pod kontrolou – představovala 1,1 procenta v zemích Evropské měnové unie (EMU), 2,3 procenta v USA a 2,2 procenta v Británii –, dokud nezesílil tlak stoupajících cen ropy. V polovině roku proto inflační napětí oživilo: v eurozóně (EMU) dosáhla v červnu inflace 2,4 procenta (v ročním přepočtu) proti 1,9 procenta v květnu, v USA za prvních šest měsíců 4,2 procenta (proti 2,2 procenta za stejnou dobu 1999).

Zpomalení vývoje

Možnost, že by hospodářský růst vedl k přehřátí domácí poptávky – možnost, daná skutečností, že růst cen je celosvětový –, se vzdalovala. Ke konci roku se rovněž zpomalení amerického ekonomického růstu zdálo být nepochybné. Japonský růst byl i nadále omezen slabostí bankovního sektoru, přebytkovou průmyslovou kapacitou a rekordním veřejným zadlužením. V Evropě dochází – byť na vysoké úrovni – k oslabení některých složek domácí poptávky (investice, výdaje na bydlení). Světové hospodářství se vcelku chystá k překročení cyklického vrcholu.

To potvrzuje i vývoj na finančních trzích. Burzovní entuziasmus se zmínil (někde výrazně – u Nasdaq, v Japonsku i v jiných asijských zemích). Hodnoty „nové ekonomie“ jsou oceňovány opatrněji a velmi selektivně. V protichůdném tlaku vyšších úrokových sazeb a velmi optimistického očekávání zisků byly hlavní ukazatele značně tékavé. Ve světovém měřítku vykazovaly akcie výkon nižší než obligace. Tyto pohyby vyjadřují rovněž zpomalenou aktivitu. Tentýž význam mělo zplnění výnosových křivek v zemích skupiny G7 (zmenšený rozdíl mezi dlouhodobými a krátkodobými mírami, inverze v USA), způsobené měnovými zvraty a očekávaným zmírněním růstu inflace (desetiletá míra výnosů poklesla v USA ze 6,60 procenta na 6 procent, v eurozóně z 5,60 procenta na 5,25 procenta).

Graf č. IX/2

Pramen: OECD

Světová ekonomika

Tab. č. IX/1

Souhrnná prognóza ukazatelů hospodářsky vyspělých zemí

	2000	2001	2002	2000		2001		2002	
				I	II	I	II	I	II
Reálná celková domácí poptávka (procentní změny z předchozího období)									
Spojené státy	5,8	3,6	3,4	6,5	4,0	3,5	3,3	3,4	3,5
Japonsko	1,3	2,4	1,8	3,4	1,4	3,5	1,0	2,0	2,0
Eurozóna	2,8	2,6	2,7	3,2	2,5	2,7	2,7	2,7	2,7
Evropská unie	2,9	2,7	2,7	3,2	2,6	2,7	2,7	2,7	2,6
Úhrn OECD	4,2	3,2	3,0	4,9	3,3	3,4	2,9	3,0	3,1
Reálný HDP (procentní změny z předchozího období)									
Spojené státy	5,2	3,5	3,3	5,9	3,7	3,5	3,2	3,3	3,4
Japonsko	1,9	2,3	2,0	4,5	1,5	3,3	1,3	2,2	2,3
Eurozóna	3,5	3,1	2,8	3,7	3,3	3,0	3,0	2,8	2,7
Evropská unie	3,4	3,0	2,7	3,5	3,4	2,8	2,8	2,7	2,6
Úhrn OECD	4,3	3,3	3,1	5,0	3,5	3,3	2,9	3,1	3,1
Inflace (v %)									
Spojené státy	2,1	2,2	2,3	2,6	2,1	2,3	2,2	2,3	2,3
Japonsko	-1,5	-0,4	-0,2	-1,8	-0,8	-0,2	-0,4	-0,1	-0,1
Eurozóna	1,2	1,9	2,0	1,1	1,8	2,0	2,0	2,1	2,1
Evropská unie	1,4	2,0	2,2	1,2	1,8	2,1	2,1	2,2	2,2
Úhrn OECD bez zemí s vysokou inflací	1,3	1,8	1,9	1,4	1,6	1,9	1,8	1,9	1,8
Úhrn OECD	2,6	2,4	2,3	2,6	2,6	2,5	2,3	2,4	2,3
Nezaměstnanost (% pracovních sil)									
Spojené státy	4,0	4,2	4,5	4,0	4,0	4,1	4,3	4,4	4,6
Japonsko	4,7	4,6	4,6	4,8	4,7	4,7	4,6	4,6	4,6
Eurozóna	9,0	8,3	7,7	9,2	8,8	8,4	8,1	7,8	7,6
Evropská unie	8,2	7,6	7,2	8,4	8,0	7,7	7,5	7,3	7,1
Úhrn OECD	6,2	6,0	5,9	6,3	6,1	6,0	6,0	6,0	5,9
Bilance běžného účtu (v % HDP)									
Spojené státy	-4,3	-4,5	-4,3	-4,2	-4,4	-4,5	-4,4	-4,4	-4,3
Japonsko	2,8	2,7	3,0	2,9	2,7	2,6	2,8	3,0	3,1
Eurozóna	0,0	0,1	0,4	0,1	-0,1	0,0	0,2	0,3	0,5
Evropská unie	-0,2	-0,2	0,0	-0,1	-0,3	-0,2	-0,2	0,0	0,1
Úhrn OECD	-1,2	-1,3	-1,2	-1,1	-1,3	-1,3	-1,3	-1,2	-1,1
Krátkodobé úrokové sazby (v %)									
Spojené státy	6,5	7,0	7,0	6,3	6,7	6,9	7,1	7,1	6,9
Japonsko	0,2	0,6	0,9	0,1	0,3	0,5	0,8	0,9	0,9
Eurozóna	4,4	5,4	5,5	3,9	4,9	5,3	5,5	5,5	5,5
Světový obchod (procentní změny z předchozího období)									
	13,3	9,7	8,0	14,3	12,6	9,0	8,2	8,0	7,7

Pramen: OECD, Economic Outlook No. 68

Vcelku příznivé výhledy vycházejí ze dvou předpokladů: že světové ceny ropy poklesnou z dosavadní úrovně, která je zhruba 60 procent nad průměrnou cenou roku předcházejícího, a že nedojde k bouřím na finančních trzích.

Světová ekonomika

Finanční trhy

Finanční trhy byly celosvětově poznamenány dvěma skutečnostmi: slabostí eura (jehož kurz přes několik málo výkyvů nepřestal klesat) a rostoucí nedůvěrou v hodnoty nových technologií. Přes všeobecný souhlas, že kurz eura neodpovídá ekonomické síle členů Hospodářské a měnové unie, a že je tudíž euro podceňováno, kurz v průběhu roku slábl zejména vůči dolaru. Hlavním důvodem slabosti eura (a síly dolaru) je ovšem odliv kapitálu (investic) z Evropy do Spojených států: od zavedení eura 1. ledna 1999 odplynulo z Evropy na nákup mimoevropských akcií odhadem 300 miliard eur a dalších 50 miliard jako přímé investice. Je zřejmé, že dokud zůstává americká ekonomika silná a roste (dokonce výrazněji než hospodářství evropská) a finanční toky se nevyrovnej, bude euro i nadále vůči dolaru slabším partnerem. Intervence, k nimž Evropská ústřední banka sahala, pád této měny nezastavily, jen jej dočasně zpomalily. Navíc jen první intervence, k níž došlo 22. září, byla společným nákupem koordinovaným s ústředními bankami Spojených států, Japonska, Kanady, Velké Británie a ECB. (Tehdy euro posílilo z předchozích 84,43 centu na 90 centů.) Tyto nákupy představovaly hodnotu mezi 2–7 miliardami USD, kdežto následující zásahy, jež ECB už prováděla sama a v míře mnohem skromnější (3. listopadu šlo jen asi o 1 miliardu eur, zhruba 860 milionů USD), neměly takový účinek. Historického minima dosáhlo euro 26. října, kdy bylo krátce na 82,30 centu. Kurz eura vůči jenu probíhal obdobně. Zvyšování úrokových sazeb, jež v eurozóně zůstávají asi 2,5 procentních bodů pod sazbami americkými a k němuž ECB sáhla v podstatě za stejným účelem – učinit měnu přitažlivější pro investory – a to 31. srpna na 4,5 procenta a 5. října na 4,75 procenta, nemělo valného účinku. Vzhledem k postupující inflaci nelze očekávat další takové kroky v blízké budoucnosti, protože dokud je inflace nízká, mohly by sazby ohrozit možnosti růstu.

Slabé euro má ovšem i druhou stránku: je výhodné pro vývozce, napomáhá jim v konkurenčním boji udržet pozice na trhu. To zvláště ocenilo Německo, jehož vývoz ovlivňuje ekonomiku velmi podstatně. Že však slabé euro zvyšuje ceny v dovozu, je zejména významné u ropy, jejíž cena je účtována v dolarech, čímž zvyšuje nebezpečí inflace.

Kapitálové toky

UNCTAD (Agentura OSN pro obchod a rozvoj) odhadla, že přímé zahraniční investice, posílené přeshraničními fúzemi a koupí cizích firem, stoupnou v roce 2000 na hodnotu 1 bilionu USD (proti 865 miliardám v roce 1999). Z toho se dostává vyspělým průmyslovým zemím v čele s USA lvího podílu 276 miliard, což je více než dostanou všechny rozvojové země – 208 miliard USD. Posouvá se však poměr jednotlivých nástrojů. Přes výrazné kurzové výkyvy na mezinárodních akciových trzích se zdvojnásobil rozsah mezinárodních akciových emisí na 110 miliard USD, nejdůležitějším kapitálovým zdrojem však zůstaly půjčky (i když jejich úroveň stagnovala na úrovni předešlého roku), představující 813 miliard USD. Emise na trzích půjček byly poznamenány rostoucími úrokovými mírami a rozdíly ve výnosech státních a firemních půjček.

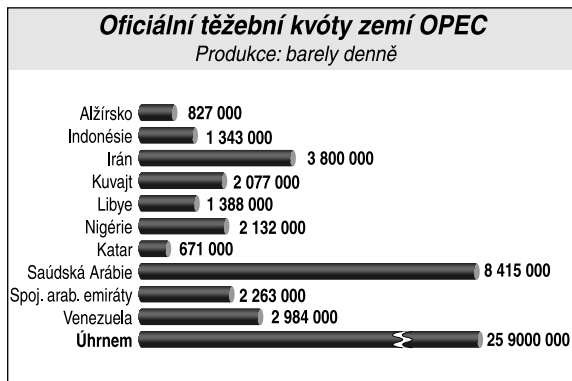
Fenomén ropa

Zatímco valnou část surovinových trhů lze charakterizovat jako víceméně stabilní, ceny dosahované u zemědělských surovin vykazovaly dokonce pokles: ve srovnání s průměrem let 1995–1997 to bylo u kávy 50 procent, u kakaa 40 procent, u bavlny 35 procent.

Významným momentem ovlivňujícím hospodářský a sociální vývoj mnoha zemí byl však výrazný růst cen ropy během roku. (Bliž viz kapitola Peníze, Komoditní trhy.) Jestliže aspoň zpočátku dopad cen nebyl přímo krizový jako před 27 lety, dělo se tak proto, že význam ropy poklesl a surovina je účinněji využívána. Trh byl ovlivňován i událostmi politickými (izraelsko-palestinský konflikt, útok na americké plavidlo v Jemenu apod.). V létě se cena druhu Brent udržovala na nejvyšší úrovni za posledních deset let. Nabídka sama by stačila, úzké profily se však projevil jak u lehčích druhů, tak v nedostatku tankerů a rafinerií. V podstatě nešlo o nedostatek suroviny jako výrobků z minerálních olejů. OPEC se sice rozhodla 10. září k opětovnému zvýšení těžby o 800 tisíc barelů (což vzhledem ke skrytému překračování bylo odhadováno na faktických 100 tisíc barelů), i potom se však

Světová ekonomika

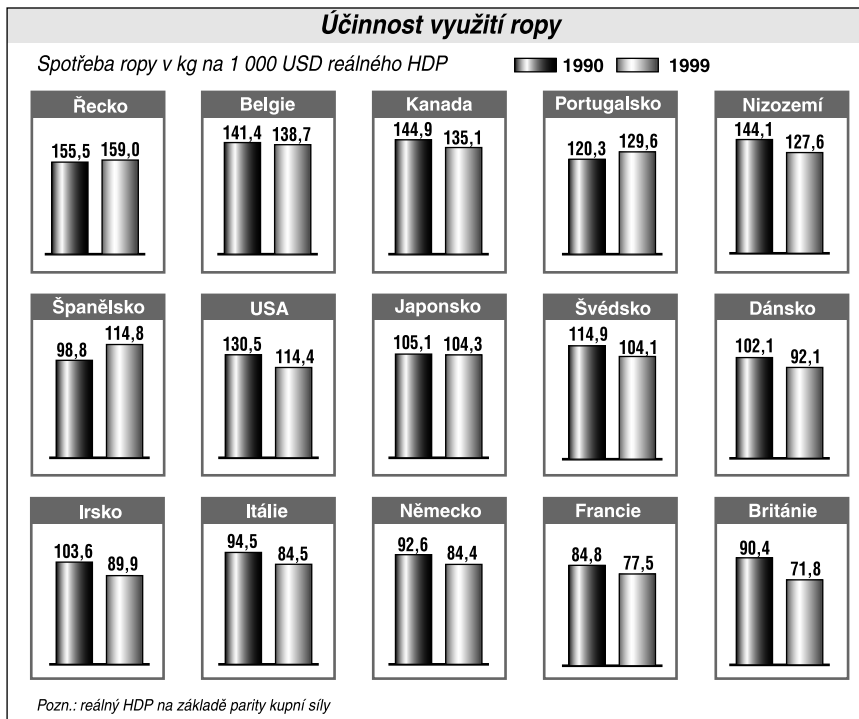
Graf č. IX/3

Pramen: OPEC

cena Brent vyšplhala v Londýně na 33,89 USD a druhu light sweet crude v New Yorku na 35,14 USD. Mezitím se dopad cen pohonných hmot začal projevovat v oblasti sociální především v řadě evropských zemí – ve Francii, Británii, Německu, ale i ve Španělsku, Belgii, Polsku a Švédsku blokovali dopravci (a v přímořských zemích i rybáři) silnice, benzinové pumpy a rafinerie a znemožňovali zásobování důležitých zařízení a naléhali na vlády, aby proti zvyšování cen zakročily. To tím spíše, že na konečné ceně nafty mají vysoký podíl daně. Po počátečním odmítnutí vlády zpravidla ustoupily.

Graf č. IX/4

Pramen: OECD, Svaz minerálního hospodářství (SRN)

Světová ekonomika

Dopady cen ropy se však projevovaly i v jiných oblastech. OECD varovala ve své listopadové zprávě, že v případě, že by nejvyšší ceny z roku 2000 přetrvávaly do roku 2002, růst ve většině vyspělých zemí by poklesl o 0,2–0,4 procenta. Na druhé straně by návrat k průměru posledních 15 let – 17,50 USD za barel – snížil inflaci a podpořil růst. Pokud jde o dopad na obchodní bilanci, projevoval se rozdílně podle toho, šlo-li o zemi dovážející, nebo vyvážející ropu. Dramatičtější byl vliv na většinu rozvojových zemí, zejména těch, jimž už propad cen zemědělských surovin způsobil potíže, jelikož zvyšující se ceny ropy výrazně přispěly k vyčerpání jejich devizových rezerv. Kdo proti vysokým cenám ropy neprotestuje, jsou ekologové, protože rekordní prodej aut by při nízké ceně pohonných hmot vedl k dalšímu zhoršování klimatických podmínek.

Poté, co americká vláda na situaci reagovala – podruhé za 23 let – uvolněním 30 milionů barelů ze strategických zásob, ceny poklesly jen dočasně. Starosti zato působily nedostatečné zásoby topných olejů na zimu. To platí zejména pro USA, kde jejich zásoby jsou takřka o polovinu menší než před rokem. Pro nejbližší budoucnost je však příznačná prognóza Mezinárodní agentury pro energii z poloviny listopadu. Podle této předpovědi by dodávky surové nafty v prvním čtvrtletí 2001 převyšovaly poptávku o 1,3 milionu barelů. Není divu, že OPEC na svém listopadovém zasedání rozhodl, že se tématem případného zvyšování těžby bude zabývat v polovině ledna 2001, přičemž nevyloučila, že těžbu sníží. Na dalším zvyšování cen nemají totiž zájem už proto, že při současné výši cen se stávají hospodářsky zajímavými i jiná ložiska a také tekutý plyn je schopen ropě konkurovat.

Nová ekonomie

Rok 2000 se vyznačoval pesimismem, který potlačil euforii z tzv. nové ekonomie. Ta se vyvinula ve Spojených státech kolem výrobců informační techniky (Intel, Microsoft), odkud se šířil internet. Internet dopomohl k obrovskému pokroku v produktivitě. Transparence trhu, jež tak byla dosažena, a s ní spojená ostřejší konkurence zvýšily rychlost inovací a omezily volnou tvorbu cen. Trend byl navíc posílen klesajícími transakčními náklady (heslo: e-commerce). Tak bylo oslabeno nebezpečí inflace a podpořen ekonomický růst. V USA se řadí k uživatelům počítačů 51 procent obyvatel, evropský průměr je 25 procent. Na tisíc obyvatel tam připadá 150 síťových počítačů (hosts), v Evropě je to 50 (v Německu jen 34).

Nyní se však zjišťuje, že účinky „nové ekonomie“ nejsou tak rozsáhlé v ostatních oblastech hospodářství, jak se dosud tvrdilo, a že v podstatě to byly hlavně počítače, které lze v USA považovat za zdroj 40procentního zrychleného růstu produktivity. Nadšení, které zavládlo v počátcích tzv. nové ekonomie, se ovšem projevilo v kurzech akcií nově zakládaných podniků nových oborů: zatímco např. průměrný kurz 30 největších německých firem na německé burze (DAX) stoupl od léta 1999 do března 2000 o 60 procent, hodnoty nových akciových společností na tzv. novém trhu (Neuer Markt) se za stejnou dobu pozvedly o 150 procent. Jak se však trh poměrně sytil a zpomalil se i nákup dalších počítačů, rizikový kapitál se stával opatrnějším a stoupal počet krachujících firem „nové ekonomie“, nadšení zesláblo. To se ukázalo na všech tzv. nových trzích (kotujících akcie informační a telekomunikační techniky). Prudký a trvalý pád nadhodnocených kurzů vyvolává samozřejmě řetězovou reakci: malí a noví akcionáři nemohou splácet úvěry, krachují, musejí omezit svou spotřebu, platí menší nebo žádné daně; banky omezují úvěr zejména pro podniky nové technologie atd. Tyto charakteristiky se markantně projevíly v průběhu roku.

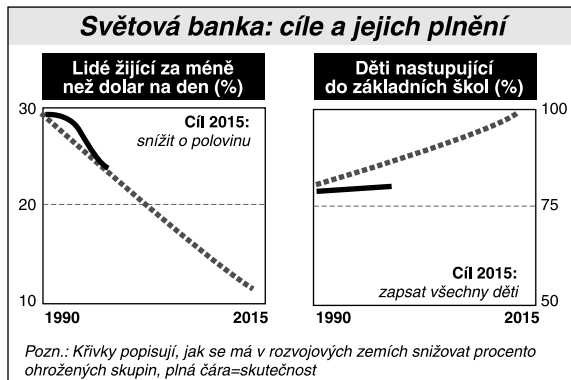
Aktivity mezinárodních organizací

Generální tajemník OSN Kofi Annan uvedl na mimořádném zasedání Valného shromáždění OSN v Ženevě 26. června zprávu, kterou společně předkládaly čtyři nejdůležitější multilaterální světové organizace: OSN, Světová banka (SB), Mezinárodní měnový fond (MMF) a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Zpráva, jež měla představit společnou vizi těchto organizací, stanovila sedm sociálněekonomických cílů do roku 2015.

Na prvním místě je snížení podílu krajní chudoby (příjem menší než 1 USD denně) na polovinu – východiskem je úroveň zjištěná v roce 1990 (kdy v Africe na jih od Sahary žilo 48 procent obyvatel s méně než 1 USD denně; v jižní Asii to byla 4 procenta, v Evropě a střední Asii 2 procenta). Při předpokládaném počtu

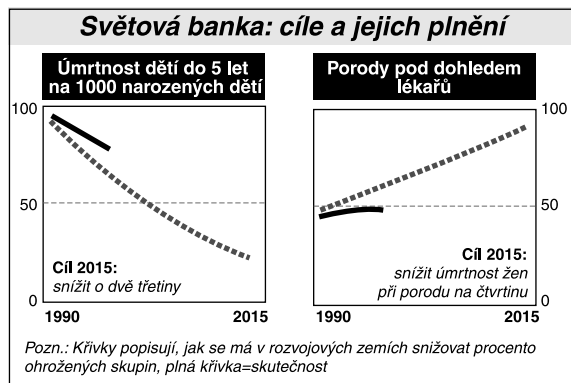
Světová ekonomika

Graf č. IX/5a

Pramen: Světová banka

Graf č. IX/5b

Pramen: Světová banka

7,1 miliardy světového obyvatelstva v roce 2015 by se počet absolutně chudých musel do té doby zredukovat na 0,9 miliardy lidí, což zpráva charakterizuje jako cíl „ambiciózní, nikoli však nemožný“. Ostatní cíle se týkají školní docházky dětí (žádné dítě ve školním věku nemá být v roce 2015 zbaveno možnosti školního vzdělávání), snížení dětské úmrtnosti apod. Světová banka pak na svém zasedání v Praze v září uveřejnila zprávu podrobnější, protože snížení chudoby je jejím cílem už deset let. Od roku 1996 chudých přibývá, takže podle ekonomů SB M. Waltona je jejich počet zhruba stejný jako před deseti lety. Počet chudých roste zvláště v Evropě a střední Asii – z 1,1 na 24 milionů, v subsaharské Africe z 217 na 291 milionů. Proto dva z klíčových dokumentů, jimiž se banka na zářijovém zasedání zabývala, se týkaly jejího přístupu k zemím se středním a nízkým příjmem na jedné a globálních veřejných statků na druhé straně (druhý bod zahrnoval i vývoj vakcíny proti AIDS).

Společné zasedání SB a MMF v Praze ve dnech 26.–28. září se na téma chudoby zvláště zaměřilo. Obě nadnárodní instituce totiž byly už od mexické finanční krize (1994) a krize v Asii a v Rusku

(1997–1998) pod palbou kritiky, protože se údajně zpronevěřily svým původním rolím. Tzv. Meltzerova zpráva (pro americký Kongres) ukázala, že podle vlastních měřítek SB bylo v 90. letech 57 procent jejich projektů neúspěšných. Řada kritiků přitom míní, že by obě instituce měly být zrušeny. Pražské zasedání bylo navíc „kritizováno“ protivníky i násilnými demonstracemi po vzoru demonstrací proti Světové obchodní organizaci v Seattlu. Protesty požadovaly především „globální spravedlnost“ a „zastavení hegemonie bohatého Severu“ odpuštění dluhů třetímu světu.

Obě instituce uznaly řadu kritik a hodlají mj. v užší vzájemné spolupráci odpustit 65 procent dluhů nejchudších zemí (dluhy představují asi 75 miliard USD). Viceprezident Světové banky Mats Karlsson uvedl, že strategie banky nyní chápe, jaký je charakter transformace. Slovy výkonného ředitele MMF Horsta Köhlera mají být obě instituce „nejvyšším orgánem odpovědným za to, aby globalizace byla ku prospěchu všem lidem světa“.

Světová ekonomika

Tab. č. IX/2

Tok kapitálu do rozvojových zemí (v mld. USD)

	1995	1996	1997	1998	1999
soukromý kapitál netto	226,9	215,9	147,6	75,1	80,5
přímé investice	92,6	113,2	138,6	143,3	149,8
portfolio	36,9	77,8	52,9	8,5	23,3
bankovní úvěry aj.	97,4	24,9	-44,0	-76,9	-92,5
veřejný kapitál netto	11,7	0,4	23,5	44,7	3,0
celkem	238,6	216,3	171,1	119,8	83,5

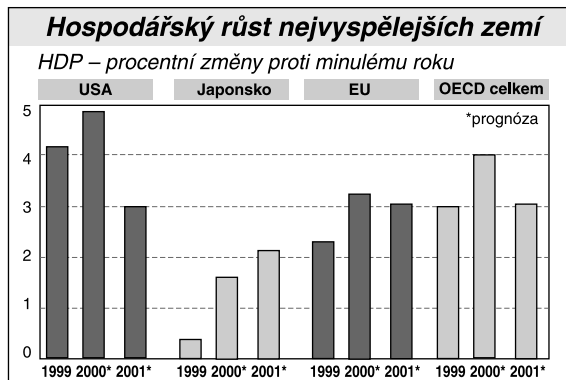
Pramen: MMF

Vyspělé tržní ekonomiky

Spojené státy pokračovaly devátým rokem konjunktury. OECD v analýze z prosince 1999 odhadovala růst americké ekonomiky v roce 2000 na 3,1 procenta, v rozboru z následujícího května prognózu korigovala na 4,5 procenta, v listopadu na 5,2 procenta. Federální rezervní systém v červnu předpovídal na dalších 18 měsíců, že růst bude v roce 2000 4–4,5 procenta, v příštím 3–3,25 procenta. Vláda prognózovala růst v roce 2000 ve výši 3,9 procenta, v roce 2001 3,2 procenta. Skutečnost vypadala takto: V prvním čtvrtletí vzrostl HDP o 4,8 procenta, ve druhém o 5,3 procenta. Předpovědi o zpomalování, jež se ozývaly od konce jara, se začaly splňovat až ve třetím kvartálu, kdy HDP stoupl jen o 2,7 procenta, pod úroveň 3,5 procenta, kterou Fed (centrální banka) považuje za ideální. Hlavními důvody poklesu byl menší rozsah bytové výstavby a snížené vládní výdaje, poklesly však také investice do výroby, zařízení a softwaru, a to v meziroční míře 6,9 procenta, nejnižší za poslední dva roky. Fed, jenž od června 1999 postupně v šesti krocích zvyšoval úrokové sazby ze 4,75 procenta na současných 6,5 procenta, nepovažoval za nutné je dále zvedat.

Graf č. IX/6a

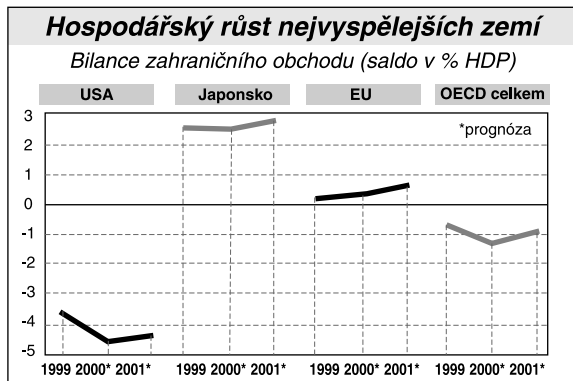
Souhrnný ukazatel, jež v listopadu publikoval tzv. Conference Board a jenž se skládá z 10 jednotlivých indexů, vykazoval postupný pokles 0,2 procenta v červenci, 0,1 procenta v srpnu, v září nezměněný stav. Poslední zaznamenaný měsíc vzestupu byl leden 2000. Významným ukazatelem klesající konjunktury byl i snižující se stav prodaných aut a to o 4–7 procent v meziročním srovnání při současném vysokém stavu zásob, což vedlo k dočasnému zastavení výroby v 8 z 55 továren. Průměrná meziroční míra inflace byla v listopadu

Pramen: OECD

Světová ekonomika

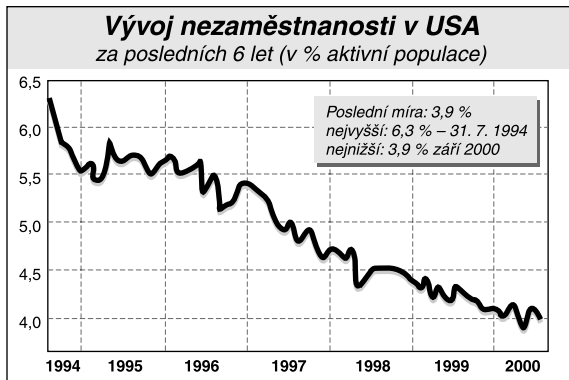
Graf č. IX/6b

Pramen: OECD

míra 3,9 procenta nejnižší úrovně od roku 1970. V říjnu přibýlo 117 tisíc pracovních míst, podstatná část však vznikal ve službách, kdežto ve výrobě jich ubylo.

Graf č. IX/7

Pramen: Bloomberg

konkurence americkému zboží mezeru mezi dovozem a vývozem neustále rozšiřují.

Zcela pozitivním faktorem americké ekonomiky je rozpočtový přebytek. V rozpočtovém roce, jenž skončil v září, převýšily příjmy výdaje o 237 miliard USD. Je to už třetí rok v pořadí, kdy rozpočet vykazuje přebytek. (Jeho využití bylo samozřejmě jedním z nejspornějších bodů prezidentské kampaně.) K nejvýznamnějším zdrojům přebytku patřilo vyšší zdanění bohatších vrstev, uzákoněné před začátkem konjunktury 90. let, vyšší zisky z prudce rostoucích burzovních obchodů a snížené výdaje na zbrojení po konci studené války.

Japonsko se sotva pozvedlo ze dna stagnace. První tři měsíce roku 2000 ukazovalo úspěšná čísla: hrubý domácí produkt vzrostl meziročně o 10 procent (vzhledem k nízké výchozí základně), ve srovnání s před-

du 3,6 procenta. Zdála se spíše zpomalovat, což bylo zčásti připisováno dočasně nestoupajícím cenám ropy. Jelikož průměrné týdenní reálné mzdy vykázaly za posledních 12 měsíců pokles o 0,2 procenta, nevyvolávaly ani mzdy žádné inflační stimuly.

Jednou z hlavních podmínek americké prosperity je růst produktivity. Ta v prvním čtvrtletí stoupla (v nezemědělských podnicích) o 1,9 procenta, ve druhém o 6,1 procenta, ve třetím o 3,8 procenta, přitom v průmyslové výrobě ve třetím čtvrtletí o celých 6,4 procenta proti druhému čtvrtletí (a o 7,5 procenta proti roku minulému). Klesala nezaměstnanost: v září dosáhla její

Vážné starosti do budoucna vzbuzuje deficit obchodní bilance. Ten představoval v červenci rekordní sumu 31,7 miliard USD, v srpnu částku pouze o něco menší, a to 29,4 miliard, v září však opět stoupl na 34,3 miliardy, takže celoroční deficit odhadli experti na 365 miliard USD (o 100 miliard více než v roce 1999). Deficit je prakticky financován obchodními partnery, ale pokud jsou Spojené státy největším magnetem zahraničních investorů, nebudí současný deficit přílišné obavy. To ovšem za předpokladu, že neporoste rychle. Avšak zvýšené ceny ropy, dolar silný vůči euru, koupěchtivost amerických spotřebitelů a značná

Světová ekonomika

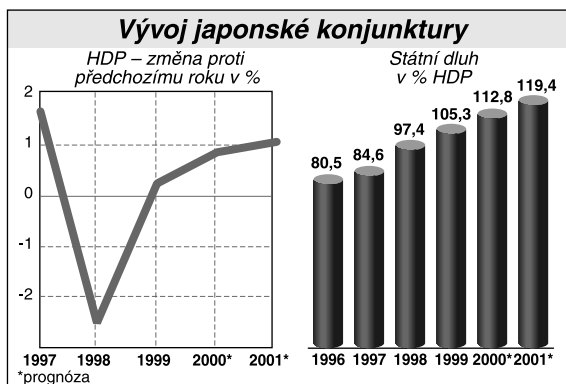
chozím čtvrtletím o 2,4 procenta a hospodářský rok 1999–2000, jenž končil 31. března, vykázal růst o 0,5 procenta (vláda očekávala 0,6 procenta). Pro nový fiskální rok prognózovala vláda 1 procento růstu (odhad OECD byl 1,7 procenta). Soukromé investice, jež za první čtvrtletí stouply o 4,2 procenta, byly poměrně vysoké vzhledem k rekordně nízkým úrokovým sazbám, vyšším podnikovým ziskům a rostoucímu vývozu. Ovšem soukromá spotřeba, která přispívá 60 procenty k HDP, byla v prvních třech měsících o 1,8 procenta nad úrovní předchozího čtvrtletí, vyvolávala však pochyby o svém trvalém vzestupu, neboť míra nezaměstnanosti zůstávala na rekordní výši 4,8 procenta (v absolutních číslech 3,340 milionu osob). Prohlubovaly se problémy finančních institucí rozšiřováním objemu špatných úvěrů, které představovaly u 870 institucí, jež přijímají vklady (tj. včetně bank oblastních a družstevních), 12,1 procenta.

Údaje za druhé čtvrtletí počáteční naděje nepotvrdily. Důvěra vlády, že nositelem vzestupu bude soukromá spotřeba, byla zklamána, soukromé investice znovu poklesly, poklesla i soukromá bytová výstavba. Za první pololetí stoupl jen přebytek obchodní bilance – v meziročním srovnání o 8,8 procenta (6,7 bilionu jenů). V říjnu sdělila Agentura pro hospodářské plánování, že pro běžný fiskální rok (tj. do 31. března 2001) očekává ekonomický růst 1,5 procenta. Současně oznámila, že nominální růst, tedy včetně možné deflace, uvažuje jen ve výši 0,4 procenta (proti předcházející prognóze 0,8 procenta). Tyto obavy potvrdil i cenový pokles za říjen, čtrnáctý po sobě jdoucí měsíc. Vláda opětovně přijala – pojednáné od roku 1992 – balík opatření na výdaje v celkové výši 11 bilionů jenů (122 miliard eur), jehož prioritou jsou informační technologie.

Přetrvávajícím problémem japonského hospodářství je pokles produktivity. Podle údajů Bank of Japan se nejrychlejší míra japonského růstu bez nebezpečí inflace snížila z tohoto důvodu pod 2 procenta (v USA je tato míra odhadována daleko přes 2 procenta, podobně je tomu v Británii). Spojené státy připomněly Japonsku, že japonský růst není dostatečný pro světovou ekonomiku.

Německo prognózoval Mezinárodní měnový fond v listopadu 1999 pro rok 2000 hospodářský růst 2,9 procenta (a snížil svou předpověď na další rok ze 3,3 procenta na 3,1 procenta). Vláda na rozdíl od MMF očekávala pro rok 2000 (jakož i rok příští) růst 2,75 procenta. Motorem vzestupu byl tradičně vývoz, jehož dynamika byla do značné míry podporována slabým eurem. Rozhodujícím faktorem přitom nebyly služby, nýbrž průmysl (jenž svou výrobu zvýšil za první pololetí meziročně o 6,5 procenta), především elektrotechnický a automobilový. Jedním z nejzávažnějších problémů však zůstává nezaměstnanost. Vykazuje sice klesající tendenci – v říjnu představoval počet nezaměstnaných nejnížší úroveň od roku 1995, a to 3 611 000 – ovšem při přetrvávajícím protikladu mezi západní a východní částí SRN. Míra nezaměstnanosti dosáhla na západě 7,1 procenta, v bývalé NDR 16,1 procenta (celoněmecký průměr 9,2 procenta). Vzestup cen dosáhl svého vrcholu v září, kdy představoval 2,5 procenta, poté začal klesat. Bez vlivu cen ropy by německá inflace nepřesáhla 1,4 procenta, při jejich započtení to budou celoročně 2,9 procenta. Podle „časného ukazatele“ Handelsblattu (uveřejněného v listopadu), jenž aktualizovaně předvídá vývoj německé konjunktury na nadcházející čtvrtletí, zůstane SRN i nadále při stabilním ekonomickém růstu zhruba 3 procenta přinejmenším v prvním kvartálu 2001, protože nejsou žádné náznaky oslabení konjunktury. Důležitým příspěvkem k hospodářské stabilitě bude konjunkturou vyvolaný zvýšený daňový výnos, jenž přinese do spolkové pokladny v roce 2000 4,4 miliardy DM a v roce 2001 3,9 miliardy DM navíc.

Graf č. IX/8

Pramen: Economic Intelligence Unit, Economist

Světová ekonomika

Země Evropské měnové unie (EMU) – eurozóny: Vývoj jednotné měny byl symbolický pro hospodářský vývoj oblasti: po krátkém zotavení do počátku června začalo euro klesat. Konjunkturální ukazatele oblasti představovaly rovněž smíšený obraz. Ve druhém čtvrtletí naznačovaly značný růst – v ročním přepočtu reálné 4 procenta – a zvýšení úrokových sazeb, o němž Evropská ústřední banka (ECB) rozhodla začátkem června, se zdálo tuto konjunkturu potvrzovat. Potom však index známého ekonomického ústavu ifo, jenž je nejvýznamnějším časným indikátorem jak hospodářství německého, tak celé eurozóny, třikrát po sobě klesl, což bylo vykládáno tak, že vrchol vzestupu už byl překročen. Nicméně existuje řada pozitivních faktorů, k nimž patří vývoz, i když podporovaný slabým eurem.

Pozoruhodný byl také vývoj na trhu práce – míra nezaměstnanosti ležela v polovině roku o jeden procentní bod pod průměrem předešlého roku. Rostoucí zaměstnanost znamená také dobré vyhlídky pro soukromou spotřebu. Francouzským a německým příkladem ve snižování daní se řídily i některé jiné země EMU s tím, že podobné kroky podniknou počínaje rokem 2001. Podle ukazatele růstu, jež pro Financial Times Deutschland vypracovávají přední evropské výzkumné ústavy, začala hospodářská dynamika eurózy ve třetím čtvrtletí klesat, a to ze 3,7 procenta na 3,2 procenta meziročně. V tom se plně projevíly cenové vlivy ropy a zvýšené úrokové sazby ECB.

Tab. č. IX/3

Základní ukazatele růstu zemí EMU

(změny proti předchozímu roku v %)

	HDP ¹⁾	reálný růst HDP					inface			
	1998	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	
Německo	2150,5	1,4	2,7	2,7	2,3	0,6	1,8	1,3	0,8	
Francie	1446,9	2,9	3,3	3,0	3,0	0,6	1,7	1,3	1,3	
Itálie	1158,2	1,4	2,7	2,0	2,4	1,6	2,6	1,9	1,8	
Španělsko	551,4	3,7	4,0	3,5	3,6	2,3	3,3	2,5	2,5	
Nizozemsko	378,4	3,6	4,0	3,0	2,7	2,2	2,5	3,4	2,0	
Belgie	250,4	2,5	3,6	3,2	3,0	1,1	2,5	1,7	2,0	
Finsko	128,5	3,2	3,6	3,0	3,3	1,3	2,0	2,1	2,2	
Rakousko	210,9	2,2	3,0	3,1	2,9	0,6	1,7	1,3	1,0	
Portugalsko	106,9	3,0	3,6	3,4	3,3	2,3	2,5	2,6	2,5	
Irsko	85,0	8,7	9,9	8,0	7,0	1,6	5,0	2,6	2,8	
Lucembursko	18,3	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	
Eurozóna ²⁾	6467,1	2,4	3,4	2,8	2,8	1,1	2,2	1,7	1,8	

Pozn.: ¹⁾ v miliardách USD

²⁾ růst HDP a inflace pro eurozónu bez Lucemburska

Pramen: UBS

Země Evropské unie mimo EMU: Evropská unie jako celek je v nejlepší hospodářské situaci za posledních deset let. Během posledních tří let vzniklo více než sedm milionů nových pracovních míst a třebaže se její ekonomický růst zpomalil – mimo EMU se očekával v roce 2000 růst 3,4 procenta, v roce 2001 3,1 procenta a v roce 2002 3,0 procenta – bude nicméně střednědobě setrvalý. Tak to shrnula Evropská komise ve zprávě z konce listopadu. Vycházela z předpokladu, že průměrná cena barelu ropy bude v roce 2001 30 USD a v roce 2002 27 USD. Ceny ropy ovšem způsobily pokles růstu HDP o 0,3 procenta. Inflation dosahovala v roce 2000 2,3 procenta, očekává se, že se sníží na 2,2 procenta v roce následujícím a na 1,9 procenta v roce 2002. Vzhledem ke stropu 1,5 procenta, stanovenému ECB, je to údaj poněkud znepokojující, ovšem po odečtení ropného faktoru by byl zřetelně nižší. Konjunktura probíhala, byť s různou dynamikou, ve všech zemích bez rozdílu. V Bri-

Světová ekonomika

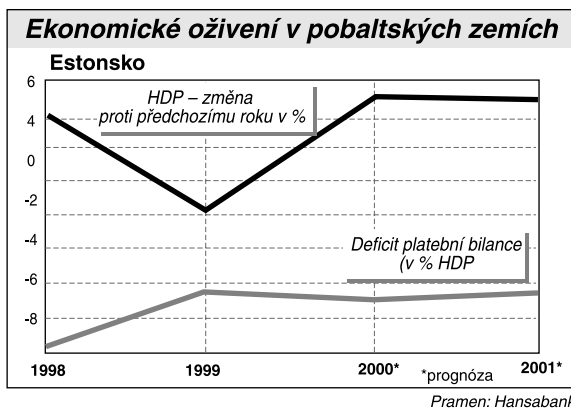
tánii sice vrcholila ve druhém pololetí 1999, potom byla zpomalena zvýšenými úrokovými sazbami a silným kurzem libry, ale spotřebitelská poptávka a nezaměstnanost nejnížší od 70. let, jakož i solidní státní finance zaručují slibný výhled. Řecko, jež se od 1. ledna 2001 stalo dalším členem EMU, se rovněž podílí na celoevropské konjunktúře. Norsko, jež není členem EMU, dosáhlo růstu 2,2 procenta – s výhledem na stejný vzestup v roce 2001, protože je ropa ušetří záporných vlivů jejich cen.

Přechodové ekonomiky

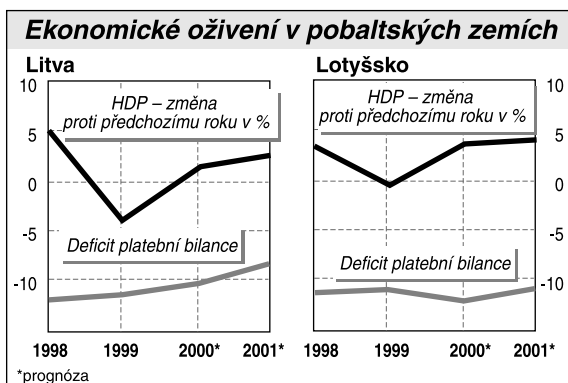
Střední a východní Evropa: Evropská banka pro rekonstrukci a rozvoj uvedla ve své výroční zprávě o přechodových zemích, že pro středo- a východoevropské země, jakož i členy Společenství nezávislých států očekává v roce 2000 průměrný růst téměř 5 procent. Růst by měl ve státech společenství dosahovat 5,2 procenta, v Pobaltí a střední Evropě 4,2 procenta. Všechny oblasti profitují z konjunktury Evropské unie a některé z rostoucích cen ropy. Ve 26 pozorovaných zemích byly v roce 2000 uskutečněny největší pokroky v reformách od roku 1997 (jen v Turkmenistánu a Uzbekistánu došlo k ústupu). Změna v Jugoslávii a brzké přistoupení této země za členu EBRD znamená, že tato země může už v příštím roce počítat s úvěry. Privatizace a liberalizace pokračují podle banky uspokojivě, avšak institucionální reformy jsou na samém začátku. Jiným problémem, jež vyvolávají reformy, je nerovnost příležitostí. Zvláště v zemích společenství je nedostatek příležitostí pro kvalifikované pracovníky. Pro všechny země jsou důležité investice ze zahraničí.

Maďarsko figuruje v čele uchazečů o členství v EU a institucionálními i strukturálními změnami položilo základ přílivu zahraničních investic. Růst 6,8 procenta z prvního čtvrtletí sice v průběhu roku už této výše nedosáhl, nicméně dodržel 4,5 procenta předchozích let. Příjmy z privatizace byly použity ke snížení státního dluhu. Restriktivní fi-

Graf č. IX/9a

Graf č. IX/9b

Světová ekonomika

Tab. č. IX/4

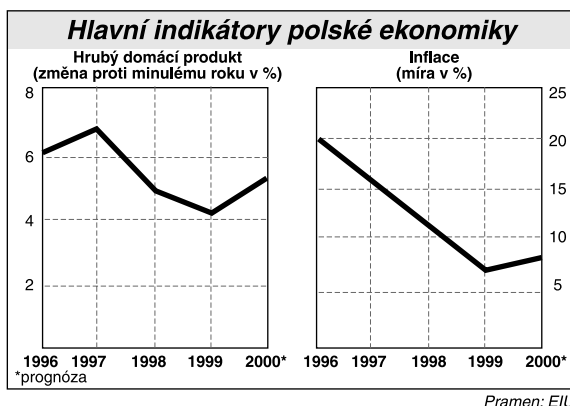
Hlavní indikátory maďarské ekonomiky

(reálné veličiny - změny v % proti předchozímu roku)

	1999	2000	2001	2002
hrubý domácí produkt	4,5	4,0–5,0	5,0–6,0	5,0–6,0
domácí poptávka	4,2	4,5–5,0	5,0–6,0	5,0–6,0
soukromá spotřeba	4,6	3,0	3,0–5,0	4,0–5,0
soukromé netto úspory (v % HDP)	0,0	-1,0	-1,5	-1,5
investice	6,6	8,0–10,0	10,0–12,0	10,0–12,0
balance zahrani. obchodu (v % HDP)	4,3	4,5	4,5	4,0–4,5
vývoz	15,9	12,0–14,0	9,0–11,0	9,0–11,0
dovoz	14,3	12,0–14,0	9,0–11,0	9,0–11,0
saldo rozpočtu (v % HDP)	-3,9	-3,5	-2,5–3,0	-2,0–2,8
inflace (v %)	10,0	6,0–7,0	4,0–6,0	3,0–9,0
míra nezaměstnanosti (v %)	7,0	6,7	6,5	6,0–6,5

nační politika přispěla k omezení velkého deficitu platební bilance a snížení inflace. Nepochybnou známkou hospodářského oživení je skutečnost, že maďarské domácnosti mohly poprvé od roku 1997 v květnu 2000 vydat o 18 miliard forintů více, než byly jejich příjmy, a že bylo poskytnuto více spotřebitelských a hypotečních úvěrů.

Graf č. IX/10

obchodní, tak platební vykazaly deficit, jenž se však proti předchozímu roku už neprohluboval. Zahraniční dluh představuje téměř 34 procent HDP. Splácení dluhu pohlcuje zhruba 6 procent veškerých devizových příjmů. V ratingu magazínu International Investor si Polsko v roce 2000 ve srovnání s rokem 1999 polepšilo o 1,8 bodu.

V Rusku přijala vláda v červnu hospodářský program v podobě dvou dokumentů: jeden se týká dlouhodobé strategie do roku 2010, druhý je plánem naléhavých opatření do konce roku 2001. Jde o zřetelné úsilí do-

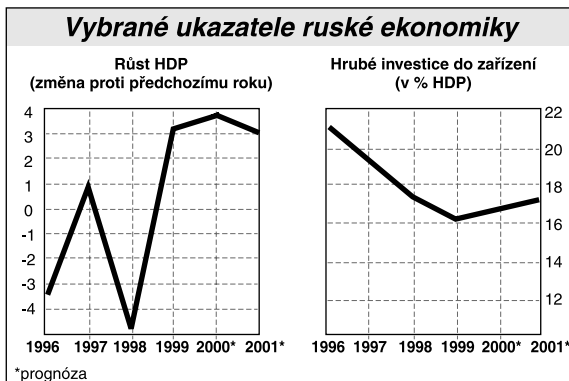
Polsko se zdálo v roce 2000 v reformách přeshlapovat na místě. Zemědělství a hornictví mají v ekonomice stále ještě nepoměrnou váhu (spolu představují 7 procent HDP), i když postupně slábnou. Zpracovatelský průmysl reprezentuje asi 20 procent, služby téměř dvě třetiny HDP. Ministr financí počítal pro rok 2000 s růstem 5,3 procenta (na další rok 5,7 procenta), s poklesem míry inflace, jež byla v roce 2000 9,1 procenta, na 6,1 procenta a stabilizaci míry nezaměstnanosti na 13,7 procenta. Rozpočtový deficit projektoval ve výši 1,4–1,6 procenta hrubého domácího produktu. Jak bilance

Světová ekonomika

stat se z krize, v níž země stále ještě je. Inlace sice klesla, pohybuje se však mezi 18 procenty naplánovanými v rozpočtu a 20 procenty odhadovanými ministerstvem hospodářství; míra nezaměstnanosti je od dubna 1999 na úrovni 14 procent; disponibilní reálný příjem je o 25 procent pod úroveň předešlého roku. Ekonomický růst, jenž se za prvních devět měsíců v meziročním srovnání zvýšil o 7,3 procenta, se poté zpomalil na 6,5 procenta, protože jeden z hlavních zdrojů – v roce 1998 devalvovaný rubl – se v mnoha odvětvích vyčerpá. Stabilnímu kurzu rublu napomohl trvalý vzestup cen ropy a zemního plynu poté, co vývozci musejí ze zákona 75 procent devizových výnosů vyměnit za rubly. Zahraniční dluh státu představuje 158 miliard USD, k jeho splácení se v hospodářském plánu počítá s 10,5 miliard USD. V platnost vstoupily nové zákony o daňové reformě, jež stanoví pro všechny občany jednotnou sazbu daně z příjmu na 13 procent a podnikům poskytuje určité výhody u daně sociální a daně z obratu. Ohlášené reformy hodlá podpořit i Světová banka a MMF. Rusko s oběma institucemi diskutovalo o možnosti půjček – 1,8 miliardy USD od MMF a 900 milionů USD od Světové banky.

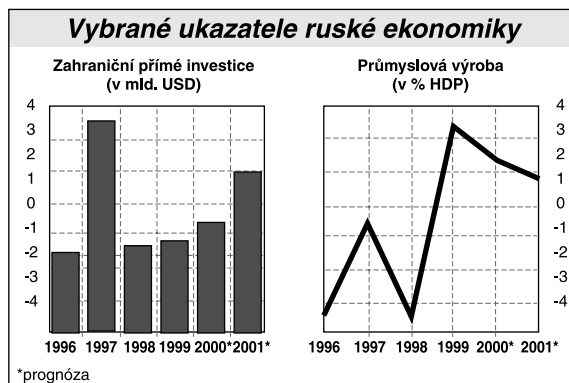
Rumunsko je stále ještě pozadu za jinými přechodovými ekonomikami střední a východní Evropy. Teprve první čtvrtletí roku 2000 naznačilo přírůstkem HDP ve výši 0,9 procenta konec tříleté recese (poté, co v roce 1999 ekonomika poklesla o 2,3 procenta). Také průmyslová výroba se v prvním pololetí 2000 zvýšila o 4,9 procenta. Motorem změny byl zahraniční obchod, další impulzy poskytly hrubé investice do zařízení, jež stouply zhruba o 3 procenta. Nezaměstnanost, která v únoru dosáhla vrcholu 12,2 procenta, pak začínala zvolna klesat a také reálné mzdy stoupaly, takže lze očekávat poněkud zotavení soukromé spotřeby, jež v roce 1999 klesla o 4,9 procenta. Osm milionů obyvatel z celkového počtu 23 milionů žije pod hranicí chudoby. Vláda – nová od počátku roku 2000 – hodlá striktní měnovou a finanční politikou snížit do roku 2003 inflaci na jednocifernou a rozpočtový deficit stlačit na 3 procenta HDP, aby tak do roku 2007 bylo Rumunsko připraveno ke vstupu do EU.

Graf č. IX/11a

Pramen: Economist Intelligence Unit

Graf č. IX/11b

Pramen: Economist Intelligence Unit

Světová ekonomika

Rozvojové země

Jihovýchodní Asie a tichomořský prostor: Oblast prochází konjunkturou, ve kterou po krizi let 1997–1998 málokdo věřil. Hongkong oznámil růst o 10,4 procenta za třetí čtvrtletí, což umožní celoroční vzestup z projekce 8,5 procenta na 10 procent, Jižní Korea zvýšila ve třetím čtvrtletí průmyslový výstup o 9,2 procenta, Thajsko počítá s přírůstkem 5 procent, Malajsie odhaduje přírůstek v roce 2000 na 9 procent. Mezinárodní měnový fond však varoval, že konjunktura může mít krátké trvání i proto, že tyto asijské země příliš závisejí na vývozu. Projekce MMF sice odhaduje, že tyto země porostou v roce 2001 o 6,6 procenta (celosvětová prognóza je 4,2 procenta), ale tato předpověď může být mylná, sníží-li se růst průmyslově vyspělých zemí. Také růst cen ropy zatěžuje tyto ekonomiky (pokud netěží ropy jako např. Indonésie) mnohem více než průmyslové země. Kromě toho jsou některé země – Filipíny, Indonésie – v tuto chvíli politicky značně labilní.

Tab. č. IX/5

Vývoj HDP v zemích jihovýchodní Asie (změny proti předchozímu roku v %)			
	1998	1999	2000 ¹⁾
Indonésie	-13,7	-0,5	2,0
Thajsko	-10,2	4,2	5,0
Jižní Korea	-6,7	10,7	8,0
Malajsie	-5,4	4,3	5,5
Filipíny	0,4	3,7	4,5
Tchaj-wan	4,6	5,7	5,5
Singapur	0,4	5,4	6,0
Čína	7,8	7,0	7,0
Hongkong	-5,1	2,9	5,0
Japonsko	-2,4	0,3	1,3

Pozn.: ¹⁾ odhad DIW

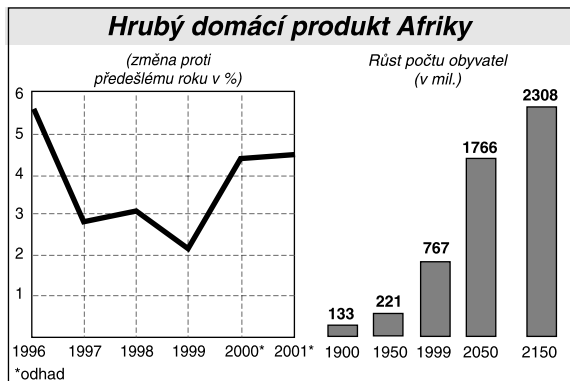
Pramen: Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung

roční výši 8,3 miliardy USD. K přijetí Číny za člena Světové obchodní organizace (WTO), jež přinese důležité ekonomické změny v čínském vývozu a otevření čínského trhu a o něž Čína usilovala 14 let, sice nedošlo do konce roku 2000, jak bylo naplánováno, ale posunulo se jen o několik měsíců do roku 2001.

Afrika: Spojené národy vyhlásily rok 2000 „rokem Afriky“, na jeho konci se však toto prohlášení jeví téměř jako ironické. V **Mosambiku** zmařily záplavy biblických rozměrů velkou část dosaženého pokroku, v africkém rohu ohrozilo sucho a etiopsko-eritrejská válka životy milionů obyvatel, **Sierra Leone** zůstává přes intervenci OSN křehkým útvarem a **Nigérii** neuchránily ani zvýšené ceny ropy od náboženských nepokojů a korupčního plýtvání, jež zatěžuje ekonomický růst. Největší úpadek zaznamenalo **Zimbabwe**, donedávna obilná komora kontinentu. Násilné zabránění většiny bělošských farem, jež produkují úsporněji a především pro vývoz, má udržet prezidenta Mugabeho u moci. Tato

Zřejmou výjimkou je **čínské hospodářství**. Jeho růstová dráha se obnovila na předchozí výši 8 procent, vývoz stoupl v prvním čtvrtletí o 39 procent, zahraniční investice po poklesu v roce 1999 opět rostou. Kromě vývozu přivodila obrát v růstu také vládní opatření zaměřená především na infrastrukturu a další snižování úrokových sazeb. Čína je velmi závislá na vysokém hospodářském růstu, má-li významně pokročit s naléhavou reformou deficitních státních podniků. Podle úřední statistiky od ledna do května 2000 více než polovina ze 6599 velkých a středních státních podniků dosáhla zvratu, pokud jde o ztráty, a jako celek vykázaly zisk v re-

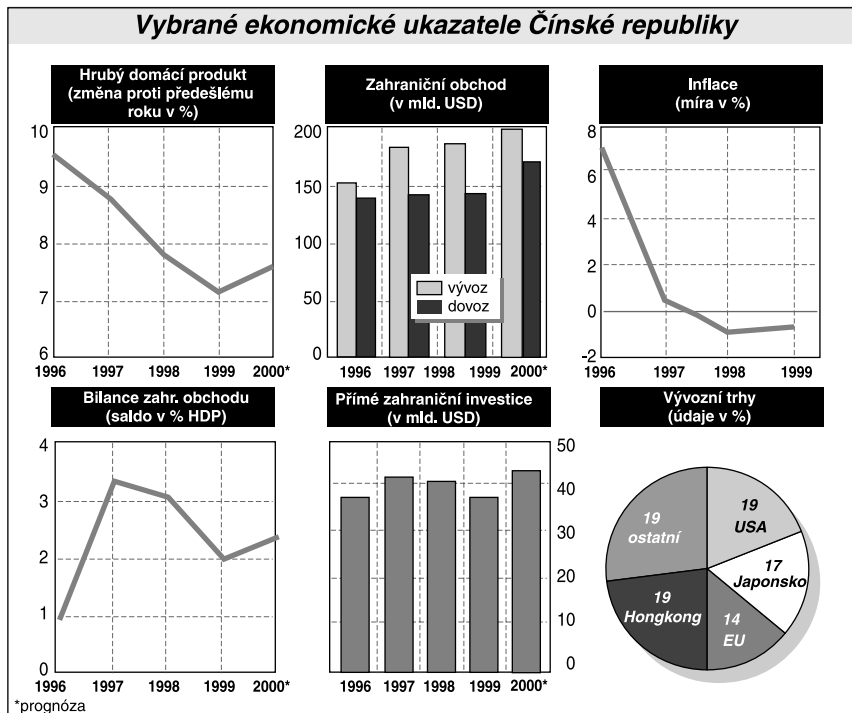
Graf č. IX/12

Pramen: MMF, OSN

Světová ekonomika

Graf č. IX/13

Pramen: Deutsche Bank Research

krize a jí podobné (**Kongo**) ovšem odpuzují zahraniční investice a navíc na rozdíl od krizí předchozích (k nimž přistupuje i epidemie AIDS) je nevládají ani domácí elity, ani nadnárodní instituce. Podíl Afriky na mezinárodním obchodu nyní dosahuje sotva 2 procenta proti více než 4 procentům před 40 lety, kdy africké kolonie získávaly samostatnost. Nevřešeny zůstávají dva mimořádně významné problémy: často slibované otevření západních trhů pro africké zemědělské výrobky a způsob, jímž by se měl Západ angažovat v dlouhodobé pomoci.

Latinská Amerika je na první pohled ve znamení integrace. Existují už dva modely: pakt andských zemí a zóna volného obchodu Mercosur. Zatímco dvě nejdůležitější země této zóny, Brazílie a Argentina, se už dokázaly dohodnout na společných kritériích pro rozpočtový deficit, zadlužení a inflaci, pro členy paktu – Kolumbii, Bolívii, Ekvádor, Peru a Venezuelu – je společný trh vzdálenou vidinou. Napjatá vnitropolitická situace ve většině těchto zemí totiž nedovoluje zatím rozvinout novou iniciativu k užší oblastní spolupráci. Nicméně existuje v organizačních počátcích také Latinskoamerický hospodářský systém (SELA), který hodlá zahrnout jak uvedené dvě společenství, tak i Společenství karibské oblasti (CARICOM) a s využitím všech integračních zkušeností přispět k vytvoření celooamerické zóny volného obchodu, jež by zahrnovala obě Ameriky, od Aljašky až po Ohňovou zemi.

Klíčovou zemí však zůstává **Mexiko**. Dosvědčují to jeho makroekonomická data: v roce 2000 očekávalo hospodářský růst ve výši 5 procent, takže krize roku 1995 je definitivně překonána. Rozpočtový deficit je nejmenší ze všech latinskoamerických zemí – 0,9 procenta. Namísto vývozu se pilířem růstu stala soukromá spotřeba (malobchodní prodej stoupl o 10,3 procenta ve srovnání s 1,6 procenta za předešlý rok). Největší tlak se projevuje

Světová ekonomika

na trhu práce – nezaměstnanost se pohybuje kolem 2 procent. Přetrvávají však společenské problémy v podobě nerovnoměrného rozdělení národního důchodu: 10 procent domácností soustřeďuje ve svých rukou 38,1 procenta tohoto důchodu proti 25,5 procenta v rukou nejchudších 60 procent.

Ekvádor představuje v hospodářské politice odvážný, velmi rozporný a diskutovaný pokus o řešení ekonomických problémů – zavedl totiž od 1. dubna 2000 jako svou měnu americký dolar. Stalo se tak po několikaleté krizi – v roce 1999 vykázal pokles 8 procent. Teprve delší zkušenost však ukáže výsledky experimentu.

V **Brazílii** po oživení, které se začalo projevovat od třetího čtvrtletí 1999, poklesl vývoz, takže se snížil i očekávaný přebytek obchodní bilance. Hlavními důvody byly rostoucí ceny ropy a pokles eura, jelikož eurozóna odebírá až 30 procent brazilského exportu. V průběhu roku se však projevil růst ve výši 3,8 procenta. Brazílie, která až dosud měla pověst nespolehlivého dlužníka, obstála vůči mezinárodním investorům, když dokázala vyměnit tzv. Brady bonds (bývalé bankovní dluhy přeměněné v obligace) v hodnotě 5,2 miliardy USD za nové obligace s dobou splatnosti 40 let.

Argentinská ekonomika sténá pod tíhou dluhů. Přestála finanční krizi 1997–1998 s pevným kurzem, nyní se však musela obrátit na MMF, jelikož se ocitla v krizi likvidity. Pevný směnný kurz pesa k dolaru totiž oslabil konkurenceschopnost argentinského vývozu, napětí vyvolaly nízké ceny surovin a malá přitažlivost pro investory potíže prohloubila. Růst přitom představuje sotva 1 procento. Úrokové míry stouply z 13 na 16 procent. Prezident byl nucen vyhlásit nouzový hospodářský plán, aby odvrátil skutečnou katastrofu. Koncem listopadu proběhla několikadenní generální stávka. K dosud nevyčerpané půjčce 7,4 miliardy USD od MMF nyní přistupuje dalších zhruba 20 miliard, protože hrubá finanční potřeba Argentiny v roce 2001 představuje asi 19,5 miliardy USD. Jen tak může být odvrácena pohroma, která by se nutně tíživě dotkla i jiných latinskoamerických zemí.

X. Mezinárodní vztahy

Mezinárodní vztahy

Zahraniční politika ČR v roce 2000

V nejobecnější rovině vycházela česká politika v oblasti bilaterálních a multilaterálních mezinárodních vztahů v uplynulém roce především z priorit stanovených jednak vládním programovým prohlášením z 12. srpna 1998, jednak na něj navazující koncepci zahraniční politiky. Jde v první řadě o začlenění České republiky do stabilních euroatlantických struktur – Severoatlantické aliance a Evropské unie, o rozvíjení dobrých vztahů se sousedními státy, o posílení regionální spolupráce ve střední Evropě a o rozvíjení mezinárodní spolupráce v nejširším rozsahu.

Od vzniku samostatné České republiky 1. ledna 1993 po předchozím rozdělení československé federace můžeme za tři nejvýznamnější události, popřípadě úspěchy české zahraniční politiky, považovat vstup země do OECD v prosinci 1995, podání přihlášky do Evropské unie v lednu 1996 a vstup do NATO v březnu 1999. Na tyto tři události klíčového významu pro budoucnost ČR by měl navázat vstup do EU. To je v současnosti prioritou číslo jedna naší zahraniční politiky, která ovlivňuje do značné míry činnost a zaměření všech resortů.

V květnu schválila česká vláda Národní program přípravy na členství v EU pro rok 2000, který důsledně postihuje všechny otázky, které je třeba v souvislosti se vstupem do EU řešit. Osmého listopadu byla zveřejněna Pravidelná zpráva Evropské komise o České republice, která vzbudila na české politické scéně velmi rozporuplné reakce, přestože celkové vyzněla pro ČR relativně příznivě. (Blíže viz subkapitolu Další rok příprav na vstup do Evropské unie.)

Česká zahraniční politika není utvářena jen činností ministerstva zahraničních věcí, ale též vlády jako celku v čele s premiérem, činností obou komor parlamentu, některými dalšími významnými institucemi a v neposlední řadě i prezidentem republiky. V této souvislosti je nutno uvést projev prezidenta Václava Havla před poslanci Evropského parlamentu ve Štrasburku ze 16. února, ve kterém se kromě obecných filozofických úvah o evropanství a zdůraznění významu dalšího rozšíření EU dotkl i otázek týkajících se institucionální reformy unie. Pozornost vzbudil jeho názor, že EU by měla mít dříve či později svou vlastní stručnou a obecně srozumitelnou ústavu, kde by byla formulována základní práva i povinnosti evropských občanů a států, základní hodnoty, na nichž sjednocená Evropa stojí, jakož i smysl a cíl její integrace. Ve svém projevu se V. Havel vyslovil i pro zřízení druhé komory Evropského parlamentu. Některé body Havlova projevu se setkaly s rozpačitou reakcí, ale v každém případě vyvolaly celoevropskou diskusi. Kromě prezidenta Havla přednesl řadu zásadních projevů na mezinárodních fórech i předseda Poslanecké sněmovny Václav Klaus. Snad největší ohlas vzbudil jeho diskusní příspěvek o kritice tzv. třetí cesty na Světovém ekonomickém fóru ve švýcarském Davosu.

V říjnu se v Praze konal již čtvrtý ročník konference Fórum 2000, byl věnován vzdělanosti v éře globalizace. Konference se zúčastnily desítky významných osobností z celého světa. Účastníci pražského Fóra 2000 také vyzvali nejvyšší představitele Izraele a Palestiny, aby zajistili zastavení palby a nastolili dialog, který by dal další naději mírovému procesu na Blízkém východě.

Údálosti světového významu bylo výroční zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, které se konalo koncem září v Praze. Bohužel, do povědomí světové veřejnosti se dostalo spíše skrze řádění anarchistů, levicových radikálů a odpůrců globalizace, kteří se do Prahy sjeli ze všech kontinentů, než nějakými převratnými výsledky zasedání, které by významně přispěly k řešení tíživé situace nejchudších zemí světa či k reformě světového finančního systému. Toto zasedání však nesporně posílilo mezinárodní prestiž ČR už jen proto, že naše země byla schopna tak velkou akci uspořádat a zajistit relativně hladký průběh akce včetně bezpečnosti jejích účastníků i při mimořádně napjaté situaci na pražských ulicích.

K významnému posunu správným směrem došlo v uplynulém roce ve vztahu ČR ke **Slovensku**. Symbolickou tečkou za sedmiletým sporem o dělení česko-slovenského federálního majetku učinili v Praze premiéři České a Slovenské republiky Miloš Zeman a Mikuláš Dzurinda, když podepsali v květnu v sídle českého kabinetu společné prohlášení k vyřešení česko-slovenských majetkových vztahů. Premiér Zeman při té příležitosti předal svému protějšku čtrnáctikilogramovou zlatou cihlu v ceně asi čtyř milionů Kč, která je součástí zhruba čtyř tun zlata, které česká centrální banka předala týden předtím na Slovensko.

Mezinárodní vztahy

V roce 2000 došlo k dalšímu prohloubení spolupráce tzv. **visegrádských zemí** (ČR, Slovenska, Maďarska a Polska), která byla obnovena v roce 1999. Začátkem června se premiéři zemí Visegrádu setkali v konferenčním centru Štířín, kde podepsali dohodu o založení Mezinárodního visegrádského fondu a debatovali také o možném zpomalení procesu rozšiřování EU. Ve společném prohlášení z 9. června 2000 všichni čtyři premiéři mj. zdůrazňují, že považují za důležité udržet tempo rozšíření unie. Důležité je i konstatování, že budoucí členství Slovenska je společným zájmem visegrádských zemí. Účastníci setkání by také uvítali, kdyby Evropská rada na svém zasedání v Nice v prosinci 2000 přijala scénář dalšího průběhu přístupových jednání, který zůst obsahoval i datum jejich ukončení s nejpokročilejšími zeměmi. Na požadavcích ukončení mezivládní konference o reformách a vypracování přesného harmonogramu rozšíření EU se na listopadovém setkání ve Varšavě shodli také premiéři zemí Středoevropské dohody o volném obchodu (CEFTA).

Zatímco nadstandardní úroveň bilaterálních vztahů s **Polskem** se v uplynulém roce příliš nezměnila, došlo k dalšímu vyhocení **česko-rakouských vztahů** v souvislosti s jadernou elektrárnou Temelín. Vzájemné vztahy ochladly i poté, co se ČR připojila k sankcím čtrnácti členských zemí EU vůči Rakousku kvůli účasti strany Svobodných ve vládě. Situace se mimořádně zdramatizovala, když rakousko odpůrci jaderné energetiky přistoupili k blokadám česko-rakouských hraničních přechodů. V důsledku toho pak padl nejdenní ostrý výrok z úst českých politiků a následně pak neméně tvrdá odpověď z rakouské strany. Silí dokonce obavy, že by Rakousko v budoucnosti mohlo blokovat nebo přinejmenším komplikovat snahy ČR o vstup do EU. Na druhé straně z obou stran sílí také volání po dialogu, který jediný může vzniklou situaci vyřešit. Naopak skutečnost, že představitelé šesti zemí včetně ČR podepsali v Římě ve Vídní bilaterální smlouvy s Rakouskem o odškodnění nuceně nasazených v této alpské republice za druhé světové války, jistě zapůsobila ve směru zlepšení vzájemných vztahů.

Silným impulzem pro upevnění vztahů ČR se **Spojenými státy** se stalo členství naší republiky v Severoatlantické alianci. Velkou měrou se o dobrou úroveň vzájemných vztahů zasloužil velvyslanec USA John Shattuck, jehož mise v Praze skončila koncem roku 2000. Aktivitu Johna Shattucka byly zaměřeny zejména na oblast lidských práv, snahu o posílení vlády zákona a samozřejmě také na otázky související s členstvím ČR v NATO. Při své zářijové návštěvě USA přednesl prezident Havel dva významné projevy. První byl prosloven u příležitosti převzetí čestného doktorátu Michiganské univerzity a byl z velké míry soustředěn na osobnost T. G. Masaryka. Druhý se konal v New Yorku u příležitosti galavečeře pořádané organizací Američtí přátelé České republiky na počest americké ministryně zahraničních věcí Madeleine Albrightové. V tomto projevu byl mimo jiné oceněn i podíl Albrightové na rozšíření NATO o tři středoevropské země včetně ČR.

Celkově lze říci, že **česko-německé vztahy** se vyvíjely v hodnoceném období převážně pozitivně, zejména pokud jde o pokrok v otázce odškodnění válečných obětí nucených prací Německem. Stále významnějšími prvky česko-německých vztahů se stávají česko-německý Fond budoucnosti a Česko-německé diskusní fórum. Přes vstřícnost vůči ČR ze strany ústřední německé vlády však přetrvávají nevyřešené otázky, které jsou některými skupinami v Německu neustále předkládány k jednání. Například požadavek, že ČR musí před vstupem do EU zrušit tzv. Benešovy dekrety (o vyvlastnění a vyhnání sudetských Němců), se často opakuje a vznesl ho v Praze i poslanec Evropského parlamentu a předseda Sudetoněmeckého krajanského sdružení Bernd Posselt.

Nová situace vznikla po pádu Miloševičova režimu v Bělehradě. Česká diplomacie může podle nového jugoslávského prezidenta Vojislava Koštunića napomoci při zlepšování vztahů s **Jugoslávskou svazovou republikou** a státy západní Evropy. Nový prostor se též otevřel jak pro zvýšení vzájemného obchodu, tak i pro účast českých podniků při obnově zdevastovaného jugoslávského hospodářství a infrastruktury. Podobné možnosti se otevírají i v **Chorvatsku**, kde rovněž došlo k výrazným demokratizačním změnám. Činnost českých jednotek v rámci SFOR (Bosna a Hercegovina) a KFOR (Kosovo) byla i nadále mezinárodním společenstvím hodnocena velmi kladně.

Pokud jde o vztahy ČR se zeměmi bývalého Sovětského svazu, ty byly poznamenány především rozhodnutím české vlády zrušit dohody o bezvízovém styku s **Ruskem, Ukrajinou, Běloruskem, Moldavskem, Kazachstánem, Turkmenistánem a Kyrgyzstánem**. Zároveň byl formálně potvrzen vízový režim pro **Gruzii a Tádžikistán**, pro které však fakticky platí již od roku 1994. Za zaznamenání také stojí, že Senát v červenci přijal rezoluci k situaci v Bělorusku, která odsuzuje tamní režim prezidenta Lukašenka a považuje jej za nelegitimní.

Relativně skromné místo představovaly v rámci celé české zahraniční politiky vztahy s **rozvojovými zeměmi**. V lednu se české delegaci vedené náměstkem ministra zahraničí Hynkem Kmoníčkem v **Iráku** nepodařilo uzavřít obchodní kontrakty, protože Bagdád vytyká Praze, že se zařadila do protiiráckého amerického tábora.

Mezinárodní vztahy

Snad největší publicitu si v médiích vysloužily česko-iránské vztahy, ale nezřídka to bylo v negativním slova smyslu. Například prezident V. Havel podepsal v dubnu zákon, který zakazuje dodávky pro jadernou elektrárnu v iránském Búsehrú. Rovněž v dubnu schválila Komise OSN pro lidská práva v Ženevě návrh rezoluce odsuzující porušování lidských práv na **Kubě**, který společně předložily ČR a Polsko.

Z hlediska české zahraniční politiky byl rok 2000 především ve znamení příprav na vstup do Evropské unie. V této otázce se víceméně podařilo dosáhnout konsenzu mezi hlavními demokratickými silami v zemi. Výsledkem pak je podstatně větší pokrok při směřování do unie, než jakého bylo dosaženo v roce předchozím. Pozitivně lze hodnotit i dořešení majetkového vyrovnání se Slovenskem a prohloubení středoevropské spolupráce na různých úrovních. Na druhé straně bohužel došlo ke zhoršení vzájemných vztahů s tak důležitým sousedem, jaký pro ČR představuje Rakousko. Po vstupu do NATO v roce 1999 došlo k výraznému posílení transatlantické dimenze české zahraniční politiky, ve které důležitou úlohu hrají USA, a to se pochopitelně projevilo na jejím charakteru i v roce 2000.

Další rok příprav na vstup do Evropské unie

Od roku 1998 je Česká republika, stejně jako ostatní kandidátské státy, každý rok pravidelně hodnocena Evropskou komisí. Pravidelná zpráva kriticky rozebírá, jakého pokroku jsme dosáhli v procesu příprav na vstup do EU za uplynulé období. Protože zpráva je připravována už od konce června, zpravidla neobsahuje údaje za poslední dva tři měsíce. Také nebere ohled na ty návrhy zákonů a jiná opatření, které se teprve projednávají, ale nebyly dosud přijaty. Zpráva za letošní rok kladě důraz nejen na to, do jaké míry jsou přijatá legislativní opatření v souladu s normami EU, ale rovněž na to, jak se již uplatňují v praxi.

Zpráva EU a její odezva

Zvláště letošní zpráva nebyvale rozčeřila naši politickou hladinu. Všeobecně se očekávalo podstatně příznivější hodnocení. To se naplnilo, téměř ve všech oblastech byl hodnocen výrazný pokrok, který naše republika dosáhla. Promítlo se to i do druhého dokumentu, Strategie rozšíření, který Evropská komise rovněž vydala, jak je pravidlem, 8. listopadu. V mnoha oblastech jsme ve srovnání s jinými kandidáty první, tzv. lucemburské, skupiny hodnocení lépe, jen v kapitole týkající se úrovně tržní ekonomiky nás EK zařadila spolu se Slovinskem nejen za Maltu a Kypr, které se umístily na prvním místě, ale dokonce za Polsko, Maďarsko a Estonsko, které v pomyslné soutěži zaujaly druhé místo. Od premiéra Zemana po předsedu PS Klause, od vládní ČSSD po opoziční ODS včetně čtyřkoalice zazněly protesty proti tomuto hodnocení.

Zřejmě to bylo odmítnutí unáhlené, které nevyplývalo z hlubší znalosti a analýzy obou dokumentů. Nešlo v nich o cílovou fotografii, přijetí do EU není soutěží kandidátů, kdo bude první a kdo třetí. Jedná se jen o průběžné hodnocení, jednu z etap tohoto běhu na dlouhé trati, o níž sám pražský velvyslanec delegace EK prohlásil, že dosud nemá ani vytyčen konečný cíl – tedy přesný termín a způsob vstupu.

Unie před reformou

Právě to je dosud předmětem diskusí uvnitř řídicích orgánů Evropské unie. Ta se má sama reformovat, aby kandidáti vstupovali už do její nové podoby. Reforma se má týkat způsobu hlasování – to je zúžení dosavadního práva veta, poměru hlasů v rozhodovacím řízení (byl stanoven zhruba podle velikosti států, ale dnes, zejména po sjednocení Německa, už neodpovídá ani tomuto klíči, dále počtu komisařů EK a jejich pravomocí, stejně tak pravomocí parlamentu).

Významný posun v přípravě na rozšíření Evropské unie přinesl její summit v Nice v prosinci 2000, který řešil složitou otázku reformy unijních institucí. Svizelné jednání bylo zakončeno dohodou o změně váhy hlasů jed-

Mezinárodní vztahy

notlivých zemí při hlasování v Radě ministrů, kde ČR získala podíl 3,47 procenta hlasů. Nově byl stanoven také počet poslanců Evropského parlamentu, v němž by naše republika měla mít 20 zástupců. V usnesení summitu se ještě nestanovil termín rozšíření EU o nové členy, ale byl opakován závazek, že unie bude připravena na rozšíření od počátku roku 2003. Bod týkající se této problematiky bude na pořadu příštího summitu ve švédském Göteborgu v červnu 2001.

Vstup nových členů do EU je podmíněn sladěním jejich legislativy z legislativou unie a uzavřením všech 31 kapitol analyzujících připravenost země a její ekonomiky připojit se k již integrovaným zemím. K přijetí nových členů se musí ještě vyjádřit všechny členské státy EU samostatně – tedy referendem nebo parlamentním usnesením. Může-li být přijímací proces ukončen v nelepším případě k 1. lednu 2003 a Evropská komise na rozdíl od Rady Evropy hovoří stále o tomto datu, je konečný vstup ještě vázán na ratifikační procesy v 15 státech. Proto se datum skutečného vstupu odsouvá spíše na rok 2005.

Závěry zprávy jako vládní program

Přesto pravidelná hodnotící zpráva jako cílová páska jedné z etap hraje velmi důležitou úlohu. Konkrétně ukazuje, jak jsme vzdáleni od cíle a co i jak je třeba udělat, abychom jej dosáhli. Ačkoli vláda schválila svůj Národní program pro přijetí ČR do EU, zpráva komise může změnit některé priority tohoto programu, jeho harmonogram či ukázat, kde dané úkoly nestihneme splnit a budeme muset v procesu vyjednávání dohodnout určité výjimky a přechodná období. Ta si přeje ze své strany stanovit i Evropská komise: např. na nátlak Německa a Rakouska o 10 let prodloužit lhůtu k volnému pohybu osob a možnost uplatňovat určitá omezení – např. vydávání limitovaného počtu pracovních povolení.

Zpráva je natolik podrobná a zahrnuje tolik oblastí, že se prakticky rovná vládnímu programu. Je samozřejmě možné vznést dílčí výhrady k té či oné kritice. Nicméně považuje-li veškerá politická reprezentace České republiky za svou hlavní prioritu vstup do EU, nezbyvá než plnit kritéria stanovená EU. Možné jsou jen určité nuance, a to dost ohraničené. Vezměme za příklad zákon o ČNB: je kritizován Evropskou komisí a je třeba jej novelizovat podle směrnic EU bez ohledu na to, jaké politické boje se kolem tohoto zákona v parlamentu svedly. To se týká kterékoli další oblasti. Pro ilustraci, jak je zpráva konkrétní: kritizuje nás např. za to, že ČR zvýšila sazby cla na dovoz silničních návěsových tahačů s ohledem na obtížnou situaci českých výrobců, ale v prvním čtvrtletí 2000 byl vyroben pouze jeden tahač oproti stejnému období roku 1999, kdy jich bylo vyrobeno 14.

Zpráva rovněž např. vytká, že dosud nemáme přeloženy a ověřeny všechny texty legislativy unie, jichž je 60–70 tisíc stran. Do konce roku se má přeložit 8 tisíc stran a všechny odsouhlasit s Úřadem pro oficiální publikace v Lucemburku.

Kladný posudek s výhradami

Zpráva úvodem rozebírá vztahy mezi EU a ČR: poslední vývoj v rámci Evropské dohody, jak se plní Přístupové partnerství a jak ČR využívá pomoc Společenství. Pro léta 2000–2002 jde o program Phare (79 milionů eur), SAPARD (22,1 milionu eur) a ISPA (mezi 55 a 80 miliony eur). V květnu byl dokončen druhý největší projekt Phare v hodnotě 34 milionů eur – modernizace části panevropského železničního koridoru č. 4. Přínosem pro ČR je i forma pomoci ze strany jednotlivých členských zemí zvaná twinning.

Zpráva podrobně hodnotí kritéria členství. Především politická, v nichž se zejména oceňuje efektivnější spolupráce vlády a parlamentu v poslední době. Kritizuje se však pomalá reforma veřejné správy. Považuje se za politováníhodné, že nebyly dosud schváleny některé klíčové součásti reformy soudnictví, za neuspokojivý se označuje stav boje proti korupci a hospodářské kriminalitě.

V hodnocení ekonomických kritérií se konstatuje, že „ČR lze považovat za fungující tržní ekonomiku, která by měla být schopna vyrovnat se v nadcházející době s konkurenčními tlaky a tržními silami uvnitř unie za předpokladu, že bude pokračovat a dokončit realizaci strukturálních reforem“. Za naprosto nezbytné se požaduje posílit konkurenci a dohled ve finančním sektoru a dokončit privatizaci a restrukturalizaci státem vlastněných podniků.

Nejobsáhlejší část zprávy tvoří kapitoly o schopnosti převzít povinnosti spojené se členstvím. Týkají se všech základních oblastí ekonomiky a konfrontují stav její připravenosti na vstup. Kriticky se zaměřují např. na

Mezinárodní vztahy

přípravu státní správy, která se považuje za naprosto nedostatečnou, zejména pak to, že není ani definován statut státního zaměstnance a zajištěno, i materiálně, aby státní správa byla nezkorumpovatelná. Probírá se všech 29 kapitol, které jsou předmětem tzv. screeningu při jednáních v Bruselu.

V celkovém závěru se konstatuje, že ČR splňuje kodaňská kritéria a prakticky v každém bodě se zdůrazňuje pokrok, jehož bylo dosaženo od posledního hodnocení. Ve strategii rozšíření se dokonce říká, že celkově Česká republika dosáhla nejvýraznějšího pokroku ze všech kandidátských zemí. Avšak zpráva má prakticky ke každé kapitole jisté výhrady. Jsou vyjádřeny tak konkrétně, že není problémem jejich odstranění vtělit do náplně činnosti jednotlivých resortů. V několika málo bodech byly výtky napraveny v období, které již zpráva nezahrnuje.

Závěrečné stanovisko

Shrme-li výtky, týkají se především státní a veřejné správy, soudnictví, boje s korupcí a hospodářskou a finanční kriminalitou. Komise žádá, aby byl posílen zákon proti praní špinavých peněz, aby se vypracoval jasný harmonogram pro zrušení stávajících anonymních bankovních účtů, aby se posílil dohled nad kapitálovým trhem. S potěšením se kvituje přijetí legislativy, která upravuje široké spektrum sektorů od hraček po farmaceutický průmysl. V souladu s EU je podle zprávy naše sociální politika, sociální dialog a zaměstnanost. Méně je komise spokojena s transpozicí *acquis* v oblasti znečištění ovzduší, nakládání s odpady a kvality vody. Za nedostatečnou se považuje efektivita kontroly státní hranice, protože chybí mimo jiné koordinace mezi národní, pohraniční policií a celními úřady. Žádného pokroku nebylo dosaženo v boji proti korupci.

V závěru zprávy se praví:

„Česká republika se zabývala většinou priorit obsažených v Přístupovém partnerství, avšak dosud vynaložené úsilí by mělo být nadále rozvíjeno... Obzvláště uspokojivého pokroku bylo dosaženo v oblasti volného pohybu zboží, zaměstnanosti a sociálních věcí a telekomunikací. Nicméně v některých oblastech nebyly krátkodobé priority dostatečně řešeny. Jedná se o právo obchodních společností, konkrétně v souvislosti s menšinovými akcionáři, a o oblast volného pohybu služeb, kde dohled nad kapitálovým trhem nebyl dostatečně posílen. Co se týče audiovizuálního odvětví, harmonizace byla provedena v malé míře. Pokrok v oblasti životního prostředí a justice a vnitřních záležitostí byl omezen.“

Smluvní závazky ČR

Mnohostranné smlouvy

(podepsané ze Českou republiku v roce 2000, které vstoupily v platnost)

1. **Dohoda mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o statusu jejich ozbrojených sil**, Londýn, 19. 6. 1951
2. **Protokol o statusu mezinárodních vojenských velitelství ustavených podle Severoatlantické smlouvy**, Paříž, 28. 8. 1952
3. **Dohoda NATO o předávání technických informací pro účely obrany**, Brusel, 19. 10. 1970
4. **Stanovy Světového svazu ochrany přírody, revidované v Montrealu dne 22. října 1996**, Fontainebleau, 5. 10. 1948
5. **Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer**, Helsinky, 17. 3. 1992
6. **Úmluva o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států**, Helsinky, 17. 3. 1992

Některé dvoustranné smlouvy

(sjednané po 1. lednu 2000, které vstoupily v platnost)

1. **Memorandum o dalších směrech spolupráce mezi Ministerstvem zahraničních věcí České republiky a Ministerstvem zahraničních věcí Bulharské republiky**, Praha, 29. 9. 2000

Mezinárodní vztahy

2. Ujednání o školských výměnách mezi Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a Ministerstvem školství Čínské lidové republiky na léta 2000–2003, Peking, 10. 5. 2000, č. 65/2000 Sb.
3. Smlouva o záruce mezi Českou republikou a Evropskou investiční bankou týkající se projektu Oprav silnic I. a II. třídy a dálnic, Praha, 14. 4. 2000
4. Smlouva o záruce mezi Českou republikou a Evropskou investiční bankou týkající se projektu E – Roads II, Praha, 14. 4. 2000
5. Rozhodnutí č. 2/2000 Rady přidružení Evropské unie–Česká republika o přijetí podmínek účasti České republiky v programech Společenství v oblasti přípravy na zaměstnání a vzdělávání, Brusel, 31. 8. 2000
6. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Rakouské republiky o mezinárodní přepravě osob a nepravidelné silniční dopravě a Memorandum k článkům 5, 6, 7 a 8 Dohody mezi vládou České republiky a vládou Rakouské republiky o mezinárodní přepravě osob v nepravidelné silniční dopravě, Praha, 30. 5. 2000, č. 74/2000 Sb.
7. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Rakouské republiky o přepravě osob v mezinárodní linkové autobusové dopravě, Praha, 30. 5. 2000, č. 75/2000 Sb.
8. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o hraničních přechodech na společných státních hranicích, Praha, 28. 3. 2000, č. 87/2000 Sb., č. 124/2000 Sb.
9. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o spolupráci v oblasti legislativy a harmonizace právních řádů s právem Evropských společenství, Bratislava, 18. 4. 2000, č. 44/2000 Sb.
10. Prováděcí protokol k Dohodě mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o spolupráci v oblasti legislativy a harmonizace právních řádů s právem Evropských společenství o poskytování pracovních překladů práva Evropských společenství a nakládání s nimi, Bratislava, 18. 4. 2000, č. 45/2000 Sb.
11. Dohoda mezi Ministerstvem obrany České republiky a Ministerstvem obrany Slovenské republiky o vzájemném zabezpečování jakosti výrobků, Trenčín, 3. 5. 2000, č. 85/2000 Sb.
12. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o spolupráci v oblasti kultury, školství, vědy, Praha, 23. 5. 2000, č. 83/2000 Sb.
13. Dohoda o spolupráci mezi Ministerstvem průmyslu a obchodu České republiky a Ministerstvem hospodářství Slovenské republiky, Praha, 23. 5. 2000, č. 72/2000 Sb.
14. Dohoda mezi Ministerstvem financí České republiky a Spolkovým ministerstvem financí Spolkové republiky Německo o zajištění výstavby části zařízení pro pohraniční odbavování na silničním hraničním přechodu Rožany – Sohland, Šluknov, 23. 2. 2000
15. Ujednání mezi vládou České republiky a vládou Spolkové republiky Německo o zřízení a rozšíření turistických stezek protínajících státní hranice sjednané výměnou nót, Praha, 25. 10. 2000
16. Protokol k Dohodě mezi vládou České republiky a vládou Vietnamské socialistické republiky o vzájemném zaměstnávání českých a vietnamských občanů na rok 2000, Praha, 25. 8. 2000

Mezinárodní vztahy

Státy, se kterými má ČR bezvízový styk

(stav k 11. listopadu 2000)

Stát	Publikace	Platí od	Max. dnů	Rozsah	Pozn.
Andorrské knížectví	usnesení vlády ČR č. 149/1998; nota MZV Andorrry z 19. 4. 1998	3. 4. 1998	90	oboustranně	
Argentinská republika	5/2000 Sb. m. s.	2. 1. 2000	90	oboustranně	
BENELUX (Belgie, Nizozemsko, Lucembursko), Nizozemské Antily	162/1991 Sb.	1. 1. 1991	90	oboustranně	
Bolívijská republika	Nota VV Bolívie ve Vídni ze 4. 8. 1999	1. 7. 1999	30	jednostranně pro občany ČR	
Bulharská republika	21/1994 Sb.	29. 9. 1994	30	oboustranně	
Dánské království	339/1990 Sb.	15. 6. 1990	90	oboustranně	²⁾
Ekvádorská republika		16. 1. 1991	90	jednostranně pro občany ČR	³⁾
Estonská republika	30/1994 Sb.	12. 12. 1993	90	oboustranně	
Finská republika	41/1975 Sb.	1. 4. 1975	90	oboustranně	²⁾
Francouzská republika (též Martinique, Reunion, Guadeloupe, Fr. Guayana) Wallis a Futuna, Fr. Polynésie (Tahiti), Nová Kaledonie, Francouzská jižní a antarktická území	341/1990 Sb.	15. 7. 1990	90 30	oboustranně	
Helénská republika (Řecko)	226/1991 Sb.	28. 3. 1991	90	oboustranně	
Hongkong SAR		18. 11. 2000	14	jednostranně pro občany ČR	
Chilská republika	283/1996 Sb.	24. 10. 1994	90	oboustranně	
Chorvatská republika	165/1996 Sb.	9. 6. 1996	90	oboustranně	
Irsko	295/1991 Sb.	12. 4. 1991	90	oboustranně	
Islandská republika	123/1991 Sb.	15. 7. 1990	90	oboustranně	²⁾
Italská republika	223/1990 Sb. 29/1996 Sb. 26/1998 Sb.	29. 5. 1990	90	oboustranně	

Mezinárodní vztahy

Stát	Publikace	Platí od	Max. dnů	Rozsah	Pozn.
Japonsko – pro občany Japonska – pro občany ČR	usnesení vlády ČR č. 487/1999	15. 8. 1998 10. 9. 1998	90	oboustranně	
Kanada	usnesení vlády ČR č. 148 z 21. 2. 1996	2. 4. 1996	180	jednostranně pro občany Kanady	
Knižectví Lichtenštejnsko	395/1990 Sb.	15. 8. 1990	90	oboustranně	
Korejská republika	163/1995 Sb.	5. 11. 1994	90	oboustranně	
Kostarika		11. 11. 2000	90	oboustranně	
Kyperská republika	186/1995 Sb.	31. 7. 1995	30	oboustranně	
Litevská republika	577/1992 Sb.	19. 11. 1992	90	oboustranně	
Lotyšská republika	28/1994 Sb.	12. 11. 1993	90	oboustranně	
Macao (Zvláštní administrativní oblast ČLR)	Admin. opatření č. 27/2000	20. 7. 2000	30	jednostranně pro občany ČR	
Maďarská republika	116/1997 Sb.	20. 5. 1997	90	oboustranně	
Malajsie	434/1991 Sb.	15. 8. 1991	90	oboustranně	
Maltská republika	12/1991 Sb.	8. 10. 1990	90	oboustranně	
Monacké knížectví	usnesení vlády ČR č. 593/1990	15. 9. 1990	90	oboustranně	
Nikaragujská republika	nóta MZV Nikaragui z 5. 11. 1999	26. 10. 1999	90	jednostranně pro občany ČR	
Norské království	461/1990 Sb.	15. 7. 1990	90	oboustranně	²⁾
Nový Zéland	usnesení vlády ČR č. 524/1996	15. 10. 1996	90	jednostranně pro občany Nového Zélandu	
Polská republika	322/1991 Sb.	27. 5. 1991	90	oboustranně	
Portugalská republika	536/1992 Sb.	19. 9. 1992	90	oboustranně	
Rakouská republika	70/1990 Sb. 135/99 Sb.	1. 2. 1990 1. 7. 1999	90	oboustranně	⁵⁾
Republika San Marino	usnesení vlády ČR č. 593/1990	15. 9. 1990	90	oboustranně	
Rumunsko	371/1991 Sb.	5. 9. 1991	30	oboustranně	
Singapurská republika	217/1998 Sb.	8. 1. 1998	30	oboustranně	
Slovenská republika	149/1993 Sb. 210/1996 Sb. 55/1997 Sb.	1. 1. 1993		oboustranně	¹⁾
Slovinská republika	179/1993 Sb.	3. 6. 1993	90	oboustranně	

Mezinárodní vztahy

Stát	Publikace	Platí od	Max. dnů	Rozsah	Pozn.
Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Normanské ostrovy a ostrov Man	521/1990 Sb.	1. 10. 1990	180	oboustranně – k podmínkám cestování viz poznámka	⁴⁾
Spojené státy americké	rozhodnutí vlády ČR ze dne 17. 5. 1990	15. 5. 1990	30	jednostranně pro občany USA	
Spojené státy mexické	8/2000 Sb. m. s.	24. 1. 1900	90	oboustranně	
Spolková republika Německo	340/1990 Sb.	1. 7. 1990	90	oboustranně	
Stát Izrael	237/1996 Sb.	19. 7. 1996	90	oboustranně	
Svatý stolec (Vatikán)	usnesení vlády ČR č. 593/1990	15. 9. 1990	90	oboustranně	
Španělské království	335/1992 Sb.	30. 4. 1992	90	oboustranně	
Švédské království	342/1990 Sb.	1. 8. 1990	90	oboustranně	²⁾
Švýcarská konfederace	395/1990 Sb.	15. 8. 1990	90	oboustranně	
Uruguayská východní republika	252/1999	9. 11. 1999	90	oboustranně	

Pozn.:

¹⁾ Doba pobytu není dohodou či příslušným rozhodnutím stanovena. V souladu se zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, není z české strany tato doba omezena počtem dnů, nýbrž pouze dobou potřebnou k dosažení účelu pobytu.

²⁾ Ve skandinávských státech (Dánsko, Finsko, Island, Norsko a Švédsko) platí, že součet dob pobytu v jednotlivých státech nesmí v průběhu 6 měsíců překročit 90 dnů.

³⁾ Podmínky cestování je nutno ověřit u zastupitelského úřadu příslušného státu.

^{4) a)} Občané ČR, držitelé všech druhů pasů, mohou cestovat bez víz na území Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, Normanské ostrovy a ostrov Man. K cestám na britská závislá území je třeba požádat o vízum.

^{b)} Bez víz mohou na území ČR cestovat držitelé platných britských pasů prokazujících, že jejich držitel je buď britský občan („British Citizen“) nebo má právo trvalého pobytu ve Spojeném království nebo je oprávněn být znovu vpuštěn do Spojeného království. Toto oprávnění je vyznačeno v pasu zpravidla na 5. straně slovy „Right of Abode in the United Kingdom“ nebo „Entitled to Readmission to the United Kingdom“. Ostatní kategorie držitelů britských pasů (občané britských závislých území) tedy k cestám na území ČR musí požádat o vízum.

⁵⁾ Občanům ČR, držitelům platného cestovního průkazu, je umožněn přезд Rakouskou republikou do ČR bez víza. Rakouským občanům, držitelům platného náhradního cestovního dokladu EU, je umožněn průjezd Českou republikou do Rakouska bez víza. Délka pobytu v obou případech je omezena na max. 5 dnů.

XI. Legislativa

Legislativa 2000

Nové právní normy

Rok 2000 se nesl ve znamení oproti minulosti nebývale vysoké aktivity orgánů odpovědných za vydávání právních předpisů. Čísla potvrzují, že hovořit v této souvislosti o „legislativní smrti“ není nikterak nadnesené. Ve Sbírce zákonů bylo publikováno více než 400 předpisů, z toho zákonů více než 140. V úvahu je zároveň třeba brát i to, že většina z nich novelizuje zároveň zákony další – výjimkou není, že jedním zákonem je novelizováno i několik desítek souvisejících zákonů.

O tom, že šlo o podstatné zásahy do právního řádu, lze soudit podle zákonů, které zásadním způsobem mění podmínky podnikání. Mezi takové patří zejména:

- rozsáhlá novela obchodního zákoníku,
- nový institut spotřebitelských smluv v občanském zákoníku,
- novela zákona o cenných papírech a zákona o burze cenných papírů,
- zákon o investičních pobídkách,
- novela zákona o dluhopisech,
- dvě novely zákona o konkurzu a vyrovnání,
- zákon o veřejných dražbách,
- novela zákona o veřejných zakázkách,
- dvě novely zákona o ochraně spotřebitele a zákona o České obchodní inspekci,
- novela zákona o technických požadavcích na výrobky,
- novely zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví,
- nový autorský zákon,
- novela zákoníku práce,
- novela zákona o mzdě,
- zákon o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele,
- novely všech daňových zákonů,
- nový zákon o auditorech,
- novela katastrálního zákona,
- novela zákona o vlastnictví bytů,
- zákon o Státním fondu rozvoje bydlení,
- zákon o poštovních službách,
- řada zákonů v oblasti silniční dopravy.

Tento legislativní krok je třeba hodnotit na jedné straně pozitivně, neboť se dotýká celé řady oblastí společenských vztahů, které již léta volaly po zásadní právní úpravě. Na druhé straně však v důsledku neustále se opakujících novelizací mnoha zákonů došlo k dalšímu snížení přehlednosti a srozumitelnosti právního řádu, a tím i k prohloubení problémů s jeho aplikací.

Podnikání

Novela obchodního zákoníku

Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry, zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání (uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Částka 100/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001 (některá ustanovení – 1. 2. 2001, respektive dnem přistoupení ČR k EU).

Legislativa 2000

Změny se týkají zejména:

- Pojetí podnikání, podniku a podnikatele.
- Obchodní firmy.
- Jednání podnikatele – právnické osoby.
- Obchodního rejstříku.
- Nové skutkové podstaty nekalé soutěže – srovnávací reklamy.
- Obchodních společností a družstev – obecně i jednotlivých forem.
- Nového smluvního typu – smlouvy o nájmu podniku.
- Smlouvy o skladování.
- Smlouvy o obchodním zastoupení.
- Smlouvy o tichém společenství.

Novela občanského zákoníku

Zákon č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Částka 99/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Změny občanského zákoníku se týkají zejména:

- Nového institutu spotřebitelských smluv.
- Zástavního práva a zadržovacího práva.
- Vkladních knížek.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,
- zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků,
- zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Novela zákona o konkurzu

Zákon č. 105/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnaní, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Částka 32/2000 Sb. Účinnost 1. 5. 2000.

Změny se týkají zejména:

- Doplnění pojmu „úpadek“.
- Možnosti dlužníka volit způsob řešení svých majetkových poměrů – nejen konkurzem, ale i vyrovnaním.
- Náležitosti návrhu na prohlášení konkurzu.
- Povinnosti soudu vyrozumět o podání návrhu na prohlášení konkurzu příslušný úřad práce.
- Omezení dispozičního oprávnění dlužníka při nakládání se svým majetkem.
- Stanovení zálohy na náklady konkurzu.
- Posílení postavení správce konkurzní podstaty a věřitelského výboru.
- Rozšíření účinků prohlášení konkurzu.
- Zjištění konkurzní podstaty.
- Sestavení seznamu přihlašovaných pohledávek.
- Vypořádání společného jmění manželů v souvislosti s konkurzem.
- Zpeněžení podstaty prostřednictvím veřejné dražby.
- Uspokojování věřitelů podle rozvrhu.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon,
- zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,

Legislativa 2000

– zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Zákon č. 214/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

Částka 64/2000 Sb. Účinnost 21. 7. 2000.

Změna spočívá v doplnění ustanovení o řízení.

Novela zákona o veřejných zakázkách

Zákon č. 28/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů

Částka 10/2000 Sb. Účinnost 1. 6. 2000.

Změny se týkají zejména:

- Vymezení pojmu „veřejná zakázka“.
- Kvalifikace uchazečů o veřejnou zakázku.
- Obchodní veřejné soutěže.
- Postupu při přijímání, posuzování a hodnocení nabídek, výběru nejvhodnější nabídky.
- Jiných způsobů zadávání veřejných zakázek (výzva více zájemcům, zjednodušené zadání, veřejné zakázky malého rozsahu, výzva jednomu zájemci).
- Výkonu dohledu nad dodržováním zákona, řízení o námitkách.

Úplné znění zákona o veřejných zakázkách

Zákon č. 401/2000 Sb. – úplné znění zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, jak vyplývá z pozdějších změn

Částka 112/2000 Sb.

Zákon o investičních pobídkách

Zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů (zákon o investičních pobídkách)

Částka 24/2000 Sb. Účinnost 1. 5. 2000.

Zákon o auditorech

Zákon č. 254/2000 Sb., o auditorech, a o změně zákona č. 165/1998 Sb.

Částka 74/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001 /§ 3 odst. 1 písm. e) – 1. 1. 2003/.

Zrušuje zákon č. 524/1992 Sb., o auditorech a Komoře auditorů ČR, ve znění zákona č. 63/1996 Sb.

Podstata úpravy: Upravuje postavení a činnost auditorů, auditorských společností, asistentů auditora, podmínky, za nichž mohou být poskytovány auditorské služby, a vznik, postavení a působnost Komory auditorů ČR.

Zákon o zemědělských skladních listech

Zákon č. 307/2000 Sb., o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech a o změně souvisejících zákonů

Částka 85/2000 Sb. Účinnost 7. 9. 2000.

Legislativa 2000

Vyhláška – zemědělské skladní listy a veřejné sklady

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 403/2000 Sb., kterou se určují druhy zemědělského zboží, na něž je možné vystavovat zemědělské skladní listy, a podmínky pro provozování zemědělských veřejných skladů

Částka 114/2000 Sb. Účinnost 24. 11. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 307/2000 Sb., o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech.

Novelizace prováděcí vyhlášky k zákonu o konkurzu a vyrovnání

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 229/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 476/1991 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

Částka 68/2000 Sb. Účinnost 26. 7. 2000.

Nařízení vlády – seznam volných živností

Nařízení vlády č. 140/2000 Sb., kterým se stanoví seznam oborů živností volných

Částka 42/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Podle § 73a odst. 1 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění zákona č. 356/1999 Sb., je v příloze uveden seznam volných živností.

Novelizace vyhlášky – kvalifikační zkoušky pro živnosti řemeslné

Vyhláška č. 235/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 154/1996 Sb., k provádění kvalifikačních zkoušek nahrazujících odbornou způsobilost pro provozování živností řemeslných

Částka 72/2000 Sb. Účinnost 4. 8. 2000.

Nařízení vlády – centrální adresa

Nařízení vlády č. 168/2000 Sb., o centrální adrese

Částka 52/2000 Sb. Účinnost 22. 6. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách.

Prováděcí předpisy k zákonu o investičních pobídkách

Nařízení vlády č. 106/2000 Sb., kterým se pro účely zákona o investičních pobídkách stanoví seznam strojního zařízení tvořícího součást výrobní linky

Částka 33/2000 Sb. Účinnost 1. 5. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 11 odst. 1 zákona č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách.

Vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 108/2000 Sb., kterou se stanoví vzor tiskopisu určeného pro uplatnění záměru získat investiční pobídky

Částka 33/2000 Sb. Účinnost 1. 5. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 11 odst. 2 zákona č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách.

Legislativa 2000

Hospodářská soutěž

Zákon o veřejné podpoře

Zákon č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře

Částka 21/2000 Sb. Účinnost 1. 5. 2000.

Podstata úpravy: Stanoví postup při posuzování slučitelnosti veřejné podpory se závazky ČR vyplývajícími z Evropské dohody (sdělení MVZ č. 7/1995 Sb.).

Vyhláška – dohody o francíze

Vyhláška Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže č. 5/2000, o povolení obecné výjimky ze zákazu dohod narušujících soutěž podle § 3 odst. 1 a § 4 odst. 1 zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění zákona č. 286/1993 Sb., pro určité druhy dohod o francíze

Částka 2/2000 Sb. Účinnost 1. 3. 2000.

Ochrana spotřebitele

Novela zákona o ochraně spotřebitele

Zákon č. 64/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

Částka 23/2000 Sb. Účinnost 1. 6. 2000 (s výjimkou § 10 odst. 1, 7 a 8, § 18a – 1. 1. 2001).

Změny se týkají zejména:

- Zákazu výroby, dovozu, vývozu, nabídky, prodeje a darování výrobků nebezpečných svou zaměřitelností s potravinami, ochrana před takovými výrobky.
- Povinnosti přesného označení obuvi, jejích částí a použitých materiálů.
- Názvů výrobků ze skla.

Novely zákonů upravujících ochranu spotřebitele

Zákon č. 145/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 63/1986 Sb., o České zemědělské a potravinářské inspekci, ve znění zákona č. 110/1997 Sb.

Částka 46/2000 Sb. Účinnost 1. 9. 2000.

Změny se týkají zejména:

- **V zákonu o České obchodní inspekci (ČOI):**
 - rozšíření působnosti ČOI o kontrolu toho, zda nedochází ke klamání spotřebitele, zejména nabízením a prodejem padělků a nedovolených napodobenin,
 - oprávnění ČOI ke kontrole totožnosti fyzických osob, které zastupují kontrolované osoby,
 - oprávnění inspektora ČOI zajistit zboží nebo výrobky, které porušují práva duševního vlastnictví,
 - oprávnění ČOI rozhodnout o propadnutí nebo zabrání nabízených, prodávaných nebo skladovaných výrobků (zboží) porušujících práva duševního vlastnictví.

Novela zákona o odpovědnosti za škodu

Zákon č. 209/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku

Částka 64/2000 Sb. Účinnost 1. 9. 2000 (§ 6a – dnem vstupu smlouvy o přistoupení ČR k EU v platnost).

Novela zákona o potravinách

Zákon č. 306/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění zákona č. 119/2000 Sb.

Částka 85/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Novela zákona o technických požadavcích na výrobky

Zákon č. 71/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, a některé další zákony

Částka 24/2000 Sb. Účinnost 3. 4. 2000.

Nařízení vlády – technické požadavky na výrobky

Nařízení vlády č. 194/2000 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na výrobky z hlediska emisí hluku

Částka 61/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2001.

Novelizace nařízení vlády – technické požadavky na výrobky

Nařízení vlády č. 281–293/2000 Sb., kterými se mění nařízení vlády k provedení některých ustanovení zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, ve znění zákona č. 71/2000 Sb.

Částka 82/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Novelizace nařízení vlády – posuzování shody

Nařízení vlády č. 323/2000 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 173/1997 Sb., kterým se stanoví vybrané výrobky k posuzování shody, ve znění nařízení vlády č. 79/1999 Sb.

Částka 90/2000 Sb. Účinnost 25. 9. 2000.

Vyhláška – označování obuvi

Vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 265/2000 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o způsobu označování obuvi údaji o materiálech použitých v jejích hlavních částech

Částka 77/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 28a písm. d) a e) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška – k provedení zákona o ochraně spotřebitele

Vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 379/2000 Sb., kterou se stanoví podmínky pro určování jednotlivých druhů křišťálového skla, jejich vlastností a způsoby označování výrobků z křišťálového skla

Částka 104/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění zákona č. 104/1995 Sb. a č. 64/2000 Sb.

Legislativa 2000

Novelizace vyhlášek – k provedení zákona o potravinách

Vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 418 a 419/2000 Sb., kterými se mění vyhláška č. 329/1997 Sb., kterou se provádí zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích
Částka 116/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Zahraniční obchod

Zákon o dovozu subvencovaných výrobků

Zákon č. 63/2000 Sb., o ochraně před dovozem subvencovaných výrobků a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Částka 23/2000 Sb. Účinnost 1. 4. 2000.

Podstata úpravy: Stanoví zásady ochrany domácího výrobního odvětví vyrovnávacími cly nebo dováženy-mi výrobky, na jejichž výrobu nebo vývoz byla v zahraničí poskytnuta zakázaná nebo napadnutelná subvence.

Novelizace vyhlášky – vývoz se státní podporou

Vyhláška Ministerstva financí č. 88/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 278/1998 Sb., k provedení zákona č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou, ve znění zákona č. 60/1998 Sb.

Částka 30/2000 Sb. Účinnost 20. 4. 2000.

Nařízení vlády – licence k dovozu a vývozu stanovených výrobků

Nařízení vlády č. 185/2000 Sb., kterým se stanoví výrobky, jež mohou být dováženy do ČR nebo vy-váženy z ČR jen na základě licence podle zákona č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu ne-bo dovozu výrobků a o licenčním řízení

Částka 57/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Zrušení vyhlášky – povolení k dovozu a vývozu zboží a služeb

Vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 186/2000 Sb., kterou se zrušuje vyhláška č. 321/1999 Sb., kterou se mění vyhláška č. 560/1991 Sb., o podmínkách vydávání úředního povolení k dovozu a vývozu zboží a služeb, ve znění pozdějších předpisů

Částka 57/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Celní řízení

Novelizace opatření – obsah a náležitosti celního prohlášení

Opatření Ministerstva financí č. 15/2000 Sb., kterým se oznamují změny obsahu a náležitostí celního prohlášení

Částka 27/2000 Sb. Účinnost 1. 4. 2000.

Opatření Ministerstva průmyslu a obchodu č. 32/2000 Sb., kterým se oznamují změny obsahu a náležitostí celního prohlášení

Částka 84/2000 Sb. Účinnost 31. 8. 2000.

Opatření – zrušení celní pobočky

Opatření Ministerstva financí č. 21/2000 Sb., kterým se mění opatření Ministerstva financí ze dne 6. 1. 1999, vyhlášené v částce 5/1999 Sb.

Částka 44/2000 Sb. Účinnost 1. 6. 2000.

Novelizace nařízení vlády – celní sazebník

Nařízení vlády č. 178/2000 Sb. a nařízení vlády č. 179/2000 Sb., která mění nařízení vlády č. 318/1999 Sb., celní sazebník, ve znění pozdějších předpisů

Částka 56/2000 Sb. Účinnost 30. 6. 2000, respektive 1. 7. 2000.

Nařízení vlády č. 356/2000 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 318/1999 Sb., celní sazebník, ve znění pozdějších předpisů

Částka 97/2000 Sb. Účinnost 13. 10. 2000.

Devizové hospodářství

Opatření – podmínky devizových obchodů

Opatření České národní banky č. 1/2000 Sb., kterým se stanoví podmínky pro provádění některých obchodů s devizovými hodnotami pro devizová místa včetně postupu pro nakládání s padělanými nebo pozměněnými peněžními prostředky

Částka 1/2000 Sb. Účinnost 10. 1. 2000.

Zrušuje stejnojmenné opatření ČNB č. 227/1996 Sb.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 36 písm. c) zákona ČNR č. 6/1993 Sb., o České národní bance, a podle § 9 odst. 4 devizového zákona č. 219/1995 Sb.

Stanoví zejména:

- Podmínky pro provádění nákupu cizí měny a prodeje cizí měny v hotovosti.
- Podmínky pro provádění jiných obchodů s cizí měnou.
- Postup devizových míst pro nakládání s padělanými nebo pozměněnými peněžními prostředky.
- Podmínky pro provádění bezhotovostních obchodů s cizí měnou.

Nařízení vlády – devizové povolení

Nařízení vlády č. 169/2000 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 129/1998 Sb., kterým se stanoví další případy, kdy se nevyžaduje devizové povolení

Částka 52/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Legislativa 2000

Finance

Zákon o státním dluhopisovém programu

Zákon č. 20/2000 Sb., o státním dluhopisovém programu na úhradu ztráty Konsolidační banky Praha, státního peněžního ústavu, za rok 1998

Částka 7/2000 Sb. Účinnost 18. 2. 2000.

Podstata úpravy: Rozsah tohoto státního dluhopisového programu je 14 389 150 tisíc Kč. Veškeré závazky vyplývající z tohoto programu budou splaceny nejpozději 18. 2. 2025.

Novely zákonů upravujících cenné papíry

Zákon č. 70/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, a zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů (všechny tři zákony ve znění pozdějších předpisů)

Částka 23/2000 Sb. Účinnost 29. 3. 2000.

Novela zákona o družstevních záložnách

Zákon č. 100/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících

Částka 32/2000 Sb. Účinnost 1. 5. 2000.

Změny se týkají zejména:

- Postavení, oprávnění a povinností družstevní záložny.
- Povolení ke vzniku a činnosti družstevní záložny.
- Postavení člena včetně uhrazovací povinnosti při vzniku ztráty.
- Členské schůze a dalších orgánů družstevní záložny.
- Předpokladů pro výkon funkce ve voleném orgánu družstevní záložny.
- Vedení účetnictví družstevní záložny a jejího hospodaření (kapitálové přiměřenosti, platební schopnosti).
- Zrušení a likvidace družstevní záložny.
- Činnosti Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami, jeho sankčních oprávnění včetně nucené správy a odnětí povolení.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o státním dluhopisovém programu

Zákon č. 148/2000 Sb., o státním dluhopisovém programu na úhradu rozpočtovaného schodku státního rozpočtu ČR na rok 2000

Částka 46/2000 Sb. Účinnost 27. 6. 2000.

Podstata úpravy: Rozsah tohoto státního dluhopisového programu je 35 180 tisíc Kč, splacení závazků – nejpozději uplynutím 20 let ode dne účinnosti tohoto zákona.

Novela zákona o burze cenných papírů

Zákon č. 251/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, ve znění pozdějších předpisů

Částka 73/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Novela zákona o cenných papírech

Zákon č. 362/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Částka 99/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001 (s výjimkou některých ustanovení – 1. 7. 2002, respektive dnem přistoupení ČR k EU).

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 248/1992 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech,
- zákona č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry,
- zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon,
- zákona č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Novela zákona o dluhopisech

Zákon č. 368/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 530/1990 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

Částka 99/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Novela zákona proti praní špinavých peněz

Zákon č. 159/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 15/1998 Sb., a některé další zákony

Částka 49/2000 Sb. Účinnost 1. 8. 2000.

Změny se týkají zejména:

- Vymezení některých pojmů – „výnos“, „identifikace“, „podezřelý obchod“ (nahrazuje pojem „neobvyklý obchod“), „finanční instituce“.
- Povinnosti finanční instituce identifikovat účastníky obchodu.
- Oznamovací povinnosti ve zvláštních případech.
- Odkladu splnění příkazu klienta.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon,
- zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím,
- zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví.

Novelizace prováděcích vyhlášek k zákonu proti praní špinavých peněz

Vyhláška Ministerstva financí č. 223/2000 Sb., kterou se mění vyhláška MF č. 183/1996 Sb., o plnění oznamovací povinnosti finančními institucemi

Částka 66/2000 Sb. Účinnost 1. 8. 2000.

Změny se týkají zejména:

- Adresy, na kterou jsou finanční instituce povinny podávat Finančnímu analytickému útvaru informaci o podezřelém obchodu.
- Přílohy č. 1 – Vzor oznámení podezřelého obchodu.

Legislativa 2000

Vyhláška Ministerstva financí č. 224/2000 Sb., kterou se stanoví vzor tiskopisu pro oznámení dovozu a vývozu bankovek a mincí, cestovních šeků nebo peněžních poukázek směnitelných za hotové peníze celnímu úřadu

Částka 66/2000 Sb. Účinnost 1. 8. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 20 odst. 2 zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, ve znění zákona č. 159/2000 Sb.

Zrušení vyhlášky Ministerstva financí ČR

Vyhláška Ministerstva financí ČR č. 389/2000 Sb., kterou se zrušuje vyhláška č. 205/1991 Sb., o hospodaření s rozpočtovými prostředky státního rozpočtu ČR a o finančním hospodaření rozpočtových a příspěvkových organizací, ve znění pozdějších předpisů

Částka 108/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Daně

Novela zákona o dani z přidané hodnoty

Zákon č. 17/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a o změně zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Částka 7/2000 Sb. Účinnost 1. 4. 2000.

Podstata úpravy: Novela přináší zejména 120 změn ustanovení zákona o dani z přidané hodnoty a novou přílohu č. 1 – Seznam zboží podléhajícího snížené sazbě.

Novela zákona o spotřebních daních

Zákon č. 22/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Částka 8/2000 Sb. Účinnost 1. 4. 2000.

Změny zákona o spotřebních daních (celkem 85 bodů) se týkají zejména:

- Nároku na vrácení daně.
- Vymezení okruhu plátců daně.
- Předmětu daně, vzniku daňové povinnosti a nových sazeb daně z paliv a maziv.
- Předmětu daně a osvobození od daně z lihu.
- Vymezení pojmu „pivo“, základních sazeb daně z piva a snížených sazeb pro malé nezávislé pivovary.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 61/1997 Sb., o lihu, ve znění zákona č. 129/1999 Sb.,
- zákona č. 588/1992 Sb., dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Novela zákona o dani z nemovitosti

Zákon č. 65/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitosti, ve znění pozdějších předpisů

Částka 23/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Změny se týkají zejména osvobození od daně, poplatníků daně, základu a sazby daně.

Úplné znění zákona o dani z přidané hodnoty

Zákon č. 230/2000 Sb., kterým se vyhláší úplné znění zákona č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty.

Částka 69/2000 Sb.

Legislativa 2000

Novela zákona o silniční dani

Zákon č. 303/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů

Částka 85/2000 Sb. Účinnost 7. 9. 2000.

Novela zákona o značkování paliv a maziv

Zákon č. 304/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 136/1994 Sb., o barvení a značkování některých uhlovodíkových paliv a maziv a o opatřeních s tím souvisejících, ve znění zákona č. 95/1996 Sb.

Částka 85/2000 Sb. Účinnost 7. 9. 2000.

Novelizace vyhlášky – značkování paliv a maziv

Vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu ČR č. 348/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 186/1996 Sb., kterou se stanoví podrobnosti barvení a značkování některých uhlovodíkových paliv a maziv

Částka 94/2000 Sb. Účinnost 9. 10. 2000.

Vyhláška – vrácení spotřební daně

Vyhláška Ministerstva zemědělství ČR č. 76/2000 Sb., kterou se stanoví způsob výpočtu nároku na vrácení spotřební daně ze středních a těžkých plynových olejů a ze směsí paliv a maziv spotřebovaných v zemědělské prvovýrobě, lesních školkách a při obnově a výchově lesa, podrobnosti o vedení dokladů a evidence a normativy spotřeby těchto výrobků

Částka 26/2000 Sb. Účinnost 1. 4. 2000.

Poplatky

Nařízení vlády – výše dálničního poplatku

Nařízení vlády č. 347/2000 Sb., kterým se stanoví výše poplatku za užívání dálnice a rychlostní silnice silničními motorovými vozidly

Částka 94/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Motorové vozidlo	Výše poplatku			
	na 1 rok	na 1 měsíc	do 10 dnů	na 1 den
do 3,5 tuny	800 Kč	200 Kč	100 Kč	
nad 3,5 tuny do 12 tun	6000 Kč	1000 Kč	400 Kč	
nad 12 tun	12 000 Kč	2000 Kč	800 Kč	300 Kč

Cestovní náhrady

Novelizace vyhlášky – náhrady za používání motorových vozidel

Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí ČR č. 319/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 333/1999 Sb., kterou se pro účely poskytování cestovních náhrad stanoví výše sazeb stravného, výše sazeb základních náhrad za používání silničních motorových vozidel a výše průměrných cen pohonných hmot

Legislativa 2000

Částka 89/2000 Sb. Účinnost 20. 9. 2000.

Průměrné ceny pohonných hmot (§ 3 vyhlášky)

Průměrná cena za 1 litr	Pohonná hmota
30,00 Kč	benzin 91 O Special
31,30 Kč	benzin 96 O Super
30,30 Kč	benzin 95 O Natural
24,20 Kč	motorová nafta

Práce a mzdy

Zákon o insolvenční ochraně zaměstnavatele

Zákon č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů

Částka 35/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000 (s výjimkou § 76 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů – 1. 1. 2001).

Podstata úpravy: Stanoví podmínky, za nichž zaměstnanci vzniká v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem právo na uspokojení splatných mzdových nároků nevypacených zaměstnavatelem, který je v platební neschopnosti.

Zakotvuje zejména:

- Postup uplatnění mzdových nároků zaměstnancem u úřadu práce.
- Postup úřadu práce při ověřování těchto nároků.
- Povinnost zaměstnavatele uhradit úřadu práce finanční prostředky vyplacené zaměstnanci podle tohoto zákona.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění zákona č. 167/1999 Sb.,
- zákona č. 589/1992 Sb., o pojištění na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 592/1992 Sb., o pojištění na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 242/1997 Sb.

Novela zákoníku práce

Zákon č. 155/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Částka 49/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001 (s výjimkou některých ustanovení – 1. 7. 2000, respektive dnem, kdy vstoupí v platnost smlouva o přistoupení ČR k EU).

Změny se týkají zejména:

- Opatření proti diskriminaci v zaměstnání.
- Rovnosti účastníků pracovněprávního vztahu – zaměstnance a zaměstnavatele.
- Komunikace mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci (zástupcem zaměstnanců).
- Konkurenčního ujednání v pracovní smlouvě.
- Povinností zaměstnavatele při sjednávání pracovní smlouvy.
- Ochrany zaměstnance při skončení pracovního poměru.
- Pracovní doby.
- Dovolené na zotavenou.
- Splátnosti mzdy, srážek ze mzdy.
- Překážek v práci.
- Bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Legislativa 2000

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti,
- zákona č. 9/1991 Sb., o zaměstnanosti a působnosti orgánů ČR na úseku zaměstnanosti,
- zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře,
- zákona č. 182/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie ČR,
- zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě,
- zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání,
- zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,
- zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích,
- zákona č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců,
- zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení,
- zákona č. 48/1991 Sb., o veřejném zdravotním pojištění.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Novela zákona o mzdě

Zákon č. 217/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdélku, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 10/1993 Sb., o státním rozpočtu ČR na rok 1993, o změně a doplnění některých zákonů ČNR a některých dalších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze

Částka 65/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001 (§ 5 odst. 1 – 1. 8. 2000).

Novela zákona o zaměstnanosti

Zákon č. 369/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Částka 99/2000 Sb. Účinnost 22. 11. 2001.

Změny se týkají povinnosti právnické nebo fyzické osoby zajišťovat plnění běžných úkolů vyplývajících z předmětu její činnosti svými zaměstnanci.

Nářízení vlády – zaměstnanci se změněnou pracovní schopností

Nářízení vlády č. 228/2000 Sb., o stanovení povinného podílu počtu občanů se změněnou pracovní schopností na celkovém počtu zaměstnanců zaměstnavatele

Částka 68/2000 Sb. Účinnost 26. 7. 2000.

Podstata úpravy: Povinný podíl zaměstnavatele s více než 20 zaměstnanci činí 5 procent.

Novelizace nařízení vlády – minimální mzda

Nářízení vlády č. 162/2000 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 303/1995 Sb., o minimální mzdě, ve znění pozdějších předpisů

Částka 51/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Změny se týkají výše minimální mzdy, která činí:

- za každou hodinu odpracovanou zaměstnancem 25 Kč (dosud 22,30 Kč) – § 2 odst. 1 písm. a),
- za měsíc 4500 Kč pro zaměstnance odměňovaného měsíční mzdou (dosud 4 tisíce Kč) – § 2 odst. 1 písm. b).

Legislativa 2000

Novelizace nařízení vlády – minimální mzdové tarify

Nařízení vlády č. 163/2000 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 333/1993 Sb., o stanovení minimálních mzdových tarifů a mzdového zvýhodnění za práci ve ztíženém a zdraví škodlivém pracovním prostředí a za práci v noci, ve znění pozdějších předpisů

Částka 51/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Vyhláška – mzdové nároky při platební neschopnosti zaměstnavatele

Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 166/2000 Sb., kterou se stanoví rozhodná částka pro určení celkové výše mzdových nároků vyplacených jednomu zaměstnanci podle zákona o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele

Částka 51/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Podstata úpravy: Podle § 5 odst. 2 zákona č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele, stanoví rozhodnou částku pro určení celkové výše mzdových nároků vyplacených jednomu zaměstnanci – do 30. 4. 2001 činí 12 658 Kč.

Novelizace vyhlášky – zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele

Vyhláška Ministerstva financí č. 74/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, ve znění pozdějších předpisů

Částka 26/2000 Sb. Účinnost 1. 4. 2000.

Novelizace nařízení vlády – platové poměry některých kategorií zaměstnanců

Nařízení vlády č. 125/2000 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 251/1992 Sb., o platových poměrech zaměstnanců rozpočtových a některých dalších organizací, ve znění pozdějších předpisů

Částka 37/2000 Sb. Účinnost 1. 5. 2000 (většina ustanovení – 1. 7. 2000).

Nařízení vlády č. 126/2000 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 253/1992 Sb., o platových poměrech zaměstnanců orgánů státní správy, některých dalších orgánů a obcí, ve znění pozdějších předpisů

Částka 37/2000 Sb. Účinnost 1. 5. 2000 (většina ustanovení – 1. 7. 2000).

Nařízení vlády č. 127/2000 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 79/1994 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ozbrojených sil, bezpečnostních sborů a služeb, orgánů celní správy, příslušníků Sboru požární ochrany a zaměstnanců některých organizací (služební platový řád), ve znění pozdějších předpisů

Částka 37/2000 Sb. Účinnost 1. 5. 2000 (většina ustanovení – 1. 7. 2000).

Nařízení vlády – hmotná podpora zaměstnavatelů

Nařízení vlády č. 134/2000 Sb., o hmotné podpoře na vytváření nových pracovních míst a rekvalifikaci zaměstnanců v rámci investičních pobídek

Částka 40/2000 Sb. Účinnost 18. 5. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 5a odst. 3 a § 6b odst. 3 zákona č. 9/1991 Sb., o zaměstnanosti a působnosti orgánů ČR na úseku zaměstnanosti, ve znění zákona č. 72/2000 Sb.

Sociální péče

Nařízení vlády – životní minimum

Nařízení vlády č. 56/2000 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima
Částka 20/2000 Sb. Účinnost 1. 4. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 7 zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění zákona č. 289/1997 Sb.

Novelizace prováděcí vyhlášky k zákonům o sociálním zabezpečení

Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 73/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon ČNR o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a zrušují některé právní předpisy na úseku sociálních věcí
Částka 25/2000 Sb. Účinnost 1. 4. 2000 (některá ustanovení – 1. 7. 2000).

Nařízení vlády – zvýšení důchodů

Nařízení vlády č. 353/2000 Sb., o zvýšení důchodů v roce 2000
Částka 95/2000 Sb. Účinnost 1. 12. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády – všeobecný vyměřovací základ

Nařízení vlády č. 375/2000 Sb., kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 1999 a výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 1999 a upravují částky pro stanovení výpočtového základu
Částka 103/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády – k provedení zákona o nemocenském pojištění

Nařízení vlády č. 413/2000 Sb., kterým se pro účely nemocenského pojištění (péče) upravují částky pro stanovení výpočtových základů
Částka 116/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění zákona č. 61/1999 Sb., a zákona č. 32/1957 Sb., o nemocenské péči v ozbrojených silách, ve znění zákona č. 61/1999 Sb.

Novelizace vyhlášky – dávky v nemocenském pojištění

Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 415/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 143/1965 Sb., o poskytování peněžitých dávek v nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláš-

Legislativa 2000

ka č. 165/1979 Sb., o nemocenském pojištění některých pracovníků a o poskytování dávek nemocenského pojištění občanům ve zvláštních případech, ve znění pozdějších předpisů

Částka 116/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Opatření – příspěvek na dopravu

Opatření Ministerstva financí č. 28/2000 Sb., kterým se stanoví částky pro určení výše příspěvku na dopravu podle zákona o státní sociální podpoře

Částka 72/2000 Sb. Účinnost 4. 8. 2000.

Podstata úpravy: Podle § 29 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 242/1997 Sb., stanoví částky odpovídající čtyřicetinasobku jednosměrného plného jízdného v pravidelné autobusové dopravě na běžně uplatňované tarifní vzdálenosti.

Zdravotní péče

Novela zákona o Všeobecné zdravotní pojišťovně ČR

Zákon č. 69/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně ČR, ve znění pozdějších předpisů

Částka 23/2000 Sb. Účinnost 29. 3. 2000.

Změny se týkají zejména podmínek použití VZP finančních prostředků plynoucích z pokut a poplatků z prodlení.

Zákon o zdravotnických prostředcích

Zákon č. 123/2000 Sb., o zdravotnických prostředcích a o změně některých souvisejících zákonů

Částka 36/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Podstata úpravy: Účelem je zajistit poskytování zdravotní péče vhodnými, bezpečnými a účinnými zdravotnickými prostředky tak, aby při jejich správném použití k účelům, pro něž jsou určeny, nedošlo k poškození zdraví lidí.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

Novela zákona o léčivech

Zákon č. 149/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 79/1997 Sb., o léčivech a o změnách a doplnění některých souvisejících zákonů, zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Částka 47/2000 Sb. Účinnost 1. 8. 2000 (některá ustanovení – 1. 3. 2001, nebo 13. 6. 2000).

Úplné znění zákona o léčivech

Zákon č. 402/2000 Sb. – úplné znění zákona č. 79/1997 Sb., o léčivech, jak vyplývá ze změn provedených zákonem č. 149/2000 Sb.

Částka 113/2000 Sb.

Legislativa 2000

Novelizace vyhlášky – plně hrazené léčivé přípravky

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 421/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 57/1997 Sb., kterou se stanoví léčivé přípravky plně hrazené z veřejného zdravotního pojištění a výše úhrad jednotlivých léčivých látek, ve znění pozdějších předpisů

Částka 118/2000 Sb. Účinnost 12. 12. 2000.

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 144/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 57/1997 Sb., kterou se stanoví léčivé přípravky plně hrazené z veřejného zdravotního pojištění a výše úhrad jednotlivých léčivých látek, ve znění pozdějších předpisů

Částka 45/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Novelizace vyhlášky – preventivní prohlídky

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 183/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 56/1997 Sb., kterou se stanoví obsah a časové rozmezí preventivních prohlídek

Částka 56/2000 Sb. Účinnost 30. 6. 2000.

Nařízení vlády – úhrady veřejné zdravotní péče

Nařízení vlády č. 187/2000 Sb., kterým se stanoví hodnoty bodu a výše úhrad zdravotní péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění pro druhé pololetí 2000

Částka 58/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 17 odst. 5 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění zákona č. 2/1998 Sb.

Novelizace vyhlášky – příprava a výdej léčivých přípravků

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva zemědělství č. 234/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 90/1999 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o přípravě a výdeji léčivých přípravků a bližší podmínky provozu lékáren a dalších provozovatelů vydávajících léčivé přípravky

Částka 71/2000 Sb. Účinnost 1. 8. 2000 /§ 11 odst. 2 písm. i) – 1. 1. 2001/.

Novelizace vyhlášky – seznam léčivých přípravků

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 53/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 57/1997 Sb., kterou se stanoví léčivé přípravky plně hrazené ze zdravotního pojištění a výše úhrad jednotlivých léčivých látek, ve znění pozdějších předpisů

Částka 18/2000 Sb. Účinnost 1. 4. 2000.

Novelizace vyhlášky – seznam zdravotních výkonů

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 55/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 134/1998 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami

Částka 19/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 135/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 134/1998 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, ve znění vyhlášky č. 55/2000 Sb.

Částka 40/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Legislativa 2000

Ochrana zdraví

Zákon o ochraně veřejného zdraví

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů
Částka 74/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Zrušuje zákon č. 36/1975 Sb., o pokutách za porušování právních předpisů o vytváření a ochraně zdravotních životních podmínek.

Podstata úpravy: Stanoví práva a povinnosti fyzických a právnických osob v oblasti ochrany a podpory veřejného zdraví a soustavu orgánů ochrany veřejného zdraví, jejich působnost a pravomoc.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR,
- zákona č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon,
- zákona č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních,
- zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích,
- zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu,
- zákona č. 79/1997 Sb., o léčivech,
- zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce,
- zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele,
- zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR,
- zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění,
- zákona č. 98/1987 Sb., o zvláštním příspěvku horníkům,
- zákona č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a přídavicích na děti,
- zákona č. 44/1988 Sb., horní zákon,
- zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení,
- zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství,
- zákona č. 389/1991 Sb., o státní správě ochrany ovzduší,
- zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení,
- zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby,
- zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy,
- zákona č. 97/1996 Sb., o ochraně chmele,
- zákona č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených nebezpečnými chemickými látkami a přípravky,
- zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění,
- zákona č. 157/1998 Sb., o chemických látkách a přípravcích.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Novela zákona o návykových látkách

Zákon č. 117/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění zákona č. 354/1998 Sb., a zákon č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Částka 35/2000 Sb. Účinnost 30. 6. 2000 (s výjimkou § 13 odst. 2 – 30. 6. 2000).

Novelizace vyhlášky – nakládání s návykovými látkami

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 143/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 304/1998 Sb., kterou se stanoví případy, kdy se nevyžaduje vývozní povolení k vývozu pomocných látek, podrobnosti o evidenci návykových látek, přípravků a prekurzorů a o dokumentaci návykových látek

Částka 44/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Nařízení vlády – technické podmínky bezpečnosti

Nařízení vlády č. 352/2000 Sb., kterým se mění některé vyhlášky ministerstev a jiných správních úřadů

Částka 95/2000 Sb. Účinnost 13. 10. 2000.

Změny se týkají:

- vyhlášky č. 13/1977 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací,
 - vyhlášky č. 85/1978 Sb., o kontrolách, revizích a zkouškách plynových zařízení,
 - vyhlášky č. 18/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená tlaková zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti,
 - vyhlášky č. 19/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená zdvihací zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti,
 - vyhlášky č. 20/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená elektrická zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti,
 - vyhlášky č. 21/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená plynová zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti,
 - vyhlášky č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení,
 - vyhlášky č. 408/1990 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky elektromagnetického záření,
 - vyhlášky č. 100/1985 Sb., Řád určených technických zařízení,
 - vyhlášky č. 254 a 255/1999 Sb., o technických podmínkách požární techniky.
- (Pozn.: uvedené vyhlášky ve znění pozdějších předpisů)*

Vyhláška – požadavky na pitnou vodu

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 376/2000 Sb., kterou se stanoví požadavky na pitnou vodu a rozsah a četnost její kontroly

Částka 103/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, a zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění zákona č. 306/2000 Sb.

Novelizace vyhlášek – nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a přípravky

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 390/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 301/1998 Sb., kterou se stanoví seznam chemických látek a chemických přípravků, jejichž výroba, uvádění na trh a používání je omezeno

Částka 108/2000 Sb. Účinnost 14. 11. 2000.

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 391/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 302/1998 Sb., kterou se stanoví bližší podmínky odborné způsobilosti a postup při jejím ověřování, postup prokazová-

Legislativa 2000

ní zdravotní způsobilosti, postup při udělování a odnímání autorizace, seznam vybraných nebezpečných látek a přípravků

Částka 108/2000 Sb. Účinnost 14. 11. 2000.

Vyhlášky – normy při výrobě potravin

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 273/2000 Sb., kterou se stanoví nejvyšší přípustné zbytky veterinárních léčiv a biologicky aktivních látek používaných v živočišné výrobě v potravinách a potravinových surovinách

Částka 79/2000 Sb. Účinnost 1. 9. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 19 písm. a) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích.

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 274/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 298/1997 Sb., kterou se stanoví chemické požadavky na zdravotní nezávadnost potravin a potravinových surovin

Částka 79/2000 Sb. Účinnost 1. 9. 2000.

Vyhláška – výroba a distribuce léčiv

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva zemědělství č. 296/2000 Sb., kterou se stanoví správná výrobní praxe, správná distribuční praxe a bližší podmínky povolování výroby a distribuce léčiv, včetně medikovaných krmiv

Částka 83/2000 Sb. Účinnost 29. 8. 2000.

Právní předpisy – k provedení zákona o zdravotnických prostředcích

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 316/2000 Sb., kterou se stanoví náležitosti závěrečné zprávy o klinickém hodnocení zdravotnického prostředku

Částka 88/2000 Sb. Účinnost 14. 9. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 12 písm. c) zákona č. 123/2000 Sb., o zdravotnických prostředcích.

Nařízení vlády č. 342/2000 Sb., kterým se stanoví zdravotnické prostředky, které mohou ohrozit zdraví člověka

Částka 92/2000 Sb. Účinnost 27. 9. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 17 odst. 1 zákona č. 123/2000 Sb., o zdravotnických prostředcích.

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 350/2000 Sb., kterou se reguluje prodej zdravotnických prostředků

Částka 94/2000 Sb. Účinnost 9. 10. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 18 odst. 1 zákona č. 123/2000 Sb., o zdravotnických prostředcích.

Zrušení vyhlášky o výrobě léčiv

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 317/2000 Sb., kterou se zrušuje vyhláška č. 274/1990 Sb., o správné výrobní praxi, řízení jakosti humánních léčiv a prostředků

Částka 88/2000 Sb. Účinnost 14. 9. 2000.

Péče o mládež a vzdělání

Novela školského zákona

Zákon č. 19/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
Částka 7/2000 Sb. Účinnost 18. 2. 2000.

Novela zákona o vysokých školách

Zákon č. 210/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách
Částka 64/2000 Sb. Účinnost 1. 9. 2000.
Změna se týká nahrazení v příloze č. 1 slov „Vysoká škola pedagogická v Hradci Králové“ slovy „Univerzita Hradec Králové“.

Zákon o zrušení Fondu dětí a mládeže

Zákon č. 364/2000 Sb., o zrušení Fondu dětí a mládeže a o změnách některých zákonů
Částka 99/2000 Sb. Účinnost 1. 12. 2000.

Zrušuje zákon č. 113/1993 Sb., o Fondu dětí a mládeže, ve znění zákona č. 307/1997 Sb.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 220/2000 Sb., o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích.

Zákon o zřízení vysoké školy

Zákon č. 404/2000 Sb., o zřízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně
Částka 115/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Nařízení vlády – zrušení právního předpisu

Nařízení vlády č. 57/2000 Sb., kterým se zrušuje vládní nařízení č. 59/1964 Sb., o úkolech národních výborů při péči o děti, ve znění nařízení vlády č. 99/1971 Sb.
Částka 20/2000 Sb. Účinnost 1. 4. 2000.

Pozemky a stavby

Novela zákona o Pozemkovém fondu ČR

Zákon č. 66/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu ČR, ve znění pozdějších předpisů

Částka 23/2000 Sb. Účinnost 29. 3. 2000.

Změny se týkají zejména převodů budov, staveb a pozemků, které má Pozemkový fond ČR ve správě.

Legislativa 2000

Úplné znění zákona o Pozemkovém fondu ČR

Zákon č. 396/2000 Sb. – úplné znění zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu ČR, jak vyplývá z pozdějších změn

Částka 110/2000 Sb.

Novela katastrálního zákona

Zákon č. 120/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí ČR (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 284/1991Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1994 Sb., o zeměměřičství a o změně a doplnění některých zákonů souvisejících s jeho zavedením

Částka 35/2000 Sb. Účinnost 1. 9. 2000.

Změny se týkají zejména:

- Zápisů do katastru nemovitostí jiných údajů než údajů o právních vztazích.
- Obnovy katastrálního operátu.
- Poskytování údajů z katastrálního operátu.

Úplné znění katastrálního zákona

Zákon č. 172/2000 Sb., kterým se vyhlašuje úplné znění zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí ČR (katastrální zákon), jak vyplývá ze změn provedených zákonem č. 89/1996 Sb., č. 103/2000 Sb. a č. 120/2000 Sb.

Částka 52/2000 Sb.

Novelizace vyhlášky – seznam katastrálních území

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 387/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 215/1995 Sb., kterou se stanoví seznam katastrálních území s přiřazenými průměrnými cenami zemědělských pozemků, ve znění pozdějších předpisů

Částka 107/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Novelizace vyhlášky – oceňování majetku

Vyhláška Ministerstva financí č. 173/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 279/1997 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 157/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění vyhlášky č. 127/1999 Sb.

Částka 53/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Novelizace vyhlášky – katastr nemovitostí

Vyhláška Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního č. 113/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 190/1996 Sb., kterou se provádí zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění zákona č. 210/1993 Sb. a č. 90/1996 Sb., a zákon ČNR č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí ČR (katastrální zákon), ve znění zákona č. 89/1996 Sb., ve znění vyhlášky č. 179/1998 Sb.

Částka 34/2000 Sb. Účinnost 3. 5. 2000.

Nařízení vlády – pozemkové úpravy

Nařízení vlády č. 4/2000, k provedení zákona o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech

Částka 2/2000 Sb. Účinnost 1. 3. 2000.

Legislativa 2000

Zrušuje vyhlášku č. 427/1991 Sb., kterou se stanoví náležitosti návrhu pozemkových úprav a pravidla posuzování přiměřenosti kvality a výměry vyměřovaných pozemků.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 284/1991 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, ve znění zákona č. 38/1993 Sb. a č. 217/1997 Sb.

Vyhláška – převody státních pozemků

Vyhláška Ministerstva financí č. 9/2000 Sb., kterou se stanoví způsob úhrady nákladů spojených s převodem některých státních zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby

Částka 4/2000 Sb. Účinnost 28. 1. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 20 odst. 1 zákona č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby.

Sdělení – seznam stavebních úřadů

Sdělení Ministerstva pro místní rozvoj č. 54/2000 Sb., jímž se uveřejňuje seznam okresních a obecních úřadů, které jsou stavebními úřady ke dni 1. 1. 2000

Částka 18/2000 Sb.

Bydlení

Novela zákona o vlastnictví bytů

Zákon č. 103/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Částka 32/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Změny se týkají zejména:

- Vymezení některých pojmů.
- Prohlášení vlastníka budovy.
- Vzniku vlastnictví jednotky.
- Smlouvy o převodu vlastnictví jednotky.
- Společenství vlastníků jednotek.
- Práv a povinností vlastníků jednotek.
- Smlouvy o výstavbě domu.
- Převodu a přechodu vlastnictví jednotky.
- Práv k pozemku.
- Převodů skupinových rodinných domů z vlastnictví bytových družstev.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí ČR (katastrální zákon),
- zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů,
- zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích,
- zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,
- zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Legislativa 2000

Zákon o Státním fondu rozvoje bydlení

Zákon č. 211/2000 Sb., o Státním fondu rozvoje bydlení a o změně zákona č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů ČR ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku ČR, ve znění pozdějších předpisů

Částka 64/2000 Sb. Účinnost 21. 7. 2000.

Podstata úpravy: Zřizuje se Státní fond rozvoje bydlení se sídlem v Olomouci, jehož účelem je podporovat rozvoj bydlení v ČR.

Nařízení vlády – společenství vlastníků jednotek

Nařízení vlády č. 322/2000 Sb., kterým se vydávají vzorové stanovy společenství vlastníků jednotek podle zákona o vlastnictví bytů

Částka 90/2000 Sb. Účinnost 25. 9. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 9 odst. 10 zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, ve znění zákona č. 103/2000 Sb. Stanoví především, že do doby schválení stanov společenství vlastníků jednotek se jeho právní poměry řídí vzorovými stanovami uvedenými v příloze k tomuto nařízení.

Nařízení vlády – státní podpora oprav panelových domů

Nařízení vlády č. 384/2000 Sb., kterým se stanoví podmínky státní finanční podpory oprav, modernizací nebo rekonstrukcí bytových domů postavených panelovou technologií

Částka 107/2000 Sb. Účinnost 7. 11. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 576/1990 Sb., rozpočtová pravidla republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Novelizace vyhlášky – pomoc družstevní a individuální výstavbě

Vyhláška Ministerstva financí č. 385/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 136/1985 Sb., o finanční, úvěrové a jiné pomoci družstevní a individuální bytové výstavbě a modernizaci rodinných domků v osobním vlastnictví, ve znění pozdějších předpisů

Částka 107/2000 Sb. Účinnost 7. 11. 2000.

Pojištění

Prováděcí vyhláška k zákonu o pojišťovnictví

Vyhláška Ministerstva financí č. 75/2000 Sb., kterou se provádí zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví)

Částka 26/2000 Sb. Účinnost 1. 4. 2000.

Parlament

Novela Jednacího řádu Poslanecké sněmovny

Zákon č. 47/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny
Částka 17/2000 Sb. Účinnost 14. 3. 2000.

Politické strany

Novela zákona o politických stranách a hnutích

Zákon č. 340/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách
a v politických hnutích, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, a zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědic-
ké, dani darovací a dani z převodu nemovitostí (uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)
Částka 92/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Krajská samospráva

Prováděcí vyhláška – zákon o volbách do zastupitelstev krajů

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 152/2000 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 130/2000
Sb., o volbách do zastupitelstev krajů, a o změně některých zákonů
Částka 48/2000 Sb. Účinnost 16. 6. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 59 písm. a) zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev
krajů.

Veřejná správa

Zákon o obcích

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)

Částka 38/2000 Sb. Účinnost – dnem voleb do zastupitelstev krajů v roce 2000 (s výjimkou ust. § 147
odst. 4 – 1. 1. 2001).

Zrušuje zákon č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), a novelizační zákon č. 302/1992 Sb.

Zakotvuje zejména:

- Postavení obcí a občanů obce.
- Území obce a jeho změny.
- Názvy obcí, jejich částí, ulic a veřejných prostranství a číslování budov.
- Samostatnou a přenesenou působnost obce.

Legislativa 2000

- Postavení a pravomoc orgánů obce – zastupitelstva, rady, starosty, obecního úřadu, jakož i orgánů zastupitelstva a rady obce.
- Dozor nad výkonem působnosti obce.
- Postavení statutárních měst.

Zákon o krajích

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

Částka 38/2000 Sb. Účinnost – dnem voleb do zastupitelstev v krajích (s výjimkou § 7, 29, 30 a 67 – 1. 1. 2001, § 96 – 15. 5. 2000).

Zakotvuje zejména:

- Postavení krajů a jejich orgánů.
- Obecně závazné vyhlášky a nařízení kraje.
- Postavení občanů kraje.
- Samostatná a přenesená působnost kraje. Hospodaření kraje. Spolupráce mezi kraji, s ostatními subjekty a s územními samosprávnými celky jiných států.
- Postavení a pravomoc orgánů kraje – zastupitelstva, rady, hejtmana, krajského úřadu, jakož i orgánů zastupitelstva a rady.
- Dozor nad výkonem působnosti kraje.
- Vztah ministerstev ke krajům.

Zákon o volbách do zastupitelstev krajů

Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

Částka 38/2000 Sb. Účinnost 1. 6. 2000.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o hlavním městě Praze

Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze

Částka 39/2000 Sb. Účinnost – dnem voleb do zastupitelstev krajů v roce 2000.

Zrušuje zákon č. 418/1990 Sb., o hlavním městě Praze, a novelizační zákon č. 8/1993 Sb.

Podstata úpravy: Upravuje postavení hlavního města Prahy jako hlavního města ČR, kraje a obce a dále postavení městských částí.

Zákon o změně a zrušení některých souvisejících zákonů

Zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze

Částka 39/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Změny se týkají 55 souvisejících zákonů.

Zákon o okresních úřadech

Zákon č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech

Částka 46/2000 Sb. Účinnost dnem voleb do zastupitelstev krajů v roce 2000 (s výjimkou § 36 a 39 – 1. 1. 2001).

Legislativa 2000

Zakotvuje zejména:

- Postavení okresního úřadu, jeho oprávnění vydávat nařízení.
- Působnost okresního úřadu.
- Postavení přednosty okresního úřadu.
- Vnitřní organizaci okresního úřadu.
- Zvláštní odbornou způsobilost zaměstnanců okresního úřadu pro výkon některých činností.
- Kontrolu činnosti okresního úřadu, vztah vlády a ústředních orgánů státní správy k okresním úřadům.
- Sídla a správní obvody okresních úřadů ke dni voleb do zastupitelstev krajů v roce 2000 – příloha.

Zákon o evidenci obyvatel

Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel)

Částka 39/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000 (některá ustanovení – 1. 1. 2003).

Zrušuje – zákon č. 135/1982 Sb., o hlášení a evidenci pobytu občanů,

– zákon č. 21/1971 Sb., o jednotné soustavě sociálně-ekonomických informací, a novelizační zákon č. 128/1989 Sb.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o matrikách

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

Částka 85/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2001.

Podstata úpravy: Vymezuje matriku jako státní evidenci narození, uzavření manželství a úmrtí. Působnost na úseku matrik vykonávají obecní a městské úřady, okresní úřady a Ministerstvo vnitra ČR.

Zrušuje:

- zákon č. 268/1949 Sb., o matrikách,
- zákon č. 55/1950 Sb., o užívání a změně jména a příjmení,
- prováděcí vyhlášky č. 161/1950 Sb. a č. 93/1958 Sb.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 94/1963 Sb., o rodině,
 - zákona č. 68/1993 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony na úseku všeobecné vnitřní správy.
- (Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)*

Zákon o informačních systémech veřejné správy

Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů

Částka 99/2000 Sb. Účinnost 23. 10. 2000.

Podstata úpravy: Stanoví práva a povinnosti osob, které souvisejí s vytvářením, užíváním, provozem a rozvojem informačních systémů veřejné správy. Zároveň se zřizuje Úřad pro veřejné informační systémy a vymezuje jeho působnost v této oblasti.

Vyhláška k provedení zákonů o evidenci a dokladech obyvatel

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 177/2000 Sb., kterou se provádí zákon o evidenci obyvatel, zákon o občanských průkazech a zákon o cestovních dokladech

Částka 55/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Legislativa 2000

Zrušuje vyhlášku č. 146/1982 Sb., kterou se provádí zákon o hlášení a evidenci pobytu občanů, ve znění vyhlášky č. 129/1993 Sb. a č. 50/1995 Sb., a vyhlášku č. 128/1993 Sb., kterou se provádí zákon o občanských průkazech, ve znění vyhlášky č. 213/1994 Sb. a č. 174/1999 Sb.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 25 písm. a) zákona č. 132/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech, § 5 odst. 1 písm. b), § 12 odst. 3 a § 26 zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, a § 3 odst. 4, § 5 odst. 3 a § 20 odst. 4 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech.

Vyhláška – pověřené obecní úřady

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 349/2000 Sb., o stanovení sídel a správních obvodů pověřených obecních úřadů

Částka 94/2000 Sb. Účinnost 12. 11. 2000.

Vyhláška – označování ulic a ostatních veřejných prostranství

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 326/2000 Sb., o způsobu označování ulic a ostatních veřejných prostranství názvy, o způsobu použití umístění čísel k označení budov, o náležitostech ohlášení a přečíslování budov a o postupu a oznamování přidělení čísel a dokladech potřebných k přidělení čísel

Částka 90/2000 Sb. Účinnost 12. 11. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení § 33 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, a § 14 odst. 9 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

Vyhláška – zvláštní odborná způsobilost

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 345/2000 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti

Částka 92/2000 Sb. Účinnost 12. 11. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení § 116 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, § 75 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, § 23 zákona č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech, a § 86 odst. 3 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

Nářízení vlády – k provedení zákona o okresních úřadech

Nářízení vlády č. 357/2000 Sb., o vztahu Ministerstva vnitra k přednostům okresních úřadů při plnění úkolů zaměstnavatele a nadřízeného orgánu

Částka 97/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech.

Nářízení vlády – odměny členů zastupitelstev

Nářízení vlády č. 358/2000 Sb., o odměnách za výkon funkce členům zastupitelstev

Částka 97/2000 Sb. Účinnost 12. 11. 2000.

Podstata úpravy: K provedení zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, a zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

Nářízení vlády – výběr přednosty okresního úřadu

Nářízení vlády č. 377/2000 Sb., o pravidlech výběrového řízení na funkci přednosty okresního úřadu

Částka 104/2000 Sb. Účinnost 12. 11. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech.

Novelizace vyhlášky – služební poměr příslušníků Policie ČR

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 161/2000 Sb., kterou se upravují některé podrobnosti služebního poměru příslušníků Policie ČR
Částka 105/2000 Sb. Účinnost 31. 10. 2000.

Státní rozpočet

Zákon o rozpočtových pravidlech

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla)

Částka 65/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Zakotvuje zejména:

- Tvorbu, funkce a obsah státního rozpočtu a státního závěrečného účtu.
- Příjmy a výdaje státního rozpočtu.
- Státní finanční aktiva a pasiva.
- Finanční hospodaření organizačních složek státu a příspěvkových organizací zřízených organizačními složkami státu.
- Finanční kontrolu.
- Podmínky zřizování státních fondů.
- Způsob řízení likvidity státní pokladny a likvidity státního dluhu.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků,
- zákona č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech,
- zákona č. 579/1991 Sb., rozpočtová pravidla republiky,
- zákona č. 321/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon ČNR č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících,
- zákona č. 160/1995 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém pojištění,
- zákona č. 360/1999 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Zákon o rozpočtovém určení daní

Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní)

Částka 73/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Stanoví rozpočtové určení daně z přidané hodnoty, daní spotřebních, daní z příjmů, daně z nemovitostí, daně dědické, darovací a z převodu nemovitostí a daně silniční.

Zákon o podpoře regionů

Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje

Částka 73/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Stanoví podmínky pro poskytování podpory regionálnímu rozvoji s cílem vyváženého rozvoje státu nebo územního obvodu kraje a s tím související působnost správních úřadů, krajů a obcí.

Legislativa 2000

Zákon o územních rozpočtech

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

Částka 73/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2000.

Podstata úpravy: Zakotvuje tvorbu, postavení, obsah a funkce rozpočtů obcí a krajů a stanoví pravidla pro jejich hospodaření s finančními prostředky.

Státní majetek

Zákon o přechodu státního majetku do majetku krajů

Zákon č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky do majetku krajů

Částka 49/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2000.

Podstata úpravy: Stanoví rozsah přechodu do majetku krajů věcí, práv a závazků, se kterými byly oprávněny hospodařit státní příspěvkové organizace a organizační složky státu uvedené v přílohách.

Zákon o státním majetku

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

Částka 65/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Zrušuje vyhlášku č. 61/1986 Sb., o prozatímní správě národního majetku, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášku č. 119/1988 Sb., o hospodaření s národním majetkem, ve znění pozdějších předpisů.

Podstata úpravy: Stanoví způsoby a podmínky hospodaření s majetkem státu, vystupování státu v právních vztazích, jakož i postavení, zřizování a zánik organizačních složek státu.

Zákon č. 220/2000 Sb., o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

Částka 65/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Změny se týkají:

- zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,
- zákona č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy,
- zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby,
- zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí ČR (katastrální zákon),
- zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě,
- zákona č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně ČR,
- zákona č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách,
- zákona č. 114/1993 Sb., o Kanceláři prezidenta republiky,
- zákona č. 283/1992 Sb., o Akademii věd ČR,
- zákona č. 300/1992 Sb., o státní podpoře výzkumu a vývoje,
- zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce,
- zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání,
- zákona č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách,
- zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení,
- zákona č. 586/1992 Sb., o pojištění na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti,
- zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění,

Legislativa 2000

- zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění,
 - zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu,
 - zákona č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů ČR ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku ČR,
 - zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku,
 - zákona č. 113/1993 Sb., o Fondu dětí mládeže.
- (Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)*

Úplné znění zákona o přechodu státního majetku do vlastnictví obcí

Zákon č. 398/2000 Sb. – úplné znění zákona č. 172/1991 Sb., o přechodech některých věcí z majetku ČR do vlastnictví obcí, jak vyplývá z pozdějších změn
Částka 112/2000 Sb.

Novela zákona o přechodu vlastnictví státu na obce

Zákon č. 114/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, ve znění pozdějších předpisů
Částka 35/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Změny se týkají přechodu některých kategorií nemovitostí, které jsou ve vlastnictví státu do vlastnictví obcí.

Státní hmotné rezervy

Vyhláška – nouzové zásoby ropy

Vyhláška Správy státních hmotných rezerv č. 184/2000 Sb., kterou se stanoví seznam a přesná specifikace ropy, ropných poloproductů a vybraných ropných produktů, jež lze skladovat v nouzových zásobách ropy, dále způsoby výpočtu výše nouzových zásob ropy a podmínky pro jejich skladování
Částka 56/2000 Sb. Účinnost 1. 8. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 2 odst. 6 zákona č. 189/1999 Sb., o nouzových zásobách ropy, o řešení stavů ropné nouze a o změně některých souvisejících zákonů

Občanské řízení

Nález ÚS – zrušení ustanovení občanského soudního řádu

Nález Ústavního soudu č. 2/2000 ze dne 23. 11. 1999 ve věci návrhu na zrušení části ustanovení § 248 odst. 2 písm. e) občanského soudního řádu
Částka 1/2000 Sb. Účinnost 7. 1. 2000.

Podstata nálezu: Ústavní soud cit. ustanovení ve slovech „včetně rozhodnutí o pořádkových pokutách“ zrušil.

Legislativa 2000

Novela občanského soudního řádu

Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Částka 11/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2000.

Podstata úpravy: Novela přináší celkem ve 464 bodech změny občanského soudního řádu.

Změny se týkají dalších zákonů:

- zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti,
- zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník,
- zákona č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry,
- zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem,
- zákona č. 382/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání,
- zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích,
- zákona č. 552/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží ČR,
- zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností,
- zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád),
- zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Zákon o veřejných dražbách

Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách

Částka 10/2000 Sb. Účinnost 1. 5. 2000.

Zrušuje zákon č. 174/1950 Sb., o dražbách mimo exekuci, ve znění zákona č. 513/1991 Sb.

Podstata úpravy: Upravuje postup veřejné dražby a vznik, trvání a zánik některých právních vztahů s tím souvisejících.

Zákon č. 27/2000 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o veřejných dražbách

Účinnost 1. 5. 2000.

Změny se týkají těchto souvisejících zákonů:

- zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon),
- zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem,
- zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby,
- zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí,
- zákona č. 97/1974 Sb., o archivnictví,
- zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,
- zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník,
- zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,
- zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů,
- zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Veřejný ochránce práv

Novela souvisejících zákonů

Zákon č. 18/2000 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Veřejném ochránci práv

Částka 7/2000 Sb. Účinnost 28. 2. 2000.

Změny se týkají:

- zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu,
- zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností,
- zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců,
- zákona č. 592/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení,
- zákona č. 582/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti,
- zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění,
- zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Soudnictví

Novela zákona o některých opatřeních v soudnictví

Zákon č. 215/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 436/1991 Sb., o některých opatřeních v soudnictví, o volbách přísedících, jejich zproštění a odvolání z funkce a o státní správě soudů ČR, ve znění pozdějších předpisů

Částka 65/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Novela zákona o soudních poplatcích

Zákon č. 225/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Částka 74/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Trestní právo

Novela trestního zákona

Zákon č. 405/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Částka 115/2000 Sb. Účinnost 1. 12. 2000.

Změny se týkají skutkových podstat:

Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 198a odst. 1).

Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka (§ 260 odst. 1, § 261, § 261a).

Výkon trestu

Novela zákona o výkonu vazby

Zákon č. 208/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby

Částka 64/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Legislativa 2000

Zákon o Probační a mediační službě

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)

Částka 74/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Novelizace nařízení vlády – odměňování zaměstnaných odsouzených

Nařízení vlády č. 414/2000 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody

Částka 116/2000 Sb. Účinnost 1. 12. 2000.

Státní zastupitelství

Novelizace vyhlášky – jednací řád státního zastupitelství

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 311/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

Částka 86/2000 Sb. Účinnost 5. 10. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 7 a 40 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Obrana státu

Zákon o obranné standardizaci

Zákon č. 309/2000 Sb., o obranné standardizaci, katalogizaci a státním ověřování jakosti výrobků a služeb určených k zajištění obrany státu a o změně živnostenského zákona

Částka 85/2000 Sb. Účinnost 1. 4. 2001.

Podstata úpravy: Zřizuje se Úřad pro obrannou standardizaci, kategorizaci a státní ověřování jakosti se sídlem v Praze a s celostátní působností, který je podřízen Ministerstvu obrany ČR.

Utajované skutečnosti

Novela zákona o ochraně utajovaných skutečností

Zákon č. 363/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Částka 99/2000 Sb. Účinnost 22. 11. 2000.

Bezpečnost osob a majetku

Zákon o ověřování střelných zbraní

Zákon č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Částka 49/2000 Sb. Účinnost 1. 8. 2000.

Podstata úpravy: Stanoví práva a povinnosti výrobců, dovozců, distributorů, opravců a držitelů střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů při jejich ověřování, jakož i výkon státní správy na tomto úseku.

Novely zákonů o požární ochraně

Zákon č. 237/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

Částka 73/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR a o změně některých zákonů

Částka 73/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Zřizuje se Hasičský záchranný sbor ČR, jehož základním posláním je chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech. Tvoří jej generální ředitelství, které je součástí MV, a hasičské záchranné sbory krajů.

Změna souvisejících zákonů se týká:

- zákona č. 218/1999 Sb., o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon),
- zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců,
- zákona č. 32/1957 Sb., o nemocenské péči v ozbrojených silách,
- zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce,
- zákona č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění,
- zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení,
- zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Zákon o integrovaném záchranném systému

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

Částka 73/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Stanoví působnost a pravidla koordinovaného postupu složek integrovaného záchranného systému (těmito složkami jsou Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky požární ochrany na okresech, zdravotnická záchranná služba a Policie ČR) při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon),
- zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Zákony o řešení krizových stavů

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů

Částka 73/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Legislativa 2000

Podstata úpravy: Stanoví působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, které nesouvisejí se zajišťováním obrany ČR před vnějším napadením, a při jejich řešení. Krizovým řízením se rozumí souhrn řídicích činností věcně příslušných orgánů, zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik, plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s řešením krizové situace.

Změna se týká zákona č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů

Částka 73/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Stanoví přípravu a přijetí hospodářských opatření pro krizové stavy – stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav. Hospodářským opatřením pro krizové stavy se rozumí organizační, materiální nebo finanční opatření přijímané správním úřadem pro zabezpečení nezbytné dodávky výrobků, prací a služeb, bez níž nelze zajistit překonání krizových stavů.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv,
- zákona č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty,
- zákona č. 487/1992 Sb., o spotřebních daních,
- zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů,
- zákona č. 369/1992 Sb., o správních poplatcích,
- zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích,
- zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Vyhláška – havarijní plánování

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 383/2000 Sb., kterou se stanoví zásady pro stanovení zóny havarijního plánování a rozsah a způsob vypracování vnějšího havarijního plánu pro havárie způsobené vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky

Částka 106/2000 Sb. Účinnost 7. 11. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 353/1999 Sb., zákon o prevenci závažných havárií.

Novelizace vyhlášky – k provedení zákona o ověřování střelných zbraní

Vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 313/2000 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů

Částka 87/2000 Sb. Účinnost 12. 9. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 24 cit. zákona.

Prováděcí předpisy k zákonu o prevenci závažných havárií

Nařízení vlády č. 6/2000, kterým se stanoví způsob hodnocení bezpečnostního programu prevence závažné havárie a bezpečnostní zprávy, obsah ročního plánu kontrol, postup při provádění kontroly, obsah informace a obsah výsledné zprávy o kontrole

Částka 3/2000 Sb. Účinnost 29. 1. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 22 odst. 7 zákona č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky.

Legislativa 2000

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 7/2000 Sb., kterou se stanoví rozsah a způsob zpracování hlášení o závažné havárii a konečné zprávy a vzniku a následcích závažné havárie

Částka 3/2000 Sb. Účinnost 29. 1. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 15 odst. 4 zákona č. 353/1999 Sb.

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 8/2000 Sb., kterou se stanoví zásady hodnocení rizik závažné havárie, rozsah a způsob zpracování bezpečnostního programu prevence závažné havárie a bezpečnostní zprávy, zpracování vnitřního havarijního plánu, zpracování podkladů pro stanovení zóny havarijního plánování a pro vypracování vnějšího havarijního plánu a rozsah a způsob informací určených veřejnosti a postup při zabezpečování informování veřejnosti v zóně havarijního plánování

Částka 3/2000 Sb. Účinnost 29. 1. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 5 odst. 3, § 7 odst. 12, § 8 odst. 8, § 11 odst. 6, § 12 odst. 9 a § 14 odst. 4 zákona č. 353/1999 Sb.

Vyhláška – havarijní plány

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 25/2000 Sb., kterou se stanoví podrobnosti ke zpracování havarijního plánu okresu a vnějšího havarijního plánu

Částka 9/2000 Sb. Účinnost 10. 2. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 15 odst. 2 zákona č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, ve znění zákona č. 18/1997 Sb.

Bezpečnost práce

Novela zákona o státním odborném dozoru

Zákon č. 124/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Částka 36/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Zrušují se:

- vyhláška č. 143/1979 Sb., o výběru prototypů strojů a zařízení pro posuzování z hlediska požadavků bezpečnosti práce a technických zařízení,
- vyhláška č. 59/1983 Sb., kterou se stanoví některé povinnosti organizací k zajištění bezpečnosti práce u dovážených technických zařízení.

Ochrana životního prostředí

Zákon o povodích

Zákon č. 305/2000 Sb., o povodích

Částka 85/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Dnem účinnosti zanikají dosavadní Povodí jako akciové společnosti a vznikají nástupnické osoby – Povodí Labe, Moravy, Odry, Ohře a Vltavy jako státní podniky.

Legislativa 2000

Novela zákona o lesích

Zákon č. 67/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění zákona č. 238/1999 Sb.

Částka 23/2000 Sb. Účinnost 29. 3. 2000.

Změny se týkají zejména nepovolené těžby v lese včetně ukládání pokut.

Zákon o náhradě škody způsobené chráněným živočichem

Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

Částka 35/2000 Sb. Účinnost 10. 5. 2000.

Podstata úpravy: Stanoví podmínky, rozsah a způsob náhrady škod, které poskytuje stát, způsobí-li je vybraní živočichové, kteří unikli svému držiteli ze zajetí.

Novelizace vyhlášky – ochrana ovzduší

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 97/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 117/1997 Sb., kterou se stanovují emisní limity a další podmínky provozování stacionárních zdrojů znečišťování a ochrany ovzduší

Částka 31/2000 Sb. Účinnost 1. 5. 2000 /ust. § 8 odst. 1 písm. b) – 1. 1. 2001, ust. § 12 odst. 5 písm. d) – 1. 1. 2003).

Prováděcí předpisy k zákonu o ochraně ozonové vrstvy Země

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 109/2000 Sb., kterou se stanoví množství látek poškozujících nebo ohrožujících ozonovou vrstvu Země, které jsou určeny pro zajištění základní potřeby v letech 2000–2002

Částka 33/2000 Sb. Účinnost 28. 4. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 5 odst. 8 písm. a) zákona č. 86/1995 Sb., o ochraně ozonové vrstvy Země.

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 110/2000 Sb., kterou se stanoví celkové roční nejvyšší přípustné množství látek poškozujících nebo ohrožujících ozonovou vrstvu Země, které mohou být vyrobeny nebo dovezeny v letech 2000–2002

Částka 33/2000 Sb. Účinnost 28. 4. 2000.

Podstata úpravy: Viz předchozí vyhláška.

Vyhláška – myslivecká stráž

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 188/2000 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o předpokladech pro výkon funkce myslivecké stráže a o jejich ověřování, vzor služebního odznaku se státním znakem a průkazu myslivecké stráže

Částka 59/2000 Sb. Účinnost 12. 7. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 20 odst. 1 zákona č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění zákona č. 238/1999 Sb.

Vyhláška – rybářská stráž

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 189/2000 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o předpokladech pro výkon funkce rybářské stráže a o jejich ověřování, vzor služebního odznaku se státním znakem a průkazu rybářské stráže

Částka 59/2000 Sb. Účinnost 12. 7. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 18 odst. 8 zákona č. 102/1963 Sb., o rybářství, ve znění zákona č. 238/1999 Sb.

Novelizace vyhlášky – k provedení zákona o ochraně přírody

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 190/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Částka 59/2000 Sb. Účinnost 12. 7. 2000.

Nařízení vlády – inventarizace lesů

Nařízení vlády č. 193/2000 Sb., kterým se vyhlašuje provedení inventarizace lesů v letech 2001 až 2004

Částka 61/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Podle § 28 odst. 2 lesního zákona č. 289/1995 Sb. stanoví podmínky získávání údajů o skutečném stavu a vývoji lesů v ČR, zejména z hlediska funkcí lesů jako významných obnovitelných přírodních zdrojů a důležité složky životního prostředí.

Novelizace vyhlášky – ochrana lesa

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 236/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 101/1996 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o opatřeních k ochraně lesa a vzor služebního odznaku a vzor průkazu lesní stráže

Částka 72/2000 Sb. Účinnost 4. 8. 2000.

Vyhlášky – k provedení zákona o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a produkty

Vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 372–374, kterými se provádí zákon č. 153/2000 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a produkty

Částka 102/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Ochrana duševního vlastnictví

Autorský zákon

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Částka 36/2000 Sb. Účinnost 1. 12. 2000.

Legislativa 2000

Zrušuje zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), a novelizační zákony č. 89/1990 Sb. a č. 89/1996 Sb.

Podstata úpravy: Upravuje práva autora k jeho dílu, práva související s právem autorským, právo pořizovatele k jím pořízené databázi, ochranu práv a kolektivní správu práv autorských a práv souvisejících s právem autorským.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku),
- zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl,
- zákona č. 237/1995 Sb., o hromadné správě autorských práv a práv autorskému právu příbuzných,
- zákona č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví,
- zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.

Novela zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví

Zákon č. 116/2000 Sb., kterým se mění některé zákony na ochranu průmyslového vlastnictví

Částka 35/2000 Sb. Účinnost 10. 5. 2000 (s výjimkou některých ustanovení – 1. 7. 2002).

Změny se týkají:

- zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění zákona č. 519/1991 Sb.,
- zákona č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech,
- zákona č. 529/1991 Sb., o ochraně topografií polovodičových výrobků,
- zákona č. 137/1995 Sb., o ochranných známkách.

Zákon o ochraně biotechnologických vynálezů

Zákon č. 206/2000 Sb., o ochraně biotechnologických vynálezů a o změně zákona č. 132/1989 Sb., o ochraně práv k novým odrůdám rostlin a plemenům zvířat, ve znění zákona č. 93/1996 Sb.

Částka 64/2000 Sb. Účinnost 1. 10. 2000.

Zakotvuje zejména:

- Podmínky patentovatelnosti biologických vynálezů, vyluky z patentovatelnosti.
- Zvláštní ustanovení o přihlášce biotechnologického vynálezu.
- Rozsah ochrany a vyčerpání práv.
- Omezení práv majitele patentu, nucené licence.

Zákon o ochraně průmyslových vzorů

Zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů

Částka 64/2000 Sb. Účinnost 1. 10. 2000 (§ 24 odst. 2 – dnem, kdy vstoupí v platnost smlouva o přistoupení ČR k EU).

Úplné znění zákona o ochranných známkách

Zákon č. 400/2000 Sb. – úplné znění zákona č. 137/1995 Sb., o ochranných známkách, jak vyplývá z pozdějších změn
Částka 112/2000 Sb.

Ochrana osobnosti

Zákon o ochraně osobních údajů

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů

Částka 32/2000 Sb. Účinnost 1. 6. 2000 (některá ustanovení – 1. 12. 2000).

Podstata úpravy: Zákon upravuje ochranu osobních údajů o fyzických osobách, práva a povinnosti při zpracování těchto údajů a stanovy podmínky, za nichž se uskutečňuje jejich předávání do jiných států.

Zakotvuje zejména:

- Zřízení Úřadu pro ochranu osobních údajů se sídlem v Praze, jeho postavení, působnost a činnost.
- Pozitivní i negativní vymezení působnosti zákona.
- Povinnosti správce (subjektu, který určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů, provádí zpracování a odpovídá za ně).

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Mezinárodní vztahy

Zákon o provádění mezinárodních sankcí

Zákon č. 98/2000 Sb., o provádění mezinárodních sankcí k udržování mezinárodního míru a bezpečnosti

Částka 32/2000 Sb. Účinnost 25. 4. 2000.

Podstata úpravy: Zákon zakazuje vývoz zboží a poskytnutí služeb, nehmotných práv a jakékoli dokumentace nebo informací, jejichž určení přímo či zprostředkovaně souvisí s jadernou elektrárnou Búšehr v Íránské islámské republice, a současně stanoví sankce za porušení tohoto zákazu.

Zákon o zákazu dodávek pro jadernou elektrárnu

Zákon č. 99/2000 Sb., o zákazu dodávek pro jadernou elektrárnu Búšehr

Částka 32/2000 Sb. Účinnost 25. 4. 2000.

Podstata úpravy: Zákon zakazuje vývoz zboží a poskytnutí služeb, nehmotných práv a jakékoli dokumentace nebo informací, jejichž určení přímo či zprostředkovaně souvisí s jadernou elektrárnou Búšehr v Íránské islámské republice, a současně stanoví sankce za porušení tohoto zákazu.

Zákon o mořském dnu

Zákon č. 158/2000 Sb., o vyhledávání, průzkumu a těžbě nerostných zdrojů z mořského dna za hranicemi pravomocí států a o změně některých zákonů

Částka 49/2000 Sb. Účinnost 6. 7. 2000.

Legislativa 2000

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákony o mezinárodní pomoci v oblasti daňové

Zákon č. 252/2000 Sb., o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek

Částka 74/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001 (některá ustanovení – dnem vstupu smlouvy o přistoupení ČR k EU v platnost).

Podstata úpravy: Stanoví postup a podmínky, za kterých orgány ČR poskytují, požadují nebo přijímají mezinárodní pomoc při vymáhání některých finančních pohledávek (cla, daň z přidané hodnoty, spotřební daně a náklady spojené s vymáháním těchto pohledávek).

Zákon č. 253/2000 Sb., o mezinárodní pomoci při správě daní a o změně zákona č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, ve znění pozdějších předpisů

Částka 74/2000 Sb. Účinnost 11. 8. 2000 (některá ustanovení – dnem vstupu smlouvy o přistoupení ČR k EU v platnost).

Podstata úpravy: Stanoví postup a podmínky, za kterých orgány ČR poskytují, požadují nebo přijímají v zájmu zajištění správného vyměření a placení daní mezinárodní pomoc při jejich správě.

Vyhláška k provedení zákona o cestovních dokladech

Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 260/2000 Sb., kterou se provádí zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech

Částka 76/2000 Sb. Účinnost 15. 8. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 5 odst. 3 písm. b) a § 20 odst. 4 cit. zákona.

Sdělení – hraniční přechody

Sdělení Ministerstva vnitra č. 171/2000 Sb., o vyhlášení hraničních přechodů, jejich provozní doby a okruhu osob, které na základě mezinárodní smlouvy mohou přes hraniční přechod vstoupit na území ČR nebo z něj vycestovat

Částka 52/2000 Sb.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 182 odst. 2 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR.

Nařízení vlády – přechodný pobyt občanů SR

Nařízení vlády č. 77/2000 Sb., o vydávání potvrzení o přechodném pobytu státním občanům Slovenské republiky

Částka 27/2000 Sb. Účinnost 31. 3. 2000.

Nařízení vlády – cestovní doklady

Nařízení vlády č. 78/2000 Sb., kterým se provádí zákon č. 216/1991 Sb., o cestovních dokladech a cestování do zahraničí, ve znění pozdějších předpisů

Částka 27/2000 Sb. Účinnost 31. 3. 2000.

Vyhláška – pobyt v tranzitním prostoru

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 86/2000 Sb., kterou se stanoví státy, jejichž státní občané mohou pobývat v tranzitním prostoru mezinárodního letiště na území ČR pouze na základě uděleného letištního víza

Částka 29/2000 Sb. Účinnost 15. 5. 2000.

Informace

Tiskový zákon

Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon)

Částka 17/2000 Sb. Účinnost 14. 3. 2000.

Zrušuje zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích, ve znění zákona č. 84/1968 Sb., č. 86/1990 Sb. a č. 160/1999 Sb., a vyhlášku č. 140/1964 Sb., o povinných a pracovních výtiscích.

Zakotvuje zejména:

- Odpovědnost za obsah periodického tisku, reklamy a inzerce.
- Evidenci periodického tisku, vedenou Ministerstvem kultury ČR.
- Povinné údaje uváděné na každém vydání periodického tisku.
- Povinné výtisky.
- Podmínky uplatnění práva na uveřejnění odpovědi a dodatečného sdělení.
- Ochranu zdroje a obsahu informací.
- Pokuty ukládané vydavatelům za nesplnění povinností uložených tímto zákonem.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících,
- zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání,
- zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích,
- zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Novela tiskového zákona

Zákon č. 302/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 46/2000 Sb., tiskový zákon

Částka 85/2000 Sb. Účinnost 7. 9. 2000.

Zákon o elektronickém podpisu

Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu)

Částka 68/2000 Sb. Účinnost 1. 10. 2000.

Podstata úpravy: Stanoví podmínky používání elektronického podpisu, poskytování souvisejících služeb, kontrolu povinností stanovených tímto zákonem a sankce za jejich porušení.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 40/1961 Sb., občanský zákoník,
- zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků,
- zákona č. 71/1967 Sb., správní řád,
- zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád,
- zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů,
- zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Legislativa 2000

Vyhláška – povinné výtisky

Vyhláška Ministerstva kultury č. 52/2000 Sb., kterou se určuje regionální příslušnost příjemců regionálního povinného výtisku periodického tisku

Částka 17/2000 Sb. Účinnost 14. 3. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 9 odst. 6 zákona č. 46/2000 Sb.

Statistika

Novela zákona o státní statistické službě

Zákon č. 411/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

Částka 115/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Vyhláška – sčítání lidu

Vyhláška Českého statistického úřadu č. 354/2000 Sb., kterou se stanoví vzory sčítacích tiskopisů pro sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 a vzor průkazu sčítacího komisaře a sčítacího referenta

Částka 95/2000 Sb. Účinnost 13. 10. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 158/1999 Sb., o sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001.

Normalizace

Novela zákona o metrologii

Zákon č. 119/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 505/1990 Sb., o metrologii, zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, a zákon č. 20/1993 Sb., o zabezpečení výkonu státní správy v oblasti technické normalizace, metrologie a státního zkušebnictví, ve znění zákona č. 22/1997 Sb.

Částka 35/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000 (některá ustanovení – 1. 7. 2001, popřípadě dnem vstupu smlouvy o přistoupení ČR k EU v platnost).

Vyhlášky – k provedení zákona o metrologii

Vyhlášky Ministerstva průmyslu a obchodu č. 262–264/2000 Sb., kterými se provádí některá ustanovení zákona č. 505/1990 Sb., o metrologii, ve znění zákona č. 119/2000 Sb.

Částka 77/2000 Sb. Účinnost 17. 8. 2000.

Vyhlášky Ministerstva průmyslu a obchodu č. 328–331/2000 Sb., k provedení zákona č. 505/1990 Sb., o metrologii, ve znění zákona č. 119/2000 Sb.

Částka 91/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2001.

Genetika

Zákon o nakládání s geneticky modifikovanými organismy

Zákon č. 153/2000 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a produkty a o změně některých souvisejících zákonů

Částka 49/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Stanoví povinnosti osob a působnost správních úřadů při nakládání s geneticky modifikovanými organismy a produkty.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích,
- zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin,
- zákona č. 79/1997 Sb., o lesích.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Národní hospodářství

Nařízení vlády – restrukturalizace ocelářského průmyslu

Nařízení vlády č. 310/2000 Sb., o některých opatřeních souvisejících s restrukturalizací ocelářského průmyslu

Částka 86/2000 Sb. Účinnost 5. 9. 2000.

Podstata úpravy: K provedení zákona č. 576/1990 Sb., rozpočtová pravidla republiky, ve znění pozdějších předpisů, stanoví podmínky a způsob poskytnutí jednak příspěvku k řešení sociálních důsledků restrukturalizace zaměstnancům hutních společností, jednak dotace hutní společnosti na úhradu ztrát vzniklých v této souvislosti.

Energetika

Zákon o hospodaření energií

Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií

Částka 115/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Stanoví práva a povinnosti fyzických a právnických osob při nakládání s energií, zejména elektrickou a tepelnou a dále s plynem a dalšími palivy.

Legislativa 2000

Doprava

Novela zákona o dráhách

Zákon č. 23/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách
Částka 8/2000 Sb. Účinnost 1. 4. 2000 (s výjimkou § 39–39d – 1. 1. 2001).

Změny (celkem 86 bodů) se týkají zejména:

- Vymezení pojmu „veřejný zájem v oblasti veřejné drážní osobní dopravy“.
- Ochrany dráhy.
- Styku dráhy s cizími sítěmi technického vybavení.
- Finanční způsobilosti k provozování dráhy.
- Povinností vlastníka dráhy, provozovatele dráhy a dopravce.
- Omezení provozování dráhy.
- Přepравního řádu a jízdního řádu.
- Závazků veřejné služby v drážní dopravě a dopravní obslužnosti.

Zákon o námořní plavbě

Zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě

Částka 22/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Zrušuje zákon č. 61/1952 Sb., o námořní plavbě, ve znění zákona č. 42/1980 Sb., a 12 dalších právních předpisů.

Podstata úpravy: Stanoví podmínky provozování námořní plavby námořními plavidly pod státní vlajkou ČR, práva a povinnosti právnických a fyzických osob s tím spojené, jakož i výkon státní správy ve věcech námořní plavby.

Novela zákona o pozemních komunikacích

Zákon č. 102/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích

Částka 32/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Změny se týkají zejména:

- Vymezení pojmu „silniční pozemek“.
- Stavebního řízení.
- Zpoplatnění obecného užívání dálnic a rychlostních silnic.
- Oprávnění obce pro účely organizování dopravy na území obce.
- Zvláštního užívání dálnic, silnic a místních komunikací.

Zákon o Státním fondu dopravní infrastruktury

Zákon č. 104/2000 Sb., o Státním fondu dopravní infrastruktury a o změně zákona č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů ČR ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku ČR, ve znění pozdějších předpisů

Částka 32/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Podstata úpravy: Zákon zřizuje Státní fond dopravní infrastruktury se sídlem v Praze jako právnickou osobu podřízenou Ministerstvu dopravy a spojů ČR. Účelem fondu je používat svých příjmů ve prospěch rozvoje, výstavby, údržby a modernizace silnic a dálnic, železničních dopravních cest a vnitrozemských vodních cest.

Novela zákona o civilním letectví

Zákon č. 146/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví, ve znění zákona č. 189/1999 Sb.

Částka 46/2000 Sb. Účinnost 12. 6. 2000.

Změny se týkají zřízení, zápisu a výmazu zástavního práva k letadlu, jeho součástí a náhradním dílům.

Novela zákona o silniční dopravě

Zákon č. 150/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů

Částka 47/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Změny se týkají zejména:

- Povinnosti tuzemského dopravce.
- Finanční způsobilosti dopravce k provozování vnitrostátní nebo mezinárodní silniční dopravy autobusy, tažací a nákladními automobily.
- Dobré pověsti a odborné způsobilosti dopravce.
- Koncese a osvědčení o oprávnění k podnikání v městské autobusové dopravě.
- Jízdního řádu.
- Dopravní obslužnosti a příležitostné osobní silniční dopravy.
- Povinnosti provozovatele taxislužby.
- Podmínek přepravy nebezpečných věcí v silniční dopravě.

Zákon o provozu na pozemních komunikacích

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů

Částka 98/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001 (s výjimkou části šesté – 19. 10. 2000).

Podstata úpravy: Stanoví práva a povinnosti účastníků provozu na pozemních komunikacích, pravidla provozu, úpravu a řízení provozu, řidičská oprávnění a řidičské průkazy, vymezuje působnost a pravomoc orgánů státní správy a Policie ČR ve věcech provozu na pozemních komunikacích.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 12/1997 Sb., o bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích,
- zákona č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě,
- zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR,
- zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Zákon o odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel

Zákon č. 247/2000 Sb., o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů

Částka 73/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Zakotvuje zejména:

- Podmínky pro provozování autoškol.
- Způsob provádění výuky a výcviku žadatelů o získání odborné způsobilosti k řízení motorového vozidla, práva a povinnosti žadatelů o získání řidičského oprávnění.
- Podmínky pro udělování a odnímání osvědčení pro učitele výuky a výcviku a průkazu zkušební komisaře.
- Způsob provádění zkoušek k získání řidičského oprávnění.

Legislativa 2000

- Způsob zdokonalování odborné způsobilosti řidičů motorových vozidel.

- Působnost správních úřadů a státní dozor.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon),
- zákona č. 12/1997 Sb., o bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích.

Novelizace vyhlášky – k provedení zákona o pozemních komunikacích

Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 355/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 104/1997 Sb., kterou se provádí zákon o pozemních komunikacích, ve znění vyhlášky č. 300/1999 Sb.

Částka 96/2000 Sb. Účinnost 13. 10. 1999.

Vyhláška – jízdní řády

Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 388/2000 Sb., o jízdních řádech veřejné linkové osobní dopravy

Částka 108/2000 Sb. Účinnost 10. 6. 2001.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění zákona č. 150/2000 Sb.

Prováděcí předpisy k zákonu o námořní plavbě

Nařízení vlády č. 412/2000 Sb., o poplatku za právo plout pod státní vlajkou ČR

Částka 116/2000 Sb. Účinnost 1. 12. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě.

Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 378/2000 Sb., o poplachové činnosti na námořní obchodní lodi

Částka 104/2000 Sb. Účinnost 30. 10. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě.

Novelizace vyhlášky – dopravní řád

Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 174/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 173/1995 Sb., kterou se vydává dopravní řád, ve znění vyhlášky č. 242/1996 Sb.

Částka 54/2000 Sb. Účinnost 30. 6. 2000 (s výjimkou některých ustanovení – 1. 1. 2001).

Vyhláška – přepravní řád

Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 175/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční osobní dopravu

Částka 54/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Podstata úpravy: Podle některých ustanovení zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění zákona č. 23/2000 Sb., a zákona č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění zákona č. 304/1997 Sb., a podle § 761, 763, 766, 768, 769, 770, 772, 773 a 879a občanského zákoníku stanoví podmínky pro přepravu osob, zavazadel, věcí a živých zvířat ve veřejné drážní osobní dopravě a ve veřejné silniční osobní dopravě, včetně podmínek pro plnění jedné přepravní smlouvy více dopravci.

Novelizace nařízení vlády – přepravní řád

Nařízení vlády č. 295/2000 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 1/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou nákladní dopravu

Částka 83/2000 Sb. Účinnost 29. 8. 2000.

Novelizace vyhlášky – stavební a technický řád drah

Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 346/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 177/1995 Sb., kterou se vydává stavební a technický řád drah, ve znění vyhlášky č. 243/1996 Sb.

Částka 93/2000 Sb. Účinnost 1. 10. 2000.

Novelizace vyhlášky – způsobilost plavidel

Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 83/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 223/1995 Sb., o způsobilosti plavidel k provozu na vnitrozemských vodních cestách

Částka 28/2000 Sb. Účinnost 19. 4. 2000.

Vyhláška – způsobilost k provozování vodní dopravy

Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 84/2000 Sb., o způsobilosti osob k provozování vnitrozemské vodní dopravy pro cizí potřeby

Částka 28/2000 Sb. Účinnost 19. 4. 2000.

Nařízení vlády – přepravní řád

Nařízení vlády č. 1/2000, o přepravním řádu pro veřejnou drážní nákladní dopravu

Částka 1/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000 (§ 14 odst. 5, § 15 a 16 – 1. 1. 2003).

Podstata úpravy: Vydává se podle § 879a k provedení § 772 občanského zákoníku a podle § 771 k provedení § 629 obchodního zákoníku.

Telekomunikace

Zákon o telekomunikacích

Zákon č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů

Částka 47/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Podstata úpravy: Upravuje podmínky pro zřizování a provozování telekomunikačních zařízení a sítí, podmínky pro poskytování telekomunikačních služeb a výkon státní správy ve věcech telekomunikací.

Zakotvuje zejména:

- Zřízení Českého telekomunikačního úřadu (ČTÚ).
- Podmínky, které musí splňovat koncové a rádiové telekomunikační zařízení, proces jeho schvalování.
- Regulaci telekomunikačních činností:
 - udělování telekomunikační licence, povinnosti jejího držitele,
 - pronájem telekomunikačních okruhů,
 - správu kmitočtového spektra, správu čísel, jmen a adres sítí a služeb,
 - ceny za telekomunikační služby,

Legislativa 2000

- poskytování veřejných telekomunikačních služeb,
- ochranu telekomunikací.
- Vymezení působnosti Ministerstva dopravy a spojů, ČTÚ, výkon státní inspekce telekomunikací.
- Sankce za porušení tohoto zákona.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 265/1991 Sb., o působnosti orgánů ČR v oblasti cen,
- zákona č. 103/1992 Sb., o Radě ČR pro rozhlasové a televizní vysílání,
- zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon),
- zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích,
- zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích,
- zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon),
- zákona č. 253/1994 Sb., kterým se mění některé zákony.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Nařízení vlády – k provedení zákona o telekomunikacích

Nařízení vlády č. 181/2000 Sb., kterým se stanoví výše poplatků za přidělené kmitočty a za přidělená čísla

Částka 56/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích.

Vyhlášky – k provedení zákona o telekomunikacích

Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 182/2000 Sb., o schvalovací značce pro telekomunikační koncová a rádiová zařízení

Částka 56/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Zrušuje vyhlášku č. 28/1996 Sb., o způsobu, podmínkách a postupu při ověřování a schvalování telekomunikačních koncových zařízení.

Podstata úpravy: Podle § 11 odst. 2 zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích, stanoví grafické ztvárnění schvalovací značky, její provedení a umístění na telekomunikační koncová a rádiová zařízení.

Vyhlášky Ministerstva dopravy a spojů č. 195–203/2000 Sb. – prováděcí předpisy k zákonu č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích

Částka 62/2000 Sb. Účinnost 19. 7. 2000.

Vyhláška – zařízení pro odposlouchávání

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 191/2000 Sb., o technických podmínkách pro připojení a provoz zařízení pro odposlouchávání a zaznamenávání telekomunikačního provozu

Částka 60/2000 Sb. Účinnost 7. 7. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 109 odst. 3 zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích, k provedení § 86 odst. 2 tohoto zákona – stanoví povinnost osob, které vykonávají telekomunikační činnost, zabezpečit v určených bodech oprávněným orgánům, tj. orgánům Vojenského obranného zpravodajství, Bezpečnostní informační služby a Policii ČR, orgánům činným v trestním řízení, připojení zařízení pro odposlouchávání a zaznamenávání telekomunikačního provozu.

Pošta

Zákon o poštovních službách

Zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů (zákon o poštovních službách)

Částka 10/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Zrušuje:

- zákon č. 222/1946 Sb., o poště (poštovní zákon), ve znění zákona č. 86/1950 Sb. a č. 88/1950 Sb.,
- vládní nařízení č. 240/1949 Sb., kterým se provádí poštovní zákon,
- vyhláška č. 135/1980 Sb., kterou se vydává Řád poštovní novinové služby,
- vyhláška č. 78/1989 Sb., o právech a povinnostech pošty a jejích uživatelů (poštovní řád), ve znění vyhlášky č. 59/1991 Sb.

Podstata úpravy: Upravuje podmínky pro poskytování a provozování poštovních služeb, práva a povinnosti, které při tom vznikají.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích,
- zákona č. 526/1990 Sb., o cenách,
- zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád),
- zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád),
- zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností,
- zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků,
- zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti,
- zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění,
- zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení,
- zákona č. 100/1998 Sb., o sociálním zabezpečení,
- zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník,
- zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči,
- zákona směnečného a šekového č. 191/1950 Sb.,
- zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce,
- zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon),
- zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Nařízení vlády – provozování poštovní služby

Nařízení vlády č. 112/2000 Sb., kterým se stanoví částka určující, kdy je provozování poštovní služby, jejímž účelem je dodání písemné zprávy, vyhrazeno držitelům poštovní licence a zvláštní poštovní licence

Částka 34/2000 Sb. Účinnost 1. 7. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 41 odst. 1 zákona č. 29/2000 Sb., o poštovních službách.

Stanoví výši uvedené částky takto:

- 27 Kč, jde-li o dodání v ČR,
- 45 Kč, jde-li o dodání do zahraničí.

Legislativa 2000

Prováděcí vyhlášky k zákonu o poštovních službách

Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 225/2000 Sb., kterou se stanoví poštovní podmínky základních služeb a základní požadavky kvality při jejich zajišťování držitelem poštovní licence (vyhláška o základních službách držitele poštovní licence)

Částka 67/2000 Sb. Účinnost 26. 7. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení § 6 odst. 6 a § 22 odst. 4 zákona č. 29/2000 Sb., o poštovních službách.

Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 226/2000 Sb., kterou se stanoví způsob prokazování finanční způsobilosti k zahájení a provozování základních služeb držitelem poštovní licence

Částka 67/2000 Sb. Účinnost 26. 7. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení § 21 odst. 4 výše cit. zákona.

Vodní hospodářství

Novelizace nařízení vlády – úplaty

Nařízení vlády č. 141/2000 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 35/1979 Sb., o úplatách ve vodním hospodářství, ve znění pozdějších předpisů

Částka 42/2000 Sb. Účinnost 19. 5. 2000.

Zemědělství

Novela zákona o ochraně chmele

Zákon č. 68/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 97/1996 Sb., o ochraně chmele

Částka 23/2000 Sb. Účinnost 1. 5. 2000.

Plemenářský zákon

Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon)

Částka 49/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Zrušuje zákon č. 240/1991 Sb., o šlechtění a plemenitbě hospodářských zvířat, ve znění zákona č. 166/1999 Sb.

Podstata úpravy: Stanoví pravidla a podmínky pro šlechtění a plemenitbu vyjmenovaných hospodářských zvířat chovaných na území ČR.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích,
- zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR,
- zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči (veterinární zákon).

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Novela zákona o vinohradnictví a vinařství

Zákon č. 216/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících předpisů

Částka 65/2000 Sb. Účinnost 20. 8. 2000 /§ 9e odst. 1 písm. b) – 1. 1. 2001/.

Legislativa 2000

Zrušuje vyhlášku č. 189/1995 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o vinohradnictví a vinařství.

Zákon o ekologickém zemědělství

Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Částka 73/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Podstata úpravy: Stanoví podmínky hospodaření v ekologickém zemědělství a podmínky pro výrobu biopotravin. Dále upravuje systém osvědčování původu bioproduktů a biopotravin a jejich označování, jakož i výkon kontroly a dozoru nad dodržováním tohoto zákona.

Novela zákona o krmivech

Zákon č. 244/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech

Částka 73/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu

Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu)

Částka 74/2000 Sb. Účinnost 11. 8. 2000.

Zrušuje zákon č. 472/1992 Sb., o Státním fondu tržní regulace v zemědělství, ve znění zákona č. 10/1993 Sb. a č. 242/1995 Sb.

Podstata úpravy: Zřizuje Státní zemědělský intervenční fond jako právnickou osobu, která je povolána provádět opatření a zavádět tržní pořádky pro stabilizaci trhů se zemědělskými výrobky a potravinami s cílem minimalizace výkyvů cen na domácím trhu.

Změny souvisejících zákonů se týkají:

- zákona č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv,
- zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek,
- zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě,
- zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon,
- zákona č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty.

(Pozn.: uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů)

Novela zákona o hnojivech

Zákon č. 308/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, a zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu ČR, ve znění pozdějších předpisů

Částka 85/2000 Sb. Účinnost 7. 9. 2000.

Zákon o ochraně práv k odrůdám

Zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů (zákon o ochraně práv k odrůdám)

Částka 115/2000 Sb. Účinnost 1. 2. 2001.

Novela zákona o rostlinářské péči

Zákon č. 409/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinářské péči, a zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů

Částka 115/2000 Sb. Účinnost 1. 1. 2001.

Legislativa 2000

Novela zákona o rybářství

Zákon č. 410/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 102/1963 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů

Částka 115/2000 Sb. Účinnost 29. 11. 2000.

Zákon o náhradu škod způsobených suchem

Zákon č. 407/2000 Sb., o státním dluhopisovém programu na částečnou náhradu škod zemědělským subjektům postiženým suchem v roce 2000

Částka 115/2000 Sb. Účinnost 29. 11. 2000.

Vyhláška o neregistrovaných odrůdách

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 136/2000 Sb., kterou se vymezují neregistrované odrůdy rostlinného druhu uvedeného v druhovém seznamu, jejichž rozmnožovací materiál se smí uvést do oběhu

Částka 40/2000 Sb. Účinnost 18. 5. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 32 odst. 3 zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění zákona č. 357/1999 Sb.

Nařízení vlády – státní podpora ke zmírnění následků škod způsobených suchem

Nařízení vlády č. 420/2000 Sb., kterým se stanoví podmínky pro poskytnutí státní finanční podpory ke zmírnění následků škod na porostech způsobených suchem v roce 2000

Částka 117/2000 Sb. Účinnost 8. 12. 2000.

Novelizace vyhlášky – technické požadavky na výrobu lihu

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 269/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 141/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobu, skladování a zpracování lihu, ve znění vyhlášky č. 82/2000 Sb.

Částka 78/2000 Sb. Účinnost 7. 8. 2000.

Novelizace vyhlášky – k provedení zákona o krmivech

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 270/2000 Sb., kterou se mění vyhláška č. 194/1996 Sb., kterou se provádí zákon o krmivech

Částka 78/2000 Sb. Účinnost 7. 8. 2000.

Vyhlášky – k provedení zákona o vinohradnictví a vinařství

Vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 297–299/2000 Sb., kterými se provádějí některá ustanovení zákona č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství

Částka 84/2000 Sb. Účinnost 31. 8. 2000.

Legislativa 2000

Vyhláška – k provedení zákona o ochraně chmele

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 318/2000 Sb., kterou se provádí zákon o ochraně chmele
Částka 88/2000 Sb. Účinnost 14. 9. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 14 zákona č. 97/1996 Sb., o ochraně chmele, ve znění zákona č. 68/2000 Sb.

Vyhláška – náhrada škody způsobené chráněnými živočichy

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 360/2000 Sb., o stanovení způsobu výpočtu výše náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy na vymezených domestikovaných zvířatech, psech sloužících k jejich hlídání, rybách, včelstvech, včelařském zařízení, nesklizených polních plodinách a na lesních porostech

Částka 97/2000 Sb. Účinnost 13. 10. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.

Vyhláška – k provedení zákona o odrůdách

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 381/2000 Sb., o metodice zkoušek odrůd brambor pro zápis do Seznamu doporučených odrůd

Částka 105/2000 Sb. Účinnost 31. 10. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se k provedení zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin.

Hornická činnost

Novela zákona o geologických pracích

Zákon č. 366/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu, ve znění zákona č. 543/1991 Sb., a zákon č. 44/1988 Sb., horní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Částka 99/2000 Sb. Účinnost 22. 11. 2000.

Kultura

Zákon o ochraně sbírek

Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů

Částka 36/2000 Sb. Účinnost 12. 5. 2000.

Zrušuje zákon č. 54/1959 Sb., o muzeích a galeriích.

Legislativa 2000

Vyhláška – k provedení zákona o ochraně sbírek

Vyhláška Ministerstva kultury č. 275/2000 Sb., kterou se provádí zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy

Částka 80/2000 Sb. Účinnost 18. 8. 2000.

Podstata úpravy: Vydává se podle § 16 cit. zákona.

Zrušení některých vyhlášek Ministerstva kultury

Vyhláška Ministerstva kultury č. 386/2000 Sb., kterou se zrušují vyhlášky k provedení autorského zákona

Částka 107/2000 Sb. Účinnost 1. 12. 2000.

Zrušuje vyhlášky vydané k provedení autorského zákona – č. 55/1978 Sb., č. 115/1991 Sb., č. 520/1992 Sb. a č. 261/1996 Sb.

Privatizace

Novela zákona o převodech vlastnictví státu

Zákon č. 21/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 500/1990 Sb., o působnosti orgánů ČR ve věcech převodů vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, ve znění pozdějších předpisů

Částka 7/2000 Sb. Účinnost 18. 2. 2000.

Novela zákona o převodech vlastnictví státu

Zákon č. 246/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 500/1990 Sb., o působnosti orgánů ČR ve věcech převodů vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, ve znění pozdějších předpisů

Částka 73/2000 Sb. Účinnost 9. 8. 2000.

Restituce

Zákon o zmírnění následků holocaustu

Zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Částka 64/2000 Sb. Účinnost 21. 7. 2000.

Podstata úpravy: Zmírnění některých majetkových křivd, které v období od 29. 9. 1938 do 8. 5. 1945 utrpěly židovské obce, nadace a spolky odnětím jejich majetku a jsou ve vlastnictví státu. Totéž se týká uměleckých děl, které byly v uvedeném období odfaty fyzickým osobám.

Transformace družstev

Nález ÚS – zrušení ustanovení některých souvisejících zákonů

Nález Ústavního soudu č. 3/2000 ze dne 1. 12. 1999 ve věci návrhu na zrušení zákona č. 144/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu ČR, ve znění pozdějších předpisů

Částka 1/2000 Sb. Účinnost 7. 1. 2000.

Podstata nálezu: Ústavní soud zrušil následující ustanovení:

- § 13 odst. 4–10, § 13a–13c a § 18 odst. 4 zákona č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, ve znění pozdějších předpisů,
- § 4 odst. 1 písm. zd), § 24 odst. 2 písm. zi), § 34 odst. 3 písm. f) a § 40 odst. 25 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů,
- § 2 odst. 7 zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu ČR, ve znění pozdějších předpisů,
- čl. IV zákona č. 144/1999 Sb.

Pozn.: Přehled zahrnuje právní předpisy vydané a publikované v loňském roce až do částky Sbírky zákonů č. 118.

Ročenka HN

Na přípravě se podílel autorský kolektiv redaktorů HN, Ekonomy a externích spolupracovníků ve složení:

- I. kap.** – Petr Příbyl (ext.)
- II. kap.** – Květa Buschová, Josef Pravec
- III. kap.** – Václav Čáp (ext.)
- IV. kap.** – Ivan Angelis (ext.), Drahomíra Dubská, Martin Jaroš, František Mašek, Světlana Rysková, Michal Sanitník
- V. kap.** – Libuše Bautzová, Michal Fialka, Milena Geussová, Julie Hrstková, Ivona Klabouchová (ext.), Karel Laštovička (ext.), Olga Patáková, Marie Volková
- VI. kap.** – Jiří Grund, Josef Vališka
- VII. kap.** – Lubomír Čermák (ext.), Helena Lisá (ext.), Blanka Jelínková (ext.), Josef Hajný (ext.), Ladislav Jouza (ext.), Milan Tomeček (ext.), Ivana Kněžínková, Alena Kazdová, Pavel Otto, Petra Slováčková
- VIII. kap.** – Hana Veselá (ext.), Alena Mockovčiaková (ext.), Josef Vedral (ext.)
- IX. kap.** – Štěpán Steiger (ext.)
- X. kap.** – Petr Pavlík (ext.), Milan Syrůček
- XI. kap.** – Jiří Nesnídal (ext.)

Redakce: Jiří Sekera, Martina Hornová

Manažer projektu: Petr Krul

Grafická úprava: Pavel Matoušek

Počítačová úprava grafů, tabulek a zlom: Josef Klíma, Ludmila Horáková, Jindřiška Korbelová, Radúz Šmahel, Jan Kacetl

Vydavatel: Economia, a. s., 170 55 Praha 7, Dobrovského 25

Vydání 1.

Tisk: Moraviapress, a. s. , U Póny 3061, Břeclav